

57.0.03/090
2.L
ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

14952
CRONOLOGIA
VIETII
LITERARE
ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTBELICĂ

VI

1954 - 1955

COORDONATOR

Acad. Eugen Simion

Editura Muzeul Național al Literaturii Române

PS9.2.09/090

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

CRONOLOGIA
VIETII
LITERARE
ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTBELICĂ

VI

1954 - 1955

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Cronologia vieții literare românești / pref. de acad. Eugen Simion ; ed.
coordonată de Andrei Gligor. - București : Editura Muzeului Literaturii
Române, 2010-
vol.

ISBN 978-973-167-040-9

Vol. 6. - 2011. - ISBN 978-973-167-076-8

I. Simion, Eugen (pref.)

II. Gligor, Andrei (coord.)

821.135.1.09

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTBELICĂ

VI

1954 - 1955

Coordonare generală și prefață

Acad. Eugen Simion

Coordonator redacțional al ediției

Andrei Grigor

Documentare și redactare

Nicolae Birna, Oana Soare, Oana Safta, Mihai Iovănel, Cristina Balinte,
Andrei Terian, Andrei Grigor, Alina Crihană, Nicoleta Ifrim

Editura Muzeul Național al Literaturii Române
București, 2011

1954

IANUARIE

8 ianuarie

• În „Contemporanul“, nr. 2, articolul Verei Călin, *„În cuvinte puține, lucruri mari“ (Despre câteva din problemele schiței)*, combină considerațiile de teorie literară cu îndrumarea creației literare noi, recurgând la invocarea unor exemple concrete. Autoarea salută resuscitarea genului scurt, în proză, elogiind eficiența potențială a brevilocvenței, cu referire la un citat din Gorki, care dă titlul articolului. Întreaga abordare e puternic politizată, după uzanțele epocii: „O schiță de Cehov, un moment de Caragiale, redau într-un instantaneu privescerea unei societăți corupte, putrede, iremediabil sortite morții. Pentru acești scriitori nu a fost nevoie de mari secțiuni, de vaste fresce pentru a convinge cititorul că regimului respectiv i-a sunat ceasul. La descompunerea regimului asistai peste tot“. Explicând caracteristicile și poetica specifică a schiței („Crâmpeliul de viață luminat brusc, instantaneul, alcătuiesc cel mai adesea substanța schiței“), autoarea pune în gardă scriitorii împotriva pericolelor posibile, în termenii concepției oficiale despre menirea literaturii: „Firește, descrierea cotidianului nu trebuie să ducă la naturalism. Tipicul neînsemnând o «medie statistică oarecare», redarea realității zilnice își are locul – în schiță ca și în alte specii literare – în măsura în care cotidianul e revelator pentru condițiile de viață ale unui grup social“. Condiția succesului și a conformității cu dezideratele este presupusă a fi obținerea „tipicului“ după definiția oficial acreditată a acestuia: „Momente excepționale sau cotidiene pot cu succes alcătui substanța unei schițe, cu condiția ca înaltul coeficient de tipicitate al împrejurărilor și personagiilor să îngăduie cititorului generalizări largi și concluzii cuprinzătoare“. Este relevant faptul că „o schiță crește de obicei dintr-o idee unică“, este combătut schematismul (explicându-se că: „schematismul intervine atunci când necunoașterea realității sociale și umane creează o nepotrivire între ideea de la care pornește autorul și personajele pe care el le improvizează pentru a încăpea în tiparele ideii“). Este admisă recurgerea la „exagerarea conștientă“, dar cu moderațiune și exactitate, conform logicii și verosimilității, totuși: „Despre exagerarea conștientă în schiță se pot spune multe lucruri valabile însă și pentru alte specii literare. Există însă un mijloc de realizare a acestei exagerări care ni se pare mai specific schiței decât altor specii literare și anume finalul neașteptat, surpriza cu care se încheie unele schițe. Surpriza pentru scriitorul realist nu echivalează cu «o lovitură de teatru», cu un neprevăzut total, străin de logica povestirii și

de psihologia personajilor. [...] Scriitorii noștri au știut să folosească uneori cu multă pricepere arta de subliniere a tipicului.[...]” Prezentând contrastiv două cazuri de exagerare conștientă, unul apreciat ca fiind cu rezultat reușit – schița *Direcțiunea mișcării hârtiilor*, de Sergiu Fărcășan, unde e identificată „exagerarea îngăduită satirei”, celălalt, *Cișmele și noroi* de Ștefan Luca, fiind înregistrat ca neizbutit, autoarea opinează: „A exagera, da, dar fără a diforma realitatea. Deosebirea este esențială și unele schițe folosind procedeul pe muchie de cuțit, riscă să cadă, sau cad dincolo de realism”. Se admite, în principiu, utilizarea absurdului („Absurdul în schița satirică a fost folosit cu succes de muți prozatori, între alții de Mark Twain”), dar cu precauțiile necesare pentru a evita abdicarea de la – obligatoriul ! – realism (referindu-se la schița lui Ștefan Luca, autoarea articolului notează: „Șarja e unilaterală, procedeul exagerării figurii n-a dus la dezvăluirea raporturilor reale dintre oameni. Fiindcă proiectarea acțiunii în absurdul cu intenționalitate satirică prevede anumite legi, de care neținând seama, scriitorul oscilează între cele două planuri și nu dă opere realiste”). □ În același număr al „Contemporanului”, o notă-necrolog consemnează moartea, la Craiova, a poetei Elena Farago. Meritele poetei sunt evocate prin lentila politică specifică epocii: „Elena Farago și-a dat seama încă din tinerețe că singura clasă într-adevăr interesată în dezvoltarea culturii și artei este clasa muncitoare. Descriind suferințele maselor muncitoare sub regimul burghezo-moșieresc, Elena Farago care se dorea mereu o cântăreață a vieții [...] aștepta cu nerăbdare clipa în care să slăvească „cântul bunei vești”. Deși a plătit tribut influențelor simbolismului [...]” etc.

• „Scânteia tineretului” recomandă spre lectură, în rubrica permanentă ce semnalează noile apariții de carte la Editura A.R.L.U.S. „Cartea Rusă”, textele unor autori precum M. Gorki (cu *Somov și alții, Vilegiaturiștii*), A.N. Ostrovski (*Lupii și oile, Teatru*), V.G. Corolenco (*Muzicantul orb*), A. Tvardovski (*Vasili Tiorchin*), L. Nikulin (*Fiii credincioși ai Rusiei*), M. Romm (*Lenin în 1918 – scenariu*), V.I. Borșicov (*Rolul lui Lenin în formarea concepției despre lume și a metodei de creație a lui Gorki*), A. Novicov-Priboi (*În golful Otrada*), I. Ehreburg (*Pipa comunardului*), Ivan Franco (*Două constituții*), dar și Ceaicovski *despre opere și Basme populare rusești* (ultima în Colecția „Literatura pentru toți”).

9 ianuarie

• „România liberă” publică reportajul lui Eugen Frunză, *A venit vremea...*, într-o rubrică specială intitulată „Însemnări din Marea Chină liberă”.

• În „Scânteia tineretului”, Nicolae Labiș traduce, în spiritul dezideratelor ideologice ale momentului, poemul *Sunt prietenul tău* al lui Leonid Derbenev, iar rubrica „Notelor bibliografice” semnalează două apariții de autor: volumul de *Teatru* al lui Aurel Baranga, laureat al premiului de Stat (de „o însemnătate deosebită atât pentru colectivele artistice de amatori, cât și pentru cititorii care

doresc înainte sau după ce au văzut o reprezentare teatrală să poată cunoaște mai adânc piesa, citind textul ei”) și romanul *Pădurea Poenari* al Ioanei Postelnicu, cu o tematică inspirată din „eroica luptă a petroliștilor pentru mărirea producției de țiței, pentru zdrobirea acțiunilor criminale ale dușmanilor regimului nostru, de tipul tehnicianului Gafton sau al fostului director Arghir Vasan” și zugrăvind „drumul pe care l-a parcurs în viața tânăra Dobrița Păun, care a devenit prima femeie sondor din țara noastră.”

10 ianuarie

• Lucian Raicu semnează în „Scânteia tineretului” recenzia romanului *Neamul Jurbinilor* al lui Vsevolod Cocetov cu titlul *Viața unei familii de muncitori sovietici*, dar amendând „coperta și ilustrațiile ediției românești, executate în cea mai supărătoare manieră proletcultisto-idilică” (cartea apare la Editura A.R.L.U.S – „Cartea Rusă”) care limitează lectura doar la „o carte care înfățișează trecerea unui șantier naval de la condiții tehnice vechi la condiții tehnice noi.” Dimpotrivă, „în roman nu se scrie pur și simplu despre un șantier, ci se arată artistic modul în care munca oamenilor se reflectă în conștiința lor, în viața lor sufletească, modul cum se leagă și se îmbină viața lor obștească și de familie, antrenând și determinând destine omenești. Viața obișnuită a oamenilor sovietici este departe de a fi înfățișată drept desfășurarea unei idile; în centrul atenției autorului se află probleme omenești, conflicte dramatice care nu se rezolvă facil, ci de cele mai multe ori cu prețul unor experiențe dureroase.” Istoriile de dragoste dintre cupluri (Alioșa Jurbin, „un temperament practic, fără fulgerări romantice” și desenatoarea Catia, „romantică și naivă”, Victor Jurbin și soția sa Lida) denotă „preocuparea autorului de a zugrăvi cu mijloace realiste omul, așa cum este el, demonstrând convingător cum conflictele personale se rezolvă în funcție de complexitatea vieții, după cum problemele muncii și ale activității obștești nu plutesc ca simple abstracțiuni ci au adânci repercusiuni asupra vieții personale. Romanul arată că adevăratele conflicte și contradicții străbat neapărat căi conforme cu adevărul vieții, înfățișate prin noutatea și varietatea conflictelor.”

15 ianuarie

• Într-unul dintre periodicele oficiale de propagandă, „Pentru pace trainică, pentru democrație populară!”, în nr. 3 (271), apare un articol de fond intitulat *Mai sus nivelul muncii ideologice a partidelor comuniste și muncitorești*, în care sunt prezentate în chip general abaterile de la linia ideologică: „[...] în munca de propagandă au loc dogmatismul și scolastica, tendința spre abstract și citatomania. Dogmaticii și bucherii, după cum se știe, învățând pe de rost tezele teoriei marxist-leniniste ca formule sterpe, fără nicio legătură cu practica, consideră de fapt marxism-leninismul nu ca o învățătură vie, care se dezvoltă, ci ca o culegere de dogme, valabile pentru toate timpurile și cazurile

din viață. [...] În literatura, în știința acestor țări se manifestă adesea încă teorii subiectiviste, idealiste, diferite «concepții» și «puncte de vedere» nemarxiste. Acestea se întâmplă în primul rând acolo unde organizațiile de partid, lăsându-se absorbite de problemele construcției economice, uită de munca ideologică sau o slăbesc. Or, uitarea muncii ideologice și rămânerea ei în urmă aduce prejudicii serioase operei de construcție a socialismului. Niciodată nu trebuie să uităm că acolo unde slăbește munca ideologică a organizațiilor de partid, acolo se întărește influența ideologiei burgheze”. (cf. unei practici editoriale a epocii, articolul este reprodus și în alte publicații, printre care și „România liberă” din 16 ianuarie).

19 ianuarie

• În „Scânteia tineretului”, Dumitru Micu semnează recenzia cărții lui Asztalos István, *Înimă tânără*, notând că, „imaginând o povestire autobiografică a unui muncitor înaintat, care a cunoscut partidul în condițiile celei mai înspăimântătoare exploatare și asupriri, autorul istorisește un șir de întâmplări din viața unui șantier de cale ferată, înfățișând realitățile crâncene ale anilor următori luptelor din 1933.” Convertirea ideologică a personajului, închis în urma unei revolte izbucnite pe șantier, are loc sub influența a „doi comuniști, ale căror nume sunt ținute sub tăcere, dar apariția cărora schimbă dintr-o dată aspectul vieții de temniță. Din păcate, munca dusă de aceștia cu deținuții nu este înfățișată în culori destul de vii; primele ei rezultate sunt însă remarcabile. De unde până atunci, întemnițații tremurau la ivirea gardianului și se lăsau bătuți fără crâncnire, acum ei încep să vorbească demn, ca niște adevărați oameni. (...). Reluând, după episoadele desfășurate în temniță, descrierea vieții șantierului, cartea ne-o înfățișează într-o lumină nouă. De unde mai înainte povestitorul – copil fricos, neștiutor, sesizase doar mizerie, bătaie, umilință, acum el surprinde începutul trezirii conștiinței muncitorilor și devine el însuși unul din factorii luminării acestora.” O astfel de abordare „corectă” a realităților societății comuniste recomandă cartea spre lectură, oferind „învățăminte prețioase tineretului din țara noastră.”

20 ianuarie

• Veronica Porumbacu publică în „Scânteia” un poem intitulat *De veghe*, al cărui punct de plecare este istoria, consemnată sub titlu, potrivit căreia „În timpul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, când detașamentele roșii au asaltat Palatul de Iarnă, Lenin a dat ordin ostașilor să aibă grijă de comorile de artă”. Poemul celebrează gestul marelui lider, subliniind totodată atitudinea omului simplu, în zorii eliberării din „cătușă”, față de opulența „căruntelor palate”, într-un „dialog” purtat, în imaginația poetei, între un bătrân paznic proaspăt ieșit din focul luptei și portretul unei contese. Poeta conturează imaginea unui Lenin care „veghează” neîntrerupt nu doar la „nașterea” lumii

„aprige” unde „omul dreptatea va cunoaște”, ci și la conservarea comorilor de artă ale trecutului decadent. Regatul dreptății nu se clădește așadar exclusiv pe distrugerea vechilor valori, mai cu seamă dacă e vorba de cele materiale, clădite pe spinarea clasei muncitoare și care se cuvin recuperate și redat aparținătorilor de drept...

21 ianuarie

- M. Ramură semnează în „Scânteia tineretului” un articol satiric *Cu târnăcopul asupra lui Mark Twain*, polemizând cu modelul capitalismului american pentru care „Mark Twain este periculos”, și nu „criminalul care își strangulează victima în plină stradă, nici gangsterul care pradă casieria unei bănci sub ochii poliției, nici politicianul care îndeamnă la azvârlirea bombei atomice.”

24 ianuarie

- Ștefan Iureș publică în „Scânteia tineretului” poemul *Visul senatorului McCarthy*, o replică satirică aplicată justiției capitaliste.
- „Scânteia” publică un amplu articol, intitulat **24 Ianuarie** și dedicat aniversării a 95 de ani de la Unirea Țării Românești cu Moldova, eveniment interpretat de autori – conf. univ. V. Maciu și conf. univ. A. Roman – ca „o victorie a poporului împotriva boierimii și a opresorilor turci susținuți de capitaliștii din Apus”, care „a stat la baza creării și dezvoltării statului național român”.

26 ianuarie

- În „Contemporanul”, nr. 5, într-un articol intitulat *Tendențiozitate și didacticism* și semnat „Simion Alexandru, student la Institutul de literatură «M. Gorki» din Moscova”) se pledează, pe larg, pentru crearea unor opere literare care – desigur, educative și conforme liniei ideologice oficiale, asta e subînțeles, dar și repetat, clar, cu fiecare ocazie – să evite defectele enunțate în titlul articolului și să fie valoroase artistic și atractive pentru cititori: „Cu unele cărți se petrece un fenomen ciudat la prima vedere. Deși s-ar părea – la o privire superficială – că ele oglindesc fidel viața noastră, totuși nu reușesc să producă o impresie deosebită asupra cititorului. Conflicte puternice, pasionante, în stare să tulbure chiar pe cei cu o fire mai calmă, mai reținută, sunt astfel prezentate în aceste cărți, încât ori irită prin caracterul lor emoțional, ori, în cel mai fericit caz, te lasă nepăsător și îți stârnesc dorința de a sfârși cât mai repede cu puțință lectura. Să fie vorba de lipsa de talent a scriitorilor respectivi ? Ne referim însă la operele unor autori care și-au afirmat nu o dată realele posibilități creatoare pe tărâmul literaturii, dar care își trădează creația lor în episoade și capitole întregi serbede și rigide. [...] Vorbirea înflorită, tonul sentimental, bogăția episoadelor și metaforelor

colorate, exclamațiile patetice sau antitezele lirice nu pot suplini simțirea adevărată, adică, oricât de mari ar fi eforturile autorului. Unii scriitori, deși folosesc adesea un stil plăcut, ferindu-se în mod evident să alunece pe pantă lirică, reușesc totuși să exprime elemente tulburătoare. Simțirea scriitorului nu poate fi redusă la stil, deși stilul are o mare importanță în transmiterea ei cât mai expresivă. Izvorul autenticei simțiri se găsește în oglindirea veridică a vieții, în transfigurarea ei artistică prin prisma personală a gândirii și sensibilității autorului. Aceasta presupune interpretarea justă, de pe poziții ideologice înaintate, a raporturilor sociale caracteristice unei epoci istorice, presupune adeziunea deschisă și deplină la formele noului, afirmarea lor plină de patos și vigoare artistică, precum și combaterea intransigentă a tot ceea ce e retrograd, putred în viața socială. Sursa patosului, a elanului creator al scriitorului rezidă în primul rând în spiritul său de partid, în atitudinea sa de militant în lupta politică. Conținutul emoțional al operei literare indică limpede încotro se îndreaptă dragostea și admirația scriitorului și încotro se îndreaptă ura și disprețul său, destăinuie astfel viziunea lui ideologică. Împotriva dezvăluirii libere și nestânjenite a emoționalității în opera literară acționează didacticismul. El rupe puntea spirituală dintre scriitor și cititor, punte pe care o stabilește arta adevărată. Didacticismul duce la înlocuirea tablourilor reale din viață prin scheme de o tendențiozitate grosolană, prin afectate lecții politico-morale, prin declarativism și retorism. Scriitorul e unul dintre educatorii de seamă ai maselor, ai opiniei noastre publice. El își îndeplinește însă sarcina sa de răspundere nu prin comentarii și reflexii didactice, ci prin surprinderea și redarea obiectivă a fenomenelor realității. Didacticismul desființează arta literară, subminează unitatea dialectică a imaginii artistice, îi sfarmă armonia și ca atare îi smulge calitatea de instrument prețios de cunoaștere. Didacticismul constituie o piedică dintre cele mai serioase în fața tipizării. Procesul de tipizare presupune întruchiparea trăsăturilor esențiale ale fenomenului social-istoric dat în chipuri concrete particulare. Or, didacticismul are ca efect torpilarea acestui proces. Ne lovim de didacticism ori de câte ori fenomenul concret, particular se topește, în principiu, în schemă, în vorbire goală și răsunătoare. Legile obiective ale procesului de cunoaștere artistică sunt astfel nesocotite, încălcate. În măsura în care imaginea artistică e roasă de această boală, ea pierde caracterul de oglindă veridică a realității. [...] “ După o consistentă referire la autori de referință ai marxismului oficial din epocă (sunt invocate scrisori ale lui Karl Marx și Friedrich Engels către Lassalle, „asupra piesei *Franz von Sickingen*“, o scrisoare a lui Engels către Mina Kautsky), autorul articolului trece la o relativ amplă panoramare a prozei românești recente (la acea dată!), examinând-o critic, cu consistente afirmații teoretice, dar și cu referiri analitice concrete, sub aspectul fie al evitării, fie, dimpotrivă, al învederării unor accente de didacticism și tendenționism grosier. Din punctul de vedere respectiv, sunt elogiați autori ca Marin Preda (cu referire la

Desfășurarea) sau Petru Dumitriu (pentru *Scrisoare de pe mare*) și criticați, în grade diferite de asprime, autori ca Nicolae Jianu, Ion Istrati, Eusebiu Camilar, Aurel Mihale. În ansamblu, este combătut didacticismul, schematismul, tendenționismul grosolan, și se pot întâlni nu puține pasaje precum acestea: „Înțelegerea complexității figurii eroilor, combaterea tendințelor spre simplificare și egalizare mecanică a caracterelor este o condiție esențială pentru reușita procesului de tipizare, pentru reflectarea veridică a fenomenelor sociale.”; „De aceea, nu rareori personajele care sunt izbutite din romanele și nuvelele noastre, personajele care trăiesc adevărat nu sunt activiștii de partid, ci conducători ai colectivelor de muncă care sunt arătați luptând energic, multilateral, pentru împlinirea în fapt a ideilor Partidului. Ei au mai multă libertate în mișcări, mai multă naturalețe, aceasta deoarece în procesul de creare a acestor personaje, scriitorii și-au permis să lase de o parte raționalismul excesiv, calculele matematice și mecanice ale fiecărei acțiuni, calcule pe care le foloseau de obicei atunci când voiau să determine o fizionomie spirituală ideală a activiștilor de partid.”. □ În același număr al „Contemporanului”, într-un grupaj de versuri publicat sub genericul „*Condeie tinere*”, este inclusă fabula *Măiestria ciocănitorei*, semnată de Ștefan Bănulescu: „—«M-am născut — mai an — ciocănitore./ Vin să cer o slujbă oarecare./ Ca talente și învățătură/ Martoră e-ntreaga mea făptură:/ Pasăre fiind — am pene — / Și natura a dorit — pesemne —/ ca să am cu orice zburătoare/ Câte-o țară de asemănare./ De statură nu-s înaltă,/ — Nu-s de baltă/ Ape limpezi — după pește — nu străpung,/ Însă ciocul mi-e-aproape-lung;/ Cu păunul n-am nicio-nrudire,/ Deși cam aduc la strălucire.../ Că n-am versul de privighetoare?/ Țină-și măiestria!...— nu mă doare:/ Una de-alta nu suntem streine,/ Cântul mi-e asemenea în lungime;/ Dacă socotim, însă, în parte,/ Cântul meu se-ntinde mai departe:/ Când izbesc cu ciocul în copac,/ Peste codri mii ecouri sparg/ Și pot astupa ce-așa cântare/ Orice cântec de privighetoare”.

□ Tot în „Contemporanul” (nr. 5) apare o notiță critică (*Despre „stop” în circulația literară*), despre o poezie educativă de slabă calitate, publicată în „Cravata roșie”: semnatara notei e Tita Chiper, ulterior publicistă de notorietate, scenaristă, scriitoare.

27 ianuarie

• Ada Simionescu face o cronică dramatică, în „Scânteia tineretului”, piesei lui Gorki, *Vassa Jeleznova* (scrisă în 1910 și reeditată în 1936), orientate asupra mișcărilor sociale și situației burgheziei la începutul secolului XX. Miza piesei este ideologizantă, căci, „punând față în față burghezia și proletariatul, cele două forțe sociale care se înfruntau pe viață și pe moarte în Rusia în acea perioadă, Gorki înfățișează pe de o parte trăsăturile tipice ale reprezentanților capitalismului, descompunerea lor lăuntrică în ciuda puterii și siguranței lor de față, iar pe de altă parte el aduce în acțiunea piesei

imaginea forței proletariatului care avea să răstoarne orânduirea șubredă și găunoasă a burgheziei.” În acest fel, „Gorki demonstrează cu marea putere de convingere a literaturii realiste că oricât de mare ar fi puterea capitalismului, oricât de stăpân pe situație ar fi el într-un moment sau altul, pieirea lui este inevitabilă.” În centrul unei astfel de demonstrații legitimatoare ideologic stă familia Jeleznovilor (proprietari ai unei importante firme de navigație pe Volga) prin ai cărei membri „Gorki demască esența socială a capitalismului, murdăria lui morală, stârnind ura noastră plină de mânie împotriva oamenilor de teapa Vassei Jeleznova, a fratelui ei sau a celorlalte personaje făurite din același aluat.” Pusă în scenă la Teatrul Municipal, piesei îi este potențată valoarea prin talentul actoricesc al Luciei Sturdza Bulandra care „a adus pe scenă cu neîntrecută măiestrie realistă figura Vassei Jeleznova. În interpretarea marii noastre artiste, Vassa Jeleznova apare în fața spectatorilor într-o puternică lumină, ca o femeie lipsită de scrupule, capabilă să pună în joc orice mijloace, orice mârșăvii pentru a asigura prosperitatea și înflorirea firmei.” În acest fel, „Gorki ridică vălul de minciuni cu care se acoperă burghezia, demascând fără cruțare tot ce se ascunde de fapt în spatele *cinstei și moralității* familiei burgheze.”

28 ianuarie

• În „Scânteia tineretului” articolul *Știința, literatura și arta, pârgii de bază în opera de construire a socialismului* marchează solemn împlinirea a „5 ani de când în urma propunerii C.C. al P.M.R., a apărut decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale cu privire la stimularea activității științifice, literare și artistice” prin decernarea „Premiului de Stat și a titlului de laureat al Premiului de Stat oamenilor științei, tehnicii și literaturii și artei, pentru opere de deosebită valoare puse în slujba construirii socialismului în fiecare an.” Mulțumită decretului din 28 ianuarie 1949, „astăzi, aproape toate categoriile de oameni ai științei și culturii au «casele» lor, instalate în clădiri frumoase, confortabile, cu interioare amenajate artistic. Oamenii științei și culturii au deasemeni la dispoziție vile și case de odihnă în cele mai frumoase stațiuni balneare și climaterice.” În acest fel, „trecerea în revistă a realizărilor din ultimii 5 ani pe linia stimulării activității științifice, literare și artistice dovedește în mod luminos considerația și prețuirea pe care regimul democrat popular o acordă științei, literaturii și artei, pârgii de bază în opera de construire a socialismului.”

30 ianuarie

• Sub semnătura lui Dan Deșliu, „Cronica literară” din „Scânteia tineretului” conține câteva *Însemnări pe marginea volumului de versuri „Cuvânt despre tinerețe”* al lui Ștefan Iureș, un poet „atras îndeosebi de problemele formării noilor relații între oameni, de figurile luminoase, ce se ridică din rândurile

tinerețului patriei noastre, de noua înfățișare morală a unor oameni noi.” Texte precum *Fata din turnul de foc*, *Sudorul*, *Trandafirul*, *Rolul* subliniază, conform liniei doctrinare a vremii, „adânca influență binefăcătoare pe care o exercită munca socialistă asupra transformării caracterelor.” Profilurile umane creionate sunt ilustrative în acest sens: „Ești aici, Mărie, azi, / Tu, copilă de pe Mureș! / Parcă din întâiul ceas / Zidăriță te născuseși / Anii de ucenicie / I-ai gătat în două luni. / Taina-ntreagă-a meseriei / Când ai izbutit s-aduni?” (*Fata din turnul de foc*) sau „Flăcău venit din munții Apuseni / Spunea «la noi nu vezi mândreți de-acestea» / Și pe șantier i se dusesse vestea / Că cere muncă fără să-l mai chemi.” (*Sudorul*) Mai mult, „o reușită remarcabilă este, în această direcție, poezia *Primul vot*, lureș a surprins cu măiestrie starea sufletească a tânărului miner care împlinește 18 ani tocmai în preajma alegerilor, pe care familia toată îl așteaptă cu atâta dragoste, vrând să-l sărbătorească, iar el – ce să-i faci! – n-a mai avut răbdare să meargă cu toți ai săi ca să se înscrie în listele de alegători, ci a trecut pe acolo *chiar acum* – la ieșirea din șut.”

[IANUARIE]

• Pe cea de-a doua pagină a numărului 1 (ianuarie) din „Almanahul literar”, apare următoarea precizare: „Cu acest număr – al cincizecilea – revista noastră își încetează apariția în forma ei de până acum. Începând cu numărul viitor ea va apărea cu titlul «Steaua» – revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. – își va schimba totodată coperta și condițiile grafice care vor fi îmbunătățite și își va îmbogăți rubricile. Abonații noștri o vor primi în continuare, iar doritorii de noi abonamente se vor putea adresa acelorași foruri ca și până acum” (primul număr intitulat „Steaua” va apărea în luna aprilie a acestui an, v. mai jos). □ Continuând una dintre direcțiile principale ale publicației, și anume resuscitarea liricii, Victor Felea publică în acest număr *Trei cântece de dragoste* (*Dor, Ianuarie, Zi de iarnă*, p. 6-7); poemele, mai puțin notabile prin reușită estetică intrinsecă, sunt elocvente pentru ilustrarea unei tendințe care începe din ce în ce mai mult să se manifeste în peisajul literar românesc. Cităm ultima strofă din poezia *Dor*: „De mult dorm toți, de mult numai tăcerea / adânc răsuflă-n somnu-i uriaș - / Dând dragostei nemărginire / plutește luna sus peste oraș”. □ Continuă publicarea altor fragmente din traducerea lui Lucian Blaga din Goethe, *Faust* (cu precizarea „Din volumul aflat sub tipar la Editura de Stat pentru Literatură și Artă”, p. 37-50). □ În același număr apare și proza lui Ion Băieșu, *Dezertorul* (p. 51-57) și recenzia lui Dan Costa, *Un povestitor autentic* [*Sütő András*, „Pornesc oamenii”, *ESPLA*, 1953], p. 89-95. □ În cadrul rubricii „Note și comentarii”, este ironizat articolul lui Al. Oprea, *Izbânda realismului în creația lui Marin Preda*, apărut în „Viața Românească”, nr. 12, 1953. Socotit „curat galimatias”, „articolul păcătuiește cel mai mult prin lipsa de rigoare în ordonarea materialului, prin expunerea ideilor după o logică discutabilă, prin tranziția nefirească de la o problemă la

alta”, astfel încât „pe linia aceasta, a simplismului în mijloacele de investigație și expresie, Al. Oprea evoluează uneori spre cea mai penibilă stereotipie”.

• „Viața Românească” din prima lună a anului 1954 marchează un regres în comparație cu cele trei ediții de la sfârșitul anului 1953. Lipsesc de aici, de pildă, textele care păreau a indica o anume deschidere și o ușoară permeabilizare a dogmei la ideea de reconsiderare a statutului unor scriitori interbelici. Numărul se deschide cu un text de Pușkin, *Evghenii Oneghin* (roman în versuri), tradus în românește de George Lesnea. □ Rubrica „Pe drumul realismului socialist” conține un comentariu la *Opera poetică a lui Cicerone Theodorescu*, alcătuit de Mihai Gafița. □ Rubrica „Texte și documente”, documentează acum *Un scriitor român la Petrograd în timpul Marii revoluții; Din publicistica lui Gala Galaction*, cu o prezentare de E[u]gen] C[ampus], care semnează și articolul *Poporul, izvor al forței noastre*, la rubrica „Teorie și critică”. □ Tot în acest număr, G.C. Nicolescu face o sinteză despre *Clasicii literaturii în ediții populare* (în special Biblioteca pentru toți)

FEBRUARIE

5 februarie

• Mare parte din prima pagină a „Contemporanului”, nr. 6, este ocupată de materiale ce marchează o dublă sărbătorire, a poezilor Marcel Breslașu și Emil Isac, recent decorați de organul suprem de stat. Sunt publicate portrete ale celor doi sărbătoriți (desene de Cik Damadian, respectiv de I. Steriadi), iar între portrete, un text nesemnat anunță că: „De curând, Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române a conferit «Ordinul Muncii» clasa I poetului Emil Isac și Ordinul «Steaua Republicii Populare Române» clasa a III-a poetului Marcel Breslașu — pentru merite deosebite pe tărâmul creației literare. Decorarea poezilor Emil Isac și Marcel Breslașu este un înalt semn de prețuire a operei valoroase a unor scriitori militanți, a luptei lor active pentru construirea culturii noi, socialiste, în țara noastră”. □ Dedesubtul portretelor și a textului care evocă decorarea celor doi, se află paginat un fragment din poemul *Cântec de leagăn al Doncăi*, de Marcel Breslașu, iar sub acesta — un text omagial, elogios și plin de căldură, semnat de Veronica Porumbacu și intitulat *Închinare*. □ În ultima pagină a aceluiași număr al revistei „Contemporanul”, G. Călinescu publică *Impresii din China Nouă* (într-o notă de subsol, se precizează: „Fragment din lucrarea cu același titlu care va apărea în curând la ESPLA”; volumul avea să apară în anul 1955).

• V. Bârlădeanu celebrează, în poemul *Prin vișor*, publicat în pagina 3 a „Scânteii”, virtuțile omului nou, capabil să învingă natura potrivnică pentru a-și îndeplini sarcinile de partid, ipostaziat în figura unui bătrân care „străpunge” viscolul, croindu-și drum printre nămeți pentru a duce pâine la un spital.

6 februarie

• În „Cronica teatrală” despre montarea piesei „*Lumina de la Ulmi*” de **Horia Lovinescu**. **Teatrul Municipal** („România liberă”), Aurel Baranga atrage atenția asupra profilului personajului principal, destul de singular în aria scrierilor realist-socialiste: „Dar să vedem cine este acest erou. Un scriitor talentat, format la școala esteticii ce propovăduiește «arta pentru artă», care și-a dat seama de drumul fals pe care pornise, și care s-a rupt de burghezie, alăturându-se cu credință și sinceritate eforturilor depuse de popor pentru ridicarea unei societăți libere de orice exploatare și asuprire. Trezit la o realitate inedită și tumultuoasă, înțelegând că această nouă realitate este unica ce merită a fi cântată, Comșa a scris o serie de cărți bune, care i-au adus dragostea poporului, stima și prețuirea oamenilor muncii. Dar din sufletul lui Comșa n-au fost smulse rădăcinile tuturor buruienilor otrăvitoare pe care i le-a sădit și cultivat cu multă grijă societatea în care și-a făcut anii de ucenicie literară. Din conștiința lui Comșa n-a fost plivită ploconeala față de anumite cărți lipsite de conținut, încărcate cu brățările false și înșelătoare ale frumuseții formale. Din mintea lui Comșa n-a fost eliminată admirația servilă și necontrolată față de o anumită literatură occidentală, în care plămada de viață autentică e înlocuită cu idei haotice, lipsite de orice logică. Dimpotrivă, deși Comșa a fost prețuit pentru romanele sale anterioare, acum e hotărât să-și caute «o cale nouă» pe care să se realizeze, chipurile, mai artistic, fără să-și dea seama în deșarta lui dezorientare, că de fapt el nu încearcă un pas înainte, ci o sută înapoi, înspre o literatură formalistă, săracă în idei, spre un mod de expresie ce poate face o deosebită plăcere dușmanului, dar și o profundă mâhnire poporului, care are dreptul să pretindă scriitorilor săi o artă vie, combativă, plină de nobile idei și de înălțătoare sentimente”. Oricum, eroul, care este „un om cinstit”, „atunci când înțelege bine de partea cui e adevărul, [...] nu șovăie”.

• Dan Deșliu publică „Scânțea” un poem intitulat *Viscolul*, în care preamărește „munca sfântă” a omului nou, „mai tare decât orice vijelie”, care înfruntă vitregiile iernii (la propriu și la figurat) pentru a clădi „de-a pururi neînvinsa primăvară”. □ Eugen Jebeleanu semnează, în același număr, cronică volumului *O samă de poeme* de Mihai Beniuc, volum caracterizat (pornind de la titlul care îl parafrazează pe cel al cronicii lui Neculce) ca o „profesiune de credință în necesitatea poetului de a participa și comunica mărturiile acelea care pot să transmită cel mai bine sentimentul autenticității: mărturiile privind fapte, la care – după cum spune un alt cronicar – „ne-am prilejit singuri”. Aceste versuri sunt mesageri care aduc arme și care ți le pun în mâini; mesageri care te mobilizează la luptă pentru acea Viață nouă, pentru care – cu simțul sănătos al omului ieșit din popor – Beniuc a luptat, mai întâi instinctiv, și pentru care, ceva mai târziu, înarmat de partid, a putut să combată cu mijloace însutite.” „Martor al timpului său și luptător”, poetul abordează teme

precum „dragostea de patrie, tradițiile revoluționare ale poporului; bătăliile partidului, eliberarea țării de către Armatele Sovietice, transformările revoluționare din țară, lupta pentru construirea socialismului, imaginea reală a acelei Vieți noi pe care [...] o visa cu vreo douăzeci de ani în urmă [...]”. Așezată de cronicar în descendența unor modele autohtone și universale (Eminescu și Coșbuc, Pușkin și Maiakovski, P. Sandor și Ady Endre), poezia lui M. Beniuc este apreciată, în egală măsură, pentru simplitatea și sobrietatea ei retorică, denotând preocuparea pentru „fond”, privilegiat în dauna formei.

9 februarie

- F. Dinulescu recomandă în paginile „Scânteii”, sub genericul „Note bibliografice”, *Un valoros roman istoric: Fiii credincioși ai Rusiei* de Lev Veniaminovici Nikulin (distins cu Premiul Stalin în 1951), propunând o lectură care accentuează viziunea protocronistă imprimată ficțiunii istorice, recuperată în canonul fundamentat ideologic: „Autorul, care în perioada imediat următoare Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a luat parte la lupta dusă de tânărul stat socialist împotriva intervenționiștilor străini, fiind martorul faptelor de vitejie ale ostașilor Armatei Roșii, înfățișează cu putere patriotismul fierbinte și vitejia poporului rus, care cu peste o sută de ani înainte a învins pe invadatorii francezi.”

10 februarie

- În „România liberă”, Vera Călin publică o cronică despre *G. Călinescu: „Bietul Ioanide. Editura de Stat pentru Literatură și Artă*. Articolul se integrează, este adevărat, în sotto voce, în seria contestărilor ideologice cu care a fost întâmpinat romanul în epocă. Acuzele sunt mai degrabă indirecte, formulate în prezentarea tematicii și a profilului personajului principal: „Astăzi, G. Călinescu dă cu *Bietul Ioanide* un roman ce aduce în literatură un grup de intelectuali burghezi, dintre acei care, prin lașitatea, lipsa lor de patriotism și renunțarea la orice criterii morale au contribuit, în felul lor, la instaurarea fascismului în țara noastră. Pentru cititorul de astăzi este prețioasă cunoașterea pe care i-o înlesnește romanul lui G. Călinescu, a unei intelectualități abjecte, gata la orice compromis pentru salvagardarea unui confort calduț și a unui parazitism degradant, mai ales fiindcă teza romanului e legată de o înțelegere contemporană a misiunii intelectualului în societate. *Bietul Ioanide* demonstrează primejdia menținerii unui intelectual în detașare apolitică față de frământările epocii. Izolarea olimpică în care se complăce arhitectul Ioanide îi va fi fatală. Viața pătrunde dramatic în singurătatea lui, ultimele pagini ale cărții vorbind despre o revizuire a vechii ierarhii de valori, revizuire pe care evenimentele tragice ce le trăiește par a i-o impune. În jurul acestei experiențe a personajului principal se axează întreaga acțiune. Arhitectul Ioanide, singurul om curat în mijlocul unui cerc de intelectuali

descompuși și venali, nici nu-și pune problema contribuției lui posibile în desfășurarea precipitată a evenimentelor antemergătoare celui de al doilea război mondial. Scârbit de aspectul general politic și de cel special-moral al grupului în mijlocul căruia trăiește, el profesează cu cochetărie și în demonstrații paradoxale filosofia izolării. «Un om ca mine», declară el, «care se izolează, vede universalul și ignorează particularul», particularul fiind reprezentat de întâmplările imediate și stringente ale vieții. El refuză a ține cărți de economie politică în bibliotecă și – criteriile estetice fiind pentru el precumpănitoare – nu înțelege că o invazie de fluturi strică peisajul prin nocivitatea ei. De altfel, Ioanide se dovedește în toate un om pentru care esteticul împinge permanent pe planul al doilea eticul. Evenimentele zguduitoare pe care le trăiește nu-i largesc într-atât orizontul, încât să-l facă a depăși conflictul estetic-etic, pe care-l cunoaște neîncetat, cu predominanța esteticului. Ioanide nu citește sau declară că nu citește ziarele și se miră naiv la căderea Varșoviei. Schimbările de guvern din țară le înregistrează sporadic și distrat. Contactul cu realitatea socială, trăit într-un rând sub forma unei deplasări la țară, îi produce o reacție de uimire, fără a-i zdruncina însă poziția”. Ca majoritatea comentatorilor din epocă, Vera Călin insistă asupra principalului „punct nevralgic” al romanului, prezentarea Mișcării legionare, condamnând raportarea personajului narator la acest aspect: „Această neglijare a fundalului istoric se resimte mai cu seamă în înfățișarea «mișcării», din care G. Călinescu a prins cu pană de artist unele aspecte, dar din care a omis altele esențiale pentru înțelegerea realității fascismului. «Mișcarea» ne este înfățișată mai întâi așa cum îl izbește ea pe neașteptate – ca o realitate nebănuită – pe Ioanide. [...] În sfârșit, Ioanide ajunge în posesia jurnalului lui Tudorel, pe care-l adnotează cu indignare, e drept, mai mult exclamativ. Jurnalul acesta e o profesiune de huliganism cultural, făcută cu argumentele unui discipol al lui Nae Ionescu sau Cioran. El conține, între altele, apologia acțiunii brutale, cu teoria nietzscheeană asupra omului, ecouri spengleriene, apologia «popoarelor tinere» și toată recuzita dogmatică a fascismului. Aprecierile lui Ioanide nu reprezintă însă o demascare lucidă a esenței fascismului. (Romancierul explică într-o notă de subsol că lucrul se datorește faptului că Ioanide era încă un om de mentalitate burgheză). Identificarea parțială, care se observă în roman, între perspectiva lui Ioanide și cea a romancierului, face ca autorul să fie și el înclinat spre o înțelegere nedesăvârșită a evenimentelor politice, iar romanul să fie lipsit de o critică adâncită a legionarismului, de o interpretare lucidă a adevăratei semnificații a fascismului”. În treacăt, Vera Călin strecoară și unele afirmații elogioase: „Romanul *Bietul Ioanide* e în întregime un strălucit *scherzo*, cu tot ceea ce acest termen presupune ca vioiciune, sprinteneală, vervă. Nu poți reproșa unei cărți că este ceea ce nu a intenționat a fi. Romanul lui G. Călinescu este cel al unui scriitor cu înclinație categorică spre portretul caricatural. Poți însă regreta că o inconsecventă aprofundare a vieții sociale și psihologice dă uneori impresia că narațiunea merge în tangentă cu viața, că alunecă deasupra ei”.

11 februarie

• În „Scânteia tineretului”, Ion Brad publică poezia cu miză erotică *Rândunele*, din volumul *Cu sufletul deschis*, aflat sub tipar la E.S.P.L.A. Versurile creionează un univers candid, platonice, accentuând placid emoția întâlnirii mult așteptate: „Lin foșnind aripa, ca pe ape/ Draga mea, te simt atât de-aproape!/ Parcă râzi și joci în mâna mică/ Nasturii mei albi, de la tunică./ Îți lipești obrazul lângă piept, / Eu nu cred și tot te mai aștept./ Până când pe-a cerurilor văi/ Printre stele, văd iar ochii tăi./ Stau în post – privesc și iar ascult./ Rândunelele-au zburat de mult...” Rubrica *Notelor bibliografice* semnalează apariția a două volume de versuri. Primul, semnat de Mihai Beniuc, este *O samă de poeme*, unde „sunt înmănunchiate multe din cele mai iubite poeme ale poetului, unele scrise în timpul regimului burghezo-moșieresc, precum și numeroase altele scrise după eliberarea patriei noastre, în anii puterii populare. Poemele scrise înainte de 23 august poartă pecetea urii, a răzvrătirii împotriva asupritorilor de la cârma țării”, devenind „mărturii grăitoare că poetul a stat întotdeauna alături de popor, că în versurile sale el a exprimat amarul vieții omului muncitor, ura acestuia pentru domni și boieri, convingerea adâncă că lumea veche, putredă se va surpa.” Cel de-al doilea volum de versuri îi aparține lui Eugen Jebeleanu – *Cântecele pădurii tinere*, cu un titlu dedicat Festivalului Mondial al Tineretului și Studenților, București, 1953, dar cuprinzând și „cicluri eroice”, în care „reînvie chipuri de ostași sovietici dintre care unii și-au jertfit viața pentru a deschide tineretului țării noastre drumul luminos al libertății.”

17 februarie

• La rubrica „Note bibliografice”, „Scânteia tineretului” înregistrează cărțile nou-apărute: Miron Radu Paraschivescu – *Laude*, un volum de poezii „scrise în anii regimului burghezo-moșieresc, ca de pildă *Vasile Roaită* (1935), precum și poezii care oglindesc viața din zilele noastre, liberă și din ce în ce mai îmbelșugată (*Voința ta, Armata păcii, Propace, Pruncul, 1 Mai, Clasa la atac* etc.); Marcel Breslașu – *Cântec de leagăn al Doncăi*, închinat tinerei comuniste Donca Simo care, „în anii de neagră ilegalitate a înfruntat prigoana regimului burghezo-moșieresc luptând pentru răspândirea în mijlocul poporului a cuvântului partidului”; Demostene Botez – *Floarea soarelui*, volum de versuri ilustrând „bogățiile și frumusețile patriei noastre iubite, orașele în care grădinile înfloresc pe locurile ruinelor lăsate de război, oamenii noi ai țării, amintiri din timpul neuitatului Festival Mondial al Tineretului și Studenților pe care l-a găzduit capitala noastră în vară”; Mihnea Gheorghiu – poemul *Întâmplări din marea răscoală*, „o evocare a unei pagini glorioase din trecutul poporului nostru, marea răscoală de la 1821.”

21 februarie

• „Scânteia tineretului” publică articolul aniversar *Un prieten al copiilor* semnat de Lev Cassil cu ocazia împlinirii a 50 de ani de la nașterea scriitorului sovietic A. P. Gaidar. Cărți precum *Școala*, *Ținuturi îndepărtate*, *Secret militar*, *Soarta toboșarului*, *Ciuc și Ghec*, *Timur și băieții lui* rețin atenția prin maniera în care „ideile educative profunde, îmbrăcate în haina frazelor bine închegate, cu sonoritate de cristal, să ajungă la inima și conștiința tinerilor cititori.” Arătând „în mod convingător forța metodei realismului socialist”, „Arcadi Gaidar, fiu al revoluției ruse, veselul tovarăș mai mare al milioanele de copii, pășește alături de noi în rândul luptătorilor pentru pace, pentru prietenie, pentru fericirea popoarelor!” Numărul din 21 februarie mai reține o selecție de versuri de Mihail Gavril (*Dar steaua..., Izvorul, Floare de foc, Întâlnire*).

• „România liberă”, în rubrica „Vitrina cu cărți”, consemnează ultimele apariții editoriale: Camil Petrescu, *Un om între oameni*, Editura Tineretului; Mihai Beniuc, *O samă de poeme*, Editura Tineretului; Geo Bogza, *Anii împotrivirii* (reportaje și pamflete 1934-1939), Editura Tineretului; Miron Radu Paraschivescu, *Laude*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă.

• În pagina 2 din „Scânteia”, Leonte Răutu, „membru al C.C. al Partidului Muncitoresc Român”, devenit ulterior, în 1956, șeful Direcției de Propagandă și Cultură a Comitetului Central, semnează un articol despre *Dezvoltarea literaturii în Republica Populară Română* (reprodus din nr. 8 (276), 19 februarie 1954, al revistei „Pentru pace trainică, pentru democrație populară” și preluat în numărul 2 al „Vieții Românești” din același an), în care subliniază de la bun început rolul fundamental al noii literaturi în procesul de legitimare a puterii comuniste: „Procesul de făurire a unei literaturi noi, înaintate, ce se inspiră din lupta maselor populare pentru statornicirea noii orânduiri sociale și participă ea însăși în mod activ la opera de transformare a societății constituie unul din cele mai importante aspecte ale revoluției culturale care se desfășoară în țările de democrație populară.” După ce va fi pus în evidență „neslăbita atenție” acordată de partid „dezvoltării literaturii române”, autorul se grăbește să denunțe falsa criză a culturii despre care se vorbea, în cercurile „reacționare”, în primul deceniu de după „eliberare”, subliniind rolul major al scriitorilor aliniați ideologic în popularizarea, prin noile opere, a învățăturii partinice: „După eliberarea țării și doborârea dictaturii fasciste, ideologii reacțiunii burghezo-moșierești, presa partidelor reacționare, intens sprijinite de propaganda imperialistă, au dus o luptă înverșunată pentru a încerca să împiedice intelectualitatea creatoare de a se alătura forțelor democratice. Propagarea „teoriei” reacționare a artei pentru artă – armă preferată a burgheziei în lupta pentru ruperea creatorilor de popor, țipetele isterice despre o pretinsă „criză a culturii” în România, jalnicele încercări de a determina în rândurile scriitorilor o „grevă a tăcerii”, amenințările anonime în stil fascist –

toate au fost încercate de agentura claselor exploatatoare și toate s-au dovedit zadarnice. Scriitorii, în masa lor, au răspuns chemării partidului de a crea opere de artă cu un bogat conținut ideologic și de o înaltă valoare socială.” Urmează, firesc, ilustrarea măștrilor noii literaturi, cu accent pe recuperarea „canonică” a reprezentanților vechilor generații: „Alături de clasicul literaturii noastre – Mihail Sadoveanu –, al cărui nume este larg cunoscut și dincolo de hotarele țării noastre, alături de vechi participanți la lupta antifascistă (A. Toma, G. Bogza), desfășoară în prezent o intensă activitate creatoare numeroși alți scriitori, al căror nume este de mult intrat în istoria literaturii române, ca Cezar Petrescu, Camil Petrescu, V. Eftimiu.” Fundamentându-și discursul legitimator pe tezele lui Lenin și, din spațiul critic, pe cele ale lui Belinski, Răutu pune față în față literatura trecutului, căreia i se atribuie păcate grave ca decadentismul, formalismul, individualismul, „ermetismul” (în poezie, mai cu seamă) cu noua literatură, centrată pe oglindirea „diferite[lor] aspecte ale procesului de transformare revoluționară a societății: eroica luptă a clasei muncitoare pentru a ridica țara din starea de înapoiere economică, procesul complex de trecere a țăranului muncitor pe căile agriculturii colectivistice, lupta acerbă dintre vechi și nou în toate domeniile vieții sociale, făurirea omului nou, purtător al unei noi concepții despre viață, al unor noi și superioare norme etice.” Pledoaria pentru abordarea temelor enumerate se sprijină, din nou, pe invocarea scriitorilor și a textelor reprezentative: sunt citați M. Davidoglu, Eusebiu Camilar, Maria Banuș, Ion Istrati, Aurel Mihale, Lucia Demetrius, Petru Dumitriu, M. Beniuc, E. Jebeleanu, Dan Deșliu, Veronica Porumbacu, Cicerone Theodorescu, Eugen Frunză, Al. Jar, Zaharia Stancu, A. Baranga, M. Breslașu, Dumitru Mircea ș.a., cărora li se adaugă nume importante din spațiul celorlalte țări est-europene, îndeosebi din Ungaria. Autorul nu uită să ia în discuție problema „schematismului” unora dintre operele considerate ilustrative pentru noua direcție, defect asupra căruia atrag atenția „mohicanii apolitismului”, continuând cu pledoaria pentru realismul socialist, descris ca metodă „întemeiată pe principiul leninist al partinității în literatură”, care cere creatorului redarea veridică, istoricește concretă, a realității în dezvoltarea ei socială, imbinând o astfel de redare a realității cu sarcina educării oamenilor muncii în spiritul socialismului, cu sarcina de a lumina, după expresia întemeietorului literaturii sovietice, Maxim Gorki, țelurile înalte ale viitorului socialist.”

25 februarie

- Are loc, la Teatrul Național „I. L. Caragiale”, sala Studio, premiera piesei *Mielul turbat* de Aurel Baranga. Regia este semnată de Sică Alexandrescu, iar în rolurile principale figurează Gr. Vasiliu Birlic, Radu Beligan, Al. Giugaru, Marcel Anghelescu, Ion Talianu, Carmen Stănescu, Didona Popescu. (cf. „România liberă”, nr. 2924, 26 febr., **Premiera piesei „Mielul turbat”**, nesemnat).

27 februarie

• „Scânteia” dedică o scurtă cronică volumului de *Poezii* al lui Panait Cerna, apărut recent la E.S.P.L.A., considerat „un bun de preț al moștenirii noastre literare”. Poetul se cuvine recuperat în măsura în care „În poeziile sale, Cerna a exprimat de cele mai multe ori punctul de vedere al maselor populare, zugrăvind viața lor grea și lipsită de bucurii”, în ciuda faptului că opera sa „vădește [...] și influențele ideologiei burgheze”, mascând adesea, în spatele „ideii burgheze” a „dragostei frățești”, „conflictele de clasă”. □ În același număr, este prezentată, sub genericul „Note bibliografice”, *Țiganiada* lui Ion Budai-Deleanu, publicată tot la E.S.P.L.A. în colecția „Clasicii noștri”, epopee cu un „puternic caracter realist” și „un larg suflu popular”, recomandată și elogiată pentru „conținutul ei de idei înaintate”, pentru „satirizarea autocrației sistemului feudal și a instituțiilor lui”, pentru „atacuri[le] fățișe împotriva despotismului monarhic căruia autorul îi opunea republica.” Ambele materiale sunt nesemnate.

28 februarie

• În „România liberă”, Geo Bogza semnează o profesiune de credință, nelipsită de patetism ideologic, dar și de originalitate (**A fi scriitor**): „Am vorbit de anul 2000 și mai stăruie în voi, cu anticipație, sunetul marilor orologii bătând o oră atât de deosebită în viața omenirii. Dar v-ați întrebat: Prin ce-o să-i interesăm noi, ca scriitori, pe oamenii acelei vremi? Dacă se vor strânge în jurul nostru, ce vor vrea oare să audă? Povestirea unor incertitudini, a unor rătăcirii, a unor halucinații? E îndoielnic. Mult mai probabil e că vor fi dornici să asculte o mărturie asupra acestei epoci, închipuindu-și că o cunoașteți foarte bine. Veți fi în măsură să nu-i decepționați? Cred că de răspunsul la această întrebare depinde orientarea întregii voastre activități, începând chiar din clipa de față. Presupuneri oameni ai anului 2000 sunt în realitate cititorii din orice epocă; ei au dreptul să afle chipul adevărat al vremii despre care li se relatează. Tot ce ați simți că ați datora oamenilor din anul 2000, dacă ar fi să le zugrăviți vremea de față, datorați de fapt cititorilor contemporani”. □ În același număr al ziarului, la rubrica intitulată „Carnet cultural”, sunt consemnate și o serie de **Succese ale literaturii noastre peste hotare** (nesemnat). Pentru început, sunt înregistrate cele din Uniunea Sovietică: „Nicăieri peste frontiere literatura noastră nu este mai bogat tradusă și editată decât în Uniunea Sovietică. Câteva date în acest sens sunt grăitoare. Dintre cărțile lui Mihail Sadoveanu au fost traduse nu mai puțin de 18 titluri în 11 limbi, într-un tiraj care depășește un milion de exemplare. În ultimii ani au fost editate 36 de titluri cuprinzând scrieri ale lui Mihail Eminescu, I.L. Caragiale, Al. Sahia și, alături de acestea, lucrări de Al. Jar, P. Dumitriu, E. Camilar. Nu cu mult în urmă a apărut o culegere de nuvele și schițe românești cuprinzând nuvele de I.L. Caragiale, I. Slavici, Al. Vlahuță, M. Sadoveanu, Al. Sahia, însoțită de o prefață iscălită de cunoscutul scriitor sovietic V. Kojevnikov. Ediția amplă, bogat ilustrată,

formată din opere alese de I. L. Caragiale a fost tipărită într-un tiraj de 90.000 exemplare. În ceea ce privește romanul lui Mihail Sadoveanu, *Mitrea Cocor*, el a fost tradus în limbile rusă, azerbaidjană, cazahă, letonă, lituaniană, moldovenească, turkmenă, estonă etc. Printre ultimele traduceri se numără nuvelele lui Petru Dumitriu apărute sub titlul uneia dintre ele, *Noptile din iunie*, într-o ediție prefată de regretatul scriitor Pavlenco”. Apoi, sunt menționate și o serie de succese culturale din țările Europei occidentale. Spre exemplu, reprezentațiile piesei *O scrisoare pierdută* în Italia sau Belgia: „Cu prilejul punerii ei în scenă de Teatrul de Satiră din Roma ziarul «Unita» scria: «*O scrisoare pierdută* este o satiră împotriva acelor care se folosesc de instituția parlamentară pentru interesele lor personale, necinstite, împotriva acelor care înjosesc demnitatea instituției parlamentare pentru a se menține la putere, prin corupție și violență. [...] Astăzi guvernul popular a redat lui I. L. Caragiale locul ce i se cuvine în istoria luptelor poporului român pentru libertate, pentru dreptate socială și pentru progres». Piesa a fost reprezentată cu un deosebit succes în fața unor săli arhipline pe scena Palatului artelor frumoase din Bruxelles, de către artiștii Teatrului Nouului Realism. Scriind despre acest spectacol ziarul «Le drapeau rouge» caracterizează piesa ca «o satiră strălucită la adresa moravurilor electorale din societatea burgheză coruptă a României de ieri». Scoțând în evidență măiestria cu care au fost interpretate rolul cetățeanului turmentat, al lui Trahanache și Farfuridi, ziarul subliniază cât de mult a fost apreciată piesa de către publicul belgian. Aceași formație teatrală care a prezentat piesa la Bruxelles a dat spectacole în sala Teatrului Municipal din Luxemburg”. Se consemnează și editarea romanului *Mitrea Cocor* de către editura „Cultura Sociale” din Italia, într-un tiraj de 10.000 ex. (pe manșeta de prezentare a cărții figura textul: „Câți muncitori agricoli din Puglia sau Sicilia nu se vor recunoaște în această carte? *Mitrea Cocor* transmite acestor oameni mesajul său de speranță”).

• În „Scânteia tineretului”, Dumitru Mircea publică povestirea *Un ostaș pleacă la vatră*.

[FEBRUARIE]

• A. Toma, Cezar Petrescu (nuvela *Vino și vezi!*), Victor Tulbure, Mihai Dragomir, Haralamb Zincă sunt câțiva dintre semnatarii textelor beletristice din numărul 2 al revistei „Viața Românească”. O prezență nouă este în această secvență cea a lui Mihai Ralea care publică prima parte a unor *Note de drum în Antile*. □ Rubrica „Orientări” este susținută în exclusivitate de Leonte Răutu, care semnează articolul *Dezvoltarea literaturii în Republica Populară Română*: „Dezbaterea problemelor celor mai arzătoare ale creației literare, o dezbatere curajoasă, bazată pe lupta de păreri, fără ocolirea problemelor acute, fără menajamente neprincipiale, dar și fără metode administrative în critică, vor constitui cea mai bună formă de lămurire a problemelor luptei pentru realismul

socialist, pentru avântul continuu al creației literare, pentru zdrobirea manifestărilor fățișe sau mascate ale ideologiei burgheze. Interesele dezvoltării literaturii noastre cer o serioasă îmbunătățire a activității organizației de partid a scriitorilor, mai multă inițiativă din partea acestei organizații în organizarea dezbaterilor creatoare. Organizația de partid a scriitorilor trebuie să-și intensifice munca în vederea profunde înșurșiri de către scriitori a învățături marxist-leniniste, să lupte pentru o cât mai activă participare a masei de scriitori la viața obștească, pentru o cât mai strânsă legătură a creatorilor cu realitatea”. Articolul este preluat din publicația „Pentru Pace Trainică, pentru Democrație Populară”, nr. 8 din 19 februarie 1954, de unde fusese reprodus și în „Scânteia” din 21 februarie. □ La rubrica „Teorie și critică”, Ion Dodu Bălan publică articolul *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*, o încercare de identificare a influențelor folclorice în poezia lui A. Toma, Mihai Dragomir etc.

MARTIE

3 martie

- „Scânteia tineretului” anunță organizarea *Simpozionului despre literatură și filmele de aventuri pentru tineret*, coordonat de „Comitetul orășenesc U.T.M. București și întreprinderea cinematografică regională București”. Activitățile vor include vizionarea „filmului sovietic în culori *Un pichet în munți*”, în sala Filimon Sârbu, precum și susținerea referatelor „*Problemele literaturii de aventuri* de Lt. maj. Toma Atanasie, student al Școlii de literatură și critică literară Mihai Eminescu, și *Materialul luat din viață și realizarea caracterelor eroilor din filmele de aventuri* de Constantin Colțea, student al institutului de artă cinematografică.” De asemenea, „vor participa scriitori și creatori din cinematografie, studenți ai Școlii de literatură și critică literară Mihai Eminescu și ai institutului de artă cinematografică, membri ai cercurilor literare din Capitală, stahanoviști și fruntași în producție, activiști ai organizațiilor de masă.”

- D. Costin semnează în „Scânteia” o recenzie a broșurii lui Cezar Petrescu intitulată *Oamenii de cultură înaintați, mândria națională a poporului român*, „o prezentare publicistico-literară a situației intelectualității noastre în trecut și azi, subliniind rolul ei însemnat în revoluția culturală, contribuția ei la făurirea unei vieți mai bune a poporului.” Opoziția dintre cultura „înapoiată” a trecutului și cultura „înaintată” a prezentului, aflată la mare cinstire în ideocritica epocii, își află locul, firesc, atât în cartea recenzată cât și în discursul autorului articolului, dublată de recunoașterea prestigiului unor scriitori și artiști luminați care se cuvin recuperați: Eminescu, Creangă, Caragiale, așezați alături de Ion Păun-Pincio și Al. Sahia, dar și Aurel Vlaicu, Grigorescu, Andreescu, Luchian. În opinia recenzorului, „scriitorul demască

fără cruțare caracterul antipopular al culturii burgheze decadente, amintește cu dispreț de purtătorii ei – „ilustre nuliități ale epocii” – subliniind ideea existenței în cadrul culturii românești din trecut, ca și în cadrul culturii din țările capitaliste de astăzi, a două culturi, cu un conținut fundamental diferit, exprimând interese de clasă opuse.”

9 martie

- „Scânteia tineretului” anunță închiderea lucrărilor *Simpozionului despre literatură și filmele de aventuri pentru tineret* desfășurat în 3 martie și coordonat de „Comitetul orășenesc U.T.M. București și întreprinderea cinematografică regională București”. Intervențiile au demonstrat faptul că „scriitorii din țara noastră trebuie să dea o mai mare atenție literaturii de aventuri. Tinerii scriitori trebuie să fie stimulați pentru a umple acest gol din literatură și din scenariile noastre cinematografice.”

16 martie

- Pe pagina 2 din „Scânteia” este semnalat și recenzat numărul din ianuarie al revistei „Viața Românească”, la rubrica „Reviste apărute”, cu o prezentare detaliată a cuprinsului. □ În același număr, în pagina 3, Dan Deșliu semnează un reportaj intitulat *Însemnări pe marginea unei consfătuiri*, care celebrează era belșugului în satele românești colectivizate.

17 martie

- Sub genericul „Cărți literare românești”, „Scânteia” semnalează în pagina 2 apariția câtorva titluri semnificative pentru „canonul” epocii: Ion Neculce, *O samă de cuvinte*; I. I. Mironescu, *Scrieri alese*; Alex. Sahia, *Nuvela*; Camil Petrescu, *Un om între oameni*; Eugen Jebeleanu, *Cântecele pădurii tinere*; Al. Andrișoiu, *În Țara Moșilor se face ziuă* și *Din literatura noastră nouă* (articole și cronică literare) fiecare beneficiind de câte o scurtă prezentare ilustrativă.

18 martie

- Joi, 18 martie 1954, apare primul număr al săptămânalului „Gazeta literară” (tipărit ca gazetă, cu patru pagini, în format mare; titlul este imprimat cu cerneală de culoare roșie), „organ săptămânal al Uniunii Scriitorilor din R.P.R.”. Într-o casetă din pagina 4 e menționat redactorul șef și colegiul redacțional. „Redactor-șef: Zaharia Stancu[.] Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu (redactor-șef adjunct), Veronica Porumbacu (redactor-șef adjunct), Cicerone Theodorescu, Ion Vitner. □ Prima pagină a numărului inaugural cuprinde texte programatice și de auto-prezentare. Mihail Sadoveanu semnează articolul **Prezentare**, în a cărei primă parte, purtând intertitlul *Vechi-foi săptămânale*, sunt evocate soarta în general

vitregă, precaritatea și fragilitatea publicațiilor cultural-literare din trecut („Aproape toate săptămânalele acestei epoci porneau de la ideologia «Contemporanului» vechi și erau luminate de credința în progres. Truda din care s-au susținut a fost zădarnic cheltuită, viața le-a fost ca a fluturului îmbătat de o rază de soare. La una din revistele săptămânale bune ale aceluși timp – «Pagini literare» – mi-am început activitatea mea de ucenic în breasla scrisului.”), în vreme ce în partea a doua, *Gazeta literară*, sunt relevate elogios condițiile în care își începe apariția și își proiectează viitorul noul săptămânal: „Condițiile în care apare astăzi publicația săptămânală «Gazeta literară» sunt cu totul altele. După binecuvântata cotitură istorică de la 23 August 1944, Partidul Muncitoresc Român a înfăptuit prefaceri uimitoare în toate sectoarele vieții. Arta literară și slujitorii ei s-au bucurat de un sprijin serios și susținut, la care se adaugă acum și solitudinea lumii muncitoare ridicată intelectualicește. [...] Gazeta de față, a scriitorilor de creație și a criticilor, apare din îndemnul și sprijinul larg al Partidului Muncitoresc Român, spre a strânge și mai mult raporturile cu cititorii și pentru a lega activitatea scriitorilor tineri cu acea a celor vârstnici. Publicația aceasta a Uniunii Scriitorilor tinde a se apropia mai activ de acei cititori care nu pot da tipăriturilor decât un timp mărginit. Săptămânal, cititorul nostru cel mai modest va avea știri și cronici despre toate realizările culturale atât de la noi cât și din Uniunea Sovietică și țările prietene de democrație populară. La această tribună tinerii vor dovedi că pot scrie scurt, concis și artistic. Se cuvine să reluăm schița și nuveleta, gen în care meșterii noștri mari de odinioară au excelat. Gazeta se va lega în același timp cu toate centrele din țară unde există teatre, cenecluri și preocupări cărturărești. Și dacă se mai află scriitori vechi care simt că au ceva de spus în zilele excepționale pe care le trăim, «Gazeta literară» le e deschisă: îi așteptăm alături de noi”. □ Alături de articolul lui Sadoveanu, pe pagina 1 se află și un poem de Mihai Beniuc, *La drum* : „Să-ncepem dar ca din bătrâni: No haida!/ Să nu ne pese ce-o să urle haita./ Sunt fel și chip în ea de câni și lupi./ Botul la toți e greu să li-l astupi./ Sunt fel și chip în ea de lupi și câni,/ De vechi dușmani, de slugi și de stăpâni,/ Vrajmași haini, stăpâni și slugi, —/ Izbește-n ei și nicicând să nu fugi./ Aceasta-ți fie legea pururi sfântă:/ Până-n prăsele junghiul i-l împlântă/ Dușmanului în trup, în carnea lui, —/ Și nu te mulțami să-i faci cucui./ Să-ți fie crezul muncă și iar muncă,/ Poporul — dătătorul de poruncă,/ Partidul—călăuză și lumină/ Sub steagu-nflăcărât ce nu se-nclină./ Nicicând și nicăieri nu-ți fie frică, —/ Tu de-o să cazi, o mie e ridică,/ Mai hotărâți, mai strașnici și mai aprigi/ De pe ogoare, din uzini, din fabrici./ De zice vr-un bancher, vr-un fost ministru, / Vorbind de tine: «ăla,... comunistul...»/ Fii mândru și te bucură, căci ura/ Vrajmașului mai sigur e că spune/ De tine adevărul decât gura/ Acelui ce te-adoarme-n vorbe bune./ Fii mândru că ești fiul țării tale,/ Că poți să faci plăceri din vechea jale,/ Și din tristeți și vechi amărăciuni/ Noi bucurii vieții, noi minuni./ Visează-ți

împlinirea pământească/ În comunism, pe vatra strămoșească! “. □ Sub poemul lui Beniuc, într-o casetă, sunt recomandate câteva titluri din sumarul numărului: „*Citiți în acest număr*: ÎN PAGINA A 2-A: Paul Georgescu: *Roadele bucuriei*; Mihai Gafița: cronică literară, *Un om între oameni*, de Camil Petrescu. ÎN PAGINA A 3-A: Mihail Șolohov: *Pământ desțelenit* (fragment din volumul II) ; Eugen Frunză: *Ce puternici; Cândva, se va întoarce gândul*; Miron Radu Paraschivescu: *Ostașul adevărului*; Geo Bogza: *Dunărea*. ÎN PAGINA A 4-A: George Macovescu: *Despre scut și lance; Note și comentarii*“.

□ Un editorial intitulat *Gazeta noastră literară* prezintă detaliat rosturile și obiectivele noii publicații: „Drumul ne este clar, obiectivele ne sunt vizibile: să slujim acelei literaturi care prin mijloacele artei realist-socialiste are o funcțiune educativă a poporului: să slujim acelor largi mase de cititori care contribuie la clădirea temeliei socialiste a țării noastre și la întărirea legăturilor de pace între toate popoarele lumii. Învățătura marxist-leninistă ne va lumina drumul, partidul clasei muncitoare ne va călăuzi spre țelurile înalte ale epocii noastre, dragostea de patrie și de înfrățire între popoare ne va da pasiunea participării la marea luptă constructivă a omenirii muncitoare. Suntem convinși de funcțiunea socială de prim ordin a literaturii în aceste condiții istorice. Uriașele succese ale literaturii sovietice demonstrează acest adevăr și stau în fața tuturor scriitorilor progresiști drept pildă, izvor de experiență și îndemn. Însși scriitorii din Republica Populară Română împlinesc zece ani de activitate literară liberă, pentru cei ce muncesc, deci pentru popor. Succesele de până acum stau cheazășie pentru succesele viitoare ale scriitorilor noștri celor mai buni, de la Mihail Sadoveanu la începătorii încă stângaci în artă dar hotărâți în luptă. Tot mai mult împotriva literaturii tributare ideologiei burgheze, împotriva decadentismului, obscurantismului, formalismului în creația artistică. Aceste succese hotărâtoare se cer, însă, mereu consolidate și extinse: se cer îmbogățite cu cărți noi și multe, tot mai corespunzătoare gustului și nivelului în creștere rapidă a maselor de cititori; se cer curățate de orice «arici» ai dușmanului încă nestârpit în întregime sau de putregaiul ce mai stăruie în conștiința oamenilor; se cer, în fine, apărate de orice influență a ideologiei inamice. Izvorul forței noastre îl găsim în opera renăscătoare de vreme, la o treaptă demnă atinsă de istorie, de lui Marx, Engels, Lenin și Stalin. Devotați cauzei poporului, scriitorii noștri caută să-și ducă la capăt misiunea de fruntași, adică de oameni din primele rânduri ale frontului nostru ideologic, pentru socialism și pace. Gazeta noastră literară, o tribună de luptă a literaturii noastre, apare într-un moment când popoarele fac tot mai convingătoare eforturi pentru a spori tăria prietenilor păcii din întreaga lume împotriva acelor care caută să împânzească țările cu baze de război ajutate de guverne complice cu capitalul internațional. În acest moment, tocmai pentru că literatura noastră se găsește în larg cu toate forțele ei de creație, avem nevoie de deplină valorificare, pentru public, a tot ceea ce este de preț la noi, ca

moștenire progresistă a trecutului, ca realizare de seamă a prezentului; de cunoașterea a tot ceea ce ne poate ajuta din experiența sovietică; de înfățișare a tot ceea ce este valoros în țările prietene; de tot ceea ce este progresist în activitatea literară a scriitorilor oricărui popor. Vom încrucișa spada necruțătoare cu dușmanii concepției noastre despre viață și ai temeiurilor noastre socialiste, gata să respingem orice atac. Vom schimba păreri deschise, critice, cu prietenii noștri, cu aceia care luptă pentru o literatură pătrunsă de spiritul de partid, realizând creația artistică folosind metoda realismului socialist. Vrem să promovăm opere de înaltă valoare ideologică și artistică; vrem să ridicăm la o treaptă mai înaltă de limpezime și bogăție limba românească. Vrem să contribuim la creșterea forțelor literare pentru o tot mai multilaterală și mai deplină zugrăvire a omului nou, a omului stăpân pe munca sa, conștient de țelurile către care îl conduce partidul clasei muncitoare și guvernul regimului de democrație populară. Vrem să contribuim la o tot mai conștientă participare a scriitorului în lupta dusă de oamenii muncii sub conducerea partidului, pentru ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii, pentru înlăturarea piedicilor din cale. În rândurile noastre de scriitori de vârste deosebite, dar uniți în cuget și în faptă, chemăm pe toți tinerii de talent, ca alături de cei cu experiență să vină cu entuziasm și cu dorință ca, învățând, să ducă mai departe ceea ce am obținut noi scriitorii prin eliberarea poporului nostru de către popoarele sovietice: o literatură cu adevărat liberă, cu răspundere numai față de poporul ce-și croiește soarta de oameni liberi în țară liberă. Organ al Uniunii scriitorilor din Republica Populară Română, Gazeta noastră Literară se vrea în linia întâia de luptă pentru o literatură menită să ridice conștiința socialistă a celor ce muncesc pe ogoare și în uzine, în gospodării colective și pe marile șantiere, în muncă de producție manuală sau în activitate de creație intelectuală. Iar conducerea gazetei va fi mereu cu ochii îndreptați către țelurile spre care înaintează poporul nostru prin muncă constructivă, va fi mereu cu urechea trează la puntea de comandă de unde glasul partidului clasei muncitoare ne călăuzește către aceste țeluri. Cu aceste gânduri pornim la drum, cu toate pânzele umflate de vântul proaspăt al timpurilor noi, încărcat cu miresmele păcii și socialismului, conștiinți și gata de a înfrunta orice furtună". □ În acest prim număr al „Gazetei literare“, Mihai Gafița semnează cronică literară, comentând romanul lui Camil Petrescu *Un om între oameni*, publicat la Editura Tineretului, în 1953: comentariul este preponderent descriptiv, axat pe prezentarea romanului în special la nivelul așa-zicând al „conținutului“ și al mesajului, examinate și evaluate conform grilei ideologice oficiale din epocă („[...] Urmărind drumul lui Bălcescu, formarea sa ca intelectual, creșterea sa de la revoltă la conștiința revoluționară, Camil Petrescu realizează o frescă largă a societății din pragul lui 1848, dând cititorului, așa cum promite în titlul romanului, cu adevărat drumul – deocamdată la început – al unui mare om între oamenii epocii sale, drum legat

multilateral de toată ȣesătura de oameni și fapte ale vremii. Acestor calități ale romanului li se adaugă bogăȣia și exactitatea informaȣiei asupra aspectului orașului București și a satelor munteneste, descrierea îmbrăcămiiȣii, a exterioarelor și interioarelor locuinȣelor, a atelierelor și meseriilor, a obiceiurilor și legilor de atunci. Toate acestea, ca elemente de cadru fiesc și indisolubil legate de personajele care acȣionează în paginile romanului, în conflictele care se desfășoară, vin să compună, cu culoare și relief, tabloul cuprinzător, realist până-n amănunte, al țării noastre din prima jumătate a secolului trecut.[...]”). □ Într-unul din poemele publicate în primul număr al „Gazetei literare“, *Ce puternici*, Eugen Frunză declamă, agitatoric, împotriva artei complezent-cosmetizante, susceptibilă să dea o imagine idilică despre societatea vremii, care, deși pornită pe un drum măreț, era departe de a fi paradisiacă: „[...] Dar citeam de curând într-un tom/ Năpădit de miresme de crin/ Cum că n-am timp de griji, de nevoi,/ Cum că-n faguri de miere trăim// Cum că rădem un răs general/ Ȣopăind zi și noapte în joc.../ ...Când văzui că m-a scos din răbdări,/ Aruncai paradisul în foc!// Și-n viață se-ntâmplă să dai/ Peste asemenea dulci marȣtafoi/ Care-ȣi strigă frenetic în nas:/ «Hei, s-a zis cu necazuri la noi!»// Eu, tovarăși, așa vă propun:/ Când licheaua dă zor gădilând/ Ridicaȣi-o de guler vârtos/ Și trântiȣi-o vârtos de pământ! [...] N-a crescut încă raiul – cum știm –/ Peste iadul burghez moștenit/ Și dușmanii ne-nfig nu arar/ În spinare al urii cuȣit...// Nu ne trebuie vrăji de-adormit/ Și descântece dulci de deochi!/ Cei ce știu că o pot birui/ Pot privi greutatea în ochi!// Și-o privim fără teamă. Izbim/ Drept în creștetu-i fulgere mii/ N-a pierit peste tot, dar noi știm/ Că-n curând peste tot va pieri!// Ȃsta-i cântul cel fără de greș/ Ce străbate al țării cuprins,/ Cucerit-am depline puteri/ De-a învinge ce n-a fost învins.// De aceea când vine-o lichea/ Și-ȣi declară pe note subȣiri / Cum că-n faguri de miere plutim/ Și-nfloresc peste tot trandafiri// Ridicaȣi-o de guler vârtos/ Și scuipaȣi-o vârtos între ochi:/ Nu ne trebuie vrăji de-adormit/ Și descântece dulci de deochi!“.

□ Tot în primul număr al „Gazetei literare“ e publicată o notă, semnată G. M. (probabil George Macovescu), cu titlul *Discuȣii între scriitori*: „Într-o anumită împrejurare, Petru Dumitriu vorbea despre «pustiul literar», înȣelegând prin aceasta pericolul așezării fiecărui scriitor în oaza lui, de unde nu ar porni decât un singur drum, acela către piaȣa literară, fără ca între aceste insule verzui, pline de fructe mai mici sau mai mari, mai acre sau mai dulci, mai căutate sau mai puȣin căutate, să existe măcar o cărare, pe care să se facă un schimb continuu. Tema lui Petru Dumitriu își are temeiurile ei. Nisipurile uscate ale pustiului rod fără încetare marginile oazelor și pe cel ce nu încearcă să vadă ce se întâmplă în grădina vecinului, să se bucure de recolta lui, să se întristeze când l-a băntuit vântul uscat, să se sfătuiască împreună pentru viitor, îl pândeste pericolul să rămână într-o bună zi pe nisip și să i se infunde drumul spre piaȣa literară. De aceea ni se par de bun augur notele de cititor despre povestirile lui Marin Preda semnate de Petru Dumitriu în «Viaȣa

Românească» (nr. 12/1953). Un scriitor de frunte al literaturii noastre își spune părerea, tovarășește, cu căldură și grijă pentru Marin Preda și pentru dezvoltarea prozei despre un alt scriitor de la care cititorii așteaptă opera pe măsura bogatului lui talent. În aceeași lumină apare și articolul lui Eugen Jebeleanu despre poezia lui Mihai Beniuc, publicat în «Scânteia». Și dacă asemenea păreri vor fi schimbate cât mai des și între cât mai mulți scriitori, n-au e câștigat decât scriitorii și până la urmă, literatura noastră, publicul cititor. Nicicând marile adevăruri n-au pornit de pe vreo insulă a unui Robinson Crusoe, ci din schimbul și ciocnirea ideilor spuse cu glas tare de Agoră“.

19 martie

- Apariția revistei „Gazeta literară” este salutăată de „România liberă”: *Salut „Gazetei literare”* (nesemnat): „Expunerea coordonatelor de-a lungul cărora își va desfășura activitatea colectivul revistei dă perspectiva largă a muncii și răspândirii pe care și-au asumat-o membrii lui. Gazeta își propune să sprijine larg dezvoltarea creației literare de la noi, să promoveze opere literare de înaltă valoare ideologică și artistică, să ajute la ridicarea pe o treaptă mai înaltă de limpezime și bogăție a limbii noastre; ea vrea să contribuie la orientarea tot mai conștientă și mai activă a scriitorilor la lupta dusă de oamenii muncii sub conducerea partidului pentru construirea socialismului. Gazeta își propune să ajute opera de valorificare a tot ceea ce formează moștenirea progresistă a trecutului, să depună toate eforturile pentru a face cunoscută marea literatură sovietică, tot ceea ce este valoros în literatura țărilor prietene, tot ceea ce este progresiv în activitatea literară a scriitorilor tuturor popoarelor”.

20 martie

- „Scânteia tineretului” publică *Scrisoare către redacție*, semnată de Ion Mitran, student la Facultatea de Ziaristică din București, în care sunt semnalate *Unele probleme ale romanului Bietul Ioanide*. Chestiunile puse în discuție sunt legitimate de unele lacune ale cronicilor literare ale vremii orientate asupra textului călinescian, care „nu răspund pe de-a-ntregul și clar la întrebările firești ale oricărui cititor.” Este vizată în special cronica lui Silviu Iosifescu din *Contemporanul*, care „a ocolit într-un mod delicat *punctele nevralgice* ale cărții fără a exprima o părere precisă.” Sunt subliniate „liniile de forță” ale romanului în descendența ideologiei dominante, de altfel punctate de criticii contemporani: contextul social al „politicii de fascizare a țării”, fundal pe care este reflectată „lumea intelectualității burgheze din acea vreme, o lume de suflete ruinate, veștede, descompuse moralicește. [...] Zugrăvind toate aceste figuri dezgustătoare, autorul a reliefat cu ascuțime trăsăturile caracteristice ale intelectualului burghez, individualist, filistin, incapabil de a crea opere trainice, de a contribui la dezvoltarea culturii, gata la orice pentru a fi pe placul claselor stăpânitoare, pentru a-și asigura propriul huzur.” Din categoria

intelectualilor „putrefiați de cultură” face parte și arhitectul Ioanide, care demonstrează, prin traseul său românesc, „cât este de periculoasă pentru un creator ruperea de viața socială, depărtarea de realitățile vremii sale.” După această scurtă trecere în revistă a reperelor dominante de receptare, semnatarul articolului consideră că „lipsurile serioase” ale romanului nu trebuie ignorate. În acest sens, este amendată violent „imaginea generală pe care o dă cartea”, „limitată, unilaterală”: „Academicianul George Călinescu prezintă numai tipuri negative, numai o intelectualitate decăzută, coaptă pentru fascizare și care îmbrățișează fascismul. Este oare tipic pentru realitățile din țara noastră din anii 1939-1940 să redai numai această categorie de intelectuali?” Lipsesc „intelectualii progresiști, profesori și studenți scriitori și ziariști cinstiți” care se opuneau tendinței de fascizare a țării, ceea ce face ca scriitura călinesciană să rateze o temă esențială: „lupta ascuțită dintre forțele progresiste și cele reacționare, luptă ce se dădea în sânul intelectualității.” Observația este absentă și din articolul lui Silviu Iosifescu din *Contemporanul*: „Mi se pare surprinzător faptul că tovarășul Silviu Iosifescu, în cronică sa din *Contemporanul*, motivează absența din roman a intelectualilor revoluționari de felul lui Sahia – cum zice dânsul – prin aceea că lumea lui Suflețel și Gulimănescu, a intelectualilor retrograzi, era ruptă, despărțită de lumea intelectualității progresiste. Dar aceste două intelectualități nu erau despărțite printr-un zid chinezesc: între ele există un conflict, se ducea o luptă.” Acest lucru legitimează, pentru semnatarul prezentei scrisori, amendarea perspectivei realist-obiective a romancierului: „Dând o parte a intelectualilor – care sunt zugrăviți complex și veridic – drept întreaga intelectualitate, limitându-și câmpul de observație doar asupra acelor oameni de cultură care s-au vândut fascismului sau au încercat să-l ignore, scriitorul n-a reușit să fie obiectiv ci, după părerea mea, a fost obiectivist.” Mai mult, „mișcarea fascistă a cărei activitate e într-o măsură demascată de scriitor prin dezvăluirea demagogiei ei josnice, a disprețului față de cultură, a fanfaronadei și a lipsei de conștiință umană a legionarilor, apare totuși în ansamblul romanului într-o lumină dulceagă.” De exemplu, jurnalul lui Tudorel Ioanide exprimă „concepția antiumană, anticulturală a legionarismului, fără ca această concepție să fie combătută cu tărie în roman, cum ar fi fost necesar.” În plus, „în carte abundă fără temeii cuvinte livrești cu circulație restrânsă, cele mai multe *de import*, care nu sunt de natură să exprime în chip viguros și reliefat ideile și sentimentele autorului.”

21 martie

• În cronică sa intitulată *M. Breslașu: „Cântec de leagăn al Doncăi”*, din „România liberă”, Georgeta Horodincă atrage atenția asupra modalităților de conturare a personajului luptătoarei Donca Simo, astfel încât să fie evidențiate „trăsăturile tipice ale croului comunist”: „Meritul lui Marcel Breslașu stă

tocmai în aceea că a știut să aleagă din viața Doncăi Simo acele fapte și întâmplări în care s-au manifestat trăsăturile esențiale ale eroinei, în aceea că a avut tăria să înlăture acele fapte care, deși interesante și impresionante, ar fi încărcat inutil imaginea. El a știut să discearnă ceea ce este indispensabil realizării unei imagini artistice veridice, infinit mai credincioase realității decât copia cea mai exactă. Poetul a subordonat ideii centrale - luptătoarea a renunțat la bucuriile imediate de mamă și femeie - întregul proces de creație, alegerea episoadelor, compoziția, imaginile secundare, ritmul și rima poemului. Ceea ce face forța versului său este faptul că a știut să arate cât de dureroasă, cât de sfâșietoare pentru *«biata inimii aripă»* a fost înfruntarea dintre luptătoare și dorințele imediate ale mamei, înfruntare care răzbate în toate fibrele poemului și care subordonează întreaga lui structură”.

• „Scânțea tineretului” publică poemul lui Ștefan Iureș, *Cadență de marș pentru primăvara aceasta*, versurile ilustrând programatic linia doctrinară a perioadei: „Pământule, / slobod pământ/ purta-vei cândva comunismul/ și tot ce ne farmecă visul/ va fi peste tine răsfrânt./ Cu ochii-ntr-acolo, să uiți/ recolta din anii trecuți./ Acum, - o erupție vie/ Îi cerem recoltei să fie./ Îi cerem, dar nu așteptând; ci pentru acesta ne-om bate / Cu tine ne-om bate, măi frate,/ pământule,/ rodnic pământ!...”

25 martie

• În „Gazeta literară”, nr. 2, Alexandru Macedonski este omagiat cu prilejul centenarului nașterii: pe prima pagină a revistei apare un amplu text de Ion Vitner (*O sută de ani de la nașterea lui Al. Macedonski*), opera și personalitatea poetului fiind examinate și valorizate prin „lentila” politico-ideologică a momentului: „[...] Ceea ce rămâne luminos și nepieritor din personalitatea atât de contradictorie a scriitorului Macedonski este alăturarea entuziastă în ce are opera sa mai bun și valoros — la aspirațiile largi populare ale timpului său. Poet vibrând de un patriotism cald și luminat, el cântă cu încredere biruința dreptății sociale, victoria celor asupriți dar care nu s-au umilit și stigmatizează în multe și bune poezii tagma temnicherilor poporului, dezlănțuindu-și verva combativă mai ales împotriva monarhiei. Partea cea mai bună a poeziei lui Macedonski este străbătută de un optimism care, departe de a fi facil, se bazează pe sentimentul comuniunii cu ura populară împotriva a tot ce este nedrept, cu forța de nebiruit pe care o dăruiește simpla legătură cu pământul patriei[...]”.

□ Sub titlul *Logica în suferință*, în „Gazeta literară” (nr. 2) sunt enunțate o seamă de considerații critice, destul de acide, la adresa unor texte de critică literară publicate în ultima vreme: „Grija de a explica, de a lămuri de ce cutare sau cutare considerație critică stă sau nu în picioare, absentează din multe cronici și articole. Se cultivă, în schimb, stilul sentențios-oracular, îndulcit din loc în loc cu argumente de categoria «ne mișcă», «ne emoționează», «ne zguduie»...

Uncori ai impresia că, încălcând domeniile recenzițiilor și articlierilor noștri literari, pătrunzi pe un tărâm unde întrebarea buclucașă nu mai tulbură deloc spiritele și unde, dacă cineva ar rosti-o întâmplător, capetele s-ar întoarce spre el mirate ca la auzul unei formule stranie, neinteligibile. Indiferent însă de particularitățile gândirii «critice», cititorul continuă să judece ca toți oamenii. [...] De ce, de pildă, ori de câte ori se vorbește de compoziția unei cărți, criticii recurg imediat la o grațioasă imagine acvatică? Opera epică e identificată cu o apă curgătoare: fluviu, râu sau pârâu, – iar dificultățile comentatorului se reduc la urmărirea felului cum s-au respectat sau nu s-au respectat legile cursului ei? [...] Dacă toată arta construcției unui roman constă în imitarea mai mult sau mai puțin fidelă a cursului de apă, de ce – se întreabă cititorul – nu s-ar putea scrie la urma urmei și un roman, să zicem, «torențial»? Aceeași perplexitate o cauzează modul în care diferite materiale critice încurajează prelucrarea creatoare a folclorului în lucrările literare originale. De ce, de exemplu, se consideră întotdeauna drept o reușită artistică asemănarea personajelor unei cărți cu eroii basmelor și baladelor noastre? De ce crede aceasta tov. Al. Oprea și se străduiește să demonstreze pe aproape o coloană din «Viața Românească» nr. 12, cât de bine aduc protagoniștii nuvelei lui Marin Preda *Întâlnirea din Pământuri* cu Novac „care pândeia scaldătoarea zânelor“, cu Prâslea cel Viteaz, cu fata cu părul de aur sau cu alte figuri ale mitologiei populare? Redusă la atât, constatarea nu ne spune nimic. Cititorul se simte îndemnat să întrebe: «ei și ?». Pentru nuvelă, această asemănare poate fi și foarte bine și foarte prost. [...]“ etc. Sunt criticate și alte „ticuri“ ori clișee de minimă rezistență ale recenzițiilor vremii, fără ca argumentația ideologică să fie adusă în joc (lucru rar, în vremea aceea!). □ Întreaga pagină a 3-a a revistei este ocupată de amplul poem al Mariei Banuș *Despre pământ* („[...] Sub policandru șiroiesc lumini./ Țăranii umplu sala. Rădăcini// Vânoase, negre, din pământ iscate./ Par mâinile țăranilor, culcate// Pe mesele acestei săli somptuoase./ Și rădăcini se mișcă/ Noduroase.// Condeii strâng. Notează în carne./ Și nădușesc. Și scriu. Atent. Încete.// Înaintează. Scriu despre pământ./ Iar vizare. Sol. Îngrășământ.// Și cei care rostesc la microfon/ (O, mutra lui, a celui cu melon// Când îi aude cum rostesc) – «Vă spun/ Tovarăși, cum fac eu ca să adun =/ Atâta și atâta la hectar ».../ Sunt tot țărani, țărani. Cu duh, cu har,/ E vorba lor de aur, ca din cronici./ Dar critică modern, sever, ironici,// Pe agronomii nevăzuți, pe birocrati/ Și pe năravuri proprii supărați.../ – «La noi, vă spun e încă-napoieră./ Ogorului nu-i dăm atât cât cere. [...]“).

• În „Scânteia tineretului“, rubrica de „Cărți noi“, apărute în Colecția Biblioteca pentru toți, înregistrează: Anton Pann – *Pagini alese*, vol. I și II, C. Mille – *Versuri și proză*, Al. Sahia – *Nuvele*, Jean Bart – *Datorii uitate (nuvele)*, Panait Cerna – *Poezii*, N. G. Cernișevschi – *Pagini alese*, A. S. Pușkin – *Povestirile răposatului Ivan Petrovici Belkin*.

26 martie

• În „Contemporanul“, nr. 13, cu prilejul recentului centenar al nașterii lui Alexandru Macedonski, apare un articol semnat de Ștefan Cristea, în care se operează o recuperare a scriitorului pentru obiectivele ideologiei oficiale a vremii: „Alexandru Macedonski, de la nașterea căruia s-au împlini recent o sută de ani, a fost prezentat în genere de critica burgheză ca un precursor al simbolismului. În realitate, opera sa poetică cuprinde numeroase accente realiste și critice, fiind adeseori străbătută de revoltă autentică și protest violent împotriva sângeroasei exploatare burghezo-moșierești. Trebuie spus în același timp că, datorită poziției lui individualiste, de solitar neînțeles, poetul s-a rătăcit uneori negăsind drumul poetic viabil. De aici laturile negative ale unor atitudini ideologice și concepții estetice ale lui Macedonski, de aici accentele decadente, evidente în unele din poeziile sale scrise sub influența decadentismului apusean, cu care a avut unele legături directe. Oficialitatea culturală a regimului burghezo-moșieresc a folosit cu abilitate rarele atitudini greșite ale acestuia împotriva unor personalități de seamă (Eminescu, Caragiale, Alecsandri) ca și încetățenirea formulei de precursor al unui palid «curent» în literatura noastră pentru ca să justifice campania tăcerii în jurul operei demascatoare și a artistului patriot Macedonski. [...] Cenaclul «Literatorul», ca și revista cu același nume, au idolatrizat confuziile teoretice și creațiile decadente ale maestrului. Ele le-au urmat și le-au prezentat ca esența creației lui Macedonski. Valoarea operei lui Macedonski se datorește însă tocmai faptului că, situându-se pe o poziție adesea progresistă, el a reușit să dea la lumină «nestemate», opere cu un adânc conținut progresist, exprimând sentimentele și năzuințele maselor populare. Prin aceasta, ele constituie o însemnată moștenire clasică, tradiție prețioasă în tezaurul literaturii noastre realiste”.

• Ioan Mihuț semnează în „Scânteia tineretului” articolul aniversar **100 de ani de la nașterea lui Alexandru Macedonski** în care analizează dimensiunile sociale ale operei acestuia, pornind de la premisa apartenenței sale la „generația de scriitori care au avut mult de suferit din partea mai-marilor vremii, până la prigoana la care singur a fost nevoit să se supună”. „Nedreptățite” de critica burgheză care căuta „să înșele opinia publică prin vânturarea sistematică și stereotipă a unor aprecieri superficiale, unilaterale și trunchiate”, textele macedonskiene transpun în imaginarul poetic, conform opiniei semnatarului, „atitudinile de protest ale poetului – uneori mai vehemente, alteori mai puțin pregnante – prin care el acuză și demască mascarada edificiului social-politic burghezo-moșieresc din România de ieri.” Remarcându-se prin „accente de autentică și adesea vehementă revoltă împotriva împilatorilor”, opera sa evită „genul poeziei dulcege, vapoaze și sentimentaliste și cel al romanțelor amoroase” pentru a opta pentru „lirica socială” (la care aderă explicit în prefața volumului de *Poesii* din 1882 - un

argument validat ideologic de Ioan Mihuț). O „poezie a socialului” elaborată de poetul care trebuie să activeze ca „model de abnegare”, „să stea în fața mulțimilor”, „să cânte despre oameni, să fie pătruns de ideile epocii și societății în care trăiește, să fie expresia «întregii omeniri», să simtă adânc ceea ce scrie.” Poeme precum *Ocnele*, *Providența*, *Noaptea de februarie*, *Formele* devin, în opinia lui Ioan Mihuț, expresii ale condamnării „tarelor societății burghezo-moșierești care îngenunchiază demnitatea omului și-l aruncă în ghiarele mizeriei și ale viciului.” Ciclul *Noapților* „vădesc ascuțite accente ale realismului critic”: de exemplu în alegorica *Noapte de decembrie* „poetul e furat de mirajul depărtărilor ademenitoare: poetul-emir tinde să atingă culmile idealului său poetic – Mecca, dar idealul i se năruie în fața pustiei, deșertului –lumea burgheză care îngenunche personalitatea și înăbușe aspirațiile spre lumină ale artiștilor și creatorilor, îi doboară înainte de a-și vedea visul realizat.” Nuvela *Nicu Dereanu*, un „fidel document de epocă” ilustrează „categoria de intelectuali învinși, victime ale regimului de cruntă exploatare”, continuând tematic viziunea „socială” din poemele „revoltei” precum *Accente intime*, *O umbră de dincolo de Styx*, *Melancolie*, *Rondelul înălțimilor*, *Poezii*. Respingând „cu multă vervă satirică și sarcasm pe criticaștrii vremii care cereau o poezie dulceagă, parfumată, bună de pus în galantarul unei farmacii”, poetul „arată cu mâna spre viitor”, ca în *Sonetul puterii*, unde „dovedește o dată mai mult atitudinea sa față de trudnica meserie a scrisului, crezul său în forța artei autentice care îl ajută pe creator să treacă peste barierele austere ale neînțelegerii, peste «granitul» mentalității și concepțiilor retrograde ale cercurilor reacționare.” Cu toate acestea, „poetul, a cărui operă e pătrunsă de contradicțiile epocii în care a trăit, nu a fost scutit în creația sa de influențele nefaste ale curentelor literare decadente de la sfârșitul secolului al XIX-lea, ceea ce l-a făcut să alunece pe poziții greșite, străine poporului.” Influențat de „ideologia burgheză” prin „armoniile imitative” și opțiunea simbolistă, elemente ale „decăderii culturii burgheze”, Macedonski este recuperat de critica doctrinară a vremii prin manifestările „realismului critic”, legitimându-se, în viziunea lui Ioan Mihuț, drept „un poet care a atacat cu curaj problemele sociale ale epocii.”

• Ovid S. Crohmălniceanu semnează în pagina 3 din „Scânteia” un articol aniversar, intitulat *100 de ani de la nașterea poetului Al. Macedonski*, în care poetul apare, de la început, ca o personalitate contradictorie plasată între „o vie orientare realistă”, marcată de „împresionante realizări” (un Macedonski prezentat ca „unul din cei mai combativi poeți antimonarhici din literatura noastră”), și „numeroase[le] rătăcirii”: „El, care proclamase, în prefața ediției din 1882 a Poeziilor, că „poezia socială este adevărata poezie a inimii” și ceruse poezilor „să vorbească mai mult despre om decât despre frunze”, ajunsese sub influența poeziei decadente franceze să recomande, în 1892, drept „poezia viitorului”, poezia decadentă simbolistă.” Oscilând între critica

„rătăcirilor” și demersul recuperator, cronica îl recomandă, totuși, pe Macedonski pentru „tot ceea ce este înaintat” în creația sa. În acest sens, Crohmălniceanu subliniază, în final, că, „În cadrul studierii operelor scriitorilor noștri din trecut, păstrând o atitudine critică față de elementele negative din opera lui Macedonski, istoricii și criticii literari au datoriat să dezvăluie și să scoată în evidență pe deplin laturile valoroase ale creației sale, astfel ca ele să fie cunoscute și să-și capete prețuirea pe care o merită.”

27 martie

• Mihai Beniuc comentează în „Scânteia” opera poetului **Emil Isac**, care „a încetat din viață” și care, „plecând, [...] ne lasă un nume curat și o poezie de adâncă dragoste de oameni”, marcată de „viziunea unei sorți mai drepte, mai bune și slobode pentru cei împilați”. „În libertatea poporului român, prin înfrățirea noastră cu eroicele oști sovietice împotriva cotovirii hitleriste, Emil Isac a văzut înfăptuirea visurilor sale de demult.” Citat cu versuri în care „cântă durerile poporului” și pentru care „nu putea să fie pe placul domnilor din Ungaria habsburgică sau al boierilor din România hohenzollerniană”, Emil Isac devine, sub pana lui Mihai Beniuc, nu doar un poet reprezentativ pentru literatura nouă, ci și protagonistul unei istorii exemplare despre condiția artistului sub vremi și despre rolul său de luminător al maselor.

28 martie

• În „România liberă”, Vera Călin publică un articol intitulat **Camil Petrescu**, „*Un om între oameni*”, **Editura Tineretului** („Cronica literară”). Principalele merite ale romanului ar fi maniera de conturare a personajului principal, scriitorul și revoluționarul pașoptist și „înfățișarea amplă a epocii”: „Spunem de la început că romancierul a izbutit pe deplin acest lucru și titlul cărții sale, *Un om între oameni*, corespunde gândului de a da viață unei epoci frământate, unor evenimente vijelioase, unui univers uman bogat și tipic pentru întreg peisajul social al scrierii. [...] În romanul lui Camil Petrescu, N. Bălcescu este privit ca un premergător, ca unul dintre acei oameni care, întinzând mâna spre viitor, stabilesc contactul cu generațiile viitoare. Independent de salturile în viitor pe care, desprinzându-se de personajul său, le face uneori povestitorul, ideea că Bălcescu vestește prin înălțimea atinsă de gândirea lui revoluționară timpurile noi ne este transmisă prin însăși selecția din viața luptătorului. Volumul *Un om între oameni* conține – paralel cu înfățișarea amplă a epocii – o serie de episoade din viața lui Bălcescu. În fiecare dintre ele se evidențiază acele trăsături care – conform cu vârsta și înțelegerea personajului din momentul respectiv – vorbesc toate despre dragostea lui de patrie și popor, despre încrederea în viitorul patriei sale și despre dorul de progres, sentimente cărora democratul revoluționar Bălcescu le-a subordonat orice alte gânduri și simțiri”. Sunt depistate și unele puncte nevralgice ale scrierii, principalul fiind

socotit documentația expusă la vedere: „[...] unitatea de perspectivă este hotărât ruptă când autorul se referă la cronici, documente, mărturii, hrisoave, făcând astfel documentația sa – foarte adâncă și serioasă – transparentă. [...] Dar romanul istoric rămâne roman – prin urmare operă literară - și ca atare respinge redarea nudă a unor date istorice neprelucrate, a unor documente neîncorporate organic în substanța epică”.

[MARTIE]

• În „Iașul nou“ (anul VI, nr. 1, martie 1954), G. Mărgărit comentează amplu, în cadrul rubricii „Cronica literară“, romanul *Bietul Ioanide* de G. Călinescu (***Cronica literară – «Bietul Ioanide» de G. Călinescu***): „Cu ani în urmă, o astfel de construcție ca *Bietul Ioanide* de G. Călinescu ar fi fost socotită dintr-odată ori *genială*, ori *scandaloasă*, de câțiva idolatri, ori de câțiva neofiți. Capacitatea excepțională a scriitorului ar fi fost înconjurată de adulație ori pur și simplu detestată. Dar conștiința căreia îi corespunde la noi din ce în ce mai precis exigența artistică, începe să nu mai aprecieze nici cronica stereotipă, nici ditirambul. *Bietul Ioanide* este în primul rând o carte de idei. Aceasta îți este impresia generală motivată de peisajul intelectual ce străbate cartea și în care se complică acțiunea, de personalitatea eroilor, de jocul dialectic al ideilor care se înfruntă, de analiza oamenilor și a circumstanțelor, de dialogurile interioare, de dizertațiile autorului în sfârșit, de expresia superioară ce îmbracă în mod legitim conținutul. Acțiunea acestei opere (pe care n-o vom rezuma) izbește prin mersul ei de *obiectivitate* epică, prin dialogul revelator al personagiilor și prin arhitectura de stil balzacian. În mersul acestei acțiuni, se petrec două drame: drama din conștiința personagiilor și drama pricinuită de ciocnirea conștiințelor personagiilor. După cum vom încerca să arătăm, aceste drame se interpătrund, rămân fără împăcare și structurează conflictul, îmbogățindu-l cu sensuri morale. Eroii sunt o parte din vechii noștri intelectuali, dezorientați în anii fascizării definitive a aparatului de stat burghez. În fond, jocul încâlcit ce se produce în conștiința eroilor reflectă pe tot parcursul acțiunii contradicțiile de neînălțurat ale burgheziei fascizate și ale intelectualității remorcate ei. Pentru aceasta, la o primă vedere, cea mai mare parte dintre eroi (Pomponescu, Suflețel, Gonzalv Ionescu, Gulimănescu, Hagienuş) ar putea părea deformați, pe poziții incompatibile cu demnitatea lor socială și cu pregătirea lor intelectuală. Această impresie de suprafață de spulberă cu cât te afunzi în acțiune și în personalitatea eroilor care nu alcătuiesc o expoziție de schițe caricaturale ci o galerie de portrete cu aspectul moral al intelectualului arivist în ceea ce are el propriu și specific în condițiile amintite. Cu excepția lui Ioanide și a lui Hergot, acești intelectuali setoși de parvenire unelteau ca să-și atingă țelul, târându-se sau cățărându-se de mersul evenimentelor, într-o conspirație trădătoare și descompuse. De altfel, toți eroii romanului sunt «copleșiți» de o dramă personală, hrănită zilnic, opaci «pentru

soarele care se înroșește la orizont». [...] Construcția analitică a eroilor este realistă și mijloacele ei capitale sunt observația externă și sondajul interior. [...] Simplitatea și viața personajilor sunt rodul unei capacități intuitive la care se adaugă, pentru adâncime, o experiență intelectuală prodigioasă. Pentru aceasta, cele mai multe dintre personaje nu ne apar «construite», și nu sunt niște rezultate de laborator psihologic. [...] Cerebral care se satisface cu roadele cugetării singuratic, loial și demn, Ioanide ne apare mai degrabă ca un *raisonneur* al autorului ce voiește să ne sugereze că *nu* întreaga noastră intelectualitate a fost atinsă de morbul fascist. Când Ioanide află că Pica și Tudorel s-au vârât în mrejele mișcării legionare, se intrigă adânc. Dar, apoi, intră iarăși în existența lui aeriană, dușmănindu-i pe legionari doar pentru motivul că i-au corupt «ideologic» copiii, că Gavrilcea are figură de asasin, că fața acestuia este bortelită de «furuncule purulente». Chiar când în sertarul fiului său Tudorel găsește o fișă informativă în care sunt strânse date asupra persoanei și activității sale, arhitectul Ioanide, după un moment de scârbă, redevine impasibil. Apatia politică a personajului este nefirească și pentru motivul că acesta nu este un însingurat «pur». Ioanide are libertăți erotice extraconjugale, se poartă ca un monden, nu admite poza și e sociabil cu toți cei care-l înconjoară. Solitarul Ioanide este informat la zi de Smarandache și e cuprins de o curiozitate crescândă față de istorisirile acestuia.[...] Tocmai de aceea ni se pare că personajul e idealizat și că fecioria lui politică este o notă principală forțată, obiectivistă, introdusă în structura lui. [...] Cu toate că în monumentala construcție epică *Bietul Ioanide* se pot semnală unele fisuri (deplasarea conflictului prin strămutarea pe plan familial a legionarismului, existența apolitică a lui Ioanide, cea paradoxală a lui Tudorel), cartea rămâne grandioasă. Se poate demonstra că această operă a acad. G. Călinescu este o crestomație a epiceii. Cititorul care a urmărit cartea cu creionul în mână (în unele dăți are nevoie și de dicționar!) poate găsi mostre clasice ale genului. Îndeosebi, acad. G. Călinescu este un neîntrecut pictor de moravuri. Moravurile vechii intelectualității sunt văzute din unghiul precis al observației satirice. De cele mai multe ori, portretele au o cadră istorică ce le fixează și le eternizează. Grija pentru detaliu, pentru tonalitate, caracteristice portretisticii călinesciene, este pilduitoare. [...] Pe scurt, în careta acad. G. Călinescu, cititorul care nu se pierde după anecdotică, găsește pagini de eseistică, de critică de artă, de analiză vie asupra oamenilor, portrete de neuitare, tipuri ca Pomponescu, Suflețel, Gonzalv Ionescu, Hagienuş, armonizate într-un echilibru epic, clasic prin soliditatea lui [...]". □ În același număr al revistei „Iașul nou“, la rubrica Miscellanea, sub semnătura I. Sârbu, sunt formulate ample comentarii critice, pe un ton ironic, uneori deosebit de acid, la adresa unor creații poetice apărute în ultima vreme. Mai întâi, sub titlul *Versuri despre Iași*, sunt adnotate critic producțiile unor poeți clujeni: „Străvechiul Turn al Goliei, «cele din urmă ruini» și Cimitirul «Eternitatea» sunt locurile

care au reținut – pe cât se pare – în mod deosebit atenția poezilor clujeni A. E. Baconsky și Aurel Gurgianu, în trecerea lor prin Iași. Să ne oprim asupra roadelor ivite după excursia documentară făcută aici de autorii amintiți. De la început trebuie să menționăm că vizitatorii n-au uitat din ruksakuri câteva instrumente mai vechi ale activității lor. Ne referim aici mai ales la pompa de umflat eul poetic peste limitele lui, nelipsită în unele exerciții literare din revista de la Cluj. Astfel, din «vârful» Turnului Golia, Baconsky declamă și invocă: «Turn înalt, în vârful tău suii/ Să privesc și să-mi ascult strămoșii/ Care dorm în hrubele pustii». Gurgianu, mai modest, ne relatează începutul unei convorbiri cu «poezii morți ai mei»: «Am părăsit o clipă cu forfota lui Iașul / Și pașii-n seara-aceasta mă poartă pe alei/ În cimitir să-mi caut poezii morți ai mei». [...]” etc. Comentariile continuă, abundente și mucalit-ostile, celor doi poeți fiindu-le adăugat, la moment dat, Victor Felea, citat cu strofe publicate în „Almanahul literar” nr. 12/1983: „treizeci de ani am împlinit, /mereu scriu versuri pe hârtie / dar încă tot n-am izbutit / să-ntrec măsura mijlocie. //Nici carte n-am ajuns să scot, /fiind prea mic odinioară – iar astăzi, după cum socot, la fel rămas-am... Timpul zboară/ Și tinerețea-și pierde focul, /un glas îmi spune – mai încet !/ Dar nu s-a împlinit sorocul, /Spre țeluri noi vreau să mă-ndrept“. Concluziile sunt aspre, dar acordă o șansă de redresare celor criticați: „Renunțând la fanfaronadă și sporindu-și înțelegerea față de realitățile din jur, A. E. Baconsky, Aurel Gurgianu și Victor Felea se pot ridica la nivelul poeziei adevărate. Spunem aceasta, bazați pe cea mai mare parte a activităților de până acum. În continuare, în cadrul aceleiași rubrici, sub titlul *Lipia poetului*, și sub semnătura G. M. (foarte probabil George Mărgărit, poate că autor și al primului comentariu), sunt ironizate nu mai puțin ofensiv versuri ale lui George Dan, apărute în „Viața Românească” (nr. 12/1953). □ Un alt text vorbește despre viitoarea restaurare a două monumente din Moldova, Hanul Ancuței și palatul lui Al. I. Cuza de la Ruginoasa (***Două monumente istorice destinate restaurării***).

• În „Scrisul bănățean“, nr. 1, martie 1954, apar versuri semnate de Al. Jebeleanu (*Cântec de haiducie*) și Anghel Dumbrăveanu (*Ora de română, Învățătorul*). □ La rubrica „Discuții”, Leonard Gavrilu semnează articolul ***În legătură cu evoluția personajului***, în care dezaprobă atitudinea criticii literare, considerând că aceasta „nu a sprijinit în suficientă măsură pe autor, nu a inițiat o discuție mai amplă, care, ținând seama de specificul creației fiecărui autor, să desprindă totuși principii generale, să aducă la suprafața preocupărilor probleme de măiestrie literară, contribuind astfel la dezvoltarea literaturii noastre“. Criticând schema simplistă pe care critica literară a aplicat-o în analiza operelor: 1) povestești cuprinsul; 2) scoți la iveală părțile pozitive; 3) reliefezi părțile negative; 4) faci balanța; 5) dai verdictul, autorul articolului subliniază necesitatea analizării comportamentului eroului, susținând legătura

indestructibilă care se stabilește între acesta și mediu. Pentru semnatarul articolului, personajele valabile ale noii literaturi sunt eroii care acționează în împrejurări tipice, devenind caractere tipice, critica literară având responsabilitatea de a analiza lucrările ce „dezvăluie în imagini artistice procesul de transformare și evoluție a unor oameni care trăiesc în jurul nostru (muncitori, țărani și intelectuali)” și de a observa influența pe care socialismul o are în cadrul acestui proces. □ Al. Jebeleanu recenzează volumul de versuri al Veronicăi Porumbacu, *Prietenii mei*, pe care îl apreciază drept „rodul străduințelor creatoare ale unei poete care caută să oglindească în versurile ei frământările și lupta poporului muncitor pentru o viață mai bună”. Autoarea volumului este văzută ca o poetă activă, care răspunde cu entuziasm „comenzii sociale” și care simte „vibrația fierbinte a vremurilor pe care le trăim”. În cadrul recenziei sunt enumerate și temele volumului: dragostea de mamă, dragostea poporului muncitor față de partid, viața conducătorilor comuniști în ilegalitate.

• Versuri, fragmente de roman, povestiri sau reportaje semnează în numărul 3 al revistei „Viața Românească” Mihai Beniuc, V. Em. Galan (prima parte a romanului *Bărăgan*), Alexandru Jar, Ion Brad, Nicolae Țic, Ion Bănuță, Constantin Nisipeanu, Victor Vântu. □ Câteva sonete de Shakespeare apar în traduceri realizate de Mihail Sebastian Ion Frunzetti, Mihnea Gheorghiu, Petre Solomon, Ion Costin Tașcu Gheorghiu. □ La rubrica „Discuții”, Remus Luca și Al. Oprea alcătuiesc un *Mic manual pentru uzul făcătorilor de literatură*, cu subtitlul *Încercare critico-estetică-metodologico-literară*, un text lejer, cu multe ironii de calitate, cu mult umor, care sancționează superficialitatea în creație și, mai ales, șablonizarea, tipizarea situațiilor și a imaginilor în unele creații contemporane. Forma textului este ludică, autorii pretind că publică, de fapt, textul unui manuscris vechi, șters pe alocuri și cu pasaje lipsă sau ilizibile, făcând minime intervenții pentru mai facilă înțelegere a limbii folosite. Pledoaria pentru ieșirea din clișeele, inclusiv ideologice, ale epocii este implicită. Articolul va determina un text muștrător, publicat în „Scânteia” din 14 mai și reprodus în numărul din iunie al revistei „Viața Românească” (vezi mai jos, „*Mic manual pentru îndepărtarea de viață*”). Pentru dubla lui valență – o formă ieșită mult peste marginile tiparelor epocii și trimiteri destul de îndrăznețe la obligativitățile literare ale epocii – îl reproducem în **Anexă**. □ Dumitru Micu este autorul unui comentariu de 20 de pagini *Cu privire la proza lui Ion Călugăru*, plasat în rubrica „Pe drumul realismului socialist”. Într-o bună parte a studiului, criticul evaluează în ansamblu creația lui Ion Călugăru, inclusiv aceea anterioară lui 1944, dar oprește într-o analiză mai detaliată asupra romanului *Oțel și pâine*, căruia îi sesizează o serie de neajunsuri: schematismul și convenționalismul unor personaje, prezentarea ștersă a forțelor înnoitoare, pasaje cu caracter foarte general etc.

1 aprilie

• În numărul 3, din 1 aprilie, al „Gazetei literare“, cronica literară – intitulată *Arta criticii*, se referă la volumul *Cronici și articole*, de Ov. S. Crohmălniceanu, recent apărut la E.S.P.L.A. : „Strângerea laolaltă a articolelor lui Ov. S. Crohmălniceanu oferă posibilitatea sesizării unor trăsături comune, caracteristice artei sale critice. Analiza lui este întotdeauna riguroasă, meticuloasă, construcția articolelor urmând o logică strânsă, solidă. Deși criticul folosește procedeul evocărilor, al divagațiilor interpretative, ele sunt totuși sintetice, condensând detaliile caracteristice, supunându-se arhitecturii geometrice a articolelor. De aceea, majoritatea cronicilor se remarcă prin caracterul substanțial, consistent al demonstrației, temperând – modelând în spiritul tendinței articolului – orice tentativă de digresiune, de comentariu lăaturalnic. Îndeplinindu-și cu răspundere și pasiune profesiunea, Ov. S. Crohmălniceanu concepe critica literară ca un gen al literaturii“. □ În „Gazeta literară“ (nr. 3) apare articolul lui Petru Dumitriu *Aș vrea să fiu cronicar*: „Aș vrea să fiu cronicar și să scriu o cronică la «Gazeta literară». Îmi închipui în culori trandafirii soarta cronicarului. Ce frumos e să stai în colțul bibliotecii și să-ți scrii scrisoarea săptămânală către fiecare din cei câțiva zeci de mii de cititori ai gazetei. Ce frumos e să te uiți pe o fereastră de vagon, să umbli printr-o secție de uzină, să citești o carte în fotoliu, să mergi cu niște prieteni țărani prin noroaie, pe câmpul clisos, sau să vezi o expoziție, să asculți un concert, – și să știi tot timpul: Joi, o să le povestesc ce am văzut, ce am gândit, ce am citit, ce am auzit – cititorilor gazetei. Într-o cronică stai de vorbă cu câteva zeci de mii de oameni, din care mulți, foarte mulți, sunt mai interesați poate decât bănuiesc cei din jurul lor și decât au aflat unii confrăți scriitori sau ziariști. Stai de vorbă cu ei, le istorisești ultimele noutăți, îi iei de martori când ești indignat («N-am dreptate, spuneți și voi !») sau ți-i asociezi când ești entuziasmat, și te sfătuiești cu ei când nu știi ce-i de făcut – într-un cuvânt, în loc de doi prieteni ai douăzeci de mii. Da, aș vrea să fiu cronicar, și să scriu o istorie în «Gazeta literară». Și dac-aș scrie o cronică? Să admitem cazul neverosimil că tovarășii scriitori care dau buzna să umple paginile «Gazetei» mi-ar acorda un colțișor, o coloană sau, mai modest, trei sferturi de coloană, un «cartuș», un «cursiv» – atunci ce-aș scrie ? Multe aș scrie. De pildă, azi, sunt câteva lucruri pe care aș vrea să le spun cititorului. De pildă, află, iubite cititor, că anul acesta s-ar putea să găsești în librării vreo douăzeci de romane noi. Confrății mei au de gând să te plimbe prin spații și timp, prin târgurile Țării Românești pe vremea lui Mihai Viteazul, prin halele uzinelor metalurgice de azi, pe valurile glaciale și sure și sub cerul livid al Țării de Foc, dar și sub cerul arzător al Bucureștilor în vara lui 1848, și pe câmpurile prăfuite ale Bărăganului, vibrând de țărâitul greierilor și de duduțul

tractoarelor, îmbălsămate cu miros de fân, dar și de motorină. Iată o listă fragmentară: Maestrul Sadoveanu pregătește romanul sau povestirea mai întinsă *Școală în lunca Dunării* (titlu provizoriu, aflat prin indiscreție și dat în vileag așijderea). Camil Petrescu dă volumul doi din *Un om între oameni*. George [sic !] Călinescu lucrează intens la pregătirea celui de-al doilea volum din *Bietul Ioanide*. Zaharia Stancu lucrează la *Desculț* tomul doi, la un roman despre gospodăria colectivă. Cezar Petrescu va publica un volum de nuvele. Ion Călugăru, a cărui frumoasă carte *Copilăria unui netrebnic* a reapărut recent, scrie un roman, și am auzit că ar fi pe terminate. Lui Alexandru Jar îi apare o carte anul acesta și *Bărăganul* lui V. Em. Galan a și apărut în «Viața Românească». Aurel Mihale corectează acum prima formă a noului său roman. Laurențiu Fulga ne va da paginile pline de bubuitul și fumul exploziilor, de sângele și strigătele luptătorilor, ale unui roman despre divizia de panduri Tudor Vladimirescu. Bătrânul și prețuitul nostru confrate, C. Ignătescu, scrie și el un al doilea volum: *Mitruț al Joldii*. [...] Dar sunt și unii care scriu pe cel dintâi din creația lor. De pildă, unul pe care-l aștept cu mare nerăbdare, e Marin Preda cu *Roadele bucuriei*. Mari făgăduințe are de împlinit și cred că le va împlini. Mai sunt și scriitori care vor reapărea după o lungă eclipsă: Radu Tudoran, F. Aderca, Dumitru Almaș, fiecare cu câte un roman. Fiecare merită să fie așteptat cu interes: îndeosebi vigoarea de prozator a lui Radu Tudoran e cunoscută. Tineri ca Francisc Munteanu (*Montatorii*) și Radu Theodoru (*Brazdă și paloș*) vor îmbogăți pleiada romancierilor noștri cu nume noi; iar la seria de titluri a romanelor din 1954. Petru Vintilă adaugă un titlu plin de farmec, ca un titlu de basm: *Ciobanul care și-a pierdut oile*. Iar fiindcă vine vorba de ciobani și deci de munți, să nu uităm că munții României, pădurile, Dunărea, râurile, adâncurile mării, văgăunile și prăpăstiile, bărăganele și orașele, își vor reîncepe procesiunea măreață, uriașă, gigantică și cosmică în proza fastuoasă a lui Geo Bogza, al cărui nume de boier i-a fost dat, bănuiesc, de două nașe, una în rochie verde ca pădurile, brodată cu argintul fluviilor și numită Geografia, iar a doua în rochie cu falduri lucioase și clare ca mineralele, și care era Geologia. În sfârșit, eu voi publica *Pasărea Furtunii*. Nu știu dacă am înșirat douăzeci de titluri. Dar dacă îi vom întreba pe directorii editurilor, ei ne vor confirma ca anul acesta, 1954, pot să apară cel puțin douăzeci de romane. Așteaptă-le cu încredere, iubit cititor. Deschide-le și, în paginile lor, cutreieră veacurile, întinderile pământului și mării și luminoasele piscuri sau întunecoasele subterane ale sufletului omenesc“ etc. Către sfârșitul articolului, autorul critică lipsa de consistență și de nivel a dezbaterilor purtate de scriitorii mai experimentați cu foarte tinerii lor colegi, absența unora de la aceste dezbateri (Nicolae Jianu, Marin Preda), slaba prestație a altora (Dumitru Mircea).

• În „Scânteia tineretului”, Andrei Băleanu face o cronică dramatică piesei lui Horia Lovinescu, *Lumina de la Ulmi*, montată pe scena Teatrului Municipal,

demonstrând obiecțiile aduse de critica teatrală contemporană conform căreia „piesa îndreaptă atenția spre un dușman inexistent deoarece sabotajul ideologic n-ar mai prezenta un pericol real pentru scriitorii noștri progresiști care merg pe drumul realismului socialist.” Dimpotrivă, „criticând cu asprime dar cu căldură în același timp greșelile lui Emil Comșa, piesa ajută pe scriitori și pe toți oamenii muncii să-și întărească vigilența, să înțeleagă și să ocolească primejdia pierderii simțului revoluționar, a căderii în apolitism - și de aici în brațele dușmanului de clasă.” Astfel motivată de o „justă orientare ideologică”, piesa configurează prin Baziliade („o canalie inteligentă și capabilă, înzestrată cu voință, dibăcie și îndrăzneală, un individ cu adevărat periculos”) și Alice („o intelectuală burgheză”, „vicleană și calculată”), profilul „dușmanului de clasă”. Distribuția de nume a piesei, Nely Sterian (Alice) și Toma Dumitriu (Baziliade) dă valoare textului dramatic, evocând prin cele două personaje „chipurile dușmanilor înrăiți ai clasei muncitoare”, „neschematic, în toată complexitatea lor.”

2 aprilie

- „Scânteia tineretului” publică reportajul literar al lui Nicolae Țic despre satul românesc, sub titlul *Cafeaua cu lapte*, în care agronomul Vasile din Medgidia se confruntă cu imperativul „noii revoluții”.

4 aprilie

- Nestor Ignat semnează în „Scânteia” un articol intitulat *Despre câteva probleme ale tinerilor poeți*, care debutează, în buna tradiție a discursului critic al epocii, cu fixarea opoziției dintre poezia decadentă a trecutului (mai exact, aceea a epocii interbelice) și poezia înaintată și „valoroasă” a prezentului: „Cine a cunoscut literatura dintre cele două războaie mondiale își va reaminti lesne confuzia și haosul, poza ridicolă și sărăcia de idei și sentimente care domneau în poezia tinerilor, dormici să ridice la pătrat și la cub aberațiile maeștrilor decadentismului. [...] O distanță uriașă – distanța de la o lume la altă lume, de la impostură la artă – ne desparte de aceste timpuri. Nu un poet sau doi ci o întreagă cohortă de scriitori, ale căror rânduri sporesc neconținut și unesc generații foarte depărtate cântă astăzi pe înțelesul oamenilor – așa cum au cântat și clasicii și toți adevărații artiști – ceea ce face măreția omului: lupta lui pentru fericire, lupta cu forțele sociale potrivnice progresului și cu stihiiile naturii, viața bogată care crește neconținut în această luptă.” (pag. 2) Ilustrative pentru această direcție a poeziei tinere a epocii i se par criticului, în ciuda unor „lipsuri”, volumele recent apărute ale lui Ștefan Iureș (a cărui artă poetică, intitulată *Poetului*, „arată cu forță de convingere că ideile mari ale partidului despre esența și rostul artei au rodit în rândurile tinerilor și le luminează calea, ferindu-i de ispitele sirenelor ofilite, dar încă primejdioase, ale formalismului

și estetismului”), Al. Andrițoiu și Aurel Rău (considerați descendenți ai marilor poeți ardeleni, de la Coșbuc la Beniuc). Apreciați pentru tematica abordată, pentru „spiritul combativ” orientat, din păcate, mai curând asupra imperialismului din trecut decât asupra celui prezent („fiară” capitalistă, care „se zbate cu furie ca să îndrepte cursul lucrurilor spre un nou război”), cei trei poeți sunt, totuși, sancționați pentru lipsa de claritate și „încărcarea inutilă” a unora dintre poezii, datorată unor „comentarii lăaturalnice” care duc la „slăbirea efectului” (*Legendă străveche* de Ștefan Iureș), pentru „tendința de a transforma peisajul într-un decor cam convențional melancolic” și „tonalitatea sumbră” antrenând „o sărăcire a coloritului atât de variat și viu al realității din țara noastră”, datorată „mai degrabă unor influențe ale poeziei ardelenene decadente decât unei stări de spirit reale a poetului” („lipsuri” reperabile la Aurel Rău) sau pentru versurile convenționale, lipsite de măiestrie artistică, adesea „pline de inadvertențe, prozaisme, rime șchioape”. Autorul articolului e convins, prin urmare, că „tinerii poeți trebuie să învețe de la înaintașii lor pe tărâmul poeziei realiste”.

8 aprilie

• În „Gazeta literară“, nr. 4, apare articolul *Dac-aș fi cronicar*, de Petru Dumitriu, în care autorul afirmă printre altele: „La un seminar al Școlii de literatură «Mihai Eminescu», discutând cu studenții școlii problema stilului, a formei în înțeles mai restrâns, am văzut cât de simțitori erau la culoarea, la strălucirea ca de odăjdii scumpe, a stilului lui Mateiu Caragiale. Am citit numaidecât apoi pagini din Caragiale cel mare, Ion Luca. Acolo, o măiestrie tot atât de rafinată se ascundea elegantă, și trebuia să cercetezi textul ca să descoperi muzicalitatea frazei, simetria propozițiilor în frază, gradarea meșteșugită a efectelor, antitezelor, economia și sobrietatea expresiei – în pagini pe care le citești curgător, fără să-ți dai seama câtă trudă cuprind. Am citit apoi câteva pagini ale lui Tolstoi. Forma sa era limpede, cristalină, transparentă, modelată pe însăși mișcarea oamenilor, pe chipul și mișcarea relațiilor descrise. [...]” □ În „Gazeta literară“ (nr. 4), N. Doreanu semnează o *Scrisoare deschisă către Bietul Ioanide*: „Nu este de mirare că dispariția dumitale neașteptată, fără urme, (parcă ai intrat în pământ) m-a intrigat: ce s-a întâmplat cu dumneata? – Așa a fost întotdeauna: excentric și paradoxal. – Cu «aztecii lui Montezuma, s-ar fi înțeles»; cu noi însă nu vrea să dea ochii. – Mă rog, admit eu; dar din ce pricină? – Clocește ceva. – Vrea să ne uimească. – Tot ce se poate, mai spune ceva; un om ca el «care se izolează, vede universul și ignoră particularul» ce nevoie are de noi? În ce mă privește, tocmai chestia cu universul mă neliniștește. Chiar acesta este motivul principal pentru care am pornit în căutarea dumitale: universul. Un artist are nevoie de univers; el are nevoie de toate; altfel, creația lui ar suferi. Până aici cred că

înțeleg bine. Dar altceva mă încurcă. Omul obișnuit nu poate vedea universul, dacă se ascunde de oameni și de lucruri sau – exprimându-mă limpede – tocmai în frământarea vieții, lovindu-se la tot pasul de particular, el poate ajunge să vadă universul. Oare artistul să aibă o altă cale, aceea a izolării, sau ai descoperit dumneata o metodă nouă ? Ar fi o inovație și eu unul n-aș ezita să trec la popularizare. Îți închipui ce binefacere pentru omenire! – Vreți să vedeți universul? Lăsați la naiba frământările vieții: azvârliți cât acolo mizerabilul particular și izolați-vă! [...] Îți dai seama ce evoluție? (Primul s-ar bucura bineînțeles Gaittany.) Tocmai peste el am dat, căutându-te între amicii d-tale. Gaittany e truvabil și astăzi în expectație la Casa de Artă, dar pedestru și depeizat, pe trotuarul de vis-à-vis cu toată vremea hibernală. (Cer iertare că sunt nevoit să folosesc, deși cu multă neplăcere, limbajul barbar și sulemenit al prietenilor d-tale. Dar altfel nu m-aș putea înțelege cu ei și – de ce să-mi ascund teama ? – poate nici cu dumneata !). [...]“ „*Scrisoarea deschisă*“ e lungă și relativ încălțită, dar acidă la adresa lui „Ioanide“ (și, prin ricoșeu, la adresa creatorului acestuia, G. Călinescu); în final, lui „Ioanide“ i se face recomandarea – cordială, dar și cominatorie – să se întoarcă în mijlocul tumultului vieții, să clădească pentru popor, în condițiile socialismului etc.

• Aurel Baranga publică în „Scânțea”, la rubrica „Foileton”, un soi de schiță satirică (cu punct de plecare în experiența reală a autorului) intitulată *Dihorul* și consacrată demascării și înfierării „dihori[lor] în două picioare”, dușmanilor de clasă infiltrați printre oamenii muncii onești. □ În pagina 3 a aceluiași număr, într-un articol intitulat *Recitindu-l pe Geo Bogza*, Traian Șelmaru „recitește” „reportajele, pamfletele și articolele strânse de Geo Bogza în *Anii împotrivirii*”, care îi apar „într-o lumină nouă”, revelându-i „opera unui scriitor de seamă”, marcată de un „adânc [...] umanism”. „Era, scrie cronicarul, în aceste articole vorba despre el, despre viața lui. Era vorba despre exploatare și revoltă. Era suferință și moarte, dar și nădejde într-o zi mai bună. Era chemare la luptă pentru această zi. Cititorul simțea că cel ce scrie, în numele lui scrie, al omului sărac. Geo Bogza a scris despre oameni și pentru oameni. Pentru cei mulți, flămânzi și goi.” (care devin, sub pana poetului, „eroii unei nescrise legende”) În egală măsură, „Geo Bogza a scris despre dușmanii oamenilor, împotriva dușmanilor oamenilor. A militat împotriva fascismului și războiului imperialist, a demascat fără cruțare căpeteniile hitleriste și fasciste, pe provocatorii de război. [...] A scris cu ură, cu dispreț despre stăpânii de ieri ai țării. [...] Din tot ce a scris așa apare lumea exploataților: o lume iremediabil sortită pieirii.” Această lume, arată cronicarul revenind la prezentul relecturii, a fost astăzi „zvârlită la lada de gunoi a istoriei. Numele lor nu interesează. Mulți le vor afla pentru prima oară din cartea lui Bogza. Dar din faptele lor, din portretele lor, din întâmplările – „fapte diverse” – a căror esență el a desprins-o cu rară pătrundere, se alcătuiește azi o vastă frescă a unei societăți putrede până în măduva oaselor, căreia n-a ostenit ani de-a rândul să-i smulgă

măștile și să-i dea pe față ticăloșia.” Șelmaru atrage, în acest punct, atenția asupra mecanismului ocultării „petelor negre” din istoria națională și a legitimării prezentului prin intermediul unor texte mai mult sau mai puțin „literare”, care vin să se substituie formelor discursului istoriografic. Istoria reconstituită de scriitorul angajat, al cărui unic „stăpân” e „poporul muncitor” (și „făuritor de istorie”) capătă legitimitate în dauna celei reale, pusă astfel de cronicar sub semnul ficțiunii: în ultimă analiză, narațiunea legitimatoră a regimului de „democrație populară” se substituie adevărului istoric. În acest proces al anexării discursului istoriografic de către cel ideologic, scriitorul capătă un rol esențial, așa cum reiese din citatul ilustrativ, selectat din publicistica militantă a lui Bogza, de cronicarul-mitograf al puterii: „A fi scriitor într-un astfel de moment al istoriei omenirii înseamnă a spune celor pe care aspirațiile popoarelor îi condamnă la dispariție: Timpul vostru a trecut! A fi scriitor într-un astfel de moment al istoriei omenirii înseamnă a spune celor care urcă de pe fundurile lumii: Urați! E timpul să urcați!” Cronicarul se simte apoi obligat să argumenteze legitimitatea unui astfel de discurs din care se naște „marele adevăr al vieții acelei epoci”, acreditând specia reportajului ca formulă autentică de recuperare a istoriei, a cărei interpretare, dublată de o „excepțională forță generalizatoare”, o oferă: „Relatând cu strictete fapte reale, fără să le denatureze câtuși de puțin, reportajul se face chiar prin aceasta interpretul fidel al tendințelor vieții, instrumentul de luptă al idealurilor umanității.” Această funcție de autentificare a istoriei, atribuită genurilor subordonate discursului referențial, cum este reportajul (aflat la mare cinste în presa politică a epocii) cronicarul o regăsește și în sfera literaturii: glosând pe tema raportului dintre artă și realitate, pe urmele doctrinarilor necitați ai realismului socialist, Șelmaru subliniază, o dată în plus, rolul legitimator al literaturii, ca mediator al ficțiunilor utopice create de putere.

9 aprilie

• „Scânțiea” publică fragmente din poemul *Despre pământ* de Maria Banuș, apărut inițial în „Gazeta literară” nr. 3, o istorie a unei jucăușe „inițieri” imagine, în măsura în care protagonistul ei este unul imaginat de poeta care vizitează cu adâncă evlavie sediul „Preșidenției” și care își asumă rolul de călăuză în noua lume, populată acum de țărani... Apelând la o retorică amintind de aceea a fabulei, sufocată de didacticism partinic, istoria pusă în versuri ieftine a Mariei Banuș propune un soi de răsturnare a scenariului catabazei din vechile epopei: oaspetele poetei este o „fantomă” a unui fost parlamentar sub regimul de tristă amintire, „pedepsit” să străbată un infern care pentru fosta țărănime exploatată a devenit acum paradisul. E vorba, firește, de lumea reală, lumea nouă, în care fostul palat găzduind odinioară baluri selecte ale elitei aristocratice sau burgheze, „lupi și lupoaice-n decolteu și-n frac”, „sinistre umbre, tragice imagini”, a devenit acum sediul dezbaterilor țărănimii progre-

siste, interesate de binefacerile noii agriculturi. În același decor somptuos se joacă altă piesă, cu alte personaje, însuflețite de un „duh” în care se suprapun partid și proletariat, ca agenți ai prefacerii lumii: „Aceleași marmuri, scări, oglinzi de gheață// În care s-a răsfrânt cândva gheena./ Dar altu-i duhul care umple scena./ Atotputernic, clocotind de vlagă./ El rupe legături care-l mai leagă,// Și-n hohot larg, triumfător zbucnește./ E timpul nostru. Râde urieșește.” Ultimele distihuri, conferind aventurii prometeice a omului nou o dimensiune cosmică, afișează, în același timp, dialogul (parodic?) cu vechile scenarii eschatologice: „Pe coame sure-n goană aplecați/ Trec nori gigantici, nori încăierați.// [...] Și-n vreme ce-n titanică-nclăștare/ Evocă cerul marea frământare// A ceasului pe care-l străbatem/ Eroii nasc mărețul lor poem.// Și pe întinderi largi anunță vântul:/ *Al lor e cerul și al lor pământul.*”

13 aprilie

- Ștefan Iureș și Ștefan Gheorghiu semnează, în „Scânteia”, articolul *Câteva probleme ale creației tinerilor scriitori*, în care supun unei critici severe abordarea problematicei morții în creația unor tineri, de la Doina Sălăjan la Nicolae Labiș, căruia i se reproșează că la nici 20 de ani a publicat în „Iașul literar” poezii cuprinzând, ca în decadentismul burghez, imaginea morții, în dauna reflectării luptei de clasă.

14 aprilie

- În „Scânteia tineretului”, Mihai Gafița face cronică literară romanului *Inimșii* de Gica Iuteș, „o realizare de preț a literaturii noastre despre pionieri și școlari”, cu o acțiune plasată în Hunedoara, „strânsă, închegată, dezvoltată de autoare pe baza conflictului declanșat de atitudinea pe care o au personajele față de o întrecere între cercurile pe materii.” Valoarea cărții stă, în opinia criticului, în „redarea complexă, veridică a sufletului copiilor, a modului cum ei se formează, trăsăturile morale noi prinând rădăcini tot mai trainice în conștiința lor, în luptă cu apucăturile egoiste, individualiste”, personajele întrucupând astfel „făpturi care se pregătesc să fie oameni, adevărați constructori de mâine ai socialismului.”

15 aprilie

- În „Gazeta literară”. nr. 5, într-un text intitulat *Critica la mir*, Mihai Dragomir atacă nu fără violență un comentariu critic (defavorabil) formulat de Gh. Achiței la adresa poemului lui Mihnea Gheorghiu *Întâmplări din marea răscoală*; deși îi reproșează lui Gh. Achiței lipsa argumentelor și a demonstrației, procedează el însuși în maniera pe care i-o atribuie preopinentului, comentariul fiind, în chip destul de evident, de rea credință, iar verdictul – și anume că textul critic despre poemul lui Mihnea Gheorghiu trebuie contestat și

refutat – pare să fi fost prestabilit: „În ultimul număr al «Contemporanului», tânărul critic Gh. Achiței se ocupă de poemul lui Mihnea Gheorghiu *Întâmplări din marea răsccoală*, într-un articol intitulat, ironic și definitiv, *Întâmplări dintr-un poem...fără poezie*. Titlul atrage atenția, deoarece pare a sintetiza o concluzie, la care cititorul se așteaptă să ajungă parcurgând argumentele recenzentului. Să le vedem. În exact două fraze, se arată ce consideră criticul că și-a propus Mihnea Gheorghiu în acest poem și ce avea, după datoria sa, să facă; după care el afirmă: «Întâmplările nu-i servesc poetului pentru a crea o frescă a luptelor populare împotriva jefuitoarelor, pentru a contura figuri de răzvrătiți». Credeți că urmează măcar o argumentare ? Nu, recenzentul e grăbit [...] Abia în continuare aflăm cât de grav a greșit poetul: «De altfel Mihnea Gheorghiu [...] își însușește frânturi de versuri din Eminescu ». Își însușește ? E grav ! Ce frânturi?... «Pe Tudor îl așteaptă *la un semn / să sară toți în scările de lemn*»“ (sublinierile recenzentului). Întrucât mă privește, ca poet, aș dori ca toate rimele mele să fie unice, fără precedent. Dar vai, nu se poate ! În loc de-a vâna rime (pe care le-ar mai putea găsi la foarte mulți poeți) tov. Gh. Achiței ar putea să analizeze, serios poemul. [...] N-am intenționat să analizez poemul *Întâmplări din marea răsccoală*. Este de datoria criticii noastre s-o facă. Am voit, doar, să ne spunem cuvântul în privința sistemului de critică la mir, care execută lucrări literare în câteva fraze, fără argumentare și, deci, fără răspundere“. □ Tot în „Gazeta literară“ din 15 aprilie, Petru Dumitriu publică un articol intitulat *De parc-aș fi cronicar* (evident, continuând seria deschisă în numărul 3 prin *Aș vrea să fiu cronicar* și continuată la 8 aprilie prin *Dac-aș fi cronicar*): „De parc-aș fi cronicar la «Gazeta literară», continui să primesc scrisori de la cititori. Spuneam, în primul o foileton din acest colț al revistei, că e bucurie să discuți despre viață și cărți, cu mii de necunoscuți pe care ți-i simți prieteni, pentru simplul fapt că și ei iubesc, sincer și pasionat, literatura. Și văd că aveam dreptate. Un astfel de corespondent, elev în clasa nouă [sic !], scrie printre altele în legătură cu ce spuneam deja despre proza noastră în nr. 3 al «Gazetei literare». «*Nu desconsiderăm atât de necesarele opere contemporane* (cred că: «opere cu teme contemporane», nota mea). *Dar majoritatea lor întunecă și tulbură întregul tablou al literaturii noastre. Scriitorul nostru ia forma tip a romanului și toarnă în ea cuvintele lui... Aceasta îmi reamintește de o caricatură de la expoziția anuală a artelor plastice, înfățișând dispozitivul pentru realizarea eroului pozitiv...Romanul, drama sau nuvela de obicei decurg astfel: într-un sat sau o uzină se produce un act de sabotaj sau uneori mai multe. Un erou pozitiv este influențat de sabotor, dar până la urmă sabotorul e predat și pozitivul readus la anod. Talentul autorului se rezumă la capacitatea de a umfla în cât mai multe pagini această formă generală și de a boteza persoanele în chip cât mai simbolic. Cum pot aceste lucrări, a căror bogăție e ca norii din cerul Saharei, să învieze, să nască idei sănătoase, educative, în*

sufletul celui care a fost terorizat făcând cunoștință cu ele?». [...] Și totuși...Este adevărat că fenomenul de bază al vieții noastre sociale este lupta de clasă, mișcarea, dialectica societății. Dar nu e mai puțin adevărat că, în prea dese cazuri, scriitorul nici nu se apropie măcar de complexitatea reală a conflictelor, de miile de nuanțe, de sutele de mii de forme pe care le ia mersul istoric al claselor sociale și al înșilor, ciocnirile, victoriile, înfrângerile. Optica socială e teribil de exigentă. E incomparabil mai ușor să nu ții seama de esențial, de tipurile adevărate; e incomparabil mai ușor ca scrisul tău să nu aibă o valoare de adevăr, de revelație a adevăratei fizionomii a vremii. E incomparabil mai ușor să fii Edgar Wallace sau Maurice Dekobra sau Vicky Baum, decât Balzac. Din aceștia se produc și se produceau în Europa burgheză unul pe sezon; și noi avem câțiva. Exemplarul Balzac se produce în proporție de unul la o sută de ani sau unul la o mie de ani. Și totuși – concepția înaltă, modelele nobile pe care ni le propunem, nu justifică săvârșirea de cărți plictisitoare, cu sfârșitul bănuț de la început. Viața poate fi prevăzută, ca și mersul planetelor, dar în liniile mari de mișcare a societății nu în ce privește soarta indivizilor. Iar obligația cea dintâi a artistului (scriitor, compozitor, pictor) e să nu-și plictisească publicul prin intrigi previzibile, sfârșituri așteptate și eroi fără surprize [...]“

16 aprilie

• În „Contemporanul“, nr. 16, apare un amplu „interviu cu scriitorul Camil Petrescu“, realizat de L. Barna și intitulat *Cum am scris romanul „Un om între oameni“*. Serios, meticulos, persuasiv, cu vervă și humor, romancierul se explică pe larg, și intertitlurile interviului dau seama de principalele „jaloane“ ale destăinuirii lui poetice: *Despre condițiile specifice romanului istoric; Funcția poeziei populare; De la datele documentare la trăsăturile esențiale; Problemele limbii într-un roman istoric*. Rămân foarte interesante – și relativ puțin marcate de constrângerile specifice epocii – destăinuirile scriitorului despre resorturile intime ale activității de creație romanească, între altele referirile la recurgerea la „deducția concretă“ („Am folosit ceea ce numesc deducție concretă, opusă deducției logice. Această deducție concretă e cunoscută cu alți termeni și în știință. Cuvier se pare că reconstitua un animal geologic după un singur fragment de os.“) și invocarea, în legătură cu felul în care au fost realizate „pasajele din roman privitoare la viața intimă, interioară, a sentimentele lui Bălcescu“, a vestitei exclamații a lui Flaubert, „Doamna Bovary sunt eu!“. □ Tot în „Contemporanul“ (nr.16), Gala Galaction este omagiat, cu ocazia celei de-a șaptezeci și cincea aniversări a nașterii, prin mai multe texte, între care un articol de Cicerone Theodorescu (*Gala Galaction la 75 de ani*): „A umblat prin oraș, zilele acestea, o veste de necrezut. Un zvon inadmisibil: – Părintele Gala Galaction a împlinit șaptezeci și cinci de ani! Dar n-au trecut cred nici patru primăveri de când, mergând cu noi într-un turneu de

șezători literare prin Cluj și Tg. Mureș, nu-i da nimeni mai mult de șaizeci de ani. Refuzând deci ideea am simțit nevoia unei urgente dezmințiri. Și am alergat acasă la dânsul. Dezmințirea n-a venit însă, decât din partea frumoasei sale frunți care luminează din arama părului argintiu, decât din partea surâsului său pururi tânăr. Încolo... – E adevărat!... mi-a spus. [...] ...Frunzăresc cu sete, la întâmplare, pipăi cu ochi lacomi mai departe, prin pagini de reviste și ziare vechi. Un titlu îmi revine sub priviri: *Puterea celor mulți*. Data. 15 iunie 1919. Iscălitura: G. Galaction. Scrie acolo așa: «Am văzut odată un desen cu legenda -- **Uriășul se deșteaptă...** Pe spinarea celui ce dormea de veacuri, se ridica în chip de templu construcția capitalistă țaristă pe care, de fapt, mujicul rus a purtat-o sute de ani... Templul din spinare-i se clatină, columnele susținătoare pornesc în lături, iar Idolul din templu, cu cununa căzută, cu brațele disperate, aleargă să scape de pieire. Câtă profeție cuprindea acest desen au dovedit-o evenimentele la care am asistat în Rusia autocrată de-acum vreo câțiva ani, proletariatul revoluționar e stăpân – și soarta regimului absolutist, orice-ar fi să se mai întâmple de azi înainte, a coborât în sicriul istoriei. Puterea celor mulți, atâta vreme ignorată de sine, risipită și neorganizată, a umplut cerul lumii, și ochii noștri, cu splendorile fulgerului [...]». [...] Ne gândim că puțini scriitori din țara noastră – atunci, în 1919, la scurt timp după Marea Revoluție Socialistă, așterneau pe hârtie un atât de puternic fior, încercat cu atâta intensitate, fixat cu atâta căldură, simplitate și măreție.[...]”.

• În „Scânteia tineretului”, Cezar Petrescu semnează articolul *La aniversarea lui Gala Galaction*, cu ocazia împlinirii a „75 ani de viață și 58 ani de activitate literară”, punctând traseul creator al scriitorului, „procesul treptat de formație al creatorului, care se înfățișează astăzi ultimelor generații cu opera definitiv modelată, așa cum apare și cu trăsăturile fizice de o neuitată noblețe, cu fruntea boltită, cu mersul încovoiat vulturește, cu ochii dogoritori, adânc adumbriți sub arcada sprâncenelor, cu venerabila-i barbă de borangic.”

Aprecierile sintetizează amplitudinea operei acestuia generate prin coexistența celor două surse ale creației: „Fiu al satelor, născut în comuna Didești, județul Teleorman, s-a dovedit încă de la început precumpănindu-și într-o balanță egală achizițiile cărturărești și moștenirile satului natal, folosind în toată arta-i literară cu o măiestrie și subtilă dozare, cele două materiale atât de deosebite în urzeala povestirilor, nuvelor și romanelor sale: imensul material al culturii clasice agonisit în anii de studiu și nesecătuitul tezaur al culturii populare din care și-a nutrit subconștient imaginația și vocabularul de la naștere.”

În același număr al „Scânteii tineretului”, rubrica de *Cărți noi*, publicate la Editura Tineretului, semnalează următoarele apariții: lucrări pentru preșcolari (M. Eminescu – *Somnoroase păsărele*, V. Anițescu – *La cules de floare*, S. Marșac – *Incendiul*), lucrări pentru școlarii mici (G. Coșbuc – *Povestea găștelor*, G. Topârceanu – *Rapsodii de toamnă*, M. Breslașu – *Fabule*, D. Goga – *Povestea purcelului*, D. Goga – *Povestea lupului*, E. Cearușin – *Mari*

și mici), lucrări pentru pionieri și școlari (V. Eftimiu – *Prichindel*, M. Banuș – *București, oraș iubit*, M. Lermontov – *Poezii*, S. Marșac – *Poezii pentru copii*, S. Babaevski – *Fericirea lui Mitia*, A. Malinina – *Marina și drumul vieții ei* etc)

18 aprilie

- În „Scânteia tineretului”, Corneliu Rău publică schița *Cu lădița galbenă* scrisă în stilul conformismului șablonard al vremii.

20 aprilie

- „Scânteia tineretului” publică articolul aniversar nesemnat *130 de ani de la moartea lui Byron*, însoțit de două fragmente din *Profeția lui Dante* și *Ghiaurul*, interpretabile din perspectivă ideologică. Opera poetului englez reține atenția criticii ideologice prin reprezentativitatea sa de ordin social, punând în lumină „șubrezenia edificiului burghezo-artistocratic al Angliei din acea vreme, putreziciunea societății.” „Lupta împotriva reacțiunii”, ipostaza eroului care „urăște puternic societatea existentă atunci, care singur, revoltat, scârbit de lumea meschină ce-l înconjură, vede singura posibilitate de salvare numai prin anarhism”, „trecerea de la individualism înspre participarea la lupta socială” sunt liniile de forță ale revizuirii ideologice aplicate discursului poetic byronian.

21 aprilie

- Cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani, Camil Petrescu este decorat, de către Prezidiul Marii Adunări Naționale, cu Ordinul Muncii clasa I. (cf. „România liberă”, *Decorarea acad. Camil Petrescu cu Ordinul Muncii clasa I*, nesemnat).

- „Scânteia tineretului” publică o scurtă știre Agerpress despre *Decorarea acad. Camil Petrescu*: „Cu ocazia împlinirii a 60 de ani de la naștere și pentru merite deosebite în domeniul creației literare, Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române a dat un decret prin care se conferă Ordinul Muncii clasa I-a acad. Camil Petrescu.”

- Ovid S. Crohmălniceanu îl omagiază pe academicianul Camil Petrescu la împlinirea a 60 de ani, într-un articol publicat în pagina 3 din „Scânteia”, intitulat *La sărbătorirea lui Camil Petrescu*. În opinia lui Crohmălniceanu, „Scriitorul face parte din acea categorie de artiști care, după primul război mondial, într-o epocă de adâncă descompunere a culturii burgheze, prin oceanul confuziilor, beznelor mistice și elucubrațiilor decadente, s-au străduit să imprime activității lor o orientare realistă.” Demersul criticului e structurat pe trei coordonate, conform unui „scenariu” redundant în discursul criticii dogmatice: o situație în contextul contemporan a operei aparținând trecutului,

cu izolarea și sublinierea elementelor recuperabile ideologic (teme, tipologii etc.), menită să facă din scriitorul vizat un ilustru înaintaș al noii literaturi; identificarea și sancționarea, apoi, a „lipsurilor” care denotă „rătăcirile”, reminiscențe ale asimilării unor modele culturale și literare „idealiste” sau „decadente”, tributare ideologiei burgheze demonizate; în fine, accentuarea necesității recuperării autorului și a operei sale în canonul contemporan, sprijinită pe argumente extrase din analiza operelor „înaintate” publicate după „Eliberare”. Astfel, într-o primă etapă, criticul procedează la o relectură din perspectiva prezentului, a unor piese de teatru și romane (*Suflete tari, Jocul ielelor, Ultima noapte..., Patul lui Procust*), în care tema inadaptabilității intelectualului la contextul socio-cultural interbelic și accentele de revoltă împotriva injustițiilor sociale din epocă sunt puternic reliefate și transformate, în manieră protocronistă, în anticipări ale literaturii ideologizate a anilor '50, centrate pe lupta de clasă și pe demonizarea lumii capitaliste. „În cărțile lui Camil Petrescu, inspirate din realitatea contemporană, problema rosturilor intelectualului în societate se transformă în critică la adresa lumii capitaliste. Scriitorul luminează diferitele aspecte ale modului în care ordinea burgheză înrobește pe intelectual, îi mutilează conștiința și-l osândește la o existență penibilă, umilitoare. [...] Trăsăturile viguroase critice, realismul celor mai bune pagini din opera lui Camil Petrescu răsfâng procesul de clarificare a unei bune părți din intelectualitatea noastră, care începea, în focul marilor frământări și lupte sociale dintre cele două războaie, să înțeleagă ticăloșia lumii burgheze.” Și totuși... „În creația sa dinainte de 23 August 1944, Camil Petrescu n-a reușit însă să se smulgă cu totul de sub influența ideologică a claselor stăpânitoare. Multe din rătăcirile eroilor săi le-a cunoscut scriitorul însuși, în gândirea căruia au pătruns puternice elemente idealiste.” (Este citat și criticat Husserl, ca model filosofic, iar fenomenologia, al cărei adept fusese Camil Petrescu, este descrisă ca „una din formele cele mai perfide ale idealismului subiectiv”.) În fine, într-o a treia etapă a demersului, scriitorul, purificat după reevaluarea critică a erorilor trecutului, este reintegrat în canon cu operele recente, mai cu seamă cu *Un om între oameni*: „Ca și alți intelectuali cinstiți, Camil Petrescu s-a alăturat după 23 August forțelor progresiste, a înțeles chemarea partidului, adresată tuturor oamenilor de cultură dornici de a contribui la propășirea țării. [...] Romanul « Un om între oameni » arată în modul cel mai elocvent drumul rodnic parcurs de scriitor în ultimii ani, perspectiva adâncă pe care i-a dat-o concepția materialistă a istoriei în asimilarea și interpretarea științifică a unui extrem de bogat material documentar.” □ În același număr, criticul semnează sub genericul „Note bibliografice” cronică povestirii lui Nicuță Tănase, *M-am făcut băiat mare*, publicată în „Viața Românească”. Articolul, intitulat *O povestire plină de interes*, recomandă o „carte izbutită” în ciuda unor mici „stângăcii” (cum ar fi, de pildă, „o oarecare sărăcie a inventivității artistice”), în măsura în care aceasta propune o

istorie exemplară: „Nicuță Tănase știe să releve cu pricepere procesul dureros al jefuirii copiilor de oameni sărmani, până și de bucuriile elementare ale vieții. [...] Sunt descrise astfel, cu o aparentă naivitate, nu micile întâmplări morale din vechile cărți de citire, ci realitățile brutale ale exploatării, mizeriei și suferinței [...]”.

22 aprilie

• În „Gazeta literară“, nr. 6, sub titlul **Responsabilitatea intelectualului**, Paul Georgescu scrie despre figurile de intelectuali, protagoniști ai unor scrieri de Camil Petrescu (Ladima, Ștefan Gheorghidiu, Andrei Pietraru ș. a.), perspectiva analizei fiind politizată, în spiritul epocii: „Coborător din sărmanul Dionis, din Dan, eroul operei lui Camil Petrescu se izbește – ca și eroii lui Eminescu și Vlahuță – de o inumană așezare a lucrurilor. Eroul lui e intelectualul cinstit care privește problemele cu intensitate și fermitate. El nu poate dăruia orânduirea burgheză pe care o disprețuiește (nici nu știe cum poate fi dăruimată), dar nici nu poate ajunge la un compromis, relațiile firești cu această lume fiind de ostilitate. Negăsind o cale dreaptă a revoltei sale, eroul se zburcună și, în cele din urmă, se frânge fără a renunța însă la demnitatea lui sa. Fiecare operă însemnată a lui Camil Petrescu luminează un nou aspect semnificativ al acestui antagonism, astfel că opera sa, în ansamblu, constituie o demonstrație artistică a faptului că între intelectualul cinstit și burghezie nu poate exista nici o cale de înțelegere; că cel mai mic compromis înseamnă a renunța la răspunderea pe care intelectualul o are față de popor, a renunța la demnitatea lui umană și la tot ceea ce se integrează în sfera noțiunii de intelectual“. □ În același număr al „Gazetei literare“, este consemnată decorarea lui Camil Petrescu cu „Ordinul Muncii“, clasa I. □ Tudor Vianu semnează un scurt articol cu titlul **Eminescu și Shakespeare**. □ Se comunică faptul că la 16 aprilie a încetat din viață Alexandrina I. L. Caragiale, „văduva marelui scriitor, academician post-mortem, I. L. Caragiale“.

23 aprilie

• În „Contemporanul“, nr. 17, este publicată o scurtă relatare-comunicat (**Discuție despre poezia noastră**) despre plenara secției de poezie a Uniunii Scriitorilor, care avusese loc la 21 aprilie: „Miercuri 21 aprilie a. c. s-a ținut la Casa Scriitorilor plenara secției de poezie. Ședința a fost deschisă de poetul Mihai Beniuc, secretar al Uniunii Scriitorilor. Referatul despre «Cum se oglindește realitatea în poezia noastră actuală» a fost susținut de tov. Maria Banuș, care, trecând în revistă succesele dobândite de poezia noastră în ultima vreme, a insistat asupra faptului că poeții nu au reușit încă să oglindească în toată complexitatea lor unele aspecte importante ale realității, că ei trebuie să aducă o contribuție însemnată la lupta poporului muncitor pentru a traduce în viață hotărârea Plenarei C.C. al P.M.R. din august 1953. Referența a combătut

recidivele intimiste, formaliste, ale unor poeți, manifestate în paginile publicațiilor «Almanahul literar» din Cluj și «Iașul nou»; ea a insistat asupra necesității însușirii creatoare a experienței clasicii. La discuții au participat : Eugen Jebeleanu, Mihai Dragomir, Eugen Frunză, Petre Solomon, Al. Andrițoiu, Vlaicu Bârna. Șt. Iureș, A. Margul-Sperber, Vera Călin, Silviu Iosifescu, Nicolae Labiș“. □ În „Contemporanul“ (nr. 17, din 23 aprilie), N. Tertulian semnează un amplu articol omagial-analitic cu titlul **Camil Petrescu**: „Camil Petrescu a împlinit 60 de ani. Altădată, în regimul trecut, o sărbătorire a scriitorului Camil Petrescu ar fi apărut ca un paradox, ca o enormitate. Profund supărătoare pentru oficialitatea culturală, căci puțini scriitori ai literaturii dintre cele două războaie au fost contestați cu o ostilitate atât de agresivă de către mercenarii condeului, urmăriți cu o tenacitate aproape sălbatecă de șeicarii presei românești cum a fost Camil Petrescu. «Domnul Camil Petrescu, de tristă amintire» – astfel îl numea cu ură și nerușinare unul dintre acești scribi, pe acela care dăruise literaturii române *Patul lui Procust*, *Jocul ielelor*, *Versurile de război*. [...] Primul război mondial a constituit și pentru intelectualitatea noastră progresistă un termen de radicalizare a conștiințelor, de eliberare de prejudecăți și iluzii, de dezvăluire violentă a contradicțiilor sociale între pumnul de exploatare și profitori ai măcelului și masele de milioane târate în zdrențe și cu arme de batjocură într-un război mondial. Versurile de război ale lui Camil Petrescu sunt prin esența lor opuse imaginii «eroice» a războiului imperialist exaltată de frazeologia șovină și patriotardă a burgheziei. Cu un realism zguduitor, Camil Petrescu desfășoară imaginea acestui război ca pe un mecanism monstruos, drăcesc, de măcinare a oamenilor simpli aruncați pradă unor calamități cumplite. [...] Un luptător intransigent, necruțător, un spadassin al dreptății, un revoltat în care arde ca o torță dezgustul față de descompunerea și promiscuitatea lumii claselor dominante – aceasta este fizionomia lui Gelu Ruscanu, eroul principal al piesei *Jocul ielelor*, și al prologului ei, nuvela *Turnul de fildeș*. [...] George Demetru Ladima, personajul principal al romanului *Patul lui Procust* (1932), este gazetarul cinstit, lucid, care denunță cu o violență zguduitoare plăgile inerente societății capitaliste, confruntând dezmațul și huzurul din marile palate cu mizeria de neînchipuit din colibe puturoase cu trupuri măcinate de foame. [...] Vorbind despre eroii teatrului lui Camil Petrescu, nu putem să uităm realizarea remarcabilă a figurii lui Danton. Cu toate laturile ei discutabile, cu toată neînțelegerea vădită a semnificației Teroarei, cu toate că în partea finală piesa înclină spre a face elogiul clemenței și îngăduinței și nu acel al intransigenței și fermității revoluționare rămân de neuitat paginile piesei care evocă noaptea de 9-10 august, rezistența eroică în fața invaziei prusace, lupta lui Danton împotriva Girondinilor. [...] Indicațiile partidului, analiza științifică, marxist-leninistă a semnificației Revoluției de la 1848 și a figurii lui Nicolae Bălcescu, efectuată de către istoricii noștri, au relevat lui Camil Petrescu o realitate excepțională din trecutul poporului

nostru. Denunțând încercările grosolane ale junimiștilor și ale istoriografiei liberale de a discredita revoluția sub pretexte stupide ca acela al «lipsei de gramatică», Camil Petrescu arăta încă într-un articol publicat în 1948 în «Contemporanul» – Revoluția de la 1848 și formalismul estetizant – ca și în discuții ulterioare, că revoluția de la 1848 este o pagină măreață a istoriei poporului român, că nici nu a putut bănuî înainte vreme cât de vastă și emoționantă a fost participarea maselor largi populare la desfășurarea ei, subliniind totodată semnificația copleșitoare a personalității lui Bălcescu. În această perioadă, scriitorul a creat două opere care reprezintă neîndoios punctele cele mai înaintate ale creației lui Camil Petrescu: drama *Bălcescu* și remarcabilul roman *Un om între oameni*, opere a căror valoare ideologică și artistică le situează în rândul celor mai bune creații din literatura noastră [...] Camil Petrescu împlinește 60 de ani, înconjurat de stima și dragostea oamenilor scrisului și a maselor largi de cititori. Încheind aceste rânduri, mult prea sumare și superficiale față de bogăția operei și personalitatea deosebită a scriitorului, îi urăm din toată inima să-și continue cu aceeași vioiciune și vigoare opera de creație literară, îmbogățind cu noi scrieri de valoare patrimoniul culturii înaintate a poporului nostru“. □ În același număr al „Contemporanului“ apare un articol de Petru Dumitriu, *Cum „trebuie“ să fie limba literară*, care se înscrie în campania-dezbateri, desfășurată în mai multe numere ale revistei, pe tema limbii literare.

24 aprilie

- Eusebiu Camilar publică în „Scânteia” *Metoda lui Vasile al Mădălinei*, o schiță-reportaj despre marile transformări ale agriculturii în era colectivizării, concentrate în istoria exemplară a unui țăran modest care reușise să obțină, pe timp de secetă, 4000 kg de orz la hectar (în comparație cu cele 1500 kg scoase, chiar în condiții meteorologice prielnice, ca urmare a utilizării vechilor metode.)

29 aprilie

- În „Gazeta literară“, nr. 7, este publicată o relatare ceva mai dezvoltată a discuțiilor care avuseseră loc la 21 aprilie, în cadrul plenarei Secției de poezie: „Miercuri, 21 aprilie, a avut loc la Casa Scriitorilor o ședință plenară a secției de poezie cu tema: *«Cum se oglindește realitatea în poezia noastră actuală»*. Referatul introductiv expus de Maria Banuș a subliniat problemele principale pe care le ridică stadiul actual al dezvoltării poeziei noastre. Vorbitorii au analizat condițiile deosebite în care evoluează lirica în țara noastră în această perioadă, sarcinile mari pe care trebuie să le îndeplinească în sprijinul luptei încordate a poporului muncitor pentru ridicarea nivelului de trai material și cultural. Referatul a arătat apoi că multele critici care se pot aduce versurilor publicate nu dovedesc că nu există succese, că am fi săraci în poezii valoroase,

emoționante, ci evidențiază faptul că bogăția poeziei înseamnă încă totuși sărăcie față de tezaurul viu al realității. A urmat analiza unor poezii valoroase apărute în ultima vreme, care arată că în activitatea multor poeți poate fi observat progresul lor ideologic și artistic. În același timp, se mi manifestă anumite deficiențe, lipsuri în orientare, o exigență mai scăzută. [...] Maria Banuș a comparat două poezii scrise de Alexandru Andrițoiu (*Întâmplare vânătoarească* și *Două spice*) relevând plenitudinea conținutului poetic în prima și puținătatea lui în cea de a doua poezie, care gravitează toată în jurul unei biete poante finale. Referatul a apreciat noul avânt pe care l-a cunoscut în ultimul an poezia lirică în țara noastră, reliefând mai ales exemplul luminos al poeziei luptătoare a lui Mihai Beniuc, «Poezie dătătoare de viață. Optimistă chiar în accentele ei tragice, autentică, sinceră, ca marea sinceritate a luptătorului care își dezvăluie tot sufletul său încercat și toate cicatricile lăsate de trecut, cu tot tumultul, cu toată complexitatea lui ». Amintind varietatea căilor deschise poeziei lirice, posibilitatea abordării genurilor și stilurilor celor mai diverse, Maria Banuș a subliniat necesitatea situării pe poziții ideologice înaintate, adeziunii înflăcărâte a poetului la cauza luptei poporului. Referindu-se la pildele minunate ale lui Maiacovski și Block, în ale căror opere s-a oglindit perioada unor mari răsturnări și transformări pe care le-a cunoscut omenirea, transformări realizate într-o grea și înverșunată luptă de clasă – referatul a arătat că, urmărind unele reviste ce apar azi, ca de pildă: «lașul nou» sau «Almanahul literar» din Cluj, iubitorul de poezie va întâlni versuri în care nu va recunoaște glasul vibrant al unor poeți ce au fericirea să trăiască într-o epocă tumultoasă și măreață, când se croiește o lume nouă. [...] În încheierea referatului, Maria Banuș a subliniat din nou necesitatea îmbogățirii tematicii poeziei și a zugrăvirii veridice a aspectelor principale ale realității contemporane. La discuții pe marginea referatului au participat numeroși scriitori. Ei au subliniat mai ales necesitatea de a întări combativitatea poeziei noastre, eficacitatea ei educativă. Astfel, Ștefan Iureș a vorbit despre demascarea figurii dușmanului în poezie, despre tendința falsă a unor scriitori de a consemna existența dușmanului doar pentru circumstanță. Formele concrete ale luptei de clasă se cer oglindite nu prin aluzii și referiri îndepărtate – cum se întâmplă în unele versuri publicate – ci prin descrierea lor directă, combativă. Silviu Iosifescu a dezbătut problema cultivării poeziei satirice. Relevând fabulele, rondelurile cu caracter alegoric etc. realizate de poeți ca: Cicerone Theodorescu, Nina Cassian, Ștefan Iureș vorbitorul a remarcat justa folosire a simbolului pentru a dezvălui conținutul reacționar al fenomenului satirizat. Silviu Iosifescu a arătat, însă, că este nevoie de lărgirea tematicii poeziei satirice pentru a combate mai virulent dușmanul intern și extern, înlăturând ultimele rămășițe ale teoriilor despre imposibilitatea folosirii ei [...] în oglindirea luptei de clasă. Eugen Frunză s-a referit în cuvântul său la problema necesității apropierei poeziei de temele mari ale luptei poporului,

combătând preferințele unor tineri poeți pentru subiecte minore, lipsite de suflul contemporaneității. [...] Vera Călin a atras atenția asupra pericolului îngustării tematicii printr-o interpretare prea strâmtă a combativității în poezie: caracterul combativ, patriotic, mobilizator al poeziei despre natură și dragoste cere ca croul liric să fie într-adevăr un participant la luptă, un constructor al socialismului. Numai astfel pot fi evitate și poeziile dulcele [...] și poeziile care adaugă unui conflict perimat, derizoriu, un final, o frază, o strofă, menite să actualizeze conținutul, să-l vindece pasămite de intimism [...]. Eugen Jebeleanu a afirmat că nici referatul, nici discuțiile nu evidențiază suficient succesele mari cucerite de poezia noastră în ultima vreme. Vorbitorul a remarcat o anumită uniformizare nepotrivită în formulările de apreciere a operelor poetice, când, din exagerare și pripeală, sunt caracterizate cu termeni ca : «admirabil», «zguduitoare», «impresionant» și lucrări valoroase, și producții mediocre. În încheierea cuvântului său, Eugen Jebeleanu a insistat asupra problemei răspunderii cetățenești a poetului, conștient de destinația versurilor sale, de rolul lui în viața poporului. În cuvântul său, Mihai Dragomir a subliniat complexitatea creației poetice, criticând interpretările [...] înguste cu privire la procesul de creație. Partinitatea poetului nu se la poziția pe care o adoptă față de diferite evenimente. Partinitatea se dovedește în întreg procesul de creație, care este [...] neîntrerupt. [...] În încheierea discuțiilor a vorbit Mihai Beniuc. În cuvântul său, Mihai Beniuc a apreciat nivelul dezbaterilor, a subliniat importanța lor pentru dezvoltarea creatoare a poeziei [...]. El s-a împotrivit tendințelor de abstractizare în poezie a formelor concrete ale luptei de clasă, tendințelor de a prezenta fenomenele realității numai cu mijloace simbolice. Relevând calitățile poemului Mariei Banuș *Despre pământ*, vorbitorul a precizat că poemul este inspirat dintr-o ședință a colectivităților din agricultură, dovedind astfel rodnicia contactului direct cu realitatea. La sfârșit, Mihai Beniuc s-a adresat poeziei îndemnându-i să abordeze cât mai curajos marile teme ale actualității, să scrie despre pâine, despre porumb, despre mașini, despre îmbrăcăminte — dar mai ales despre cei care și pentru care se realizează acesta. Mândria literaturii noastre consistă tocmai în faptul că are misiunea de a cânta omul muncii libere și țara noastră. Reușita acestei discuții se datorează participării largi a poeziei și orientării lor juste în cadrul dezbaterilor. Este necesar însă ca, la ședințele ulterioare ale secțiilor de creație ale Uniunii Scriitorilor atât referatul, cât și participarea la discuții să analizeze mai concret lucrări publicate, apreciind în profunzime valoarea lor ideologică și artistică“.

□ Mihail Petroveanu publică în „Gazeta literară“ (nr. 7), o cronică a volumului lui Cicerone Theodorescu *Un cântec din ulița noastră* (titlul cronicii reproduce pe cel al volumului, dedesubtul acestuia fiind cules subtitlul „*Satira*“): comentariul pare a fi în general elogios, însă poetului i se reproșează faptul că satira lui se îndreaptă spre ținte minore – „impostorul“, „oportunistul“, „lingușitorul“, „bucherul înfumurat“ –, adică i se impută insuficienta

combativitate la adresa „dușmanului”: „Dar eficacitatea tirului este limitată în bună parte nu numai prin astfel de «pauze» forțate în succesiunea loviturilor — și care în limbaj estetic se cheamă formalism — ci prin îngustimea câmpului de acțiune. Fără să vrei ești împins să întrebi: de ce foștii exploataitori, deghizați în constructori ai socialismului, de ce trădătorii de patrie sau cel puțin alarmiștii, calomniatorii, scepticii de profesie, de ce nu se află și ei la stâlpul infamiei ? Oare muniția abundentă consumată pentru ruginiți sau criticaștri n-ar fi *trebuit* (să ne ierte Petru Dumitriu) descărcată și peste capetele năpârcilor care reprezintă cel mai periculos dușman ? În al doilea rând, chiar viciile condamnate de poet, nu sunt simple vestigii ce se pot îndrepta cu vremea. Ele acoperă de fapt porniri conștient ostile sau măcar iremediabil egoiste. Or, Cicerone Theodorescu privește scârbit de sus la acești *microbi* ai capitalismului...” etc. În cele din urmă, reproșurile grave fac ca sensul general al cronicii să fie unul defavorabil, de punere în gardă: „Poziția din *De vorbă cu un tânăr* e însă echivocă. E drept că «prologul» și «epilogul» promovează necesitatea criticii juste sub girul principalității, al spiritului de partid [...] dar [...] poezia în ansamblul ei lasă impresia că poetul, cu sau fără voie, confundă în ardoarea sa îndrumarea cu interpretării ei peltici. Rădăcina erorii sale, de culoarea individualismului, stă tot în ignorarea principalului dușman al artistului realist, care este infiltrarea ideologiei burgheze”.

30 aprilie

• În „Contemporanul“, nr. 18, Marcel Breslașu semnează un articol cu titlul *Lumina noului umanism*. Scris frumos, cu referiri erudite, textul este de fapt unul de propagandă în favoarea umanismului de tip nou, așa-zis socialist, respectiv sovietic, și se încheie cu precizarea explicită a scopului său principal: „Umanismul sovietic prin artă și literatura sa zugrăvește omul așa cum este și îl ajută să devină tot mai desăvârșit. Lumina lui dezvăluie oamenilor de pretutindeni calea lor către libertate, făcându-i să vadă «prezentul cu ochii viitorului». Este și aceasta una din nenumăratele forme în care se manifestă internaționalismul proletar, solidaritatea celor ce muncesc din lumea întreagă. [...] În ceasul de cumpănă în care umanismul burghez — muribund ca și societatea care i-a dat naștere — terfelește arta și cultura, prostituează știința, prigonește orice cugetare nobilă și generoasă, când în oceanul care numai în derâdere mai poartă numele de Pacific se «experimentează» noi mijloace de ucidere în masă, de distrugere a civilizației, muncitorimea în fruntea maselor de oameni cinstiți de pretutindeni privește către Uniunea Sovietică și către lagărul păcii și al socialismului, cu admirație, cu încredere, cu recunoștință. [...] Forța spirituală a umanismului sovietic ca și forța materială a popoarelor sovietice stau pavăză civilizației și păcii. Noul umanism încălzește și luminează conștiința omenirii, îi călăuzește pașii spre victoria deplină, spre acea «primăvară a lumii» sub semnul căreia întâmpinăm sărbătoarea noastră, întâia

zi a lui Mai“. □ Eugen Luca semnează în „Contemporanul“ (nr. 18) o cronică a romanului *Copilăria unui netrebnic*, carte valoroasă a lui Ion Călugăru, reeditată la ESPLA. Cronică, analitică, este elogioasă, dar, bineînțeles, politizată, după exigențele epocii („Toate aceste mici drame la un loc dau însă imaginea zguduitoare a dramei existenței omenești în orânduirea burghezo-moșierească a înstrăinării omului, după celebra expresie a lui Marx, de esența sa, a nimicirii sentimentului demnității umane, a marii, incomensurabilei suferințe omenești. *Copilăria unui netrebnic* constituie una din cele mai însemnate opere ale literaturii noastre realiste dintre cele două războaie“). □ În același număr al „Contemporanului“, regizorul de teatru Sică Alexandrescu semnează o cronică elogioasă a spectacolului pus în scenă cu piesa *Mielul turbat*, de Aurel Baranga; calitățile piesei sunt subliniate, sunt formulate și observații și reproșuri, însă ni se pare semnificativă, pentru climatul epocii, în care – în principiu – era recomandată, de oficialitate, evitarea schematismului, o observație precum aceasta: „Trebuie să subliniem ca pozitiv faptul că Mitică Ionescu, secretarul organizației de partid, nu apare sub forma unui personaj solemn, împietrit și doct, mare maestru dător de sfaturi și sentințe. Mitică Ionescu îi penalizează pe birocrăți nu printr-o predică anostă, ci punându-i în fața propriei lor prostii sau ticăloșii, ca în fața unei oglinzi“.

[APRILIE]

• Apare nr. 1 (aprilie) al publicației literar-culturale „Steaua”, subintitulată „revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.” (v. mai sus, „Almanahul literar”, nr. 1, ianuarie). Mihai Beniuc publică poemele *Fulgere și stele* și *Viitor* (p. 3-4), A. E. Baconsky trei poezii, *Martie*, *Salcâmi*, *Cândva, ca luna* (p. 5-8), iar Petru Dumitriu un fragment din *Pasărea furtunii*, cu următoarea „Notă: Din noua versiune a romanului care va apărea la ESPLA” (p. 29-57). □ Cu prilejul unei aniversări Michelangelo, Lucian Blaga traduce două sonete de Michelangelo Buonarroti, *Artistul vrednic...*, *Cu ochii tăi...* (p. 58-59), iar Florian Potra publică articolul **390 de ani de la moartea lui Michelangelo** („Aniversări”, p. 70-72). □ Numărul comemorează și dispariția poetului Emil Isac. A. E. Baconsky publică un necrolog (*Emil Isac*, p. 23-24); sunt reproduse și o serie de poeme inedite, unele rămase nefinalizate, într-un grupaj intitulat „Poezii postume”: *Două cântece*; *Unei mame din Coreea*; *Minerului* (p. 25-28). (În nr. 5 (august) din „Steaua” va fi publicată încă o serie de postume ale lui Emil Isac: *N-a fost minune...*, *Curg râuri de sânge...*, *Urmașul meu...*, *Plugul*, *Veți fi voi mai fericiți...*, p. 56-59). □ Cu prilejul apariției *Gazetei literare*, a.e.b.[aconsky] adresează un **Salut frățesc „Gazetei literare”** (p. 119), enumerând membrii colegiului de redacție și oferind ca sugestie sporirea calității grafice a publicației („Desenul de peniță, gravura, vigneta tematică trebuie să-și găsească în paginile *Gazetei literare* un teren din ce în ce mai prielnic, anulându-se concepția meschină care multă vreme le-a redus la

simple exerciții de mimare a fotografiei sau le-a hărăzit unor funcțiuni didactice plicticoase și vulgare”).

• Numărul 4 al revistei „Viața Românească” apare cu o rubrică nouă: „Literatura realistă între 1920 și 1944”, încercare de reconsiderare a epocii interbelice din perspectiva realismului socialist. Textul inaugural este semnat de Teodor Vârgolici și ia în discuție opera lui *Jean Bart*. □ Rubrica „Texte și documente” prezintă *Câteva texte mai puțin cunoscute ale lui Camil Petrescu*. Este vorba, în primul rând de un sonet-fabulă, apărut în revista „Capitala” din 23 aprilie 1916 (care „poate fi considerat ca un reflex al acelui protest vehement pe care presa legată de mișcarea muncitorească la care colaborase și Camil Petrescu îl ridică împotriva participării la războiul imperialist”) și două articole publicate de romancier în „Omul liber” și reproduse la subsolul paginii în romanul *Patul lui Procust*. □ La aceeași rubrică sunt incluse niște *Contribuțiuni la cunoașterea literaturii antidinastice a lui Vlahuță*, semnate de prof. M. Nanu. □ La rubrica „Teorie și critică”, Miha Dragomir recuperează *Un poet al revoltei: Alexandru Macedonski*, iar Ion Dodu Bălan își permanentizează colaborarea la revistă cu *Semnificația dramei „Vlaicu Vodă”*. □ „Note și recenzii” sunt realizate de câteva nume noi, între care Sanda Mănoiu, Simion Dima, Eugen Atanasie, I. Daniel, alături de mai vechii Petre Iosif sau Remus Luca. □ În sumar mai apar Victor Eftimiu, cu *Sonete*, Maria Banuș, cu piesa în trei acte *Îndrăgostiții*, Petru Vintilă, cu nuvela *Mr. Guliver Pickerston în țara uriașilor*, Aurora Cornu, Ion Gheorghe (*Pegasul meu*) și alții. □ Mihai Ralea publică partea a doua a *Note[lor] de drum în Antile*, iar V. Em. Galan al doilea fragment din romanul *Bărăgan*. Versuri de Paul Eluard traduce în românește Tașcu Gheorghiu.

MAI

5 mai

• Sub titlul *O nuvelă care denaturează realitatea* și cu semnătura „M. Vlad”, o succintă și drastică “execuție” a unei nuvele de Vera Hudici e publicată în „Gazeta literară”, nr. 8, din 5 mai: „O colonie de primitivi – așa ne apare satul Piatra-Seacă, unde se petrece acțiunea nuvelei *Președinta*, de Vera Hudici («Tânărul scriitor», nr. 1/1954): Oglindă grăitoare e localul sfatului popular unde sosește noua președintă, muncitoarea Irina State. Ce vede ea? Încăperi în care «podelele nici nu se vedeau sub stratul de noroi», cerdacul «de lemn vopsit, a cărui culoare nu se putea ghici din cauza stratului gros de praf», apoi școală, cămin, dispensar, totul în cea mai neînchipuită paragină și inactivitate. Ca să nu mai vorbim de organizația de partid, care nici nu există. Și cei opt funcționari de la sfat, și deputații – oameni altfel activi și de bună credință – nu izbutesc să aibă o cât de slabă inițiativă, ci se complac în această lăncezeală.

Nu mai e cazul să arătăm cum și în ce fel venirea Irinei State rezolvă totul în doi timpi și trei mișcări, «demascând» jalnica umbră de dușman strecurat în sfat. Cititorul presupune singur artificialitatea celor ce urmează în nuvelă, după tabloul de mai sus, confecționat de autoare, chipurile, pentru a arăta greutatea pe care le întâmpină activiștii. Acest tablou, precum și unele episoade care urmează, ajung să denatureze aspectul satului de astăzi și chipurile oamenilor, prezentându-i ca lipsiți de conștiință, nepăsători, simțindu-se chiar bine când trăiesc în promiscuitate, degradându-i din punct de vedere uman. De unde și neputința autoarei de a-i arăta la sfârșitul nuvelei drept oameni înaintați, transformați. A prezenta în acest fel alianța clasei muncitoare cu țărănimia muncitoare înseamnă a denatura faptele. Construită pe atare greșeală, e firesc ca întreaga nuvelă să fie un eșec și cititorii n-au întârziat s-o critice cu ascuțime. Astfel, într-o scrisoare primită la redacție, Fl. Anghel consemnează discuțiile care s-au purtat asupra acestei nuvele în cercul literar «Al. Sahia» din Câmpulung-Muscel. Intențiile Verei Hudici de a crea prin Irina State un chip feminin pozitiv sunt juste – se spune în scrisoare; câteva pasaje și episoade din nuvelă dovedesc de asemenea, alături de alte exemple asemănătoare din nuvelele scrise mai demult de Vera Hudici, că autoarea *Președintei* are posibilitatea de a scrie. Dar, atât Irina State, cât și Chițan, personajul negativ principal, sunt departe de a fi realizați. [...] Este regretabil că revista «Tânărul scriitor», în loc să o ajute pe autoare, a tipărit nuvela într-o formă care, departe de a fi cât de cât publicabilă, prezintă în chip denaturat realitatea satelor noastre“. □ În același număr al revistei apare articolul *Specificul gândirii artistice în creația literară*, semnat de Henri Wald. Textul este unul preponderent teoretic, întemeindu-se, declarat, pe teoria leninistă a reflectării: „Vreau să vorbesc despre rolul gândirii abstracte în cunoașterea artistică. Însă, mai înainte de toate, trebuie să reamintesc, pe scurt, teoria leninistă a reflectării. O analiză dialectică distinge în realitatea obiectivă, în obiectul cunoașterii două laturi: fenomenul și esența lui, lucrurile și raporturile dintre ele, individualul și generalul, accidentalul și necesarul. Materialismul dialectic subliniază că esența unui lucru nu există separat de lucrul a cărui esență este, ci aparține acestui lucru, este intim legată de el. Tot așa fenomenul este forma de manifestare a esenței, raporturile aparțin lucrurilor între care există raporturi, generalul se află în individual și necesarul se manifestă sub forma accidentalului. N-a existat, nu există și nici nu vor exista vreodată două lucruri sau fenomene perfect identice. [...] Întrebarea: «ce deosebește cunoașterea artistică de cunoașterea științifică?» a primit, de obicei, un răspuns care s-a mulțumit să arate că rezultatele cunoașterii științifice se exprimă prin formele logice ale cunoașterii, în vreme ce rezultatele cunoașterii artistice se exprimă prin imagini concrete. De aici, unii esteticieni și artiști au ajuns la concluzia falsă că gândirea artistică operează numai cu imagini concrete, fără ajutorul gândirii abstracte. Gândire, fără gândire abstractă, nu există însă. În realitate,

specificul calitativ al cunoașterii artistice constă în faptul că gândirea artistică, oglindind generalul tot cu ajutorul gândirii abstracte, nu separă generalul de fenomenul individual prin care acesta se manifestă, ci îl oglindește printr-o imagine tipică [...]“. Nu lipsesc, însă, și referiri concrete la literatura epocii („Este limpede c scriitorul Camil Petrescu nu ar fi izbutit să scrie ultimul său roman *Un om între oameni*, dacă nu ar fi înțeles rolul maselor în istorie, al personalității în istorie, al claselor și al luptei de clase, esența revoluției burghezo-democratice, deși el crede încă, în mod greșit, că există o opoziție între deducția concretă și deducția logică“, sau: „Scriitorul naturalist oglindește o seamă de fenomene individuale, fără să selecționeze cele mai semnificative fenomene individuale în lumina unui criteriu riguros științific, limpezit cu ajutorul gândirii abstracte. În acest caz, esența respectivului moment istoric nu este evidențiată, ci este lăsată difuză, în masa evenimentelor individuale. Pentru a o evidenția, scriitorul trebuie să o concentreze, exagerând conștient, într-un erou tipic, care acționează în împrejurări tipice. Dar, pentru aceasta, el trebuie să o oglindească profund, cu ajutorul gândirii abstracte – și aceasta n-o poate face fără idei juste. Așa de pildă, ultimul roman al lui G. Călinescu, *Bietul Ioanide*, nu izbutește să ne înfățișeze momentul istoric din preajma dezlănțuirii războiului antisovietic în ansamblul lui. Cititorul ultimului roman al lui G. Călinescu rămâne cu impresia că mișcarea legionară a fost o «rătăcire» ideologică a unor tineri înfierbântați și nu o bestială diversiune politică a celor mai reacționare vârfuli ale burgheziei monopoliste internaționale, îndreptată împotriva mișcării muncitorești. Pe de altă parte, cum se explică faptul că nu și-a făcut loc în roman nici un erou care să reprezinte rezistența activă a intelectualilor cinstiți față de obscurantismul oficial, deși universitățile noastre au oferit scriitorului și astfel de modele?“). Concluzia articolului este conformă ideologiei oficiale a momentului: „Nici un artist realist nu poate să descopere ceea ce este tipic fără ajutorul gândirii abstracte, fără idei juste. Marile idei ale marxism-leninismului permit ridicarea operelor realist-socialiste deasupra operelor din trecut. Astăzi, scriitorii noștri pot și trebuie să ne dăruiască asemenea opere“.

6 mai

• Ștefan Iureș publică în „Scânteia tineretului” poemul *Inscripție la o fotografie*, o replică virulentă dată ideologiei capitalismului occidental, pusă față în față cu fotografia-sursă a doi afro-americani uciși. Versurile funcționează propagandistic în contra-replică, marcând vocea acuzatoare a ideologului realist-socialist: „Ce albă-i frânghia, punând/ inele, inele în salbă! / Grumazul e negru și frânt/ Simbolic, frânghia e albă./ Contrast de efect și deplin - așa l-a dorit acea turmă,/ și simțul estetic cel fin/ a fost mulțumit până urmă,/ Iar spiritul practic, yancheu,/ e unic pe-ntinderea lumii:/ doi oameni să spânzuri, e greu/ de capătu-aceleeași funii.../ [...] Dar fie un vânt-uragan/

să-i smulgă milioane de frunze/ ducându-le peste ocean/ și peste păduri nepătrunse,/ ca fiecă frunză – mesaj/ în lumea întreagă să poarte/ povestea acestui linșaj / spunând despre viață și moarte.”

7 mai

• În „Contemporanul“, nr. 19, în cadrul unei dezbateri pe tema limbii literare, desfășurată prin publicarea, în diferite numere ale revistei, a unor contribuții ale scriitorilor sau cărturarilor cu autoritate, Tudor Vianu publică eseu **Bogăție și transparență**. Subiectul este tratat cu eleganță, competență și pondere, în stil mai degrabă academic și profesoral, dar deloc glacial, cu semnificative pasaje de culoare afectivă (uneori cu pretextare memorialistică...) și opinie subiectivă, care servesc admirabil traseul demonstrației, al pledoariei pentru echilibru: „[...] Bogăția lexicală a lui Caragiale este foarte mare, pentru că scriitorul a instituit ancheta cea mai întinsă asupra societății timpului său și a înregistrat ecourile cele mai variate din prezentul și din trecutul ei mai apropiat. Dar deși limba lui Caragiale este foarte bogată, ea este și foarte sobră. Nici unul din cuvintele aparținând contextelor de mai sus n-ar putea fi clintit din locul lui, fără ca puterea de caracterizare a întregului să nu slăbească. Caragiale a dispus de o mare știință a lexicului și a construcțiilor românești mai vechi și mai noi, dar a întrebuințat fiecare cuvânt din îmbelșugatul lui tezaur cu rost și socoteală, fără dorința de a uimi pe cineva, cu singura preocupare de a fi adevărat și de a caracteriza just. Nu toți scriitorii procedează însă în același fel, căci există și false bogății, risipe inutile, poleieli mincinoase, praf de aur [...] azvârlit în ochii cititorilor. Am cunoscut în boema literară de altădată un om dintre cei mai ciudați, pe Alexandru Obedenaru, poet provenit din cercul lui Macedonski și vechi funcționar al Academiei Române. Era un bărbat înalt, cu frumoase trăsături de efigie, cu o puternică și albă coamă de leu: avea un glas de stentor și o ținută gravă și ermetică, pe care n-o animau din când în când decât accentele unui umor cam lugubru. Ca poet, Alexandru Obedenaru folosea procedeul de compoziție cel mai curios. Scria rondele și sonete, pe care adeseori le compunea răsturnându-le, începând adică cu terținele și sfârșind cu catrenele. Se spunea că după ce le scria în lexicul și cu construcțiile întâmplării, începea să le transforme, strecurând pe unde putea cuvântul rar și construcția neuzitată și dând un mare loc aluziei, mai ales celei antice și mitologice. Cu vocea lui care făcea candelabrele să danseze, Obedenaru citea: *Ale mișeilor insulte/ Urechile n-au vrut s-asculte./ Zărit-am în mocirlă jos/ Liberți, sicari și hetaire,/ Convoi ridicol și hidos/ Dar cu instinct de stăpânire* sau: *Dansați postume curtezane/ Cu metatars fără coturn, / V-a ros mormântul taciturn (/și sânurile diafane,/ O, sculpturale Ariane*. Nu se poate spune că limba lui Obedenaru nu era bogată. Dar era ea și sobră ? Poetul își adunase cuvintele din multe și harnice lecturi, le colecționase cu dragoste și curiozitate, dar le

întrebuința oare aceste cuvinte cu acea necesitate capabilă să dea cititorului sentimentul că o putere constrângătoare le rânduiase la locul lor și le legase unele de altele, pentru a nu se mai despărți niciodată ? Erau în așa fel alese încât cititorul să aibă impresia, citindu-le, că lumina adevărului răsărise odată cu ele pe lume ? Mormântul taciturn ar fi putut să fie fără nici o pagubă, ba chiar cu folos, mormântul tăcut. Sănuri diafane este o imagine greu de realizat. Postume curtezane este aleasă ridicol. Zeii odihnească pe gravul poet Alexandru Obedenaru și să-l desfăteze în grădinile elizeene, unde el nu avea nici o îndoială că se va odihni la umbra sicomorilor, continuând să compună poetic în eternitate ! Acum când metatarsul lui a lepădat coturnul pe care-i plăcea să se înalțe și când vocea lui de tunet nu mă mai înspăimântă, mi se pare că bogăția lui era mai degrabă risipă și că mai multă simplitate, un ton mai firesc, n-ar fi fost deloc spre paguba lui. Și totuși prejudecata estetică a lui Obedenaru, dorința lui de a folosi nu numai multe cuvinte, dar și cuvinte binesunătoare, nu este în întregime falsă. Iar Eusebiu Camilar are dreptate când cere poezilor să întrebuințeze nu numai o limbă bogată, capabilă adică să exprime ideile și impresiile culese din cea mai largă observație a lumii, dar și o limbă frumoasă. Ce înseamnă o limbă frumoasă ? Frumusețea limbii, va spune Petru Dumitriu, stă în transparența ei: *«Cred că limba literară e ca o cortină trasă în fața unei scene. Dacă e de cristal, vom vedea perfect actorii și jocul lor. Dacă însă cortina e de broderie, țesută cu fir de aur și cu diamante, rubine, safire, hrisopras, beril, ametist, smarald, hiacint, opal...atunci efectul va fi amețitor, în ambele înțelesuri ale cuvântului. Adică spectatorul, sau cititorul, va fi amețit de admirația, dar și de dificultatea de a înțelege ce e îndărătul cortinei »*. Dar cum Petru Dumitriu este un scriitor cu gustul cel mai larg, și cu toate că se declară *«un adept convins al stilului transparent »*, nu se arată insensibil nici față de frumusețile stilului care oprește puțin privirile și asupra cortinei împodobite. Bine face Petru Dumitriu că arată această toleranță. Nici un scriitor adevărat, nici cel mai transparent, nu este indiferent față de calitatea estetică a materialelor sale, adică a cuvintelor pe care le mănuieste. [...] Altă dată, comparând textul sonetului lui Eminescu *«Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri»* cu feluritele lui variante manuscrise, am observat că al patrulea vers a avut mai întâi forma: *cu mii de gânduri în zadar mămmpresuri*. A urmat forma: *Dând viață unei lumi de dulci eresuri*. Apoi: *Povești și doine, farmece... eresuri*. Abia în ultimul moment a apărut versul definitiv: *Povești și doine, ghicitori, eresuri*. Astfel s-a statornicit treptat forma cea mai bună, nu numai pentru că înlocuiește nedeterminatul *mii de gânduri* cu substantive exprimând noțiuni bine determinate, deci un vers mai plin, mai bogat în conținut, dar și un vers mai armonios și mai cald : mai armonios prin bogăția lui vocalică, mai cald prin valoarea emoțională a fiecărui cuvânt care îl compune. Petru Dumitriu emite o judecată severă față de *«esteții care prețuiesc grosimea sau dimensiunea petei de vopsea pe pânză»* sau (față de) cel care se

extaziază în fața vocalelor deschise. Cu toate acestea, așa ceva fac nu numai esteti, dar și toți artiștii adevărați, și cred că el însuși, când așterne o frază într-una din narațiunile sale, nu-și reprezintă numai înțelesul ei, dar o și ascultă cum sună, înainte de a se hotărî s-o mențină în manuscrisul său. *Correspondența* lui Flaubert, un document de cea mai mare valoare pentru cine studiază procedeele creației literare, vorbește despre acele nopți de patimă scriitoricească, în timpul cărora scriitorul își citea cu voce tare frazele, pentru a le proba în armonia lor. Nu ești cu adevărat artist literar dacă nu-ți treci mai întâi compunerile prin urechea ta, dacă nu le încerci cu auzul, mai înainte de a le așterne definitiv pe hârtie. Și cred că nu este o pretenție absurdă să-i ceri scriitorului limbă armonioasă, «dulce ca un fagure de miere». Dulce? Ea poate fi aspră, tare ca grezia, tăioasă ca secera, ascuțită ca vârful pumnalului. Așa a scris adeseori Coșbuc. În fine, nu ești artist adevărat dacă nu încerci bucuria cuvintelor, dacă nu te pasionezi de varietatea și expresivitatea lor, așa cum le-au creat multele experiențe ale vieții și muncii poporului tău. În *Amintiri*, Creangă descrie odată atelierul lui Pavel ciubotarul, care se *proslăvea pe cuptor, între șanuri, calupuri, astrăgaciu, bedreag, dichiciu și alte custuri tăioase, mușchea, piedecă, hască și clin, ace, sule, clește, pilă, ciocan, ghinț, piele, ață, hârbul cu călăcan, cleiul și tot ce trebuie unui ciubotar*. O astfel de succesiune de cuvinte amintește lungile serii terminologice ale lui Rabelais și sunt produsul acelei pasiuni pentru cuvânt, care stă la temelia însăși a darului scriitoricesc. Bogăție și transparență a limbii ? Foarte bine. Avem nevoie și de una și de alta. Dar câtă ca bogăția să nu fie mincinoasă și preocuparea de transparență să nu te abată de la armonia cuvântului rostit. Literatura este arta cuvântului și cuvântul în toate planurile lui, de la înțelesul și până la învelișul lui armonios, nu poate lăsa nepăsător pe artist“.

8 mai

• În „Scânteia tineretului”, Boris Buzilă face cronică literară ultimului volum apărut al lui Eugen Jebeleanu, *Cântecele pădurii tinere*, care asociază tematic „imaginii populare a codrului, bătrânul tovarăș de suferință și de luptă al poporului, o imagine nouă: tineretul care crește și se dezvoltă asemeni pădurilor tinere, ocrotite de mâna grijulie a omului.” Imaginarul poetic este stereotip, conformându-se ideologiei vremii surprinse sintetic chiar din titlurile poeziilor: *Micul oștean, Vestitorul, Drum de 23 August, În Piața Republicii, Țăranul căzut. 1907*. Poziția anti-imperialistă a poetului este însă amendată datorită lipsei de „implicare activă”: „Călăii însă nu vor dispărea la privirile pline de mânie ale popoarelor și nici doar datorită rezistenței miraculoase a obiectelor subit însuflețite [...]. Vrând să adune într-un singur tip trăsăturile caracteristice ale șacalilor din Wall-Street, în fața cărora se ridică împotrivirea energetică a omenirii luptătoare, poetul a lăsat pe un plan secundar elementul determinant care grăbește pieirea călăului.” În economia volumului, textele

adunate în ciclul *Cântecele pădurii tinere* echilibrează, în opinia cronicarului, „imaginea odioasă a dușmanilor păcii și tinereții” prin poeme dedicate celui de-al IV-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților, precum *August, Fiului meu, Fântâna din Coreea*.

• În cadrul rubricii „Cărți literare apărute”, sunt prezentate în „Scânteia” patru titluri: *Poezia nouă în R.P.R.*, Ediția a II-a, Mihail Davidoglu, *Teatru*, Jean Bart, *Datorii uitate* și antologia *Primii noștri poeți*, toate publicate la E.S.P.L.A.

13 mai

• La rubrica „Note și comentarii”, în „Gazeta literară”, nr. 9, sub semnătura Z. S. – foarte probabil Zaharia Stancu, redactorul-șef – e publicată o notă consistentă (cuprinzând și reproducerea a două scrisori primite de redacția revistei) în legătură cu schimbul de păreri vizând culpabilitățile în chestiunea regretabilei publicări a unui presupus portret al lui Ion Budai-Deleanu, în ediția din 1950 a *Țiganiadei*: „În legătură cu nota *Un ienicer... scriitor român*, publicată în nr. 7 (27 aprilie) al «Gazetei literare», am primit la redacție două scrisori, pe care le publicăm mai jos. Ion Manole, prefăcătorul și îngrijitorul cărții *Țiganiada* de I. Budai-Deleanu, ne scrie: „Ne-am bucurat că «Gazeta literară» nr. 7 din 29 [sic !] aprilie a adus și la cunoștința cititorilor mistificarea comisă în 1950 de tehoredacția fostei Edituri pentru literatură a Uniunii Scriitorilor din RPR. Crearea portretului lui I. Budai-Deleanu prin dezbrăcarea pe jumătate a unui ienicer turc trebuia înfierată și în presă, cum subsemnatul ținuse s-o facă public, nu numai la consfătuirea de la Facultatea de filologie, ci și cu alte prilejuri. Dar nota publicată în «Gazeta literară» mai are un aspect: acela al săriturii peste cal. Cele trei consoane care o semnează, contestându-ne sinceritatea indignării, se mânia în așa măsură, încât, deși a aflat totul, fie chiar indirect, de la noi și nu prin cercetări personale, cum incorect lasă a se înțelege, ia iataganul ienicerului cu pricina și taie capete vinovate și nevinovate, printre cele din urmă și pe al nostru. Înainte de a ne da duhul în vârful țepii în care ne-a înfipt, am apucat a dicta (fiindcă eram acum lipsiți de membrele anterioare cu care oamenii bine crescuți obișnuiesc să scrie) următoarele precizări: 1. Complice se numește cel care tănuiește conștient o crimă pe care o cunoaște. 2. În ziua în care am descoperit mistificarea, fără vreo sesizare exterioră – nici chiar din partea unui foarte competent și sever recenzent al volumului, am adresat direcției Editurii de stat pentru literatură și artă un protest în care, între altele, spuneam cu îndreptățită indignare: «E vorba de o ilustrație xilografică din ‘Foaia Dumenecii’ reproducă de G. Călinescu în a sa *Istorie a literaturii române* la pag. 82. Ilustrația reprezintă un ienicer stând ‘turcește’, având toate atributele vestimentare și însemne ale tagmei: fes cu moț, pieptar, arc, iatagan, tolă cu săgeți. În ciuda acestor semne, desenatorul, precum și cei ce i-au indicat modelul, și-au menținut convingerea că ienicerul

– a cărei poză e împlântată în textul despre I. Budai-Deleanu – nu e altcineva decât consilierul chezaro-crăiesc însuși,...probabil la un bal mascat din Lvov. Și astfel, atâtea generații de elevi și studenți au reținut imaginea unui atât de înfocat dușman al cotropitorilor turci, ca fiind a unui ienicer sadea. E adevărat, desenatorul a scos fesul cu moț, a înlăturat arcul și celelalte, dar a păstrat chipul și vestmintele. I. Budai-Deleanu e cunoscut acum, datorită lipsei de răspundere a celor ce asigurau realizarea grafică a volumelor din Biblioteca pentru toți în 1950, ca un ins buhăit, cu mustață pleoștită, ras în cap. Mistificarea aceasta, izvorând din neglijență, ignoranță și prostie, îmi pătează ediția cu o greșeală extrem de supărătoare și condamabilă. Vă rog să cereți stabilirea răspunderii pentru această vrednică de răs și compromițătoare faptă, sancționând pe vinovați cel puțin cu arătarea dimensiunii neglijenței lor. În ceea ce mă privește, vă rog să-mi acordați satisfacția pe care o credeți de cuviință. A măsură recomandabilă ar fi aceea ca poza pretinsului I. Budai-Deleanu să fie smulsă din toate exemplarele încă nedifuzate, din volumele tuturor bibliotecilor ». Documentul, în cazul acesta autentic, purtând data de 30 aprilie 1953, poate fi văzut în dosarul de corespondență internă a tehnoredacției ESPLA; unde a fost îngropat fără să se dea până la capăt urmare rezoluției direcției: «Rog a dispune cercetări și propune măsurile de rigoare». Așadar se cheamă că nu am tăinuit și nu am acoperit cu girul nostru impostura. Atunci când am cunoscut-o (e adevărat, deși înaintea oricui, totuși destul de târziu, dar cui i-ar fi trecut prin minte să caute modelul pretinsului I. Budai-Deleanu sub fesul unui ienicer?!), am făcut exact ceea ce C. Cr. ne reproșează că n-am făcut. 3. Nu este just să se pună cu ușurință la îndoială nimănui competența, onestitatea și dragostea în serviciul culturii românești. Sentimentul de răspundere, chiar când semnezi cu inițiale, impune cercetarea faptelor, pentru cunoașterea adevărului. 4. Recunoscându-ne vina de a nu fi insistat suficient pentru stabilirea făptașilor și mai ales pentru îndreptarea gugumăniei, folosim și acest prilej, cerând editurii să obțină smulgerea foi cu portretul compromițător din toate exemplarele [...] la care sesizarea sa ar putea ajunge. Ion Manole. P.S. În arhiva tehnoredacției de la ESPLA nu există originalul portretului cu pricina. Pe reproducerea din volum pare a se descifra semnătura desenatorului [...]. Credem că e de datoria lui să-și spună cuvântul.

SCRISOAREA EDITURII DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. Editura de Stat pentru Literatură și Artă cu adresa nr. 32197 din 11 mai 1954 ne scrie: «În nota *Un ienicer...scriitor român* – din nr. 7 (27 aprilie a.c.) al Revistei Dvs., se arată, cu o îndreptățită indignare, că portretul lui Ion Budai-Deleanu reprodus în ediția *Țiganiada* (col. Biblioteca pentru toți) apărută în anul 1950 la fosta editură pentru literatură și artă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. este fals. Ținem să menționăm că, la trei ani după apariția cărții, în 1953, Ion Manole, prefațatorul și îngrijitorul ediției, a sesizat ESPLA asupra falsului. Deoarece ediția era epuizată, conducerea Editurii a socotit că nu mai poate

repara nimic, tratând chestiunea în mod superficial, nedând o largă publicitate faptului și situându-se astfel pe o poziție eronată de acoperire a greșelii. Din cercetările făcute, a reieșit că autorul grosolanei mistificări este tehoredactorul de atunci, Mihai Vulpeș – un element dovedit ulterior dușmănos. O grea răspundere poartă desenatorul O. Măgură, care a executat portretul în condițiile incorecte descrise în nota citată. De asemenea, conducerea de atunci a Editurii (acad. Prof. Al. Rosetti, ca director, Ion Aszody, ca director adjunct) precum și conducerea redacțională (Ion Vitner și V. Călin, iar în momentul apariției Silviu Iosifescu), au dat dovadă de neglijență, necontrolând ediția. Mulțumind « Gazetei literare » pentru ajutorul dat prin critică, editura noastră a luat măsuri pentru controlarea edițiilor apărute în anii 1950 și 1951, în care s-ar mai fi putut strecura erori sau falsuri similare». Dacă răspunsul ESPLER este mulțumitor, trebuie să subliniem că nu același lucru îl putem spune, din păcate, și despre răspunsul lui Ion Manole. Acest tovarăș ne vorbește despre săritură peste cal, cele trei consoane care semnează..., dă calificative ca: necorect, neceartă că i-am pus la cu ușurință îndoială corectitudinea etc. Și, în general, crede că nu are decât vina de « a nu fi insistat suficient pentru stabilirea faptașilor și mai ales pentru îndreptarea gugumăniei ». Să vedem dacă are sau nu dreptate. Să vedem dacă numai aceasta este vina lui Ion Manole. În 1950, lui Ion Manole i se propune de către E.P.L.A. să pregătească și să prefăteze o ediție a *Țiganiadei* de I. Budai-Deleanu, ediție menită să apară în «Biblioteca pentru toți». Ion Manole primește această propunere. Ce ar fi făcut un om căruia nu ne-ar fi trecut prin minte să-i punem la îndoială « competența, onestitatea și dragostea în serviciul culturii românești » ?... Ar fi luat una din edițiile Cardaș, s-ar fi deplasat la Biblioteca Academiei R.P.R. și ar fi controlat textul tipărit cu manuscrisul lui I. Budai-Deleanu. Sub burghezie editorii nu se prea sinchiseau dacă în scrierile clasicilor se strecurau greșeli sau chiar deformări voite. Se putea presupune că nici edițiile Cardaș nu sunt scutite de erori. Ion Manole ar fi băgat numaidecât de seamă că textul ediției Cardaș ca și alte texte al [sic !] *Țiganiadei* conțin grave greșeli de descifrare și transcriere – unele atât de grave că denaturează înțelesul. Ion Manole s-a mulțumit doar să elimine unele strofe din ediția Cardaș și să scrie o prefață. I s-a părut că distanța de cinci sute de pași dintre editură și academie e prea mare. A avut o încredere cu totul nejustificată în ediția Cardaș. În nici un caz nu s-a arătat prea plin de râvnă, de dragoste pentru munca ce i se încredințase. Repetăm: nu a făcut nici o investigație, nu l-a neliniștit nici o întrebare. A dar tiparului textul Cardaș, cu toate greșelile lui. Datorită acestui procedeu, pe care mă abțin a-l califica, E.P.L.A. a tipărit și răspândit în colecția «Biblioteca pentru toți», un text eronat al *Țiganiadei*... Adevăratul text l-a restabilit abia J. Byck în ediția apărută la E.S.P.L.A. în 1953. Unde s-a arătat deci, în cazul de față, «competența, onestitatea și dragostea în serviciul culturii românești» a lui Ion Manole? Mai departe. Ediția

Țiganiadei – pe care nu numai portretul falsificat a pătat-o – a apărut în 1950. Ion Manole a descoperit falsul abia în 1953! Nu știa oare Ion Manole – specialist în literatura noastră veche – ceea ce știe orice nespecialist, că până acum nu se cunoaște nici un portret al marelui nostru clasic I. Budai-Deleanu? Pe Ion Manole ar fi trebuit să-l bucure că E.P.L.A. a descoperit un portret al autorului *Țiganiadei*. Prin urmare imediat ce a avut în mână primele exemplare ale ediției cu portretul – adică cu descoperirea – ar fi trebuit să ceară editurii să vadă originalul și să facă o comunicare în presă despre această importantă noutate. Ion Manole n-a știut însă un lucru elementar, că nu se cunoaște încă un portret al lui I. Budai-Deleanu. I-au trebuit 3 ani până când – cine știe prin ce întâmplare – a dat peste ienicerul din *Istoria literaturii române* a profesorului G. Călinescu și, izbit de asemănarea acestuia cu pretinsul I. Budai-Deleanu, a descoperit falsul... Și Ion Manole ne reproșează că i-am pus la îndoială...competența... Cazul semnalat în articolul *Un ienicer... scriitor român* – ca și cele două scrisori ce publicăm aici trebuie să dea de gândit conducătorilor Editurilor noastre“. Dincolo de informațiile pe care le furnizează, interesante, textul este, dacă putem spune așa, remarcabil pentru că e unul din puținele texte apărute în revistele literare din epocă în care să nu se facă referire la tezele prezentate de Malenkov la congresul partidului comunist sovietic, la problemele tipizării, la exagerarea conștientă, la exigențele metodei realismului socialist, la ascuțirea luptei de clasă, la uneltirile chiaburilor împotriva colectivizării agriculturii etc.; e drept, un element din recuzita retoric-propagandistică a epocii apare, totuși în text: aflăm că vinovatul de publicarea portretului fantezist e un anume tehoredactor, „dovedit ulterior dușmănos“. □ Tot în „Gazeta literară“ (nr. 9) apare un comunicat-relatare privind plenara secției de proză a Uniunii scriitorilor, întrunită la 7 mai: „Secția de proză a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. a discutat în ședința din 7 mai romanul *Un om între oameni*, de Camil Petrescu. În referatul introductiv, tov. GEORGE MACOVESCU a făcut unele considerații privind importanța pentru actualitate a literaturii cu teme din trecut și a citat exemple grăitoare de astfel de opere, din literatura rusă și sovietică, precum și din literatura noastră clasică și contemporană. Referatul a arătat apoi că în construirea romanului, autorul a evitat două pericole care pândesc scrierile despre trecut: primul, de a adopta, în redarea unei epoci istorice, o perspectivă de ansamblu determinată de concepțiile epocii respective, al doilea, de a prezenta în chip denaturat realitatea istorică, «în sensul de a atribui oamenilor din trecut idei și concepții imposibile pentru epoca lor, idei și concepții ale vremurilor noastre». Evitând aceste pericole, autorul romanului *Un om între oameni* a înfățișat cu justețe rolul eroului principal în pregătirea revoluției de la 1848, dovedind astfel că a depășit o poziție a sa mai veche, privitoare la problema intelectualului în societate. Romanul rezolvă în chip veridic și științific o problemă esențială a literaturii, aceea [...] a [...] raporturilor dintre erou și mase. Au fost analizate în

continuare aspecte ale muncii scriitorului la realizarea cărții sale: documentarea deosebit de cuprinzătoare, selectarea și organizarea materialului, rolul și amploarea fanteziei pentru a reliefa ceea ce e tipic pentru clasele și categoriile sociale în epoca respectivă etc. Trecând la cercetarea figurii eroului central, așa cum e prezentată în romanul *Un om între oameni*, referatul a menționat că episoadele privitoare la epocă, în general, sunt mai bogate și mai adânci decât cele privitoare la Bălcescu. În ultima parte a referatului au fost analizate unele aspecte ale compoziției romanului și felul în care scriitorul a rezolvat problema limbii personajelor și a narațiunii. Discuțiile nu s-au bucurat de o participare suficient de numeroasă. V. EM. GALAN a fost preocupat să definească specificul literaturii istorice spre deosebire de acela al literaturii cu teme de actualitate, căutând să urmărească unele consecințe care decurg pentru construcția operei de artă. [...] Problema specificului literaturii istorice a stat și în centrul primei părți a expunerii lui OV. S. CROHMĂLNICEANU. În operele de acest fel, a remarcat vorbitorul, există evenimente și persoane care au unele trăsături și linii de desfășurare date, indicate [...] de realitatea istorică și de care autorul nu se poate îndepărta fără a amenința însăși veridicitatea operei sale. Ele au și rolul de a limita, dar și de a orienta fantezia scriitorului, care, respectându-le, are posibilitatea unei largi desfășurări a imaginației, în vederea alcătuirii tabloului epocii [...]. Petru Dumitriu s-a ocupat de asemenea de problema specificului literaturii istorice, insistând în continuare asupra legilor care guvernează deopotrivă în procesul de creația a cărților despre trecut, cât și a celor despre actualitate. Vorbitorul a reluat discuția și a pus concluzii la unele din observările făcute de vorbitori. Au mai ridicat probleme interesante A. G. VAIDA (despre modul cum sunt zugrăvite elementele muncitorești în roman). I. PANDELE (unele aspecte ale limbii romanului) și IOACHIM BOTEZ (câteva precizări ținând de adevărul istoric). La discuții au participat SCARLAT CALLIMACHI, MARIA ROVAN, TIBERIU VORNICU, CELLA SERGHI. La sfârșitul discuțiilor, acad. Camil Petrescu a vorbit despre modul în care s-a documentat și problemele pe care le-a avut de rezolvat în scrierea romanului *Un om între oameni*. Răspunzând unora din observațiilor făcute, acad. CAMIL PETRESCU s-a referit la liniile mari de desfășurare a celui de-al doilea volum, la care lucrează în prezent, și la problemele care îi stau în față în ce privește redarea chipului lui Bălcescu“.

14 mai

• În numărul 20 al „Contemporanului“, în cadrul seriei de articole, semnate de diferiți autori, care dezbăteau chestiunea limbii literare, apare textul *Eterna problemă a limbii literare*, de Cezar Petrescu. Articolul e compus în registru convențional, prudent, fără poziționări polemice pronunțate, cu tributul plătit – fără exagerare, totuși – exigenței de a glorifica modelele sovietice. Referindu-se la intervenții anterioare, ale altor scriitori și cărturari, în

dezbateră asupra limbii literare, Cezar Petrescu afirmă că intervențiile publicate în „Contemporanul“ de „tovarășii într-un scris Eusebiu Camilar, Petru Dumitriu și Tudor Vianu, precum și fugitiva, dar extrem de substanțială enunțare a «problemelor limbii într-un roman istoric», de către scriitorul Camil Petrescu, veșnic zbuciumat de un adevărat tumult de probleme artistice, scriitoricești și interpretative de când îl cunosc – au actualizat cum nici nu se poate mai oportun preocupările lui Gorki, Alexei Tolstoi și Constantin Fedin despre limba literară, aplicate la stadiul și împrejurările noastre. Totuși, în afară de Camil Petrescu, mi se pare că în spiritul celorlalți confrăți a precumpănit o preocupare unilaterală și limitativă. Oricât de interesante, de ingenioase și de indiscutabile sunt notațiile lui Petru Dumitriu și în replică ale lui Tudor Vianu despre bogăția și transparența limbii literare, oricât de calde sunt paginile lui Eusebiu Camilar pe marginea *Amintirilor* lui Ion Creangă și foarte întemeiate sa dojană adresată scriitorilor cu limba săracă, din sânul unui popor cu limba atât de bogată și diversă, ceva încă n-a fost spus. Ceva, adică esențialul. Ceva, adică tocmai răspunsul la întrebarea lui Petru Dumitriu: — Și acum, cititorule — cum trebuie să fie limba literară?”. După asemenea exprimare tranșantă, părea că autorul ar fi oferit el, de îndată, un răspuns clar și concis la întrebarea reamintită, dar nu o face, menținându-se pe terenul unor considerații prudente și general acceptabile – uneori totuși bizare, din oportunism – , apoi cristalizând totuși, un „răspuns“ mai mult sau mai puțin previzibil: „Firește, răspunsul nu-l poate da un singur om, într-un singur articol de-o treime de pagină de publicație culturală. Dar poate contribui, cu observațiile, cu experiențele și reflecțiile sale, stimulând o dezbatere mai generală care ar lua cu oarecare bunăvoință proporțiile unei anchete. Și vom învăța toți, câte puțin unul de la altul, fiindcă pentru aceasta timpul nu e niciodată prea târziu. Este sigur că izvorul cel mai însemnat și mai nesecăuit al limbii literare rămâne limba poporului, Ea este veșnic vie. Veșnic se înprospătează. Veșnic știe să regenereze cuvintele vechi, ofilite, tocite, uzate, aproape uitate, când împrejurările le dau sorți de-o nouă actualitate. [...] Căci și limba noastră literară s-a născut din colaborarea scriitorului cu poporul, din selecționarea și – dacă se poate spune – din valorificarea literară a cuvântului brut din limba populară, dintr-o permanentă circulație între limba grăită și limba scrisă, spre deosebire de pildă de limba literară franceză, care vreme de 300 de ani s-a dezvoltat departe de popor, în cercurile curții și nobilimii, încât foarte multă vreme operele nici nu erau accesibile poporului: păreau scrise într-o limbă străină. De aici uscăciunea și debilitatea limbii literare franceze până în ziua de azi față de fenomenele naturii, de actele muncii, de plasticitatea și diversitatea vieții. De aici și neîndemânarea scriitorilor celor mai mari, când au voit să zugrăvească țăranii poporului lor, transformându-i în niște animale abia articulând cuvinte șonțite și ininteligibile: *Țăranii* lui Balzac, *Pământul* lui Zola, *Țăranii* lui Maupassant, ori Mirbeau. Cât despre țăranii lui Georges

Sand, aparțin celeilalte extreme, cromolitografice. [...] Bogăție și transparență ? Evident, căutând analogii putem invoca și noi bogăția lui Creangă, a lui Calistrat Hogaș, a lui Nicolae Filimon nedreptățitul; transparența lui Alecsandri, a lui Duiliu Zamfirescu, a lui Dimitrie Anghel (mă gândesc la proza lui); deși fără bogăție și fără transparență, cu un lexic de două mii de cuvinte opace și fruste, Liviu Rebreanu a scris măcar două romane sociale de-o importanță covârșitoare: *Răscoala* și *Ion*, iar unul de-o subtilă analiză, *Pădurea spânzuraților*, fără de care nici nu s-ar putea încheia istoria noastră literară dintre cele două războaie. [...] Fiindcă, însă ne bucurăm de pilda marelui nostru Mihail Sadoveanu, pildă cu totul rară chiar în literatura universală, ar fi destul să-i urmărim mobilitatea de adaptare a scrisului său la subiect, la loc, la timp, la personaje și la intenția ori, – dacă voiți – la atitudinea scriitoricească, pentru a obține o gamă întreagă de răspunsuri, la întrebarea confratelui Petru Dumitriu: cum trebuie să fie limba literară ? Pentru limba literară a romanului istoric, romanele istorice ale lui Mihail Sadoveanu dau cea mai strictă și nuanțată mărturie. De la epocă la epocă, și de la condiție socială la condiție socială, utilizând arhaismele cele mai proprii în dialog ca și în scrisul autorului, nu le-a făcut acestea de dragul stilului simili-cronicăresc și de dragul unei măiestrii împinsă până la ultima perfecție, așa cum s-au mulțumit mulți să caracterizeze ieftin acest capitol al operei sadovenești. Că dozarea arhaismului, în loc de-o deșartă virtuozitate artistică, era și este o necesitate artistică, o condiție artistică indispensabilă creației și făcând corp cu ea, aceasta a dovedit-o Anatole France, când, în prefața *Jeannei d'Arc*, operă de strictă erudiție, afirma totuși că a fost constrâns să folosească formele arhaice ale limbii ori de câte ori i s-a părut că mai sunt inteligibile contemporanilor [...]. Astfel, nu e vorba de o «frumusețe» ori de un «pitoresc» al scrisului. Și în romanele istorice, ca n toată opera sa, limba lui Mihail Sadoveanu este pătrunsă de cel mai riguros realism, tocmai prin această supunere bine justificată la obiect și la subiect, tocmai prin mai sus pomenita adaptare la realitatea istorică, geografică și socială a conținutului cu care face corp contopindu-se. Măiestrită sa bogăție și prodigioasa diversitate a lexicului, forța de sugestie a cuvântului, unic și propriu, învăluirea frazei, melodioasă în paginile de descriție și abruptă în episoadele de acțiune, toate sunt puse la contribuție pentru a da realității un mai pregnant accent. [...] Nici cititorul, ba nici chiar istoricul și criticul literar, n-au observat brusca modificare a limbii sadovenești, îndată după primul război mondial. Totuși era un fenomen care echivala cu o atitudine socială, cu o recrudescență a realismului critic. Începând cu *Oamenii din lună*, tipărit pare-mi-se în 1923, în anumite povestiri și romane care zugrăvesc «lumea cea nouă» de după război, sumedenia de avocați afaceriști, de victorioși ai momentului, de speculatori și de traficanți, de politicieni și de aventurieri ai valutelor. Abundă intenționat neologismele de origine franceză specifice acelei lumi purcese la asalt. Iarăși, nu numai în

dialoguri, ci și în limba autorului, care părește deodată făgașele dumbrăvilor de vânătoare și veacurilor străvechi ale zimbrilor pentru a evoca fauna ariviștilor cu lexicul lor. Iată cum trebuie să fie limba literară ! Integrată operei de creație, făcând parte din ea, modificându-se mobil de la operă la operă, pentru a preciza prin ea însăși o intenție și o atitudine a autorului“. □ În același număr al revistei „Contemporanul“, la rubrica „Marginalii“, sub semnătura V. O., sunt grupate două note critice despre recente apariții în materie de poezie. Prima, cu titlul *Un poem remarcabil*, elogioasă, se referă la poemul *Așa-i bine*, de Miron Radu Paraschivescu, publicat în numărul din 5 mai al ziarului „România liberă“: „Poemul *Așa-i bine* de Miron Radu Paraschivescu, publicat în numărul din 5 mai al ziarului «România liberă» constituie un succes remarcabil în creația acestui înzestrat poet, un succes important al frontului nostru poetic. În poemul liric, străbătut de un cald optimism, *Așa-i bine*, e valorificată în mod creator marea lecție a poeziei clasicului Maiacovski. Miron Radu Paraschivescu n-a văzut că poezia lui Maiacovski numai versurile orânduite în scară. El a admirat la cel mai talentat poet al epocii sovietice, în primul rând forța de a sesiza elementul esențial, tipic, al vremurilor glorioase pe care le trăim. El a admirat la Maiacovski curajul de a înfiera cu o mare vigoare lirică tot ce e negativ, putred și cangrenat. El a învățat de la Maiacovski cum să reliefeze cu o mare forță lirică elementele pozitive, înaintate, ale epocii noastre, cum să slăvească lupta maselor pentru a da un curs nou istoriei; el a învățat de la Maiacovski să descopere sensul larg, filozofic, al faptelor obișnuite de care ne lovim zilnic. Poemul *Așa-i bine!*, oglindind veridic greutățile vremurilor noastre, reliefează puternic eroismul maselor populare care făuresc «...scule, arme și tractoare/ca-n veci la noi să fie sârbătoare». [...] *Așa-i bine!*, poezie izvorâtă din actualitate, constituie fără îndoială una dintre cele mai inspirate opere ale liricii noastre din ultima vreme, o adevărată piesă de antologie“. A doua notă, intitulată *Cum nu trebuie să fie poezia*, se ocupă de poezia *Vorbește grădinarul*, de Aurel Stanciu, apărută în numărul cinci al „Gazetei literare“, pe care o supune unei critici aspre: „[...] Poezia se vrea un elogiu al cartofului și o invitație adresată poezilor de a cânta această plantă prețioasă. Un elogiu cartofului nu ni se pare neavenit, iar invitația putea să aibă chiar un răsunset adânc...dacă ...dacă poezia n-ar fi început cu o seamă de generalități versificate, pe care autorul, mai târziu, caută zadarnic să le transfigureze poetic («cu cinci cartofi hrănești o cosânzeană, cu alți cinci hrănești un făt frumos»); dacă poetul n-ar fi alunecat pe panta vulgarizării. Și dacă, la urma urmelor, n-ar fi bagatelizat astfel o lozincă justă. La sfârșitul lecturii acestei, să-i zicem, poezii, cititorul se întreabă – și pe bună dreptate – dacă poetul nu-și bate joc cumva și de lozinka necesității cultivării cartofilor, și de poezie“. În continuare, este „executată“ o altă poezie considerată neizbutită, și anume *Vase noi*, semnată de R. Tudor și apărută în numărul 6 al «Gazetei literare»:

„În această poezie – termenul nu e propriu nici de astădată – problema schimbului dintre oraș și sat, problemă de o importanță covârșitoare, e tratată dintr-un punct de vedere înapoiat și cu mijloace literare pe cât de rudimentare, pe atât de neconvingătoare“.

• „Scânteia” publică, la rubrica „Însemnări”, fără semnătură, articolul „*Mic manual pentru îndepărtarea de viață*”, replică la textul *Mic manual pentru uzul făcătorilor de literatură*, apărut, prin colaborarea lui Remus Luca și Al. Oprea, în numărul 3 al revistei „Viața Românească”. Atât titlul, cât și conținutul articolului din „Scânteia” indică a supraveghere atentă și o sancționare promptă a oricărei încercări de ieșire din tiparele realismului socialist. Exagerând litera, nu și spiritul textului inculpat, textul conține, printre rândurile aparent neutre, asprilele convenite unor abateri ideologice grave: „[...] «manualul», ironizând un șablon sau altul, lasă să se înțeleagă de fapt că dacă un scriitor «îndrăznește să descrie nu un răsărit de soare oarecare, ci unul văzut din preajma, să zicem, unei gospodării colective, atunci – oricât de tare ar străluci soarele în scrierea respectivă – autorul e «pierdut», a căzut într-un «șablon», a intrat în raza batjocoritoare a «micului manual». Și așa mai departe: dacă îndrăgostiții sunt frunțași în producție sau studenți la o școală de inginerie, dacă sunt îmbrăcați în salopete, dacă în jurul unei hidrocentrale se aprind luminile, dacă scriitorul n-a uitat problemele alianței dintre clasa muncitoare și țărâtimea muncitoare... [...] O astfel de «combateră» a șablonului încearcă de fapt să-i intimideze pe cei mai buni și mai mulți dintre scriitorii noștri – acei care tratează cu îndrăzneală și succes teme complexe ale actualității – căutând să-i sperie că oricum ar scrie despre viața de azi, ar fi acuzați de șablonism”. În finalul „însemnării”, revista „Viața Românească” este acuzată de „lipsă de răspundere” și i se recomandă „să promoveze în paginile ei, cu toată hotărârea, opere literare consacrate muncii creatoare a constructorilor socialismului”. □ O altă „Însemnare” din aceeași ediție a ziarului are titlul *O vizită la grădina botanică literară* acuză terminologia botanică a unor poezii și chiar texte de critică publicate în revistele „Tânărul scriitor” și „Gazeta literară”. Printre cei citați se numără Aurel Covaci, Ion Acsan, Mihail Gavril, Andi Andrieș și Paul Diaconescu care analizează în „Tânărul scriitor” poezia acestuia din urmă. Acuzele nu întârzie să fie formulate: „[...] poeziile în genul celor de mai sus seamănă ca două picături de apă cu șabloanele poeziei burgheze evazioniste, sfrijite, înstrăinate de viața poporului. Asemenea autori – dintre care unii nu sunt chiar atât de tineri – dau dovadă de lipsă de îndrăzneală în sesizarea și înfățișarea poeziei vieții și luptei poporului. [...] Unde este însă spiritul de răspundere al redacțiilor? De ce unele publicații, chemate să-i îndrume pe scriitori, în loc de a combate ticurile literare și șabloanele, apolitismul și sărăcia de idei – dimpotrivă, le încurajează activ?”. Finalul este, indirect, amenințător, prin apelul la cuvântul poporului care îi cheamă pe scriitori la ordine: „Cititorii protestează cu tărie împotriva

acestor manii literare și cer ca revistele să publice și să scoată în evidență opere cu adevărat reușite, demne de a fi citite [...] să-i ajute efectiv pe acei tineri autori «rătăciți în pădure» să se reîntoarcă la înfățișarea vieții poporului, singura cale pe care se poate verifica și dezvolta talentul oricărui scriitor”.

15 mai

• „Scânteia tineretului” publică recenzie la B. Dumitrescu, *O răscolitoare demascare a orânduirii dușmane omului*, făcută romanului în două volume a lui Theodore Dreiser, *O tragedie americană*, carte apărută la Editura de Stat pentru Literatură și Artă, colecția „Clasicii literaturii universale”. „Scriitorul progresist american” se dedică „denunțării chipului de fiară nesățioasă al orânduirii capitaliste care macină neîncetat viața a mii și mii de oameni”, astfel încât „characterul demascator al acestui roman al lui Dreiser ca și al întregii sale opere de altfel, are o însemnătate specială fiindcă contracarează cu îndrăzneală demagogia neîntrecută în lume a burgheziei americane, fiindcă sfărâmă mitul trâmbițat de milioane de ori al Americii ca « țară a celor o mie și una de posibilități », a « democrației » și a « marilor șanse egale ». Orice om cinstit care citește o singură carte de Dreiser se convinge de înșelătoria caracteristică a pseudo-democrației americane, de trăsăturile monstruoase și antiomane ale civilizației clădită pe sânge și lacrimi dincolo de ocean.” „Tragedia personală” a lui Clyde Griffiths devine reprezentativă, în opinia recenzentului, pentru destinul „multor alte milioane de oameni simpli americani, tineri și vârstnici, striviți de zeul sângeros al capitalismului.” Crima comisă de aceasta (tânărul fiu de predicator își ucide iubita, pe Roberta, și este condamnat la moarte) este perfect justificată, din punctul de vedere al autorului recenziei, de „sistemul social capitalist în care au trăit ei, mult lăudatul « mod de viață american », expresie a putreziciunii acestui sistem.” Verdictul final al articolului este tranșant: „Clyde Griffiths nu putea să sfârșească decât ca un criminal indiferent dacă avea să fie condamnat la moarte sau să devină un burghez care jefuiește și ucide fără a fi urmărit de justiție. Căci morala burgheză i-a băgat tot timpul în cap ideea că el trebuie să înlăture din calea parvenirii sale orice piedică, chiar dacă este un om cu totul nevinovat. Chiar dacă cei doi eroi ar fi supraviețuit, - ne lasă autorul să înțelegem - situația nu ar fi fost cu nimic mai bună, deoarece în locul lor ar fi murit zeci și zeci de alte victime lipsite de apărare, așa cum mor zilnic în acea lume.”

16 mai

• „Scânteia tineretului” publică articolul nesemnat *Cartea de literatură – prieten apropiat studentului*, care pledează propagandistic pentru cultivarea lecturii de carte rusă și sovietică, dar și a titlurilor selectate din literatura română, care „n-au ca eroi gangsteri sau detectivi. Oamenii zugrăviți în cărțile pe care le citește tineretul nostru sunt oameni adevărați, cu sentimente și

gânduri înălțătoare, cu visuri îndrăznețe, care luptă pentru triumful bucuriei, al dragostei față de om și al binelui, oameni care și-au închinat viața luptei pentru fericirea omului.” În acest sens, „în mod deosebit trebuie recomandate tinerilor cărțile care vorbesc despre viața tineretului nostru, cele care fac cunoscută viața tineretului sovietic, experiența acestuia în munca de construire a socialismului și comunismului. În literatura sovietică cititorul va găsi chipul luminos al omului înaintat al epocii noastre, va găsi modelul după care să se conducă în viață.” Același număr publică recenzia Mariei Aldea, **„Finul Pepelei cel isteț ca un proverb”**, făcută cu ocazia publicării a două volume de *Pagini alese* din opera lui Anton Pann („Biblioteca pentru toți”). Este evidențiată miza socială a scrierilor „artistului cetățean” care „a intuit care este cheia pentru făurirea unei literaturi naționale valoroase: legătura strânsă cu minunata creație populară, pe care o ia drept model și sursă de inspirație - și ancorarea operei de artă în contemporaneitate, în realitatea vieții.”

• În „România liberă”, Georgeta Horodincă publică un articol intitulat ***Un cântăreț al luptei pentru libertate. Pe marginea volumelor „O samă de poeme” și „Despre poezie” de Mihai Beniuc***. Reproducem un pasaj în care publicista prezintă caracterul și nota specifică a creației lirice a lui Beniuc: „Poezia lui, luată în ansamblul ei, este asemenea unei simfonii în care tema principală răsună eroic, major, în toate variațiunile și în toate modulațiile realizate în reluare de diferite instrumente. Acest caracter este desigur comportat în primă instanță de predilecția poetului pentru tematica patriotică, pentru aspectele tipice oglindind lupta seculară a poporului care abia sub conducerea clasei muncitoare având în frunte partidul său și-a dobândit libertatea. Spunem aceasta pentru că individualitatea poetului, originalitatea talentului său, se manifestă tocmai în alegerea acelor fapte tipice care ilustrează mișcarea istoriei, lupta pentru libertate și progres. În felul cum tratează Mihai Beniuc această temă se manifestă una dintre caracteristicile importante ale poeziei lui Beniuc, care ar putea fi numită viziunea *istorizantă* a poetului, dacă acest termen nu conține nicio nuanță peiorativă sau menită să îndepărteze gândul de la o interpretare justă a problemei. Este vorba despre aplecarea pe care o are Mihai Beniuc spre tratarea în așa fel a temelor patriotice, încât să se vadă întreaga dezvoltare istorică anterioară a poporului. În opera lui întâlnim permanent eroii războaielor din trecut, faptele eroice ale istoriei luptei pentru libertate, totdeauna însă și oamenii și faptele lor ne sunt înfățișate ca verigi ale unui lanț neîntrerupt care vine din adâncurile trecutului spre istoria contemporană”.

18 mai

• În „Scânteia tineretului”, Ion Băieșu publică patru reportaje literare sub titlul ***Învîing oamenii (Lucrătură chiaburească, „Să ne mai gândim”, Planuri de viitor, Au ieșit tractoarele și oamenii pe câmp)*** orientate tematic spre

evidențierea, în registrul politizant al vremii, a conflictului socio-ideologic dintre chiaburi și „noi” agricultori din lumea satului.

19 mai

- „Scânteia” semnalează, în pagina a doua, apariția volumului *File de viață (povestiri)*, o antologie de povestiri cu substrat biografic (biografii romanțate și oferite ca modele exemplare pentru tinerele „mlădițe”), vizând evenimente semnificative din viața scriitorilor „canonici” și a unor personalități culturale recunoscute (A. Vlaicu, V. Babeș etc.): „Aflăm din paginile acestui volum cum a scris Mihail Eminescu variante ale poeziei „Împărat și proletar” („O poezie aprinsă” de Lucian Pintilie). Pe Bălcescu copil îl putem cunoaște din povestirea lui Camil Petrescu, fragment din romanul „Un om între oameni”. Pe Caragiale ni-l înfățișează ca școlar scriind „aproponturi” Virgil Stoenescu, în „Sânguința lui Iancu”. Facem cunoștință cu „Badea din Hordou” (Coșbuc) în povestirea lui G. Mărgărit și poposim în pragul bojdeucii lui Creangă în „Țică din Țicău” de Al. Popovici.”

20 mai

- În „Gazeta literară”, nr. 10, Zaharia Stancu semnează editorialul ***Mai multe teme de actualitate***: „Nu încape nici o îndoială că anul acesta va fi bogat în opere literare. Cele două mari edituri ale noastre – Editura de Stat pentru literatură și artă și Editura Tineretului – ne-au pus la îndemână planurile lor de apariții. Sunt prezenți, în aceste planuri, aproape toți scriitorii noștri de seamă. Nu lipsesc cei care au mai tipărit cărți dar își caută încă drumul cel mai potrivit și – ceea ce ni se pare cu totul și cu totul îmbucurător – planurile de tipăriri ale editurilor conțin numeroase nume noi, ale tinerilor care s-au ivit în ultimul timp și au dovedit talent prin publicarea de lucrări remarcabile în paginile revistelor. Prin urmare, vom avea romane, nuvele și chiar schițe. S-ar părea, la prima ochire, că nu există lipsuri care să merite atenție, că literatura noastră merge înainte în chip firesc și că nu trebuie să facem altceva decât să așteptăm ca scriitorii să-și pună manuscrisele la punct și să le predea editurilor, iar editurile să se îngrijească de tipărirea lor. O examinare mai atentă a planurilor editoriale pe acest an scoate însă la iveală câteva racile care se cer semnalate pentru a se putea ajunge la îndreptarea lor. Iată, ne aflăm la sfârșitul lui mai. Din cele douăsprezece luni ale anului s-au scurs cinci. Iar editurile noastre nu au tipărit nici un sfert din cărțile înscrise în program. De aici rezultă că o mare parte a anului cititorul nu găsește decât rareori în librărie o carte originală nouă, și apoi – de obicei prin decembrie – timp de două-trei săptămâni noutățile vin în avalanșă. Cititorul nostru – omul din marea masă a oamenilor muncii – cu greu își poate îngădui să cumpere într-un timp atât de scurt cărțile pe care le-a așteptat un an întreg. [...] Examinarea atentă a planurilor de lucrări originale ce urmează a fi tipărite de către Editura de Stat pentru

literatură și artă și Editura Tineretului până la sfârșitul acestui an ne arată că un număr însemnat din aceste lucrări se ocupă cu subiecte din trecut. Am vrea să fim înțeleși: noi socotim că este bine să se scrie despre trecut dacă autorii își scriu cărțile de pe poziția de luptă a clasei muncitoare și folosesc metoda realismului socialist. Trecutul trebuie să fie descris – și poate fi astăzi descris – în adevărata lui lumină. Oamenii de azi și oamenii de mâine trebuie să cunoască trecutul cu întreaga lui suferință și cu tot ce a putut să însemne, ici și acolo, un cât de mărunț sâmbure de nădejde și de lumină. Nu ar fi însă just ca un număr din ce în ce mai mare de scriitori să se refugieze într-un trecut tot mai îndepărtat, lepădând de pe umerii lor sarcina cea mai grea poate dar și de ce mai mare onoare: aceea de a-și culege temele din viața pe care o duce azi poporul nostru muncitor, de a zugrăvi în operele lor literare oamenii cei mai avansați care au răsărit până acum din mijlocul poporului nostru, și care se află în fruntea luptei pentru construirea socialismului. [...] Interesant este, desigur, să scriem despre primii oameni care au descoperit și au folosit focul. Interesant este, desigur, să scriem despre voievozii din trecut și despre faptele lor mi mult sau mai puțin strălucite. Interesant este și să demascăm burghezo-moșierimea care până mai deunăzi a asuprit și a exploatat, a tăiat și a spânzurat în această țară. Dar, oare, să fie mai puțin interesant să zugrăvim epoca noastră, anii aceștia, cu oamenii lor, cu conflictele lor, cu inevitabilele lipsuri și suferințe, dar și cu marile lor biruințe, cu uriașele lor înfăptuiri și înălțări? Răspunsul este limpede. Și acest răspuns al nostru se cuvine să-l constituie cărțile noastre. Cărțile noastre legate de viața de azi a poporului nostru, de viața de mâine a poporului nostru”. □ În aceeași ediție a „Gazetei...” este semnalată și recomandată cititorilor – într-un text intitulat **Cărți noi în librării. Clasicii literaturii universale** – colecția „Clasicii literaturii universale”, a Editurii de stat pentru literatură și artă, fiind enumerate și prezentate volumele deja apărute în cadrul ei (Theodore Dreiser, *O tragedie americană* (2 vol.); Mikszáth Kálmán, *Căsătorie ciudată*; Charles Dickens, *Documentele postume ale clubului Pickwick* (2 vol.); Victor Hugo, *Mizerabilii* (2 vol.) și anunțate câteva apariții viitoare (primul volum din seria de *Opere* ale lui Mark Twain, *Supusul*, de Heinrich Mann, *Păpușa*, de Boleslav Brus [sic! corect: Prus], *Infernul* de Dante Alighieri, precum și, „cu prilejul împlinirii a zece ani de la eliberare, în cinstea lui 23 August”, primul volum din seria de *Opere* de William Shakespeare (se menționează faptul că pentru prima oară în țara noastră s-a realizat traducerea științifică a operei marelui dramaturg). □ La rubrica „Note și comentarii”, e publicată, între altele, o notiță critică vehementă, intitulată **Literatură fără înjurături**: „Să fie oare absolut necesare înjurăturile într-o operă literară ? De la un timp. În cărțile care apar ca și în schițele și nuvelele care se publică prin diferite reviste, aproape că nu este erou care să nu înjure chiar de mai multe ori pe o pagină. Am deschis din

întâmplare un număr mai vechi al uneia din marile noastre reviste. Într-o nuvelă, *Tinerețe fără bătrânețe*, eroul principal e un muncitor, Ion Pungan. «Ajuns la șosea, Pungan își aținti privirile asupra unui tractor care venea ca un om beat, când pe o parte a drumului, când pe cealaltă. Se dădu într-o parte, pentru orice eventualitate, și când tractorul se apropie, strigă cât îl ținu gura celor doi îndrăgostiți din cabină: – Mama voastră, că ardeți de pomană motorina poporului». «În sinea lui îi suduia pe toți acei care...». Apoi: «Au încercat să-l întrebe pe ocolite ce-i cu el. Nu le-a răspuns. *Pe normator l-a și înjurat* – Ce-ți pasă că am fost fruntaș și acum...grijania ta !» Și așa mai departe. Autorul povestirii este un tânăr de talent de la care așteptăm lucrări valoroase. Să vedem cum scrie... o autoare în paginile aceleiași reviste. Povestirea se cheamă *Todiriță*. Eroii sunt țărani. Și dacă înjură muncitorii, de ce nu ar înjura mai abitir și țărani [?]: «Să vezi numai când om lua în piept dealul, cu atâta povară, dumnezeii mării lui de urcuș !». «Moșul sosește în rând cu ei, hăulind cu strășnicie. Când stă din hăulit, înjură. Înjură drumul ăsta dușmănos ce dă din răpă în răpă». Peste 150 rânduri mai departe: «*Paștele mării tale de drum*»...După alte 15 rânduri: «– ...icoana și dumnezeii mării lui de hârtoape...» Peste 5 rânduri numai: «Pe urmă, se scărpină în creștet și *înjură* prelung, amărât». Ne scărpinăm și noi în creștet și fără să înjurăm nici scurt, nici prelung, amărâți totuși că nu putem citi mai departe povestirea *Todiriță* ne oprim și închidem revista. Și ne întrebăm iarăși: să fie oare absolut necesare înjurăturile într-o operă literară ? Într-o zi am făcut următoarea experiență: am tăiat cu creionul dintr-o admirabilă nuvelă a unui talentat autor al nostru abundentele înjurături cu care se gratulează reciproc personajele. Și după aceea am citit nuvela din nou, de la început până la sfârșit. Lucrarea mi-a plăcut mai mult. Caracterele personajelor n-au suferit. Dimpotrivă, lipsită de zorzoanele supărătoare ale injuriilor, personajele mi-au apărut mai puternic reliefate. Atunci ?“. Nota e semnată Z[aharia] S[tancu]. □ În același număr de revistă, la aceeași rubrică, Florin Mugur semnează o notă – ***Poezie... sau gastronomie?*** – în care e ironizată o producție penibilă a lui I. Meîtoiu, „compunerea în versuri *Bucătarul Ieremia*, publicată în numărul trei al revistei «Viața militară»“. Autorul notei opinează că I. Meîtoiu „vulgarizează munca unui bucătar dintr-o unitate militară, urmărind să stârnească hazul ieftin al cititorului. I. Meîtoiu uită și logica imaginii, uită și exigența pe care ar trebui să o aibă față de sine, până și gramatica o uită. Bucătarul «e de spirt» iar ostașul «trage din tutun»“ și ridiculizează platele „comentarii ale autorului cu privire la chestiunile culinare: «Bună-i ciorba de vițel / Strașnice sarmale»... sau: «De plăcintă nu mai zic /(E la marea artă)»“ și conchide: „Nu putem să nu fim de acord cu zguduitoarele adevăruri care ni se înfățișează în aceste versuri. Ne întrebăm însă ce caută poezia în «Viața militară» ? Locul ei cel mai nimerit ar fi fost într-o carte de bucate“.

21 mai

• Rubricii „Vitrina cu cărți”, din „România liberă”, consemnează ultimele apariții editoriale: Liviu Rebreanu, *Răscoala* (ESPLA) (din prezentare nu lipsesc delimitările de personalitatea scriitorului: „Aceasta este cartea maturității unui mare scriitor realist care ar fi putut da mult literaturii noastre dacă în anii de fascizare a țării noastre nu ar fi lunecat, sub influența claselor exploatatoare, pe o poziție ideologică și artistică reacționară.”); Victor Hugo, *Mizerabilii* (ESPLA), I. S. Turgheniev, *Opere*, vol. I (Editura A.R.L.U.S. – Cartea Rusă), Charles Dickens, *Documentele postume ale clubului Pickwick* (ESPLA).

• În „Contemporanul”, nr. 21, în cadrul seriei de articole despre limba literară, este publicată contribuția lingvistului Iorgu Iordan, profesor universitar, membru al Academiei R.P.R., intitulată ***Despre unele aspecte ale problemei limbii literare***. Salutând inițiativa „Contemporanului” de a lansa dezbaterea în chestiune, remarcând că de curând se împliniseră „patru ani de la apariția clasicei lucrări a lui I. V. Stalin, *Marxismul și problemele lingvisticii*”, Iorgu Iordan opinează că, în pofida aparențelor, aplicarea principiilor respectivei lucrări staliniste nu se constată, în „practica scrisului nostru”, „cel puțin prin rezultate concrete, vizibile pentru oricine”. Autorul articolului afirmă în continuare: „Și dacă în lingvistică s-a produs un reviriment important, care a dat unele roade, în domeniul istoriei și criticii literare, ca și în acela al literaturii artistice, nu s-au obținut încă rezultatele dorite”. După mai multe insatisfacții exprimate în termeni mai generali, autorul articolului formulează critici mai la obiect: „printre scriitori și printre criticii literari, mulți continuă să creadă că «limba literară» desemnează numai limba literaturii propriu-zise, adică artistice. O confirmare a presupunerii mele găsesc în felul cum tratează problema toți cei care m-au precedat în coloanele «Contemporanului». Tovarășii noștri sovietici, indiferent de domeniul pe care-l cultivă, au ajuns de mult la alt punct de vedere, acela că prin limbă literară trebuie să înțelegem aspectul cel mai desăvârșit al limbii naționale, aspectul care se conformează în cea mai mare măsură regulilor gramaticale, lexicale și fonetice ale limbii întregului popor, oricare ar fi conținutul exprimat”. Între alte chestiuni atinse de articolul lui Iorgu Iordan, cu deosebire sunt examinate cele privind utilizarea arhaismelor, regionalismelor și neologismelor în limba operelor literare: „Folosirea arhaismelor și regionalismelor într-o operă literară o impune nevoia scriitorului de a caracteriza personajele și evenimentele și cu ajutorul limbii, de a crea atmosfera necesară unei înțelegeri depline a materialului prelucrat, înțelegere care pune în joc nu numai rațiunea, ci și stările psihice de ordin subiectiv și imaginativ ale cititorului. Căci limba unei opere beletristice este în același timp «comunicare» și «expresie». Această ultimă funcțiune, necunoscută limbii operelor științifice, ideologice etc., derivă din funcțiunea fundamentală, aceea de comunicare, și se realizează cu ajutorul tuturor procedeele care alcătuiesc măiestria artistică. Printre aceste procedee

se numără și întrebuintărea arhaismelor (în cazul operelor cu conținut istoric) și a regionalismelor (în ipoteza că autorul zugrăvește oameni și lucruri dintr-o anumită regiune a țării). Problema folosirii cuvintelor arhaice și a celor regionale este, teoretic vorbind, rezolvată de multă vreme, și anume în sens pozitiv. Dificultăți, adesea, prezintă rezolvarea ei practică, pentru motivul că nu se pot stabili reguli mai mult ori mai puțin generale, valabile, adică, pentru toate cazurile concrete. Singura regulă cu care suntem de acord cu toții izvorăște din însăși natura și rostul limbii, ca mijloc de comunicare între oameni. Tot ce poate împiedica înțelegerea trebuie evitat. Prin urmare, atât arhaismele, cât și regionalismele urmează să fie folosite în așa măsură, încât nu numai să nu îngreuiereze înțelegerea, ci să și corespundă scopului urmărit, acela de a contribui la realizarea măiestriei artistice. «Măsura» rămâne s-o hotărască fiecare scriitor în parte, după norme pe care i le dictează experiența proprie și, mai ales, a altora, o muncă îndelungată și meticuloasă, contactul cu realitatea lingvistică, așa cum o reprezintă, înainte de toate, masele populare“. După ce examinează analitic, cu unele exemple concrete, chestiunea folosirii abuzive, excesive ori eronate a arhaismelor și regionalismelor, autorul articolului se ocupă și de folosirea abuzivă a neologismelor, exemplele concrete fiind culese din scrisul lui G. Călinescu: „Iată o serie de neologisme, după mine absolut imposibile, culese din aproximativ 180 de pagini ale romanului *Bietul Ioanide* de G. Călinescu: apelație, intruvabil, platifica, abandon, comeraj, perisabil, spatulat, diseminat, sonoriza (cu alt sens decât cel tehnic), cameleoniza, incoercibil, imbarcație, decoros, malignitate, ebruita, (noapte) antecedentă, reluctant, eluda, penibilitate, porticat, bosaj, imperator, rectangular, mucilagine, simplificație, cubicular, festin, ministeriabilitate, aflicțiune, rememorație, meringe, potență, solitudine, blesa, acalmie, remisiune, apetență, impenetrabil, exemplificație, intemperanță, inhibi, reclamabil, furtiv, abstruz, contențiune, inuzual, obtura, infera, delectație, introducție, dignitate, abitudine, ambarasat, șocat, enigmistică, insignifianță, mefiență, obnubilat, erotologie, fumigație, complexiune, diurn, silenian, denominație, moțiune (sufletească), difidență, clama, boaserie, subjecțiune, amplexiune, vocaliza, coabitațiune, verticalitate, dezertiune, abstras, convenient, impenitent, ardent, ardență, impudoare, fixațiune, clamoros, ingurgitabil, incomprehensiune, prevențiune, exacerba“. Mai încolo, în cursul articolului, autorul semnalează efectele nedorite ale unor proaste traduceri din limba rusă, care se publicau în epocă: „Este incontestabil că astăzi se scrie la noi înfinit mai bine decât în vremea regimului burghezo-moșieresc. Cu toate acestea, nu putem afirma că am ajuns la nivelul dorit chiar de către scriitorii cu pretenții să zicem normale. Se mai strecoară greșeli de limbă de tot felul în opere literare, științifice, ideologice etc., precum și, mai ales, în reviste și în gazete. Un rol deosebit joacă traducerile, care se fac astăzi, în marea majoritate, din limba rusă. Din cauze asupra cărora n-are rost să mă opresc

aici, traducătorii nu corespund decât rareori menirii de a contribui, prin traduceri lor, la perfecționarea limbii noastre literare. Am avut în diverse rânduri prilejul să revizuiesc din punct de vedere lingvistic traduceri trecute deja prin mâinile unuia sau ale mai multor «stilizatori», așa că vorbesc în cunoștință de cauză. [...] Greșeala cea mai gravă a traducătorilor noștri constă, după mine, în ignorarea legilor interne de dezvoltare ale limbii române și ale limbii ruse, adică, mai precis spus, în faptul că ei trec peste deosebirile dintre mijloacele de exprimare ale acestor două limbi, care, chiar dacă ar aparține aceluiași grup lingvistic, încă ar prezenta fiecare numeroase particularități specifice, pentru motivul că s-au dezvoltat în condiții istorice diferite[...]. □ Tot în „Contemporanul“ (nr. 21), la rubrica „Marginalii“, cu semnătura O. M., apare o notă polemică cu titlul *Un critic în situație critică*: „Reputatul căutător de noduri în papură Al. Oprea (vezi «Viața Capitalei» din 9. II. 954, «Gazeta literară» din 8. IV. 954 etc.) a mai pățit-o o dată, săptămâna trecută. Într-o notă «critică» cu dimensiune mai măricică apărută în penultimul număr al «Gazetei literare», domnia sa își informează cititorii că un articol al tovarăsei Vera Călin apărut în «Contemporanul» l-a surprins atât de neplăcut încât – cum se obișnuiește a se spune – l-a trăznit: omul a căzut într-o sare de semisomnolență, semi-letargie, agravată serios de coșmaruri însoțite de «răcnete» și «sudori reci». Grav, foarte grav, dacă un singur articol citit de un critic literar de talia lui Al. Oprea poate avea asupra sa efecte atât de dezastruoase. Ne întrebăm, de aceea, neliniștiți: ce se întâmplă cu domnia sa când citește o întreagă carte care nu-i este pe plac ? După ce s-a smuls din ghearele coșmarului, probabil pentru a se răzbuna, criticul «Gazetei literare» s-a așezat repede la masa de lucru și, ștergându-și de pe frunte «sudoarea rece», s-a așternut asupra hârticii imaculate... și dă-i și trage-i, și trage-i și dă-i, – până când praful și pulberea s-a ales din articolul Verei Călin ca și din autoare însăși. Iar pentru ca succesul să fie asigurat, criticul cu pricina a invocat în apărarea sa spiritele lui Rabelais și Cervantes, ca și pe acelea ale unor creatori mai contemporani cu... coșmarul său. Fără îndoială, aprecierile tovarăsei Vera Călin pot fi discutate. De altfel, la timpul său, și tot în «Contemporanul», tov. Lucia Olteanu a exprimat o opinie contrară celei conținute în articolul care i-a produs atâtea necazuri tovarășului Oprea. Și bine ar fi fost ca și alți critici să-și spună cuvântul. Dar se ridică o nedumerire care, credem, se cuvine a fi lămurită, cel puțin pentru a putea formula un diagnostic cât mai exact asupra maladiei de care suferă criticul letargic. Articolul tovarăsei Vera Călin a apărut în ziua de 2 ianuarie 1954. Oare tov. Al. Oprea a dormit timp de patru luni și jumătate, sau – cum ar fi spus un cunoscut politician dinainte de război – a avut prezență de spirit, dar...i-a venit mai târziu ? «Contemporanul» apare de aproape opt ani. Îi stă tovarășului Oprea la dispoziție colecția, pentru eventualitatea că ar fi tentat să-și exercite verva polemică asupra unor articole de prin 1951 sau chiar de prin 1947“.

22 mai

- În „Scânteia tineretului”, Ion Băieșu publică poemul *Cântec despre „Cântecul de leagăn” al lui Paul Robeson*, un discurs poetic aplicat al tezelor conformismului politic: „Cântă Paul Robeson! / Cântă în fiecare seară. / Dacă mai sunt pe lume copii / pe care foamea nu-i lasă să doarmă - / să le închidă genele cântecul tău. / Cântecului tău nu-i trebuie nici viză, nici pașaport. / El pornește singur prin lume, / pașnic, / ca un bunic care nu poate să adoarmă / până nu-și mângâie nepoții.”

- La rubrica „Foileton”, apare în „Scânteia” fabula lui Marcel Breslașu, *Vulpea mărînimioasă*, o satiră politică, în care vicleana vulpe, care vine în vizită la orătănii cu un mesaj pacifictor, e, firește, dușmanul de clasă, iar „găinile și cocoșii albi, galbeni, negri... (într-un cuvânt, „roșii”)” – poporul, care s-a deșteptat și care, „învățat” de o „experiență grea”, enunță morala: „Că scoate colții, că-și pune funde,/ Că se „declară” ori că se-ascunde,/ Cumătra vulpe, de când e ea,/ ORI E SĂTULĂ – ȘI ȘTIM DE UNDE / ORI E FLĂMÂNDĂ – ȘI ȘTIM CE VREA!”

23 mai

- În „Scânteia tineretului” apare articolul *Despre curaj în creația literară*, de Mircea Săucan. Despre ce curaj este vorba se vede din enunțurile următoare: „De ce atâta teamă în descrierea luptei de clasă – mai îndârjită ca niciodată? De ce înfrângerea dușmanului de clasă are proporțiile unei simple călcări peste un vierme [...]?” etc. Articolul pare a avea rolul de a lansa o dezbatere pe această temă, așa cum rezultă și dintr-o precizare care însoțește textul. De altfel, în numerele următoare ale ziarului, tema curajului va fi reluată sub alte semnături. □ În aceeași ediție, Nicolae Țic publică proza *Fericirea*, o scriitură standardizată pe criterii ideologice.

26 mai

- Ștefan Iureș publică în „Scânteia tineretului” poezia satirică *Tejghele* în mod explicit direcționată împotriva „esteticii burgheze”.

27 mai

- În atmosfera pregătirilor pentru celebrarea celei de-a zecea aniversări a actului de la 23 august 1944, întregul aparat de presă și propagandă se străduiește să prezinte evenimentul în chestiune drept moment inaugural al noii epoci istorice și, mai ales, să profite de prilejul aniversar pentru a pune în lumină succesele și a preciza obiectivele noii orânduiri socio-politice. În acest context se înscrie și editorialul nesemnat *Gloriosul deceniu*, de pe prima pagină a numărului 11 (27 mai) al „Gazetei literare”: „Când cineva își povestește viața, amintirile lui nu au o curgere egală: el poate sări peste anumiți ani cenușii, oprindu-se însă cu stăruință asupra unor zile care în

existența lui au o deosebită însemnătate. Tot astfel, în viața unui popor există decenii, uneori secole, peste suferința cărora s-a lăsat ceața vremurilor. Dar în această dureroasă beznă apar ani incandescenti, ani în care poporul își dă măsura forțelor sale creatoare. Este explicabil de aceea de ce curiozitatea urmașilor, veșnic nestinsă, se întoarce cu stăruință asupra acelor momente care semnalizează trecerea unui popor prin istorie. Răscoalele conduse de Doja, de Horia, de Tudor, drama măreață a lui 1848, incendiul din 1907, sau zilele eroice din februarie 1933, constituie unele din acele momente asupra semnificației cărora istoricul, scriitorii, pictorii, muzicienii, se opresc și astăzi, se vor opri și mâine cu aceeași dragoste pasionată. Este explicabil de ce urmașii noștri se vor întoarce cu o dragoste pasionată asupra acelui deceniu care în istoria poporului nostru va străluci de o splendidă lumină: 23 August 1944 - 23 August 1954. Vor veni și alți ani mai glorioși, vor veni ani fericiți, care vor azvârli în umbră plăsmuirile oricărei imaginații. Dar acestui deceniu îi revine meritul de a fi, între toate, deceniul mării cotituri, deceniul eliberării, deceniul începuturilor. Sute și mii de istorici, scriitori, pictori, muzicieni se vor apleca cu pasionată dragoste asupra lui, citind ziarele, cărțile, privindu-i tablourile, ascultându-i cântecele, pentru a-i înțelege pe acei oameni care în cele mai grele condiții au reușit să realizeze visul de aur al umanității. Atunci când aspirațiile de azi vor deveni realități curente, oamenii acelor zile vor căuta să afle prin ce s-a deosebit deceniul nostru de toate celelalte care l-au precedat și pe care el le-a depășit prin intensitate și măreție. Ei vor dori să știe cum erau acei oameni care au deschis marile porți ale epopeii, oameni care ieșind din temnițe au reușit să conducă poporul la lupta pentru o viață demnă și liberă, ei vor voi să știe cum au trăit și au luptat comuniștii, fruntașii în producție și toți acei cetățeni cinstiți care constituie mândria unui popor. Desigur vor dori să-i cunoască și pe acei care – monstruoasă faimă – au căutat să oprească istoria ucigând, stricând, lătrând, strecurându-se asemenea viermilor grași spre fructele muncii poporului. Câte specii de șacali, javre, viermi și cucuvăi, vor rămâne prinse în chihlimbarul artei, în muzeul zoologic al istoriei. Și în neconținutul dialog dintre scriitori și cititori, peste veacuri, va răsună întrebarea viitorilor cititori către scriitorii vremii noastre: pe cine ai iubit? pe cine ai urât? Și numai acei scriitori care au înțeles esența epocii, care au prins tipurile fundamentale, care au redat intensitatea ciocnirii dintre oameni și neoameni, numai ei vor putea merita interesul cititorului. Putem înțelege noi, astăzi, cât de măreață este epoca în care trăim? Ne putem noi închipui ce s-ar întâmpla astăzi cu poporul nostru, cu fiecare dintre noi, dacă armatele purpurii nu ne-ar fi salvat într-o luminoasă zi de august? Desigur, vor rămâne pentru posteritate documente istorice a căror semnificație este evidentă. Dar ce s-a întâmplat cu oamenii, ce ecou au trezit aceste documente istorice în oameni, cine o poate spune mai bine decât știința despre sufletul omenesc, decât literatura? Raporturile dintre oameni, care s-au deplasat lent în

decursul istoriei, atât de lent încât privirea unui om nici nu le observa uneori, au cunoscut în decursul acestui deceniu extraordinare schimbări. Muncitorul care a devenit om de stat, țăranul muncitor care trăiește fundamentală transformare a vieții sale, tânărul căruia abia i se deschid atâtea căi creatoare – care om mai este astăzi același de acum zece ani? Luptând cu un dușman de clasă periculos și perfid, mutând blocuri uriașe de piatră care-i astupau drumul, cetățeanul a schimbat nu numai fața țării, ci și mentalitatea lui. Cum s-a petrecut această transformare? Este sarcina istorică a scriitorilor noștri de a descrie acest proces. Dar până la judecata posterității, scriitorul mai are de trecut un greu și hotărâtor examen: cititorul de azi. Scriitorul este sfătuitorul și prietenul cititorului. El îl ajută să parcurgă mai repede și mai ușor ceea ce Mihail Sadoveanu numea: «drumul spinos al înțelegerii». Rolul de sfătuitor este greu și presupune un grav simț al răspunderii. Dar dacă scriitorul își părăsește acest greu și grav post, pentru a se transforma în floare sau salcâm, pentru a vorbi ca un măscărici lucruri neinteresante, inexact redate, dacă va căuta să profite de prestigiul său pentru a strecura venin în inimile cititorilor, el va renunța la misiunea lui și dragostea poporului se va transforma în dispreț. Cursul acestui an va fi marcat de două sărbători. Se împlinesc la 23 august zece ani de la eliberarea poporului nostru de către Armata sovietică, iar în toamnă – la sfârșitul lui octombrie – va avea loc Congresul Partidului Muncitoresc Român. În acele zile, muncitorii din diferite sectoare de producție vor face cunoscute succesele lor în industrie, agricultură, știință și artă [congresul anunțat aici avea să aibă loc de-abia între 23 și 28 decembrie 1955 – n.n.]. În acele zile, scriitorii vor trebui și ei să arate poporului român și tuturor popoarelor prietene succesele muncii lor. Este pentru scriitori și editurile noastre o solemnă ocazie de a arăta că încrederea și dragostea poporului și a partidului de care, cu atâtea prilejuri, oamenii artei s-au bucurat, au fost pe deplin meritate. Este pentru noi o datorie cetățenească, patriotică, de a ne înfățișa în aceste zile cu rodul muncii noastre, cu noi cărți care să cuprindă imaginea acestui glorios deceniu“. □ Un amplu articol, elogios, cu titlul *Pe teme nepoetice*, îi consacră Traian Șelmaru recentului poem – *Despre pământ*, text de mari dimensiuni, salutat și laudat de critica oficială, ca fiind o întruchipare exemplară a „realismului socialist“ – al Mariei Banuș, în numărul 11 (din 27 mai) al „Gazetei literare“ (p.2). Importanța și valoarea poemului sunt puse în vedere din prima frază a comentariului: „Apariția noului poem al Mariei Banuș, *Despre pământ*, constituie unul din cele mai însemnate evenimente literare din ultimul timp“. Comentariul lui Traian Șelmaru, amănunțit, se referă și la așa-zisa valoare literară, însă criteriul principal al aprecierii (repetăm, marcat elogioase) rezidă în conformitatea și oportunitatea poemului față de exigențele politicii oficiale a momentului. Un pasaj reprezentativ: „Vechiul este pus față în față cu noul, iar din această confruntare care constituie însăși structura compozițională a poemului, se nasc într-o

gradație firească imagini concludente despre victoria noului, despre superioritatea sa, culminând în concluzia finală a invincibilității sale. Ideea forței de neînvins a oamenilor liberi devine astfel ideea călăuzitoare a întregului poem. Un rol însemnat în realizarea acestei idei îl are comentariul croulului liric care străbate poemul ca un fir roșu, fie avântat, plin de romantism, – atunci când evocă această forță –, fie sarcastic, plin de ură și de dispreț, de superioritatea și de încredere în viitor – în dialogul cu «domnul Fost». E remarcabilă măiestria cu care croul liric îl conduce pe «Fost» printre țărani participanți la consfătuire – în fond, în viața noastră nouă – silindu-l să privească realitatea, să se cutremure în fața forței de neînvins a oamenilor liberi, urmărindu-i pas cu pas reacțiile, dezvăluindu-i trăsăturile sufletești: furia sa în fața garderobei care-i «râde în nas», această garderobă unde, în locul scumpelor zibeline de odinioară, vede «cojoace, zeghe, bunzi, căciuli, sumane/ de-a valma-mbrățișate cu raglane», teama în fața unui țăran care robise pe moșia lui («E unul...Nu vreau ochi cu el să dau/ Aș prefera să nu mă știe-aici/ Poveste veche. Niscai vorbe – un bici...»), teamă care se transformă în panică în fața forței ce-l împresoară din toate părțile. Poeta a știut să surprindă și să tipizeze zvârcolirile neputincioase ale dușmanului, ifosele sale, încercarea de a lua în derădere uriașul proces de ridicare a poporului [...]. Poeta nu se oprește însă aici, ci duce până la ultimele concluzii ideea raportului de forțe. Două imagini în plin contrast o întruchipează artistic. Prima – ca o apoteoză – măreția simplă și calmă a țăranilor plecând din palatul Președinției («Ce revărsări de ape și ce torente pot să amintească/ nestăvilita forță pământească/ a oamenilor liberi?»), cealaltă, un homuncul ce se pierde în noaptea străzii. Atâta reprezintă «domnul Fost»: «un punct întunecat în noaptea Bucureștilor brăzdată de mari lumini»; un homuncul față de uriașa forță a poporului, dar un homuncul care nu se dă bătut. Ideea superiorității și forței poporului se împletește cu ideea vigilenței, care devine, în partea finală a poemului, dominantă. Imaginea dușmanului camuflat, schițată la început, își întregeste acum sensul, apărând ca o consecință a condițiilor în care e silit să continue bătălia. E un portret concis și plastic: «El nu va merge-n blană și melon,/ va sta smerit, cu șapcă-ntr-un cotlon./ La slujbă își va pune mânecute/ Și masca lui cu zâmbete drăguțe./ Degeaba-l cați în haine de salon/ Pe neasemuitulameleon./ El e mai muncitor ca muncitorii/ La vorbe dulci este mai acătării/ De când e el visează comunism/ Și nu universalul cataclism». De aici, concluzia firească: «Fă-ți ochii ageri, tineri, vulturești, / De vrei pe-acest vrăbii să-l dibuiești»⁴. □ În același număr al „Gazetei literare” apare articolul *Poezie indirectă și atemporală*, semnat de S. Damian: „În ultima vreme se aud adesea exclamații de nemulțumire din partea iubitorilor de poezie. Atunci când apar în unele reviste și publicații versuri șterse, monotone, anoste, ele provoacă un sentiment de regret și dezamăgire, în astfel de versuri predomină o tematică minoră, poezii abordând sferele pașnice, serafice ale poeziei

dulcege, în care bardul, fascinat de cele din jur, admiră, se extaziază, fără să emoționeze pe nimeni și fără să convingă”. (vezi Anexa) □ În același număr al „Gazetei literare“, sunt publicate câteva scurte poeme de Al. T. Stamatiad (poet simbolist născut în 1885, de regulă ignorat și marginalizat după 1948, până la moartea sa, survenită în 1956, astfel încât prezența lui în paginile revistei oficiale a Uniunii Scriitorilor ne poate apărea, astăzi, ca surprinzătoare), grupate sub genericul *Sfaturi și îndemnuri* și intitulate, respectiv, *Sugestionare* („Nu te lăsa sugestionat de numele ilustru/ Care iscălește bucata;/ Nu o dată mi s-a întâmplat/ Să-ntălnesc printre lucrările lor/ Unele cu totul slabe/ Sau chiar curate prostii, –/ Deci judecă lucrarea/ Sau pagina pe care o ai în față,/ În afară de orice alte considerații.“), *Spiritul limbii* („Ferește-te de cacofonii, de improprietăți de termeni,/ Și, mai ales, de siluiri împotriva spiritului limbii!/ Dacă tu, ca scriitor, n-o vei iubi/ Și nu-ți vei respecta limba,/ Această unică minune prin care ne putem transmite/ Cele mai profunde și mai intime simțiri, –/ (Și prin care ne deosebim atât de adânc/ De toate celelalte viețuitoare), –/ Cine vrei s-o respecte și s-o iubească ?”), *Opera de creator* („Când alergi după inspirație/ Și-ai reușit s-o provoci/ Faci literatură;/ Când, dimpotrivă, te-mbie/ Și se-nfrățește cu sufletul tău,/ Faci operă de creator.“), *Asemenea unor catarge* („Dacă, din opera unui poet, nu rămân /În amintirea unui cititor, două, trei, poezii – / Asemenea unor catarge după un naufragiu –/Opera lui, cu greu va birui timpul.“), *Manuscrise neizbutite* („Nu arunca nici o însemnare la coș, / Și mai ales din manuscrisele neizbutite. / Cine știe dacă așezându-te din nou la masa de lucru, / Nu vei reuși să faci adevărate opere de valoare.“). La peste două decenii de la apariția acestor poeme ale lui Al. T. Stamatiad în „Gazeta literară“, în revista „Manuscriptum“ (nr. 2/1975, pp. 128-135), Al. Dima a publicat „o artă poetică inedită“ datorată poetului, formată din douăzeci și opt de scurte poeme sentențioase, foarte asemănătoare, sub toate raporturile, cu cele apărute în revistă (unul singur dintre ele, *Opera de creator*, fiind prezent în grupajul publicat în 1954, deci, riguros vorbind, nefiind, la data publicării în „Manuscriptum“, inedit). Pe lângă micul studiu de prezentare a poemelor, semnat de Al. Dima, textele „artei poetice“ a lui Stamatiad sunt însoțite de un text de călduroasă, totuși cumpănită, elogiere amicală, semnat de Tudor Vianu („Stimate și iubite prieten, Mi-a făcut plăcere să parcurg *Artă poetică*. Te-am regăsit așa cum te cunosc de mulți, de foarte muți ani...” etc.) și datat 3 noiembrie 1954. Poemele fuseseră scrise (după cum o atestă o notație a însuși autorului) în 1953-1954. Există așadar temeiuri să presupunem că, lucrând la acea *Artă poetică*, poetul a încredințat la un moment dat, în luna mai 1954, tiparului, câteva din poemele componente, iar la încheierea lucrării (prezentată probabil lui Tudor Vianu prin noiembrie) a renunțat la majoritatea celor publicate în revistă, păstrându-l, dintre ele, doar pe cel menționat mai sus. Relațiile cordiale în care Al. T. Stamatiad se afla cu Tudor Vianu (care, fără să

dețină propriu-zis o poziție de decident politic, era respectat și cultivat de oficialitățile culturale ale vremii) pot explica, cel puțin în parte, surprinzătoarea publicare a unui autor marginalizat și ostracizat, în „Gazeta literară“, în plină epocă a „realismului socialist“ (e posibil, desigur, și sprijinul binevoitor al altui scriitor din generațiile mai vârstnice care să fi avut oarecare influență pe lângă factorii de decizie). □ În ultima pagină, a IV-a, a numărului 11 al „Gazetei literare“, la rubrica „Note și comentarii“, sub titlul *Pagina a 2-a*, e semnalată elogios pagina a doua din numărul de duminică a „Scânteii tineretului“, pagină „consacrată în întregime problemelor literare. Începutul e bun. Tânăra gazetă a tineretului pornește – prin scrisoarea trimisă redacției de regizorul Mircea Săucan – o interesantă discuție pe tema «Despre curaj în creația literară». «Cred că nu e demn de numele de scriitor – inginer al sufletelor omenești – scrie autorul scrisorii – cel care prezintă viața îngust, oameni fără voință, realitatea în roz, acel care ascunde greutățile în puful moale al convenționalismului» [...]“. Se semnalează și că: „Pagina mai cuprinde un cald poem de Ștefan Iureș închinat Partidului, versurile satirice ale lui Teodor Mazilu *Cerere de intrare în posteritate*, o schiță de N. Țic, note corosive“. □ La rubrica „Viața Uniunii Scriitorilor“, „Gazeta literară“ (nr. 11) publică o relatare a plenarei secției de dramă : „Marți, 25 mai a. c. [1954 – n.n.] s-a ținut la Casa Scriitorilor plenara secției de dramă. Mai mult decât la alte plene și ședințe de lucru ale secțiilor Uniunii Scriitorilor, trebuie remarcată numeroasa asistență: au participat dramaturgi din București precum și unii din provincie, critici și cronicari dramatici, actori de la diferite teatre, regizori, precum și poeți, prozatori etc. Referatul ținut de S. Alterescu și intitulat *Unele probleme ale creației dramatice din stagiunea 1953-1954* a început prin a sublinia numărul mare de piese cu teme de actualitate [...]. S. Alterescu s-a oprit apoi, pe rând, la cerințele teoretice esențiale ale dramaturgiei realismului socialist, urmărind cum sunt rezolvate în unele sau altele din lucrările puse în discuție. Astfel, el a cercetat problema caracterului tipic al conflictului dramatic, raportul între conflict și personaje, veridicitatea și complexitatea caracterelor, chipul eroului pozitiv, aspecte ale compoziției dramatice, ale subiectului pieselor etc. În acest cadru au reieșit succesele realizate de dramaturgii noștri. Legate de aceste probleme, au fost discutate, în ce privește consecințele lor în piese, aspecte negative, ca falsa teorie a lipsei de conflict, deplasarea acțiunii către conflicte secundare și părăsirea celor centrale, schematismul unor personaje, lipsa eroilor pozitivi puternic conturați etc. Astfel, referatul a subliniat succesul lui M. Davidoglu în *Schimbul de onoare*, în ce privește urmărirea personajului Stratulat în situații puternic axate în conflict, spre deosebire de alte piese în care personajele nu capătă un răspuns convingător la problemele esențiale, care determină conflictul. A urmat o amplă examinare a problemelor comediei satirice și analiza primei noastre comedii reușite, *Mielul turbat* de Aurel Baranga, arătându-se

slăbiciunile altor încercări în acest domeniu. [...]. Ocupându-se mai ales de problemele teoretice ale genului dramatic, referentul a făcut prea sumar analiza pieselor, referindu-se la diferite lucrări doar în mod ilustrativ. În prima zi a discuțiilor au luat cuvântul Radu Beligan, Mihail Ghimpu, Adrian Rogoz, Ferencz László, Moscu Horia Deleanu, Dina Cocea și Ludovic Bruckstein. Au fost relevate slăbiciuni și părți insuficient aprofundate ale referatului, cum sunt acelea referitoare la analiza pieselor (R. Beligan), la mijloacele specifice dramaturgiei (L. Ferencz) sau la criticarea inactivității cronicarilor dramatici (R. Beligan, M. Ghimpu, H. Deleanu). [...]”.

28 mai

- Din cronica lui Mihai Gafița, *Despre câteva creații ale unor scriitori tineri* („România liberă”), reținem câteva recomandări, în general neîndreptățite: Nicuță Tănase, cu nuvela *M-am făcut băiat mare*, prezentată ca „lucrare plină de vigoare, cu numeroase personaje iscusit conturate, vestind un talent real, capacitate epică”, Mircea Șerbănescu și nuvela *Biruința*, care „aduce și un chip de muncitor înaintat (Pârva), conceput și realizat cu justete în liniile sale esențiale, în cursul unei acțiuni caracterizate de complexitate” (scriitorul fiind socotit „îndemânatec în redarea aspectelor din viața muncitorilor, pe care-i cunoaște suficient de temeinic”), Francisc Munteanu, care „pare a se îndrepta spre epica de mari proporții, spre roman, dacă ținem seama de planurile variate pe care și-a construit nuvela sa *Lența*”.

- În cadrul dezbaterii despre limba literară (la care se face o trimitere explicită, într-o notă de subsol fiind menționat: „Vezi «Contemporanul» nr. 16, 17, 19, 20 și 21”), în „Contemporanul” (nr. 22, din 28 mai) apare articolul *Stil și conținut în literatură*, de Andrei Băleanu. Cu referiri livrești, cu recurs la generalități acceptabile, articolul susține între altele caracterul inseparabil al calității „conținutului” de cel al „formeii” sub care este livrat în opera literară: „[...] La toți scriitorii clasici, reocuparea pentru formă s-a manifestat numai prin străduința de a face ca mijloacele de expresie să slujească perfect conținutul artistic al operelor lor. Căci însăși muzicalitatea frazei, armonia ei interioară se adresează nu numai urechii, ci mai ales minții și sufletului, conturând și reliefând tipicul. [...] De aceea, pare straniu să auzim câteodată că o lucrare literară are «un conținut bun, dar... o formă mizerabilă». Ce fel de conținut «bun» o fi acesta, dacă el există numai în intenția autorului iar nouă ni se prezintă lamentabil? Că doar forma nu există «în afara» conținutului, ci este însăși manifestarea conținutului, existența lui reală, realizarea concretă a imaginii așa cum se înfățișează sub ochii cititorului, cu însușirea de a-l emoționa ori de a-l lăsa indiferent. Așadar, cum trebuie să fie limba literară? Răspunsul just la această întrebare cred că l-a dat scriitorul Cezar Petrescu, explicând realismul limbii lui Sadoveanu [...] Nu există formule magice cu ajutorul cărora să poată fi găsită această formă potrivită conținutului, această

«haină pe măsura mușterului». Numai artistul adevărat o poate găsi. Dar lipsa rețetelor nu este egală cu arbitrarul și nu presupune inexistența legilor obiective[...]». Există, în articolul lui Andrei Băleanu, și considerații polemice la adresa unor intervenții anterioare în discuția în chestiune: „Din păcate, în cursul discuției din «Contemporanul» și-au făcut loc și unele formulări subiectiviste, cu atât mai regretabile cu cât există indicii puternice că ele vin în contradicție cu adevărata părere a autorilor. Astfel, tov. Petru Dumitriu – ridicându-se pe bună dreptate împotriva cerinței tov. Eusebiu Camilar ca scriitorul să «colecționeze cuvinte rare» – a susținut totuși că există scriitori veritabili – și chiar dintre cei mai iluștri – a căror tendință stilistică merge nu spre sobrietate ci «spre exuberanță, spre risipă și lux», în ale căror opere «întâlnim cuvântul căutat...» și a căror limbă luxuriantă îl face pe cititor să amețească «de admirație, dar și de dificultatea de a înțelege ce e îndărătul cortinei» – spre deosebire de stilul «transparent» care ne dă «iluzia vieții reale, caracteristică artei realiste». Printre acești «risipitori de nestemate» s-ar înscrie și William Shakespeare a cărui limbă «e ca un veștmânt de rege oriental, ca niște odăjdii scumpe, ca strălucirea multicoloră a cozii de păun» – deși tot tov. Petru Dumitriu a subliniat în «Gazeta literară» cu două săptămâni mai înainte, «cât e de firească fraza lui Shakespeare» care «întruchipează sobrietatea măsurii», remarcabilă prin «simplicitatea formei». Cred că n-o fac pe pedantul dacă observ ceea ce este evident pentru toată lumea – și anume că aceste afirmații se contrazic. Și mi se pare de asemenea un adevăr elementar că în afară de stilul «care dă iluzia vieții reale, caracteristică artei realiste» – și care poate fi mai mult sau mai puțin bogat, [...] orice alt stil este egal cu formalismul, pe care nu-l putem atribui lui Shakespeare sau lui Dante. Din articolul tovarășului Petru Dumitriu se poate înțelege că există două stiluri deopotrivă de acceptabile: cel realist («transparent») și cel nerealist, formalist («exuberant»). Ba chiar că un adept convins al realismului în practica creației poate fi inconsecvent «în ciuda oricărui pedant», nutriend admirație și pentru «celălalt» stil. – Stai, tinere, nu te înfierbânta, mi se va spune. Nu vezi că bați la porți deschise ? Nimeni nu pledează aici pentru formalism. «Erorile» la care te referi sunt simple flori de stil prin care autorul a vrut de fapt să înțeleagă altceva. Căci nu tot tov. Petru Dumitriu a scris în articolul său din «Contemporanul» că «tehnica e un mijloc», că «toate acestea sunt destinate numai *ca să spună o poveste, să arate oameni, să afirme un adevăr*», esențialul fiind totdeauna «o mare, o impresionantă cunoaștere a lucrului, ființei sau întâmplării descrise»? – Eu știu că bat la porți deschise. Și totuși... articolul din «Contemporanul» este confuz, iar confuzia nu folosește nimănui. Dimpotrivă, cred chiar că este needucativ ca un scriitor de prestigiu lui P. Dumitriu să-l împodobească pe Shakespeare cu o coadă de păun, căci atunci unii poeți tineri, care se compară cu luna, cu muntele, cu pădurea – și ar fi

tentați, poate să se compare și cu Shakespeare – vor putea spune: «De ce nu ne-am pune și noi cozi de păun? De ce n-am croi și noi niște cortine «exuberante» prin ale căror zorzoane să nu se poată întrevădea aproape nici un înțeles? În schimb, cititorii vor rămâne muți de admirație iar numele noastre vor străluci prin veacuri». Că primejdia unor atari consecințe nedorite există o dovedește lectura unora dintre poeziile apărute prin revistele noastre în vremea din urmă. Mai avem încă poeți care caută într-adins «cuvinte rare și cu rezonanță», și care din sfaturile contradictorii se vor grăbi să rețină doar unul dintre sensuri – pe cel fals ! Eu cred că toată povestea cu «transparenta» și «exuberanța» este o floare de stil neizbutită, dar lăsată cu ușurință să plece în lumea dezbatelor literare. De aceea cred că nu este bine să căutăm – ca tov. Tudor Vianu – o «conciliere» între cele două puncte de vedere».

30 mai

- În „România liberă”, regizoarea Sorana Coroamă publică, la „Cronica teatrală”, un articol intitulat „*Mielul turbat*” de **Aurel Baranga**. **Teatrul Național „I.L. Caragiale” (Sala Comedia)**, în care prezintă laudativ piesa: „Piesa lui Aurel Baranga este un mare succes al teatrului nostru. Autorul și-a construit economicos cadrul, utilizează cu zgârcenie timpul necesar desfășurării acțiunii, arată aceeași zgârcenie la alegerea acelor procedee de comedie, care decurg logic din însuși subiectul tratat – qui pro quo; replică – lovitură de teatru, răsturnătoare de situații [...]. Autorul a dat viață numărului strict de personaje necesare, încărcând pe fiecare cu o problemă precisă, diferențiindu-le net unele de celelalte prin caracter, limbaj și temperament”.
- „Scânteia tineretului” publică două poeme: o satiră antiamericană – *Acum știi singur*, de Cicerone Theodorescu și un acid „discurs contra exploatare” – *Doar n-am uitat*, de Nicolae Stoian, precum și schița cu impact ideologic *Razele soarelui se joacă printre dosare*, de Dorel Dorian.
- Dan Deșliu comentează, în spațiul rubricii „Cronică dramatică” din pagina 2 a „Scânteii”, „*Lumina de la Ulmi*” – *piesă de H. Lovinescu*. Piesa, arată cronicarul, care începe prin a-i rezuma conținutul ideologic, oferind ulterior ilustrări atât din text cât și din spectacolul dramatic, „înfățișează un aspect al vieții scriitorilor de azi. Oamenii de litere luptă pentru dezvoltarea unei literaturi militante, legate de popor, care să exprime în imagini de mare putere artistică adevărul despre viața oamenilor simpli, să contribuie la educarea lor în spiritul socialismului. Piesa arată că această luptă a scriitorilor ia forme dramatice în înțeleștarea împotriva vechiului din literatură, împotriva concepțiilor estetice decadente, retrograde, împotriva apolitismului, a înstrăinării de viață și de interesele maselor populare. «Lumina de la Ulmi» este o piesă care înfățișează viața și lupta ideologică în strânsă legătură cu ansamblul vieții sociale; ideile care se înfruntă în piesă nu sunt incolore, au caracter bine determinat, îndărătul lor se străvede prezența diferitelor grupe sociale, intere-

sate în progresul țării și al culturii ei sau potrivnice acestui progres.” Comentând temele și tipologiile piesei, Dan Deșliu instrumentalizează un soi de proces al personajelor și, mai cu seamă, al protagonistului care traversează, exemplar, o criză de conștiință, o confruntare cu tenebrele (ispitele, reprezentate de dușmanul de clasă și de ideile sale primejdioase – estetizante, formaliste, decadente) și o ridicare către lumină (revelația, cu virtuți cathartice, a adevărului despre rostul literaturii și despre temeiurile sale ideologice), cronicarul trecând, pe rând, de pe pozițiile apărării pe cele ale acuzării, cu argumente extrase din învățătura partinică care funcționează ca lege în spațiul literaturii. Demersul critic care vine să corecteze „lipsurile” piesei se sprijină, așadar, pe repetarea obsesivă a acestor enunțuri cu valoare doctrinară, în care noile reguli ale artei și ale literaturii își află temeiurile, firesc, în narațiunile politice legitimizează: „Lupta de idei – indiferent dacă este vorba de idei politice sau estetice – nu se desfășoară în vid. Ea are o bază materială, care este în principal lupta dintre forțe cu interese opuse, antagoniste; această luptă este dusă atât pe plan intern cât și pe plan internațional de clase sociale concrete, a căror existență, prezență și intervenție activă nu depind de cinstea sau de bunele intenții ale scriitorului; deși, firește, de claritatea și maturitatea ideologică a scriitorului, de legătura lui cu poporul, de vigilența lui depinde care anume influențe și tendințe se vor manifesta în opera lui. În «Lumina de la Ulmi» se vede limpede că ambele tabere – atât poporul muncitor cât și dușmanii săi – sunt viu interesate de calea pe care se dezvoltă literatura, scriitorii; ele intervin în luptă. Poporul muncitor intervine deschis prin rolul îndrumător al exponentului său – partidul; în piesă, interesele poporului muncitor, ale partidului sunt exprimate de scriitorii și criticii înaintați [...]” Procedând, în continuare, la o critică a criticii, Dan Deșliu combate interpretările excesiv dogmatice ale piesei, arătând că „ar fi o absurditate dintre cele mai dăunătoare ca orice scriitor care n-a rezolvat încă toate contradicțiile în concepțiile sale asupra artei să fie proclamat „purător al ideologiei burgheze”, sau ca îndărătul fiecărei greșeli literare să se vadă o influență directă a burgheziei. Dar piesa «Lumina de la Ulmi», prin întreaga ei desfășurare, previne pe scriitor împotriva iluziilor subiectiviste, îi atrage atenția că realitatea obiectivă trebuie să intre în prevederile lui, în toată orientarea lui, că el, ca scriitor, se mișcă nu într-un parc cu trandafiri, ci pe un câmp de luptă socială, că de atitudinea sa și de simțul lui de răspundere depinde măsura în care dă un ajutor devotat și real poporului muncitor.” Pe de altă parte, însă, cronicarul nu poate trece cu vederea, greșelile – atât ale autorului piesei, cât și ale criticilor cărora le-au scăpat astfel de „lipsuri”: „Piesa aproape că trece sub tăcere un aspect esențial al temei pe care o atacă: lupta forțelor literare înaintate pentru o reală și înaltă măiestrie, inclusiv pentru meșteșug tehnic; aceasta e cu atât mai supărător cu cât în realitate unii critici neglijează această problemă, lăsând să persiste la unii prejudecata vulgară că numai formalistii – cei care preconizează de fapt descompunerea formei – ar fi cei care «o apără».”

• În nr. 2 (mai) al publicației clujene „Steaua”, A. E. Baconsky publică poemul *După ploaie* (p. 5-6), iar Aurel Gurghianu poeziile *Boii*; *De vrei cinstire*; *Submarinul morții* (p. 7-10). □ George Munteanu publică un articol intitulat *Alexandru Macedonsky (sic). Însemnări cu prilejul centenarului* („Studii”, p. 46-65). Deși simpla referire la acest poet, promotor al modernismului românesc este, în sine, elocventă pentru relativa relaxare a peisajului literar al epocii, studiul lui George Munteanu recuperează doar o parte a creației macedonskiene, îndeosebi cea anti-monarhică și cea mai largă, în care se resimte „înclinarea spre revoltă și negare sarcastică”: unele dintre poemele din perioada 1870-1882, culminând cu *Noaptea de ianuarie*, *Noaptea de noiembrie*, *Noaptea de decembrie*, precum și „câteva dintre poeziile și pamfletele care au susținut una din cele mai îndelungate campanii antimonarhice în literatura noastră” (*Istoria unui prinț*, *Noaptea*, *Amicul meu A.N.*, *Piesa Măriei-Sale*, *Bal la palat*, *Neron*) sau nuvelele „de o certă orientare realist-critică” (*Dramă banală*, *Pe drum de poștă*, *Nicu Doreanu* mai ales, *Cuza Vodă* etc.). Este contestată însă, în bloc, orientarea modernist-simbolistă a poetului, din lirica propriu-zisă și din articolele teoretice; reproducem un lung paragraf elocvent în acest sens: „Receptivitatea autorului *Noapților* față de influența simbolistă se explică printr-o eroare atestabilă și la alți scriitori realiști din vremea lui. Simbolismul a căpătat prestigiu în ochii lui Macedonski – scriitor atât de exigent în materie de expresivitate artistică și el însuși un pasionat explorator în acest domeniu – datorită zarvei pe care corifeii curentului au produs-o în jurul problemelor legate de specificul poeziei și cu osebire în jurul unor mijloace de expresie însușite prin contrabandă din arsenalul realismului și declarate apoi drept cele mai noi descoperiri de ordin artistic, fetișizate, ridicate la rangul de principiu și scop al creației. Artist de bună credință, Macedonski nu va fi sesizat acest truc. Și întrucât îi rămăsese aproape străin înainte, simbolul bunăoară – acest mijloc artistic apt de a reda aspecte, stări sufletești, idei de o mare generalitate și folosit de poeții mari ai tuturor timpurilor, de la Pindar la Maiakovski – i-a trezit interesul și l-a determinat să-l experimenteze. Nu însă pentru vreo însușire intrinsecă a lui. Dovadă – *Noaptea de decembrie*, creație ce urmează manifestul simbolist din *Poezia viitorului*, dar în care simbolul nu se constituie niciun moment drept scop în sine. Aceeași constatare se impune în cazul refrenelor, al aliterației, rimei interioare etc. și al funcției pe care o au în aceeași *Noapte de decembrie*, *Stepa* etc. Atracția pe care au exercitat-o asupra poetului mijloace artistice cum sunt cele amintite a constituit însă și poarta prin care au pătruns uneori în arta poetului și ereziile simboliste: supralicitarea însușirilor muzicale ale cuvântului, supralicitarea posibilităților unor mijloace artistice, predilecția, în câteva rânduri, pentru peisajul exotic, gustul pentru încercările de pură experimentare tehnică a posibilităților versului. Articole ca *Poezia viitorului*

teoretizează confuziile poetului din acea perioadă. Iar poezii ca *Guzla* sau *Poema rondelurilor* întrunesc numeroase mărturii în sensul preferințelor amintite. În *Rondelul domniței*, *Rondelul Cupei de Murano*, *Rondelul sfârșitului*, *Rondelurile de porțelan* ș.a. puținătatea conținutului de idei ori confuzia lui nu poate fi ascunsă și nici suplinită de fastuosul veșmânt formal. Citind asemenea poeme, îi recunoști poetului virtuozitatea, dar nu-ți poți înăbuși regretul de a nu-i mai descoperi sufletul”. □ În acest număr, sunt publicate și câteva traduceri realizate de Lucian Blaga: Shakespeare, *Sonetul XV*, *Sonetul XVIII*, p. 66-67, și un fragment din Goethe, *Faust*, p. 68-77, cu precizarea „din volumul sub tipar la ESPLA”.

• În numărul 5 al revistei „Viața Românească”, rubrica „Literatura realistă între 1920 și 1944” îl propune pe *Al. Sahia – amintiri despre un contemporan*, într-un articol semnat de Radu Popescu. □ Marin Bucur aduce la rubrica „Texte și documente” *Contribuțiuni la cunoașterea operei lui G. Coșbuc*, și publică un număr de texte din laboratorul poetului, unele doar variante ale poeziilor deja cunoscute. □ Din rubrica „Teorie și critică”, reținem cronică de Demostene Botez, cu titlul modest *Reflecții pe marginea volumului de poezii al lui Miron Radu Paraschivescu*. Este vorba de volumul *Laude*, de care autorul cronicii mărturisește că s-a apropiat fără „premeditări”, ca un cititor obișnuit, calitate în care și face respectivele reflecții. Este însă evidentă străduința cronicarului de ocazie de a asimila unele pasaje mai specifice și mai echivoce ale poeziei lui Miron Radu Paraschivescu cu grila ideologică a vremii, încercând, de pildă, să interpreteze un astfel de vers: „Visul adună, gândul desparte”: poziția poetului de factură clasică, obișnuit să nu se lase târât de senzații. Poziție totodată marxist-leninistă, după care opera de artă e un proces de cunoaștere conștient, în care, după culegerea senzațiilor, urmează rânduiala conștientă a gândirii. Văd în aceste versuri optimismul luptătorului, lepădare de pesimismul cel cu lacrimi, ca și desolidarizarea de deșertăciunile căutătorilor de nemurire, a veșnicilor rătăcitori”. □ Al. Săndulescu comentează la aceeași rubrică *O nuvelă interesantă, M-am făcut băiat mare*, publicată de Nicuță Tănase cu un an înainte în paginile revistei „Viața Românească”. □ Mai colaborează la acest număr Cicerone Theodorescu, Haralamb Zincă, Suzana Delciu, Ion Horea și alții.

IUNIE

3 iunie

• „Gazeta literară”, nr. 12, publică – sub titlul *Discuție despre dramaturgia noastră de azi* – un amplu grupaj de extrase din rezumatele intervențiilor participanților (scriitori, oameni de teatru) la plenara secției de dramă a Uniunii Scriitorilor, care avusese loc între 23 și 26 iunie. □ În textul *Răsfoind*

ziarele și revistele, semnat „Cronicar“, se poate citi, între altele; „Critica rămâne cea mai în suferință: două recenzii, una despre câteva nuvele românești, o scrie Mihai Gafița în «România liberă» din 28 mai și alta despre *Tara Muravia* de Al. Tvardovski o semnează Al. Dragomirescu în «Steagul roșu» din aceeași zi, patru articole – unul. O convorbire cu Mihai Beniuc despre colaborarea dintre scriitori și compozitori («Steagul roșu», 30 mai), altul despre colaborarea dintre scriitori și cinematografie («Informația Bucureștiului», 26 mai, semnează S. Macovei); al treilea de P. Caraioan, atacând mai multe chestiuni legate de creațiile de mică întindere și lăsându-le doar... atacate («Informația Bucureștiului», 26 mai); iar al patrulea, *Stil și conținut în literatură*, de Andrei Băleanu, continuă discuțiile despre limbă începute de «Contemporanul», numai că de data aceasta intervin în afara sentințelor și rețetelor, numeroase confuzii în chestiuni elementare de estetică, de exemplu: raportul dintre conținut și formă («Forma...ca parte integrantă a conținutului»), conținutul identificat cu imaginea etc. În afară de acestea, au mai apărut cinci note – una polemică, trei prezentări de cărți și o informație, semănate ici și acolo. Tabloul săptămânii literare e mai sărac, deci, în ce privește proza artistică, critica și bibliografia. Nu lipsesc însă noutățile, ceea ce înseamnă că paginile respective ale ziarelor manifestă un interes – care poate fi mai mare, e drept – pentru dezvoltarea literaturii. Activitatea cea mai vie a avut-o după cum reiese de mai sus «Scânteia tineretului» care și în duminica trecută a publicat obișnuita pagină literară. Pe când la toate ziarele? Pe când la «Flacăra» mai multă preocupare pentru cronica literară, pentru schiță și nuvela scurtă?«.

4 iunie

- Într-un articol din „România liberă”, *Întâlnire cu Alexandru Sahia. Scrisoare din Moscova* (datat „Moscova, iunie 1954”), Ioan Grigorescu se referă, în treacăt, și la editările din URSS ale unor scriitori români: „Nu era singur (Alexandru Sahia în vitrina librăriei, n.n.). Dintr-un colț al vitrinei de lângă *Comoara* lui, privea căruntul Slavici. Alături, Alexandru Vlahuță, cu fața-i de țăran moldovean și cu surtucul de aba, își prezenta pe cei *Cățiva paraziți*, pe *Conu Dumitrache Petcu* și încă trei nuvele. Erau acolo și Mihail Eminescu cu un volum de poezii și Caragiale cu două cărți și Mihail Sadoveanu cu *Mitrea Cocor* în câteva ediții, cu *Nada florilor*, *Ion Ursu* și un tom întreg de povestiri”.

- Traian Șelmaru vorbește despre recenta plenară a secției de dramaturgie în articolul *Pe marginea plenarei dramaturgilor* („Contemporanul“, nr. 23); comentariul e fără mari surprize, în sensul că sunt reiterate dezideratele politicii oficiale în materie. Iată un fragment elocvent pentru maniera administrativă în care era concepută în epocă așa-zisa îndrumare a activității literar-artistice: „Dezvoltarea literaturii noastre dramatice depinde în mare măsură de îmbunătățirea muncii secției dramaturgilor, a biroului acestei secții, ca și a biroului

Uniunii Scriitorilor. Dezbaterele plenarei duc la concluzia că încă de pe acum trebuie luate toate măsurile în vederea definitivării repertoriului original al viitoarei stagiuni. Piese noi, create în majoritatea lor de autori tineri și prezentate diferitelor teatre, pot fi aduse în stadiul de reprezentare numai prin eforturile comune ale Uniunii Scriitorilor, teatrelor și Ministerului Culturii. În același timp, printr-o muncă temeinică, de adâncime, cu fiecare autor în parte, e necesar să se inițieze lucrări noi în genuri cât mai variate, orientate pe principalele probleme ale vieții. Să facem totul pentru a mobiliza întregul activ al autorilor dramatici, vârstnici și tineri, în vederea creării de noi și valoroase opere care să ajute poporul muncitor în lupta sa. Pe bună dreptate spunea acad. Camil Petrescu, președintele secției dramaturgilor, în cuvântul de închidere a plenarei: «Cu atât mai mult această sarcină ne apare imperioasă, cu cât se apropie două date de o importanță covârșitoare: 23 August și Congresul Partidului Muncitoresc Român. Aceste două date ne arată ce avem de făcut. Partidul Muncitoresc Român și conducătorii săi ne-au pus la dispoziție mijloacele ca să realizăm o operă dramatică în care clasa muncitoare să se regăsească și să găsească în același timp un sprijin... Ni s-au dat mijloace materiale și ni s-a dat ceva încă și mai important: ni s-au dat sălile pline, tixite, care sunt un rezultat al politicii de culturalizare a maselor dusă de Partid. Publicul de azi dorește să asiste la dezbaterile celor mai acute probleme ale zilei. Noi trebuie să facem toate eforturile ca să răspundem la ceea ce clasa muncitoare așteaptă de la noi»¹. □ În „Contemporanul“ (nr. 23) este publicat, sub titlul *Unele probleme ale creației dramatice în stagiunea 1953-1954*, un rezumat al referatului prezentat la recenta plenară a dramaturgilor; textul cuprinde aprecieri concrete și orientări precise: „[...]În privința individualizării caracterelor negative trebuie să spunem că s-a manifestat o mai mare îndrăzneală. Stratulat (din *Schimbul de onoare* [de Mihail Davidoglu]) rămâne ca unul din caracterele cele mai realizate de erou negativ din dramaturgia noastră. Se întâmplă însă un fenomen care trebuie să ne dea de gândit. În majoritatea pieselor sunt recrutați cu predilecție din mediul oamenilor muncii, al vicepreședinților de sfaturi populare, al directorilor adjuncți de întreprindere, al muncitorilor îmburgheziți, al ilegaliști degenerați. Este îmbucurător că scriitorii au rupt în sfârșit cu prejudecata că muncitorii, comuniștii, activiștii din aparatul de stat nu ar fi criticabili, că greșelile sau chiar cazurile de degenerare ce se pot ivi la unii dintre ei nu ar putea fi ilustrate în opera dramatică. Îndrăzneala dramaturgilor a prilejuit crearea unor caractere negative tipice societății noastre. Acest lucru nu trebuie însă să ne facă să uităm că dușmanul numărul 1, împotriva căruia trebuie să îndreptăm focul nimicitor al luptei de clasă, rămâne exploatatorul. Fostul capitalist, chiaburul, spionul. Îndrăzneala creatoare a dramaturgilor trebuie să se manifeste în primul rând în demascarea plină de ură a tuturor speciilor dușmanului de clasă și nu în înlocuirea acestuia cu elemente «pozitive» degenerate. Acestea din

urmă trebuie să-și găsească locul lor în dramaturgie, dar scriitorilor noștri le revine în primul rând sarcina să creeze imaginea luminoasă a luptătorului ilegalist, care continuă tradiția de luptă revoluționară a partidului în zilele noastre, chipul activistului neobosit pentru progresul social, figura pasionată a muncitorului constructor al socialismului. Cu cât conflictele pieselor vor fi mai dramatice, eroii lor se vor putea mai bine caracteriza în acțiune, iar când eroii pozitivi își vor găsi în dramaturgia noastră adevărata întruchipare, atunci și conflictele vor fi mai ample, mai pline de adevărul vieții și vor solicita interesul necondiționat al spectatorilor. [...]“. Interesante pot fi și considerațiile privind comedia: „[...] *Mielul turbat* este prima comedie satirică românească care promovează un comic al cărui izvor «constă în contradicția flagrantă dintre rău și un ideal care a devenit realitate concretă» (Ermilov) și al cărei conflict se naște din ostilitatea pe care tipurile negative o întâlnesc în societatea noastră. Mai există în comedia lui Baranga răbufniri ale comicului gratuit căutat, dar nu acesta este propriu piesei. Folosind mijloace variate, specifice comediei (farsa, quiproquo-ul, comicul de situații, de limbaj etc.) dramaturgul dovedește că nu există procedee condamnabile în construcția comediei și a caracterizării eroilor de comedie, dacă aceste procedee sunt folosite în sprijinul redării cât mai puternice a substratului social, a contrastului comic în slujba caracterizării cât mai ample a eroilor. Cu o singură comedie contemporană nu putem spune însă că a venit primăvara dramaturgiei satirice. Lipsa de comedii actuale caracterizează încă producția noastră dramatică. Există și în domeniul comediei pericolul imitației primei piese create pe o anumită temă. Există de asemenea tendința de a se alerga după unele «teme» care par a avea «căutare» într-un anumit moment. Amintim că apariția *Codului familiei* a dus la prezentarea a 8 proiecte de comedii pe aceeași temă. Aceasta nu înseamnă ancorare în realitate, ci, dimpotrivă, preluarea formală a unor probleme și aplicarea lor mecanică în teatru. Dacă în unele comedii create într-un trecut nu prea îndepărtat există o abundență de afirmații politice goale de conținut, de lozinci, iată că în ultima vreme a început să circule ideea că o comedie poate să «nu fie politică», adică pur și simplu să aibă numai haz. Este o idee primejdioasă, o idee străină artei noastre care, indiferent de genul de creație, este o artă pătrunsă de un puternic spirit de partid. Comedia ne este necesară pentru că ea contribuie cu ajutorul râsului la educarea comunistă a oamenilor și nu se rezumă doar la a provoca râsul [...]“.

□ În aceeași ediție a revistei, un articol de Lucia Olteanu, cu titlul *Un duel care trebuie să înceteze*, se referă la o chestiune care fusese abordată în două versiuni aparent contradictorii în presa vremii, și anume „necesitatea“ ca literatura pentru copii să vină în sprijinul activității instructiv-educative dispensate de instituțiile de învățământ: „[...] ce trebuie să fie lucrarea literară adresată copilului: o operă literară sau o lecție foarte bună ? O asemenea întrebare – cel puțin ciudată – izvorăște din concepția greșită a unor scriitori

care cred că între valoarea pedagogică și cea estetică a operei literare adresate copilului ar fi un raport de contradicție. Dacă pentru acești scriitori, problema a rămas din punct de vedere «teoretic» nerezolvată încă, în practica scrisului lor ei au încercat să dea o rezolvare cel puțin tot atât de ciudată. Astfel au apărut o serie de povestiri care plutesc într-o atmosferă idilică, ocolesc conflictele dramatice ale vieții, oferă micilor cititori drept exemplu chipul unor eroi pozitivi neveridici, copii «cuminți», plicticoși. Autorii acestor povestiri, conștienți ei înșiși de faptul că nu și-au realizat artistic intențiile, încearcă să-și ascundă lipsurile sub pretextul că au servit într-o măsură exagerată punctul de vedere pedagogic (?). Într-o măsură, chiar unii pedagogi au contribuit la formarea unei astfel de concepții, dat fiind că ori de câte ori au discutat valoarea unei lucrări adresate celor mici, au contabilizat farmaceutic mai ales numărul cunoștințelor transmise, numărul intrărilor dirigintelui [...] fără a acorda vreo atenție situațiilor și chipurilor artistice, expresiei literare care a reușit sau nu să transmită un anumit conținut de idei (semnificativ în această problemă este și articolul tov. I. Stanciu, apărut în «Revista de pedagogie» nr. 1, 1954). Titlul articolului *Literatură și pedagogie* apărut în «Gazeta literară» nr. 10 a lăsat impresia că va discuta problema raportului firesc, necesar, dintre literatură și pedagogie. Dar încă din primele rânduri, I. Hobana – autorul articolului –, în loc să arate raportul just dintre valoarea pedagogică și cea artistică pe care trebuie să le întrunească lucrarea literară adresată copilului, nu face decât să aducă noi argumente pentru a justifica această falsă contradicție, deși în mod formal se declară împotriva ei. Întreg articolul polemizează de pe poziția scriitorului cu tov. I. Stanciu, care prin articolul din «Revista de pedagogie» s-a situat pe poziția pedagogilor și deci a «adversarilor». Tov. I. Hobana se sperie la gândul că literatura [...] ar putea fi confundată cu «un auxiliar» al procesului de învățământ. [...] Un asemenea fel de a pune problema dezvăluie de fapt atitudinea criticabilă pe care o mai au unii scriitori față de procesul de învățământ a cărui sarcină – cred ei – ar conta exclusiv în formarea și fixarea unor noțiuni și nu în formarea și influențarea conștiinței viitorilor cetățeni. Această atitudine este confirmată de altfel și prin evitarea tratării în literatură a problemelor legate de procesul de învățământ. Falsitatea acestui punct de vedere ne-o dovedește cu prisosință o carte a cărei valoare a fost recunoscută de toți scriitorii și de toți pedagogii și îndeosebi de micii cititori – este vorba de *Vitea Maleev la școală și acasă*, scrisă de Nosov. [...] Scriitorii pot fi mândri că mijlocul preferat al educatorilor pentru a răspunde nenumăraților «de ce» scorniți de mintea iscoditoare a copilului este povestirea, și în general cartea de literatură. Aceasta se datorește în primul rând particularităților de vârstă, felului de a gândi în imagini, propriu copilului. Literatura bună are o mare înrăurire asupra celor mici [...]».

• *Sub steagul realismului socialist* este titlul unui articol al sovieticului Alexei Surkov, reprodus în „Scânteia”, ca semn al susținerii oficiale a acestei

„metode de creație”. □ În aceeași ediție, sub genericul „Note de călătorie din R. P. Chineză”, V. Em. Galan semnează un reportaj intitulat *Înainte de a vorbi despre satul chinez*. Descrierile în culori sărbătorești ale spațiului chinez transformat după instaurarea democrației populare, aprecierile la superlativ – sprijinite pe date statistice - ale lumii noi, raportate mereu la modelul sovietic, construiesc imaginea cetății ideale utopice – plasată, firesc, în opoziție cu lumea marcată de „calamități” și greu încercată în anii trecutului întunecat, a cărui zdrobire capătă semnificația triumfului binelui, al luminii, ca punct terminus al scenariului eschatologic reciclat de ideologia partinică.

6 iunie

• Este consemnată, în „România liberă”, o ședință plenară a filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor (*Ședința plenară a filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor*, comunicat transmis prin Agerpress), la care au participat, printre alții, Mihai Beniuc, Nagy Istvan, Asztalos Istvan, A. E. Baconsky. După toate aparențele, este vorba de o ședință în care revista, admonestată de deviere de la mesajul ideologic oficial, este somată să-și facă autocritica prin vocea redactorului-șef, A. E. Baconsky, al cărui referat este rezumat astfel: „Oprindu-se asupra lipsurilor din domeniul creației scriitoricești, el (A.E.B., n.n.) a combătut unele manifestări străine metodei de creație a realismului socialist, ca intimismul și schematismul în prezentarea eroului pozitiv, greșeli întâlnite în lucrările unora dintre scriitorii clujeni”.

• În „Scânteia tineretului”, Maria Banuș publică articolul *Îndrăzneală creatoare*, comentând scrisoarea *Despre curaj în creația literară* semnată de Mircea Săucan în numărul din 23 mai. Pentru Maria Banuș, „curajul de a face literatură de calitate” este cerut de un public care „în imaginea artistică pe care i-o dăm [...] nu vrea să găsească înregistrate ca pe o placă arabescurile unui oarecare eu, aplecat asupra lui însuși într-o autocontemplație budistă, nici fotografia grosolană a unor observații mărunte, neselectate, netrecute prin sita fină a personalității, a gândirii, a fanteziei scriitorului. Cititorul pasionat și exigent cere scriitorilor să meargă pe drumul arătat de strălucita experiență a clasicilor universali, a clasicilor noștri, a frunzașilor literaturii sovietice, drumul adevărului.” În această perspectivă, „aflarea esenței unui fenomen social dat, sesizarea noului în formele lui incipiente, pătrunderea complexității luptei de clasă, cer pe lângă multe alte însușiri din partea scriitorului – îndrăzneală.” Modelele de „urmat” sunt Fadeev cu romanul *Înfrângere* și Maiakovski cu poezia sa combativă: „curajul creator” al lui Fadeev transpare din abordarea „forței de neînvins a comunismului” și a „valorilor morale pe care comunismul le naște în oameni”; în plus, „câtă îndrăzneală nu i-a trebuit lui Maiakovski pentru ca – împotriva tuturor apărătorilor fâțiși sau mascați ai poeziei decadente, apolitice – să înalțe și să țină, fără șovăială, în mâinile sale

puternice, steagul poeziei combative?” □ Numărul mai cuprinde și *O poveste despre povești* a lui Marcel Breslașu, text ideologic în versuri pomind de la personaje și scenarii din basme. Fragmentul face parte din *Cântul întâi* al poemului *Povestea Poveștilor*, în versiunea pentru copii.

9 iunie

• V. Em. Galan continuă, în „Scânteia”, seria relatărilor despre minunata lume nouă descoperită în R. P. Chineză, într-un reportaj intitulat *În munții Pin-sunului* (pag. 3). Uriașa muncă transformatoare a unei lumi încercate atât de vitregiile naturii cât și de cele ale istoriei este, și aici, pretextul unei narațiuni/descrieri cu valoare de exemplaritate, plasată între reportaj și schița istoriografică. Continuarea reportajului apare în pagina 4 a numărului din 12 iunie.

10 iunie

• În „Gazeta literară”, nr. 13, sunt prezentate, pe un spațiu amplu, *Convorbiri între scriitori și cititori*: este vorba de un grupaj de relatări de la întâlniri, organizate, ale unor scriitori cu publicul cititor: Gala Galaction fusese invitat în mijlocul studenților de la facultatea de filologie bucureșteană, Cicerone Theodorescu se întâlnise cu membrii cercurilor literare din Capitală (în sala de lectură a clubului «Grivița Roșie», adică în cartierul din care scriitorul era originar), iar Sütő András se întâlnise, în comuna Belitori, din regiunea București (azi – comuna Troianul, județul Teleorman), cu cititorii din localitate, țărani și salariați ai gospodăriei agricole de stat. Reproducem câteva pasaje din relatarea întâlnirii lui Gala Galaction cu studenții: „Vineri, 4 iunie, în amfiteatrul «Odobescu», studenții de la facultatea de filologie au primit în mijlocul lor pe scriitorul Gala Galaction. După prezentarea făcută de lector univ. Zoe Dumitrescu, scriitorul Gala Galaction a luat cuvântul și a răspuns întrebărilor puse de studenți. [...] «Înainte de orice, îmi dați voie să fiu luător-amine la faptul pe care-l simțim cu toții, acela că ne-am putut întâlni aici. Dacă avem acest prilej de a ne vedea și vorbi împreună, dacă ne bucurăm cu toții de această întâlnire, o datorăm autorităților noastre școlare care ne-au ocazionat această serată. [...] Anton Bacalbașa este o figură de care democrația noastră trebuie să-și aducă aminte cu mare dragoste și cu recunoștință. Dar el a avut și părți mai puțin de laudă, între care trebuie să amintesc de polemica cu Hașdeu, care în zilele lui din urmă ajunsese, cu doctrina lui spiritistă, în conflict cu multă lume. Între el și Anton Bacalbașa a început cearta. Hașdeu era totuși un cuget obiectiv. Cineva l-a rugat să-i indice un gazetar priceput, pe care să-l ia peste munți. Ei bine, Hașdeu, acest dușman al lui Bacalbașa, răspunde celui venit din Ardeal: «Dragă, avem un singur gazetar adevărat – pe Anton Bacalbașa. Dacă ți-l dăm ție, noi cu ce rămânem?». Cum vedeți, moșul era obiectiv. [...] Cu Vlahuță am fost prieten,

mai prieten decât cu toți ceilalți, atât de prieten încât, când am rămas odată fără mijloace de trai, fiind dat afară din postul pe care-l ocupam, Vlahuță și-a luat pensia pe o lună și mi-a trimis-o mie, printr-un prieten comun. Vlahuță era bun, extraordinar de bun. Vlahuță primea, îmbrățișa, încuraja pe toți debutanții. Aceștia veneau și erau primiți în casa lui Vlahuță ca în sânul lui Avram. Toți aspiranții la literatură mergeau la Vlahuță. Nu prea îi plăceau lui totdeauna versurile care i se aduceau, dar totdeauna îi ajuta cu parale pe băieți. [...] Pe Coșbuc nu l-am cunoscut prea mult. Era mai distant și mai în vârstă. Totuși am avut cu el o interesantă întâlnire, la o șezătoare ținută la Galați sau la Brăila. [...] Mi-aduc aminte că șezătoria s-a ținut într-o încăpere mare, un fel de teatru. Când a venit rândul lui Coșbuc, acesta a început așa: «Domnilor, unii dintre d-voastră, care m-ați citit, și aveți în minte *Cântecul barbar* și alte cântece de vitejie, sau *Noi vrem pământ*, veți fi crezut că sunt un munte de om. Vedeți că sunt pipiriu și abia o duc. Alții care ați citit *Subțirica din vecini* sau alte poezii ale mele și mă credeți frumos, vedeți că sunt departe de așa ceva. Sunt un biet bătrân». Atunci eu, privindu-l pe Coșbuc în lumina gazului, mi s-a părut la un moment o statuă de peste un veac, mi s-a părut Coșbuc – palid, transfigurat, – ca o statuă care, prin minune, grăia». [...] □ În același număr al revistei este reprodus din „Pravda” articolul ***Pentru realismul socialist***, aparținând lui V. Ermilov, critic sovietic care era probabil cel mai marcant și influent teoretician și susținător al „metodei de creație” adoptată oficial de autoritățile sovietice și impusă și țărilor satelite. Articolul cuprinde numeroase referiri precise, multe dintre ele polemice și extrem de critice, de „condamnare” (de pe o poziție de forță, „oficială”), privind opere ale unor scriitori sovietici ai vremii, precum și articole ale unor critici sovietici (denunțați ca susținători ai unor teze și opinii neconforme cu adevărata estetică a realismului socialist), însă valoarea lui principală – cea pentru care a fost publicat în presa literară oficială românească – este cea de îndreptar, de „catehism”, de „rețetar” al preconizatei „metode de creație” obligatorii. Iată câteva pasaje din care acest caracter reiese cu pregnanță: „Din problemele primordiale care merită să fie discutată de către opinia publică scriitoricească fac parte problemele luptei pentru însușirea realismului socialist ca metodă artistică de prezentare justă a realității în dezvoltarea ei revoluționară, pentru adâncirea continuă a acestei metode, pentru principiul spiritului de partid în literatură, al luptei împotriva abaterilor de la realismul socialist, de natură să împiedice îndeplinirea marilor sarcini care stau în fața literaturii noastre. Partidul a arătat în repetate rânduri că există două moduri principale de a se abate de la realismul socialist, părăd să fie diametral opuse, contradictorii, dar care în realitate se alimentează și se întăresc reciproc. Pe de o parte sunt influențele străine literaturii sovietice, influențele metodelor artistice idealiste, printre care formalismul, decadentismul, naturalismul burghez, – care duc în

cele din urmă la ponegrirea realității noastre, la ignorarea mlădițelor comunismului în realitatea noastră. În hotărârile partidului cu privire la problemele ideologice a fost subliniată îndeosebi legătura dintre decadentism și naturalismul burhez, demascându-se totodată influențele decadente în creația unor scriitori și denaturarea grosolană a realității în lucrările unui propovăduitor al apolitismului și a lipsei de idei ca M. Zoșcenko. Pe de altă parte, sunt manifestări de vulgarizare a realismului socialist, atât în literatura propriu-zisă, cât și în teoria literară și în critică, manifestări care duc la prezentarea săracă, schematică, primitivă a vieții noastre, la simplificarea și prin urmare la discreditarea chipului spiritual al oamenilor noștri, la sectarism și dogmatism, la neînțelegerea faptului că numai realismul socialist asigură cea mai largă libertate și varietate a inovațiilor în artă, a talentelor și a stilurilor individuale. Cele două tendințe amintite se fac simțite sub o nouă formă, sub un nou aspect și în zilele noastre în unele opere literare și articole de critică. Sub pretextul satirei și al combaterii prezentării în culori trandafirii a realității și a lipsei de conflict, în unele lucrări ale dramaturgilor este oferit un tablou denaturat al realității, cum ar fi de pildă piesa *Prințul moștenitor* de Anatoli Marienhof, unde este înfățișat un grup de tineri trândavi și nemernici ajunși la o totală decădere morală. Piesa lui A. Marienhof substituie luptei împotriva fenomenelor negative, specularea lor cinică. Autorul a denumit această lucrare satiră, ea însă nu are nimic comun cu genul satirei. Prin natura ei, satira demască tot ce este rău și întunecat în viață, ridiculizând. Autorul piesei *Prințul moștenitor* face tot ce-i este cu putință pentru a da vieții monștrilor morali și nulităților care se prosternează în fața moravurilor gangsterilor americani, aparența unui «dramatism», a unui efect captivant, nuanța unui «demonism» ieftin. Autorul pune în gura principalului personaj negativ versuri decadente [...] În lucrare lipsește cu desăvârșire un conflict real, o acțiune dramatică, lupta adevărată împotriva personajelor negative, în asemenea piese, sub aparența «satirei» și a demascării răului iese la iveală cea mai deplină lipsă de conflict, legată de o denaturare grosolană a adevărului vieții noastre. Adevărata satiră a confirmat întotdeauna germenul pozitiv al realității, ea nu promovează niciodată răul, ci dimpotrivă îl desființează din punct de vedere moral. [...] Lupta pentru oglindirea veridică a realității în dezvoltarea ei revoluționară este principalul în realismul socialist. Arta decadentă care propovăduiește pesimismul și decadența sugerează dimpotrivă fuga de realitatea obiectivă, declară că viața reală este o iluzie, un vis, iar iluziile și visele subiective – realități. Aceste idei sunt adevărate șabloane de ce există de când a apărut pe lume idealismul subiectiv. Cât de uimit a fost cititorul nostru când a luat cunoștință de o reluare a acestor motive în poezia *Nunta*, care face parte dintr-un ciclu de poezii ale lui B. Pasternak publicate în nr. 4 al revistei «Znamia» din anul 1954 ! Ultimele strofe care încheie acest ciclu sunt

următoarele: «Viața este doar o clipă/ Ea nu este decât dizolvarea noastră în alții/ Ca un dar adus acestora / Ea nu este decât o nuntă/ Care pornește de jos / Ea nu este decât un cântec, un vis,/ Ea nu este decât un porumbel». Viața nu este decât o clipă, un vis, un porumbel care gonește după un vis, după tot ce se dizolvă în toate și în toți, în nori, în aer, nu este decât o nălucă – acesta este conținutul versurilor lui B. Pasternak. Arta subiectivistă a arătat întotdeauna că viața nu este decât «o clipă», «un vis» și de aceea este absurd să năzuiești spre îmbunătățirea ei, să consumi forță pentru un viitor mai bun al patriei, al omenirii. Cititorul care a primit cu interes publicarea noului ciclu de poeme ale lui B. Pasternak nu poate fi cătuși de puțin recunoscător pentru un asemenea «dar» – reeditare a motivelor cântate de poeții decadenți de felul lui K. Balmont și I. Sevcetanin.[...] Subliniem în această ordine de idei că manifestările de genul poeziei *Nunta* de B. Pasternak dovedesc cât se poate de limpede falsitatea tezei că «sinceritatea în literatură» este o lozincă principală și atotcuprinzătoare a dezvoltării literare. Să admitem că poezia *Nunta* este pe deplin sinceră. Aceasta însă n-o împiedică să fie falsă din punct de vedere al conținutului ei. Totodată, în articolul confuz și dăunător al lui V. Pomeranțev, *Despre sinceritate în literatură*, publicat în revista «Novii Mir» (nr. 12/1953) sinceritatea este prezentată ca o trăsătură hotărâtoare de cea mai mare importanță pentru talentul unui scriitor și drept o lozincă de bază îndrumătoare pentru dezvoltarea literaturii. Dar și minciuna poate fi sinceră ! [...] Firește, sinceritatea este una din condițiile esențiale ale creației artistice; dar a identifica una din condițiile problemei cu rezolvarea ei este o greșeală. Principalul criteriu pentru toți marii scriitori a fost **criteriul adevărului vieții, criteriul unei ideologii înalte**. Adversarii literaturii înaintate, realiste și de un înalt nivel ideologic, au învinuit-o întotdeauna de «nesinceritate», de faptul că ea ar fi «legată», «încătușată» de ideologie. După ce literatura și-a legat în mod deschis soarta de lupta eroică a Partidului Comunist iar apoi de primul stat socialist din istoria omenirii, critica burgheză pusă în serviciul sacului cu bani a acuzat-o în permanență că este «oficioasă». Critica burgheză susținea că măiestria artistică și sinceritatea sunt incompatibile cu caracterul ideologic și partinic al literaturii. [...] Gorki a definit esența literaturii beletristice prin această minunată formulă: **știința despre om**. A. Macarenco a arătat foarte bine că creația lui Gorki reprezintă o **cercetare a omului**. Aceste caracterizări au o importanță deosebit de mare pentru literatura realismului socialist, a cărei «cercetare a omului» este menită să ajute creșterea neconținută, spirituală, ideologică, politică și culturală, care are loc în țara noastră, spre îmbogățirea spirituală a omului, în procesul construirii comunismului. Literatura sovietică participă activ la formarea sau accelerarea acestei creșteri în luptă consecventă pentru dezvoltarea multilaterală a culturii și implicit pentru educarea sentimentelor omului societății socialiste. Această sarcină este pusă cu o mare vigoare

în zilele noastre. Când atitudinea societății socialiste față de om se vedește mai deplin și mai clar. A fi în slujba fericirii omului muncii – aceasta este temelia temeliiilor întregii politici și lupte a partidului comunist. Iată de ce astăzi, atât cititorii cât și scriitorii știu că principalul în literatura realismului socialist este omul sovietic, cu ideile, sentimentele și frământările sale, cu munca sa creatoare, cu viața sa personală. Cititorul nu acceptă astfel de lucrări în care problemele construcției noastre sunt rupte de om, în care cititorul nu simte dragostea înflăcărată a scriitorului față de omul sovietic, întotdeauna nou, inedit în manifestările sale, totdeauna deosebit prin sentimentele, ideile și comportarea sa. În artă, orice problemă există doar în măsura în care ea este întruchipată în mod concret. Când această întruchipare concretă lipsește, omul devine doar o ilustrație, o anexă la «problemă», ceea ce face ca în realitate să nu mai existe nici problema, nici omul. Tot ceea ce construim și creăm, noi construim și creăm **pentru om**. Orice problemă industrială agricolă, științifică, tehnică, a construcției noastre este plină de cel mai profund conținut uman și arta are datoria să descopere acest conținut. Totodată, critica vulgar-sociologistă, denaturând în mod grosolan principiile realismului socialist, ignorează problema calității zugrăvirii artistice a vieții sufletești a omului. [...] Critica vulgar-sociologistă desparte în mod mecanic operele în «conținut» și «formă», înțelegând prin «conținut» problema abstractă, pur logică, rațională, ruptă de caracterul artistic concret. Critica vulgarizatoare nu poate și nu dorește să înțeleagă că sărăcirea și primitivizarea sentimentelor și ideilor omului sovietic constituie o greșeală grosolană în ce privește **însuși conținutul** operei. Această critică ignorează însemnătatea luptei pentru un înalt nivel artistic, pentru educarea gustului artistic, exigent: ea nu dorește să țină seama că educația estetică reprezintă o parte integrantă a educației comuniste. [...]”.

• Radu Cosașu publică în „Scânteia tineretului” câteva *Note asupra volumului opt al „Operele” lui M. Sadoveanu*, sub titlul *Deslușind unele taine ale măestriei scriitoricești...* Reproșând volumului „lipsa unei prefațe de autoritate”, criticul îi recunoaște, în schimb, „particularitatea remarcabilă” prin vocația „amintirii, a evocării” care reverberează din texte precum *Oameni din lună, Umbre, Ți-aduci aminte, Cocostârcul albastru, Dumbrava minunată*. Critica ideologică aplicată a *Notelor* „revizuieste” discursul sadovenian în sensul că, „fără a fi pesimiști, fără a fi înfrânți, cei cu care Sadoveanu deapănă amintiri sau «persoana întâia» a povestirilor purtătoare de umbre, sunt totuși oameni triști, melancolici, pe care viața în societatea burghezo-moșierească i-a dezamăgit de multe ori, prin nedreptățile ei, prin grosolănie, prin meschinărie, prin lipsa de perspective.” Strategie a pledoariei „pentru omul desconsiderat de societatea burghezo-moșierească”, amintirea devine „o forță vitală”, cu „rol de întărire a puterii sufletești”, așa cum se întâmplă, susține edificator autorul articolului, în *Învierea*.

12 iunie

• I. Purcaru semnează, în „Scânteia”, o schiță-reportaj intitulată *Pădurarii*, o narațiune despre renașterea lumii distruse de clasa exploatoare (care reciclează cele două trepte ale schemei eschatologice – moartea și degradarea lumii, urmată de noua cosmogonie), al cărei pretext este acțiunea de reîmpădurire întreprinsă de oamenii muncii de la Ocolul Silvic din Vălenii de Munte: „Capitaliștii despuiaseră fără cruțare mantia de verdeață a munților; codri întregi, cu hotarele pierdute în aburul zării fuseseră ciopârțiți, rași de pe fața pământului. [...] Acum, noii stăpâni ai acestor plaiuri, oamenii muncii porneau o aprigă bătălie: sădirea de arbori în locurile dezgolate.”

13 iunie

• În recenzia sa din „România liberă”, *M. R. Paraschivescu*, „*Laude*”. *Edi-tura de Stat pentru Literatură și Artă*, Georgeta Horodincă schițează și un traseu al înregimentării poetului în canonul oficial: „Poetul, care în 1941 își făcea drum în literatura noastră ca un pătimaș cântăreț al sentimentelor adânc, răscolitor omenești, exprimându-și astfel protestul împotriva orânduirii care înstrăina omul de sine însuși, a găsit în anii de după eliberarea patriei noastre fâgașul artistic larg spre care tindea valorosul său debut. Adâncindu-se prin înțelegerea în lumina ideologiei marxist-leniniste a fenomenelor vieții, talentul poetului s-a putut desfășura pe un plan superior. Intensa sa activitate de traducător din literatura rusă și sovietică a îmbogățit de asemenea simțitor experiența sa poetică și i-a înviorat cu culori noi, proaspete, paleta de artist original. Noul său volum, semnificativ intitulat *Laude*, reunește creația sa poetică de după 23 August 1944 – cu excepția poeziei *Vasile Roaită*, datată din 1935 – și reflectă efortul său de a da expresie artistică realității noi, pe care lupta clasei muncitoare condusă de partid a instaurat-o în țara noastră”.

• „Scânteia tineretului” publică un poem de N. Labiș, *Valentin din Sasca*. *Fragment de stenogramă de la o adunare generală*, precum și replica lui Silviu Podină vizând tema *Despre curaj în creația literară* sub titlul *Spectator sau militant...* Intervenția editorială susține un punct de vedere omniprezent în epocă: „Scriitorul realist de talent zugrăvește întotdeauna cu curaj, sinceritate, cu pasiune adevărul vieții în transformarea sa revoluționară, abordează problemele mari ale oamenilor, fără să se teamă că nu va fi înțeles de masele milioanele de cititori de azi și de mâine.” Opțiunea pentru artistul-militant este definitorie, susține semnatarul articolului: „În vremea noastră, scriitorul trebuie să aibă o concepție înaintată, partinică asupra vieții și creației, pentru că literatura nu poate fi despărțită de politică. Toate problemele, conflictele personale sufletești, sunt generate într-un fel sau altul de probleme politice.”

16 iunie

• „Scânteia tineretului” publică poezia satirică a lui Ștefan Iureș, *Mister Wiley*, centrată pe figura senatorului american Alexander Wiley, cel care semnează

„raportul calomnios al comisiei de anchetă a Senatului American asupra situației din România.”

17 iunie

• În „Gazeta literară“, nr. 14 (număr consacrat lui Mihai Eminescu, de la a cărui dispariție se împliniseră la 15 iunie 65 de ani), Mihai Beniuc semnează textul intitulat *Eminescu*: „Popularitatea și prestigiul unui mare scriitor sporesc neîncetat, cuprinzând mase populare tot mai largi. Este neîndoielnic faptul că azi Mihail Eminescu, în țara noastră, nu a cucerit prin opera sa pur și simplu cercuri largi de cititori, ci a cucerit întregul popor. Mai mult, renumele său se extinde tot mai departe peste hotare. Motivul acestei glorioase ascensiuni trebuie căutat în primul rând în însăși opera poetului. Dar înainte de a căuta rădăcinile acestei creșteri a stelei ce «încet pe cer se suie», e necesar să se sublinieze faptul că, îndeosebi după centenarul nașterii poetului, care a fost sărbătorit în anul 1950 în toată țara la proporția de mare sărbătoare națională, opera sa a câștigat sute de mii de noi cititori din rândul celor ce muncesc. De atunci, versurile sale, tipărite în ediții de masă, sunt de-a dreptul absorbite nemijlocit, după apariție, de masele populare. Regimul democratic l-a dat pe Eminescu poporului său. Iar poporul l-a recunoscut ca mare poet al său. De fapt, dintre poeții din trecut, nimeni nu este mai apropiat ca Eminescu prin arta sa de arta poporului. Natura țării, dragostea, credințele, poveștile poporului n-au fost cântate de altul în versuri mai frumoase, nici mai înrudite cu însăși esența versului popular românesc, în cea mai limpede, mai muzicală limbă românească, distilată din experiența milenară a poporului, din toate colțurile locuite de acest popor. Dar în forma populară a versului său, Eminescu a știut să pună conținutul viu al năzuințelor latente ale poporului, întruchipate de poet ca protest împotriva lumii burgheze, împotriva exploatării în creștere. Dacă Eminescu n-a văzut drumul pe care urma să meargă poporul, a văzut foarte bine durerea poporului, și cu cât trecea timpul, cu atât conținutul poeziilor lui Eminescu era tot mai mult identic cu un necruțător protest împotriva lumii în care trăia, protest nu personal, ci izvorât din durerea obștească. Satirele sale, poezii ca *Viața*, în care se definește cu atâta artă exploatarea capitalistă, capodopera poeziei noastre: *Luceafărul*, această sfâșietoare demascare, la modul simbolic, a relațiilor de dragoste meschine din vremea sa, sunt monumente de acuzare a unei orânduiri «crude și nedrepte», cum o numea el însuși. Sfârșitul tragic al poetului a fost o urmare tocmai a orânduiri în care el a trăit și căreia mândria sa, hrănită din dragostea de țară și de popor, n-a vrut să i se supună. În ciuda mizeriei, a nenorocirilor în care era împins în contemporanii la putere pe atunci, Eminescu a privit de sus lumea lor, a disprețuit-o profund și, întocmai ca marele său prieten Caragiale, a condamnat-o: «*Au prezentul nu ni-i mare? N-o să-mi dea ce o să cer?/ N-o să aflu într-ai noștri vreun falnic juvaer?*», – spunea el, cu dureroasă ironie. Era firesc ca

acelei lumi Eminescu să-i spună, adresându-se femeii vândute interesului de-o clipă: «Ce-ți pasă ție chip de lut/ Dac-oi fi eu sau altul? Trăind în cercul vostru strâmt/ Norocul vă petrece,/ Ci eu în lumea mea mă simt/ Nemuritor și rece». Era o sfidare a vremelniceii unei societăți intrate în putrefacție, era retragerea protestatară a omului străin de acea lume și superior ei, legat de popor, era negarea a ceea ce era însemnat «cu pata putrejunii», a tot ceea ce era «perfid și lacom», a tuturor acelor care aruncau numai vorbe mari și vâneau «câștigul fără muncă». Cum putea să fie poetul față de acea lume altfel decât disprețuitor și rece, și totodată nemuritor, adică viu în conștiința acelora pentru care scria în perspectiva timpului ce venea – în conștiința poporului ? Clasa muncitoare a sfărâmat cercul strâmt în care s-a chinuit Eminescu, a zdrobit «orânduirea [sic] cea crudă și nedreaptă» ce împărțea lumea în «mizeri și bogați» și a pus la locul de cinste munca și drumul prin muncă spre trai fericit pentru cei ce muncesc. Versul lui Eminescu răsună cald și este viu în inima oamenilor muncii. Iubirea sa față de popor este răsplătită de iubirea întregului popor față de opera sa nemuritoare». □ La rubrica „Cronica literară“, apare prima parte a comentariului, elogios, formulat de Mihail Petroveanu despre volumul de versuri *Laude*, de Miron Radu Paraschivescu. □ La rubrica de note „Răsfoind ziarele și revistele“ (semnată: Cronicar), sub titlul *A scrie frumos*, găsim ecouri la dezbaterile asupra limbii literare, purtate în „Contemporanul“: „În «Contemporanul» continuă, bine susținute, dezbaterile în jurul limbii literare. Săptămâna trecută, la tribuna discuției a urcat Al. Philippide, pledând împotriva stricării limbii.[...] Al Philippide consideră că există trei inamici de seamă ai scrisului frumos. E vorba mai întâi de purismul excesiv, ai cărui adepți «vor să înlăture din limbă neologismele, chiar cele necesare». Ori «să înlături cu orice preț neologismele intrate în limbă și înrădăcinate de atâta vreme, înseamnă să... cazi în exagerări comice, să vorbești și să scrii în secolul al XX-lea în limba lui Ureche sau a lui Miron Costin». E vorba după aceea de reversul medaliei, și anume «de întrebuițarea fără măsură a neologismelor», la fel de păgubitoare, deoarece «când zugrăvești o stare de suflet sau istorisești dezvoltarea unui caracter nu trebuie să scrii în stil de tratat de psihologie, pentru că atunci faci știință, nu roman». În sfârșit, e vorba de nepăsarea față de limbă proclamată și apărată de unii în numele așa-zisei «autenticități».[...]“. □ În aceeași revistă, la aceeași rubrică, sub titlul *Deslușind tainele măiestriei*, sunt semnalate elogios „câteva remarcabile Note asupra volumului opt al Operelor lui Mihail Sadoveanu, întrunite sub titlul *Deslușind unele taine ale măiestriei scriitoricești*” publicate de Radu Cosașu în două numere consecutive ale „Scânteii tineretului“. □ O altă notă, publicată sub aceeași rubrică, anunță – reproducând știrea după «România liberă» – o recentă inițiativă „a doi tehnoredactori de la «Cartea Rusă»“, și anume „romanul-gazetă“, adică ideea republicării unor romane în ediții ieftine, populare: „«Romanele vor fi tipărite în dublă prezentare: o primă prezentare în

format obișnuit, cu ilustrații, legată, și o a doua prezentare (obținută cu zațul cules la prima variantă) cu care se va tipări o carte de format mare, pe două coloane, pe hârtie-tipar, cu o legătură mai puțin costisitoare, ediție care se va putea difuza la prețul de circa doi lei». Primele romane-gazetă: *Pământ desțelenit*, de Șolohov, și *Insula dezamăgiților*, de Lorghin“.

18 iunie

• În „Contemporanul“, nr. 25, în continuarea seriei de articole care – sub genericul „Discuții“ – se constituie într-o dezbatere pe tema limbii literare, se remarcă intervenția lui Radu Cosașu (*Tot despre stil și despre încă ceva...*) care reprezintă o reacție (de fapt, cu toate precauțiile arborate în pasajele introductive) tăios polemică la articolul lui Andrei Băleanu, apărut în nr. 22 al revistei: „[...] În articolul *Stil și conținut în literatură*, tov. Andrei Băleanu aduce în discuție o nouă serie de păreri, lăsând pe planul al doilea problema inițială, în privința căreia se raliază – pe scurt – cu punctul de vedere, întru totul just, credem și noi, al scriitorului Cezar Petrescu. Indiscutabil, Andrei Băleanu deschide discuției un fâgaș nou și, mai ales, încearcă – nu fără unele reușite (îndeosebi explicațiile cu privire la raportul dintre măiestrie, conținut și formă) – să abordeze chestiunile într-un spirit științific, foarte necesar discuției. Nu vom cuteza a dezbate problema stilului și conținutului până în ultimele consecințe, dar a preciza unele puncte de vedere pe această latură a discuției e mai mult decât necesar, ținând seama în special de unele superficialități ale lui A. Băleanu în tratarea problemelor. Să pornim nu direct de la stil, ci de la acea lege a tipizării pe care A. Băleanu o expediază în câteva rânduri. Fără îndoială că putem vorbi despre existența unei asemenea legi în arta realistă, lege care dezvăluie o legătură necesară, obligatorie, esențială între scriitorul realist și realitate. Numai că a spune atât e prea puțin. Ceea ce ne interesează în primul rând este specificul legii tipizării. Există ceva specific în desfășurarea ei sau ea acționează în același chip ca, de pildă, legea după care, în căderea liberă a corpurilor în vid, spațiile străbătute sunt proporționale cu pătratele timpurilor ? Legile obiective ale artei realiste au particularitatea că acționează asupra unor oameni care și-au propus să dea tablouri subiective, *neapărat subiective*, ale realității obiective. Obiectivitatea legii tipizării se întâlnește cu subiectul creator (cum e numit scriitorul în cursul de estetică al lui N. Dimitrievna). Contrazicerea e cu totul aparentă: orice scriitor realist, slujitor al adevărului, vieții, se îndreaptă în mod obligatoriu spre fenomen, pentru a dezvălui prin el esența și orice scriitor realist, în mod obligatoriu, transmite fenomenul după ce l-a interpretat el însuși, după ce l-a trecut prin conștiința sa. Nu poți tipiza – dacă conștiința de scriitor nu ți-a fost curentată de anumite fapte, de anumiți oameni, de anumite idei... În articolul său – articol privitor la stil – A. Băleanu nu dă deloc atenția cuvenită individualității reale, absolut obligatorii, a creatorului, mulțumindu-se cu o simplă afirmație,

pe care vom vedea, o nesocotește în final. De unde această atitudine neînțelegătoare față de ce-i este propriu scriitorului? Cum te poți avânta să dezbați probleme de stil fără a da locul convenit personalității literare – fără de care nu se poate naște stilul? Lupta împotriva subiectivismului să ne împiedice de a vorbi despre subiectul creator? E periculoasă această atitudine vulgarizatoare: a vedea unilateral și «în general» obiectivitatea legilor artei fără a înțelege acel specific în acțiunea lor, înseamnă a te rupe de pulsul viu al creației artistice. E drept, A. Băleanu încearcă undeva să spună ceva în legătură cu această problemă a personalității scriitorului și a stilului său: «Firește, stilul fiecărei opere și al fiecărei imagini poartă amprenta individualității artistului»... Dar aceasta rămâne o simplă afirmație printre alte probleme, o aducere aminte, nu o idee principală. Imediat după afirmația de mai sus, A. Băleanu renunță la dezvoltarea ei și trece la altă chestiune – izvorul particularităților de stil. Înainte de a discuta această chestiune, să arătăm – oricât de scurt – ce înțelegem prin stil, pentru că din articolul lui A. Băleanu ne e teamă de o interpretare unilaterală a noțiunii. Prin stil, teoria literaturii înțelege ansamblul unitar al particularităților referitoare la conținutul de idei și la realizarea artistică, particularități întâlnite de-a lungul creației unui scriitor. A. Băleanu – e mai mult decât o impresie – confundă forma cu stilul. El o scrie clar: «Firește, forma, stilul, nu se reduc la limbă»... Tocmai faptul că stilul cuprinde și particularitățile din domeniu conținutului ne permite să denumim anumite eroine din literatura rusă, eroine turghenievienne, adică aparținând stilului lui Turgheniev. Sau eroii lui Camil Petrescu, sensibili ca seismografele, vibrând intens în fața celor mai elementare evenimente, oameni în veșnică încordare lăuntrică, nu fac parte din stilul lui Camil Petrescu? De obicei, se integrează în raza stilului particularități ale limbii sau în cazul cel mai fericit al limbii în ansamblul ei. Credem că este o limitare nejustificată teoretică. Care e izvorul particularităților de stil ? A. Băleanu susține că acest izvor trebuie căutat în «originalitatea creației scriitorului în general – deci în primul rând în conținutul ei artistic original»... Adică, izvorul particularităților de conținut și formă trebuie căutat în primul rând în...conținut! Evident, ar fi o căutare zadarnică... Nu poți înțelege izvorul particularităților de stil ale unui scriitor, decât dacă cercetezi concepția sa asupra vieții, metoda lui de creație, biografia sa – în sensul larg al cuvântului, trăsăturile temperamentului său artistic – într-un cuvânt, personalitatea sa. De altfel, trebuie adăugat că însuși conținutul original al operei nu-l poți analiza profund fără aceste noțiuni – aceasta tocmai în virtutea specificului acțiunii legii tipizării. Știm că îndeosebi termenii aceștia «personalitate», «temperament» repugnă cel mai mult celor care-s gata să transforme judecata critică a unei opere într-un pat al lui Procust mai sever chiar decât la brigandului mitologic. Și totuși, pentru înțelegerea științifică a unei lucrări, a stilului unui literat – ei sunt indispensabili. Luați de pildă două opere clasice ale literaturii sovietice:

Torentul de fier a lui Serafimovici și *Înfrângerea* a lui Fadeev. Ambii scriitori sunt comuniști, au o aceeași poziție ideologică și politică, au o aceeași metodă de creație – realismul socialist. Mai mult, cele două opere au asemănări izbitoare în idei, în conținut, chiar și în unele domenii ale formei ca subiectul: retrageri eroice în timpul războiului civil (una în Caucaz, alta în Extremul Orient) – scoțând în evidență marea forță morală a bolșevicilor. Dragostea înflăcărată a poporului față de Puterea Sovietică pentru existența căreia oamenii sunt gata să facă cele mai mari sacrificii. [...] Oricât de clară e aci acțiunea legii ogîndirii veridice a realității în imagini – sau poate tocmai de aceea – ni se impun, nu mai puțin categoric, deosebiri în optica celor doi scriitori, în stilul lor; aici credem că intervin personalitățile lor diferite, temperamentele lor artistice deosebite, care au conlucrat din plin la făurirea acelor imagini ale lumii obiective. Serafimovici e mult mai aproape de operatorul cinematografic, de optica acestuia. Analiza psihologică e minimă, în schimb acțiunile și gesturile eroilor sunt de un dramatism copleșitor. Principala particularitate stilistică – sintetizând elemente ale formei și conținutului – e mișcarea oamenilor într-un clar-obscur întru totul potrivit atmosferei tulburi, încordate [...]. Serafimovici și Fadeev au văzut fiecare în felul său același fenomen al lumii obiective. Acest «fiecare în felul său» a fost determinat de experiența de viață diversă, de temperamentele artistice diferite (Fadeev ne apare mai aspru și mai meditativ – de unde înclinarea, credem noi, spre analiză – , Serafimovici mai spontan, mai rapid – de unde stilul operatorului) și aceasta a determinat deosebirile stilistice ale cărților. [...] Credem că desconsiderarea acestui element esențial al creației stă la baza concluziilor pripite ale lui A. Băleanu pe marginea articolului lui Petru Dumitriu din «Contemporanul». Desigur e evidentă contrazicerea lui P. Dumitriu în privința stilului lui Shakespeare – asupra căreia A. Băleanu atrage just atenția. Dar A. Băleanu pune în socoteala romancierului nostru afirmații care nu-i aparțin. Unde a scris P. Dumitriu că există un stil realist-transparent și un stil nerealist-exuberant? Nu. Petru Dumitriu a sesizat un aspect evident al problemei: multitudinea de expresii – în scris – ale adevărului vieții. Dacă A. Băleanu ar fi ținut seama de propria sa afirmație («stilul fiecărei opere și al fiecărei imagini poartă amprenta individualității artistului...») – nu ar fi făcut asemenea judecăți nedrepte. Dar el a uitat stinghera sa afirmație de la început... Existența unor deosebiri adânci – nu «mai mult sau mai puțin bogate», cum afirmă concesiv A. Băleanu – între stilurile scriitorilor realiști este indiscutabilă, după cum e indiscutabilă deosebirea adâncă între individualitățile lor artistice. Teama lui A. Băleanu că unii tineri poeți vor râvni să aibă în versurile lor bogăția de nuanțe shakespeariană, luxul metaforic shakespearian (lăsând de o parte referințele stridente – după părerea noastră – ale lui P. Dumitriu despre limbajul lui Shakespeare.), această teamă ni se pare neîntemeiată. După cum nu trebuie respinsă pe un tot atât de categoric –

«Poetul nu e un colecționar de cuvinte rare» și punct! – indicația unui scriitor cu atâta experiență ca Eusebiu Camilar – ca tânărul scriitor să strângă asiduu cuvintele interesante, frumoase, rare ale poporului nostru. A. Băleanu, atât de grijuliu pentru soarta poeziei noastre tineri, ar trebui să-și amintească numai cât farmec dau versului eminescian (suntem subiectiviști sau tehniciști?) cuvintele rare, care-l ajută atât de sugestiv la transmiterea ideilor sale adevărate... □ În același număr al „Contemporanului“, Teodor Vârgolici publică un articol de istorie literară, cu titlul *Vlahuță și Academia Română*, în care, după ce consemnează relațiile dintre scriitor și Academia Română, autorul articolului conchide oportun: „Lui Vlahuță i s-a acordat cinstirea cuvenită numai azi, în regimul nostru de democrație populară, fiind ales în 1948 membru post-mortem al Academiei Republicii Populare Române“.

19 iunie

• „Scânteia tineretului” continuă seria replicilor generate de scrisoarea lui Mircea Săucan din 23 mai, publicând articolul lui Dumitru Mircea, *Numai curaj?*, o contra-replică acidă dată primelor două luări de poziție în problema *curajului în creația literară* aparținând lui Silviu Podină și Mariei Banuș. Incipitul reclamă vehement o „schimbare de poziție”: „E imposibil să fii de acord cu concluzia care se desprinde din primele scrisori publicate în această discuție! Rezultă din ele, mai ales din primele două – auziți bine, oameni buni! – că pentru a scrie, a zugrăvi ADEVĂRUL despre viața noastră e nevoie de curaj, de îndrăzneală! [...] Dacă vrei, e lipsă de curaj și de îndrăzneală! Trandafiriul din unele cărți, idilismul și superficialitatea, individualismul și autoadmirarea unor poeți, apolitismul, zugrăvirea plictisitoare și șablonardă a luptei de clasă – ori fuga de zugrăvirea ei, schematismul unor eroi – pozitivi sau negativi – conflictele neconvingătoare nu se explică prin lipsă de curaj, de îndrăzneală creatoare. [...] Ce curaj, ce îndrăzneală? Ca să spui adevărul?” Dimpotrivă, afirmă vehement autorul, „noi nu ne temem de adevăr. Noi mergem înainte pe drumul socialismului, neabătuți de la cel mai mare adevăr al istoriei: știința, ideologia marxist-leninistă! N-o să smulgem noi anumite buruieni din literatură, n-o să biruim apolitismul care se manifestă pe alocuri, printr-o simplă invitație la curaj! N-o să zugrăvim noi chipul eroului nou în toată splendida lui complexitate, nici dramatismul vieții lui printr-o simplă chemare la îndrăzneală.” Căci „revoluția îți cere să arzi, iar tu nici măcar nu pâlpâi.” Finalul continuă filonul ideologic agresiv-combatant: „Marxism în toată puterea cuvântului ne trebuie, nu cochetărie și sclifoseală mic-burgeză. Numai fiind marxiști vom putea înțelege ceea ce de multe ori ni se pare de neînțeles! [...] Și ca să fii scriitor, se mai cere – pe deasupra – ceva: să ai talent. E de la sine înțeles, dar trebuie spus...Talent pus în slujba clasei muncitoare, baionetă, cum zice Maiakovski, nu prilej de auto-admirare!”

20 iunie

• În „România liberă”, M. Breazu publică articolul *În legătură cu unele probleme ale artei și literaturii noastre*, intervenție cu caracter sintetizant – în ciuda caracterului oarecum didactic și redundant – pentru discuțiile din epocă despre așa-zisa „teorie a tipicului”, formulată de Malenkov: „Opera de artă trebuie să prezinte **generalul în forma particularului**. Imaginea tipică nu poate fi o schemă, ci un tablou viu. Artistul trebuie să păstreze în imaginile create de el, prin fantezia lui artistică, multiple date particulare, **individualizând** faptele și oamenii, reținând acele detalii care au însă un caracter revelator, semnificativ, pentru esența pe care imaginea tipică o oglindește. [...] Artistul trece de la fenomen la esență **în momentul în care, prin efortul fanteziei artistice, elaborează imaginea tipică**, când găsește acea imagine care va exprima în forma particularului o generalizare care ne face să cunoaștem esența realității”. Însă adevărata dimensiune a caracterului „tipic” al unei opere de artă o dă, în cele din urmă, „**atitudinea militantă a artistului**”.

24 iunie

• În „Gazeta literară”, nr. 15, Tudor Vianu publică un articol intitulat *Moștenirea lui Odobescu*, un mic eseu de prezentare biografică și intelectuală a scriitorului, frumos scris, consistent și interesant, practic deloc alterat de vreo urmă a vreunor încercări de conformare explicită și ostentativă la dogmele și consemnele de ultimă oră ale politicii culturale a autorităților totalitare; prezentarea lui Odobescu este luminoasă, senină, tonul este unul binevoitor, vădind o profundă simpatie intelectuală, fără să devină dizgrațios-encomiastic: „[...] Pe vremuri se auzea în școli că Odobescu este cel mai de seamă stilist al literaturii noastre. Un profesor ne povestea că elevilor lui de la școala normală superioară, ce-l întrebaseră cum și-a format stilul, Odobescu le-a deschis un dulap, arătându-le manuscrisele multor traduceri din clasici în care își făcuse meșteșugul scriitoricesc. Odobescu a tradus, în adevăr, din Homer, din Horațiu, din Herondas, din Kos. Stilul lui s-a nutrit din substanța clasicii. Dar ce înseamnă: cel mai de seamă stilist? Creangă, Caragiale, Sadoveanu sunt stiliști tot atât de desăvârșiți, fiecare după felul propriu al comunicării lui. A lui Odobescu se desfășoară în largile cadențe domoale ale omului bucuros să povestească și să descrie. Bogatele perioade arborescente ale lui Odobescu nu sunt însă atât oratorice, ca la Bălcescu, ci mai mult descriptive și narrative. Puține sunt expunerile acestui scriitor care să nu poposească, în cele din urmă, într-o povestire, dar mai ales într-un tablou al naturii sau al unei opere de artă. Arta scriitoricească a lui Odobescu n-a rămas fără descendenți. Mi se pare că Hogaș a profitat din exemplul lui. Cred că și Mateiu Caragiale; poate și alții. Dar moștenirea cea mai de preț a lui Odobescu rămâne figura lui întreagă, în care atâți dintre cititorii și scriitorii zilelor noastre recunosc pe unul din înaintașii lor cei mai iubiți”. □ În același număr al „Gazetei literare”, Mihu

Dragomir semnează un text de evocare (nu propriu-zis de comemorare ocazională, a zecea aniversare a dispariției poetei urmând să fie marcată de-abia în luna noiembrie) al Magdei Isanos: „[...] Recitind, astăzi, opera Magdei Isanos te surprinde în primul rând prospețimea ei. Poeta a vibrat ca o strună întinsă. Poezia ei are umbre, versul cuprinde uneori deznădejdi, dar nimic nu este stângaci. Un talent de mare autenticitate, care și-a făurit într-un răstimp atât de scurt o albie proprie. Magda Isanos nu poate fi confundată cu alții. Atât cât a dat – este ea. Setea de viață, încrederea în energiile poporului, ura față de dușmanii patriei și ai umanității i-au ridicat poezia pe o treaptă superioară. [...]“.

□ În același număr apare partea a doua a cronicii – ample, măsurat elogioase, preponderent descriptive și vizând în special aspectele tematice, oportune și oficial agreate, și mai puțin cele propriu-zis artistico-literare, mai degrabă mediocre – scrise de Mihail Petroveanu despre volumul *Laude*, de Miron Radu Paraschivescu, recent apărut: „În prima parte a cronicii, semnalăm că amploarea chemării poetului la ofensiva pentru pace porcede din înțelegerea adevăratei naturi a acesteia, anume ca o încoronare a principiilor care formează armătura moral-politică a tuturor statelor din «emisferul roșu», cum numește Miron Radu Paraschivescu lagărul socialist. Devotamentul față de propria patrie, pe de o parte, iar pe de alta comuniunea cu restul popoarelor, fie stăpâne pe propria soartă, ca și al său, fie «noradele în lanțuri» din emisferul negru al imperialismului, se împletesc indestructibil cu dragostea activă de pace. Nu ni se pare un ieftin truc critic a mărturisi cât e de greu să separi aceste două sentimente prin analiză. Poți oare deosebit în punctul de confluență a două mari fluvii unde de ale unuia de ale celuilalt? Cum se traduce în versurile lui Miron Radu Paraschivescu unitatea aceasta specifică țărilor cu cea mai înaintată structură socială? A reieșit, credem, din notațiile inițiale despre procedeele favorite ale poetului, a și din citatele date, că el nu este un talent descriptiv, în accepția picturală a noțiunii. Imaginile pe care le cultivă cu mai mult spor se organizează într-un fel de cercuri concentrice, în jurul unui termen unic de comparație. Ce vreau să zic ? Că acest nucleu este dezvoltat în direcțiile multiple cerute de reflexiile sau emoțiile ce-l încearcă pe poet în contactul său intens cu tendințele de bază ale societății, ale vieții. [...]“.

25 iunie

• „Contemporanul“, nr. 26, publică, sub titlul *Creația noastră în cinstea marii sărbători*, un grupaj de scurte declarații ale unor scriitori, artiști, compozitori, referitoare la proiectele lor de creație în vederea cinstirii celei de-a zecea aniversări a evenimentelor de la 23 august 1944; între ele, se află și cea a lui Marin Preda: „Despre 23 August, adică despre condițiile în care poporul nostru a răsturnat dictatura antonesciană și a întors armele împotriva cotropitorilor fasciști, noi am scris foarte puțin. Literar vorbind, scriitorul care atacă o temă de actualitate este nevoit, cred eu, să urmărească biografia eroilor

săi începând el puțin din perioada aceea și nu se poate să nu simtă în spatele său un gol literar, tocmai din pricină că atât 23 August cât și dezvoltarea ulterioară a luptei poporului nostru până la naționalizare nu și-au găsit oglindirea veridică și complexă în literatură. Personal, cel puțin, am mereu de învins această dificultate. «Ce făcea eroul meu la 23 August?» mă întreb. «Ceea ce făcea Mitrea Cocor» răspund. «Dar după aceea ? Cum a ajuns Nelă a lui Lepădat activist de raion?» Nici un răspuns. Iar dacă eroul nostru e muncitor, biografia lui trebuie întocmită cu și mai puține referințe la literatură. Apropierea celei de-a zecea aniversări m-a determinat să încerc câteva scurte și modeste biografii, nuvele și schițe, câteva aspecte de pe frontul din Cehoslovacia și din țară, când partidul mobiliza poporul la luptă pentru reforma agrară și pentru un guvern democratic. Aș vrea însă să spun cu această ocazie că marea luptă a poporului nostru din perioada aceea abia își așteaptă scriitorul. Cred că e timpul să fie atacată din plin această perioadă glorioasă a luptei poporului nostru. Nu ne putem mulțumi cu referințe vagi și nici măcar cu nuvele și schițe“. □ Revista conține și un articol „scris pentru «Contemporanul»“ de Nina Dimitreva, „colaborator științific-șef al Academiei de Arte a U.R.S.S.“, cu titlul *Despre arta realismului socialist*. Dat fiind că, în România, așa-zisa „îndrumare“ a literaturii și artelor de către puterea politică se făcea după model sovietic, asemenea articole aveau o importanță deosebită. Articolul e grăitor pentru „linia“ generală care era preconizată la vremea respectivă pentru creația literar-artistică înarmată cu „metoda“ realismului socialist: partinitate politico-ideologică, utilitate formativ-educativă și propagandistică (arta fiind menită să accelereze, prin educarea dirijată a oamenilor în sensul evoluțiilor presupuse ca inevitabile, instaurarea comunismului), dar, totodată, atenție de a se evita schematismul grosier, lipsa de complexitate, naturalețe și verosimilitate (racile provocate masiv de străduințele unor scriitori netaleantați dar obedienți de a se conforma exigențelor „realismului socialist“). Iată câteva fragmente concludente din respectivul articol-îndrumar: „[...] Orice dogmă formalistă, care rupe forma de conținut și atribuie formei o însemnătate primordială, este nefastă nu numai pentru conținut sau formă, dar și pentru artistul însuși. Combinând un sistem cunoscut de procedee formale sau, cum se întâmplă deseori, însușindu-și aceste procedee de la un oarecare «maestru» formalist, el impune în mod forțat aceste procedee naturii, vieții pe care o introduce în schema aleasă de el, ca în «patul lui Procrustes». Fe că au fost folosite de Cezanne, fie că aparțin cubismului sau expresionismului, în esență aceste procedee se deosebesc foarte puțin: în toate aceste cazuri, se pierde acea legătură vie, plină de căutări neconținute, a maestrului cu natura, legătură care singură duce la o cunoaștere din ce în ce mai aprofundată a esenței fenomenelor. În împrejurările acestea, nu e rezervat nici un loc concepției personale a artistului asupra realității, deoarece procedeele convenționale, șablonarde, înlocuiesc totul: gândirea, sentimentul,

concepția despre viață. [...] artistul epocii socialismului, înarmat cu știința despre legile de dezvoltare a societății, vede perspectivele viitorului, știe pentru ce și în ce scop creează. În acest sens, realismul socialist este o metodă de creație tendențioasă, iar artiștii care o practică nu se pot situa în afara marilor bătălii sociale care hotărăsc soarta omenirii. Caracterul tendențios al acestei metode constă în aceea că ea ocupă un loc definit în aceste bătălii și grăbește drumul spre comunism, cultivând în sufletele oamenilor înalte calități morale, convingeri și trăsături de caracter necesare acestei mișcări: simțul colectivului, atitudinea creatoare față de muncă, eliberarea de instinctul meschin al proprietății, curajul, frumusețea și caracterul nobil al relațiilor personale, lărgirea orizontului intelectual. [...] În calea dezvoltării ei, arta sovietică a întâmpinat multe greutăți. Ea mai are multe lipsuri. În unele sectoare se observă rămăneri în urmă față de cerințele vieții, față de nevoile culturale ale poporului. Partidul Comunist, presa sovietică atrag neconținut atenția asupra acestor lipsuri și cheamă pe artiști să le înlăture în mod hotărât. Partidul a arătat astfel oamenilor de artă cum trebuie înțeleasă în mod just problema tipicului în artă, a combătut «teoria» lipsei de conflict, teorie nemarxistă și dăunătoare, care a dus la o prezentare falsă, în culori trandafirii a realității, care, cu alte cuvinte, i-a îndepărtat pe unii artiști de realism. Trebuie să fim conștienți până la capăt de faptul că realismul nu are nimic comun cu descriptivismul protocolar fotografic, irațional. Tablourile palide, lipsite de pasiune, cu figuri șablonarde, inexpressive, având o sumedenie de detalii lipsite de orice sens – iată un balast meșteșugăresc de care trebuie să ne eliberăm cu toată hotărârea. Adevărul vieții nu stă la suprafață și nu se oferă privirii indifferente a meșteșugarului în artă. Pentru a cunoaște și a reda acest adevăr trebuie să știi să generalizezi și să tipizezi fenomenele de viață și trebuie să privești cu atenția încordată și plină de pasiune în miezul acestor fenomene, observând și apreciind farmecul a ceea ce este individual, nemaîntâlnit, original. Fără individualizare nu este posibilă crearea unor imagini tipice. Realismul nu exclude de fel nici romantismul. Nici lirismul, nici grotescul, nici chiar fantasticul. Marele adevăr al vieții este cuprins în legendele populare, în fantasticele acva-forțe ale lui Goya, în caricaturile lui Daumier, toate acestea fiind opere realiste. Important este numai ca lirica, fantasticul și umorul să ajute la cunoașterea vieții și nu să ne îndepărteze de ea“.

• „Scânțea tineretului” publică poemul lui Ștefan Iureș, *Confesiunea unei inimi aprinse*, cu o erotică stereotipă și conformistă: „De trei săptămâni e plecată din țară,/ Ghinion! Pregătisem un plan de atac/ Se află-n concediu în R.P. Ungară/ Prin locuri superbe, la nu știu ce lac/ Ce călătorie puteam, bre, să fac! [...] Ah, inima are un maldăr de pricini/ Să ardă, sârmana, în foc nebunesc / Rămâne ca azi să întreb de origini/ Să vad: corespunde? Perfect. Mulțumesc/ De mâine, tovarăși, mă îndrăgostesc.”

27 iunie

• „Scânteia tineretului” publică replica lui Liviu Solomon, conferențiar la Facultatea de matematică și fizică din București, dată intervenției lui Dumitru Mircea (*Numai curaj?*) din 19 iunie. Articolul poartă titlul *Viața ne cere să fim curajoși* și pornește de la premisa: „curajul e o calitate a comunistului, indiferent de meseria lui. Dar a crede că fiecare scriitor e un comunist pe deplin format, ar fi o dovadă de îngâmfare și autoliniștire.” Căci „greșelile unui scriitor consacrat sunt mult mai de temut decât ale unui începător.” Nici domeniul criticii literare nu este ocolit: „Tot lipsa de curaj face ca multe articole de critică să aibă caracter de campanie; după caz, criticii noștri observă manifestările de formalism, respectiv de schematism cu toți deodată. Eu cred că nouă nu ne trebuie nici critică cu băta, nici critică cu mânuși. Nici critică ce uită de formalism, nici critică ce uită de schematism; lupta contra acestor două abateri principale de la calea artei noastre trebuie dusă simultan. Căci e vorba de aceeași ideologie burgheză care încearcă sub aspecte diferite să pătrundă în arta noastră - și a slăbi focul împotriva uneia dintre formele ei, înseamnă a-i da câmp liber de manifestare.”

[IUNIE]

• În „Lupta de clasă” (numărul din iunie 1954), în secțiunea „Critică și bibliografie”, e publicat articolul *Un clasic al literaturii americane despre „modul de viață american”*. Prilejuit de apariția recentă, la E.S.P.L.A., în două volume, a romanului *O tragedie americană*, articolul instrumentalizează cartea lui Dreiser în sens pronunțat politic, în termenii propagandei caracteristice „războiului rece”. Orice fragment ar fi ilustrativ pentru tonul general al articolului. Iată primele paragrafe ale textului: „Milioane de oameni din lumea întreagă văd astăzi mai mult ca oricând adevărata față a imperialismului american, dușman al păcii, libertății și independenței popoarelor. Alături de șantajul atomic, de obscurantismul clerical, de rasism sau cosmopolitism, imperialiștii americani folosesc – în interesul politicii lor agresive – literatura și arta în vederea dezarmării ideologice a popoarelor care luptă pentru independență națională, pace, democrație și socialism. Scriitorii tributari sacului cu bani oferă ca singură soluție menită să rezolve problemele pe care le ridică viața socială desprinderea de lume, ignorarea ei, propagă neputința și fatalismul. Scriitorul american Fitzgerald Scott, în cartea sa *Toți oamenii triști*, afirmând că marii capitaliști «sunt cu totul altfel, într-un chip pe care e greu să-l înțelegi dacă nu te-ai născut bogat», vrea să-și convingă cititorii că împotriva unor atari ființe de «neînțeles», lupta nu are nici un sens și nici o șansă de izbândă. Făcând o analiză a particularităților culturii în condițiile capitalismului, Lenin arată că în fiecare țară capitalistă există două culturi naționale: cultura burgheză dominantă și elemente ale culturii democratice și socialiste, «fiindcă în sânul fiecărei națiuni există mase de

muncitori și exploatați ale căror condiții de viață creează în mod inevitabil ideologia democratică și socialistă». În lupta împotriva culturii clasei dominante se întărește și dezvoltă cel de-al doilea tip de cultură, care este purtătoare a idealurilor și năzuințelor maselor asuprite și care contribuie la subminarea bazelor ideologice ale dominației burgheze. Istoria literaturii fiecărui popor arată că marii creatori de literatură, păstrând tradiția realistă de-a lungul veacurilor, au dat maselor opere artistice minunate, care s-au dovedit a fi cu atât mai valoroase cu cât constituiau într-o mai mare măsură răspunsul direct și clar la problemele pe care le ridica realitatea. Unul din acești mari creatori de literatură, care au păstrat tradiția realistă [...]“ etc.

• În „Scrișul bănățean”, nr. 2, iunie 1954, sunt publicate versuri semnate de: Al. Jebeleanu (*Cântec, Tapia, În câmp*) și Anghel Dumbrăveanu (*Liliacul alb, Povestea unui schilod*). Mircea Șerbănescu publică nuvela *Rătăcire*. □ Sub titlul *Un roman despre intelectuali*, S. Levin analizează cartea lui G. Călinescu, *Bietul Ioanide*, conchizând: „Carte despre intelectuali, scrisă de un intelectual de formație livrescă, hipererudit și uluitor de omniprezent în cele mai mici teritorii ale culturii universale, romanul *Bietul Ioanide* este accesibil mai ales intelectualilor”. Deși laudă calitățile romanului (antiteza puternică între personaje, reliefaarea izolării intelectualului cinstit în societatea burgheză), semnatul cronicii nu poate omite minusurile cărții, enumerând salturile bruște în povestire, divagațiile paradoxale, structura stufoasă a cărții, pentru S. Levin, romanul pare scris din turnul bibliotecii (aluzie la turnul de fildeș care ar separa creatorul de societate), lăsând impresia că autorul privește mediul de la mare distanță, mișcarea legionară nu e demascată cu vigoare, romancierul se mulțumește doar să creioneze personajele negative ale epocii, intelectuali burghezi în goana după câștiguri etc. □ În articolul *Camil Petrescu la 60 de ani*, Traian Liviu Birăescu îl prezintă pe prozator ca „un incomod, refractar, indezirabil pentru pontifii vieții literaturii burgheze”, un scriitor responsabil a cărui creație s-ar afla la antipodul literaturii ieftine.

• În nr. 3 (iunie) din „Steaua”, A. E. Baconsky și Aurel Rău publică poemele *Veghe de noapte, Omul și fiarele* (p. 3-8), respectiv *Balada camionului, Balada chiaburului și a câinelui său* (p. 16-19). □ În cronică sa, destul de reținută, prilejuită de apariția volumului lui Ov. S. Crohmălniceanu, *Cronici și articole (Pentru o ținută literară a criticii – cu prilejul unui volum de cronici și articole, „Cronica literară”, p. 76-88)*, Dan Costa inventariază și o serie de clișee ale raportării la subiect, sesizabile atât în scrierea analizată, cât și în critica literară a perioadei. Primul loc comun ar fi ceea ce publicistul numește „riscurile «diagnosticului»”, referindu-se la una dintre practicile criticii epocii, preocupată în special de inventarierea punctelor de abatere ideologică ale unei scrieri: „Stăruie anume impresia, după lectura unui mare număr de articole de critică literară, că autorii acestora (printre care se numără și autorul rândurilor de față) nu găsesc decât cu mare greutate tonul cald,

afectuos menit să pună „cât mai mult în valoare meritele unei cărți contemporane și că redactându-și articolul critic din punctul de vedere al *sublinierii greșelilor și lipsurilor*, ceea ce s-ar cuveni să fie valorificat e tratat cu destulă nepăsare, birocratic, în formule de-a gata care se potrivesc de minune oricărei cărți. În general, criticii nu știu să fructifice într-un fel interesant, viu, atractiv realizările – fie și numai parțiale – dintr-un roman, dintr-un volum de versuri etc. și dovedesc o ciudată cârpanoșenie în transmiterea entuziasmului, o reținere uscată, ce se ascunde sub abstracțiuni, ori se cuirasează sub un ton protocolar, oficios.” Un alt clișeu de abordare a operelor literare ar fi ceea ce Dan Costa numește „critica cu pulverizatorul”, adică punerea acestora în pedantul pat al lui Procust al criticii sociologice: „Reacțiunea împotriva exceselor sociologice s-a declarat cu putere – trebuia să se declare – dar ea n-a dăruit toate pozițiile sociologismului. Una din acestea, poate cea mai persistentă, e vizibilă în practica de zi cu zi a criticii și constă în pulverizarea analizei critice în tot atâtea corpusculi câte probleme, teme și aspecte socotește criticul necesar să inventarieze, ceea ce, bineînțeles, duce la fărâmițarea totală a imaginii pe care cititorul tinde s-o aibe despre scriitor și opera lui. În felul acesta nu criticul e cel care – de la o operă la alta, de la un scriitor la altul – e chemat să-și potrivească cele mai apte unelte și metode de investigație pentru a surprinde și cuprinde întregul univers al scriitorului comentat, ci scriitorul însuși e invitat (uneori de dincolo de viață) să se prezinte în vederea completării chestionarelor și formularelor criticului, cunoscând că în caz de neprezentare va suferi rigorile ... criticii. Faptul acesta se datorește fără îndoială împrejurării că în cadrul acțiunii de reconsiderare a clasicilor, îndeosebi, mai stăruie în deprinderile multor publiciști, unii din ei bine intenționați, tendința de a vorbi «în general» despre scriitor și opera lui, de a analiza «de la distanță» și «din zbor», după un itinerar șablon, aportul clasicului respectiv, meritele, eventual erorile lui de perspectivă ... Și cum se întâmplă de multe ori, accentul propriu scriitorului «studiat», forța care-l însuflețește și-i dă tărie și modul cum acestea toate se întrunesc într-un focar, scapă cele mai adesea antenelor nu de ajuns de apte și nici suficient de hotărâte să recepționeze altceva și mai mult decât *generalul*.” (din această serie ar face parte, din volumul lui Crohmălniceanu, articole ca *Trecutul de luptă al poporului în opera lui Mihail Sadoveanu, Maiakovski și câteva probleme ale poeziei, Influența lui N. Bălcescu asupra dezvoltării literaturii noastre*, acuzate de „didacticism” și abordare schematică).

• Din numărul lunii iunie al revistei „Viața Românească” reținem: partea a doua a textului *Alexandru Sahia – amintiri despre un contemporan*, publicat de Radu Popescu la rubrica „Literatura realistă între 1920 și 1944”. □ La rubrica „Teorie și critică” atrage atenția *Cronica literară. Trei nuvelești: Silviu Podină („Mlaștina”), Francisc Munteanu („Lența”), Remus Luca („Ana Nucului”)* semnată de Ov. S. Crohmălniceanu. Autorul face la începutul

textului precizarea că, reînființată, rubrica de „cronică literară” va avea caracter permanent, iar redacția l-a însărcinat să o redacteze. Urmează câteva considerații despre critică și condiția criticului, imaginea cu care îl percep autorii despre care scrie (sau nu scrie) – totul într-un ritm alert și un stil degajat, cu mult umor, cu totul diferit de practicile curente. Brusc, însă, tonul criticului devine grav, iar enunțurile urmează tiparele ideologizate ale epocii: „Partidul clasei muncitoare a respins și respinge cu hotărâre orice încercare de subestimare a criticii în viața curentă ca și în viața literară. Dimpotrivă, prin menirea pe care o capătă și răspunderea care-i revine în procesul formării unei noi literaturi, critica e ridicată de concepția proletariatului revoluționar asupra culturii la o însemnătate socială necunoscută în trecut, și exigența sporită a celor mai buni scriitori, ca și a publicului cititor față de activitatea noastră pleacă, în primul rând, de la o astfel de atitudine fundamental deosebită. [...] Numai o critică principială, slujitoare sinceră a cauzei poporului pe tărâmul producției bunurilor spirituale și apărătoare curajoasă a drepturilor lui la o literatură mare, adânc umană și demnă de epoca socialismului, poate asigura îndeletnicirii noastre un prestigiu incontestabil. □ În cadrul aceleiași rubrici, Eugen Luca vorbește despre *O mare conștiință*, Geo Bogza, căruia îi face un portret elogios, referindu-se la pamfletele dar mai cu seamă la reportajele sale dinainte de 1944, adunate, alături de alte texte volumul de 600 de pagini *Anii împotrivirii*: [...] Geo Bogza se numără printre aceia, puțini la număr, care s-au aflat pe baricada ideilor celor mai înaintate și cu pana au slujit poporului, au luptat pentru dărâmarea orânduirii burghezo-moșierești și a fascismului”. □ Tot la rubrica „Teorie și critică” reținem articolul *Cui prodest?*, în care Nicolae Tertulian îl mustră cu asprime pe Mihai Gafița pentru articolul *Opera poetică a lui Cicerone Theodorescu*, publicat în numărul 1/1954 al „Vieții Românești”. Ironizând academismul lui M. Gafița, suspectat cumva, în subtext, de estetism, N. Tertulian acuză de fapt insuficienta zăbavă asupra exceselor formaliste, ermetice chiar, din tinerețea poetului și neglijența cu care a fost tratată evoluția acestuia la formula realistă. □ Merită consemnat, la aceeași rubrică, textul lui Lucian Raicu „*Despre pământ*” și *despre poezie*, dedicat volumului Mariei Banuș, prin care poeta pare a se fi reabilitat după gravele acuzații care îi fuseseră aduse anterior. □ Din același număr al revistei mai sunt de semnalat: o nuvelă de Petru Dumitriu (*Davidă*), un poem de Florin Mugur (*În mica odaie de țară*), schița *Pasiunea*, de Radu Cosașu, studiul *Patosul adevărului în Oedip și Hamlet*, de Tudor Vianu, și studiul despre *Arta portretului la Cehov*, de Tatiana Nicolescu, ultimele două la rubrica „Teorie și critică”, la care semnează și Lucian Raicu. □ O pseudo-recenzie semnează la această rubrică Ioan Dodu Bălan, cu titlul *Când arta e apreciată cu gusturi gastronomice*, de fapt o observație polemică la adresa lui d[an] c[osta], care semnase cu aceste inițiale, „în nr. 1 al revistei „Steaua”, o notă despre schița *Mămăliguță cu brânză*, a lui Suto Andras”. Recenzentul de la „Viața Românească” reproșează lui Dan Costa o frază „gastronomică” prin

care ar fi vrut să dea o judecată de valoare asupra schiței scriitorului de limbă maghiară, constatând că „schița conținea, din păcate, prea multă... mămăliguță și prea puțină brânză”. De aceea, I.D. Bălan îl acuză pe criticul clujean că „neglijează materialul artistic al schiței, iese din datele ei principale, simplificând grosolan” și ajungând „să desființeze complet o creație izbutită”.

IULIE

1 iulie

• „Gazeta literară” publică (în nr. 16), cronica scrisă de Mihai Gafița la romanul *Bărăgan*, de V. Em. Galan (apărut în revista „Viața Românească”, numerele 3-5). Cronica este elogioasă, preponderent descriptiv-rezumativă (sunt povestite și explicate faptele și trăsăturile personajelor, conflictul etc.), iar autorul e elogiat pentru conformitatea cu exigențele vremii: „[...] Tabloul acesta plin de pete întunecate nu e de loc nerealist. El corespunde adevărului așa cum se prezenta în 1948, în unele sate sau plăși, unde izbutiseră să se cocoate în treburile tot foștii exploatare. Autorul ne-a ascuns forțele pozitive pentru a spori – artificial – un îndoielnic dramatism. Elementele sabotoare, jefuitoare, învârtiții sunt mulți în roman, puterea lor nu e deloc de disprețuit, dimpotrivă, ei fac rău cât pot – dar nici o clipă cititorul nu se poate îndoi de prăbușirea lor inevitabilă. Căci de pretutindeni încep să apară în fața ochilor noștri elemente cinstite, muncitoare, capabile: un șofer care înjură sau se exprimă în doi peri, dezaprobat, despre afacerile pe care le face administratorul fermei cu speculanții, agronomul-telefonist, bruftuindu-l pe cei ce-i trimit statistici false, ca și pe cei ce i le cer; mecanicul care n-a încetat să se războiască pentru apărarea fermei sale; țărani, care, cu toate piedicile puse de chiaburii ce acaparaseră primăria, vor să însămânțeze «grâu bun, comunist», selecționat – pe ogoarele lor. [...] Personaje ca Prund, secretarul județenei de partid, instructorul Ilinca, directorul Duma de la centrala AFSM, deși apariții episodice în roman – pe ultimul îl aflăm numai din relatările altora despre dânsul – prin felul în care sunt angrenați în conflict, cum influențează desfășurarea întâmplărilor și soarta altor eroi, ni-i închipuim ca pe niște oameni vii, reali. Dovadă că, hotărâtoare pentru veridicitatea unui personaj nu e cantitatea de pagini în care el e pus să vorbească sau să execute cine știe ce indeletnicire, ci amploarea rolului pe care-l are în conflict, complexitatea legăturilor prin care se face simțit în acțiunea cărții. [...] Tendința unor autori de a «umaniza» în chip artificial, de pildă arătându-l pe erou, în momente nepotrivite ale acțiunii, în mijlocul familiei, sărutându-și copiii, sau întrerupând brusc, nemotivat, activitatea obștească, pentru a rosti fără rost cuvinte poetice sau a debita visuri [...] despre viitor – astfel de procedee sunt în general evitate de V. Em. Galan. [...] Astfel, ca o concluzie a acestei prime părți a discuției despre romanul *Bărăgan*, trebuie să subliniem ascuțimea și forța

înfuntărilor, bogăția, complexitatea planurilor pe care se desfășoară conflictul, mulțimea și varietatea personajelor angrenate în acțiune, dând cărții dramatism și dinamism. Toate sunt rodul orientării hotărâte a autorului în miezul problemelor realității, investigării adevărului vieții“. □ Pe prima pagină a revistei e publicat, sub titlul *De vorbă cu Aurel Baranga*, un interviu cu dramaturgul: „[...] Ar fi o greșeală de neiertat, dacă, acum, când ne apropiem de bilanțul unui deceniu de activitate dramaturgică, am uita în ce condiții s-a afirmat noul nostru repertoriu. Pieseile noastre nu și-au creat drumul într-un climat liniștit, lipsit de obstacole. Să nu uităm că prin 1947 circulau o sumedenie de teorii dușmănoase conform cărora actualitatea era considerată «nepoetică» și «nedramatică». Neinteresantă deci. Conflictele erau socotite mediocre, cenușii, incapabile să stârnească interesul. Se vehicula teoria «desfătării pure», conform căreia teatrul n-ar avea decât rostul să destindă frunțile și să amuze. Să nu uităm teoria «perspectivei». Funcționau «teoreticieni» care băteau la răspântii toba acestei teorii după care scriitorul ar avea nevoia unui răgaz de cel puțin 30-40 de ani ca să poată analiza fenomenul social și să-l exprime artistic. Să le mai aducem aminte acestor jalnici «teoreticieni» de exemplul lui Caragiale, care a scris *O scrisoare pierdută* în chiar anul «revizuirii constituțiunii», de pilda unui Gorki și Maiakovski, care au creat opere nemuritoare în focul celei mai ascuțite actualități [...]. “

• În „Scânteia tineretului”, Cezar Petrescu semnează articolul *Victor Hugo – titan al literaturii universale*, cu ocazia editării în limba română a „celebrului roman popular” *Mizerabilii*, generat de mișcările sociale franceze de la 1848, de „lovitura de stat a impostorului Bonaparte, care se proclamase împărat – *Napoleon cel mic* – călcând în picioare toate achizițiile revoluțiilor, fracțiunile de libertate mai mult sau mai puțin garantate până atunci.” Gândită ca „roman al poporului, scris pentru popor și destinat să răscolească treptat conștiința toropită a poporului”, cartea pune „degetul pe o rană veșnic însângărată a popoarelor. Se apropiase mai mult decât oricând de mulțimile trudnice și chinuite, de victimele in Justițiilor sociale, de acea înlănțuire perfidă a cauzelor care rostogoleau în noroi, în mizerie, în suferință și în ghiarele morții întotdeauna aceleași elemente ale omenirii calitativ mai bune prin conspirația acelorași cruzimi și ipocrizii ale claselor profitoare.” În opinia autorului articolului, o astfel de carte rezzonează în contemporaneitate, „căci pentru o mare parte din omenire, aflată sub jugul capitalist, mizeriile denunțate și demascate de Victor Hugo s-au agravat și au luat un aspect mai cinic, în loc să dispară. [...] Recapitulați toate câte se petrec pe planetă, toate monstruozițiile săvârșite în numele progresului și civilizației de către o bandă de capitaliști și clica lor de slugoi pentru a constata că opera lui Victor Hugo după aproape un veac de când a fost scrisă este deosebit de actuală [...]. *Mizerabilii* au zguduit în aproape un veac milioane de conștiințe și au clătinat o lume întreagă. Au pregătit – fiți fără grijă! – au pregătit astfel schimbările ce aveau să vină și tot

vor veni - fiți fără grijă! – chiar acolo unde întârzie, pentru a birui meschinele și hădele coaliții a exploatării, a beznelor, a cinismului, a neomeniei.”

2 iulie

• În revista „Veac nou“ (nr. 33) apare, sub rubrica „Discuții“, textul ***Edituri și tălmăciri***, semnat de Tudor Arghezi (eveniment remarcabil, fiindcă, de la sfârșitul lui 1947 și până la acea dată, cu o singură excepție, în noiembrie 1953, Arghezi nu mai apăruse în presă, ca publicist), cuprinzând considerații asupra activității editoriale și a muncii de traducător: „În calitate de profesionist al unui condei și al unei călimări, dacă ți-ai dus întrucâtva proiectul unei cărți la capăt, fie că ți-a ieșit mai bine, fie că mai prost, ai trebuință de o editură, cum și editura are trebuință, să zicem de tine. Întâia datorie a omului scriitor sau plugar este să trăiască din meseria lui și să fie prezent în epoca lui. Se petrece și la noi fenomenul că un scriitor poate trăi într-adevăr din slovele lui. Pe vremuri, foarte apropiat de noi, trăiau din profesie numai editorii și de felul cum trăiau ei și cum nu trăiau scriitorii, sunt martore, pe de o parte, clădirile, instalațiile, proprietățile lăsate de ei, societățile și exploatarea variată ascunsă, în flagrantă opoziție cu poziția de față. Editurile se înmulțeau văzând cu ochii. Băieții de prăvălie, lăcomiții și nerușinații tuturor profesiilor zise liberale, descoperiseră mina de aur din care scoteau la nesfârșit, cu găleata: mintea, vocația, sufletul, inima, răunchii, boala și sărăcia scriitorului. Dar editorul analfabet pretindea să formuleze și opinii literare. Ca să ajusteze tocmeala, el zicea: nu-mi place ! Unul se făcuse chiar scriitor. De la manuscris până la carte se încâlceau toate misterele, șiretlicurile, falsificările și ticăloșiile care îndopau casele de fier ale vrutelor editoriale, adeseori foști negustori de mărunțișuri, băcani, ingineri ratați, cămătari, tâlhari de gazetărie, advocați clănțai, tejghetari, profesori fără tragere de inimă, acționari de toată aventura. Orice propunere de control jigneja susceptibilitățile de gingășie ale editorului revoltat. Tirajele erau secret profesional, conturile inexistente. Numerotarea exemplarelor fusese o ultimă escrocherie de împăcare ipocrită a intereselor editurii cu exigențele autorilor, militanți pentru o lege clară, refuzată de toate guvernele, cât și de guvernul unui cărturar cu editură proprie. Același număr de ordine era repetat pe câte trei exemplare. Parcurgând toată claviatura literaturii literare, artistice, științifice, lipseau odinioară din librărie vreo patru sute de volume de bază care trebuiau împrumutate dintr-alte limbi. Activitatea scriitorului trebuia organizată în interesul cititorului de limba natală: scrieri personale și traduceri. Dar sunt traduceri și traduceri, traduceri asimilabile cu o creație și traduceri de mântuială, pentru lichidarea în pas gimnastic a unui contract. Traducerile repartizate pe afinități și aderențe cu autorul străin ales au șansa să fie cele mai apropiate de original și de substanță. În materie artistică unde scrisul ține de meșteșug și stil și epizodul povestit e învăluit sau alterat cu deducții, concluzii, poezie, reflecție, transparență, traducerea brută, consistând

din echivalarea cuvântului scris cu corespondentul lui din lexicon, nu e de ajuns. Pe lângă portretul personal al cuvântului, în perspectivă, întors de profil sau prezentat din spate, cuvântul limbii are nuanțe, sporiri și scăderi de intensitate. Modificări de siluetă și de aromă, atât prin umbra sau scăpărarea vecinătăților mai apropiate și mai depărtate cât și prin circulația pe dedesubt în text și frază a intenției, lăsată prin cerințele evocărilor subtile, răzlețe, nedeslușită și perceptibilă în atmosfera lucrului scris. O însemnătate majoră o are și coincidența accentului ideii cu accentul frazei. Îndată ce zigzagul viorii interioare nu se suprapune cu pasul expresiei, ritmul compromis o destrăbălează. Sute de asemenea probleme, în aparență mărunte și nedecelate de cititorul satisfăcut mediocru la lectura unei așa-zise traduceri, se totalizează concentrate în personalitatea autorului ales pentru o traducere bună, pe linia originalului. Alegerea traducătorului aproape exactă trebuie făcută prin analogie de către un for expert, căruia nu-i lipsește sensibilitatea nu numai materialmente profesională, dar și cu exponentul personal, căpătat din strădania de a extrage continuu din întunericul spontaneităților gratuite o scânteie. Căci a-l munci, scrisul nu e în sine o jucărie anodină ci, de fapt, o tortură frumoasă, dar și dureroasă, ca orice naștere, obligată să dea o ființă nouă, umană, vegetală sau elucubrativă dintr-un embrion. Editurile n-au cunoscut înainte asemenea opreliști și scrupule secrete nici în ce privește originalul, nici tălmăcirea lui. Preocupate sau de răspândire rapidă, sau de negoț. O asemenea doctrină risca să li se pară absurdă și fabricată, editorii în mare parte nefiind scriitori, adică artiști, veniți în această disciplină, indiferent din orice îndeletnicire, fie chiar din pedagogie. Un profesor ilar de odinioară întemeiasă în strâmtura lui didactică și o «știință a literaturii» ca un curs de bicicletă. Rezultatul general e știut: cărți multe și valoare puțină, maculatură broșată și cartonată. [...] Anii din urmă, raporturile dintre autor și editori s-au schimbat cu totul. Contractele sunt precise, tirajele sunt tipărite pe ultima pagină, onorariile retribuite exact și culant. Și tirajele au crescut considerabil, deopotrivă cu numărul cititorilor. Azi, se citește și în tramvaie. Scriitorul nu se mai căciulește, nu mai închide și deschide ușa editorului falacios și impertinent. Dar sunt permise introducerea nasului unde nu fierbe oala și pomenirea cu francheță a deficiențelor excelentelor întreprinderi de editură? În afirmativ, poate că o critică oarecum n-ar fi inutilă. Trebuie adus întâi un elogiu fără rezerve Editurii Tineretului, care se distinge printr-o eleganță de procedee și o fidelitate, în ce privește manuscrisul, exemplificatoare. Acolo, pauzele dintre condei și tipar nu au lungimile celorlalte, sunt prevenitoare, atente și discrete. La unele edituri s-a observat o modalitate de dispreț pentru colaboratori, o indiferență expectativă. Cu cât personalul e mai numeros cu atât treaba se lenevește într-o trândăvie, administrativ activă la chichițe și artistic sterilizantă. Deși dispun de servicii de supraveghere, control și corectură complicate, erorile de tipar distonante se aglomerează. Te trezești cu

cuvânt propriu, schimbat cu unul impropriu, cu versuri mai lungi decât în manuscris, şchiopătate după trompeta cacofoniei. De vreme ce nu ți s-a trimis corectura indispensabilă sau ultima revizie și te-ai citit în carte definitiv tipărită, recriminările rămân fără sens, editura nu prea știe ce s-a întâmplat. Traducerile mai au de furcă, pe alocuri, cu o serie de competențe variate, și ele în mare parte anonime ca un copil cu moașe multe, și care iese din mâinile lor în cele din urmă schilod: mai mulți scriitori însărcinați să facă referatul, direcția trebuind să aibă, firește, ocupată conform potențelor ei, aproximative, consilieri, referenți, scrutători, controlori, confruntatori cu originalul, comisii mixte, recrutate din toți aceștia și în ultimă instanță un stilizator, instituție excelentă, pentru ținuta unui text, dar și ea necontrolată de un grup de pricepuți, care controlaseră traducerea mai înainte de câteva ori. [...] Calitatea traducerilor are un cod de judecată: opera originală. Traducerea, ca să fie mai bună, e în mare măsură interpretativă; o tălmăcire cuvânt cu cuvânt, școlărească, își pierde diapazonul și, corectă lexical, e falsă, e reproducerea exactă, în plumb, a unei medalii de argint. Pentru evitarea și a pieselor de muzeu din vocabularele juxtapuse și a trădării originalului, cel mai mult adevăr estetic îl dă într-o traducere sintetizarea. Editura de Stat a luat fericita inițiativă a traducerii lui *Faust*. E neapărată nevoie ca biblioteca românească să aibă pe toți clasicii mari ai lumii în limba ei. Vechea și timorata eroare că limba noastră e limitată în literatura peripețiilor de duzină e perimată. Întreprinderea e nespus de grea, dar mărgăritarul lui Goethe poate fi transpus de un meșter dibaci inspirat și cu pana tare. Pentru *Faust*, editurii nu i se poate obiecta că nu a ales, însă alegerea i-a fost, împotriva așteptărilor, nenorocoasă. Translația în versiune românească i-a fost încredințată poetului clujean Lucian Blaga. S-a putut citi în paginile unei reviste un fragment al traducerii sale, drept model demonstrativ al operei întregi. Întrebarea cititorului este cum s-a putut admite de către o editură asortată cu un mare contingent de specialiști un text atât de scăzut în nivel, ca să-și justifice marile năzuințe? Traducerea e pur și simplu, și mă simt mâhnit, execrabilă. Va să zică, atâta timp cât producția literară personală nu e comparabilă precis cu o similitudine recunoscută, lirismul atrage, îndată însă ce modelul declarat e alăturat de copia lui, schela se prăbușește. Editura trebuie să fie foarte încurcată, cu deosebire după ce un referent al ei, tot un poet, și-a depus raportul, devenit, în opinia celor informați, ciudat, declarând traducerea ireproșabilă. Aceeași editură, înființând câteva grupe de scriitori pentru transpunerea în românește a câte unui clasic tălmăcit în întregime, ar fi înzestrat literatura noastră cu o comoară literară. Activitatea grupului pe care o cunoaștem mai bine era consacrată lui Shakespeare și colectivul număra patruzeci de autori. Prima piesă a scriitorului englez, *Antoni* și *Cleopatra*, aparținând profesorului Tudor Vianu și tipărită în volum, a dat greș din pripeală și din absența autocontrolului profesorului traducător. Sunt în lucrarea domniei sale fragmente premergătoare poeziei lui

Carol Scrob și, în derâdere, actorii care au citit piesa tradusă au numit-o *Antoniou și Cleopatra* (tonul pe i)... Concluzie: traducerile sunt de toată trebuința însă scrise decent și frumos și de către scriitori, și perfect calificați, dar și în concordanță de sensibilitate cu originalul“. □ În „Contemporanul“ (nr. 27, din 2 iulie), în cadrul seriei de articole – cu autori diferiți – consacrate chestiunilor limbii literare, Cezar Petrescu publică textul *Tot în legătură cu limba literară*. Teza principală a articolului este cea anticalofilă și antiformalistă, susținută de recomandarea discernământului scriitorilor în ce privește înnoirea limbii prin recursul la neologisme ori înfrumusețarea ei prin recurgerea la cuvinte căutate: „[...] De îndată ce limba literară se îndepărta de izvoarele autentice, de îndată ce se împeștrița într-o doză exagerată cu anume neologisme sau cu elemente de sterp formalism, literatura intra într-o criză inevitabilă. Sterpele formule de magie verbală au fost respinse de lectori – adică de poporul cu instinctul de conservare a limbii nevătămat. În clipa de față, prin uriașa restructurare a satului, a condițiilor de muncă și de viață, prin dezvoltarea tehnicii care ne-a scos din fâgașul carului cu boi, prin noua restructurare economică, socială și politică, prin alfabetizarea milioanelor de neștiutori de carte, prin atât de rapida difuzare a cărților de educare socială, politică ori tehnică în toate ramurile muncii constructive – limba poporului trece și ea, necesar, printr-o adevărată revoluție. Reguli în materie de grai, poporul nu cunoaște. Și precum s-a dovedit de atâtea ori, reguli în materie de neologisme nu se pot stabili, și mai ales nu i se pot impune. [...] Toate exagerările curentelor latiniste și latinizante, toate excesele franțuzismelor și galicismelor importate de bonjuriștii și mai ales de snobii urmați și de snoabele noastre, care se «civilizau» prin guvernantă pe la mijlocul veacului trecut; toate s-au triat, s-au epurat, s-au temperat într-o mare măsură prin reacțiile curentelor literare sănătoase. Poporul a digerat și a asimilat aceste neologisme în măsura în care se dovedeau indispensabile, după un spirit propriu, în care filologii și grămăticii au contribuit foarte puțin, în care ei se dovedeau îndeobște stricători de limbă și străini de autenticitatea graiului românesc....“. În cursul pledoariei sale, scriitorul se referă la un moment dat, explicit și stăruiitor, la exemplul – nefericit, după părerea lui, sub raportul adecvării limbii literare la materia ficțională – romanului lui Mateiu I. Caragiale, *Craii de Curtea-Veche*, evocând cu acest prilej și discuțiile pe care le avusese cu autorul: „[...] La prima lectură, într-un cerc de prieteni, după o pauză pe la jumătatea cărții, țin minte că l-am întrebat: – Prin ce epocă se petrece acțiunea, Matei? – Cum? N-ai luat aminte? În anul 1912, scrie negru pe alb... – 1912!...Hm !... Zădarnic m-am căznit mai târziu, între patru ochi, să-l conving a deplasa acțiunea între 1880-1895, fiindcă așa indica imperios limba literară utilizată de Mateiu Caragiale în carte. N-am izbutit să-l scot din încăpățănările sale, probabil de hatârul eroilor pe care îi situase prin 1912 ori poate chiar îi și cunoscuse la această dată – și nu-i mai putea vedea altcând.

Limba era pitorească, lucrată de un meșter stăpân acum pe arta scrisului, dar de un anacronism inadmisibil. Ei, pace! Cel mult, cu o concesie, că după apariția *Crailor de Curtea-Veche*, îmi va da spre publicare un roman, *Sub pecetea tainei*, sau așa ceva, din care am și publicat pare-mi-se câteva episoade. Roman scris într-o limbă literară mai pală, dinadins ne semnificativă, adecvată epocii. Dar, *Craii de Curtea-Veche*, această frumoasă carte minoră, carte cam scorțoasă pe alocuri ca și autorul, a apărut și a rămas în literatura noastră ca un model de dizarmonie între conținut și limbă, ca o anacronică măiestrie de faur și ca o mare eroare artistică, reparabilă întru totul printr-o simplă deplasare de date. Cartea zugrăvește eroi bucureșteni, localuri și năravuri bucureștene de la 1912 într-o limbă de la 1889-1895. Se poate o mai stupidă aberație tocmai la fiul marelui Caragiale care și-a scris *O noapte furtunoasă*, *O scrisoare pierdută*, *Momentele* sau *Abu-Hassan* exact în limba epocilor respective, cu măiestritul dozaj al lexicului autohton, cu dozajul neologismelor franceze ori al turcismelor și grecismelor de cea mai riguroasă precizie în timp ? Că există și acum scriitori tineri – cum a existat atunci și o întreagă pleiadă de critici – insensibili la fundamentala eroare cronologică-lingvistică a lui Mateiu Caragiale în *Craii de Curtea-Veche*, că există scriitori care cred că-și păstrează o prospețime și o autenticitate a limbii literare apelând la cartea cu pricina a lui Mateiu Caragiale în loc de a apela la operele marelui Caragiale, mi se pare un simptom alarmant. O pierdere a aderenței la epocă. O dezorientată infirmitate a antenelor istorice. O incurabilă opacitate la actualitate – și, ca atare, un virus al morții inoculat în propria lor operă. Nici unul nu mi s-a părut a înțelege de ce atâta caz pentru nuanțele lingvistice la distanța de un sfert de veac ori trei decenii. De aceea am ținut a semnaliza cazul. Lecția lui Caragiale, a marelui Caragiale, și lecția lui Mihail Sadoveanu nu ne ar ajunge oare ? De la amândoi, scriitorii noștri tineri n-au a învăța oare ce se trebuie să extragă din limba actuală a poporului pentru a-l transmite limbii literare ? Și, fiindcă împrejurările speciale de tranziție cer și un aport direct, imediat, oarecum de pe terenul limbii poporului în domeniul limbii literare, nu tot principiile marilor Caragiale și Mihail Sadoveanu rămân de urmat ? [...]

3 iulie

• „Scânteia tineretului” publică schița *De-aș putea dormi* (1888) a lui Cehov, cu ocazia împlinirii a 50 de ani, în data de 15 iulie, de la moartea scriitorului rus. Comentariul nesemnificativ care însoțește textul narativ subliniază faptul că „creația lui Cehov, comoară din strălucitul tezaur al realismului critic rus, este profund străbătută de idei scumpe milioanei de oameni simpli ai timpului nostru: încredere nestrămutată în om, în cele mai bune calități ale ființei umane, într-o lume mai bună, mai dreaptă, ură și dispreț pentru tot ce se opune împlinirii fericirii omenești, pasiune, gingășie și simplitate în descoperirea adevărului vieții, chiar și în lucrurile cele mai mărunte – asemenea sentimente

însufletească schițele și nuvelele sale, piesele sale – capodopere ale epicului și dramaticului.” Este și linia tematică a schiței publicate, care „aduce în fața noastră drama unei fete, Varca, slujnică – de la o vârstă fragedă - în casa unui stăpân respingător. [...] Viața insuportabilă la stăpâni, cruzimea lor, lipsa oricărei călduri sufletești – atât de necesare copiilor – sunt tipice pentru relațiile din societatea bazată pe exploatarea omului de către om. Cele câteva pagini ale schiței conțin o acuzare plină de mânie la adresa orânduirii țariste care înăbușea sălbatic omul și frumusețile spiritului său.”

- În paginile 2-3 din „Scânțea” apare, sub genericul „Scrisoare dintr-o întovărășire”, o schiță de I. Purcaru, intitulată *Zile fierbinți*, fixată asupra temei, consacrate în literatura realist-socialistă, a întrecerii țăranilor la muncile din cadrul gospodăriei agricole colective, soldate cu obținerea, prin folosirea noilor metode, a unor rezultate incredibile. Schița ipostiază figuri reprezentative pentru imaginea omului nou, cu accent pe evoluția și emanciparea femeii (tânăra utemistă Leanca).

4 iulie

- Ștefan Iureș intervine în dezbaterile despre curaj din „Scânțea tineretului”, cu articolul *Ascultând glasul vremii noastre*, la începutul căruia persiflează diferența dintre retorica despre curaj a unor tineri scriitori și lucrările acestora care „n-au nici în clin nici în mănecă cu vreo manifestare de curaj”. În general critic, de pe pozițiile realismului socialist, articolul contestă tendința unor poeți de a trata „teme eterne”, cum ar fi dragostea și natura, îndepărtându-se de viață și de realitate: „Refuzând să vezi încheștarea dramatică dintre forțele sociale și greutățile prin care cresc oamenii noștri, ignorând mijloacele de care se folosește dușmanul și necombătându-le, niciun fel de artă poetică nu va putea ascunde faptul că nu dai oamenilor muncii ceea ce ei așteaptă de la tine. Pentru că cei care muncesc nu pot și nici nu vor să ocolească încheștarea cu dușmanul de clasă [...]”

8 iulie

- În numărul 17, din 8 iulie, al „Gazetei literare” este publicat un text – reprodus din „Scânțea” (nr. 3015, din 3 iulie 1954) – intitulat „*Gazeta literară*”, care reprezintă o schiță de bilanț, cu foarte puternice, severe, preponderente, accente critice, privind activitatea noii publicații în primele trei luni de apariție: „Au trecut peste trei luni de la apariția primului număr al «Gazetei literare». Cititorii au întâmpinat cu interes această nouă publicație, a cărei menire este să dezbată problemele literaturii noastre în lumina principiilor esteticii marxist-leniniste, să militeze pentru victoria realismului socialist în creația scriitorilor. Revista a avut un început promițător. În primele ei numere, «Gazeta literară» a publicat o serie de articole judicioase despre literatura noastră, unele materiale literare de valoare. În revistă începuse să fie

stimulată lupta de opinii. Și în numerele mai recente ale «Gazetei literare» au continuat să apară unele articole și lucrări beletristice interesante. De la o vreme se observă însă că numărul lor s-a împuținat. În schimb, în paginile revistei au apărut o serie de materiale care nu vădesc preocuparea de a analiza problemele creației literare pe baza principiilor realismului socialist și de a înarma astfel cu o orientare precisă atât pe scriitori cât și pe cititori. În revistă nu-și găsesc o tratare aprofundată, combativă, la un înalt nivel, principal, o serie de probleme actuale, bunăoară: slaba preocupare a unor scriitori pentru viața de azi a poporului, pentru aspectele concrete ale construcției socialiste, ale luptei pentru pace, aplicarea tezelor despre tipic la literatura noastră de azi, dezvăluirea și combaterea influențelor negative care caută să frâneze dezvoltarea realist-socialistă a literaturii noastre, lupta pentru aplicarea principiilor leniniste în problemele moștenirii culturale. Criticarea scrierilor schematice, dezbateră problemelor adevăratei măiestrii literare. «Gazeta literară» nu luptă cu fermitate împotriva apolitismului, a izolării de viață, a obiectivismului burghez și a sărăciei de idei care se mai manifestă în lucrările unor scriitori, nu militează perseverent pentru întărirea rolului literaturii ca armă care să ajute poporul în îndeplinirea marilor sale sarcini. Revista se ocupă slab de combaterea ideologiilor străine și dovedește lipsită de curaj în dezvăluirea înrăuririi nefaste pe care au avut-o literatura decadentă și teoriile estetice reacționare, înrăurire ale cărei rămășițe se fac simțite și acum. Or, este limpede că «Gazeta literară» trebuie să manifeste îndrăzneală bazată pe principialitate în combaterea rămășițelor decadentismului [...]. «Gazeta literară» a luat de la o vreme inițiativa pozitivă de a publica interviuri cu scriitorii și dări de seamă asupra consfătuirilor scriitorilor cu cititorii. Trebuie spus însă că unele din aceste materiale, în loc să pună în lumină pe primul plan probleme actuale și de principiu ale creației literare, se coboară la nivelul unei reclame, menite să tămâieze persoana scriitorului respectiv. Iată, de pildă, cazul unui poet care a realizat în ultima vreme progrese în creația sa literară – Cicerone Theodorescu. Relatarea privitoare la întâlnirea lui cu cititorii («Gazeta literară» nr. 13) este în asemenea măsură îmbibată de laude ditirambice, care ridică la superlativ poezii reușite laolaltă cu altele slabe, încât această relatare, în ansamblul ei, ajunge să minimalizeze progresele reale ale poetului și să-l împiedice să-și vadă lipsurile ce se mai manifestă în creația sa. De altfel credem că poetul nu poate fi de acord cu acest sistem, cu atât mai mult cu cât el este membru în colegiul redacțional al revistei. Cât privește interviul pe care revista l-a luat dramaturgului Mihail Davidoglu («Gazeta literară» nr. 14), dac-ar fi să luăm drept bune afirmațiile reporterului, ar rezulta că în metoda de creație a scriitorului ocupă un loc foarte important mobilierul apartamentului său, diferite slăbiciuni ale memoriei, precum și faptul că el obișnuiește să scrie pe genunchi, folosind o peniță Klaps. Însă cititorul care

cunoaște interesantele piese ale lui Mihail Davidoglu știe că ele ridică probleme de creație ceva mai importante decât cele de mai sus, probleme a căror dezbateră ar fi putut aduce un folos real și altor scriitori. În interviurile cu scriitorii, cititorul ar vrea să întâlnească tocmai dezbaterăa unor asemenea probleme de principiu, strâns legate de lupta pe care o desfășoară scriitorii noștri pentru realismul socialist, de aportul specific pe care-l aduce fiecare scriitor la cauza comună a literaturii noastre – și nu amănunte nesemnificative, care abat atenția de la ceea ce se poate realmente învăța din experiența de creație a scriitorului respectiv [...]. «Gazeta literară» face adesea un prost serviciu și condeielor tinere. În vreme ce o parte din scriitorii consacrați au parte numai de elogi, indiferent de calitatea lucrărilor realizate, revista manifestă în schimb un zel deosebit când e vorba de a vâna și de a persifla stângăciile din lucrările unor debutanți sau ale unor oameni care ocupă un loc mai puțin central în creația literară. Îndeosebi rubrica de note și comentarii a «Gazetei literare» s-a specializat în a «face praf» pe oricine cade în raza ei de acțiune, așa încât cititorul poate fi uneori ispitit să creadă că vina pentru lipsurile literaturii noastre o poartă nu diferite influențe negative sau rămăneri în urmă chiar ale unor scriitori de valoare, ci revista «Vânătorul și pescarul sportiv» sau autorul neștiut al unor cuplete de la Teatrul de estradă. Firește că o asemenea discriminare între «consacrați», care trebuie «încurajați», și debutanți sau anonimi persiflați sau consemnați cenușiu, nu poate să nu dăuneze ținutei principiale, nepărtinitoare, pe care cititorii sunt în drept s-o pretindă revistei. Gazeta poate aduce un mare aport constructiv la stimularea în rândurile scriitorilor a criticii și autocriticii, care să nu țină seama de interesele de prietenie, de grup, ci numai de interesele poporului muncitor și ale literaturii sale. Se face simțită o serioasă rămăneră în urmă a revistei față de o serie de fenomene îmbucurătoare ale literaturii noastre. Noi opere literare valoroase, progresele unora dintre tinerii scriitori nu sunt reliefate și uneori nici măcar consemnate în paginile ei, în schimb, revista manifestă o slabă exigență față de unele lucrări beletristice pe care le publică. [...] Cercul de colaboratori ai «Gazetei literare» este încă îngust. Dacă revista își va îmbogăți tematica, dacă va începe să abordeze cu curaj problemele creației și ale teoriei literare, atunci și cercul colaboratorilor se va putea lărgi simțitor. [...] Cititorii așteaptă ca «Gazeta literară» să fie, număr după număr, o adevărată tribună de luptă pentru triumful spiritului de partid, pentru victoria realismului socialist în literatura noastră». □ În „Gazeta literară” (nr. 17) este publicat un amplu interviu cu Eugen Jebeleanu – *De vorbă cu poetul Eugen Jebeleanu* –, realizat de Mihai Popescu. Poetul face consistente și detaliate confesiuni privind dinamica activității lui de creație literară, cu referire la scrierile sau traduceri realizate în ultimii ani (*În satul lui Sahia, Bălcescu, Lidice*, traduceri din Maiakovski, din lirica revoluționar maghiară). Există în interviu

și considerațiuni generale, opinii privind etica și obiectivele creației poetice, opțiuni estetice și politice, accente critice și polemice: „[...] O cumplită sete de nemurire bântuie pe unii poeți. Ei vor «să rămână», – oricum, dar «să rămână». Sentimentul acesta e, la urma urmei, omenesc; el poate fi pozitiv, atunci când individul vrea, prin tot ceea ce a făcut folositor, să rămână în inima urmașilor, a colectivității, a vieții așadar. Oroarea de întuneric, de neființă, este omenească. E gesticulația firească a vieții, Dar în cazul despre care vorbim nu poate fi vorba despre așa ceva. Altul mi se pare a fi resortul. Să-i spunem orgoliu ? Da, și orgoliu. Dar nu numai atât. Setea aceasta de nemurire începe cam de acolo de unde poetul se apucă să strâmbe din nas la «ocazional», comandă socială, operativitate – adică de acolo de unde contactul cu viața «prozaică» s-a rupt. Și ce lucru ciudat – ai observat ? – Perspectiva spre nemurire, adică spre viitorul fără de istorie, nu e deschisă de către acei tovarăși cătuși de puțin cu ajutorul unui arsenal poetic inovator demn de asemenea... mărește perspective. [...] Lucrul acesta se întâmplă mai ales cu acei poeți care «descoperă» de-abia acum scriitori și curente despre care – din lipsa unei culturi temeinice – nu au auzit și care, în chipul acesta, exercită asupra lor o înrăurire directă și, uneori, nefastă. Se întâmplă, nu o dată, ca din acest talmeș-balmeș de lecturi nedigerate, în care se amestecă laolaltă Jules Laforgue cu Ion Ciocârlan și René Ghil cu C. Sandu-Aldea să iasă un hibrid care-ți zbârlește părul: un centaur din Tesalia pre-homerică păscând pe un izlaz din Bărăganul haiducesc, la o gospodărie colectivă, în anul de grație 1954. Dornici de nemurire, acest soi de poeți îți asigură totuși, mai totdeauna, câte un alibi, punând la coada lucrării cu temă atemporală o mică imagine, un cuvântel, pasă-mi-te «politic», «actual». E un joc de care și cel mai neavizat cititor râde. Impostura și apolitismul își arată urechile. Apolitismul se manifestă nu numai prin această evaziune în atemporal (atemporal care nu înseamnă doar Empireu sau sfere astrale, ci și crângul de totdeauna și de niciodată, și lacul tuturor melancoliilor etc.). Apolitismul se mai manifestă și prin tristețea fără fior dramatic și prin veselia de serviciu , – cu un cuvânt, prin lipsa emoției, prin lipsa acelei «pasiuni partizane», despre care vorbea acum trei veacuri și jumătate poetul *Tragicelor*, Agrippa d'Aubigné. Sunt oameni care parcă nu știu nici să se-nfurie cu adevărat. Nici să se bucure din plin, atunci când e cazul să se bucure. Romantismul unor asemenea poeți e, la urma urmei, foarte domestic. Ei jură că, dac-ar fi să fie, și-ar da și viața pentru patrie, dar deocamdată să fie lăsați în pace, au treabă: nu e un fleac să construiești ditamai scară până la al șaptelea cer ! Bătălia pe care – călăuziți de partid – am dat-o și continuăm, împotriva proletcultismului, trebuie împletită cu o bătălie la fel de hotărâtă împotriva acestui nou fenomen. Acest nou fenomen care – curios, nu ? – a apărut tocmai ca o reacție împotriva «poeziei trogloditilor». Poporul nostru n-are nevoie de o «poezie troglodită». În egală măsură, însă, el n-are

nevoie nici de o «poezie» a duhurilor «pure». Amândouă modurile sunt, în egală măsură, anacronisme, piedici care stau în fața dezvoltării poeziei noastre și care trebuie înlăturate. Marile succese cucerite de poezia noastră în cei zece ani de la eliberare ne impun și această sarcină de cinstă. Sunt sigur că o vom putea îndeplini. Nemurirea se cucerește nu prin fuga din viață, din focul bălăiei, ci prin înfrângerea morții, prin lupta pentru triumful vieții. Acestea nu sunt șabloane, ci realitatea însăși. Nimeni nu poate să-și ignoreze epoca, fără a fi ignorat”. □ O poezie ocazională, intitulată *La nașterea primei centrale electrice atomice* și tipică pentru maniera – și limitele artistice! – ale autorului, dacă nu totalmente «troglodită» (ca să reluăm expresia utilizată de Eugen Jebeleanu în interviul semnalat mai sus), în orice caz cu totul „de serviciu”, publică, în același număr al „Gazetei literare” atât de agreatul de oficialitate (și, în pofida poziției sale „forte”, criticatul, de către critici sau confrăți ceva mai curajoși și probabil excedați de glorificarea ineptiei...) Eugen Frunză: „Moscova-Tass. Câteva rânduri: / Comunicat al erei noi! / Sorbind cuvintele din foi / Stau continentele pe gânduri... // Istoria-n gongu-i a bătut: / Priviți: aprinsă-n mii de torțe, / Cea mai gigantică din torțe / Pe fața lumii s-a născut... // Da. S-a născut acum abia! / Căci până astăzi nicăiera / N-a fost s-o vadă omenirea / Cum strălucește pentru ea... / Când din adâncuri neguroase / A smuls-o geniul omenesc, / Reptile-n rânjet nebunesc / Au tăbărât ca s-o miroase // Au tăbărât voind cumplitul, / Prelungul ceas de agonii / Să și-l înecă în orgii / Să asfințească răsăritul // Blestem, blestem, de mii de ori / Reptilelor ce-n groaza urii / Torentul nobil al naturii / L-ar vrea secat de setea lor! // Hulite vor pieri, strivite / De scârba lumii, În zadar / Își pun în bombe și dolari / Nădejdea ultimei ispite... // Dar astă cea dintâi uzină / Fără sfârșit va revărsa / Credința-n om, în forța sa, / Ca o solie de lumină. // Și fără moarte, veac de veac, / Înaripa-vor mii de vise / Aceste simple rânduri scrise / De marea clasă în atac... // Aveam doar lanțuri în trecut / Avem azi forța care poartă / Planeta spre o nouă soartă! / Istoria în gongu-i a bătut... // Cinstire ție, slavă ție, / Popor sovietic, făclier – Tu, cel mai tare în puteri, / Tu, cel mai mare-n omenie! // Recunoștința mi-o înclin / În fața steagului sub care / Își află întâia întrupare / Splendoarea vremilor ce vin...”.

• Silviu Iosifescu recitește, în „Scânteia”, *Răscoala* lui Liviu Rebreanu, roman reeditat recent în 20.000 de exemplare, și recuperabil în canonul fundamentat ideologic al epocii, în ciuda rătăcirilor autorului a cărui „evoluție politică” „avea să-l ducă la o tristă și înjositoare colaborare cu fascismul”, antrenând, în ultimele sale opere, amplificarea tendințelor „naturaliste și retrograde care se simțeau și în scrieri mai timpurii.” Astfel, reeditarea *Răscoalei*, cu un studiu introductiv de Ovid S. Crohmălniceanu, este salutăată ca „un fapt adânc îmbucurător”. Romanul, arată cronicarul, este „o mare operă realist-critică, în care răsună puternic multe din năzuințele maselor asuprite și exploatare. [...] ... Liviu Rebreanu ne dă în *Răscoala* o imagine a societății

românești din trecut, cu neîmpăcatele ei contradicții de clasă. [...] Rebreanu subliniază fățiș, cu curaj, contrastul dintre lumea celor asupriți și lumea asupritorilor.” Autorul romanului „găsește accente sarcastice pentru a descrie spaima nemăsurată pe care ridicarea țăranilor o trezește printre « stăpânii » țării. Asemenea pagini constituie un model strălucit de tratare pasionată de către scriitor a problemelor politice, a tabloului social al vremii sale. [...] Sobrietatea expresivă a stilului, soliditatea compoziției sporesc vigoarea acestei ogindiri necruțătoare a trecutului. [...] Deosebită, poate fără pereche în literatura noastră trecută – este capacitatea romancierului de a introduce în opera sa masa, de a zugrăvi masele populare în mișcare, în luptă. [...] E firesc ca o operă de o asemenea putere demascatoare, atât de masiv realistă, să fi provocat ostilitatea decadentismului și – pe de altă parte – să-și fi câștigat – de la apariție – o îndreptățită popularitate în cercurile largi de cititori.”

11 iulie

• În „Scânteia”, Petru Dumitriu publică un reportaj intitulat *Oameni simpli – oameni deosebiți*, despre marile prefaceri din domeniul industrializării, așa cum apar ele ilustrate în uzina de tractoare din orașul Stalin (Brașov). Față de miile de articole subordonate genului, omniprezente, în epocă, în paginile „Scânteii” și ale „Scânteii tineretului”, cel al lui Petru Dumitriu prezintă un aspect inedit: implicarea destinatarului e marcată aici ostentativ, prin dialogurile narator-naratar amintind de ficțiunea realistă, care reclamă și programează, într-o oarecare măsură, adeziunea la codul ideologic al textului. „N-am vorbit atât despre uzină, precizează „reporterul”, decât ca să-i arăt cititorului că e un loc deosebit, care nu seamănă cu altele.” Oamenii „deosebiți” evocați de autorul reportajului sunt figuri în care destinatarii nu doar pot, ci *trebuie* să se recunoască; mesajul e afișat, o dată în plus, în final: „Tovarășe, care citești rândurile acestea, când ai să vezi pe câmp un KD-35 zdrobind pământul sub șenile și trăgând cinci pluguri sau zece, sau când, la arie, în aerul plin de praf galben, vei vedea grâul treierat curgând în saci, în duduitul motorului unui tractor cuplat la batoză... gândește-te la Szavai Ștefan și Pernea Ion și Precup Ion și Paiu Afanasie și Negru Nicolae și Ianczi Rozalia, și la cei nouă sute șase de inovatori și la miile de muncitori și tehnicieni ai uzinei de tractoare și la strungurile « Krasnii Proletar » și la toți oamenii simpli care-au muncit și muncesc pentru o agricultură modernă, socialistă – oamenii simpli, oamenii de seamă ai zilelor noastre. Sunt vrednici să-i stimezi și să-i iubești.”

• În articolul *Critică pasivă, critică atemporală*, publicat în „Scânteia tineretului”, Petre Vedeia analizează cronică romanului *Bărăgan*, de V. Em. Galan, realizată de Mihai Gafița în „Gazeta literară ” (numerele 16 și 17). Concluzia este că textul lui Mihai Gafița se complăce în generalități, uzează de formule stereotipe, semnalează prezența comuniștilor din roman cu pasivitate, pe scurt, conține o critică atemporală, fără racorduri la pulsul vieții și la specificul problematicei tratate în romanul lui Galan.

13 iulie

• „Scânteia tineretului” publică **Programele disciplinelor la care se va da examen de admitere în învățământul superior**, - Limba și literatura română, Limba rusă. Reține atenția selecția autorilor și a cărților acestora pe criterii ideologice, conform canonului politic: cronicarii, poeții Văcărești, D. Goleescu, Bolintineanu – *Balade istorice*, Bolliac – poezia socială, Kogălniceanu – „îndrumător cultural”, Bălcescu, Gr. Alexandrescu – lirica patriotică și fabule, Negruzzi – *Al. Lăpușneanu*, Russo – *Cântarea României*, Eminescu – *Poezii*, Creangă, Caragiale, Slavici, Coșbuc, Vlahuță – *Liniste*, *Unde ni sunt visătorii*, 1907, *Socoteala*, Cezar Petrescu – *Întunecare*, Sadoveanu – *Baltagul*, *Neamul Șoimăreștilor*, *Mitrea Cocor*, *Nicoară Potcoavă*, P. Dumitriu – *Nuvela*, A. Toma, Rebreanu – *Răscoala*, Beniuc, Al. Sahia – *Uzina vie*, *Ploaie de iunie* etc.

14 iulie

• Se comemorează 50 de ani de la moartea lui Cehov. În „România liberă”, N. Moraru publică articolul **Umanismul lui Cehov** (p. 2), în care, în modul cunoscut, opera lui Cehov este răstălmăcită prin citirea în cheie ideologică: „Cu un curaj deosebit, cu simțul civic al imensei răspunderi pe care o are un scriitor, Cehov arată adevărata viață a societății vremii sale, viața în adâncul ei, oamenii în complexul relațiilor dintre ei, suferințele materiale și morale cărora «oamenii mici» erau supuși întru îmbuibarea celor avuți. Conținutul operei sale îl constituie critica aspră a realității mizere, combaterea viguroasă, fără milă, a regimului autocrat. Scriitorul dezlănțuie atacul său nimicitor împotriva asupritorilor, de pe poziția mării sale dragoste pentru oameni, de pe poziția încrederii sale ferme în puterea creatoare, în calitățile minunate ale poporului. Astfel, chiar în clipele când scriitorului nu-i erau clare drumurile de urmat, opera sa devine o chemare pasionată pentru transformarea însăși a regimului social, încrederea în popor, dorința arzătoare de a-l vedea fericit, i-au dat lui Cehov puterea necesară de a spune adevărul până la capăt. Uriașul său talent i-a permis să înfăptuiască imagini nepieritoare, să zugrăvească situații și caractere zguduitoare care nu sunt o simplă oglindire pasivă a realităților vremii, ci părți constitutive ale unui tablou uriaș în care aspectele negre ale tiraniei, murdăriei morale, a supunerii oarbe etc. sunt condamnate iremediabil în numele visului măreț despre o Rusie nouă în care viața va fi întemeiată pe dragoste și considerație față de om, față de munca sa”. Din această perspectivă, ideologul consideră că nuvela *Salonul nr. 6* ar proclama ca „legitimă și necesară lupta pentru eliberarea de sub jugul țarist”; *Pescărușul* ar reprezenta „chemarea la acțiune”, fiind „răspunsul scriitorului la marea problemă a rostului artei”, pe când în *Trei surori* și *Livada cu vișini*, caracterul dramatic ar proveni din „apolitismul” personajelor, care „nu ia forma concretă a luptei sociale nemijlocite”. □ Se publică, în presa epocii, și diferite schițe ale lui Cehov. Spre exemplu, în „România liberă”, nr. 3039, apare schița *Tăticul*,

traducere de Anda Boldur, cu precizarea „Din volumul I de *Opere* de A.P. Cehov, care va apare în Editura «Cartea Rusă»” (p. 2; în același număr Natalia Sokolova publică articolul *Noi ilustrații la opera lui Cehov*, aceeași pagină). □ Și nr. 3042, 15 iulie, este dedicat lui Cehov. Astfel, sub genericul „50 de ani de la moartea lui Cehov” sunt publicate schița *La mere* de A.P. Cehov (traducere de Anda Boldur, cu precizarea „Din volumul I de *Opere* care va apare în Editura «Cartea Rusă»”), recenzia Georgetei Horodincă, *Gorki-Cehov*, „*Scrisori, articole, extrase*”, Editura „*Cartea Rusă*”, articolele Gabrielei Bucur, *Din viața lui A.P. Cehov* și al lui Costache Antoniu, „artist al poporului din R.P.R., laureat al Premiului de Stat”, *Interpretându-l pe Cehov*.

15 Iulie

• Numărul 18, din 15 iulie, al „Gazetei literare”, este consacrat în bună parte comemorării semicentenarului morții lui Cehov (semnează Zaharia Stancu, Dumitru Corbea, V. Ermilov., Marcel Anghelescu, Radu Beligan, Ion Finteșteanu, S. Damian).

16 iulie

• În paginile 2-4 din „Scânteia”, Nestor Ignat publică un amplu articol intitulat *Cu privire la valorificarea moștenirii culturale*. „Valorificarea moștenirii culturale, arată autorul, este una din cele mai însemnate probleme ale construirii culturii noastre noi, socialiste în conținut și naționale ca formă. Cultura socialistă este indisolubil legată de progresele culturale din trecut. Constructorilor societății și culturii socialiste le revine sarcina istorică de a prelua tot ce e valoros în literatura și arta mondială și, în primul rând, în cultura națională, de a dezvolta marile cuceriri culturale ale trecutului, în condiții noi, superioare, spre culmi nemaiaținse.” Incipitul rezumă probleatica articolului, aceea a legitimării, prin intermediul recuperării culturii trecutului a noilor valori culturale. Ceea ce ni se pare demn de subliniat este orientarea pronunțat naționalistă imprimată demersului recuperator, după moartea lui Stalin, moment în care elita politică autohtonă începe să își schimbe, mai întâi foarte subtil, apoi din ce în ce mai evident, strategiile legitimizează. În articolul lui Nestor Ignat, „literatura și arta națională înaintată a trecutului” devin „un adevărat tezaur al poporului român, o strălucită întrupare a geniului, a forței lui creatoare.” Panteonul iluștrilor înaintași cuprinde figuri pe care mitologia partinică le-a anexat într-o istorie a culturii menită să explice marile realizări ale prezentului. Recitate și reinterpretate în grilă ideologic-protocronistă, operele lui Bălcescu, Eminescu, Creangă, Caragiale, Coșbuc, Sadoveanu, Th. Aman, N. Grigorescu revelează, *in nuce*, direcțiile literaturii și artei contemporane: „Operele lor sunt mereu vii, iradiază lumină și căldură, aducând strădaniile și cuceririle spirituale ale unor vremi apuse, în vadul cel mare al luptei de azi a poporului pentru deplina sa înflorire materială și

culturală.” Pe de altă parte, această relectură a clasicilor echivalează cu o renaștere a operelor evocate ca modele, după ce elitele intelectuale ale evului întunecat le-au falsificat, sub influența ideologiei claselor exploatoare. Noua cosmogeneză întemeiată pe sacrificiul fondator, omniprezentă în narațiunile politice și în produsele paraculturii ideologice, își află locul firesc, și în discursul ideocriticului de profesie, care transferă asupra unui trecut al erorilor păcatele prezentului, mai exact anexarea și falsificarea istoriei culturii de către mitologia partinică. În acest sens, arată criticul, „Partidul a sprijinit cu căldură toate eforturile depuse” pentru această „măreață activitate patriotică de valorificare a tezaurului cultural al trecutului” și „a combătut cu tărie manifestările atitudinii cosmopolite, nihiliste, față de moștenirea culturală, ca și tendințele vulgarizatoare, denaturările adevărului istoric.” În sprijinul acțiunii mărețe a partidului, rolul criticului și al istoricului literar este unul extrem de important; este motivul pentru care autorul articolului laudă osârdia autorilor de monografii și studii critice dedicate clasicilor, numindu-i pe Sadoveanu, Cam. Petrescu, Cezar Petrescu și Mihai Beniuc. De asemenea, „O realizare pozitivă în înfățișarea științifică a literaturii române o constituie manualul – recent apărut – pentru clasa a VIII-a.” Celebrarea clasicilor – Bălcescu, Eminescu, Caragiale, I. Budai-Deleanu, Alecsandri, Bolintineanu, Creangă, Coșbuc, Vlahuță – prin sărbătorirea centenarelor și reeditarea operelor acestora este o altă modalitate prin care noua cultură a înțeles să reintegreze patrimoniul valorilor trecutului în propriul canon. Criticul se simte obligat totuși să sancționeze unele « rămăneri în urmă » în acest măreț proces recuperator: de pildă s-a întârziat editarea critică a operelor lui Cantemir, Delavrancea, Macedonski, Gherea (în unele cazuri din pricina unor «pete» din biografiile autorilor) sau s-a editat prea puțin din operele lui N. Filimon, I. Ghica, C. Bolliac, M. Kogălniceanu, B. P. Hasdeu, I. Slavici, Em. Gârleanu sau din operele scriitorilor pașoptiști și ale celor din grupul revistei «Contemporanul». Din fericire, există soluții pentru „rezolvarea justă a tuturor problemelor moștenirii culturale” și acestea vin, firește, dinspre învățătura marxist-leninistă, pe care criticul o rezumă conștiincios în mai multe paragrafe. Pornind de la textele doctrinare, N. Ignat arată în ce măsură „în problema moștenirii culturale, partidul clasei muncitoare duce o luptă **pe două fronturi**: atât împotriva atitudinii nihiliste, proletcultiste, de negare a valorii moștenirii culturale, cât și împotriva atitudinii de preluare necritică, **în bloc**, a întregii culturi a trecutului, inclusiv ceea ce este reacționar, antipopular și antipatriotic în această cultură.” Urmează, pe o pagină întreagă, ilustrarea a ceea ce a generat, în discursul critic contemporan, cea de-a doua atitudine: sunt sancționate revistele care au publicat opinii „dăunătoare” cu privire la poezia decadentă a trecutului, de pildă, cum sunt „Tânărul scriitor” și parțial, „Viața Românească”. Pe de altă parte, criticul se grăbește să ofere ilustrări ale unor contramodelle plasate într-o epocă demonizată: „Perioada dintre 1920 și 1944 a

fost o perioadă de sălbatică reacțiune, de crâncenă exploatare a maselor muncitoare, de înrobire deplină a țării de către imperialiștii occidentali, de instaurare a fascismului și transformare a României într-un cap de pod al războiului criminal antisovietic. Exploatatorii băștinași, monarhia prusacă, stăpânii imperialiști au făcut totul pentru a subordona cultura țărilor lor antinaționale, pentru a corupe intelectualitatea și a o izola de popor. Clasele exploatoare au cultivat literatura fascistă, menită îndeosebi să capteze tineretul, să-i infiltreze veninul naționalismului, să-l transforme într-un instrument de represiune împotriva maselor muncitoare și în carne de tun pentru războiul de cîmp. Mistică bizantinizantă, șovinismul sălbatic, proslăvirea «supraomului» fascist și propovăduirea supunerii oarbe față de voința «șefilor» fasciști, mitul «sângelui» și cultul morții, idealizarea înapoierii «patriarhale» și «întoarcerea la Evul Mediu» – propagate de trădători ca Nichifor Crainic, Radu Gyr, Aron Cotruș, Mircea Eliade și alți exponenți ai huliganismului în literatură – au urmărit scopuri de clasă precise și fățișe: la școala lor au crescut bandele de asasini ale gărzii de fier.” Exercițiul stigmaizării se extinde, apoi, la curente și direcții moderniste ale literaturii de la începutul secolului, puse sub semnul decadentismului (suprerealismul, dadaismul, ermetismul), cu sancționarea criticii care a acreditat astfel de modele în dauna literaturii „progresiste”, afectată de o veritabilă „conspirație a tăcerii”. De la trecutul demonizat, criticul revine la prezentul luminos, fără să uite de tributul encomiastic datorat marelui prieten de la Răsărit, și la ideea permanenței valorilor artei realiste (ilustrată, în chiar anii întunecatei epoci interbelice, de Sadoveanu, Rebreanu, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, G. Topârceanu și apoi de scriitorii influențați de ideologia clasei muncitoare ca Al. Sahia, A. Toma, M. Beniuc, Ion Călugăru, M. R. Paraschivescu, D. Corbea, cărora li se adaugă D. Botez, Z. Stancu, E. Jebeleanu, M. Banuș, E. Camilar ș.a.). Sunt recuperați, apoi, scriitorii, a căror biografie (și operă) a fost marcată de contradicții și care au revenit ulterior pe calea cea dreaptă, făcând „astăzi lucrări utile”, ca Arghezi care a tradus fabulele lui Krâlov sau Blaga, traducătorul lui *Faust* de Goethe. În fine, pe pagina a 4-a, autorul propune, din perspectiva aceleiași opoziții dintre trecutul decadent (pentru care citează, ilustrativ, poezia ermetică a lui Ion Barbu) și prezentul luminos, o pledoarie pentru literatura realist-socialistă, cu rădăcini în marea literatură clasică

• Iosif Sava publică în „Scânteia tineretului” articolul cu miză propagandistică ***Înflorește cultura țărilor de democrație populară*** ce impune teza „dezvoltării noii culturi realist – socialiste”: „În lupta împotriva ideologiei imperialiste, împotriva curentelor decadente, formaliste, scriitorii și artiștii, legați de aspirațiile poporului, creează valoroase opere de artă care tinzând spre înfățișarea realist – socialistă a vieții însuflețesc păturile largi de oameni ai muncii în lupta pentru o viață mai bună.”

20 iulie

• „România liberă” publică lista savanților, scriitorilor și artiștilor răsplătiți cu Premiul de stat („România liberă”, *Acordarea premiului de stat al RPR pentru lucrările deosebit de valoroase realizate în anul 1952*; o primă parte a listei apăruse în nr. anterior, din 21 iulie). Astfel, în domeniul prozei, poeziei și dramaturgiei – premiul clasa I, în valoare de 30.000 lei, Mihail Sadoveanu, *Nicoară Potcoavă*, Zaharia Stancu, *Desculț* (ed. 1952); clasa a II-a, în valoare de 25.000 lei, Marin Preda, *Desfășurarea*; clasa a III-a, Dumitru Mircea, romanul *Pâine albă*; pentru poezie – Clasa I, în valoare de 30.000 lei, Eugen Jebeleanu, *Bălcescu*; clasa a II-a, în valoare de 25.000 lei, Letay Lajos, vol. *O lume nouă se construiește*; clasa a III-a, în valoare de 15.000 lei, Mihai Dragomir, vol. *Stelele păcii*, Nicolae Tăutu, vol. *Stânca de pe Tatra*; pentru dramaturgie: clasa a II-a, în valoare de 25.000 lei, Lucia Demetrius, *Oameni de azi*; Cezar Petrescu și Mihail Novicov, scenariul *Nepoții gornistului*; clasa a III-a, în valoare de 15.000 lei, C. Constantin și A. Rogoz, *Martin Rogers descoperă America*; Ladislau Kiss și Dezideriu Kovacs, *Furtună în munți*. În domeniul artei teatrale, premiile clasa I se acordă lui Sică Alexandrescu, „pentru valorificarea operei dramatice a lui Caragiale”, și echipei de actori din *O scrisoare pierdută* (Costache Antoniu, Marcel Anghelescu, Niki Atanasiu, Radu Beligan, Ion Finteșteanu, Alexandru Giugaru; Elvira Godeanu, Ion Talianu și Vasiliu Birlic). □ Premiile sunt decernate pe 19 august, la Consiliul de Miniștri. Cu această ocazie, Zaharia Stancu, unul dintre premianți, ține un discurs, din care reproducem un pasaj: „Partidul ne-a apropiat, ne-a educat. Pe mine personal, pe alți tovarăși de vârsta mea și pe alții mai tineri, partidul ne-a ajutat să creăm opere literare de o valoare pe care noi n-am fi atins-o fără grija și dragostea pe care partidul ne-a arătat-o în permanență. În toate cărțile pe care le vom scrie de acum înainte vom căuta să depășim operele care au fost premiate”. (cf. „România liberă”, nr. 3073, 20 august, *Solemnitatea decernării diplomelor, medaliilor și premiilor laureaților Premiului de Stat al RPR pe anul 1952*, nesemnat, p. 1).

22 iulie

• În „Gazeta literară”, nr. 19, este publicat un comunicat oficial cu titlul *Acordarea Premiului de Stat pentru lucrările deosebit de valoroase realizate în anul 1952*: „Consiliul de Miniștri al Republicii Populare Române a hotărât acordarea Premiului de Stat al Republicii Populare Române, pentru lucrările deosebit de valoroase realizate în anul 1952, după cum urmează: **În domeniul prozei, poeziei și dramaturgiei** [:] a) PROZĂ [:] clasa I-a, în valoare de 30 000 lei [:] 1. Mihail Sadoveanu, – pentru romanul *Nicoară Potcoavă*; 2. Zaharia Stancu, – pentru romanul *Desculț*, ediția 1952; clasa a II-a, în valoare de 25 000 lei [:] Marin Preda, – pentru povestirea *Desfășurarea*; clasa a III-a, în valoare de 15 000 lei [:] Dumitru Mircea, – pentru romanul *Pâine albă*

b) POEZIE [:] clasa I-a, în valoare de 30 000 lei [:] Eugen Jebeleanu, – pentru poemul *Bălcescu*, clasa II-a, în valoare de 25 000 lei [:] Létay Lajos, – pentru volumul de poezii *O lume nouă se construiește*; clasa III-a, în valoare de 15 000 lei [:] 1. Mihai Dragomir, – pentru volumul de poezii *Stelele păcii*; 2. Nicolae Tăutu – pentru volumul de poezii *Stânca de pe Tatra*; c) DRAMATURGIE [:] clasa II-a, în valoare de 25 000 lei [:] 1. Lucia Demetrius, – pentru piesa de teatru *Oameni de azi*; 2) Cezar Petrescu și Mihail Novicov – pentru scenariul *Nepoții gornistului*; clasa III-a, în valoare de 15 000 lei [:] C. Constantin și A. Rogoz – pentru piesa de teatru *Martin Rogers descoperă America*; Ladislau Kiss și Dezideriu Kovács, – pentru piesa de teatru *Furtună în munți*. [...]“.

În continuare, comunicatul cuprinde enumerarea laureaților din alte domenii ale creației artistice: muzică (respectiv compoziție și interpretare muzicală), cinematografie, pictură și artă grafică, sculptură, arhitectură, artă teatrală. Sunt publicate și fotografiile ale unora dintre laureații Premiului de Stat. Comunicatul va fi publicat, a doua zi, la 23 iulie, și în „Contemporanul“, precum și, desigur, în alte periodice ale vremii. □ În același număr al „Gazetei literare“ – însoțind comunicatul privind acordarea Premiilor de Stat și fiind tipărit pe aceeași pagină cu acesta – apare, sub titlul *Pe drumul realismului socialist*, un comentariu care elogiază – triumfalist și propagandistic, în stilul „limbii de lemn“ promovate de regimul totalitar din epocă – realizările literaturii române din ultimii ani, în general, și operele distinse cu Premiul de Stat, în particular: „[...] În anii aceștia s-au născut și au crescut «florile purpurii» ale literaturii noastre, mereu mai frumoase și mai înalte, pătrunzând în viața oamenilor, devenind o parte integrantă a existenței lor zilnice. Acest lucru a fost posibil pentru că cei mai buni scriitori au creat opere inspirate din realitate, pătrunse de spirit de partid, legate deschis de lupta poporului pentru pace și socialism. Ei au folosit într-o măsură tot mai mare metoda realismului socialist. Operele literaturii noastre, oglindind tot mai fidel măreția construcției, lupta grea și înverșunată a oamenilor muncii împotriva dușmanului de clasă, insuflă [...]“ etc. Operele premiate sunt trecute în revistă, fără excepții, cu minime comentarii: „[...] Care sunt temele, eroii, atmosfera celor mai bune opere literare ale anului 1952, cărora li s-a acordat Premiul de stat? Să le amintim pe scurt: Romanul de o înaltă măiestrie artistică al marelui maestru al literaturii noastre contemporane, Mihail Sadoveanu, roman despre viața zburcumată a viteazului Nicoară Potcoavă, eroul care, sprijinindu-se pe țărănimea liberă, a luptat pentru cauza mare a eliberării naționale. Povestirea lirică, emoționantă, a lui Zaharia Stancu, despre copilăria apăsătoare a micului Darie, martor și participant al vremurilor de grea mizerie a țărânimii exploatare de statul burghezo-moșieresc. Nuvela *Desfășurarea* a lui Marin Preda, care redă dramatismul luptei de clasă din perioada actuală, formarea fizionomiei spirituale și morale a omului nou în focul bătăliei împotriva dușmanului de clasă, a oportuniștilor și a capitulanților. Romanul *Pâine albă* de Dumitru Mircea

inspirat din munca de transformare socialistă a agriculturii. [...]“ etc. Iată și un fragment din „concluziile“ textului, nesemnăt: „Premiile de stat pe anul 1952 ilustrează avântul remarcabil al literaturii noastre pe drumul realismului socialist. Scriitorii și-au însușit cu mai multă profunzime experiența literaturii sovietice, au urmat îndrumările înțelepte ale partidului. Numărul mare de lucrări premiate, participarea generațiilor diferite, prezența operelor scriitorilor minorităților naționale, varietatea tematică – toate acestea demonstrează înflorirea rapidă și multilaterală a literaturii noastre noi. Decernarea Premiilor de Stat în preajma marii sărbători a gloriosului deceniu constituie un îndemn la intensificarea eforturilor creatoare, la făurirea de noi și noi opere, răspunzând cerințelor mereu mai mari ale poporului. Întărirea spiritului de partid, combaterea intransigentă a influențelor dăunătoare ale ideologiei burgheze, a apolitismului și formalismului, înrădăcinarea unei atitudini plină de exigență și principialitate, sunt condiții indispensabile pentru propășirea literaturii, pentru triumful realismului socialist.[...]“.

□ În „Gazeta literară“ (nr. 19), Mihnea Gheorghiu semnează textul intitulat *Nucleul unui ciclu de romane*, care se referă la nuvela lui Cezar Petrescu *Ajun de revoluție 1848*, publicată cu scurtă vreme în urmă, și care, după declarațiile autorului, era menită să devină „nucleul unui ciclu de romane“, plănuir mai demult: „[...] Evenimentele povestite în această nuvelă se desprind, cu prospețimea și acuratețea unei stampe de epocă, din «vavilonica larmă a răscrucilor de lumi și soroace, din capitala Valahiei, în acel mijloc de veac șoldiu, anume luna lui iunie, ziua de 3, leat 1848». Respectând unitatea de timp în care proiectează începutul unei mai ample acțiuni, autorul descrie drumurile pe care tânărul student Stroe Vardaru, căuzaș pașoptist, le face prin București, întru îndeplinirea unor tainice misiuni încredințate lui de Nicu Bălcescu.[...]“.

Recenzentul schițează o paralelă între nuvela lui Cezar Petrescu – care, după mărturisirile autorului, prefigura un ciclu romanesc – și amplul roman al lui Camil Petrescu, *Un om între oameni*, care tratează aceeași temă, a revoluției de la 1848: „[...] Deosebirea de structură și de stil între opera celor doi prozatori contemporani pune mai degrabă în lumină adevărul că despre aceeași temă pot scrie în chip complet diferit și original mai mulți autori și că deci abordarea unui conținut asemănător, în liniile lui mari, nu duce inevitabil la repetare sau la șablon, așa cum mai cred unii scriitori. Confruntarea între *Un om între oameni* și nucleul de roman *Ajun de revoluție 1848* ne aduce dinaintea unor opere care se ocupă de aceeași societate și de pe *aceleași* poziții, adică urmărind, în labirintul unui imens material istoric, aspectele majore și tipurile reliefate acut de lupta de clasă, deci aspectele *esențiale* ale vieții acelei societăți. Același cititor își poate da însă lesne seama cât de diferit scriu cei doi romancieri. Arhitectura cărților e diferită (Camil Petrescu scrie o frescă pe mai multe planuri, în vreme ce *Neamul Vardarilor* [romanul pe care îl proiecta Cezar Petrescu – n.n.] se anunță ca un «roman-fluviu» în genul celebrat de Jules Romains și Roger

Martin du Gard) – stilul lor se deosebește fundamental (romanul despre Bălcescu e scris direct. Sobru, concis, pe când Cezar Petrescu utilizează o frază bogată, cu notații ample, adesea de reportaj literar). [...]“.

23 iulie

• În „Contemporanul“, nr. 30, aproape o întreagă pagină este ocupată de amplul material, nesemnat, intitulat *Concluzii la discuția despre limba operelor literare*. În primele rânduri ale textului este reamintită dezbaterea purtată prin seria de articole publicate anterior și sunt menționate obiectivele generale ale politicii culturale a regimului în materie de literatură, cărora le sunt implicit subordonate și discuțiile de felul acesta: „Timp de peste două luni, în paginile revistei noastre s-a desfășurat o discuție în jurul problemei limbii operelor literare. Literatura noastră are menirea de a oglindi în imagini artistice frumusețea vieții noi, oamenii noi, constructori ai socialismului, luptători pentru fericirea poporului, de a arde cu fierul roșu al satirei elementele dușmănoase care încearcă să frâneze drumul nostru înainte. Literatura noastră trebuie să dezvăluie fenomenele tipice din realitate în toată amploarea și profunzimea lor. [...]“. Sunt menționate și rațiunile care au stat la baza lansării discuției respective: „Necesitatea discuției despre limba literară a izvorât și din existența a numeroase confuzii în această privință (însăși noțiunea de limbă literară – așa cum foarte just a arătat acad. Iorgu Iordan în intervenția sa – nu era clară pentru toți. Pe de altă parte, această discuție a fost impusă de erorile mai mult sau mai puțin grave în folosirea limbii, erori vizibile mai ales în operele unor scriitori tineri; de faptul că critica noastră literară subapreciază adesea – așa cum a arătat în intervenția sa A. Băleanu – importanța limbajului artistic prin mijlocirea căruia scriitorul își transmite mesajul. Este îmbucurător faptul că la această discuție au participat scriitori valoroși care au îmbogățit literatura noastră nouă cu opere de mare însemnătate sau au tălmăcit în limba română opere de seamă ale clasicilor literaturii ruse și universale; ei au ținut să-și spună cuvântul autorizat în această discuție. Scriitorii Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Petru Dumitriu, Eusebiu Camilar, Al. Philippide, au meritul de a fi pus cu ascuțime problema necesității însușirii experienței clasicilor în această direcție, de a fi dat ucenicilor lor prețioase îndrumări, bazate pe propria lor activitate creatoare. Discuția a dobândit astfel caracterul unui schimb de experiență care fără îndoială își va arăta roadele. O contribuie remarcabilă au adus-o de asemenea specialiștii în problemele lingvistice și ale teoriei literare, ca acad. Iorgu Iordan și prof. Tudor Vianu. La această discuție au participat alături de măștri ai scrisului, de specialiști consacrați, și reprezentanți ai tinerei generații ca Radu Cosașu și A. Băleanu. Discuția a stârnit de asemenea un viu interes și în rândurile cititorilor. [...]“. Textul cuprinde, după „ritualul“ vremii, și considerații autocritice: „[...] Lipsurile manifestate în cadrul discuției asupra limbii scriitorului se datoresc în primul rând faptului că redacția noastră n-a orientat în mod just această

discuție, n-a fixat problema centrală, în jurul căreia să se desfășoare dezbateră. Din felul cum a fost organizată discuția n-a reieșit în mod clar care a fost obiectivul ei, care au fost rezultatele practice pe care le urmărea. Din această cauză participanții au abordat de predilecție probleme lăaturalnice, secundare, s-au eschivat să discute însăși esența problemei. [...]“. Fiind trecute în revistă punctele de vedere și părerile exprimate de diferiții participanți la discuție, ele sunt comentate, amendate, uneori criticate în termeni relativ destul de aspri : „[...] Faptul că participanții la discuții n-au ținut seama de teza marxistă a legăturii nemijlocite dintre limba și gândirea scriitorului a dus la unele contradicții vizibile, ca, de pildă, în intervențiile scriitorului Petru Dumitriu, sau la afirmații neclare, ca în intervențiile prof. Tudor Vianu și ale scriitorului Al. Philippide. Just remarca Petru Dumitriu existența unui stil lingvistic sobru și a unui stil bogat; el le numește însă în mod impropriu «transparent» și «exuberant» deși stilul oricărei opere literare realiste – cu toată varietatea de stiluri pe care le pot folosi scriitorii realiști – nu poate fi opac, nu poate să ascundă sau să umbrească realitatea pe care opera respectivă o zugrăvește. De altfel, Petru Dumitriu însuși susține că, indiferent ce stil ar adopta un scriitor, el e obligat «să spună o poveste, să arate oameni, să afirme un adevăr». [...] Prof. Tudor Vianu, deși observă foarte just că «conținutul de idei, de senzații și de emoții determină faptul unelei lingvistice a scriitorului», nu ia atitudine împotriva tendinței de a folosi cuvântul rar numai pentru el însuși. Astfel, referindu-se la exemplul poetului decadent Al. Obedenaru, prof. T. Vianu neglijează faptul că formalismul nu se reduce doar la excentricități lingvistice, că aceste excentricități sunt dictate de un anumit conținut de idei, de un anumit mod vicios de a gândi. Vorbind în mod just despre existența unui «criteriu al armoniei, al sonorității frumoase», după care se călăuzește scriitorul în folosirea limbii, Tudor Vianu – ca și Al. Philippide, de altfel – îl concepe rupt de criteriul comunicării unui anumit conținut de idei. [...]“. O atenție specială este acordată chestiunii legăturii și a influențelor reciproce între limba operelor literare și limba vorbită sau, în general, folosită de popor în activitățile curente, problemei neologismelor și regionalismelor etc. Se conchide că limba literară trebuie să se alimenteze din limba poporului, însă, la rândul ei, trebuie să constituie un model de expresivitate și corectitudine pentru vorbitorii și utilizatorii limbii. Se subliniază că „la baza limbii literare,, ca și a limbii scriitorilor, se află limba vie a poporului“, ca „marii noștri clasici Alecsandri, Eminescu, Caragiale, Creangă, Coșbuc, Sadoveanu, au cunoscut îndeaproape și au aprofundat graiul poporului, tezaurul literaturii create de el“, precum și că „[...] limba operelor beletristice și limba literară curentă au la rândul lor o mare influență asupra limbii vorbite. Prin școală, prin presă, prin cărțile ideologice și de știință popularizată, limba literară influențează felul de a vorbi al oamenilor. Însuși procesul de asimilare a neologismelor de către popor nu reprezintă decât un aspect al acestui fenomen. [...]“ etc.

23 iulie

• Pe prima pagină din „Scânteia” este publicat un articol despre *Înalta prețuire a creației științifice și literar-artistice*, dedicat decernării Premiului de Stat al R.P.R. „pentru lucrările deosebit de valoroase realizate în anul 1952”, „eveniment sărbătorec în viața culturală a țării”. Dintre literații premiați sunt menționați: Mihail Sadoveanu, pentru romanul istoric *Nicoară Potcoavă*, „evocare plină de măiestrie a trecutului de luptă al poporului”, Zaharia Stancu, pentru *Descult*, Eugen Jebeleanu, pentru poemul *Bălcescu*, Marin Preda pentru povestirea *Desfășurarea* și Dumitru Mircea, pentru romanul *Pâinea albă*, ultimele două „fiind inspirate de patosul construcției socialiste la sate”, Lucia Demetrius, pentru piesa *Oameni de azi*, Cezar Petrescu și Mihail Novicov, pentru scenariul *Nepoții gornistului*. O mare parte din conținutul articolului este reluată în numărul din 27 iulie, sub titlul *Succese ale creației literare și artistice din țara noastră* (pag. 2).

24 iulie

• Eusebiu Camilar publică în „Scânteia” un reportaj intitulat *Întâlnire cu eroii unei cărți*, descriere în culori sărbătorești a regăsirii sătenilor din Muncel, pe care îi ipostaziase în romanul *Temelia*, la 5 ani după „frământările din primăvara '49”, anul în care începuse procesul colectivizării. Noua lume strălucind de prosperitate a sătenilor parcă întineriți este pusă în opoziție cu mizeria și degradarea lumii vechi.

25 iulie

• Într-un articol intitulat *Pe marginea ultimelor poezii ale lui Marcel Breslașu* („România liberă”), Georgeta Horodincă face unele considerații în privința uneia dintre temele frecvent comentate în presa epocii, și anume „fuga de șablon”: „Poezia aceasta pornește – cum precizează subtitlul ei – (e vorba de *Stanțe în marea primăvară*, cu subtitlul „Fuga de șablon”, recent publicată în „Gazeta literară”, n.n.) de la ceea ce în limbajul scriitoricesc curent se cheamă fuga de șablon și urmărește să apropie de realitate pe acei creatori ai noștri care în dorința de a fi originali cu orice preț în opera lor, au apucat pe un drum greșit. Ei caută această originalitate undeva în afara vieții sub motiv că pomind de la același obiect, inevitabil ajungi la lucrări asemănătoare, șablonarde. Marcel Breslașu, care a căutat și el originalitatea acolo unde nu putea găsi decât o falsă strălucire, a reușit să redea în aceste versuri de mare poezie o replică tăioasă, dar spirituală și gingaș lirică în același timp, acestei absurde teorii. Versurile sale pledează cu argumente filosofice care au devenit în poezia sa imagini înaripate de fantezie, pentru apropierea de realitate, de realitatea mare a Marii Primăveri pe care o trăim, singura generatoare a originalității și a autenticului patos poetic. La noi au existat și există încă încercări de a insinua că lupta de clasă este o temă apoetică, care încătușează

creația literară în inevitabile șabloane. Pentru această idee care își are origina într-o poziție străină clasei muncitoare, versurile alegorice ale poetului sunt un bun antidot: «... Sau zici 'un cuib de șerpi e-un cuib de șerpi!'/ La noi târșeli nu-s niciodată sterpi./ În mii de gheme știu să se înnoade/ (deși-s făcute după vechi izvoade...)». În felul acesta Marcel Breslașu a dat o plastică imagine în care a exprimat ideea de permanență a luptei de clasă în societatea în care coexistă clase antagoniste, sub aspecte mereu noi și inepuizabil variate”.

29 iulie

• În „România liberă”, este publicat *Comunicatul Direcțiunii Centrale de Statistică de pe lângă Consiliul de Miniștri al R.P.R. cu privire la îndeplinirea planului de stat pe semestrul I 1954* (p. 1, 3). Reproducem unele date de la punctul VIII, referitor la „Creșterea nivelului de trai material și cultural al oamenilor muncii”: „Totalul cheltuielilor pentru acțiuni social-culturale a crescut cu 9,7% față de semestrul I 1953. În acțiunea de lichidare a neștiinței de carte au fost alfabetizați un număr de peste 177.000 neștiutori de carte. Numărul absolvenților din învățământul profesional, pedagogic, mediu tehnic și superior este de aproape 82.000. Au fost editate 1.447 titluri de cărți și broșuri – adică cu 13,6 % mai mult decât în semestrul I 1953 – tipărite dintr-un număr de 23.683.000 exemplare. În cursul semestrului I 1954 au fost realizate în studiourile noastre 58 filme –documentare, artistice, desene animate și jurnale, iar teatrele și cinematografele au fost frecventate de un număr mai mare de spectatori decât în aceeași perioadă din anul 1953”.

• „Gazeta literară“, nr. 20, publică, sub titlul explicit *Unele recidive ale naturalismului*, de S. Damian, un articol de condamnare a ceea ce criticul consideră elemente de naturalism în scrieri recente ale mai multor scriitori (în condițiile în care naturalismul, ca viziune și modalitate de creație literară, era dezavuat și interzis de instanțele de „îndrumare“ a literaturii din epocă): „[...] Partidul a îndemnat pe scriitori să reliefeze curajos complexitatea fenomenelor sociale, să redea dramatismul luptei de clasă, fără a evita asperitățile, aspectele negative, neplăcute, rămânând fideli adevărului. [...] Sarcina principală a scriitorului este să dezvăluie forțele noului, inedite, necunoscute până astăzi în istorie, să descrie și să contribuie la dezvoltarea lor, la asigurarea biruinței lor depline în lupta împotriva elementelor retrograde, putrede, descompuse, dar încă puternice, periculoase. [...] Se pare însă că unii scriitori nu au înțeles în profunzime această orientare înțeleaptă. [...] Lucrarea satirică *Directorul nostru* de Gh. Dorin, publicată printr-o inexplicabilă carență a exigenței în «Viața Românească» nr. 1/1954 este un exemplu ilustrativ. Sub paravanul exagerării satirice, realitatea estetică înfățișată în culori întunecate, autorul delectându-se cu persiflarea și ridiculizarea oamenilor. [...] Satira este în general puerilă, neeficientă, autorul exagerând nu atât atributele esențiale ale «directorului nostru» (aristocratizarea, birocratismul, lipsa de calificare) cât

prostia extremă, ignoranța lui cumplită. [...] Recidivele naturalismului se manifestă și sub alte aspecte. [...] În unele lucrări se poate remarca o preferință insistentă pentru cazuri bizare, stranii, menite să dea o turnură palpitantă narațiunii și să epateze pe cititorul neavizat. [...] Plăcerea naturalistă de a zugrăvi patimi neînfrânate, porniri animalice, instinctuale, se manifestă în schița *Cordovanii*, de Ion Lăncrănjan, publicată în «Tânărul scriitor», nr. 5/1954. Autorul este un tânăr prozator talentat, care riscă să alunece pe un drum greșit. Evitând abordarea problemelor sociale și, deci, implicit a răsunetului lor în viața personală a oamenilor, autorul se concentrează cu predilecție asupra traiului de familie al Cordovanilor, vestiți prin firea lor impulsivă și violentă. [...] □ În contextul în care poeții de la „Steaua” fuseseră aspru criticați în diferite reviste (din „ordin superior”, se poate bănuî), Dumitru Micu publică în numărul 20 al „Gazetei literare” (29 iulie 1954) un text elogios vizând unele producții recente ale respectivilor poeți; desigur, criticul se referă la așa-numitele „bâjbâieli” și „abateri grave” care le fuseseră imputate, însă, invocând poezii mai noi, se străduiește să demonstreze calitatea (și totodată conformitatea cu „linia” oficială, în poezie) a versurilor lor, articolul putând fi interpretat, în ansamblu, ca un gest de apărare argumentată a tinerilor creatori clujeni față cu amenințarea condamnării lor de către forurile de control și decizie în materie culturală: „Apariția unui număr al revistei literare din Cluj stârnește întotdeauna un viu interes. În munca lor, pe lângă succesele repurtate, poeții clujeni n-au fost feriți de alunecări și bâjbâieli, chiar de abateri grave, pe care o critică tovarășească, nu lipsită de asprime, dar plină de dragoste, n-a întârziat să le semnaleze. Cu atât mai mare e însă bucuria criticului când are prilejul să remarce poeme ce se înscriu printre realizările pozitive ale liricii noastre. În numerele 2 și 3 ale revistei «Steaua» rubrica de poezie dovedește un progres calitativ. Față de versurile tipărite în ultimul timp de poeții din Cluj, aceste scrieri se disting printr-o cutezătoare abordare a unei tematici majore, tematică specifică timpului nostru. Remarcabil e faptul că, atacând probleme esențiale, vitale, ale poporului nostru muncitor, poeții au pus în stihul lor toată convingerea, toată căldura, găsind idei poetice interesante și originale”. Sunt menționate și comentate în continuare poezii de A. E. Baconsky și Aurel Rău. □ În „Gazeta literară” (nr. 20), la rubrica „Cronica literară”, sub titlul *Un poet al tinereții*, este comentat – în general favorabil, cu obișnuitele rezerve și observații, cu indicarea răspicată a caracterului juvenil al producției poetului și a necesității unor progrese și a unei mai marcate maturizări – volumul lui Ștefan Iureș *Cuvinte despre tinerețe*.

[IULIE]

- Din nr. 4 (iulie) al revistei „Steaua” nu se reține decât traducerea lui Lucian Blaga din Goethe, *Faust*, partea a II-a, actul V (p. 56-71).

• Într-o rubrică ocazională din revista „Viața Românească” (nr. 7 din 1954) – „Învățând din experiența literaturii ruse și sovietice” – își fac știută învățătura Cezar Petrescu (*La școala realismului socialist*), Lucia Demetrius (*Experiența unei mari dramaturgii*), Veronica Porumbacu (*Tălmăcindu-l pe Scipaciov*) și Maihai Novicov (*Pilda unui mare scriitor comunist*). □ Rubrica „Pe drumul realismului socialist” cuprinde articolul lui Nicolae Tertulian despre *Transformarea concepției asupra istoriei în opera lui Camil Petrescu: de la „Danton” la „Bălcescu” și „Un om între oameni”* și comentariul lui Simion Alterescu despre *Teatrul lui Aurel Baranga*. □ Marin Preda publică în acest număr *Îndrăzneala*, prezentată ca schiță, ceea ce și este, nuvela publicată cu același titlu în 1959 fiind, prin dimensiuni și conținut, un text cu totul diferit. □ Mai consemnăm colaborările lui Mihail Sadoveanu și Gala Galaction, ambii cu texte despre și pentru 23 August, Camil Petrescu, cu nuvela *Un episod*, Aurel Mihale, Dan Deșliu, Nina Cassian, Mihai Ralea (episodul III al *Notelor de călătorie în Antile*), Ion Brad, Eugen Frunză ș. a. □ La rubrica de „Teorie și critică”, Ov. S. Crohmălniceanu s-a instalat ca titular al „Cronicii literare” și comentează în acest număr *O biruință a liricii noi: „Mărul de lângă drum”, de Mihai Beniuc*. Îl acompaniază, în cadrul aceleiași rubrici Eugen Campus și I. D. Bălan. □ De remarcat o bogată rubrică de „Revista revistelor”, cu analize ample și critice ale revistelor „Contemporanul”, „Gazeta literară”, „Flacăra”, „Cultura poporului”.

AUGUST

3 august

• În dezbaterea „Despre curaj în creația literară”, din „Scânteia tineretului”, Andrei Băleanu intervine cu textul *Scepticism și obiectivism sub eticheta curajului*. Opiniile sale pornesc de la un silogism simplu, opus unei afirmații anterioare a lui Dumitru Mircea, în aceeași chestiune : „Munca literară e la noi o parte a luptei pentru socialism și în această luptă – ca și în oricare alta – curajul este necesar”. Cât despre cele două manifestări de fals curaj incriminate în titlu, Andrei Băleanu le consideră în mod explicit abateri de la principiile literaturii partinice, opțiunea sa mergând în alte direcții: „Curajul de a rupe cu spiritul boem și a învăța cu sârguință. Curajul de a învinge mulțumirea de sine și snobismul și de a primi cu receptivitate criticile și sfaturile constructive. Curajul de a zugrăvi viața nu ca un simplu spectator, ci ca un participant activ, care ia atitudine față de toate faptele pe care le descrie, ca un luptător care iubește și urăște” etc. □ În același număr al ziarului, Petru Dumitriu publică un fragment din *Pasărea furtunii*.

5 august

• În „Gazeta literară”, nr. 21, Radu Lupan semnează cronica literară *Ion Brad: „Cu sufletul deschis”*. În general, cronica este elogioasă, ceea ce nu înseamnă

că lipsesc observații destul de aspre, formulate conform exigențelor ideologiei oficiale din epocă „[...] Cu toate acestea, poetul nu arată cu limpezimea necesară forța care îndrumă și conduce pe oameni la înfăptuirea acestor transformări, partidul. Rolul pe care-l au luptătorii înflăcărați pentru cauza vieții, a noului, comuniștii, apare insuficient de subliniat, iar de lupta de clasă se amintește doar în treacăt. De aceea și schimbările îndelung așteptate se petrec în chip idilic, iar finalul poemului înfățișează viața nouă în observații seci, neconvingătoare (Oamenii«merg cântând» la lucru, «le arde-n ochi lumina», «nu mai stau pe gânduri duși», etc.). Deși rolul motor al luptei de clasă apare estompat și în alte poeme (v. *Turnul*), nu se poate spune totuși că versurile lui Ion Brad nu militează împotriva dușmanilor fericirii, ai liniștii și luminii așezărilor noi. El ne convinge de necesitatea acestei lupte în două moduri: întâi arătându-ne pentru ce trebuie să cosim neîncetat negara ca nu cumva să răzbată în lan și apoi, unde se ascunde negara printre spicele grele de belșug și aur.[...]“.

□ Un articol ocazional, festiv, „de bilanț“, făcând evident parte din campania de celebrare a celei de-a zecea aniversări a actului de la 23 august, publică Dumitru Mircea, sub titlul *Proza celor zece ani*, în același număr, 21, al „Gazetei literare“: „De multe ori, oamenii de frunte ai patriei noastre, muncitori și activiști, militari și țărani, când au oaspeți, îi duc în fața bibliotecii, arătându-le cărțile. Și se bucură constatând că alături de Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu, Camil Petrescu, Geo Bogza, Zaharia Stancu, Ion Călugăru, Ion Pas, scriitori cunoscuți poporului nostru încă din anii grei ai împotrivirii, stă rânduită o pleiadă întreagă de prozatori afirmați – cu deosebire – în ultimii zece ani. Tradiția realistă a prozei noastre (reprezentată prin Creangă, Caragiale, Slavici, Mihail Sadoveanu) continuă ca un fir roșu, neîntrerupt, prin creația celor mai de seamă prozatori ai noștri. Ea a dobândit o îndoită valoare, odată cu abordarea noii metode de creație, realismul socialist. Maestrul Mihail Sadoveanu, marele nostru povestitor, neobosit nici la vârsta părului albit de ani, a îmbogățit patrimoniul literaturii noastre cu opere de înaltă valoare, cu romanul *Mitrea Cocor*, unde este zugrăvită figura primului erou pozitiv, încheiat, din literatura noastră și nu mai puțin încântătoarea povestire a vieții poporului nostru din vremea lui Nicoară Potcoavă. Un exemplu de artist cetățean, cronicar și glas al poporului său este Mihail Sadoveanu, a cărui creație exprimă robustul optimism al poporului și dragostea sa pentru libertate. Exemple asemănătoare ne pot servi creațiile deosebit de valoroase ale celorlalți prozatori vârstnici ai noștri, care, cu experiența dobândită în decursul anilor servesc tineretului scriitoricesc modele demne de urmat. De o deosebită prețuire s-a bucurat primul volum al romanului *Un om între oameni* de Camil Petrescu. Evocarea figurii marelui patriot Nicolae Bălcescu în această carte dovedește progresul calitativ superior al creației lui Camil Petrescu pe linia adâncirii adevărului istoric, a conflictului social, îmbogățirea arsenalului scriitorului întru descrierea artistică a istoriei, prin

însușirea învățăturii marxist-leniniste și a metodei realismului socialist. Să amintim apoi numele unor scriitori care s-au afirmat mai ales în acești ani ai puterii populare. Romanele cele mai de preț ale lui Eusebiu Camilar, de pildă, au văzut lumina tiparului din 1944 încoace. Petru Dumitriu în 1944 era un tânăr cu mintea frământată de imagini [...] încă necristalizate. În curând, însă, din Petru Dumitriu se înalță un scriitor epic prin excelență, orientat spre temele esențiale din realitatea noastră, cu o rară artă de constructor, maestru al conflictului și al zugrăvirii viguroase a caracterelor. Rând pe rând se impuseră atenției scriitori ca Marin Preda, V. Em. Galan, Asztalos István, Horváth István, György Kovács, Sütő András, Nicolae Jianu. Alături de ei cresc un șir întreg de nuveliști și romancieri ca Ion Istrati, Petru Vintilă, Aurel Mihale, Petre Dragoș, Dragoș Vicol, Vladimir Colin. Tradiția revoluționară a poporului nostru a fost oglindită în opere remarcabile. Zaharia Stancu, în romanul *Descult*, prezintă viața grea a țăranimii în trecut, dorul său de libertate și uriașa răscoală din 1907. De altfel, răscoala din 1907 a mai generat și alte opere, nu mai puțin valoroase: *Bijuterii de familie* de Petru Dumitriu și *Zorii robilor* de V. Em. Galan. Romancierul V. Em. Galan înfățișează ajutorul dat de muncitori în timpul răscoalei, iar Petru Dumitriu zugrăvește parazitismul și monstruoziitatea vieții moșierilor, asupritorii de veacuri ai țăranimii obidite. Un capitol de seamă în proza noastră îl formează literatura rezistenței și luptei împotriva fascismului. Zguduitoarele episoade din *Interogatoriul* și *Evadarea* au adus în proză chipul ilegalistului, chipul luptătorului antifascist, erau plin de dragoste pentru oameni, viteaz, curajos, optimist. Alexandru Jar a înfățișat de asemenea marile mișcări muncitorești, grevele conduse de partid, luptele eroice din februarie 1933. *Sfârșitul jalbelor* și *Marea pregătire* sunt primele două volume ale trilogiei despre Grivița. Rezistența și lupta împotriva fascismului i-a inspirat și pe Petre Iosif, A. G. Vaida, M. Novicov, iar demascarea murdarului război antisovietic este tema trilogiei *Negura* de Eusebiu Camilar. Prin această operă – încă neterminată – Eusebiu Camilar devine cunoscut și unanim apreciat în țară și peste hotare. De la romane ca *Valea hoților* și *Turmele*, clădite în parte pe povestiri haiducești, Eusebiu Camilar trece la zugrăvirea marii tragedii în care poporul nostru fusese târât. De la evocarea trecutului de luptă, scriitorii noștri au trecut la descrierea eforturilor pentru construirea vieții noi. Neîntrecuta literatură sovietică precum și îndrumarea atentă, părintească, a partidului, orientarea spre realitatea vieții poporului muncitor, au prilejuit apariția romanelor despre reconstrucția țării. [...]“. Sunt menționate și prezentate elogios opere de Mihail Sadoveanu (*Mitrea Cocor*), Eusebiu Camilar (*Temelia*), Marin Preda (*Desfășurarea*), V. Em. Galan (*Bărăgan*) ș.a. O atenție specială e acordată tinerilor prozatori, afirmați în deceniul în chestiune: „[...] O serie de tineri ca Remus Luca, Sütő András și alții au creat figuri de oameni noi, constructori ai socialismului, în literatura noastră. Iar Nicuță Tănase, Francisc Munteanu, Haralamb Zincă,

Mircea Zăciu, Silviu Podină, Ștefan Luca, Mircea Șerbănescu, Ștefan Andrei, Gica Iuteș, Octav Pancu-Iași (aceștia doi din urmă sunt autorii romanelor despre pionieri *Inimșii* și respectiv *Marea bătălie de la Iazul Mic*) și mulți alții dovedesc prin lucrările lor că în curând lista romancierilor și nuveliştilor noștri va crește, iar imaginea vieții noastre de constructori se va îmbogăți cu noi și interesante aspecte. Mulți dintre ei sunt absolvenți ai Școlii de literatură, mărturie a grijii neconținute a partidului și guvernului pentru educarea tinerelor cadre de scriitori. [...]“. Concluziile și recomandările articolului sunt, lucru obișnuit în epocă, puternic politizate, conforme „liniei“ oficiale a momentului: [...] Succesele incontestabile ale literaturii noastre nu ne permit să slăbim lupta împotriva manifestărilor ideologiei burgheze care se vădesc uneori prin ocolirea conflictelor principale ale realității noastre, prin subestimarea chipului eroului pozitiv, prin unele răbufniri ale naturalismului și apolitismului în lucrările unor scriitori. Combaterea intransigentă a influenței ideologiei burgheze, întărirea spiritului de partid, asigură înflorirea nestăvilită a literaturii noastre.[...]“ etc.

8 august

- În „România liberă”, Horvath Imre publică poemul *Minerii* (trad. de Ioanichie Olteanu, „Din viața nouă a patriei”).

12 august

- În numărul 22, din 12 august, al „Gazetei literare“, Traian Șelmaru semnează articolul *Dramaturgia celor zece ani*, omolog – dacă se poate spune așa – celui despre proză, publicat de Dumitru Mircea în numărul precedent: „[...] A făuri chipul acestui contemporan care se dezvoltă în patria noastră, a face din el model de urmat pentru semenii săi, a-l lăsa posterității întru chipat în cea mai desăvârșită imagine artistică, iată titlul de onoare al oricărui artist adevărat de la noi. Apropiindu-se tot mai mult, în acești ani, de viața poporului, autorii noștri dramatici au început să creeze asemenea eroi. Au început să apară pe scenele noastre imagini vii, emoționante, convingătoare, ale noilor relații sociale din țara noastră, aspecte variate ale conflictelor în focul cărora se dezvoltă noua societate, noua față a poporului muncitor. Asemenea oameni înflăcărați, plini de patosul construcției, a creat Mihail Davidoglu în cunoscutele sale lucrări *Minerii*, *Cetatea de foc* și *Schimbul de onoare*. În aceste piese, în arară de principalii eroi, Anton Nastai, Pavel Arjoca, Panait Șerban, – Davidoglu a reușit să creeze chiar în roluri de mai mică întindere tipuri minunate de muncitori ca Moș Culai, Aron Gherghel și alții. Cu o marea forță dramatică a întru chipat autorul, în *Cetatea de foc*, procesul complicat al transformării bătrânului Petru Arjoca, una din cele mai veridice figuri din noua noastră dramaturgie. Adâncile transformări din lumea satelor au inspirat de asemenea pe mulți dramaturgi. De la *Ziua cea mare* a Mariei Banuș, până la

Oameni de azi de Lucia Demetrius și *Mireasa desculță* a tinerilor scriitori Sütő András și Hajdu Zoltan, se poate urmări drumul străbătut de la constituirea primelor gospodării agricole colective la viața dintr-o asemenea gospodărie. [...] Scriitorilor noștri nu le-a scăpat nici aspectul important al transformării intelectualității. Dacă doctorul Murgu din *Oameni de azi*, intelectual apolitic, se transformă în mijlocul vieții noi a satului într-un medic înaintat, legat de oameni, militant social, profesorul Bârlea din *Iarbă rea* trece prin mari încercări până-și dă seama de primejdia cosmopolitismului [...]. A satiriza figura dușmanului de clasă, a-l înfățișa în același timp odios și ridicol, a biciui toate năravurile rămase din societatea capitalistă în zilele noastre, tot ceea ce constituie o frână mersului înainte, iată sarcini de seamă puse în fața autorilor noștri. Elemente de satiră se găsesc în mai toate lucrările noastre dramatice. Piese ca *Ultima oră* de Mihail Sebastian, sau *Afaceriștii*, de Tudor Șoimaru, îndeplinesc cu succes rolul de a demasca putreziciunea societății burgheze românești dintre cele două războaie. Dar sarcina principală este de a crea o satiră care să lovească în tot ceea ce *azi* e dușmănos, vechi, perimat. Din acest punct de vedere, o realizare însemnată este crearea de către Mihail Davidoglu a figurii lui Ion Stratulat în *Schimbul de onoare*, dușman strecurat în mișcarea muncitorească și mai cu seamă prima noastră comedie satirică inspirată din realitățile zilei de azi, *Mielul turbat*, de Aurel Baranga. Succesul acestei comedii se datorește faptului că autorul a înfățișat, pe o temă de mare actualitate – combaterea birocratismului – câteva tipuri de birocrăți carieriști, gură-cască, compuse cu măiestrie, dezvăluind zvârcolirile lor atunci când sunt prinși sub focul reflectorului de către oamenii înaintați, luptători pentru victoria noului. [...] Anii care vor urma vor fi fără îndoială ani de noi cuceriri pe drumul victoriei realismului socialist în literatura noastră dramatică. Scriitorii și artiștii noștri au fericirea să trăiască în epoca cea mai măreață pe care a cunoscut-o istoria: epoca eliberării definitive a omului de exploatare, epoca construirii socialismului și comunismului. O asemenea fericire n-a avut-o și n-a putut-o avea nici unul dintre înaintașii noștri. [...]” □ În același număr, 22, al „Gazetei literare”, S. Damian semnează cronica literară, comentariul său – intitulat *Menirea poetului* – vizând volumul lui Mihai Beniuc *Mărul de lângă drum*: „Este o trăsătură caracteristică, poate chiar fundamentală a poeziei lui M. Beniuc preferința insistentă pentru dezbaterea problemei rostului artei, pentru definirea rolului ei etic, social. Această predilecție evidentă destăinuie cutarea chinuitoare și rodnică a poetului de a descoperi toate atribuțiile funcției sale în mijlocul oamenilor, relevă conștiința răspunderii, a datoriei sale cetățenești. Pentru delimitarea profilului ideologic și artistic al lui M. Beniuc, a evoluției gândirii sale poetice, poezia cu tema menirii artei oferă indicii sigure, concludente. S-a remarcat la poezia anterioară a lui M. Beniuc izbucnirea violentă, vulcanică, spiritul pătimaș, neînduplecat care exprimau protestul îndârjit al poetului în fața nedreptății

sociale, răzvrătirea lui acerbă, nedomolită, plină de demnitate. M. Beniuc concepea arta ca o forță dinamică, hărăzită să crape stâncile, să afirme răspicat adevărul, proclamând dreptul omului la libertate, la fericire. Este adevărat că protestul său nu era întotdeauna deplin deslușit, ci păstra încă limitele unui anumit individualism țărănesc anarhic, clătinat uneori de îndoieli, neluminat întotdeauna de previziunea certă și clară a viitorului. Versul părea o erupție vulcanică, o prăvălire năvalnică a stâncilor pe panta muntelui, o dezlănțuire a mâniei dure, a fierberii interioare, nu întotdeauna expusă într-o așezare logică, precisă, armonioasă. Această particularitate de compoziție și de limbaj poetic nu avea un caracter formal, accidental. Clarificarea ideologică a poetului, întărirea spiritului său de partid și înțelegerea dialecticii dezvoltării realității au avut repercusiuni adânci asupra arhitectonicii ideilor poetului. Urmărind cele mai reprezentative poezii reunite în ultimul volum de versuri al lui M. Beniuc (*Arta poetică, Oaspeți, Furtuni de primăvară, Mărul de lângă drum* etc.), se poate distinge structura clară și bine sudată a imaginilor poetice, impunând, prin logică strânsă și densă, prin soliditatea construcției poetice. Forța vulcanică, inegală și neîmblânzită, specifică poeziei anterioare, câștigă astăzi alte proporții și dimensiuni. Poezia lui M. Beniuc devine granitică, monolită, cimentată unitar, asemănătoare albiei unui fluviu larg și puternic fortificat, care nu se mai revarsă nedisciplinat peste maluri. Aceste trăsături indică, în ultimă instanță, o viziune poetică mai fermă și mai limpede, o trăinicie și o siguranță caracteristică poetului înarmat cu o concepție științifică înaintată.”

13 august

• Pe prima pagină a numărului 33 al „Contemporanului“, sub titlul generic *Noi în acești zece ani*, sunt grupate câteva texte semnate de personalități artistice sau științifice; între semnatori, alături de N. Bălțățeanu și Sevilla Pastor (actori) și de N. Sălăgeanu (om de știință, biolog), se află și Marin Preda, cu textul intitulat *O rodnică perioadă de ucenicie*: „Biografia literară a unui scriitor începe odată cu anul uceniei propriu-zise, când se conturează drumul lui artistic și ideologic. Pentru mine acești zece ani coincid cu perioada de ucenicie. Încercările mele literare din acești ani nu cuprind decât câteva titluri: *Întâlnirea din pământuri* (1948), *Ana Roșculeț* (1949), *Desfășurarea* (1952), dar și acestea reprezintă o linie frântă în efortul de însușire a metodei realismului socialist. Unele din aceste lucrări trebuiesc socotite, cum au și fost de altfel apreciate la vremea lor, drept etape de experiență în procesul anevoios, dar inevitabil, în care viziunea scriitorului tânăr caută să se acorde, să se armonizeze cât mai mult, să se sudeze structural cu realitatea timpului său. Acest proces de formare, de orientare a creației artistice, nu este altceva decât generalizarea experienței personale a scriitorului. Puținătatea rezultatelor în raport cu străduințele și încercările mele din această perioadă de multe ori rămase numai în fază embrionară, nu-și au justificarea decât în măsura în care

acest proces de formare creează premisele necesare pentru înțelegerea fenomenelor esențiale din viața poporului nostru. Acest proces poate fi mult grăbit dacă condițiile în care se petrece sunt prielnice. Regimul nostru, prin grija directă a partidului, ne-a asigurat nouă, scriitorilor tineri, condiții favorabile pentru o deplină maturizare. În acești zece ani, datorită tocmai acestor condiții, am putut să-mi dau seama prin experiență proprie că realismul socialist este singura metodă care îmbogățește universul tematic, lărgeste orizontul perceperii artistice a realității, orientează, ascute și fecundează talentul artistului. Convingerea mea este că dezacordul dintre efort și rezultate, caracteristic perioadei de formare, poate fi înlăturat. De aceea și cred că romanul la care lucrez în prezent nu va mai fie o carte sortită să rămână în stadiul de experiență, așa cum mi s-a întâmplat de nenumărate ori în acești zece ani. Sper că acum, la capătul acestei lungi perioade, să folosesc altfel condițiile obiective favorabile dezvoltării literaturii. În aceste condiții prielnice – pe care se sprijină resursele individuale ale fiecărui scriitor – nu se micșorează, ci sporește răspunderea noastră scriitoricească“. □ În aceeași ediție a revistei, Gh. Achiței semnează cronica literară, referitoare la volumul (de debut) *Cu sufletul deschis*, al lui Ion Brad: „[...] Cu sufletul deschis aduce publicului nostru un nou poet care, așa cum se definește el însuși în a sa Ars poetica, e un liric care vrea și adesea reușește să prindă în «ritmuri pulsul tuturor»“. □ În același număr al revistei, apare articolul *Literatura maghiară din R.P.R.*, semnat de Sóni Pál; textul se înscrie în seria de materiale retrospectiv-bilanțiere publicate în acea perioadă cu ocazia celebrării celei de-a zecea aniversări a evenimentelor de la 23 august 1944: „În cei zece ani care s-au scurs de la eliberare, a înflorit în Republica Populară Română, împreună cu literatura română, ca o parte integrantă a ei, și literatura minorităților naționale. Reprezentanții ce seamă ai literaturii maghiare din Republica Populară Română ca: Asztalos István, Horvath Imre, Horvath István, Kovács György, Nagy István, Sütő András se adresează astăzi întregului popor muncitor și mulți dintre ei sunt cunoscuți și peste hotare. Literatura și întreaga cultură a minorităților naționale s-au dezvoltat pe baza celor mai largi drepturi democratice. Aplicarea politicii leninist-staliniste a Partidului Muncitoresc Român și a Guvernului în problema națională a creat posibilitatea unei dezvoltări libere și bogate a tuturor forțelor creatoare ale poporului, a talentelor literare. Literatura maghiară din patria noastră este o parte integrantă a literaturii noastre, deoarece ea își are rădăcinile în realitățile din Republica Populară Română și reflectă unitatea moral-politică a poporului muncitor din patria noastră.[...]“. □ În același număr al „Contemporanului“ apare, sub semnătura lui Simion Alterescu, articolul *Zece ani de dramaturgie românească*, în care se face bilanțul activității dramaturgilor din cursul ultimului deceniu. Operele evidențiate ca fiind conforme cerințelor vremii sunt cele cunoscute, în general elogiate în epocă („[...] *Minerii, Oameni de azi,*

Ziua cea mare, Pentru fericirea poporului, Bălcescu, Ion Vodă cel Cumplit, Matei Millo, Mireasa desculță, Mielul turbat și atâtea alte piese au fost primite de public în seri sărbătorești pentru teatrul nostru, cu dragoste și mândrie.[...]”), însă e semnificativ că textul cuprinde și pasaje de condamnare a creației unor reprezentanți ai dramaturgiei interbelice, dezavuați estetic și ideologic: „[...] Chiar dacă dramaturgia contemporană nu a reușit să redea actualitatea în toată multilateralitatea și amploarea ei, tematica nouă a înlăturat din dramaturgia originală apologia exploatării și a pus în centru preocupărilor lupta clasei muncitoare, a înlăturat de pe scenă inactivitatea, plictisul boieresc și imoralitatea burgheziei și a adus munca constructivă și noua morală, morala proletară. Eroul egoist, preocupat de cele mai meschine lucruri, eroul patologic din piesele lui Caton Theodorian, A. de Hertz, V. Al. Jean, Anton Bibescu etc., a fost îndepărtat și a apărut eroul pozitiv, un erou legat de interesele sociale, de viața poporului. Pledoariile pentru aservirea omului, pentru naționalism și șovinism, misticismul (din piesele lui V. Voiculescu, L. Blaga, Mircea Dem. Rădulescu, Ion Luca), nu mai pot fi întâlnite în dramaturgia de azi, care, pătrunsă fiind de patriotism socialist și internaționalism, dezvoltă aceste sentimente în sufletele spectatorilor. [...] Scepticismul, dezgustul de viață, spleenul eroilor pe care dramaturgia burgheză îl aducea în prim-plan s-au risipit. Eroii noi sunt pătrunși de bucuria creației, de fericirea de a participa la o construcție măreață. Sentimentele de inferioritate și neputință ale eroului din trecut, imposibilitatea realizării sale, sunt străine eroului dramaturgiei contemporane. [...]”.

• Anticipând avalanșa propagandistică din jurul datei de 23 August, în ziua în care începe evenimentul numit „Bazarul cărții” (v. mai jos), în „România liberă”, într-un articol de fond intitulat ***O sărbătoare a culturii noastre*** (nesemnlat), sunt lansate următoarele cifre: „1200 cămine culturale și case de citit, dintre care 11.000 au biblioteci proprii cu un fond de aproape 6.500.000 volume, iar 6.330 au aparate de radio”; prezența, în întreprinderi și instituții, a „peste 18.000 de biblioteci fixe și mobile care dispun de 11.670.000 volume”; editări de „1.447 titluri de cărți și broșuri într-un tiraj de 23.683.000 exemplare” etc. Sunt amintite și centenarele Eminescu și Caragiale; viitoarele apariții editoriale, ca *Bărăganul* de V. Em. Galan, *Tablou geografic* de Geo Bogza, *Pasărea furtunii* de Petru Dumitriu; întâlniri cu cititorii („poeta Maria Banuș se va întâlni cu muncitorii de la «Electrotehnica», poetul Mihai Beniuc cu cititorii de la «Casa Scânteii»”). Începutul articolului este elocvent pentru atmosfera festivă a epocii: „Când ajungi astăzi într-un sat ca Segarcea Vale și poți sta de vorbă cu un țăran colectivist, cu brigadierul Chiriac Pascu, despre piesa *Wilhelm Tell* a lui Schiller sau cu Grigore Țuțuianu, brigadier la gospodăria colectivă din Cegani despre romanul *Anna Karenina* al lui Tolstoi, îți dai seama că această transformare are forme concrete, largi și adânci”. □ În același număr, Miha Dragomir, laureat al Premiului de Stat, inventariază unele direcții

ale liricii în articolul *Un deceniu în poezie*: „poezia agitatorică și patriotică” (A. Toma, Eugen Jebeleanu, Dan Deșliu, Eugen Frunză), poezia „epică” (*Lazăr de la Rusca, Minerii din Maramureș*, ambele de Dan Deșliu, *În satul lui Sahia* de Eugen Jebeleanu), genul „satiric” (Marcel Breslașu, dar și Nina Cassian, menționată cu poemul *Critica de jos*). Dintre poeții tineri, Mihai Dragomir îi amintește pe Aurora Cornu, Florin Mugur și Rusalin Mureșan etc. □ Se deschide, în capitală, acțiunea culturală intitulată „Bazarul cărții”; unul dintre vorbitorii de la festivitatea de deschidere, Mihai Beniuc prezintă encomiastic cei zece ani de înscriere a literaturii în câmpul ideologicului: „În acești zece ani – a spus mai departe vorbitorul – în țara noastră s-a născut o nouă literatură și noi scriitori, s-a valorificat mult din moștenirea clasică; scriitorii formați au dat opere noi pătrunse de spirit de partid, fie din trecutul de luptă al poporului, fie din viața de azi; concepțiile burgheze, decadente, despre artă au fost doborâte, deși nu definitiv lichidate; legile artei realiste au devenit legile noastre de creație literară; experiența sovietică ne-a ajutat și realismul socialist este drumul pe care ne silim să mergem”. (cf. „România liberă”, nr. 3068, 14 august, *Deschiderea bazarului cărții în Capitală*, comunicat transmis prin Agerpres, „Decada manifestărilor culturale în cinstea celei de-a zecea aniversări a patriei noastre”, p. 3). □ Sunt prezentate și o serie de Cărți apărute în cinstea zilei de 23 August: Geo Bogza, *Tablou geografic*, Editura Tineretului, reportaje; V.Em. Galan, *Bărăgan*, ESPLA (romanul ar prezenta „munca plină de greutate a primelor unități socialiste în agricultura noastră: fermele de stat”, iar Anton Filip, personaj principal, este prezentat ca „unul dintre acești primi luptători pentru crearea bazelor socialiste în agricultura noastră, pe care partidul i-a trimis în locurile unde bătălia era mai aprigă și greutățile mai mari”); Eugen Frunză, *Față-n față*, ESPLA; Petru Dumitriu, *Pasărea furtunii*, Editura Tineretului (prezentată astfel: „o carte despre oamenii de mare, pescari de larg, care petrec zile și nopți legănați pe creste domoale și rotunde de val și pe care adesea asprele capricii ale apei și vântului îi silesc să lupte, să depună eforturi deosebite pentru a-și apăra nu numai năvoadele cu pește, ci și viața”). (Menționăm și alte articole de propagandă culturală: în „România liberă”, nr. 3070, 17 august, Ligia Macovei publică *10 ani de însemnate realizări în domeniul artelor plastice*, p. 2; în „România liberă”, nr. 3071, 18 august, Radu Beligan, „artist emerit al RPR, laureat al Premiului de Stat”, scrie despre *Arta spectacolului în anii puterii populare*, p. 2).

14 august

- În „Scânteia tineretului”, Mihail Lupu semnează cronică literară a poemului Aurei Cornu, *Studenta*, apărut într-un volum de versuri la Editura Tineretului. Criticul remarcă figura-pivot a discursului, „tânăra sudoriță studentă Ștefana”, care „prinde contur înaintea cititorului, ca o întruchipare vie

a unora din trăsăturile pozitive tipice ale tinerei generații de făuritori ai vieții noi din patria noastră.” Cu toate acestea, consideră autorul articolului, poemul descrie ”insuficient cum se manifestă în acțiune trăsăturile de caracter ale eroinei principale”, conține „idei brute prezentate tezig”, iar „cele două capitole care aduc în volum tabloul întunecat al influențelor dezmațului decadent burghez asupra unor tineri studenți” „uimesc prin prozaismul lor uscat, secătuit de orice patos, prin lipsa de ascuțime a demascării, prin platitudinea moralei ținută la un ton neconvingător, parcă de la o catedră.” □ În același număr, Valentin Silvestru semnează reportajul *Un altfel de calendar*.

15 august

- Moare, la București, poetul A. Toma.
- Petre Dragoș publică în „Scânțtea” un reportaj intitulat *Bucuria noastră*, despre „milioanele de copii ai patriei”. Pretextul este oferit de vizitarea, pe rând, a maternității Polizu, spațiul în care autorul descoperă „grija pentru om”, apoi a unei grădinițe din Cotroceni, a unui spital de copii, a palatului copiilor, toate revelând minunile lumii noi, ale copilăriei fericite și lipsite de griji a tinerelor mlădițe, și inspirându-i autorului comparația cu vechea lume (a propriei copilării, „tristă, searbădă, întunecată”) precum și „slăvirea” „neuitat[ui] august de acum zece ani.” Această lume a fericirii este pusă în antiteză, în egală măsură, cu spațiul occidental degradat, al „micilor englezi, spanioli, negri sau americani”, care scotocesc în gunoaie, cerșesc în stradă și rabdă de foame. Articolul se încheie cu omagierea partidului, ctitor al acestei patrii a bunăstării și a dreptății, făuritor al noii copilării și al oamenilor noi. □ În pagina 3 a aceluiași număr sunt enumerate „Cărțile noi - apărute sau în curs de apariție în cadrul Decadei”, organizate pe criterii generice: lucrări științifice și tehnice; poezie (de A. Toma, N. Cassian, N. Tăutu, George Dan); proză (de Cezar Petrescu, Gala Galaction, E. Camilar, I. Ludo, D. Corbea, Mircea Zăciu, Gh. Dorin, Petru Vintilă și N. Vălmăru); cărți pentru copii (de P. Ispirescu, Tudor Arghezi, Mioara Cremene și Călin Gruia). □ Pe aceeași pagină, Dumitru Micu semnează cronică a unui volum de versuri de M. Beniuc, *Mărul de lângă drum*, care „reunește cele mai proaspete roade poetice” ale scriitorului. „Partea cea mai însemnată a volumului, arată cronicarul glosând asupra tematicii și imaginilor poetice, o dețin poeziile ce cântă lupta și munca comună a constructorilor vieții noastre noi, hotărârea poporului eliberat de a strivi cu braț neîndurător pe toți dușmanii fericirii sale; dar nu lipsesc nici cântecele suavelor emoții, versurile « cât un fir de iarbă », reflectând uneori și el, într-un fel specific, aspecte ale prefacerilor mărețe ale epocii noastre.” Dincolo de structurile tematice, autorul articolului apreciază „forța poeziilor” care stă în „lirismul lor de autentică sursă populară, în marea prospețime și spontaneitate a sentimentelor”, cât și în modul antitetic de reflectare a raportului dintre

„prezentul luminos” și „tenebrele trecutului de exploatare.” „[...] Opoziția trecut-prezent nu e stabilită mecanic, poetul știind să releve de fiecare dată, cu măiestrie, ideea că pentru a face să țâșnească din prezent mai curând viitorul, e necesară o luptă înverșunată împotriva trecutului negru ce-și mai răsfânge umbrele în viața nouă.” □ La aceeași rubrică, tot în pagina 3, Andrei Băleanu comentează poemul Mariei Banuș, *Despre pământ*, care abordează „o temă pasionantă” și de „mare actualitate”, „lupta pentru ridicarea agriculturii”, constituind „o ripostă dată tendințelor de apolitism și izolare de viață, tocmai pentru că autoarea n-a rămas tributară faptului brut.” Pusă și aici, în opoziție cu „trecutul odios și totodată dușman”, „invincibilitatea noului este afirmată cu patos, cu căldură.” În ciuda unor „versuri plate” prezente pe alocuri, poemul reprezintă, în ultimă analiză, un „succes îmbucurător”, „rodul întăririi continue a legăturilor poeziei noastre militante cu viața și aspirațiile poporului.” □ În aceeași pagină, la rubrica intitulată „Cărți literare apărute”, sunt prezentate volumele *Istorisiri vechi și nouă* de Mihail Sadoveanu (povestiri), *Poezia maghiară contemporană* („culegere de versuri”), *Față în față* de Eugen Frunză (versuri), *Cantemiriștii* de Cella Serghi (roman) și *Sub pajura împărăției* de Tiberiu Vornic (roman).

17 august

● În legătură cu decesul lui A. Toma, în „România liberă” apare un necrolog, semnat de Constantin I. Parhon, Traian Săvulescu, Mihail Sadoveanu, Maria Banuș, Mihai Beniuc, Petre Constantinescu-Iași, Radu Cernătescu, Constanța Crăciun, Mihail Davidoglu, Dan Deșliu, Petru Dumitriu, Eugen Frunză, Gala Galaction, V. Em. Galan, Hajdu Zoltan, Nestor Ignat, Eugen Jebeleanu, Barbu Lăzăreanu, Ilie Murgulescu, Ștefan S. Nicolau, Emil Petrovici, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Veronica Porumbacu, Nicolae Profiri, Leonte Răutu, Mihai Roșianu, Mihail Roller, Zaharia Stancu, Simion Stoilov, Traian Șelmaru, Cicerone Theodorescu, Ștefan Vencov, Ion Vitner. □ În același număr sunt prezentate și o serie de scrisori de condoleanțe: *Din partea C. C. al P.M.R. și a Consiliului de Miniștri al R.P.R.*; *Din partea prezidiului Academiei Republicii Populare Române*; *Din partea Uniunii Scriitorilor din RPR*. □ O serie din hotărârile Consiliului de Miniștri au caracter comemorativ: se hotărăște ca „școala medie de zece ani (fostul Liceu de fete)” din Ploiești, împreună cu strada Lânăriei din București, să primească numele „A. Toma” (totuși, măsura privind atribuirea numelui poetului străzii Lânăriei pare să nu se fi fost aplicată, în cele din urmă, ori, dacă a fost aplicată, nu a durat multă vreme, în 1960 planul orașului București indicând strada Lânăriei sub numele ei tradițional; era menționată, însă, în 1960, biblioteca populară „A. Toma”, situată pe strada Lânăriei). □ Incinerarea poetului este programată pentru 17 august. (cf. „România liberă” din 18 august, *Funeraliile academicianului A. Toma*, p. 4, comunicat transmis prin Agerpres).

• În ipostaza de critic literar, Teodor Mazilu semnează în „Scânteia tineretului” textul *La școala poeziei populare*, o analiză din această perspectivă a volumului *Cu sufletul deschis*, publicat de Ion Brad la ESPLA. De remarcat ironia cu care „criticul” observă „lipsa de pasiune” a poeziilor de dragoste din acest volum, reducerea sentimentelor la o „problemă minoră, scutită și de mari frământări și de mari bucurii”. „Ceea ce nu a învățat Ion Brad din poezia populară – remarcă Teodor Mazilu – este arta de a spune mult cu cuvinte puține.”

18 august

• În pagina 2 din „Scânteia”, Eugen Luca recenzează volumul lui Cezar Petrescu intitulat *Vino și vezi*, povestiri și nuvele care „prezintă o importanță deosebită în creația lui Cezar Petrescu, tocmai fiindcă marchează orientarea lui spre problemele realității noastre de azi, interesul său viu pentru viața pe care, prin luptă îndârjită, și-o făurește poporul nostru muncitor.” Nuvele ca *Vino și vezi*, povestiri ca *Ai carte, ai parte*, *Învățătorul Dominic Străjeru nu mai e singur*, *Moara de la Cotul Dracului* sau *Pe malul Borzei, în inima Ardealului* sunt ilustrative pentru orientarea sus-menționată, reprezentând tot atâtea istorii exemplare pentru traseul omului nou și al literaturii care îi oglindește idealurile și demersurile.

• „Scânteia tineretului” publică articolul comemorativ *Alexandru Toma* (decedat la 15 august), semnat de un colectiv de scriitori, critici și academicieni, din care selectăm: C. I. Parhon, Sadoveanu, Maria Banuș, Mihai Beniuc, Dan Deșliu, Gala Galaction, Constanța Crăciun, V. Em. Galan, Eugen Jebeleanu, Ilie Murgulescu, Emil Petrovici, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Zaharia Stancu, Traian Șelmaru, Ion Vitner ș.a. □ Sub genericul „La moartea lui A. Toma”, ziarul publică două texte: *Poet, combatant, cetățean*, semnat de acad. Camil Petrescu, și *Un mare iubitor al oamenilor*, sub semnătura lui Zaharia Stancu.

19 august

• În „Gazeta literară”, nr. 23, apare un interviu luat de George Macovescu lui Mihail Sadoveanu; textul, amplu, cu o introducere literaturizată, aparținând realizatorului convorbirii, e publicat în pagina 1, cu continuare în pag. 6, sub titlul „*Că lumina vine de la răsărit, aceasta s-a dovedit pe deplin*”: „[...] Așa am primit încredințare, aflând de la un muncitor, la o încrucișare de drumuri, că maestrul Mihail Sadoveanu se află la mănăstirea Neamțului. Știam că a îndrăgît de mult aceste locuri și că atunci când are răgaz poposește în lumea codrilor de sus. [...] L-am găsit pe maestrul Sadoveanu în fața casei, pe un dâmb, privind peste marea de verdeață, cu diferite tonuri, a pădurilor și pajiștilor cosite de curând. [...] Am deschis carnetul de note și am pus prima întrebare. – Cu zece ani în urmă, după eliberare, dvs. v-ați adresat

intelectualilor și tuturor oamenilor de bună credință din țara noastră, spunându-le că «lumina vine de la răsărit». Cum apreciați, după zece ani, poziția scriitorilor din acest punct de vedere ? [Mihail Sadoveanu:] – Mai întâi, o mică precizare, care este – dacă vrei – de istorie literară. Acum zece ani, am ținut o conferință, căreia i-am spus «*Lumină de la răsărit*». Apărută apoi în broșură, a fost intitulată: *Lumina vine de la răsărit*. Că lumina vine de la răsărit, aceasta s-a dovedit pe deplin. Și nu numai pentru cei tineri, însuflețiți sub mâna partidului, dar mai cu seamă pentru acei scriitori mai vechi, dintre care unii s-au ales ca buni lucrători pentru progres, socialism, și pace, așa cum sunt: Demostene Botez, Tiberiu Vornic, C. Ignătescu, Al. Duiliu-Zamfirescu și alții. Sunt încredințat că mai este timp și pentru alții, care până acum nu s-au dumirit să facă gestul cerut de poporul nostru. [George Macovescu:] – Acțiunea romanului dumneavoastră *Nicoară Potcoavă* – distins recent cu Premiul de Stat – se petrece cu aproape patru veacuri în urmă. Care este explicația influenței deosebite a acestui roman asupra constructorilor socialismului din țara noastră ? Care este contribuția lui la formarea conștiinței oamenilor care făuresc orânduirea nouă ? [Mihail Sadoveanu:] – În *Nicoară Potcoavă* se poate afla originea, izvorul nenorocirilor noastre care au urmat epocii lui Ștefan cel Mare și s-au prelungit până în veacul nostru. Ștefan cel Mare a lucrat toată viața pentru două scopuri: neatârarea și credința. În această epocă eroică a vieții lui, Ștefan cel Mare s-a sprijinit pe răzeși și pe gloate. Cu boierii a avut o purtare al cărei răsunset apare în letopisețul lui Ureche, unde cronicarul vorbește de înclinarea lui Ștefan față de boierime: «Adeseori la ospete omora fără județ». În această însemnare a lui Ureche stă strigătul de clasă al cronicarului. Execuția de la Vaslui a boierilor trădători, printre care se afla și un cumnat al său, era necesară, deoarece dovada – scrisoarea lui Radu cel Frumos – fusese găsită chiar la acest cumnat. Astfel, Ștefan a fost singurul dintre domnitorii noștri care a știut să pună la locul cuvenit și să țină în frâu pe acești mari și fuduli proprietari, exploatare încă de pe atunci ai poporului muncitor. Se povestește în *Nicoară Potcoavă* lupta boierimii împotriva moștenirii de autoritate a lui Ștefan cel Mare. Toți urmașii lui, până la Ion Vodă, în afară de Petru Rareș, au pierit uciși de boieri: Bogdan al treilea, Ștefăniță Vodă, Ștefan Lăcustă, Lăpușneanu, Ion Vodă. [...] În *Nicoară Potcoavă* se mai văd legăturile moldovenilor cu oameni liberi de la pragurile Niprului, în rândul cărora s-au aflat destule căpetenii venite din țara Moldovei. Prietenii și legăturile făcute atunci în lupte și greutăți s-au păstrat de-a lungul veacurilor și au înflorit astăzi în prietenia și colaborarea frățească dintre poporul nostru și popoarele din Uniunea Sovietică. [...] Socotesc că făuritorii orânduirii celei noi găsesc în dragostea de țară a oștenilor lui Nicoară Potcoavă exemplul îndepărtat, dar puternic, pentru iubirea patriei noastre socialiste. [George Macovescu:] – Dumneavoastră spuneți deseori că ați avut drept învățători pe Neculce și Creangă. Cum trebuie folosită de către scriitorii

realismului socialist moștenirea lăsată de către înaintași în ceea ce privește limba literară? [Mihail Sadoveanu:] – Am mărturisit în Academie că am avut învățători pe Neculce și Creangă și am declarat, în același timp, că poporul este părintele meu literar. În ceea ce privește pe Neculce și Creangă, nimeni n-ar putea găsi în stilul și limba noastră altceva comun decât o latură în care eu și învățătorii mei ne potrivim: atunci când în operele noastre oglindim limba învățătorului nostru, poporul. [George Macovescu:] – Urmând îndemnul partidului, dumneavoastră ați fost printre primii intelectuali din țara noastră care s-au consacrat unei intense activități politice și sociale. Cum împlețiți munca de scriitor cu aceea de militant politic și social? [Mihail Sadoveanu:] – M-am socotit dator față de patria mea ca în anumite momente ale dezvoltării ei, dar mai cu seamă în acest moment istoric, să pun cu toată dragostea, toată sinceritatea și toată puterea însușirilor mele de scriitor în slujba poporului meu. Credința în viitorul poporului meu, sinceritatea desăvârșită în activitatea căreia m-am consacrat îmi sunt izvoarele nesecate de forță pentru a da tot ce pot să dau cauzei poporului muncitor. [George Macovescu:] – Care sunt proiectele dumneavoastră literare pentru viitor ? [Mihail Sadoveanu:] – Am în lucru un roman social, *Lisaveta*, din care am scris cam jumătate, și *Întoarcerea la lume*. [...] Când voi avea răgaz, socot să le termin. În primăvara acestui an, am făcut o excursie de șase săptămâni în Uniunea Sovietică. Am văzut Stalingradul, canalul Volga-Don, Republica Gruzină, Abhazia și alte locuri din Caucaz. Ca să pot duce la bun sfârșit, trebuie să repet călătoria aceasta, pentru a vedea progresele uimitoare, popoarele atât de diverse ale marelui stat socialist și populația atât de interesantă și misterioasă – aș putea zice – a Caucazului. Aș voi să redactez notele acestei călătorii. Voi avea timp și putere ?“ . □ În „Gazeta literară“ (nr. 23) apare articolul lui Camil Petrescu *Cartea literară în zece ani*: „[...] «Cultura poporului» era sub vechiul regim o romanță foarte des cântată și foarte remuneratoare pentru barzii promovării culturii oficiale... Oficiale am zis, căci, bineînțeles, acești barzi răgușiți nu aveau nimic de-a face cu promovarea maselor spre lumină... Ce avea de-a face cu încurajarea culturii o bursă în monedă tare, dată soacrei unui ministru ori nepotei unui deputat, ca să studieze timp de șase luni, în Elveția...efectele aerului de munte asupra turiștilor ? Ce putea să însemne menținerea în postul de consilier cultural la Paris, timp de mai bine de zece ani, a unui domn necunoscut, Lucienescu ori Lelienescu, iertați-mă că îi dau numele, al căprui grad de rudenie, nu se știe cu cine, era și el un mister. Un nuvelist, care timp de vreo treizeci de ani n-a scris mai nimic, era acoperit de onoruri (membru al Academiei, secretar al Camerei cu leafă și o locuință fastuoasă), în vreme ce în același interval de timp, zeci de scriitori tineri au dus o viață de muritori de foame, sfârșind la spital. Toată cultura subvenționată, inclusiv învățământul rămas în limitele oficiale, creștea ca o succesiune de generații de ciuperci pe solul plin de putreziciuni al analfabetismului. Tot ceea ce constituie și astăzi mândria științei și artei

românești s-a realizat din încăpățânarea sublimă a câtorva oameni de geniu, care nu ar fi putut trăi altfel... El au realizat ceea ce au realizat – și ceea ce uimește generațiile de azi – împotriva unui regim dușmănos, luptând cu el, învinși de el în cele din urmă... Fiecare nume care astăzi constituie un strigăt de nestins al setei de cultură a poporului român constituie în același timp și un denunț mănios, un act de acuzare. [...]” □ „Gazeta literară“ (nr. 23) publică necrologul recent dispărutului A. Toma: „Duminică 15 august a încetat din viață unul din cei mai de seamă poeți ai R.P.R., laureat al Premiului de Stat, academicianul Alexandru Toma. Născut la 21 februarie 1875 în Urziceni, A. Toma a absolvit liceul la Ploiești și a studiat literele și filozofia la Universitatea din București. Vreme de aproape 30 ani, A. Toma a fost profesor de liceu la Ploiești, apoi la București, însuflând elevilor săi dragostea pentru literatura înaintată, pentru progres social. Încă de la începutul activității sale, A. Toma a fost puternic influențat de mișcarea muncitorească, al cărei militant devotat a fost până la sfârșitul vieții. Educat de cercul din jurul revistei «Contemporanul», el a fost continuatorul tradiției literare realiste, reprezentată prin Eminescu, Coșbuc, Vlahuță, și al spiritului poeziei populare românești. Una din primele sale poezii, publicate în 1896, în «Lumea nouă», organ al Partidului social-democrat al muncitorilor din România, *Trăiască Comuna!*, este o creație în care, înfierând pe asupritorii poporului, scriitorul vestește cu înflăcărare vremi fericite. În același spirit progresist sunt create și alte poezii din această perioadă ca *În așteptare*, *Secerișuri sfinte* și altele. Mărețele evenimente din Octombrie 1917, lupta purtată de oamenii micii din țara noastră în perioada dintre cele două războaie mondiale au avut un puternic răsunet în poezia lui A. Toma. El scrie poezii realiste [sic ! –n.n.], pline de vigoare și frumusețe artistică, pătrunse de crez în popor, în puterea sa creatoare. Poezii ca *Acesta e cântecul pâinii amare*, *Sună toaca judecății* (1939) ș.a., constituie viguroase acte de acuzare împotriva regimului burghezo-moșieresc. Ele rămân ca pilde de poezie în care patosul revoluționar e exprimat într-o înaltă formă artistică. În anii războiului criminal împotriva Uniunii Sovietice, poetul A. Toma a dat glas în versurile lui înaripate hotărârii neștrămutate a oamenilor micii de a zdrobi jugul fascist și de a-și cuceri libertatea, a slăvit Armatele Sovietice eliberatoare. După Eliberare, poetul A. Toma, cu toată vârsta înaintată, a cântat în versuri avântate victoriile construirii socialismului, lupta popoarelor pentru pace, a creat versuri care au pătruns adânc în mase, a înfățișat artistic luminoasele perspective ce se deschid în fața poporului stăpân pe propria lui soartă, a militat pentru triumful realismului socialist în literatură. O înaltă apreciere și-au câștigat măiestrele sale traduceri din poeți ai literaturii universale: el a fost printre primii care au tradus creațiile poezilor sovietici. Membru devotat al Partidului încă din vremea ilegalității, A. Toma a desfășurat neobosit, până în ultimii ani ai vieții sale, o neobosită activitate obștească. El a fost directorul general al Editurii de

Stat pentru Literatură și Artă, membru al Comitetului Permanent pentru Apărarea Păcii. A. Toma a acordat întotdeauna o mare atenție tinerilor scriitori. Poeții mai tineri învață de la A., Toma să fie exigenți față de propriile lor creații atât în ce privește fondul de idei cât și în ce privește forma artistică. Pentru meritele sale, acad. A. Toma a fost distins cu Ordinul «Steaua Republicii» cl. I-a, Ordinul Muncii cl. I-a, Medalia «Eliberarea de sub jugul fascist», Medalia «A 5-a aniversare a Republicii Populare Române», Medalia «Zece ani de la înființarea primelor unități ale Armatei Populare Române». În anul 1951 a fost distins cu Premiul de Stat, clasa I-a, pentru volumul *Cântul vieții*. A. Toma a lăsat opere de mare preț, iubite și stimate de popor. Poezia sa realistă, profund patriotică și de un înalt nivel artistic, face parte din patrimoniul literaturii noastre, unde stă cu cinste alături de cele mai însemnate realizări. Prin moartea poetului academician Alexandru Toma, pierdem unul din cei mai de valoare scriitori ai noștri, un creator animat de dragoste față de poporul nostru, un înflăcărat luptător pentru viitorul fericit al patriei". Necrologul oficial e semnat de numeroși scriitori (marcanți, în epocă, și/sau deținători ai unor funcții în cadrul Uniunii Scriitorilor), oameni de știință (academicieni) și demnitari din domeniul administrării culturii: „Constantin I. Parhon, Traian Săvulescu, Mihail Sadoveanu, Maria Banuș, Mihai Beniuc, Petre Constantinescu-Iași, Redu Cernătescu, Constanța Crăciun, Mihail Davidoglu, Dan Deșliu, Petru Dumitriu, Eugen Frunză, Gala Galaction, V. Em. Galan, Hajdu Zoltan, Nestor Ignat, Eugen Jebeleanu, Barbu Lăzăreanu, Ilie Murgulescu, Ștefan S. Nicolau, Emil Petrovici, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Veronica Porumbacu, Nicolae Porfiri, Leonte Răutu, Mihail Roșianu, Mihail Roller, Zaharia Stancu, Simion Stoilov, Traian Șelmaru, Cicerone Theodorescu, Ștefan Vencov, Ion Vitner". Sub textul necrologului, sunt menționate hotărârile Consiliului de miniștri de a se atribui numele „A. Toma” liceului din Ploiești unde A. Toma fusese profesor, străzii Lănăriei din București (măsură care, din câte se pare, nu s-a aplicat) etc. Același necrolog avea să fie publicat și de „Contemporanul” (nr. 35, din 27 august), ca și de alte publicații din epocă. □ Pe aceeași pagină a „Gazetei literare” este tipărit articolul *La moartea poetului luptător*, semnat de Marcel Breslașu: „Scriitorii grupați în jurul «Gazetei literare» deplâng, alături de întreaga scriitorime și de milioanele de cititori ai lui Alexandru Toma, săvârșirea acestui mare cântăreț al vieții. [...] Acest patriarh al literelor românești s-a stins în zilele acestea în care patria întreagă întâmpină a zecea aniversare a eliberării ei, – pe care poetul a visat-o și a vestit-o vreme de o jumătate de veac, – în zilele în care se desfășoară decada culturii noastre, pe care a slujit-o în chip pilduitor în lunga și încercata lui viață. [...]”. □ În același număr al „Gazetei literare” este publicat și necrologul oficial al academicianului Gaál Gábor: „Academia R.P.R. și Uniunea Scriitorilor din R.P.R. anunță cu îndurerare încetarea din viață, la 13 august, ora 8 seara, după o lungă și grea suferință, a academicianului Gaál

Gábor, în vârstă de 63 de ani. Figură remarcabilă a literaturii noastre noi, Gaál Gábor a emigrat cu 30 de ani în urmă din Ungaria, silit de reacțiunea horthistă. El a devenit, în anii dintre cele două războaie mondiale, redactor-șef al revistei «Korunk» care apărea la Cluj și ale cărei coloane a luptat neîncetat împotriva curentelor estetice susținute de naționaliștii burghezi și de cercurile șovine maghiare din Ardeal. În această luptă, el a contribuit la formarea de noi scriitori. Alături de cei mai buni scriitori progresiști din România, el a luptat pentru unirea forțelor progresiste române și maghiare. [...]“. Necrologul este semnat: „Academia R.P.R.[;] Uniunea Scriitorilor din R.P.R.“. Sub necrolog, într-o relatare Agerpres privind funeraliile lui Gaál Gábor, care au avut loc la Cluj, se poate citi: „[...] În aula Universității «Bolyai», unde se afla depus corpul defunctului, au luat cuvântul acad. Emil Petrovici, din partea Academiei R.P.R., Ladislau Banyai, rectorul universității «Bolyai», scriitorul Eusebiu Camilar, din partea Uniunii scriitorilor din R.P.R. și scriitorul Nagy Istvan, în numele scriitorilor români și maghiari din Cluj. La cimitir, în fața mormântului, au vorbit scriitorii Ianos Szasz [sic ! corect: Szász János], din partea revistei «Utunk» și a tinerilor scriitori clujeni, și A. E. Baconsky, din partea revistei «Steaua». [...]“. □ În numărul 19 al „Gazetei literare“, în pagina 2, sub genericul „Trei scriitori tineri“ sunt grupate comentarii de Lucian Raicu (sub titlul *O navelă despre satul de azi*, criticul comentează povestirea *Lența*, de Francisc Munteanu: „Obiectul povestirii *Lența*, care înfățișează satul ardelenesc în condițiile construirii socialismului, este de a ne arăta cum dramele de familie cu dimensiuni neașteptate sunt determinate de procesele sociale. Autorul ne dovedește cum, prin eliberarea omului de sub povara prejudecăților și a mentalității înrădăcinate de secole, dragostea se supune controlului conștiinței avansate, moralei noi. Demonstrația devine palpabilă și se vede că avem de-a face cu un scriitor care, în faza debutului, calcă pragul literaturii stăpân pe sine, cu mijloace proprii. Un semn de seriozitate e sprijinirea pe înaintași: Slavici, Rebreanu. Aici și-a fixat tânărul scriitor punctul de pornire, dar materia de inspirație e deosebită și cititorul are satisfacția de a vedea satul ardelenesc, înfățișat de scriitorii din trecut, trăind alte condiții care imprimă însăși desfășurării conflictului un conținut nou. [...] Nuvela *Lența* vestește talentului de prozator viguros și matur al lui Francisc Munteanu o dezvoltare dintre cele mai interesante“), Radu Lupan (*Cuvântul poetului despre fericire*, text ce tratează despre *Studenta*, de Aurora Cornu) și Miron Dragu (*Arta sugerării noului*, comentariu despre *Pornesc oamenii*, scriere a lui Sütő András).

• Mihai Beniuc semnează în „Scânteia” un reportaj intitulat *La noi în sat*, relatare a vieții noi din satul transilvănean de baștină, raportată antitetic la cea a trecutului asupririi, pe care scriitorul îl asociază unei copilării traumatizante: „Într-adevăr, de atunci lucrurile s-au schimbat, și în sat la noi locul sărăciei îl ia bunăstarea și locul temerii de ziua de mâine l-a luat încrederea în viitor, în viitorul oamenilor muncii și al copiilor lor, care azi poartă cravată roșie la gât

sau studiază la universitățile din București, din Cluj, ori chiar din Moscova sau Leningrad.” □ În același număr, la pagina 3, un scurt articol intitulat *La bazarul cărții* semnalează deschiderea Bazarului Cărții, eveniment care marchează „cea de-a 10-a aniversare a eliberării patriei”, prin „munca creatoare” a „scriitorilor noștri înaintați, caracterul pasionant, amplexarea marilor teme ale vremii noastre.”

20 august

• Pe prima pagină din „Scânteia” e publicat un amplu articol despre *Înflorirea literaturii noastre* care începe cu observația potrivit căreia „Niciodată încă literatura țării noastre n-a cunoscut un deceniu în care atât de mulți scriitori să creeze un asemenea număr de opere remarcabile.” Urmează, firesc, raportarea antitetică la contextul trecutului neprielnic pentru munca scriitorului, devenit astăzi „un participant de frunte în construirea noii vieți.” Dintre speciile și volumele enumerate ca ilustrative pentru noua literatură realistă înfățișând problematica noii vieți a omului nou, menționăm: romanele *Bărăgan* de V. Em. Galan, *Pasărea furtunii* de Petru Dumitriu, *Rădăcinile bucuriei* de Ieronym Șerbu, *Cantemiriștii* de Cella Serghi, *Casa apelor* de Maria Vlad; volumele de povestiri *Livezile tinere* și *Pasărea de foc* de E. Camilar, *Oraș de provincie* și *Ciobanul care și-a pierdut oile* de Petru Vintilă, *Urmele* și *Jurnal de front* de Haralamb Zincă; volumele de poezii ale lui A. Toma, E. Jebeleanu, M. Beniuc, M. Banuș, N. Cassian, E. Frunză, N. Tăutu; volumele de reportaje ale lui Geo Bogza (*Tablou geografic*) și N. Vălmăru (*Prin București*); scenariile literare (Dumitru Corbea, *Barbu Lăutaru*); schițele și nuvelele satirice de Ștefan Luca (*Cișmele și noroi*) și Gh. Dorin (*Directorul nostru*) sau romanele de aceeași factură (*J.B.C. trece Cortina*, de S. Fărcășan) etc. Li se adaugă noile romane și cărți de povestiri sau versuri ale scriitorilor aparținând minorităților naționale (S. András, H. István, H. Imre etc.) și, mai ales, volumele de critică literară semnate de Ovid S. Crohmălniceanu, S. Iosifescu, Petru Dumitriu ș.a. „Rodnică, impetuoasă dezvoltare!”, exclamă autorul articolului. „Ea dovedește justetea căii pe care partidul a îndrumat creația literară. Ea dovedește că drumul realismului socialist a dus și va duce mai departe pe scriitorii noștri la mari succese creatoare.”

• Cronică literară din nr. 34 al „Contemporanului”, semnată de Eugen Luca, e consacrată romanului *Bărăgan*, de V. Em. Galan: „În peregrinările sale cinematografice, eruditul artist Al. Odobescu contempla nesfârșita și tulburătoarea stepă a Bărăganului, slăvită de el în pagini asupra cărora mereu poposim cu interes și care, de fiecare dată, ne desfată în alt chip. După atâtea decenii, un alt scriitor a purces să străbată întinderile mănoase ale Bărăganului. El nu poartă însă pușca și tolba vânătorească, ci carnetul de reporter. El nu contemplă, ci observă, studiază atent oamenii, priveliștile care dobândesc acum o înfățișare nouă. Scriitorul e V. Em. Galan, iar rodul lungilor și repetatelor sale călătorii e

romanul *Bărăgan*, al cărui prim volum apărut recent în «Viața Românească» și apoi la E.S.P.L.A., anunță una din cele mai valoroase creații epice ale prozei românești din acest glorios deceniu. Parcurgând paginile acestei opere, – frescă vie a anului 1948, când un mănunchi de comuniști au început să desfășoare lupta pentru crearea unor ferme de sat care să constituie un model și un imbold dat țăranimii muncitoare de a păși pe un drum nou – cititorul n-are nici o clipă impresia că trăiește într-o lume creat de autor. El e stăpânit mereu de sentimentul că se află în însuși miezul problemelor vieții, că re trăiește intens o realitate care îi este cunoscută. Renunțând la orice element idilic sau spectaculos, autorul a pus accentul pe elementele cele mai semnificative, a creat conflicte puternice și, prin ele, a conturat personaje vii – într-un cuvânt, a reușit să oglindească viața noastră, simplă și totodată atât de complexă. [...]”.

22 august

- Mihail Sadoveanu publică în pagina 3 din „Scânteia” reportajul *Răsărit*, dedicat parțial descrierii noii Moldove „de miază-noapte”, devenită spațiu al prosperității după trecutul de sărăcie și asuprire: „Trecut-au nedreptățile și asupririle, ciumele răutăților, robia boierescului”. Lumea nouă autohtonă este, apoi, comparată cu modelul absolut, spațiul sovietic supus marilor transformări. Descrierea este dublată de o incursiune în istoria frământată a ultimilor ani de război, cu accent pe lupta eroică al cărei rezultat este minunata lume nouă.

25 august

- În „România liberă” este publicată *Cuvântarea tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej*, cu prilejul adunării festive pentru sărbătorirea celei de a 10-a aniversări a eliberării României”. Liderul politic se referă în treacăt și la situația culturală: „Au dispărut vremurile când cărturarii noștri erau tratați cu nepăsare și dispreț și lipsiți adesea de cele mai elementare condiții de trai și activitate creatoare. Regimul democrat-popular a creat condiții deosebit de favorabile activității științifice și literar-artistice. Niciodată oamenii de știință, scriitorii și artiștii nu s-au bucurat de asemenea posibilități de viață și de muncă, de atâta cinstită și dragoste ca astăzi, în condițiile regimului democrat-popular, interesat vital în progresul creației științifice și artistice”.

26 august

- În „Gazeta literară”, nr. 24, este publicat, în traducere, articolul criticului literar sovietic Vera Ketlinskaia, *Eroii și conflictele vremii noastre*. Asemenea articole erau preluate din presa sovietică pentru a indica „linia” corectă ce se dorea a fi urmată de scriitorii, criticii, publiciștii și, în general, toți cei ce lucrau în domeniul culturii și artelor; se poate remarca faptul că articolul Verei Ketlinskaia manifestă scrupulul de oarecare nuanțare și verosimilitate, grija de a evita schematismul grosier, preocupări caracteristice în epocă pentru

„îndrumătorii“ oficiali ai activităților literar-artistice, atenți să nu fie compromis rolul propagandistic al literaturii și artei prin ineptia și schematismul grotesc al realizării operelor: „[...] Oricât de deștept și de cult ar fi criticul, el nu poate să judece just reflectarea vieții în artă, dacă nu cunoaște, până în cele mai mici amănunte, însăși viața, psihologia oamenilor dintr-un mediu anumit și procesele care se petrec, neconținut, în societate. Se întâmplă uneori să se reproșeze unui ciclu de poezii lirice că «nu arată omul», deși, fiind o poezie lirică, ea exprimă adesea o idee, un sentiment, starea sufletească a unui om: tocmai în aceasta constă frumusețea ei, pentru aceasta este necesară oamenilor. ...Același lucru se poate spune și despre dramaturgie și despre proză. Când un critic apreciază un roman sau un personaj din roman, trebuie să plece de la conținutul romanului, nu de la închipuirea lui, de la ceea ce ar fi scris el, criticul, dacă ar fi fost romancier. [...] Aici se află «secretul» creării eroului pozitiv, să-l arăți în acțiune, să-l pui în situații de viață contradictorii, care necesită hotărâre și acțiune; nu te grăbi să-l scoți dintr-o situație grea, până nu o rezolvă el singur. ...Drumurile, prin care literatura pătrunde intens în viață, sunt mult mai variate decât își închipuie unii critici. Sunt mult mai variate metodele de a influența mintea și inima cititorului, sunt mai variate temele, mijloacele de exprimare, genurile, particularitățile stilistice. Aș vrea foarte mult ca această multilateralitate vie a artei, care, la urma urmei, reflectă complexitatea unică a vieții, să nu fie pusă în șabloanele unor scheme născocite, ci să fie [...] după o analiză profundă, prin confruntare cu fenomenele vieții. Aș vrea ca, în locul unor canoane „ideal“ impuse scriitorilor, criticii să analizeze idealurile pozitive, care însușesc munca scriitorului și apar ca o concluzie naturală din toată țesătura artistică a operei, criticul să analizeze însăși țesătura artistică a acestor opere, dacă forța ei plastică corespunde forței ideilor, care i-au dat naștere“. □ Dumitru Mircea semnează un articol intitulat **La decernarea Premiilor de Stat**, care îmbină impresii de la ceremonia de decernare cu apeluri propagandistice, în stilul epocii: „[...]La solemnitate au luat parte tovarășii: Gheorghe Gheorghiu-Dej, președintele Consiliului de Miniștri, dr. Petru Groza, președintele prezidiului Marii Adunări Naționale [șeful statului – n.n.], Gh. Apostol, prim secretar al C.C. al P.M.R., I. Chișinevschi, Chivu Stoica, Al. Moghioroș, primi vicepreședinți ai Consiliului de Miniștri, Miron Constantinescu, Petre Borilă, vicepreședinți ai Consiliului de Miniștri, acad. Prof. dr. C. I. Parhon, președinte de onoare al Academiei R.P.R., miniștri, membri ai C.C. al P.M.R., conducători ai instituțiilor centrale, ai organizațiilor de masă, academicieni, reprezentanți ai instituțiilor științifice și culturale, muncitori și tehnicieni. Cred că, dacă ascultai bine, se auzeau inimile bătând. [...] Cum să nu-ți salte inima în piept ?! Cum să nu te gândești la alte lucrări, la noi opere, când știi că strădania ta servește celei mai înălțătoare dintre cauze și-i prețuiești cum s-a mai fost niciodată la noi ? [...]“ etc.

27 august

• În „Contemporanul“, nr. 35, Al. Săndulescu semnează nota *O nouă colecție de studii critice*: „Au apărut la E.S.P.L.A. primele numere ale colecției «Mica bibliotecă critică». Alături de studii de teoria literaturii, ca *Particularitățile artei și locul ei în viața socială*, semnat de scriitorul sovietic A. Egorov, și de o interesantă culegere de articole ale lui Cezar Bolliac, întâlnim studii despre probleme actuale, sau de reconsiderare a literaturii dintre cele două războaie, cum ar fi *Oameni deosebiți*, de Silviu Iosifescu, și *Liviu Rebreanu*, de Ov. S. Crohmălniceanu. De la aceste prime volume se profilează menirea colecției de a ajuta în mod concret și operativ atât munca scriitorului cât și popularizarea succeselor literaturii noastre pe drumul realismului socialist. De asemenea, se remarcă lăudabila inițiativă a editurii de a pune și pe această cale la îndemâna unui număr cât mai mare de cititori articole ale scriitorilor clasici despre literatură și artă. Culegerea *Despre literatură* de Cezar Bolliac constituie un asemenea început care stărnește interes, cu atât mai mult cu cât înfățișează pentru prima dată – printre cele cunoscute – și articole ce nu s-au publicat în nici o ediție anterioară a operelor scriitorului pașoptist. Ideile progresiste afirmate de Cezar Bolliac în legătură cu menirea socială a artei sunt și azi de cea mai vie actualitate. Pentru scriitorii noștri, și mai cu seamă pentru cei mai tineri, cunoașterea părții teoretice a activității marilor clasici prezintă o deosebită importanță. Exemplul artiștilor cetățeni, așa cum a fost un Cezar Bolliac, trebuie să-i însușească în permanență. Pe această linie, credem că noua colecție de studii critice va aduce o însemnată contribuție, dacă va continua să publice articole și însemnări ale marilor scriitori români și universali despre arta scrisului militant. O problemă ce frământă încă lumea noastră scriitoricească, și [...] pe iubitorii de literatură, este aceea a specificului artei ca suprastructură ideologică. Articolul lui A. Egorov *Particularitățile artei și locul ei în viața socială*, apărut în revista [sovietică – n.n.] „Comunist” și reprodus în colecția „Mica bibliotecă critică”, dă un răspuns temeinic și convingător acestei probleme în lumina învățăturii marxist-leniniste despre bază și suprastructură. Popularizarea pe o scară foarte largă a unor asemenea studii semnate de frunțași ai criticii sovietice este un alt obiectiv de seamă al colecției „Mica bibliotecă critică”. Centrul de greutate al colecției îl vor constitui însă studiile despre literatura actuală. Caracterul operativ al colecției, tirajul ridicat, condițiile grafice, sunt tot atâția factori ce vor stimula activitatea încă prea lentă a criticii noastre literare. Articolul lui Silviu Iosifescu *Oameni deosebiți*, ce inaugurează această serie de studii, este un exemplu de discutare a unei probleme actuale – chipul comunistului în literatură – care interesează deopotrivă pe scriitori și cititori. [...] Credem că dezvoltând mai departe acest început promițător, colecția „Mica bibliotecă critică” va fi un stimulent pentru critica noastră literară și un prețios ajutor pentru scriitori în însușirea metodei realismului socialist“. □ În „Contemporanul“ (nr. 35), Maria Banuș semnează

un articol de caldă evocare a recent dispărutului A. Toma (*Lumina omului și-a poeziei*): „[...] «Moș Toma», tovarășul Toma, bătrânul și pururi tânărul nostru prieten mai mare nu se mai află printre noi. Ochii lui s-au închis în ajunul celei mai mărețe sărbători a patriei și a lui. La data când se împlineau zece ani de înfăptuiri glorioase, zece ani de la 23 August 1944, zece ani de la ziua pe care, decenii de-a rândul, poetul a visat-o, a cântat-o și a luptat cu statornicie pentru ca zorii ei să răsară deasupra țării noastre – tovarășul A. Toma nu mai era printre noi. Tovarășul Toma nu mai era. Dar poezia lui rămâne proaspătă, prezentă, iubită de milioane de oameni. [...]” □ Tot în „Contemporanul” (nr. 35), mici articole, de glorificare a celei de-a zecea aniversări a evenimentelor de la 23 august 1944, cu referiri la succesele literaturii în răstimpul ultimilor zece ani, semnează Georgeta Horodincă, Tita Chiper („Din orice eveniment istoric, din orice fenomen înnoitor al vieții noastre, Eugen Frunză extrage în afară de sensul istoric și politic, un simbol al frumuseții: «Frumosul, iată-i plămădit! / Azi nu-i mai ducem dorul. / Poporul, el l-a cucerit, / Atotcuceritorul !» [...]”), Aurel Martin ș.a.

29 august

• Într-un articol fără mari pretenții teoretice, publicat în „România liberă”, *Despre zestrea clasicismului*, Eusebiu Camilar abordează una dintre temele epocii, anume „valorificarea moștenirii culturale”: „Operele clasicilor, mari și luminoase tradiții, au astăzi numai după zece ani de răspândire a culturii o popularitate deosebit de largă. [...] Noi preluăm de la trecut tot ce e bun și frumos, tot ce înalță sufletul omenesc; cred că nici nu-i vorba de a «prelua» tezaurul clasic, ci de a-l continua, în laturile lui cele mai sănătoase și mai frumoase. Poetul nu poate da lirei acorduri zguduitoare, nu poate crea poeme trainice, dacă nu-l cunoaște pe Eminescu; după cum prozatorul nu poate da opere de seamă, dacă nu învață neconținut de la Creangă și de la Sadoveanu; nu va construi bine un roman cel ce nu-l cunoaște pe unul dintre cei mai mari romancieri ai noștri, Liviu Rebreanu, prin *Răscoala*, *Ion* și *Pădurea spânzuraților*. [...] Noi construim pentru imensele stadii ale viitorului. Și asemenea bunilor măestri din legendă, luăm de la meșterii bătrâni tainele măiestriei spre a o amplifica și perfecționa neîncetat”.

[AUGUST]

• Sub titlul *Creația scriitorilor ardeleni în gloriosul deceniu*, purtând semnătura lui George Munteanu, în „Steaua” (nr. 5, august 1954), în secțiunea „Studii”, apare un consistent studiu recapitulativ al evoluției producției literare în Transilvania (în prim-plan se află creația scriitorilor clujeni și activitatea revistelor din Cluj) în anii de după 1944, interval numit, în limbajul propagandei din epocă, „gloriosul deceniu”: „23 August 1944, ziua eliberării României de sub jugul fascismului, a însemnat în același timp și premiza

fundamentală a unei profunde renașteri a literaturii noastre. Ne mai fiind ținută să dea socoteală de activitatea lor diferiților mentori culturali ai burghezo-moșierimii, scriitorii noștri s-au pătruns treptat de ideologia și țelurile Partidului clasei muncitoare, găsind astfel drumul către o creație pusă integral și deschis în slujba intereselor vitale ale poporului, – singurul drum care conferă artei noblețe și trăinicie. [...] Această dezvoltare rodnică din ultimul deceniu a rămas încă prea puțin cercetată în ansamblu. Este ceea ce încercăm, aici (cu mijloacele și în limitele unui articol de revistă) pentru un sector mai restrâns al ei: creația scriitorilor ardeleni. [...] Atunci însă, imediat după 1944 și în anii următori, pildei pe care o oferea creația lui Emil Isac și Mihai Beniuc, împreună cu unele opere realiste datorite lui Liviu Rebreanu și Ion Agârbiceanu – ca și, de altfel, strălucitelor tradiții moștenite încă de la Budai-Deleanu, Slavici și Coșbuc, – li se contrapuneau două mai recente și nefaste orientări (ivite în condițiile derutei ideologice pe care războiul le provocase în anumite pături sociale), care înglobau o bună parte a generației de scriitori pe atunci tineri și care a și determinat sterilitatea acestora. Una din aceste orientări, inspirată direct de partidul manist și ilustrată de scriitorii grupați după eliberare în așa zisa Asociație a Scriitorilor Români din Ardeal, se caracteriza prin înmănuncherea și promovarea agresivă a celor mai degradate tendințe semănătoriste, ortodoxist-gândiriste, șovine. [...] Cealaltă orientare o ilustrau scriitorii din gruparea Cercului literar, strămutată după eliberare de la Sibiu la Cluj. Etalându-și ostentativ «estetismul» și «apolitismul», scriitorii din această grupare au dovedit chiar de la început o atitudine ostilă față de noua orientare a literaturii. Încât, dată fiind existența amintitelor curente, drumul scriitorilor români spre o literatură nouă se vestea anevoios în Ardealul de după eliberare. [...]“. Referindu-se în continuare la perioada 1944-1948, și reamintind, de pe pozițiile oficiale ale regimului, conflictele ideologico-literare legate de chestiunea „crizei culturii“, autorul articolului susține: „Și în Ardeal răstimpul acesta a adus, treptat, o nouă regrupare de forțe în rândurile scriitorilor. Încercările de a crea o viață literară potrivit vederilor lor, a membrilor Asociației Scriitorilor Români din Ardeal, se concretizează prin apariția, în 1946, a revistei «Abecedar literar», rămasă la primul ei număr. Cât privește cei din Cercul literar, ei nu au mai izbutit să editeze o revistă, restrângându-se doar la o serie de serate și «recitaluri de poezie» cu un caracter mai mult sau mai puțin intim. Diferiți membri ai acestor grupări s-au mai întâlnit prin 1946 în coloanele ziarului manist «Patria» din Cluj sau – cu un ultim prilej – în publicații literare reacționare ca *Antologia primăverii*, *Prietenii Artei*, *Veac 20*, apărute toate prin 1947. După care a urmat tăcerea, descompunerea. Germenii unei noi orientări a scriitorilor români din Ardeal s-au ivit pentru întâia oară în paginile literare ale ziarelor «Tribuna nouă», apărută la Cluj între anii 1945-1948, și «Lupta Ardealului», datând cu începere din 1946 (azi «Făclia»). Astfel regăsim numele lui Emil Isac [...]. Paginile

literare ale ziarelor «Tribuna nouă» și «Lupta Ardealului» le-au prilejuit unor scriitori – mai ales dintre cei de tot tineri – o adevărată ucenicie ideologică. Într-un număr din 1945 al ziarului «Tribuna nouă», A. E. Baconsky publica articolul intitulat *Socialul și geneza artei*, în care lua atitudine împotriva susținătorilor purismului estetic, mărturisindu-și totodată convingerea că arta e chemată să oglindească viața societății. Într-un alt articol din ziarul amintit, purtând titlul semnificativ *O problemă de rezolvat: realismul nostru*, Victor Felea încerca de asemenea să definească rosturile și principiile creației realiste. Paginile culturale ale celor două ziare cuprindeau numeroase articole de genul celor amintite, precum și cronici literare consacrate operelor scriitorilor ruși și sovietici apărute în românește, comemorări ale clasicii români și străini, semnate – majoritatea – de scriitori începători. [...] Iar ca urmare a acestor începuturi, s-a constituit prin anii 1946-1947 gruparea cnaclului «Tribuna nouă» (Ioanichie Olteanu, Letiția Papu, Francisc Munteanu, Victor Felea, Dumitru Micu și alții), care poate fi socotită printre primele nuclee ale noii mișcări literare din Ardeal (Grupări asemănătoare erau pe cale de a se constitui și la Orașul Stalin [numele oficial al Brașovului între septembrie 1950 și decembrie 1960 – n.n.], Tg. Mureș, Sibiu, Arad). [...] Pe de altă parte, schimbările de ordin organizatoric n-au rămas nici ele fără urmări. Unirea încă din toamna anului 1947 a Societății Scriitorilor Maghiari din România cu Societatea Scriitorilor Români a fost urmată de înființarea filialei din Cluj a Societății Scriitorilor din România (ulterior – a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.), care s-a dovedit a fi forma organizatorică cea mai aptă pentru a se realiza o apropiere reală între scriitorii români și maghiari din Ardeal, pentru consultare și sprijin reciproc în problemele de creație, pentru obținerea unui avânt literar general. Cnaclul filialei, format la început din tineri grupați anterior pe lângă ziarele «Lupta Ardealului», «Tribuna nouă», «Igazság» ori revista «Utunk», a devenit în scurt timp o adevărată rezervă de cadre pentru publicațiile existente, necesitând chiar editarea unora noi. Astfel, cu sprijinul Comitetului Regional din Cluj al P.M.R., ziarul «Lupta Ardealului» a început – la 7 noiembrie 1948 – editarea unui «Supliment cultural», care a devenit chiar de la primele lui numere un adevărat săptămânal literar (al doilea după «Flacăra» [sic ! probabil: «Făclia»]) și care marca un început de cotitură în dezvoltarea creației scriitorilor români din Transilvania, orientând-o pe calea ogîndirii temelor noi (încă de la primele numere, «Suplimentul» publică poezii ca *Lumina roșie* de A. E. Baconsky și *Noaptea de decembrie* a lui Ioanichie Olteanu – închinată Republicii, *Schiță pentru un cartier muncitoresc* de Victor Felea și *Strofe pentru primăvara Clujului* de Tiberiu Utan – încercări timide de a ogîndi viața muncitorimii, – apoi studii de reconsiderare a clasicii, de popularizare a literaturii sovietice, etc.). În afară de poezii Ioanichie Olteanu, A. E. Baconsky, Victor Felea, Dumitru Micu, criticul Dan Costa [Cornel Regman - n.n.] și alții, care participaseră la înființarea lui,

«Suplimentul cultural» al ziarului «Făclia Ardealului » mai publică în cei doi ani și ceva de apariție o serie de nume noi care au izbutit ulterior să-și croiască un drum propriu în literatură: poeții Aurel Rău, Aurel Gurghianu, Ion Brad, Tiberiu Utan, prozatorii Dumitru Mircea, Mircea Zăciu, Teofil Bușecan etc. [...] Încât, dată fiind această revărsare de tinere talente, precum și fertilitatea scriitorilor care se afirmaseră anterior, – după editarea de către tinerii poeți români a unei culegeri intitulată *20 de poezii* (în 1948) și după alcătuirea unei antologii comune a scriitorilor români și maghiari, purtând titlul *Împreună-Együtt*, în 1949, (colaborau la ea Asztalos István, A. E. Baconsky, M. Beniuc, Victor Felea, Horváth Imre, Emil Isac și alții) – filiala a hotărât editarea unor publicații literare periodice «Almanahul literar» – apărut la sfârșitul anului 1949 – și «Irodalmi Almanach» – în 1951 (primul – lunar, al doilea – o dată la două luni). Împreună cu «Utunk», aceste publicații găzduiesc – în afară de vechii colaboratori ai revistelor clujene și scriitori ori critici din întreg Ardealul: Radu Teculescu, D. Florea Rariște, Dumitru Drumar, Florian Potra etc. («Almanahul literar») – Panek Zoltan, Kányády Sándor, Jánki Béla, Tamás Mária, Gálfalvi Zsolt, Huszár Sándor («Irodalmi Almanach» și «Utunk»). În sfârșit, dată fiind publicitatea regulată și nivelul în creștere al lucrărilor publicate de cele două almanahuri, Uniunea Scriitorilor le-a transformat anul acesta în reviste ale sale, prima cu numele «Steaua», a doua «Igaz szó» (cu sediul în centrul Regiunii Autonome Maghiare, la Tg. Mureș). La capătul celor zece ani de luptă pentru o literatură nouă, Ardealul prezintă o pleiadă de talente variate, puternice, originale, care și-au dat de pe acum măsura înzestrării lor sau constituie promisiuni certe pentru viitor. Scriitori și critici ca A. E. Baconsky, Aurel Rău, Mircea Zăciu, Aurel Gurghianu, Eugen Naum, Ion Brad, Victor Felea, Dan Costa [Cornel Regman - n.n.], Dumitru Drumar, Leonida Neamțu, – dintre cei care scriu în românește, – sau Nagy István, Horváth Imre, Horváth István, Szemlér, Asztalos István, Szabédi László, Sütő András, Majtény Erik, Szász János, Márki Zoltán, Földes László, Gálfalvi Zsolt – dintre maghiari – sunt bine cunoscuți cititorilor din întreaga țară. Și ei reprezintă doar o parte din cei prezenți constant în paginile revistelor. Călăuziți și sprijiniți de partid, de-a lungul celor zece ani, în lupta împotriva dușmanilor noii noastre literaturi, a calomniatorilor ei, a scepticilor de profesie și a influenței acestora, – stimulați de asemenea de partid în efortul de a învinge propriile inerții, de a oglindi cât mai profund și mai veridic viața de azi a poporului, scriitorii noștri s-au dezvoltat apreciabil, îndeosebi în ultimii ani. [...] În alte părți ale țării, scriitorii din generația de mijloc, care în creația lor din trecut făcuseră concesiile decadentismului, au dovedit, după eliberare – cei mai mulți – voința și puterea de a se situa pe pozițiile artei realiste. În Ardeal, însă, după cum am amintit, scriitorii din această generație, afiliați în majoritate celor mai reacționare curente literare, au încercat să împiedice dezvoltarea noii literaturi, până la urmă – fie și prin tăcerea lor. Iată

însă că literatura nouă a ajuns și aici la înflorire – cu sprijinul pe care un poet bătrân, Emil Isac, nu și l-a precupețit până la sfârșitul vieții, – și prin contribuia activă a tot mai numeroase talente tinere, constituind astfel o probă mai mult că nu există domeniu care să nu poată fi sustras influenței răuvoitorilor. [...] Versurile lui Beniuc, Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, proza lui Mihail Sadoveanu, Zaharia Stancu, Petru Dumitriu, activitatea și zelul în domeniul criticii literare de care dădeau dovadă Ion Vitner, Paul Georgescu, Ov. S. Crohmălniceanu au fost tot atâtea jaloane sigure în orientarea tinerilor scriitori din Ardeal și din întreaga țară, și mai ales au stimulat creator, în direcția scrisului, atâtea condeie care-și căutau drumul. [...] De-a lungul anilor de după eliberare, drumul scriitorilor români și maghiari din Ardeal – ca și al tuturor scriitorilor noștri – nu a fost lipsit de greutăți, fiindcă el nu mai fusese bătătorit înainte. În poezia lirică, precum și în creația epică, s-au înregistrat în răstimpuri tendințe spre evazionism, spre nesocotirea marelui dascăl al scriitorului realist – viața, spre prezentarea denaturată a adevărului vieții. Nici revista «Steaua» nu a fost ferită totdeauna de aceste tendințe și nici celelalte publicații, dimpreună cu colaboratorii lor. Dar aceste greutăți au fost înfrânte, datorită intervenției prompte și înțelepte a partidului, îndrumării sale. Și, privită în perspectivă, creația scriitorilor ardeleni s-a dezvoltat pe un drum neconținut suitor. Iar prețuirea pe care cititorii o acordă acestei creații va constitui desigur imboldul care le va întrări înfăptuirilor ei elanul creator și de acum înainte“. □ În același număr, 5 (august), al revistei „Steaua“, A. E. Baconsky și Aurel Rău publică versuri: *Popas* (p. 3-4), respectiv *Duminică de odinioară, Întoarcerea, Vor avea pământ (fragment), Cântare, Durerea de altădată, În zori, Mai mare dragu* (cu dedicația „Lui Mihai Beniuc“) (p. 25-41). □ Menționăm, cu titlu bibliografic, și două articole: George Munteanu, *Lumea poeziilor lui Cicerone Theodorescu. Însemnări despre volumul de versuri „Un cântec din ulița noastră“* („Cronica literară“, p. 87-99) și Ion Brad, *Miron Radu Paraschivescu: „Laude“* (ESPLA, 1953) („Recenzii“, p. 107-110).

• În „Scrisul bănățean“, nr. 3, august 1954, publică poezii: Al. Jebeleanu (*La Buziaș, Soția ilegalistului*), Rusalin Mureșan (*Lingurarii*). □ În cronică *Literatura gloriosului deceniu (1944 - 1954)*, Leonard Gavriliu afirmă că „partidul și critica literară partinică au dat o lovitură nimicitoare crizistilor și protagoniștilor artei antirealiste“. Sunt amintite numele lui Nichifor Crainic, M. Eliade, Radu Gyr, Ion Barbu, Aron Cotruș, a căror literatură e înfierată ca burgheză, produs al reacțiunii, cu o influență nefastă. Semnatarul articolului întrevede semnale pozitive pentru „făurirea unei literaturi noi“: „Contrar așteptărilor reacțiunii, majoritatea scriitorilor a dat un răspuns pozitiv chemării lansate de partid de a crea opere care să se inspire din viața poporului și să contribuie la lupta poporului pentru o viață mai bună“. Modelul literar ar trebui să fie cel al literaturii sovietice, considerată umanistă, constructivă, tonică.

Articolul atinge câteva puncte esențiale pentru procesul de creație, precum obligativitatea dăruirii turnului de fildeș, necesitatea valorificării moștenirii literare a trecutului, ridicarea unui nou val de scriitori, combaterea schematismului și a individualismului, implicarea intelectualului în susținerea cauzelor clasei muncitoare și în lupta împotriva influențelor ideologiei burgheze. Activitatea partidului și a presei de partid sunt considerate esențiale pentru educarea ideologică a scriitorilor, Leonard Gavrilu susținând că acestea au contribuit la numeroasele prefaceri care s-au produs în toate compartimentele vieții și au permis ca deceniul 1944–1954 să primească epitetul de „glorios”.

- La 1 august 1954, almanahul „Iașul nou” își încetează apariția, fiind înlocuit de revista „Iașul literar”, organ al Uniunii Scriitorilor din R.P.R. În *Cuvânt înainte* se afirmă că fostul colectiv redacțional a fost insuficient orientat din punct de vedere politic și ideologic. Publicația ar fi conținut versuri cu pronunțate reminiscențe formaliste, cu caracter idilic sau apolitic. În sectorul criticii, în studii, articole, cronici, s-ar fi strecurat manifestări ale ideologiei burgheze. Spre deosebire de precedenta publicație, care „s-a rupt de viață”, „Iașul literar” se vrea „o tribună adevărată, pusă în slujba maselor largi de cititori, constructori ai socialismului”, ce va fi ghidată de învățătura marxist-leninistă și îndrumarea partidului.

- În numărul din august al revistei „Lupta de clasă” apare, sub semnătura N. Teșă, articolul *Ajutorul frățesc și multilateral al Uniunii Sovietice – factor hotărâtor în opera de construire a socialismului în R.P.R.* Tratând subiectul indicat în titlu, autorul articolului abordează între altele și probleme legate de literatură și artă: „[...] O latură importantă a revoluției culturale este procesul de formare a unei literaturi și arte noi, înaintată, în lupta împotriva formalismului și decadentismului literaturii și artei burgheze. Experiența acumulată în Uniunea Sovietică în cei 37 de ani de existență în domeniul creării unei literaturi și arte care să contribuie cu toată forța la făurirea omului nou, elaborarea în Uniunea Sovietică a tezelor fundamentale ale esteticii materialiste, precum și a principiilor de bază ale realismului socialist au ușurat sarcina scriitorilor și artiștilor noștri în bătălia pe care o dau pentru crearea unei arte cu un bogat conținut de idei și de o înaltă măiestrie artistică. Literatura și arta sovietică constituie pentru scriitorii și artiștii noștri dovada concretă a succeselor ce se pot obține prin situarea artistului pe pozițiile partinității comuniste, pe pozițiile de luptă împotriva oricărei tendințe de obiectivism, de amnistiare a rămășițelor vechiului în conștiința oamenilor, de atenuare sau negare a contradicțiilor și conflictelor din viața socială. Din însușirea principiilor de baza ale realismului socialist și ale esteticii materialiste s-au născut opere de valoare ale literaturii noastre noi, ca: *Mitrea Cocor*, *Desfășurarea*, *Brazdă peste haturi*, *Pâine albă*, *Minerii din Maramureș*, *Lazăr de la Rusca*, *Cetatea de foc*, *Oameni de azi* și multe altele

care se bucură de aprecierea întregului nostru popor. [...] De o prețuire deosebită se bucură în rândurile maselor cartea sovietică. De la 1 ianuarie 1949 și până la 1 iulie 1954 au fost traduse și tipărite un număr de 5 388 de titluri de cărți sovietice, într-un tiraj total de 71 678 914 de exemplare, dovedind interesul mereu crescând al oamenilor muncii din R.P.R. pentru viața și lupta eroică a constructorilor comunismului, pentru știința, arta și literatura sovietică.[...]". □ În același număr, din august 1954, al revistei oficiale a PMR „Lupta de clasă“, apare un articol intitulat *Înflorirea culturii naționale în Republica Populară Română*, semnat de V. Nichita. După uzanțele vremii – și ale publicației, revistă teoretică și de îndrumare practică a aplicării ideologiei partidului unic – , articolul este amplu și sistematic, tratând relativ în detaliu toate domeniile culturii (învățământ public, științe și arte etc.), sub raportul orientării ideologice și al realizărilor practice (instituții, dotări materiale, rezultate concrete ale diferitelor tipuri de activitate din domeniul cultural). Spicuim câteva citate, grăitoare pentru orientarea generală a politicii oficiale a vremii în materie culturală, privind „analiza“ situației și conturarea „sarcinilor“, ori referitoare în mod expres la domeniul literar: „În totală opoziție cu politica anticulturală dusă decenii de-a rândul de regimul burghezo-moșieresc, statul democrat-popular ia toate măsurile necesare în vederea dezvoltării multilaterale a culturii naționale, în vederea ridicării nivelului de cultură al poporului. Satisfacerea cerințelor materiale și culturale mereu crescânde ale oamenilor muncii – sarcina supremă, baza întregii activități a statului democrat-popular – nu poate fi realizată fără înfăptuirea revoluției culturale, fără construirea unei culturi noi, socialiste. [...] Cultura nouă ce se făurește în țara noastră sub conducerea înțeleaptă a Partidului Muncitoresc Român este fundamental deosebită în conținut de «cultura» burgheziei și moșierimii. Ea este o cultură de tip nou, socialistă. Ceea ce caracterizează, în primul rând, această cultură nouă, socialistă, este caracterul ei profund popular. Ea este creată de popor și oglindește conținutul luptei maselor largi populare pentru făurirea socialismului, interesele vitale ale oamenilor muncii. Ea instruește și educă poporul în spiritul nemuritoarelor idei ale comunismului științific, dezvăluie și dezvoltă imensa energie creatoare a milioanele de oameni ai muncii. Culturii noi, socialiste, îi sunt cu desăvârșire străine orice idei despre exploatare și asuprire. [...] Fundamentul ideologic al noii noastre culturi naționale îl constituie atotbiruitoarele idei ale marxism-leninismului, ideologia clasei muncitoare, cea mai măreață cucerire a culturii mondiale din toate timpurile. Leninismul privește cultura creată de masele eliberate de exploatare și asuprire ca o cultură socialistă în conținut și națională în formă, în funcție de deosebirile de limbă, de felul de trai etc. specifice fiecărei națiuni antrenate în construirea socialismului. «Cultura proletară – arată I.V. Stalin – nu desființează cultura națională, ci îi dă formă». Desfășurând opera de construire a socialismului, partidul ia în același

timp toate măsurile pentru lichidarea înapoierii economice și culturale a minorităților naționale, ajutându-le să-și dezvolte cultura, socialistă în conținut și națională în formă. [...] Procesul de făurire a culturii noi, socialiste, se desfășoară în țara noastră în condițiile unei lupte ascutite împotriva ideologiei burgheze, împotriva influențelor culturii burgheze reacționare, în descompunere. Existența încercuirii capitaliste, existența în țară a unei clase capitaliste cu însemnate poziții economice – chiaburimea – și a rămășițelor claselor exploatatoare zdrobite constituie baza social-economică care alimentează în mod permanent recrudescențele ideologiei burgheze. Pe aceste poziții se sprijină încercările dușmanilor poporului nostru de a menține și reînvia în conștiința oamenilor muncii ideologia putredă burgheză, de a întreține naționalismul burghez și cosmopolitismul – arme perfide ale reacțiunii mondiale –, de a semăna neîncrederea în forța creatoare a maselor, în capacitatea acestora de a organiza pe baze noi economia și de a dezvolta cultura. [...] Folosind ajutorul plin de înțelegere și principialitate dat de partid și având exemplul înaintat al artei și literaturii clasice ruse și sovietice, scriitorii și oamenii de artă din Republica Populară Română au îmbogățit an de an patrimoniul culturii noastre cu noi opere de valoare. Poporul nostru iubește și prețuiește adânc asemenea opere cum sunt: *Mitrea Cocor* și *Nicoară Potcoavă* de Mihail Sadoveanu, *Un om între oameni* de Camil Petrescu, *Noaptea din iunie* de Petru Dumitriu, *Temelia* de Eusebiu Camilar, *Zorii robilor* de V. Em. Galan, *Oțel și pâine* de Ion Călugăru, *Anii împotrivrării* și *Meridiane sovietice* de Geo Bogza, *Desculț* de Zaharia Stancu, *Desfășurarea* de Marin Preda, *Pornesc oamenii* de Sūto Andraș [sic !], *Cu inimă tânără* de Asztalos Istvan [sic !] etc. Ei prețuiesc piesele de teatru valoroase scrise în acești ani, cum sunt: *Bălcescu* de Camil Petrescu, *Ziua cea mare* de M. Banuș, *Cetatea de foc* și *Schimbul de onoare* de M. Davidoglu, *Mielul turbat* de A. Baranga, *Familia Grünwald* [sic !, corect: Grinvald] de Ludovic Brückstein [sic !]. El prețuiește volumele de poezii ale lui A. Toma, M. Beniuc, Dan Deșliu, E. Jebeleanu, E. Frunză, Cicerone Theodorescu, Letay Layoș [sic !] etc. [...]“.

• În numărul din august al revistei „Viața Românească” reapare rubrica „Literatura realistă între 1920 și 1944”, în cadrul căreia Eugen Campus scrie despre *N. D. Cocea – un maestru al pamfletului literar*: „Vocația de pamfletar a lui N. D. Cocea nu poate fi înțeleasă în afara revoltei maselor populare, așa cum ea s-a manifestat cu deosebită violență în acea vreme dominată de răscoalele țărănești din 1907, nu poate fi înțeleasă fără a ține seamă de legătura scriitorului cu mișcarea muncitorească organizată, din rândul căreia a făcut parte multă vreme și alături de care a fost totdeauna. [...] Legătura cu masele i-a îngăduit lui Cocea să sesizeze problemele esențiale ale vremii, să meargă până la rădăcina relelor constatate, să nu se piardă în polemici mărunte. Profunzimea și vastitatea acțiunii critice, ambele chezășuite de contactul cu lupta revoluționară a poporului, rată trăsături esențiale ale

adevărâtului pamfletar”. □ De la rubrica de „Teorie și critică”, după numai două numere de titlatură a „Cronicii literare”, dispare, cu tot cu cronică, Ov. S. Crohmălniceanu. Va reveni abia în numărul 12 al acestui an. În locul lui (pe prima poziție a rubricii) apare Nestor Ignat, cu un articol important ***Cu privire la valorificarea moștenirii culturale***. (vezi „Scânteia” din 16 iulie). Alături de Nestor Ignat, semnează în această rubrică Lucian Raicu, Mihai Novicov și mai puțin cunoscuții Eugenia Tudor și Tamara Gane. □ La rubrica „Texte și documente”, Miha Dragomir aduce ***Date noi asupra vieții și operei lui D.Th. Neculuță***. □ Rubrica „Discuții” găzduiește opiniile lui Al. Philippide ***Despre traduceri din poezia rusă și sovietică***, deplângând faptul că „puțini poeți de ai noștri știu atât de bine limba rusă încât să poată traduce direct din originalul rusec”. □ Mai reținem din acest număr un necrolog A. Toma și trei poezii ale recent dispărutului poet: *Secerișuri sfinte*, *Avantgardei* și *Partidului*.

SEPTEMBRIE

1 septembrie

• Din articolul lui George Munteanu, ***„Poezia maghiară contemporană”***. ***Editura de Stat pentru Literatură și Artă***, publicat în „România liberă”, reținem tematica și componența antologiei: „Căci fie că evocă în versurile lor trecutul de luptă al poporului, spiritul lui de revoltă (Simon István, *Hanul haiducilor*, Takács Imre, *Lui Petőfi*) ori vremurile eliberării, mărturisind recunoștința de nestins față de ostașii sovietici și de marii conducători ai popoarelor URSS (Benjámín László, *Lenin*, Juhász Ferenc, *Măinile*, Somlyó György, *Sărmă ghimpată*, Zelk Zoltán, *La mormântul unui ostaș roșu*, *Cinci ani*), fie că zugrăvesc infinitele priveliști reconfortante ale patriei libere și pe cei mai buni fii ai ei de astăzi (Aczél Tamás, *Din înălțimi*, *Lelea Sári*, Boda István, *Constructorii de drumuri*, Kónia Lajos, *Priveliște de pe Dealul Libertății*, Illyés Gyula, *Către constructori*, Polgár István, *Lumina electrică*, Tamási Lajos, *Pesterzsébet*, Tóth Gyula, *Peisaj*, Vészi Endre, *Budapesta*) ori bogata viață launtrică a oamenilor Ungariei de azi, gândurile și aspirațiile lor (Benjámín László, *A trăi veșnic*, Békés Virág, *Pace*, Kuczka Péter, *Nu le dau nimănui*, Zelk Zoltán, *Dialog*, Juhász Ferenc, *Soții cei tineri*, *copaci înfloriți*, Tamási Lajos, *Copilul nostru*, Nagy László, *Cântec de primăvară*); în sfârșit, fie că glorifică partidul, chezașul vieții libere și al viitorului patriei (Zelk Zoltán, *Comuniștii*, Gereblyés László, *Avânt*) – aceste creații comunică patosul participării la viața poporului, făuritorii lor dovedindu-se slujitori conștienți și entuziaști ai acestei vieți”.

5 septembrie

• Din „România liberă” se reține articolul Georgetei Horodincă, ***Chipul omului nou în romanul lui V. Em. Galan, „Bărăgan” (vol. I)***. ***Editura de***

Stat pentru Literatură și Artă („Cronica literară”, p. 2, 3). Conform unei practici a ultimilor doi ani, scrierea lui V. Em. Galan, care va deveni ulterior unul dintre romanele etalon pentru tema colectivizării, este comentată prin raportarea la unele pseudo-concepte, ca „schematism”/ „tipizare”, „justa concepere a eroului pozitiv” etc. Astfel, *Bărăgan* ar contrazice teze ca „literatura ca un simplu mijloc de ilustrare a unor teze ideologice”, dar și alte (false) „prejudecăți” literare, antrenate de cercul vicios al unui canon ideologic: „Prin aceasta, romanul *Bărăgan* vine să dea o lovitură și unei alte prejudecăți care se încetățenise la noi și care constituie într-un fel reversul celeilalte. Dacă una acorda prioritate funcției considerând omul o simplă anexă, cealaltă pretinde că înfățișarea omului în procesul muncii nu-l poate individualiza, nu-l poate face pe acesta viabil în opera literară și de aceea pentru a-l «umaniza» trebuie introdus capitolul «viață personală» (și termenul este greșit)”. Publicista insistă îndeosebi pe anvergura tipologică a romanului, prin crearea personajului Anton Filip, socotit model pentru activistul de partid: „Eroul principal al romanului este Anton Filip, un muncitor care a luat parte activă la înlăturarea guvernului lui Rădescu, care după aceea a lucrat un timp în sectorul controlului de stat, iar în anul 1948 este trimis într-un colț uitat de Bărăgan să pună pe picioare o fermă model care exista numai pe hârtie, condusă fiind de un grup de oameni necinstiți, dușmani ai noii orânduiri. [...] Primul volum al romanului apărut până acum este consacrat începuturilor anevoioase ale acestei lupte în care eroul principal s-a cufundat până la uitare de sine, ciocnindu-se de nenumărate greutăți, piedici și curse pe care cu abilitate dușmanii le întind la fiecare pas. Din întâmplările acestui prim volum care se desfășoară în numai trei săptămâni, de la sosirea lui Filip în Lespezi, se desprinde vie, adânc umană și clară pentru cititori, figura acestui om înaintat care devine un model de urmat nu numai pentru un director de gospodărie de stat, ci pentru orice om care crede în victoria socialismului și luptă pentru ea. Personalitatea vie a acestui erou literar se conturează cu atâta veridicitate în cuprinsul cărții, esența lui de om înaintat este cu asemenea vigoare redată, încât cititorul rămâne cu convingerea că Anton Filip în orice alt sector de activitate ar fi trimis de partid ar rămâne același om pasionat de munca sa, combativ și necruțător față de dușmani, același om care nu ocolește greutățile ci le caută o rezolvare autentică, serioasă și nu o aplanare de moment”.

11 septembrie

• „Scânteia tineretului” publică trei intervenții în cadrul dezbaterii „Despre curaj în literatură”: *În căutarea eroului vremii noastre* (Nicolae Țic sugerează ce este curajul povestind autocritic o întâmplare personală în care a dovedit lipsă de curaj: „Am mers pe linia minimei rezistențe, am ignorat greutățile și aspectele negative ale vieții, lupta dintre vechi și nou, și am ajuns deci la trandafiriu, la falsificarea vieții”. Pe de altă parte însă, când și-a propus să

manifeste curaj surprinzând „aspectele negative”, și-a dat seama că, datorită slabei pregătiri ideologice, a alunecat în negativism.), ***Despre curajul și simțul de răspundere*** (Suto Andras: „Curajul scriitoricesc partinic nu poate fi altceva decât decât profundul simț de răspundere față de popor, față de marea cauză a socialismului”) și ***Concepție principială, curajoasă, despre viață*** (C. Baciuc: „După cum e legată organic de talent, îndrăzneala e tot atât de legată de concepția despre lume a scriitorului. A dori să schimbi societatea înseamnă în primul rând a o cunoaște. Apoi a promova noul, a îngropa vechiul, a duce această luptă de pe pozițiile partidului, fără a rămâne în urma vieții.”).

12 septembrie

- „Problema realizării eroului pozitiv” este axul cronicii lui S. Damian, ***Chipul lui Adam Jora*** („România liberă”). În opinia comentatorului, personajul central al romanului *Pasărea furtunii* de Petru Dumitriu (scriere din seria tematică a industrializării) ar fi un prototip pentru acei „oameni capabili să înfrunte declanșarea forțelor elementare, curajoși, neînfricați, refuzând să admită filosofia supunerii și a renunțării”: „În caracterizarea eroului autorul distinge mereu acea putere nedomolită, acea sete de viață și de acțiune ce se degajau din toate acțiunile sale. [...] Relevând împotrivirea crâncenă a lui Adam Jora, voința lui încordată, încăpățânată, de a triumfa, autorul arată că instinctul sigur al răzvrătirii împotriva nedreptății, al nesupunerii, determină comportarea eroului, chiar dacă se manifestă în forme anarhice, impulsive. [...] Petru Dumitriu subliniază trăsăturile comuniste ale personalității lui Adam Jora. Instructorul comitetului regional ia mai întâi legătura cu masele, dă primul pildă de abnegație și eroism, descoperă cu mult tact politic deficiențele esențiale ale muncii de partid de pe vas. El nu pornește pripit și unilateral la înlăturarea elementelor decăzute, depravate, ci se străduiește să ridice conștiința politică a masei și prin forța colectivului să doboare drastic pe vrăjmaș. Adam compară activitatea lui cu o muncă de irigație, de abatere a râului sănătos, cu apa curată, cristalină, spre a curăți locul mlăștinos, cu ape stătute și putrede”.

- „Scânteia tineretului” prezintă nou apăruta carte a lui Mircea Zăciu, *Amiaza unei revoluții*, în care „sunt demascate uneltirile trădătoare ale burgheziei contrarevoluționare” în 1948.

15 septembrie

- În „Gazeta literară”, nr. 27, în spațiul rubricii „Note și comentarii”, o notă intitulată ***Discuția despre curaj*** și semnată V. M. [Vicu Mândra ?] face referire la o dezbatere purtată în paginile ziarului „Scânteia tineretului”: „Ziarul «Scânteia tineretului» începuse mai de mult o discuție privitoare la curaj în creația literară. Întreruptă un oarecare timp, discuția a fost reluată în numărul de sâmbătă al ziarului, prin trei articole semnate de Nicolae Țic, Sütő András

și C.[amil] Baci. Spre deosebire de multe dintre participările anterioare, de data aceasta avem numeroase exemple concrete, care ne fac să înțelegem ceva mai clar încotro se orientează autorii respectivi în tratarea problemei. E drept că nici unul din participanții la discuție nu s-a pronunțat împotriva curajului în creația literară. Totuși problema nu era clară, adesea, pentru că afirmațiile despre necesitatea curajului erau caracterizate prin timiditate și zgârcenie în exemplificare în cercetarea unor împrejurări concludente. Reluând problemele discuției, N. Țic vorbește despre propria experiență în ce privește căutarea și zăgrăvirea eroului pozitiv. Sütő András citează două întâmplări semnificative, iar C. Baci se referă la mai multe personaje și situații din diferite opere literare. Un punct de vedere ciudat îl lansează însă C. Baci, care, chiar din primul paragraf al articolului său, lasă să se înțeleagă că, la scriitorii care scrie despre trecut nu poate fi vorba de curaj: «Cum s-ar potrivi noțiunea de “curaj” cu acei scriitori ai noștri care – astupându-și urechile în mijlocul acestor puternice bătăi de ciocan care făuresc Republica – suflă peste paftale de domnitor, lustruindu-le cu măneca halatului de casă ?» se întreabă autorul. Prudenta precizare «astupându-și urechile» nu scade cu nimic ascuțimea întregii afirmații. După cum nu o face nici corectivul că li se poate acorda mențiunea de «curajoși» și acelor scriitori care înfățișează «mari oameni, ca Bălcescu, Tudor Vladimirescu », față de care au circulat «teorii reacționare», «felurite diminuări, stâlciri, dezinformări operate de burghezie». E cazul să ne întrebăm : asupra cărui moment și asupra cărei figuri din istoria noastră nu și-a întins burghezia acțiunea ei nefastă, neștiințifică, dezinformatoare ? Sau totul e ca scriitorul să nu sufle peste paftale – și să nu scrie îmbrăcați în halate de casă ? Așteptăm cu încredere concluziile discuției, pe care ziarul le anunță pentru unul din numerele sale viitoare și în care nădăjduim să găsim un răspuns și la această problemă“.

18 septembrie

• „Scânteia tineretului” publică, în secțiunea Literatură - Artă, concluziile dezbaterii pe marginea scrisorii *Despre curaj în creația literară* a lui Mircea Săucan, care a generat un lung șir de luări de poziție demonstrând că „frontul nostru literar este și el un sector al luptei de clasă mereu mai aprige”. Numeroșii oameni de cultură care au polemizat pe marginea acestei teme (Maria Banuș, Dumitru Mircea, Ștefan Iureș, Silviu Podină, Nicolae Țic, M. Stoian, C. Baci, Andrei Băleanu, Liviu Solomon ș.a.) nu au atins întreaga problematică a chestiunii, se afirmă în aceste *Concluzii*: „Principala insuficiență a discuției a constat în aceea că ea însăși n-a fost îndeajuns de curajoasă, cele mai multe din articolele publicate n-au abordat cu îndrăzneală tema dezbaterii, au folosit mânuși în criticarea slăbiciunilor și greșelilor din unele lucrări literare, au fost rezervate și cumiți în aprecieri; toate acestea au făcut ca discuția să nu aibă – cum trebuia – caracterul unei puternice lupte de

opinii.” Totuși, unii semnatori au meritul de a fi combătut „ascuțit” sensul greșit „pe care unii îl atribuie noțiunii de curaj în creația literară.” Sunt vizate aici intervențiile lui Sütö Andraș, Ștefan Iureș și Andrei Băleanu care urmează linia criticii ideologice, căci „Partidul cere scriitorilor să înfățișeze veridic viața; aceasta impune redarea profundă a conflictelor adânci, din realitate, între forțele noului și vechiului. Teoria *lipsei de conflict* a avut urmări dăunătoare asupra literaturii, ducând la sărăcirea unor opere literare, la îndepărtarea de viață, la idilizarea și schematizarea eroilor.”

23 septembrie

- În „Gazeta literară“, nr. 28, în prima pagină, Veronica Porumbacu semnează un amplu articol liric și „mobilizator“, cu titlul ***Să strălucească în versurile noastre flacăra partidului***, în care sunt trecute în revistă, admirativ, ilustrate cu citate considerate semnificative, diferite succese în materie de poezie dedicată preamării activității partidului comunist și a eroismului unor reprezentanți ai săi (Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Dan Deșliu, A. E. Baconsky, Gavril Mihai, Maria Banuș) și confesiuni despre geneza unor poeme proprii cu aceeași tematică; finalul articolului este un apel vizând viitorul: „[...] N-am vrut în citarea versurilor, ori în așezarea lor, să fac vreun bilanț al poeziei închinată partidului. Ele nu pot da decât o mică idee despre marea și bogata sursă de inspirație a acestei teme uriașe a vieții, pe care tot ce s-a scris până acum e departe de a o cuprinde. Să cântăm deci în versurile noastre lupta partidului, neuitând-o pe cea de ieri, să cântăm eroii de astăzi. Partidul este un sculptor minunat, ale cărui mâini se întipăresc pe fața milioanei de oameni simpli care năzuiesc să ducă mai departe lupta, neobosiți, până în epoca în care va dispărea din patria noastră și din lume orice urmă a asupririi omului de către om. Să fim profeții acestui om [...]”.

24 septembrie

- „Scânteia” reproduce din „Pravda” articolul lui A. Sobolev, ***Problemele esteticii și literatura sovietică***, care sub semnul „spiritului partinic”, denunță, printre altele, inovațiile artistice.

30 septembrie

- În „Gazeta literară“, nr. 29, apare un articol intitulat ***Gloriosul drum al literaturii Chinei noi***, în care se poate citi, între altele: „[...] Un rol esențial în dezvoltarea literaturii contemporane chineze îl joacă literatura sovietică, izvorul marilor idei de prietenie și pace între popoare și un puternic mijloc de demascare a ațățătorilor la un nou război și a ideologiei imperialismului, pătrunsă de ură față de om. [...]” □ În „Gazeta literară“ (nr. 29, cu continuare în numărul următor) este publicat – preluat, după cum se menționează, în

formă prescurtată, din revista sovietică „Kommunist“, nr. 12/1954 – articolul **Împotriva subiectivismului în teoria artei**: „Politica Partidului Comunist în domeniul artei pornește de la faptul că poporul este acea forță uriașă, care creează nu numai toate valorile materiale, ci și toate valorile spirituale pe pământ. Spre deosebire de partidele burgheze reacționare care, sub steagul «independenței» artistului față de popor, pun arta în slujba sacului cu bani, Partidul Comunist declară deschis că luptă în potriva tuturor manifestărilor de orice fel ale voluntarismului în teoria și practica artei, pentru o creație artistică apropiată și înțeleasă de popor, pentru o artă care corespunde nevoilor și intereselor oamenilor muncii. Îndeplinind politica Partidului Comunist și a Statului Sovietic, oamenii artei din țara noastră [U.R.S.S. – n.n.] slujesc cu devotament interesele oamenilor muncii, cauza comunismului. [...] Cercurile reacționare imperialiste caută să împiedice în fel și chip apropierea artistului de popor, folosind pentru aceasta toate metodele, începând cu propagarea subiectivismului, a voluntarismului, a teoriei idealiste a «eroilor și a mulțimii» și terminând cu urmărirea polițistă a scriitorilor, compozitorilor, pictorilor, sculptorilor și actorilor progresiști. [...] Într-adevăr, despre ce libertate a artistului se poate vorbi în capitalism, dacă în țările capitaliste contemporane, după cum sunt nevoiți să recunoască chiar criticii de artă burghezi, tronează în domeniul culturii «sistemul plutocrației autocratice unde minoritatea hotărăște destinele culturale ale majorității». ... În prezent în țările capitaliste este foarte răspândit – potrivit expresiei alambicate a publiciștilor burghezi – «patronajul industriei asupra artei». El se reduce la faptul că artistul își vinde talentul burgheziei, nu slujește interesele societății, ci un grup restrâns de persoane care stăpânesc capitalul. [...] Burghezia îi utilizează în acest fel pe artiști pentru propagarea idealurilor ei politice, care nu au nimic comun cu adevărata artă. Aceasta este situația nu numai în pictură, ci și în toate celelalte genuri ale artei. [...] În S.U.A. activează o comisie specială de cercetare a activității antiamericane, se organizează «epurarea» bibliotecilor, se interzice citirea operelor lui Mark Twain, Th. Dreiser, Howard Fast și ale altor scriitori. Așa se prezintă «libertatea» creației artistice în S.U.A. ...Imperialiștii caută să împiedice cu orice preț dezvoltarea artei progresiste înaintate, dar încurajează bunul plac, orice extravaganță în artă a artiștilor din diferite școli și școlișoare antidemocratice. Mai mult, burghezia reacționară cultivă în mod conștient această extravaganță. A perverti arta, rupând-o de popor, a pune arta în slujba intereselor murdare ale sacului cu bani, pentru a înșela pe oamenii muncii, pentru a le adormi conștiința revoluționară, pentru a propaga ideologia urii împotriva omului, a înrobirii și distrugerii popoarelor, – aceasta este politica burgheziei imperialiste în domeniul artei. Dușmanii noștri de peste hotare încearcă din răsputeri să «dovedească» că regimul sovietic, chipurile, încătușează talentele, că nu dă posibilitatea artiștilor să-i afirme originalitatea. Cum se poate vorbi despre originalitate, despre individualitate creatoare la artiști

sovietici, se întreabă ei, dacă toți artiștii sovietici împărtășesc aceeași concepție despre lume și viață, a marxism-leninismului? Aceste încercări de a ponegi arta sovietică nu se deosebesc prin originalitate. Ele se repetă în fel și chip de mai bine de 30 de ani. [...] A vedea în originalitate, în caracterul specific al artistului, numai latura subiectivă, înseamnă a nu înțelege nimic din creația lui, a te așeza pe poziția idealismului subiectiv în înțelegerea artei, iar aceasta înseamnă negarea legilor obiective ale creației artistice. Există o părere potrivit căreia originalitatea și trăsăturile specifice ale artiștilor sovietici, cu o concepție marxistă comună, se reduc exclusiv la particularitățile stilului lor, la modelare etc. Oare așa este? Nu. Aceasta este de asemenea o interpretare unilaterală a problemei ! Într-adevăr, creatorii sovietici, înfățișând, chiar în aceleași genuri, fenomene comune sau asemănătoare ale realității socialiste de pe poziția concepției despre lume a marxism-leninismului, unică pentru întreaga societate sovietică, nu se repetă unii pe alții. Și aceasta nu numai datorită caracterului propriu al stilului lor. Nu trebuie să uităm că fenomenele comune și asemănătoare, legile realității, se manifestă, în condiții concrete, întotdeauna într-un fel propriu. De aici rezultă, în primul rând, originalitatea conținutului ideologic-artistice al operei și, prin urmare, și originalitatea formei. [...] În ultimul timp, în estetica burgheză au avut o largă răspândire ideile potrivit cărora artistul nu trebuie să înfățișeze în opere, realitatea obiectivă, ci numai reprezentările sale nemijlocite despre această realitate, emoțiile sale. Ecourile și refrenurile unor astfel de păreri se întâlnesc uneori și la noi, de pildă în articolul lui V. Pomeranțev *Despre sinceritate în literatură*. «Patosul» esențial al acestui articol constă în afirmația: «Gradul de sinceritate, adică spontaneitatea, trebuie să fie primul criteriu de apreciere » a operei artistice („Novâi Mir“, nr. 12, 1953, pag. 219). Adresându-se artistului, el declară: «La rândul său, sentimentul v-ar fi dat mijloacele de a realiza în mod artistic orice intenție» (idem, pag. 229). Aceasta este o confuzie, și încă o confuzie dăunătoare, deoarece Pomeranțev înlocuiește ideologia înaintată, manifestarea ei cea mai înaltă – partinitatea comunistă, – prin judecăți abstracte, subiectiviste, cu privire la sinceritate și sentimente «în general». Negreșit, fără sinceritate și fără sentimente nu există și nu poate exista operă cu adevărat artistică. [...] Sarcina teoreticienilor sovietici ai artei, a istoricilor artei, a istoricilor literari, a artiștilor, constă în a demasca neîncetat propaganda burgheză, a cultului personalității în artă, arătând că numai arta care crește pe solul vieții populare, se hrănește cu seva ei, spune mult minții și inimii cititorului, spectatorului și auditorului. Propagând cultul personalității în teoria artei, esteții burgheziei obișnuiesc să se refere la faptul că în procesul creației artistice totul depinde de fantezia artistului și că ea, chipurile, generează temele, imaginile și ideile în artă. Desigur, fantezia, imaginația artistului joacă un rol foarte important în procesul creației. Un adevărat artist nu se oprește niciodată la suprafața fenomenelor, nu se limitează la fixarea unor momente

trecătoare și întâmplătoare. Ei caută să dezvăluie în imagini artistice esența lumii complexe a relațiilor dintre oameni, iar aceasta nu se poate face fără o imaginație artistică dezvoltată. Dar fantezia nu este izvorul conținutului operelor artistului, ci realitatea obiectivă, viața poporului. Evident, temele, subiectele, ideile operelor încolțesc în conștiința artistului, dar apar întotdeauna sub influența vieții, sunt luate din viață și sunt determinate, la urma urmei, de condițiile sociale, de realitate. Cu ajutorul fanteziei creatoare, artistul realist pătrunde, reproduce și înfățișează relațiile dintre oameni și întotdeauna își verifică imaginile artistice cu ajutorul vieții. În arta realistă, fantezia creatoare servește la cunoașterea adevărului vieții și este supusă legilor obiective ale artei. [...] Viața contemporană confirmă, tot atât de bine ca și istoria trecutului, adevărul că ruperea de popor omoară talentul artistului, îl face sterp, îl condamnă la incapacitate creatoare. De pildă, toată lumea cunoaște opera realistă a lui John Steinbeck, *Fructele mâniei*, care arată că autorul are calități literare deosebite. Vândându-și mai târziu talentul monopolistilor, Steinbeck a trădat poporul, și-a condamnat talentul la degradare, deoarece, în afara slujirii poporului, care luptă împotriva exploatării, a asupririi capitalului, nu e posibil astăzi, în condițiile capitalismului, să se găsească un conținut valoros pentru operele de artă. Noul roman al lui Steinbeck *Mai spre răsărit de eden* [sic !] este un model de roman antipopular prin conținutul său și antiartistice prin natura sa, propagând cu cinism viciile [...] [etc.]“.

[SEPTEMBRIE]

• În numărul 6 (septembrie) al revistei „Steaua“, în rubrica (secțiunea) „Note și comentarii“, apare comentariul ***Progrese în critica noastră literară***: „De vreun an încoace se tot înmulțesc semnele care indică, în fine, și un început de avânt al criticii noastre literare. Volumele editate de Ovid S. Crohmălniceanu, Mihai Novicov, Traian Șelmaru, Silviu Iosifescu, cele câteva culegeri în care au fost înmănunchate lucrări mai izbutite ale unor critici, iar recent de tot inaugurarea unei colecții speciale intitulată *Mica bibliotecă critică*, în cadrul căreia au apărut sau sunt pe cale de a apărea studii de Silviu Iosifescu, Paul Georgescu, Ovid S. Crohmălniceanu și alții – iată numai câteva din indiciile care dovedesc o intensificare a activității criticilor noștri. Extinderea activității editoriale și asupra domeniului criticii literare pune însă în lumină doar o dimensiune a dezvoltării acesteia din urmă – cantitatea. Dar osebuit de faptul că intervenția criticii în problemele curente ale literaturii e în ultima vreme mai promptă, mai frecventă, îmbucurătoare e îndeosebi creșterea de ordin calitativ, competența și măiestria, – împrejurare datorită căreia aprecierile privitoare la probleme și cărți îs mai sigure într-o seamă de cazuri, iar lucrările de critică ce merită să fie citite – mai numeroase. Mai mult – unii critici au ajuns chiar la o manieră personală de a scrie, la o optică și un stil al lor, astfel încât cititorul e

în stare să distingă adesea – chiar în lipsa semnăturii – între o cronică a lui Ovid S. Crohmălniceanu, bunăoară (de obicei bogată în sugestii ce invită la meditarea problemelor esențiale ale scrisului, situându-se la o înălțime de principii în stare să asigure măsură și siguranță în aprecieri, sobră și clară în stil), și una de Paul Georgescu (păstrând de regulă obiectivitatea și competența, dar mai lirică prin ținută și stil, ceea ce dovedește identificarea criticului cu fiecare operă în discuție și uneori cu mijloacele ei expresive, de care se folosește pentru a o caracteriza mai fidel). Toate acestea atestă maturitatea de gândire și a mijloacelor de investigație la care au ajuns în ultima vreme criticii respectivi și alții, nenumiți aici. Un semn al acestei maturități l-a constituit, recent, reînființarea de către revista «Viața Românească» a unei rubrici permanente destinate «cronicii literare», a cărei redactare a fost încredințată criticului Ovid S. Crohmălniceanu. E un act de o înaltă ținută literară, acesta, și în tot cazul temerar – când ne gândim că în trecut un asemenea oficiu înalt a fost îndeplinit de critici ca Belinski (la «Sovremmenik»), Saint-Beuve (cu ale sale *Causeries du lundi* și *Nouveaux lundis*, susținute ani de-a rândul în paginile unor publicații pariziene celebre), iar la noi de Gherea, în «Contemporanul», seria veche) sau Garabet Ibrăileanu (în «Viața Românească», seria veche). Dar cu atât mai de laudat este această inițiativă care, reînnodând firul unor tradiții strălucite, va putea conferi un bine meritat prestigiu «Vieții Românești» și cronicarului ei – dacă va fi dusă cu bine la îndeplinire. O asemenea inițiativă constituie o piatră de încercare pentru criticul amintit, dacă ne gândim că el trebuie să fie prezent număr de număr în paginile revistei prin cronicile sale – și nu să se mărginească doar la o prezență protocolară. Cum singur subliniază în cronica inaugurală, îi revine sarcina de a consenma sistematic, de acum înainte «fiecare apariție (literară – n.n.) demnă de interes și să-i acorde atenția cuvenită». Iar ceea ce nu am găsit menționat în respectiva cronică, e efortul pe care trebuie să-l depună cronicarul pentru a-și menține gândirea vie, trează, sagace și a și-o îmbogăți cu experiența cea mai înaintată în aceeași măsură în care se îmbogățește literatura însăși. Pentru că, date fiind particularitățile domeniului în care s-a angajat, – repetarea, anchilozarea în anumite idei și procedee îi pândesc activitatea mai mult ca în alte sectoare ale criticii. Judecând după primele două cronici literare («Viața Românească», nr. 6 și 7), se poate spune că Ovid S. Crohmălniceanu și-a inaugurat îndeletnicirea de cronicar literar sub bune auspicii. Substanțiala și spirituala profesiune de credință pe care a expus-o la începutul primei cronici a izbutit – mai bine decât cronica propriu-zisă, consacrată analizei unor nuvele de Francisc Munteanu, Silviu Podină și Remus Luca – să confirme acest lucru. Și l-a confirmat mai deplin a doua cronică, închinată volumului de versuri *Mărul de lângă drum*, de Mihai Beniuc, în identificarea notelor deosebitoare ale personalității și artei poetului. Salutăm inițiativa – pe care o

dorim fertilă în urmări – a «Vieții Românești» și râvna cu care cronicarul ei a început s-o slujească. Ea s-ar cuveni urmată și de celelalte publicații literare ale noastre de primul rang, constituind – credem – cel mai bun mijloc de a activa și valorifica la maximum însușirile acelor critici care, pe baza activității lor de până acum, se dovedesc în stare să preia o asemenea sarcină, – de fel ușoară“. □ În același număr al publicației, la aceeași rubrică, este semnalat și comentat elogios „studiul monografic intitulat *Alexandru Sahia, – amintiri despre un contemporan*, pe care Radu Popescu l-a publicat în numerele 5 și 6 ale «Vieții Românești»“.

OCTOMBRIE

3 octombrie

• D. Micu publică în „România liberă” o recenzie despre primul volum din *Antologia poeziei românești de la începuturi până astăzi*, apărut la ESPLA (*Antologia poeziei noastre*). Într-o manieră aproape obligatorie în epocă, D. Micu abordează un ton contestatar în inventarierea receptării interbelice a unora din poeții incluși în antologie, unii pașoptiști minori: „Mulți dintre cititori își vor aduce poate aminte, răsfoind *Antologia*, de frazeologia alambicată a vreunui Cioculescu sau Streinu, de tristă memorie, pentru care poeți ca Grigore Alexandrescu, de pildă, constituiau doar ocazia unor persiflări și luări în zeflema, mai mult veninoase decât spirituale. Pentru acești mici ciocoi intelectuali și alții din același aluat ce se închipuiau dispunători exclusivi ai Parnasului, Alexandrescu, Bolintineanu, Alecsandri, Coșbuc – necum un Bolliac, un Mumuleanu, un Depărățeanu sau un Gh. Sion – nu reprezentau o prezență poetică demnă de luat în considerare, fiind tratați în cazul cel mai bun ca niște pitorești piese de muzeu. Datorită în principal acestei aristocratice desconsiderări din partea criticii burgheze, un însemnat număr din poeții trecutului nostru – în care Eminescu slăvea pe făuritorii «zilelor de aur a scripturilor române» - au fost acoperiți de colbul uitării, fiind cunoscuți doar de specialiștii istoriei literare”.

7 octombrie

• „Scânteia tineretului” publică proza lui Ion Băieșu, *Constructori ai fericirii*, cu subcapitolele *Lanuri care nu se sfârșesc*, *O acțiune netrecută în planul de muncă*, *Ștrengarul*, *Vine noul președinte*.

8 octombrie

• În numărul 41 al „Contemporanului”, Petre Luscalov semnează articolul *Despre unele probleme ale prezentării eroului pozitiv*, în care se pot citi, între altele, observații precum acestea: „[...] Din păcate, încă în multe din operele noastre, mai ales ale celor tineri, se pleacă în construcția caracterelor nu de la o

idee artistică, nu de la o problemă de viață, ci de la o schemă prestabilită, osificată, dogmatică, de «trăsături pozitive» ale eroului, date o dată pentru totdeauna. Această «rețetă» este cu totul străină spiritului dialectic al metodei realismului socialist și foarte bună prietenă cu idealismul metafizic. O altă formă camuflată a șablonului, tot de esență formalistă este falsă umanizare a eroului pozitiv. Ridicându-se cu mare tărahoi împotriva «schematismului», a «canoanelor» în zugrăvirea eroului pozitiv, ea nu face în fond decât să înlocuiască un șablon cu alt șablon. În ce constă caracterul formalist al acestei concepții ? [...]“ etc.

14 octombrie

• În „Gazeta literară“, nr. 31, articolul *Câte ceva despre critica liricii* cuprinde observații aspre la adresa procedărilor unor cronicari literari ai momentului: „[...] Impresia de lipsă de densitate a cronicilor de care vorbim e sporită atunci când sărăcia ideilor, incapacitatea de a dezbate problematica unei opere lirice, sunt înlocuite prin formularea unor caracterizări – de obicei adjectivale –, a unor epitete ornante oferite în chip de surogat cititorului. Firește, nu dorim să pornim o campanie împotriva adjectivelor în critica literară, ci doar a acelor caracterizări adjectivale care, în intenția autorilor, conferă dispensă de analiză critică. Sunt bine cunoscute circumstanțele caracterizări – de rigoare când e vorba de lirică: poezia e de «un lirism profund», ea reflectă o gamă bogată de sentimente, de obicei poezia amintită e «reprezentativă», etc. Se mai întrebuintează adjectivale «frumos», «minunat», – despre care se știe nu numai că sunt inexpresive într-o operă de critică literară, dar și că au un conținut istoric determinat. E «frumoasă», adică realizată, în zilele noastre, o poezie lirică exprimând sentimentele omului ce construiește socialismul și contribuind la educarea acestui om, eficacitatea mesajului pe care-l transmite conținutul fiind asigurată de o formă artistică realizată. E rostul criticului ca, prin analiză tematică și a mijloacelor artistice, să convingă cititorul că poezia e «frumoasă» în sensul amintit.[...] În genere, înclinarea către caracterizări adjectivale supra-abundente se observă chiar din titlurile unor articole: *Un poem emoționant* sau *Mesajul vibrant al poetului pentru pace*. Lucrul n-ar fi îngrijorător, dacă aceste caracterizări n-ar rămâne doar făgăduiala unei argumentații critice, nefiind susținute de vreo demonstrație. Dar și așa ne putem întreba: de ce e nevoie să anunțăm prin mijlocirea titlului că poemul lui Breslașu e emoționant și mesajul lui Mihu Dragomir vibrant? N-ar fi mai bine ca acest lucru să se impună în chip de concluzie incontestabilă, după parcurgerea unei cronici adâncite și principiale? (iertate fie-ne adjectivale)“. După referiri critice precise, la două exemple negative, de cronici care arborează epitete nedemonstrate etc. – comentariul lui Sorin Arghir la poemul lui Marcel Breslașu *Cântec de leagăn al Doncăi*, apărut în „Gazeta literară“, și cel al lui I. D. Bălan la un poem de D. Corbea, apărut în „Viața Românească“ – , sunt oferite și soluțiile dezirabile și

recomandate pentru validitatea actului critic: „[...] Cititorul are dreptul să exclame exasperat: dar cum obțin poezii aceste realizări? Și întrebând aceasta cere criticului să vorbească despre tipicitatea eroului liric, despre spiritul de partid în lirică, despre caracterul popular al creației lirice și despre multe altele.[...]”. □ În același număr al „Gazetei literare”, Ion Mihăileanu semnează articolul *Despre o falsă ținută literară a unei cronici*, în care denunță „primejdia schematismului în critica literară, necesitatea dezvăluirii cauzelor care-l determină și lupta pentru promovarea concepției marxist-leniniste în problemele estetice sunt subiecte de o actualitate arzătoare pentru literatura noastră”. (vezi Anexa)

15 octombrie

• În „Contemporanul”, nr. 42, cronica literară este semnată de Vera Călin și tratează despre volumul *Versuri alese*, al poetului Eugen Jebeleanu, în a cărui lirică recenzenta remarcă „sentimente generoase, legate în modul cel mai nemijlocit de desfășurarea dinamicii sociale: revolta împotriva in justiției, dorul de pace și fericire, ura împotriva celor ce vor să ucidă fericirea, durerea sfâșietoare în fața grozăviilor războiului, solidaritatea cu cei asupriți etc.” și despre care, în continuare, observă: „[...] El cântă sentimentele marilor colective și, de aceea, depășindu-și mereu conștiința individuală, devine glasul conștiinței sociale. În ciuda acestei rețineri când e vorba de dezvăluirea propriei persoane, în ciuda înclinării spre marile teme ale liricii cetățenești, care pot părea unora a vorbi în favoarea unei abstractizări a personalității artistice, eroul liric al lui Jebeleanu se conturează în linii precise, e o personalitate puternică, ce trăiește intens și la modul specific poetului, toată gama marilor sentimente ale omului nou. E, prin urmare, de aceea un erou tipic, iar poezia lui Jebeleanu o poezie realistă. Cei doi poli în jurul cărora se axează emoțiile acestui erou liric sunt indignarea și entuziasmul. Indignarea eroului lui Jebeleanu împotriva dușmanilor păcii, vieții, omului e cumplită și diatriba violentă cu care se adresează poetul «secerătorilor de oameni», «lilieciilor în fracuri» dă acea virulență caracteristică poeziei sale demascatoare, antiimperialiste. [...]”.

16 octombrie

• N. Moraru semnează, la rubrica „Săptămâna cărții și presei sovietice” din „Scânteia”, o cronică intitulată „*Stepan Razin*”, un strălucit roman istoric. Distins cu premiul Stalin gradul I, romanul lui St. Zlobin este o „epopee a vitejiei poporului rus, a luptei sale pentru libertate”. Subliniind marele succes la public al cărții, cronicarul îi caută sursele în „veridicitatea” și în „înțelegerea științifică, marxist-leninistă a poziției forțelor care s-au ciocnit în vremea războaielor țărănești din 1667-1671.” Pe de altă parte, interesul cărții stă în tipologiile propuse, reprezentând modele umane care întruchipează marile

idealuri ale poporului: „În centrul romanului se află adevăratul făuritor al istoriei – poporul. El determină desfășurarea evenimentelor. Înfățișând epoca, relațiile de clasă, conflictele adânci care oglindesc contradicțiile dintre clasele sociale, autorul a creat fundamentul pe care se reliefează eroii, personajele. În lumina ciocnirilor sociale, în plină desfășurare a luptei se conturează caracterele, iar eroii, și în primul rând Stepan Razin, devin conducători ai maselor nu în virtutea unui „destin” oarecare, ci ca purtători ai năzuințelor poporului.” Apreciind, în egală măsură, absența „didacticismului” și „profundul [...] realism” al romanului, cronicarul îl recomandă în final ca pe o carte ilustrativă pentru metoda realist-socialistă: „Pentru scriitori și critici, pentru toți iubitorii de literatură, care așteaptă cu interes lucrările congresului scriitorilor sovietici, romanul lui Zlobin constituie un minunat prilej de discuții și învățăminte în problemele creației literare realist-socialiste.” □ În același număr, Nicolae Tăutu publică (tot în pagina 3) poemul *Eroul Șciukin*, dedicat memoriei „bătrânul[ui] savant Șciukin”, care „a murit de foame în cabinetul său, cu toate că în camera alăturată se aflau lăzile din colecție cu semințe hrănitoare de alune, floarea-soarelui etc.” „în timpul eroicei rezistențe a Leningradului”. Finalul poemului accentuează imaginea martirului comunist, a dreptului pus la încercare care se sacrifică pentru binele poporului: „L-au ridicat pe o prelată / Pe-acest soldat cât o armată/ Un comunist prin viața-i toată.”

• La „50 de ani de la moartea lui D. Th. Neculuță”, Ștefan Iureș semnează în „Scânteia tineretului” un lung text comemorativ intitulat ***Conștiința revoluționară a poetului muncitor***, pe care îl încheie cu bucuria ca visele poetului s-au împlinit în cei zece ani de construcție a socialismului.

17 octombrie

• Tot din seria „revalorificării moștenirii literare”, reținem articolul Marianei Pârvolescu din „România liberă” despre D. Th. Neculuță: ***Poetul muncitorilor. 50 de ani de la moartea lui D. Th. Neculuță***. Personalitatea și creația poetului-cizmar este astfel prezentată: „Departate de a se pierde în reverii goale, Neculuță, care muncea în atelierul de cizmărie 10 până la 14 ore pe zi, avea să-și închine întreaga sa operă luptei proletariatului în sânul căruia și-a aflat noua sa familie, singurii săi prieteni. Ura sfântă împotriva exploatatorilor, împotriva dușmanilor clasei sale, a căpătat în poezia lui Neculuță, datorită legăturii indestructibile cu clasa sa, accente de uimitoare putere [...] Credința lui nestrămutată în victoria luptei, concepția că fără luptă nu există viață, dragostea pentru cei asupriți și lupta împotriva asupritorilor, au făcut din Neculuță unul din cei mai iubiți poeți ai poporului, i-au dat aceleia care a dus o viață plină de lipsuri și chin, conștiința unei mari fericiri, conștiința datoriei împlinite”. Este publicată și poezia lui Neculuță *Moment de revoltă* (p. 2). □ În același număr, sunt consemnate și o serie de noi apariții editoriale: *Florile*

pământului, nuvelă de Zaharia Stancu, *A șaptea bucurie și Necazurile neîntrecutului cosaș* (ultima în colecția „Albina”), ambele de Sütö Andras; colecția „Clasici români”, V. Alecsandri, *Poezii*, vol. I și II, D. Th. Neculuță, *Spre țărnul dreptății*; versuri: M. Beniuc, *Partidul m-a învățat*, Horvath Istvan, *Versuri alese și Florile recunoștinței*, dar și o culegere de versuri populare, ultima în colecția „Albina”; colecția de versuri *Partidului...*, cuprinzând lucrările a „peste 40 dintre cei mai buni poeți ai noștri”; piese de teatru: *Îndrăgostiții* de Maria Banuș, *Furtuni de primăvară* de N. Tăutu; în limbile minorităților conlocuitoare, în limba maghiară, *Antologia nuveliștilor maghiari* (toate la ESPLA); Aurel Mihale, *Florile vieții*, Francisc Munteanu, *În orașul de pe Mureș*, Mihai Dragomir, poemul *Tudor din Vladimiri* etc. (la Editura Tineretului).

21 octombrie

• În numărul 32 al „Gazetei literare”, Eugen Jebeleanu publică un text intitulat *Dintr-o scrisoare către un tânăr poet*: „Întrebările pe care mi le pui în ultima d-tale scrisoare sunt și întrebările mele. Cu un sfert de veac mai tânăr decât mine, te adresezi scriitorului mai vârstnic, sigur că vei căpăta răspunsul. Scriitorul mai vârstnic își trimite un răspuns. Te previn însă că un răspuns nu înseamnă totdeauna o cheie. Eu însumi, cum îți spun, sunt frământat de întrebări în ceea ce privește problemele care te preocupă și care, la urma urmei, fac parte din însăși viața noastră scriitoricească. Răspunsul meu este, așadar, o opinie. [...] «Cum se face (îmi scrii) că, în literatura noastră – nouă și, totuși, atât de bogată – mai apar lucrări, uneori opace, inexpresive, – altele stridente și triviale, și unele și altele apolitice. Cum se poate ca, după ce s-a dat (și nu o dată !) semnal de alarmă, în ce privește primejdia producției de literatură în nici o contingentă cu realitatea generoasă a vieții, să mai fie scriitori pe care această viață, viața noastră, să-i lase reci ? De unde și la ce bun manufactura de versuri “haiducești”, pirogravate, pline de “alelei !” care n-au nici o legătură cu prelucrarea creatoare a folclorului, căci ele par a fi fost scrise într-o atmosferă de banchet general, cu ghirlande pe mese, la ferestre și pe căpățânile convivilor. Asta e doar un exemplu. [...] Nu este oare o greșeală în faptul că tov. Mihai Beniuc într-una din ultimele sale poezii scrie astfel (e vorba de hordurile hitleriste): „Iar Volga doar atât c-o au zărit / Și-mpiedicați în zvastici au murit”[...]». [...] Busola tuturor celor care stau în slujba poporului muncitor, în slujba realităților care ne sunt scumpe, este această teorie materialistă, științifică, a cunoașterii. Marxism-leninismul nu se mulțumește, însă, să indice direcția dezvoltării societății, ci ne pune în mâini și arsenalul, cu ajutorul căruia putem grăbi transformările necesare, revoluționând istoria ! Marxismul cunoaște, cu un cuvânt, nu numai legile de dezvoltare a societății, ci și posibilitățile de a accelera transformarea realității. Ceea ce scriu îți sunt, firește, lucruri cunoscute. Cunoscute le sunt și celor mai buni dintre scriitorii

noștri.(prin aceasta se și explică valoarea lucrărilor de seamă ale literaturii noastre). Și totuși... [...] La trezirea oamenilor, și nu la adormirea lor prin lucrări soporifice, fără conținut și fără elan putem fi ajutați numai dacă ne însușim profund sarcinile materialismului dialectic și istoric, concepția de viață a partidului, numai dacă participarea noastră la luptă e vehementă când trebuie, pasionată totdeauna, niciodată indiferentă, neînterupt partinică. [...]”.

28 octombrie

• În urma publicării, de către Eugen Jebeleanu, în numărul 32 (din 21 octombrie) al „Gazetei literare“, a textului *Dintr-o scrisoare către un tânăr poet*, în paginile revistei este lansată, sub genericul „Discuții“, o dezbatere implicită a chestiunii sfaturilor adresate tinerilor creatori de confrății lor mai experimentați. În numărul 34, din 28 octombrie, al revistei apar, dispuse alături, pe aceeași pagină și sub genericul amintit, intervențiile Mariei Banuș și, respectiv, Marcel Breslașu. Sub titlul *Tot despre poezie*, Maria Banuș începe prin referirea explicită la textul preopinentului ei, care apare ca inițiator al dezbaterii (de fapt, inițiatorul va fi fost redacția, conducerea acesteia...): „Îi sunt recunoscătoare lui Eugen Jebeleanu că a deschis discuția asupra unor chestiuni la fel de vitale și de arzătoare pentru tânărul scriitor de 18 ani, ca și pentru cel ce a străbătut o lungă bucată din drumul vieții sale. Îi sunt recunoscătoare pentru pasiunea pe care o pune în discutarea acestor chestiuni și pentru că în centrul discuției așează una din pietrele de temelie ale creației noastre literare: însușirea adâncă, vie, a teoriei marxist-leniniste. Sunt întru totul de acord cu atitudinea serioasă, modestă și lipsită de dogmatism pe care o ia față de tânărul scriitor frământat de unele aspecte importante ale poeziei noastre. Ca și Eugen Jebeleanu cred că nu există chei cu care s-ar putea descuia toate porțile, soluții-tip pentru infinita varietate a cazurilor concrete. Particip la discuție, nu pentru că aș fi deținătoarea unor asemenea soluții-cheie, ci pentru că problemele acestea mă urmăresc demult și stăruitor. Ca scriitor ce am trecut și mai trec prin atari frământări vreau să împărtășesc și altora gândurile mele, răspunsurile pe care încerc să le aflu unora din probleme majore care ni se impun cu forța unor imperative ale vremii noastre. Caut să aduc la lumină acele zone rămase în afara atenției lui Jebeleanu și care mi se pare că aparțin de drept sferei de probleme în discuție. [...] A fi sau a nu fi: a fi sau a nu fi scriitor al vremii tale, al țării tale; a trăi și a pătrunde cursul evenimentelor politice și reflectarea lor în viața oamenilor, în așa fel încât să ajungi la esența socială respectivă, la adevărul artistic; sau a nu realiza aceasta, a trece prin pustiul ars al frământărilor sterile; iată una din întrebările primordiale pe care scriitorii și le pun. Nu o dată. Nu numai atunci când, tânăr vlăstar, stai pe pragul carierei literare, fremătând de toate întrebările mari ale existenței, ci și mai târziu, când treci de la o etapă de creație la alta, când ai în urmă un succes pe care vrei să-l îmbogățești sau lipsuri pe care te muncеști să

le învingi. Grele, complexe sunt asemenea întrebări. Ele ating însuși miezul vieții și al creației artistice. E de datoria noastră ca, în fața gravității cu care se pun asemenea întrebări, să încercăm a răspunde cu același simț al responsabilității. Iată: greutatea și măreția drumului nostru, de făurari ai cuvântului, mi se pare că stă tocmai în complexitatea arsenalului pe care trebuie să-l avem întotdeauna pregătit, pentru ca să-l putem pune în bătaie atunci când atacăm o temă, atunci când dăm bătălia pentru ca opera de arată să prindă viață. Câte nu trebuie să cuprindă acest arsenal: și minuțioasa studiere a vieții în manifestările ei concrete, și cunoașterea temeinică a teoriei marxist-leniniste, și frecventarea mereu înnoită a literaturii clasice și contemporane, și însușirea tezaurului limbii literare și al celei vorbite, și urmărirea la zi a evenimentelor politice, culturale, și participarea directă la o formă de muncă obștească. [...] Știu că oricât ar fi de demonetizat și de trivializat cuvântul «inspirație» – ceas fericit de transmutare a tuturor elementelor în aurul poeziei – fenomenul corespunzător există. Atât de complex încât ar putea apare unora ca o stihie, ca o forță a naturii cu neputință de prevăzut și stăpânit. Dar nu ar fi singura forță a naturii asupra căreia cunoașterea omenească a acționat și acționează, îndreptând năvala forțelor elementare în direcția voinței și a necesității umane. Inspirația poate avea capriciile ei, superbe și impetuoase, dar noi putem să-și pregătim un fâgaș larg, solid, în care să se desfășoare nu distrugător, ci creator. Noi putem pregăti mai multe și mai rodnice ceasuri de fertilă inspirație. Aveam create, de partidul clasei muncitoare, toate condițiile obiective ca să putem înfăptui acest lucru cu succes. Depinde de noi și numai de noi, de felul cum vom ști să păstrăm și să adâncim legătura cu viața poporului nostru și cu istorica luptă pentru pace și pentru fericire care se dă în întreaga lume, pentru a izbuti să realizăm acele opere «inspirate», puternice, actuale, pe care lumea le așteaptă de la noi. Combativitatea partinică e o flacără curată care se cere hrănită și îngrijită. Când pâlpâie slab, înseamnă că n-am făcut tot ce trebuia. Ca să reverse mereu lumină și căldură în poezia noastră, se cuvine să veghem treji, în jurul ei, cu strunele inimii mereu încordate. Așa cum a vegheat Maikovski, așa cum veghează adevărații comuniști“. □ În textul său *Scrisoare către același tânăr poet*, publicat în același număr al revistei, cadrul aceleiași dezbateri (implicite), Marcel Breslașu precizează: „Iată un post-scriptum la scrisoarea pe care ți-o adresa în numărul trecut al «Gazetei literare» poetul Jebeleanu își exprimă credința că discuția ar putea fi lărgită cu folos pentru scriitori și mai ales pentru cititorii săptămânalului nostru. Iată, diavolul din mine mă împinge să...îngustez discuția și să mă opresc astăzi la câteva probleme profesionale privind pe tinerii scriitori. Dacă acestea vor avea darul să intereseze și pe cei vârstnici și pe deasupra și pe cititori, cu atât mai bine! [...] Ce remarc uneori? Mai întâi de toate, primejdioasa mentalitate a lui «merge și așa!». Nu, nu merge și așa ! Fiecare poem, fiecare strofă, fiecare rând trebuie să fie expresia optimă a ceea ce tu poți să dai – la actualul grad de

măiestrie, la actuala experiență de viață. Desăvârșirea vine târziu – ori nu vine nicidecând – , exigența însă trebuie să existe totală, necruțătoare, de la primii pași. [...]”.

27 octombrie

- În „Scânteia tineretului” Radu Cosașu publică proza *Naștere...*

29 octombrie

- „Contemporanul” (nr. 44, din 29 octombrie 1954, nr. 46, din 12 noiembrie, și nr. 47, din 19 noiembrie) publică, sub titlul de rubrică „Tablete”, împărțit în trei secțiuni (marcate cu „I”, „II” și „III”) textul ***Gânduri la o expoziție de artă populară*** (o notă de subsol explică despre ce este vorba: „Expoziția «Prietenia româno-sovietică în arta populară din R.P.R.»”), semnat de Tudor Arghezi (fapt cu totul remarcabil, dacă nu extraordinar, fiindcă este primul text de Tudor Arghezi publicat într-o revistă centrală, de importanța „Contemporanului”, după ani întregi de tăcere impusă: după textul *Oameni de spirit*, apărut în „Adevărul” din 19 decembrie 1947, scriitorului i se publicase, în „Universul” din 8 decembrie 1952, cuvântul rostit la Congresul Național pentru Apărarea Păcii, apoi, în noiembrie 1953, citise la postul național de radio un medalion privitor la fabulistul Krâlov, tot în noiembrie 1953 i se publicase în „Îndrumătorul cultural” un text despre practicile electorale de odinioară, iar la 2 iulie 1954 îi fusese publicat în revista „Veac nou” textul *Edituri și tălmăciri*, răspunsul său la un sondaj de opinie, astfel încât acest text din „Contemporanul” poate fi considerat adevărata „întoarcere” a scriitorului în coloanele presei literare, marcând sfârșitul interdicției căreia îi fusese supus, cu observația că, totuși, până la sfârșitul anului 1954 și în cursul anului 1955, contribuțiile sale publicistice rămân sporadice, o prezență regulată și consistentă fiind înregistrată de-abia începând cu anul 1956); relatarea și comentariul arghezian se desfășoară în stilul caracteristic scriitorului, care nu pactizează în nici un fel cu „limba de lemn” oficială a momentului, dar, firește, evită accentele pamfletare, dă pe alocuri impresia că urmărește umplerea spațiului tipografic disponibil cu considerații inofensive, cu truisme impecabil expuse, însă nu-și refuză dreptul la unele observații critice: „[...] Numai în zece ani, cei din urmă zece ani, evoluția industrială a putut ajunge, colectiv și individual, la rezultatele afirmate de un număr considerabil de mașini, prezentat în modele reduse, de piese, unelte și obiecte de o precizie necunoscută în trecut. Poate că puțini cititori au avut prilejul să știe ce este un *șubler*, denumit în franțuzește *pied à coulisse*, și poate că cei mai mulți vizitatori ai expoziției, atrași de panourile mari, bățătoare la ochi, n-au băgat de seamă că în prima sală rotundă, de la intrare, stătea cu modestie pe masa rotundă din mijloc, într-o cutie ca de brățară, o sculă de oțel, netedă ca o lamă de cuțit gradată. E instrumentul esențial, fără de care strungul, mașina de

căpetenie a vieții industriale, întemeiată pe mișcarea rotundă, sugerată de învârtirea Pământului, tuburi, cilindri, fusuri, țevi, roți articulații, pistoane, ventile, bare și vergele, n-ar fi de folosit, niturile și șuruburile n-ar fi niciodată egale și construite în serii de consumație curentă. [...] De la templele asiriene până la blocurile cu 30 de etaje de azi, câteva scule mici de felul șublerului de oțel echilibrează unghiurile, verticalele, orizontala clădirilor și orașele planetei: echerul, compasul, cumpăna, firul de plumb și bolobocul: o bășică de aer, mobilă înlăuntrul unei țevi de sticlă cu lichid. În metalurgie, șublerul echivalează acul de cusut din materiile textile, un vârf care îmbracă două miliarde de oameni în cinci continente. Autorul șublerului se numește *Ciolac Filip* de la uzinele «21 decembrie» București. [...] *Troașă Elena* din Râmnicu Vâlcea, regiunea Pitești, își mărturisește hârmicia gingașe în arabescurile gândite ale unui vâlnic duminical, desigur pentru o sărbătoare – dă-mi voie să-ți aduc aminte, cititorule, că vâlnicul e fota din spate. *Biserica Maria* de prin preajma Craiovei a pus în perete o fărâma de covor de patru șchioape în care se răsfrâng. Ca într-o apă lină, toate mirodeniile de culoare ale umbrei. Fețele fine, degradate, ale acului *Fănușei Ionescu* din Gura Jiului sunt încredințate tot unui covor, de o suavă noblete, în colaborare cu alchimia vrăjită a bălărilor câmpiei și a livezii, bozia, păpădia, foaia de nuc, frunza de gutui. [...] Pare rău că ceramica prea înzorzonată și greoaie de pe ici-colea, slab reprezentată, uită ce a dat lutul vechi românesc gospodăriei satești, Singură cooperativa Agafton din Suceava și singură o strachină anonimă din Pitești por pretinde că și-au adus aminte de olăria de mai demult. La ieșire, o invazie de copii, vreo câteva sute, încolonați și nerăbdători să rupă mai repede disciplina administrată de institutoare, aduce în expoziție o hărmălaie pitorească și un târaboii colorat, care vor înmulți aspectele revelatoare ale celei dintâi manifestări artistice organizate din popor“.

[OCTOMBRIE]

• În numărul 7 (octombrie) al revistei „Steaua“, Dan Costa [Cornel Regman - n.n.] semnează un articol – *Mai aproape de cititor* – amplu (16 pagini de revistă) și verbos, aliniat în chip ostentativ liniei și recomandărilor oficiale, însă, totodată, mărturisind încercarea de a îndemna (la adăpostul oferit de conformarea la doctrina oficială) la mai multă nuanțare și complexitate în abordarea literară a temelor actualității; articolul demarează printr-o amplă introducere, în care e invocat Maiakovski, continuă prin considerații teoretice vizând cerințele de dezvoltare ale literaturii epocii actuale, la noi, cu pasaje de genul: „[...] Un fapt e neîndoios: succesele cele mai însemnate ale literaturii noastre noi (ca să ne mărginim numai la domeniul literelor) sunt totodată și succese strălucite de public. După cum nu e întâmplător faptul că la temelia operelor celor mai iubite de cititori scriitorul a așezat tot ce poate fi mai de preț. Spiritul de partid, dimensiune complexă a conștiinței, care presupune

dintr-odată ca pe trăsături ce-l compun *atașamentul* autorului față de cauza construirii socialismului, *dragostea* lui pentru oamenii înaintați ai patriei, care așează — la rândul-le — temelia fericirii pentru cei mulți, și *încrederea* plină de gravitate în forța transformatoare a imaginii artistice atunci când ea își are adânc înfipte în realitate rădăcinile. Se spune că atașamentul, dragostea și încrederea sunt temeiul familiilor rămuroase. Dacă această constatare e valabilă aplicată vieții, nu știm de ce n-ar fi potrivită — într-un anume sens — și în literatură. În tot cazul, literatură fără eroi nu e de conceput. Și am adăoga: literatură nouă fără eroi noi, care să exprime în modul cel mai deplin cu putință esența procesului istoric în desfășurare, mișcarea înainte. Aceasta înseamnă că pretinzând operei literare să aibă o semnificație, cititorul nu înțelege să se mulțumească cu simple tendințe generale puse să dialogheze ori cu virtuți și însușiri abstracte îmbrăcate în ȳari ori salopetă. El vrea să întâlnească oameni în toată puterea cuvântului, perfect tangibili, cu un destin al lor și numai al lor, dar care să întrunească totodată și să concentreze ca într-un focar, în concretețea vieții și naturii lor, un întreg fel de a fi obștesc, o categorie socială surprinsă într-o anumită etapă istorică, sensul și tempo-ul unui proces istoric... Cu alte cuvinte, *tipuri, tipizare*. Și fiindcă procesul de care vorbim e unul de largi porți deschise spre viitorime, a cărui viabilitate a fost confirmată în mod strălucit și e confirmată cu fiecare cucerire de seamă, și pentru că în desfășurarea lui, el se sprijină pe *oameni reali*, ale căror fapte și visuri explică pe de-a-ntregul pricinile mersului nostru înainte, apare și mai limpede de ce sarcina cea mai însemnată a scriitorului actual e să înfățișeze în chip veridic și în toată plenitudinea viața și fizionomia morală a omului nou, — să creeze *eroi pozitivi*. E o cerință deloc formală și abstractă, ci una de bază și plină de răspunderi, întrucât fără satisfacerea ei în chip cât de cât mulțumitor, literatura nu află crezare și fără crezare nu-i emoție. [...]". Criticul consemnează și comentează elogios opere considerate a fi succese ale literaturii române din ultimii ani — *Mitrea Cocor*, de Mihail Sadoveanu, *Pasărea furtunii*, de Petru Dumitriu, *Bărăganul*, de V. Em. Galan, *Desfășurarea*, de Marin Preda, *Lazăr de la Rusca*, de Dan Deșliu, poemele lui Mihai Beniuc —, revenind apoi la considerațiuni teoretice și la îndemnuri concrete către scriitori, amplu argumentate, care conțin dezvoltări de genul acesta: „[...] Obișnuim să spunem adesea: *cu toate succesele ei, literatura noastră rămâne încă în urma vieții*, ceea ce desigur înseamnă că literatura noastră nu s-a ridicat încă la gradul de frumusețe și gravitate la care se trăiește viața noastră de azi, și că scriitorii noștri încă trec indiferenți pe lângă o multitudine de fapte și întâmplări a căror semnificație mai adâncă le scapă. Mai adesea acest lucru înseamnă că scriitorii, unii dintre ei măcar, cunosc palid realitățile și oamenii zilelor noastre, nutresc în fond opinii depreciative cu privire la forța și capacitatea reală a masei (care nu se fac simțite — ce-i drept — în cadru sărbătoresc și pompos) și mai cu seamă trădează un soi de «nerăbdare» curioasă față de «încetineala» cu

care se înaintează spre socialism. De aceea ei, acești scriitori, vin cu «remediile» lor: eroul pozitiv nu-i un om ca toți oamenii, modest și la locul lui, nu-i nici o personalitate demnă de tot interesul prin multiplicitatea laturilor ce-o definesc, el e un aparat, un robot de mare precizie, fără pasiuni, fără trecut sufletesc, fără frați – fără surori. Acest erou poate totul din câteva vorbe spuse într-un fel – pe semne – foarte convingător, din moment ce toți cei din jur se arată transfigurați. Procesele din realitate sunt silite să se desfășoare într-un ritm amestecat, altfel cum poate fi scriitorul cu un pas înaintea vremii sale! Asemenea scriitori consideră marxism-leninismul nu ca pe o călăuză în activitatea lor creatoare, în greaua muncă de a interpreta just datele realității și de a se orienta în noianul de fapte contradictorii oferit de ea, cât mai ales ca pe o platformă, suficientă prin ea însăși, ca pe un izvor de adevăruri și generalizări gata-găsite, ce trebuie doar întrupate în personaje reale, «individualizate», ajungându-se astfel la elaborarea unei supra-realități, alcătuită după chipul și asemănarea celei obișnuite, doar ceva mai «convenabilă», întocmai cum grecii de odinioară populau Olimpul cu zeități și semizeități cu chip de om, dar cu facultăți ținând de fantezia cea mai spornică. Dar chiar scriitori înzestrați, cu o bună orientare și totodată o bună cunoaștere a vieții, dac adesea greșeli de neiertat în practica lor artistică, întrucât nu de puține ori în locul observației ascuțite a faptelor vieții ei așează – fie și numai parțial – generalizarea comodă dedusă din practica activității politice, pe care o «umanizează» doar. Însă marxism-leninismul le este dat scriitorilor de azi tocmai spre a le veni într-ajutor să nu mai bâjbâie în căutarea semnificațiilor vieții, în explicarea proceselor istorice. Nimic nu poate dispensa pe artist de munca spinoasă a observării nemijlocite a realității și a transunerii ei *absolut concrete* în opera de artă. Și totodată, nu-i nimic mai superficial decât generalizarea poetizată, epicizată, dramatizată, *peste capul vieții*, cu ignorarea totală a *muncii de jos* a artistului. Asemenea creații nu pot duce decât la falsificarea vieții, la îndulcirea ei, prin ocolirea contradicțiilor «dificile», la sărăcirea vieții sufletești a oamenilor înaintați de astăzi, care sunt apreciați cu lunete și măsurători de precizie, la banalizarea rostului artei, redus adeseori la acela mecanic de «umanizator» și «încălzitor» de scheme. De aici: schematism, idilism și tot ce vrei. Ceea ce-i mai curios e că mai poți întâlni totuși astfel de scriitori cărora repetatele observații cu privire la schematism și la necunoașterea vieții nu le-au vorbit și nu le-au dat de gândit într-un chip mai eficace și de aceea efortul lor principal se îndreaptă nu spre stabilirea unui contact cât mai strâns cu viața, ci spre găsirea unor astfel de metode de «creație» care să facă aproape cu neputință de sesizat schema. Așadar, un fel de cîrpeală artistică, pentru ochiul mai puțin experimentat al cititorului. Dar cititorul nu poate fi «dus cu astfel de tertipuri, iar pe de altă parte intențiile cele mai bune ale scriitorului nu pot fi servite pe atari căi. [...] Pare curios, dar romancierii noștri n-au scris încă romanul celui care pleacă de la țară și se mută la oraș, ori romanul

familiei actuale cu arborescența ei. În general, eroii romanelor noastre n-au familie, rubedenii, cunoștințe, nu se cercetează, nu se caută, nu ies pe stradă, nu pleacă din oraș, etc. etc. Mulți autori nu observă că în timp ce ei erau ocupați în altă parte sau cu gândul aiurea, eroul lui s-a mutat dintr-un oraș în alaltul, și-a schimbat meseria, a vândut o casă la țară, primește vizita ciudată a unui vechi coleg de școală, în tot cazul a făcut sau a pățit o serie de lucruri care au adus o schimbare sensibilă în viața lui. Dar iată că scriitorul s-a întors spre el. Va observa ori nu ? Nici pomeneală. În cartea lui, eroul este silit prin urmare să se înapoieze în vechiul oraș, la vechea meserie, pentru că așa vrea scriitorul, așa înțelege el viața. Tot scriitorul îl obligă să meargă pe anumite străzi (distanța cea mai scurtă, pe cât posibil, între locul de muncă și acasă), să vorbească într-un anumit fel sfătos și cursiv, când de fapt el e zgârcit la vorbă, îi pune în gură proverbe și vorbe de duh, îl însuflețește cu ochiade și râsete voioase, când de fapt firea lui îi e mai degrabă dispusă spre seriozitate. În acest timp critica noastră se zbate în alternativa unei false probleme – în felul cum e discutată – ca aceea dacă eroul pozitiv poate avea sau nu defecte, problemă care ea însăși e de natură a ne convinge că mulți critici în activitatea lor pleacă nu mai puțin de la schema literară convenită, în loc să caute răspunsul în realitatea însăși. Cu defecte sau fără defecte prea mari, eroul pozitiv trebuie să fie în primul rând un om al epocii noastre, cu preocupările, gândurile, orizontul spiritual al omului de azi, cu toate ideile înaintate ale epocii noastre și – de ce să n-o spunem – cu prejudecăți și cu rămășițe ale vechiului în mentalitate și deprinderi, care sunt și ele ale epocii noastre. Și se înțelege că dacă toate acestea sunt integrate organic în contemporaneitate, însăși semnificația luptei sale, înseși problemele ce-l frământă vor căpăta toate acest accent inimitabil al vieții trăite, singura cheie care se potrivește la inimile cititorilor. Ca să povățuiască, să îndrume și să educe, scriitorii trebuie să emoționeze, iar acest lucru nu e cu puțință în afara cunoașterii vieții, concretizată în imagini artistice pe deplin convingătoare, în care clocotul vieții contemporane să pulseze cu putere. Înternițat fiind, de stăpânii țării sale, Nazim Hikmet scria soției sale să-i trimită «cărți cu sfârșit fericit»: «Trimite-mi cărți cu sfârșit fericit, /pentru că știu, negreșit,/ că-ntocmai ca-n ele/ va fi istoria patriei mele». Asemenea cărți cu sfârșit fericit și deschizător de perspective luminoase, scriitorii patriei noastre au puțința să scrie din plin. Viața noastră nouă și cuceririle ei de preț le stau chezașie neclintită. Dar «sfârșit fericit» nu înseamnă idilă și ton trandafiriu și nici suspendarea luptei cu greutățile ori armistițiu cu dușmanii de toate soiurile. După cum iarăși, nu trebuie să se uite că «sfârșit fericit» nu pot avea decât visurile, aspirațiile întrupate în destine omenești, nu și abstracțiunile, schemele. – Semințele, nu și cojile“. □ În același număr al revistei clujene – și manifestând, foarte probabil, aceeași grijă a redacției de a se „reabilita“ în ochii autorităților de îndrumare ideologico-literară – se remarcă și articolul elogios, dar destul de încărcat de clișeele convenționale ale

epocii, al lui Victor Felea, *Mihai Beniuc, un cântăreț al epocii noastre* („Cronica literară”, p. 85-99). Opera lui Beniuc ar reprezenta „un exemplu de poezie angajată și combativă, de poezie pusă în slujba poporului, a idealurilor sale cele mai mărețe”; poemul *Mărul de lângă drum* prilejuiește următoarele reflecții redundante: „Ceea ce ne spune poetul aici are profunzime și multă forță în definirea atitudinii sale. Poezia invită la lectură și la meditație pe marginea ei. Sentimentul care o străbate, o umple de la început până la sfârșit, fără scăderi. Avem aici de a face cu o poezie de maturitate creatoare, când viziunea autorului se încheagă parcă fără efort în imagini precise, concrete și lapidare, conturând deplin înțelesul pe care poetul vrea să-l exprime. Nimic de prisos nu întunecă lumina puternică a poeziei. Generozitatea creatorului, adâncă lui legătură cu țara și cu poporul, marea recunoștință pe care le-o poartă, dragostea față de oamenii de azi care se bucură de «roadele» sale – acestea sunt datele sufletești pe care se înalță poezia *Mărul de lângă drum*”. □ Leon Baconsky publică o recenzie intitulată *Petru Dumitriu: „Pasărea furtunii”*, (p. 107-112), referindu-se mai ales la revizuirile aduse de scriitor romanului său cu prilejul publicării acestei noi ediții: „Meritul principal al celei de a doua versiuni a romanului constă în primul rând în revizuirea de către autor a modului în care fusese conceput dușmanul de clasă. Prima versiune înfățișase un dușman palid, șters, neorganizat, dezorientat, care în desfășurarea conflictului nu deține decât roluri neînsemnate. [...] Înfățișarea unui dușman slab este în primul rând o denaturare a realității. Referindu-se la una din piesele scriitorului sovietic Bulgakov, I. V. Stalin spunea: «În piesă este arătat un dușman puternic și inteligent. Asta e bine. Noi trebuie să arătăm dușmanul așa cum este el». Pe linia aceasta a mers și Petru Dumitriu în elaborarea definitivă a operei sale, dând astfel satisfacție și unui deziderat formulat de critica noastră cu prilejul apariției primei versiuni a romanului. Episoadele în care sunt conturate forțele ostile înnoirilor revoluționare s-au extins și au căpătat o mai mare profunzime și o mai temeinică motivare logică”. □ În același număr al revistei „Steaua”, la rubrica (secțiunea) „Note și comentarii”, în nota *Adevărata libertate a poeziei*, semnată g. st., sunt combătuți denigratorii occidentali ai situației din România, privind libertatea de creație a poezilor: „O sută de poetaștri insinuanți în mizeria lor morală se agită la radio, în diferite reviste reacționare ale apusului sau în trista penumbră a cafenelei, pe tema libertății în creația literară și nu pierd ocazia de a ne compătimi pe noi, cei cărora această libertate li se refuză. Ei sunt foarte asemănători în sinceritate cu bătrânul proxenet, gangster al stupefiantelor care în împrejurări mondene procedează la elogiul morfinei, ascultându-se mai ales el însuși în neconținută-i goană după argumentele necesare îngrozitoarelor ceasuri de mai târziu, când trezit din beția rece se va prăbuși iarăși în singurătatea celor patru pereți, otrăvit de conștiința deplinei sale decrepitudini. El este fără îndoială un om liber cum liberi sunt și viersuitorii despre care

vorbeam. Sunt liberi să facă traficul conștiinței, sunt liberi să se prostitueze oferindu-se editorului foarte echilibrat în interesele sale care apreciază cu maximă luciditate marfa expusă la această jalnică licitație a spiritelor. Oricâte eforturi am face, ne-ar fi imposibil să râvnim o asemenea libertate cu toate că declarăm dintru început că ea ne lipsește cu desăvârșire. Nu este vorba aici despre stricta dependență materială a unor asemenea poeți pe care uriașul mecanism al capitalului îi încadrează în funesta lui diviziune a muncii prefăcându-i în mărunte piese hărăzite să se uzeze în zgomotul infernal și absurd din preajma bursei și a marilor bănci occidentale. [...] Cei mai murdari dintre ei s-au consolat demult cu punga lor de dolari purtând nelipsită eticheta «artei pure» în numele căreia calomniază munca pașnică a Uniunii Sovietice și a țărilor de democrație populară – bineînțeles în numele libertății. [...] Fără îndoială că asemenea confuzii scriitoricești își au corespondențele lor în rândul unor anumite categorii de cititori cu mentalitate mic-burgeză. E vorba despre tipul intelectualului înapoiat care plânge în intimitatea încăperii sale deasupra tomurilor lui Proust pentru că nu înțelege o iotă, dar nu ezită să-l proclame în atmosfera plină de snobism a convenirilor mondene unde se consumă fursecuri și se pronunță subtilități, de pildă la adresa poeziei citadine a lui Max Jacob. Asemenea cititori – al căror număr de altfel scade treptat amenințând cu dispariția – strâmbă din nas la auzul unei poezii pătrunse de spirit de partid pentru că prejudecățile și ipocrizia îi împiedică să gândească firesc și să-și manifeste adevăratele lor pasiuni și sentimente. Nu putem fi sensibili la preferințele lor de împrumut pentru că noi ne adresăm marilor mase de cititori care așteaptă cuvântul poetului și se bucură de fiecare nouă cucerire în domeniul cuprinderii și exprimării gândurilor și sentimentelor omului nou din patria noastră. [...] Cât despre cei care ne plâng lipsa noastră de libertate, îi lăsăm să continue a fi epigonii altora sau ai lor înșiși, asigurându-i că nu se vor sustrage niciodată principiului formulat de Breton (pe care îl citam la începutul acestei note), ci se vor bucura întotdeauna de plenitudinea aplicabilității sale“.

□ În aceeași revistă, aceeași secțiune, apare o notă, semnată g. m. și intitulată *O simplă schiță*, în care este elogiată călduros schița *Îndrăzneala*, de Marin Preda, apărută în numărul 7/1954 al „Vieții românești“; nota se încheie cu următoarele cuvinte: „Citind această schiță și gândindu-te la tot ce a creat până acum Marin Preda, încerci un singur regret: că scriitorul întârzie să ne dea acea operă de proporții, anunțată cândva, în care viața de astăzi a satelor noastre să-și afle o amplă oglindire“.

- Nicolae Labiș publică în numărul 10 (octombrie) al revistei „Viața Românească” poemul *Moartea căprioarei*. În afara acestui celebru text, revista cuprinde articole de rutină prilejuate, în bună parte, de „Luna prieteniei româno-sovietice”.

- Conform cutumei, în această lună se serbează „Luna prieteniei sovietice”. Presa oficială abundă în articole pe această temă, consemnând în special

editările prilejuite de eveniment. Reținem numai unele intervenții. Spre exemplu, un articol de fond din „România liberă”, nr. 3119 (14 octombrie) limitează encomionul despre literatura sovietică la înșirarea de generalități (*Sărbătorim cartea sovietică*, nesemnat, p. 1): „În aceste zile sărbătorești la loc de cinste se află cartea sovietică, unul dintre ajutoarele cele mai de preț pe care le primim din Uniunea Sovietică, în munca de făurire a lumii noi, a omului nou. Astăzi la noi, omul de știință și muncitorul, artistul și studentul, s-au deprins să-și facă din cartea sovietică un îndreptar în viață și în muncă. Priviți copiii care ies la ceasurile prânzului de la școală, cu basmaua roșie fluturând în jurul gâtului. Dacă veți căuta în ghiozdanul lor nou de început de an școlar, printre manuale și caiete veți găsi o carte cu colțurile filelor cam înnegrite și subțiate de degetele multe care au răsfoit-o. Pe coperta ei stă scris: N. Ostrovski, *Așa s-a călit oțelul*, sau B. Polevoi, *Povestea unui om adevărat*. Copiii noștri cresc îndrăgind pe Pavel Corceaghin și pe Meresiev. Priviți oamenii care se întorc după lucru, de la uzină, de la birou, din laboratoare. Fiecare are sub braț o carte și cartea aceea cu coperta tare de carton, legată uneori în pânză, este deseori un volum din Lev sau Alexei Tolstoi, din Gorki, Maiakovski sau Pușkin, din Turgheniev sau Tvardovski. Clasicii ruși și marii scriitori sovietici – tipăriți în ediții fastuoase cu hârtie ca mătasea, sau răspândiți în puzderii de ediții populare cu cochete coperti roșii sau verzui, în traduceri semnate de Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu, Mihai Beniuc, Al. Philippide – au devenit astăzi în țara noastră prietenii omului care după munca zilei vrea să-și bucure mintea și inima. [...] Din literatura rusă și sovietică în acești zece ani s-au tradus aproape șapte mii de titluri într-un tiraj global de șaptezeci și cinci milioane de exemplare. Cifra este impunătoare și vânzarea rapidă a edițiilor semnificativă. Sunt cărți care în acești zece ani au însumat câte cinci sau chiar șase ediții. *Mama* lui M. Gorki, *Așa s-a călit oțelul* a lui N. Ostrovski, *Pământ desțelenit* a lui Șolohov sunt dintre cele mai iubite, mai cerute și mereu reeditate cărți” □ În același număr din „România liberă” (3119, 14 octombrie) se schițează și un program al manifestărilor culturale. Spre exemplu: „Cu prilejul «Săptămânii cărții sovietice», numeroase edituri și foruri de cultură din țara noastră organizează întruniri festive și consfătuiri cu cititorii, în Capitală și în provincie, în vederea unei cât mai largi răspândiri a cărții sovietice. Astăzi are loc deschiderea festivă a Bazarului Cărții Sovietice; în zilele următoare, «Casa Prieteniei» va găzdui manifestarea festivă organizată în cinstea celor zece ani de activitate a editurii «Cartea Rusă», vor avea loc consfătuiri despre operele lui Pușkin editate la noi, despre romanul lui Zlobin, *Stepan Razin*, despre *Pavlic Morozov* al lui Scipaciov etc.; vor fi organizate de asemenea seri literare și serbări ale cărții, dintre care una din cele mai așteptate este fără îndoială cea de la Palatul Pionierilor unde micii actori vor reprezenta basme populare rusești scenarizate”. □ Pe 14 octombrie

începe și „Săptămâna cărții și presei sovietice”, prin inaugurarea „Bazarului Cărții Sovietice”. La eveniment au participat și scriitorii Camil Petrescu, Marcel Breslașu, Eugen Frunză, Lucia Demetrius. În afară de Bazarul de la Librăria Cartea Rusă, s-ar mai fi deschis „bazare ale cărții” și la: Librăria noastră nr. 1, Calea Victoriei 43-45; Librăria Centrală, Bulevardul Republicii 5; Librăria noastră, nr. 17, B-dul Magheru 6-8; Librăria Noastră nr. 3, Calea Griviței nr. 80, Librăria Noastră nr. 11, strada Eminescu nr. 117 (cf. „România liberă”, nr. 3120, 15 octombrie, *Inaugurarea „Bazarului Cărții sovietice”*, „Luna prieteniei româno-sovietice”, nesemnat, p. 3). □ (Într-un alt număr din „România liberă”, 3122, 17 octombrie, se înregistrează și *Succesul „Bazarului cărții sovietice” din capitală* (nesemnat, p. 3); aparițiile cele mai căutate ar fi fost Pușkin, *Opere alese*, vol. II; Cehov, *Opere*, vol. I, Al. Tolstoi, *Opere*, vol. III; L.N. Tolstoi, *Opere*, vol. V și VI. Aceste scrieri vor fi inventariate și în articolul *Numeroase noi traduceri din literatura rusă și sovietică*, știre transmisă prin Agerpres, „România liberă”, nr. 3138, 5 noiembrie, *Numeroase noi traduceri din literatura rusă și sovietică*, „Luna prieteniei româno-sovietice”, p. 3). □ Alt tip de manifestări constă în organizarea „serilor literare”. Astfel, la Institutul de literatură și critică literară „Mihai Eminescu” (noul nume al „Școlii de literatură”) ar fi avut loc o seară de poezie clasică rusă și sovietică, moderată de Galina Maievski, unde s-ar fi citit versuri din Pușkin, Lermontov, Necrasov, Isakovski, Maiakovski ș.a. (cf. „România liberă”, nr. 3127, 23 octombrie, *Seri literare*, „Luna prieteniei româno-sovietice”, nesemnat, p. 3). □ În acest an, „Luna prieteniei româno-sovietice” coincide cu aniversarea unui deceniu de existență a ARLUS. Unele date și realizări ale instituției sunt consemnate în „România liberă”, nr. 3120, 15 octombrie, de către Nicolae Teșă, secretar al consiliului general A.R.L.U.S. (*Un deceniu de activitate a ARLUS-ului*). Înființată în toamna anului 1944, sub conducerea lui C.I. Parhon, instituția ar fi avut 125.000 membri în 1945, peste 1.700.000 în 1948, pentru a ajunge la 6 milioane la finalul anului 1953. Există referiri și la diferitele manifestări pe plan cultural, de la scoaterea de reviste până la editările din literatura sovietică: „Revistele ARLUS-ului, «Veac nou», «URSS Azi» și «Uj Szazad» s-au dovedit și ele de un real sprijin pentru oamenii muncii din țara noastră în popularizarea experienței sovietice. «Veac nou», de pildă, a prezentat un bogat material documentar privind cele mai noi inițiative creatoare ale constructorilor comunismului. Preocuparea permanentă a ARLUS-ului a fost și popularizarea și răspândirea culturii ruse și a celei sovietice, a uriașelor realizări ale științei și artei sovietice. Prin editura «Cartea Rusă», care se află sub egida ARLUS-ului, au fost publicate valoroase opere ale literaturii ruse și ale celei sovietice, care se bucură de aprecierea unanimă a cititorilor din țara noastră. Frecvente sunt cazurile în care a fost necesară tipărirea mai multor ediții pentru satisfacerea cerințelor publicului cititor”.

3 noiembrie

• Ion Mihăileanu semnează în „Scânteia” recenzia volumului lui Ovid S. Crohmălniceanu, *Cronici și articole*, apreciat ca „o mărturie grăitoare a progresului continuu ce se face simțit și în scrierile criticilor noștri înaintați care, studiind serios, consacrându-și forțele progresului literaturii noastre, se străduiesc să aplice în critică principiile esteticii marxiste și experiența literaturii realist-socialiste sovietice.” „Principialitatea” în studiile critice, fundamentarea abordării istorico-literare pe „concepția marxist-leninistă asupra moștenirii culturale, de promovare a tradițiilor democratice realiste și de respingere a curentelor reacționare decadente” sunt apreciate de recenzent ca elemente definitorii ale demersului lui Ovid S. Crohmălniceanu, reperabile atât în analizele consacrate unor scriitori ai trecutului, cât și în cele fixate asupra actualității literare: „Volumul de « Cronici și articole » demonstrează că autorul cercetează cu interes actualitatea noastră literară. El nu se mărginește la consemnarea apariției unor lucrări, ci însușește analiza acestor lucrări cu munca de generalizare, de lămurire a problemelor de creștere a literaturii noastre. Aceasta presupune sprijinirea cu dragoste, relevarea operelor pline de talent, a progreselor și căilor noi pe care le aduce fiecare lucrare reușită.”

4 noiembrie

• În „Gazeta literară” din 4 noiembrie, nr. 34, în cadrul campaniei de mediatizare elogioasă a congresului scriitorilor sovietici, a cărui dată se apropia, Mihai Novicov semnează textul *Problema eroului pozitiv în dezbaterile scriitorilor sovietici*, un amplu articol, descriptiv și analitic, dar înainte de toate cu scopuri de „îndrumare” implicită a scriitorilor noștri după directivele vehiculate în U.R.S.S., într-un demers menit să traseze „linia” în chestiunea atât de dezbătută a infailibilității, a schematismului ori „umanizării” „eroului pozitiv”. Articolul lui M. Novicov dă seama, de fapt, de o dezbatere care se iscase, în Uniunea Sovietică, după publicarea unui articol pe tema amintită în ziarul „Komsomolskaia Pravda”, recurgând la un montaj, comentat, de citate din textele unor critici ori ale unor scriitori, sau chiar din scrisorile (foarte probabil „orchestrate” de organele de îndrumare...) unor cititori sovietici: „[...] Revistele literare [sovietice – n.n.] au introdus o rubrică nouă intitulată «Preds'iezdovskaia tribuna», adică «Tribuna dinaintea congresului». De pe această tribună iau cuvântul, alături de scriitori și critici literari, și pedagogi și activiști pe tărâm obștesc și muncitori, colhoznici etc. În Uniunea Sovietică literatura a devenit o cauză vitală a tuturor oamenilor muncii. [...] Discuțiile literare din Uniunea Sovietică sunt pentru noi o minunată școală de dezbatere a problemelor de creație, totdeauna în lumina misiunii principale a literaturii de a sluji cauza poporului. În același spirit, adică având la bază principiul

partinității comuniste, a fost dezbătută și problema eroului pozitiv. Problema ca atare a mai fost ridicată cu diverse prilejuri, însă mai intens dezbateră s-a pornit în urma unui articol apărut în « Komsomolskaia Pravda ». Pentru acest articol (Forța eroului pozitiv) profesoara A. Protopopova și-a ales drept motto următoarele cuvinte ale lui Makarenko: «Sunt convins că în cazul în care cineva va crea în viitor în literatură tipul omului ideal, atunci munca noastră, a pedagogilor, va fi în mod sensibil ușurată». Considerând că realitatea sovietică, prin însăși natura ei, prin activitatea zilnică în care sunt antrenați oamenii, creează condițiile necesare pentru nașterea și creșterea unui asemenea tip de om, A. Protopopova trage concluzia că «crearea chipului eroului ideal apare astăzi ca una din problemele de bază ale literaturii sovietice contemporane. «Realitatea noastră – argumentează A. Protopopova – oferă scriitorului posibilitatea nelimitată pentru crearea unei personalități ideale: La temelia faptelor eroice cu care patria noastră uimește azi întreaga lume stă minunatul, puternicul popor sovietic. Oamenii sovietici cu munca lor plină de abnegație, cu nesecata lor dragoste de patrie, de om, de pace în întreaga lume, sunt oameni vii, cu setea lor nepotolită de cunoaștere și cu avântul lor fierbinte, impetuos, către visul luminos al omenirii – comunismul. Oare acești oameni nu reprezintă un material minunat pentru un artist în sufletește dorința de a crea chipul omului care să devină un ideal pentru multe generații?» [...]». Totuși, lucrurile nu stăteau chiar atât de simplu pe cât se părea. Articolul amintit, în principiu conform liniei oficiale, a făcut obiectul unor obiecții și precizări din partea altor participanți la „dezbateră“, iar intervențiile acelor au fost și ele la rândul lor combătute. Chestiunea era dezbătută cu mare atenție în privința nuanțelor, chestiunea verosimilității și a evitării schematismului era în contradicție cu nevoia de eroi exemplari, utilizați ca instrumente de educare ideologică. În cele din urmă, triumfa poziția, mai rigidă, a recomandării creării unor eroi cu adevărat ideali, exemplari, fără defecte. M. Novicov citează fragmente din intervențiile diferiților opinenți: „[...] Analizând în continuare în ce măsură literatura a îndeplinit această sarcină a sa, A. Protopopova ajunge la concluzia că una din cauzele principale care au împiedicat-o s-o facă a fost o teorie «putredă», după care: «În viață nu sunt oameni fără lipsuri. Iar literatura oglindește viața așa cum este. Apoi vedeți, nici nu e interesant un om fără lipsuri, e plicticos. Parcă n-ar fi un om, ci o icoană». Autoarea protestează cu tărie împotriva unei atari concepții, citând din nou cuvintele lui Makarenko: «Cât de comod devine să trăiești dacă crezi: calități am, lipsuri există de asemenea. Iar apoi vine autoconsolarea: dacă n-ar exista lipsurile, ar fi o schemă și nu un om. Lipsurile trebuie să existe pentru culoare... Or eu am spus: nici un fel de lipsuri nu trebuie să existe. Și ce credeți? Apare o schemă? Nu, apare un om minunat, plin de originalitate, cu o bogată viață personală». Punctul de vedere al profesoarei A. Protopopova a fost combătut de mai mulți scriitori, printre care articole mai importante au scris A. Beliașvili și Vera Ketlinskaia.

Deși amândoi recunosc că în centrul literaturii sovietice trebuie să stea figura eroului pozitiv, se ridică totuși împotriva formulei «eroului ideal», considerând-o dogmatică și influențată de teoria mai de mult demascată a lipsei de conflict. [...] Cele trei articole au stârnit ecouri puternice. Nenumărate scrisori, articole, observații au fost trimise redacțiilor ziarelor «Komsomolskaia Pravda» și «Literaturnaia gazeta» din partea unor scriitori vârstnici și tineri, dar mai ales din partea cititorilor. Majoritatea se ridicau împotriva părerii după care «eroul ideal» n-ar fi necesar literaturii. În special cititorii cereau să se transmită scriitorilor dorința lor arzătoare de a întâlni în paginile cărților eroi care să reprezinte pentru ei modele după care să-și poată orienta viața. «Nu încapе îndoială – scriau, de pildă, cititorii G. Cerneaev și V. Kabanov redacției “Komsomolskaia Pravda”, că oamenii buni cu lipsuri și oamenii răi cu unele trăsături bune trebuie să fie arătați în literatură. Dar nouă ni se pare că nu acești oameni cu “puncte negre” sunt principalii eroi ai literaturii sovietice, nu ei exprimă esența forței noastre sociale. Mișcarea noastră furtunoasă spre comunism nu o conduc ei, ci oamenii liberi de orice încărcătură de meschinărie, micime, lașitate și alte vicii». «Nouă ne trebuie – putem citi într-o altă scrisoare – un erou al zilelor noastre, care să fie un ideal pentru gândurile și visele noastre.» Afirmațiile scriitorului Beliașvili că în viață ar exista oameni pozitivi care comit totuși fapte foarte urâte au întâmpinat obiecțiuni categorice din partea mai multor cititori. [...] Un învățământ deosebit de prețios pentru literatura noastră, pe marginea discuțiilor din Uniunea Sovietică, rezidă în sublinierea ideii că în centrul discuției ar trebui să stea nu problema «cum să construim eroul pozitiv», ci problema «cum este eroul pozitiv» [...].“

5 noiembrie

• În cadrul campaniei de întâmpinare a congresului scriitorilor sovietici, „Contemporanul“, nr. 45, publică articolul lui N.[icolae] Moraru *Un tezaur de învățăminte*: „[...] Congresul se apropie... Sunt patru luni de când în conferințe republicane și regionale, în presa centrală și locală, în adunări și consfătuiri cu cititorii se duce o largă discuție creatoare. Iau parte maeștrii literaturii sovietice, dar și tineri scriitori, cititori din uzine și colhozuri, precum și artiști plastici, dramatici, lucrători din cinematografie. [...] O primă trăsătură a discuției e caracterul ei concret. Generalizările se fac pe baza unui bogat material literar. Discuția este pasionată, desfășurându-se sub semnul luptei de opinii. [...] «Să nu sărăcim viața» – cere N. Sokolova; «Să scriem numai adevărul», ne îndeamnă V. Lașis. N. Aseev arată că adevărul artistic nu e doar cel stabilit teoretic, ci acela care este confirmat de viață. O concluzie firească e aceea că fantezia îl poate ajuta și-l ajută pe scriitor să redea imaginea artistică a adevărului vieții. Nu e permisă însă «scornirea» de fapte ce n-au nimic comun cu situațiile existente, caracteristice. De pe această poziție a adevărului sunt analizate succesele literaturii sovietice și unele insuccese parțiale sau

greșeli, fie că e vorba de alunecări în ne semnificativ (Vera Panova în ultimul ei roman), fie că e vorba de greșeli ideologice (V. Grosman în romanul său despre Stalingrad), fie că e vorba de versuri plate sau piese care deformează realitatea sovietică. Din acest punct de vedere au fost analizate lipsurile unor lucrări în proză, cum sunt romanul *Măicuța Volga* de F. Panfiorov sau povestirea *Dezghețul* de Ilya Ehrenburg etc., ale căror slăbiciuni artistice (compoziție, caractere, limbă etc.) își au în mare măsură originea în greșeli de concepție. Problema ogindirii veridice a vieții este legată nemijlocit de nivelul ideologic ridicat al scriitorului, de lupta sa de pe poziții avansate, de concepția sa, înaintată, despre lume și bineînțeles de talentul său. Întregul proces al creației stă sub semnul patriotismului și al dragostei pentru popor a scriitorului. În cursul discuției au fost combătute și diversele poziții greșite ale unor scriitori, care, sub o formă sau alta, încearcă să justifice «dreptul» scriitorului de a da o imagine deformată a vieții, în virtutea afirmației că «el vede așa». Poporul îl iubește pe scriitor și îi apreciază opera nu pentru că acesta «vede așa», ci pentru că modul lui de a vedea corespunde, mai precis, exprimă vederile poporului său. A cunoaște viața poporului înseamnă a-i sesiza aspectele ei multilaterale, formele diverse veșnic schimbătoare, sub care se manifestă. [...] Literatura sovietică este o călăuză vrednică a literaturii noastre, un îndreptar în abordarea și soluționarea problemelor teoretice și practice ale creației noastre. Ea ne dă un exemplu măreț de felul cum trebuie să servești cauza poporului, de felul cum să exprimi bogăția de idei într-o formă artistică desăvârșită. Scriitorii din R.P. R. vor avea de învățat lucruri multe din lucrările Congresului scriitorilor sovietici. [...] Valoarea operei nu poate fi determinată numai de temă, ori numai de imagine considerată separat: ea rezultă din ansamblul operei, din unitatea dintre conținut și formă. Ca să apreciezi o operă literară, trebuie să vezi felul în care ideile autorului capătă viață, vorbesc prin eroi, se țin în subiect, se reliefează și se dezvoltă în compoziția lucrării, se definesc în caractere etc. Problema măiestriei scriitorului se află în centrul preocupărilor participanților la discuții. Ridicându-se împotriva unor recidive ale înțelegerii greșite a măiestriei drept o mai înaltă treaptă a meșteșugului literar, mulți scriitori sovietici au dovedit în articolele lor că măiestria artistică este capacitatea creatorului de a surprinde faptele vieții în esența lor. Luminând aceste fapte cu ajutorul ideilor înaintate ale vremii, scriitorul le zugrăvește în imagini artistice impresionante. [...] Câtă importanță prezintă discuția pentru noi din acest punct de vedere ! La noi există încă confuzii în ceea ce privește locul și rolul artei. Sunt scriitori care nu știu să sesizeze esențialul, alții, care se apropie de viață cu timiditate, preferă să se refugieze în trecut. [...] Pentru noi, aceste concluzii prezintă o valoare deosebită. Critica noastră rămâne serios în urmă. Criticii tineri nu sunt suficient ajutați, iar unii critici cu experiență scriu rar și nu atacă problemele actuale ale literaturii din R.P.R. Adesea ei se mărginesc să scrie studii tratând

despre probleme din trecut. [...]“ □ În „Contemporanul“ (nr. 45), Laurențiu Fulga semnează o amplă, detaliată și elogioasă cronică – *Un nume nou în dramaturgie* – a piesei *La începutul vieții*, de Ana Novac, conchizând: „[...] Mai presus de orice se pune, însă, întrebarea: ne găsim sau nu în fața unui talent autentic? Noi suntem bucuroși să-i acordăm Anei Novac toate atributele pe care le merită și să o socotim mai mult decât atât: un autor dramatic în toată puterea cuvântului“.

- Fănuș Neagu publică în „Scânteia tineretului” o schiță cu titlul *Printre cei dintâi*, despre oamenii din Gradiștea, satul său natal, cu o vagă contextualizare în problematica epocii.

10 noiembrie

- În „România liberă”, Al. Săndulescu publică un articol intitulat *B. Delavrancea: „Opere”, vol. I, II* („Recenzie”, p. 2; ediție realizată de Aurel Martin). Linia de recuperare a operei scriitorului este următoarea: „Realist critic de primă mărime, B. Delavrancea, prin opera sa de satiră socială, se așează cu cinste alături de marii clasici ai literaturii noastre. Dragostea de patrie și popor, compasiunea pentru cei asupriți, dezvăluirea unor aspecte esențiale ale societății burgheze caracterizează deopotrivă și opera lui Barbu Delavrancea. Fără spiritul ascuțit și caustic al autorului *Scrisorii pierdute*, dar capabil de o caldă evocare a oamenilor cinstiți, ceea ce îl apropie de Al. Vlahuță, B. Delavrancea își găsește un timbru personal, care-i conferă valoarea și originalitatea. Zugrăvind societatea pe care a cunoscut-o și în mijlocul căreia a trăit, în ciuda carierei sale politice burgheze, care a lăsat urme nefaste asupra unei părți din operă, Delavrancea a reușit să dea un tablou realist al societății sale și să se facă remarcat printr-un viu spirit de observație”. În mod așteptat, este contestată influența naturalistă a unora dintre nuvelele lui Delavrancea: „Există în opera scriitorului însă anumite pete de umbră, expresie a influențelor pe care le-a exercitat asupra-i mediul în care s-a desfășurat cariera lui politică. Cea mai izbitoare este tendința naturalistă din unele povestiri ca *Zobie* și *Milogul*, care culminează în *Liniște* și *Trubadurul*. În ciuda dezvăluirii unor aspecte profund realiste în asemenea lucrări întâlnim predilecția scriitorului spre descrierea insistentă a scabrosului, a psihologiilor bolnăvicioase, a vieții strict biologice. Abandonarea metodei realiste scade din valoarea artistică făcând anumite opere de-a dreptul nerealiste (piesele *A doua conștiință*, *Trubadurul*).”

- În „Scânteia tineretului” Ștefan Iureș publică poezia *Ordinul muncii cl. I*, un discurs tezist de tip encomiastic.

12 noiembrie

- „Contemporanul”, nr. 46, publică un articol intitulat *Eroii lui Anton Pann* (la comemorarea a o sută de ani de la moartea scriitorului), care poartă semnătura lui Ștefan Bănulescu.

• O *Jalbă către Moș Gerilă*, adresată fostului Moș Crăciun de un anume „Șișu Dragomir” și semnată „pentru conformitate” de Fănuș Neagu, este o un text-foileton al viitorului prozator, în care mărcile marelui său talent sunt deja vizibile și, în mare măsură, în răspăr cu clișeele epocii: „iubesc toamna ca pe a doua soție”; „lungește toamna până-n primăvară” etc.

13 noiembrie

• În „România liberă” sunt publicate lucrările distinse cu Premiul de Stat al R.P.R. (*Acordarea Premiului de Stat al R.P.R. pentru lucrările deosebit de valoroase realizate în anul 1953*, cu precizarea „Urmare. Începutul în *România liberă*, nr. 3144”): în domeniul prozei, clasa I, în valoare de 30.000 lei, Geo Bogza, pentru volumele *Anii împotrivirii* și *Meridiane sovietice*; Camil Petrescu, romanul *Un om între oameni*; clasa a II-a, în valoare de 25.000 lei, Istvan Asztalos, povestirea *Inimă tânără*, I. Ludo, romanul *Domnul general guvernează*; clasa a III-a, în valoare de 15.000 lei, Vladimir Colin, volumul *Basme*, Vicol Dragoș, *Valea fierului*, András Sütő, *Pornesc oamenii*; în domeniul poeziei: clasa I, în valoare de 30.000 lei, Cicerone Theodorescu, *Un cântec din ulița noastră* și traducerea *Vasili Tiorkin* de Al. Tvardovski; clasa a II-a, în valoare de 25.000 lei, Demostene Botez, *Floarea soarelui*, Miron Radu Paraschivescu, *Laude*, Ferenc Szemler, *Harcolni hiven* („A lupta cu devotament”); clasa a III-a, în valoare de 15.000 lei, Al. Andrițoiu, *În țara moșilor se face ziuă*, Ștefan Iureș, *Cuvânt despre tinerețe*, Eric Majtenyi, *Orsegen* („De strajă”); în domeniul dramaturgiei: clasa a II-a, în valoare de 25.000, Aurel Baranga, *Miehl turbat*, Horia Lovinescu, *Lumina de la Ulmi*, clasa a III-a, 15.000 lei, Mihail Davidoglu, *Schimbul de onoare*, Tudor Șoimaru, *Afaceriștii*; în domeniul criticii literare, clasa a II-a, în valoare de 25.000 lei, Ovid. Crohmălniceanu, *Articole și cronici*, Panaitescu-Perpessicius, ediția critică a M. Eminescu, *Opere*; clasa a III-a, în valoare de 15.000 lei, Silvian Iosifescu, monografia *Caragiale*. □ Premiile vor fi decernate pe data de 24 decembrie, la Consiliul de Miniștri, în prezența oficialităților vremii. Redăm un fragment din discursul lui Camil Petrescu, unul dintre premianți: „Scriitorii văd în acordarea premiilor de stat nu numai răsplata osteneții lor, dar și îndemnul să năzuiască spre realizări de opere din ce în ce mai valoroase, în care oamenii muncii să-și regăsească oglindite preocupările lor, năzuințele și bucuriile lor, opere care să fie pentru ei un îndemn și ajutor în lupta pe care o desfășoară pentru o lume mai bună”. (cf. „România liberă”, nr. 3181, 25 dec., *Solemnitatea înmânării premiilor laureaților Premiului de Stat al RPR pe anul 1953*, Agerpres, p. 3).

18 noiembrie

• „Gazeta literară”, nr. 36, publică în pagina 1, sub titlul *Acordarea premiilor de Stat pentru lucrările deosebit de valoroase realizate în anul 1953* lista

lucrărilor distinse și a autorilor laureați (din domeniul literaturii, ordonați pe genuri literare): „În domeniul prozei, clasa I-a [sic !], în valoare de 30 000 lei: 1. scriitorului Geo Bogza – pentru volumele *Anii împotrivirii* și *Meridiane sovietice*; 12. scriitorului Camil Petrescu – pentru romanul *Un om între oameni*; clasa a II-a, în valoare de 25 000 lei: 1. scriitorului István Asztalos – pentru povestirea *Inimă tânără*; 2. scriitorului I. Ludo – pentru romanul *Domnul general guvernează*; clasa a III-, în valoare de 15 000 lei: 1. Scriitorului Vladimir Colin – pentru volumul *Basme*; 2. scriitorului Vicol Dragoș – pentru romanul *Valea fierului*; scriitorului Andras Sütő – pentru volumul *Pornesc oamenii*. În domeniul poeziei: clasa I-a , în valoare de 30 000 lei: 1. poetului Cicerone Theodorescu – pentru volumul de poezii *Un cântec din ulița noastră* și traducerea *Vasili Tiorkin* de Al. Tvardovski; clasa II-a , în valoare de 25 000 lei: 1. poetului Demostene Botez – pentru volumul de versuri *Floarea soarelui*; 2. poetului Miron Radu Paraschivescu – pentru volumul de versuri *Laude*; 3. poetului Ferenc Szemler – pentru volumul de poezii *Haracolni hiven* (A lupta cu devotament); clasa a III-a, în valoare de 15 000 lei: 1. poetului Al. Andrițoiu – pentru volumul de poezii *În țara moșilor se face ziuă*; 2. poetului Ștefan Iureș – pentru volumul de poezii *Cuvânt despre tinerețe*; 3. poetului Eric Majtenyi – pentru volumul de poezii *Orsegen* (*De strajă*). În domeniul dramaturgiei: clasa II-a, în valoare de 25 000 lei: 1. Scriitorului Aurel Baranga – pentru piesa de teatru *Mielul turbat*, 2. scriitorului Horia Lovinescu – pentru piesa de teatru *Lumina de la Ulmi*; clasa a III-a, în valoare de 15 000 lei: 1. scriitorului M. Davidoglu – pentru piesa de teatru *Schimbul de onoare*, 2. Scriitorului Tudor Șoimaru – pentru piesa de teatru *Afaceriștii*. În domeniul criticii literare: clasa II-a, în valoare de 25 000 lei : 1. criticului Ovid Crohmălniceanu – pentru volumul *Articole și cronici*, 2. Panaitescu Perpessicius, profesor – pentru ediția critică a *Operele* lui Mihai Eminescu; clasa III-a, în valoare de 15 000 lei; clasa a III-a, în valoare de 15 000 lei : criticului Silvian Iosifescu – pentru monografia *Caragiale*“ (lista premiilor acordate a fost publicată în aceeași perioadă și în alte reviste ori ziare, inclusiv în forma ei completă, incluzând și celelalte arte, domeniile de creație științifice, tehnice etc.). Pe prima pagină a „Gazetei literare“, lista premiștilor este încadrată de articole (de mulțumire și de asumare a datoriei de a continua activitatea pe frontul creației etc.) scrise de unii dintre aceștia (*Expresia unei înalte prețuriri*, de Geo Bogza, *O mare obligație morală*, de O. S. Crohmălniceanu). Publicistul Ion Mihăileanu semnează amplul articol *Inima și prețuirea poporului*. În partea de jos a paginii sunt publicate fotografiile unora dintre laureați: Camil Petrescu, Geo Bogza, Cicerone Theodorescu, Aurel Baranga, Demostene Botez, Ovid Crohmălniceanu. □ În același număr al “Gazetei literare“, tot în pagina 1, poeta Nina Cassian adresează colegilor o scrisoare deschisă intitulată *Scrisoare deschisă uni coleg de poezie* (sub genericul „Discuție despre poezie“): „Am citit în ultimele

numere ale «Gazetei literare» opinii variate despre cauzele care duc la inegalitatea în creație a unor poeți ai noștri. Eugen Jebeleanu pune accentul pe necesitatea însușirii marxism-leninismului; Maria Banuș, pe contactul permanent cu viața și cu oamenii; Marcel Breslașu s-a referit la auto-exigența autorului, care trebuie să fie mereu trează; Mihai Dragomir a subliniat faptul că nu e suficient să cunoști oamenii înaintați ai epocii noastre, ci că e necesar să scrii de pe poziția lor. Toate acestea la un loc sunt afirmații temeinice și adevărate. Fără îndoială că și tu, și eu, ne numărăm printre acei care, de-a lungul anilor, am publicat lucrări mai izbutite și altele mai palide, am avut impasuri și cotituri, îndoieli și elanuri. Aș vrea, însă, să-ți spun ceva: cred că mai există o cauză care poate frâna dezvoltarea poeziei, și anume, slaba aplicare, în practică, a principiului criticii și autocriticii în lumea noastră literară. [...] □ În „Gazeta literară” (nr. 36), Dumitru Mircea semnează articolul *Despre construirea personajului în romanul „Bărăgan”* (cu supratitlul „Note de lectură”), care se încheie cu următoarele rânduri: „[...] Romanul lui V. Em. Galan e o carte care pune probleme complexe. Și cititorului obișnuit, și cercetătorului literar și scriitorului. Am exprimat aici câteva păreri despre construirea personajului, încă nu suficient limpezi. Dar s-ar putea cerceta mai departe, cu mai multă atenție și această problemă și felul cum și-a alcătuit osatura cărții, acțiunea, conflictul. Pentru că, deocamdată, în *Bărăgan* există numai acțiuni și conflict dispartate, neînchegate unitar decât prin faptul că Filip se află prezent în fiecare. Cum zic, o carte cu probleme care îți prilejuiesc satisfacție. De aceea se cuvine să discutăm despre dânsa. Și, în general, sar cuveni să discutăm mai mult despre meșteșugul și despre arta scriitorilor noștri. Există și se dezvoltă neîncetat. Îmbucurător. Și se dezvoltă cu atât mai mult cu cât scriitorii studiază și pricep mai bine fenomenele realității noastre sociale”. □ În chestiunea mult dezbătută a „eroului pozitiv” (respectiv a „eroului ideal”) în literatura realist-socialistă, noi lămuriri – de pe o poziție mai degrabă ostilă campaniei radicale în favoarea eroului „ideal” neverosimil, întruchipare a perfecțiunii absolute – sunt aduse, în nr. 36 al „Gazetei literare”, de articolul unui autor sovietic, B. Riurikov, unde se afirmă, între altele: „[...] Dar scriitorul, când își creează eroii, nu pleacă de la rețete, ci de la viață; adevăratul Ceapaev este, în viață, un om inteligent și talentat, cu o voință puternică; în unele probleme politice, el putea însă să se orienteze și ceva mai slab; [...]. În fiecare om se îmbină într-un fel unic părțile pozitive cu cele negative; nici un farmacist nu va putea să precizeze câte elemente pozitive și câte negative trebuie să cuprindă eroul pozitiv. Fără a născoci scheme abstracte, trebuie să analizăm fiecare caz în parte, în ceea ce are el specific. Dacă făurim imaginea eroului, pornind de la eliminarea pe cale rațională a unor trăsături nepotrivite pentru el, neglijând conținutul concret și viu al imaginii – nu se poate realiza decât o schemă «ideală» pe care încă Belinski o lua în derâdere: “Dacă este un erou de roman, el e și frumos, și cântă minunat

din gură și din chitară, și face versuri... și are și o forță neobișnuită”. Adepții teoriei «lipsei de conflict» spuneau că nu trebuie să scriem despre laturile întunecate ale vieții, despre rămășițele vechi, despre fenomenele negative, deoarece toate acestea ar fi «netipice» și neesențiale. Astăzi, adepții schemelor «ideale» îi critică pe scriitorii care arată lipsurile personajelor lor. Astfel, se poate vedea foarte ușor cum se ascunde, sub un alt aspect, tendința de a polei realitatea. Din punctul de vedere al dogmaticilor, care caută un fel de perfecțiune moartă, mulți dintre *eroii cei mai iubiți* ai literaturii noastre nu pot fi socotiți cavaleri viteji și fără pete. De fapt, tocmai aceștia sunt adevărații «eroi ideali», care pot să fie exemple și modele de urmat: ei stănesc năzuințele cele mai curate, cele mai ideale și pline de avânt ! Fiindcă sunt oameni vii, prezentați în mișcarea și în dezvoltarea lor; ei ar putea să aibă și lipsuri, pe care le înlătură în procesul creșterii, în procesul dezvoltării și al luptei lor.[...]

• Nestor Ignat publică în „Scânteia” un articol intitulat *Un izvor de încredere în forțele literaturii noastre*, dedicat scriitorilor premiați cu Premiul de Stat în 1953, eveniment considerat reprezentativ pentru noul context în care „recunoașterea și prețuirea muncii creatoare a devenit [...] un fenomen cu caracter de permanență și continuitate.” Cronicarul rezervă un spațiu amplu prezentării laureatilor, a operelor premiate, a tematicii și a genurilor abordate, oferind din belșug argumente pentru legitimitatea selecției canonice, prin raportarea consecventă la corpusul doctrinar realist-socialist și la învățătura partinică. Între autorii omagiați o poziție privilegiată o dețin Geo Bogza cu volumele *Anii împotrivirii* („un exemplu viu, actual, de publicistică de înalt nivel artistic, în slujba poporului, o pildă pentru toți scriitorii și ziariștii noștri de astăzi”) și *Meridiane sovietice* („vast poem în proză despre măreția fără seamă a țării constructorilor comunismului”) și Camil Petrescu cu romanul *Un om între oameni*, reprezentând „nu [...] numai încununarea operei realiste a unuia dintre cei mai de seamă scriitori ai noștri, ci o etapă calitativ nouă, mai înaltă în creația sa”, fiind „una din marile noastre opere literare realist-socialiste închinată trecutului.” Sunt amintite, în aceiași termeni elogioși, romanele lui Mihail Sadoveanu - *Mitrea Cocor*, Petru Dumitriu - *Drum fără pulbere*, V. Em. Galan - *Bărăgan* (din 1954), I. Ludo - *Domnul general guvernează*, Dragoș Vicol - *Valea fierului*, volumul de nuvele al lui Sütö András, *Pornesc oamenii* și volumul de *Basme* al lui Vladimir Colin. Dintre poeți sunt menționați Cicerone Theodorescu, Demostene Botez, M. R. Paraschivescu și S. Ferenc, apoi mai tinerii Al. Andrițoiu și Șt. Iureș (care „au datoria de a-și ridica creația pe o treaptă mai înaltă”), iar dintre dramaturgi – A. Baranga, cu comedia *Mielul turbat*, H. Lovinescu, cu *Lumina de la Ulmi*, M. Davidoglu cu *Schimbul de onoare* și Tudor Șoimaru, cu *Afaceriștii*. Un spațiu larg este dedicat, în cele din urmă, criticilor (Ovid S. Crohmălniceanu, cu volumul *Cronici și articole*, Perpessicius, cu ediția critică a operelor lui Eminescu și Silviu Iosifescu, cu monografia *Caragiale*), a căror premiere

atestă „interesul și atenția deosebită pe care partidul și guvernul le acordă dezvoltării acestor importante domenii literare” – critica și istoria literară (ca „valorificare a moștenirii literare clasice”). Articolul lui N. Ignat sfârșește prin a sublinia că „Premiile de Stat pe 1953 care ne dau o imagine a largimii și unității frontului nostru literar, a forțelor artistice ce pășesc pe calea rodnică deschisă de partid pe baza experienței sovietice, sunt încă un izvor de încredere că există toate condițiile pentru ca literatura noastră să se ridice, într-un scurt răstimp, la înălțimea marilor sarcini ale vieții poporului”. □ În același număr, pe pagina 3, Mihai Beniuc publică poemul *Glasul popoarelor*, dedicat memoriei tovarășilor care s-au jertfit în focul luptei de clasă, jertfă care stă la temelia prezentului și a viitorului luminos: „Fiecare ceas tihnit de azi/ Fu plătit cu sânge de viteaz,/ Pentru fiecare bucurie/ Au pierit de-ai noștri poate-o mie/ Au căzut să fie pace, pâine/ Și-o nădejde cu temei în mâine.”

19 noiembrie

- Cu un prilej comemorativ, Teodor Vârgolici publică în „România liberă” articolul **35 de ani de la moartea lui Alexandru Vlahuță**, încercând să corecteze o așa-zisă „eroare de receptare” prin care scriitorul ar fi redus la statutul de „epigon eminescian”: „Părăsind atitudinea decepționistă, A. Vlahuță se ridică cu hotărâre împotriva societății care îl înăbușea, creând opere de adânc realism, pline de forță critică. În multe din poeziile sale, Vlahuță dezbată problema rolului artistului în societatea burgheză, arătând că această societate strivește pe cel care încearcă să spună adevărul. În poezii ca *Tu ești poet*, *Liniște*, *Delendum*, poetul critică cu asprime lumea claselor posedante care privește arta ca un mijloc de a storce profit. [...] Călăuzit de o concepție activă în fața vieții, de dorința de a vesti «o lume nouă», A. Vlahuță a rupt vâlul ce acoperea durerea și exploatarea din țara noastră. Cea mai grăitoare în acest sens este poezia *1907*. Scrisă chiar în anul răscoalei, poezia arată tuturor că «minciuna stă cu regele la masă», că expoziția jubiliară care proslăvea «belșugul» adus de Carol I era cea mai sfruntată minciună, deoarece «sub crengi de brad trosnește putregaiul» și «ruină-i sub hârtia poleită»”.

20 noiembrie

- Dumitru Micu semnează în „Scânteia tineretului” cronica la *Pasărea furtunii*, apărută de curând la Editura Tineretului, remarcând „numeroase episoade remarcabile”, observând însă că povestirea „e lipsită de o construcție de ajuns de încheată” și conchizând că scrierea e menită „să contribuie la înnobilarea, la înălțarea morală a omului”

21 noiembrie

- Horvath Istvan publică în „România liberă” poemul *Pe meleagurile lui Bălcescu*, în traducerea lui Ioanichie Olteanu (p. 2).

• În „Gazeta literară“, nr. 37, sub titlul *Despre exigența poetică*, S. Damian publică o critică aspră a poeziei aparent intangibilului, până atunci, Eugen Frunză (care, criticat anterior și de alți critici sau publiciști, fusese de regulă „protejat“ de factorul politic superior, autorii atacurilor fiind aspru muștrați, de condeie mai obediente). Articolul e construit cu mare atenție pentru conformarea la dogmele oficiale ale vremii, și tocmai de pe poziția acelor dogme e contestată producția lirică (mai recentă) a lui Eugen Frunză: „În urmă cu câțiva ani, Eugen Frunză s-a afirmat în poezia noastră prin orientarea promptă în problemele actualității, prin abordarea îndrăzneată, fățișă, a temelor legate de politica partidului clasei muncitoare, de activitatea de construire a socialismului în țara noastră. Poezia sa se distingea prin afirmarea pasionată a frumuseții vieții noi, prin proclamarea în versuri de o gravitate solemnă a dragostei sale pentru patrie. [...] Sinceritatea pătimășă, fără reticențe, cuceritoare chiar în simplitatea și uneori în caracterul ei abrupt – era o notă distinctă care evidenția poezia lui Eugen Frunză. O altă trăsătură specifică era imprecizia violentă, dezlănțuită împotriva vrăjmașilor vieții pașnice. [...] S-a arătat în mod just că Eugen Frunză este un poet combatant, prezent întotdeauna la postul său de observație avansat, consecvent cântăreț și apărător al cuceririlor puterii populare. Această participare militantă pe frontul de luptă este urmată cu destulă consecvență de unii poeți. Dar ieșind în arena poeziei cu arme puține și șubrede poți să discreditezi adesea ideea pe care vrei s-o afirmi cu toată pasiune și sinceritatea, să compromiți conținutul nou pentru care pledezi cu înfocare. Judecat în această lumină, volumul *Față-n față* dovedește o regretabilă stagnare în creația lui Eugen Frunză, poetul alegând adesea calea rutinieră a convenționalismului. Eugen Frunză nu este întotdeauna preocupat în mod profund de necesitatea găsirii unui adevăr poetic nou, găsim care presupune îmbogățirea experienței de viață, lărgirea orizontului. Consecința nu este numai o sărăcire a formei artistice, ci o îngustare extremă a conținutului artistic, o gamă redusă de meditații și idei poetice. Urmărind versurile reunite în volum ai senzația unei reveniri persistente, obositoare. [...] Repetiția ideilor, o anumită uniformitate a conținutului poetic în volumul lui Eugen Frunză provin dintr-o înțelegere simplistă a principiilor esteticii marxist-leniniste, cu privire la esența și specificul liricii. Poetul rămâne încă adesea prizonierul unei viziuni vulgarizatoare, considerând că poezia se reduce la traducerea în limbaj poetic a unei observații generale juste, expusă cu un anumit elan declamator. Singură ideea generală, abstractă, i se pare suficientă pentru crearea imaginii poetice. [...] Această interpretare îngustă a conținutului liricii nu-l ajută pe poet să ridice temele însemnate pe care le tratează la înălțimea marilor generalizări artistice. [...] Dar cititorii îi pretind poetului profunzime și varietate în alegerea ideilor poetice, îndrăzneală în descrierea multilaterală a lumii spirituale, a omului nou, a procesului complicat al înfrângerii mentalității

burgheze din conștiința oamenilor, al formării conștiinței comuniste. Numai adâncimea și complexitatea conflictelor de viață, forța generalizărilor artistice, alimentând intervențiile lirice ale poetului, vor putea determina prospețimea și expresivitatea vocabularului poetic, armonia interioară a poeziei. Scriitorul care dă un exemplu atât de bun, tratând temele actualității, fiind prezent continuu pe baricadă, ar trebui să se gândească dacă insuficienta exigență, înțelegerea simplistă a specificului liricii, subestimarea culturii poetice, nu duc la producții serbede, care sărăcesc chiar tematica abordată. În felul acesta, el oferă fără să vrea exemple tezelor apolitice, diversioniste, care încearcă în mod ridicol să susțină caracterul «nepoetic» al realității contemporane. Combătând cu intransigență infiltrațiile formaliste, estetizante, în poezia noastră, critica literară marxist-leninistă trebuie să infirme cu tărie și tendințele vulgarizatoare, de nivelare și amplificare primitivă a conținutului poeziei, mai ales când asemenea tendințe stânenesc dezvoltarea creatoare a unui poet talentat. Critica severă are drumul ei plin de asperități. S-ar fi putut îndulci observațiile, atenua aprecierile. Dar îngăduința unora, flatarea, tocește obiecțiile critice, înstăpânește atmosfera stătută de toleranță reciprocă, care stingherește orice dezvoltare, orice tentativă de înnoire“.

25 noiembrie

• În „Scânteia tineretului”, Vera Călin semnează articolul *260 ani de la nașterea lui Voltaire*, fiu al „unei burghezii pregătită să sfarme edificiul societății feudale și să conducă spre revoluție întreaga stare a treia din care făcea parte; dar, în același timp, al unei burghezii stăpâne pe puterea economică și, prin urmare, de pe atunci clasă exploatare.” Dar „lupta generoasă și consecventă împotriva instituțiilor depășite, a ideilor retrograde, a prejudecăților de orice soi, în favoarea progresului l-a făcut să îmbrățișeze adesea nu doar cauza burgheziei în atac, ci a tuturor celor oropsiți și nedreptățiți, a întregii stări a treia”, o schimbare de opțiune ideologică argumentată de „clasicii marxismului.”

26 noiembrie

• „Cronica literară“ din nr. 48 al „Contemporanului“, semnată de Al. Simion, tratează despre romanul satiric al lui Sergiu Fărcășan *J. B. C. trece cortina*, apărut cu puțină vreme în urmă: „Demascarea propagandei imperialiste, dezvăluirea chipurilor reale ale calomniatorilor poporului nostru, tălmăcirea sensului politicii lor și înfierarea ei cu fierul roșu al satirei e o sarcină de frunte pentru scriitorii noștri. *J. B. C. trece cortina* împlinește tocmai o astfel de sarcină. Romanul satiric al lui S. Fărcășan este istoria pățaniilor ziaristului american J. B. Clawhead trimis la București cu sarcina de a improșca cu noroiul minciunilor festivalul mondial al tineretului și țara pe pământul căreia s-a desfășurat această grandioasă întâlnire închinată luptei pentru pace.

S. Fărcășan a demonstrat în romanul său vervă satirică autentică. Faptul că după *Direcția mișcării hârtiilor*, schița satirică publicată cu mulți ani în urmă, el a revenit la același gen în *J. B. C. trece cortina* e semnificativ pentru tendința dezvoltării talentului său. Romanul, și mai cu seamă genul unui asemenea roman, pun în fața scriitorului probleme complexe. Rezolvarea lor a fost cu atât mai anevoioasă cu cât autorul a hotărât să lărgască sfera de acțiune a romanului, să adâncească satira prin introducerea unor eroi pozitivi activi, prin recurgera pe alocuri la maniera publicistică, prin îmbinarea expunerii obiective cu intervențiile directe, deschise. Nu pretutindeni încercările sale au fost încununate de succes. În ceea ce privește însă observațiile răspândite din belșug în cuprinsul romanului, ele se remarcă printr-o vioiciune satirică indiscutabilă. Ele ridiculizează dușmanul, dezvăluindu-i micimea sufletească. Patosul demascării satirice lovește aici cu precizia unei arme vine puse la punct. [...] Sarcina artistului constă în a arăta că din moment ce înălțimea propagatorului ideologiei imperialiste nu depășește orizontul moral al goanei după profit, în numele căreia sunt permise minciuna, josnicia, ipocrizia, orice manevrări iscusite nu-l pot salva de crah politic și moral în fașa oamenilor sinceri și cinstiți. Credem, că Fărcășan ar fi trebuit să-și îndrepte cu mai multă insistență în această direcție realele sale posibilități în satiră. [...] Lipsurile semnalate și observațiile pe marginea lui J. B. Clawhead nu anihilează calitățile serioase ale cărții. [...] *J. B.C. trece cortina* e o carte de preț tocmai pentru că ea depășește nivelul unei exprimări discursive; de aceea e în măsură să antreneze atenția cititorului, să-i cucerească interesul și simpatia. [...] Dacă scriitorul nu era desigur obligat să completeze toate datele posibile asupra lui Tomescu: «Ce metode înaintate de muncă folosea, cum își petrecea timpul liber, cum își ridica orizontul spiritual, cultural, cum ducea munca de lămurire în familie», scăpări pentru care scriitorul își exprimă în încheiere regretele sale ironice, el ar fi fost totuși obligat în numele sarcinii pe care și-a asumat-o, să creeze,, indiferent pe ce cale, un personaj cât mai viu. Calitățile certe ale romanului *J. B. C. trece cortina* îndreptățesc din plin nădejtile legate de activitatea ulterioară a lui S. Fărcășan în domeniul genului satiric. Cartea merită o apreciere caldă, pozitivă. În parte, ea a cucerit de pe acum și va cuceri, fără îndoială, simpatia unor cercuri și mai largi de cititori. Proza satirică cu tematică antiimperialistă se află încă la începuturile ei, de aceea e firesc să-i fie caracteristică o serie de lipsuri, care pot fi și vor fi desigur îndepărtate. Lucrările apărute până acum dovedesc că există în literatura noastră forțe valoroase în acest domeniu.[...]”.

28 noiembrie

• Câteva considerații din cronica superficială a Georgetei Horodincă, *Drumul lui Darie*, („România liberă”, nr. 3158, „Recenzie”), prilejuită de apariția romanului *Rădăcinile sunt amare* de Zaharia Stancu: Darie, cu „optimismul” și

„îndrăzneala” lui ar reda „o imagine veridică a omului din popor”, iar drumul acestuia spre București ar avea „semnificația unui drum spre viitor”.

[NOIEMBRIE]

• Ca o probabilă contrabalansare față de politica publicației (deschisă față de reînnoirea estetică) și ca auto-critică indirectă ar trebui privite, poate, și creațiile poetice urmând linia oficială, publicate în nr. 8 (noiembrie) al revistei „Steaua”: Aurel Gurghianu, *Sonda și Tabla de onoare*, p. 5-7; Victor Felea, *Greva, Solia neagră, Unui comunist*, p. 15-18; etc. □ Se reține și colaborarea lui Lucian Blaga, cu traduceri *Răsare soarele* și *Povestea drumului* (p. 38-39), precedate de următoarea precizare: „Începând cu acest număr, vom publica un ciclu de poezii din lirica universală, în traducerea lui Lucian Blaga. Poeziile pe care le publicăm aici sunt printre cele mai vechi din câte se cunosc. Poezia chineză *Răsare soarele*, un imn închinat muncii, este datată în mod legendar cu anul 2000 î. e. n. *Povestea drumului*, un străvechi poem în proză, este o creație folclorică a popoarelor din Africa Centrală”. (În nr. următor, 9 (decembrie), al aceleiași publicații, Lucian Blaga publică o serie de traduceri *Din poezia egipteană. Sec. XVI-XIV î.e.n., Imn soarelui și Cântec de iubire*, p. 73-74). □ Tânărul prozator Dumitru Radu Popescu publică proza *Zi de vară* (p. 40-48) □ Articolul lui V. Ivanov și I. Cernouțan, ***Știința despre literatură și critică – sector important al muncii ideologice*** (articol preluat din nr. 14/1954 al revistei sovietice „Kommunist” și reprodus la rubrica intitulată „Carnet sovietic”; urmare în nr. următor, 9, ac. rubrică, p. 98-106) avansează aceleași poncife ale criticii ideologice: tezele leniniste despre partinitatea literaturii și problema „moștenirii literare”, concepția marxist-leninistă despre arta „ca fenomen suprastructural”; referiri la „lupta cu tot felul de denaturări și influențe ale ideologiei burgheze” (sesizabile în revista „Novâi mir”); problema eroului pozitiv etc.

• Interesantă este apariția lui Tudor Arghezi în numărul 11/1954 al revistei „Viața Românească”. De altfel, acesta este anul când, după articolul din 1948 al lui Sorin Toma (*Poezia putrefacției sau putrefacția poeziei*, publicat în „Scânteia”), poetul începe să revină în publicistica literară și scoate chiar volumul de versuri „copilărești”, *Prisaca*. Colaborarea sa la această ediție a „Vieții Românești” constă într-un articol despre ***Anton Pann***, apărut, alături de un text al lui Paul Cornea (***Un clasic al literaturii populare***), sub genericul „Centenarul lui Anton Pann”. Citit la literă, articolul lui Tudor Arghezi nu cuprinde niciuna dintre sintagmele tipizate ale epocii. Dimpotrivă, în fiecare frază, poetul este el însuși, cu scrisul alert, fermecător colorat, cu un lexic aparte și, fără îndoială, cu multă forță de pătrundere în miezul subiectului pe care îl dezvoltă: „Facultatea de invenție a lui Anton Pann, într-o formă pe care el însuși o recunoștea, scriind în lăbărțarea grabei, inferioară intențiilor lui, e, relativ, copleșitoare: el scrie, aleargă, se frământă, se sperie hărțuit între

pasiuni rebele și nobile preocupări, terorizat de Zamfira lui, de nevestele altora, care toate au avut pesemne de ce să-l iubească la nebunie, fugind de la una la alta de frica unui bărbat, negustor de porci, sau a unui boier înșelat, dintr-un dulap sau pe fereastră, săracul, până la bătrânețe. [...] În ceasurile lui de secretă pocăință, dezmințită a doua zi de scăpărarea îmbietoare a ochilor verzi ai unei credincioase, prezentată la ușa altarului cu pomelnicul, prescura și lumânărica de acatist, Pann trebuie să fi cântat deseori în sine entifonul pe glasul al patrulea: *Din tinerețele mele/ Multe patimi se luptă cu mine*". Deosebirea de discursul lui Paul Cornea, doct, dar conformist și forțat să intre în tiparele ideologice ale epocii în foarte multe locuri, este evidentă. El vorbește despre „războiul victorios al Rusiei împotriva Turciei”, despre „boierimea dedată luxului”, „asuprirea țăranimii”, despre răscoala lui Tudor Vladimirescu, „mișcarea de eliberare socială și națională”, „opere valoroase care răspundeau comenziilor sociale a poporului” etc. În plus, străduințele de a-l apropia pe Anton Pann de revoluționarism, în vorbă dacă nu în faptă, sunt vizibile în text: „Ca unul care împărtășea cu poporul umilințele și obida, Anton Pann trebuie că nutrea claselor exploatatoare o ostilitate fâțișă. A fost un revoluționar? În sensul unei lupte deschise pentru răsturnarea regimului feudal, desigur că nu. [...] În schimb, în operă apar atacuri la adresa împilatorilor și se străvede peste tot critica socială”. □ Trei texte din acest număr sunt publicate „În întâmpinarea celui de al doilea Congres Unional al scriitorilor sovietici”: *Discuțiile literare din Uniunea Sovietică și învățămintele lor pentru literatura noastră*, de Mihai Novicov („Noi nu avem nevoie de curaj în general, ci de curaj în apărarea anumitor principii, în lupta pentru anumite scopuri. Curajul nu trebuie să fie confundat cu respingerea, ca la scriitorii decadenți, și nici să devină baza defăimării și deformării vieții noi”), *Fără dragoste față de popor, nu se poate scrie despre popor*, de Vilis Lațis, și *Eroii vii ai literaturii sovietice*, de Boris Polevoi, ultimele două preluate din presa sovietică. □ La rubrica „Texte și documente”, un foarte interesant material alcătuit de Constantin Ciopraga prezintă corespondența lui *G. Ibrăileanu către G. Topârceanu*. □ Rubrica de „Teorie și critică” este susținută, între alții, de Sică Alexandrescu (*Despre „Torpilorul Roșu”*, debutul în dramaturgie al lui Vladimir Colin) și Miron Radu Paraschivescu („*Universitățile mele*” – observații despre traduceri, despre propria experiență de traducător și despre versiunea românească a unei antologii din poeziile lui Pușkin), iar „Recenzii” semnează Alexandru Philippide, Al. Kirițescu și alții.

DECEMBRIE

1 decembrie

- Revista „Flacăra” publică fotografiile tuturor laureaților Premiului de Stat.

2 decembrie

• George Macovescu semnează „cronica literară” din numărul 38 al „Gazetei literare”, comentând romanul *J. B. C. trece cortina*, de Sergiu Fărcășan. Cartea este analizată și, în general, elogiată, însă, cu prudență, cronicarul refuză să-i recunoască statutul de roman, socotind-o pamflet: „[...] Sergiu Fărcășan a arătat în această carte multă fantezie și pricepere în găsirea procedeelelor de satirizare, De aceea, el nu avea nevoie să adauge episoade nesemnificative care slăbesc forța satirică a pamfletului. Insistăm asupra acestui fapt – deși lipsurile semnalate nu sunt determinante pentru valoarea volumului *J. B. C. trece cortina* – tocmai pentru că Sergiu Fărcășan este la începuturile lui de scriitor satiric. Dezvoltarea lui depinde și de părăsirea unor tendințe prezente de altfel și în munca altor autori de satiră. Șarja exagerată în direcția nedezvoltării firești a vieții a părăsirii elementelor raționale ale realității, poate produce efecte umoristice ieftine, însă nu poate duce la satiră. la distrugerea prin râs a fenomenelor negative. *J. B. C. trece cortina* este un valoros pamflet satiric. Faptul că autorul i-a adăugat drept subtitlu «Romanul fantasticelor pățanii și aventuri și coșmaruri ale curajosului James B. Clawhead, marele maestru al Obiectivității, omul care a trecut Cortina» nu poate să conducă apriori la premiza că avem de a face cu un roman, specie cu legile ei și caracteristicile ei proprii. Am greși dacă, voind să apreciem valoarea volumului *J. B. C. trece cortina* am opera cu noțiuni care nu i se potrivesc. Cartea aceasta își are meritele ei în literatura noastră actuală. Este vremea când pamfletul politic trebuie să înflorească, deoarece avem destule ținte în care este nevoie să tragem. Cu multă vervă, cu fantezie, cu spirit de observație și simț satiric, Sergiu Fărcășan a scris un pamflet folositor luptei noastre. Și, de aceea, cititorii l-au primit cu interes”.

5 decembrie

• Din „România liberă” reținem o listă a noutăților editoriale („Note bibliografice”, nesemnat, p. 2): D. Th. Neculuță, *Spre țărnul dreptății* (ESPLA, cu următoarea prezentare a scriitorului: „Neculuță a reușit să înfrângă mizeriile vieții pe care o trăia datorită contactului pe care l-a avut cu mișcarea muncitorească și cu ideologia ei revoluționară. El a fost un adevărat agitator, un poet care a înțeles că nu poți sluji cum trebuie poporul prin scris dacă nu-i slujești și în viața de toate zilele. [...] Neculuță îndeamnă poporul la rezistență și la luptă împotriva celor care i-au îngredit «drumul la dreptate». Această idee răzbate din multe poezii ale lui (*Martiri și călăi, Cor de robi, Moment de revoltă, Sonete* etc.)”); I. Pop-Reteganul, *Povești ardelenesti* (Editura Tinerețului); Ion Agârbiceanu, *Schițe și povestiri* (ESPLA).

7 decembrie

• Într-un articol din „România liberă”, G. Căliman oferă unele informații despre *Intensificarea relațiilor culturale cu străinătatea*: „Operele literaturii

clasice și contemporane universale sunt larg răspândite în țara noastră. Dintre aceste opere numai în perioada 1949-1954 au apărut la noi 9.819.000 exemplare. Pentru o mai bună cunoaștere de poporul român a literaturii universale, Editura de stat pentru literatură și artă depune o activitate intensă pentru traducerea și editarea operelor străine. În acest scop, în cadrul editurii a fost constituit un comitet compus din scriitori și poeți, care pregătesc traducerea operelor până acum necunoscute publicului român. Au fost efectuate cu succes traduceri din Shakespeare, din operele marelui poet englez P.B. Shelley, din V. Hugo, Schiller, Heine și Goethe, Pușkin, Lermontov, Nekrasov, Jorge Amado, Pablo Neruda, Maiakovski, Jonathan Swift, Charles Dickens, Emile Zola, Mark Twain, T. Dreiser și alții. [...] În marile librării din cele mai diferite orașe din lume astăzi se găsesc traduceri din literatura noastră clasică și contemporană. Astfel, pe lângă larga răspândire într-un număr foarte mare de țări a traducerilor din Caragiale, Eminescu, Al. Sahia, Negruzzi etc., opera maestrului M. Sadoveanu, *Mitrea Cocor*, a fost editată în URSS, Argentina, Italia, Franța, Finlanda, Ungaria, Suedia, Anglia, Cehoslovacia, Danemarca, Polonia etc. De asemenea astăzi sunt cunoscute cu mult peste hotarele țării operele lui Zaharia Stancu, Eusebiu Camilar etc.”

8 decembrie

- Gh. Cristea publică în „Scânteia” un text intitulat *Hagimurat acai povestește*, un soi de interviu narativ luat unui țăran tătar din Cobadin, care laudă minunatele vremuri noi ale colectivizării, plasate în contrast cu un trecut al tradițiilor, dar mai ales al exploatării și al mizeriei.

9 decembrie

- Un spațiu important, în numărul 39 al „Gazetei literare”, este consacrat Congresului scriitorilor sovietici, care urma să înceapă la 15 decembrie. Cea mai mare parte a primei pagini a revistei este dedicată „întâmpinării” menționatei manifestări. Articole festive sunt semnate de Eugen Frunză (*Marele exemplu*), Lucia Demetrius (*Maeștrii noștri*) ș.a. În centrul paginii, sub titlul *Un eveniment de seamă în viața literaturii sovietice și mondiale* e publicată o convorbire (realizată de „Reporter”) cu Mihai Beniuc, „Secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R.”: „Fapt este că astăzi literatura sovietică, ocupând poziția întâia pe plan internațional, prin conținutul ei ideologic și înalta treaptă artistică atinsă., este cea mai răspândită și cea mai căutată. Congresul al doilea al scriitorilor sovietici, de care ne mai despart câteva zile, este cu nerăbdare așteptat de scriitorii și masele de cititori din toată lumea. El își va îndrepta retrospectiv atenția asupra uriașilor pași făcuți pe drumul realismului socialist de scriitorii sovietici în cei 20 de ani, dar totodată va analiza perspectivele de dezvoltare ale literaturii [...] Hotărârile Congresului scriitorilor sovietici vor fi un document esențial pentru orientarea literaturii înaintate din întreaga lume și pentru ridicarea ei pe o nouă treaptă a măiestriei

artistice. Ele vor îndruma concret, pentru o nouă etapă a creației lor, pe scriitorii sovietici, pe cei din țările de democrație populară, precum și pe scriitorii progresiști din lumea capitalistă. În lupta lor pentru o literatură a Omului cu O mare, de care vorbea Gorki. [...] Din dezbaterile ce au avut loc în preajma Congresului, cred că pentru scriitorii din țara noastră s-au putut desprinde două învățăminte fundamentale. Primul este că numai viața studiată multilateral de pe cele mai înalte poziții ideologice, cu participarea activă a scriitorului la desfășurarea ei, poate asigura opere literare trainice cu amprente artistice ale personalității autorului. Discuțiile ample desfășurate în preajma Congresului scriitorilor despre crearea eroului pozitiv sau despre misiunea înaltă a poeziei, ne-au dat învățăminte prețioase pentru munca noastră scriitoricească. [...] După Congres, materialele ce vor apare vor fi larg dezbătute în ședințele secțiilor de creație, precum și în plenarele Uniunii Scriitorilor, cu atât mai mult cu cât noi înșine intrăm în faza pregătitoare a Congresului ce va avea loc în anul 1955. De la Congresul Scriitorilor sperăm să tragem învățăminte nu numai cu privire la creația literară realist-socialistă, ci și la organizarea optimă a condițiilor de muncă pentru scriitori". □ În același număr al „Gazetei literare“ este publicat poemul *Ție-ți vorbesc, Americă*, de Maria Banuș. □ În același număr al „Gazetei literare“, Paul Georgescu semnează un articol (*Pământul e rotund*) cu puternice accente critice la adresa creației unor tineri poeți, în special din rândul celor publicați în revista „Tânărul scriitor“. Scris cu vervă, cu umor uneori, fără să neglijeze realizări considerate demne de laudă ale poeziei tinere, articolul se conformează, desigur, liniei oficiale în materie de „îndrumare“ a literaturii: „[...] Să luăm [...] într-un sens strict expresia lui Alecu Russo – «arhivele popoarelor» – și să ne închipuim că am fi în situația unui cercetător din viitorul îndepărtat, sau dintr-o țară îndepărtată. Și printr-un artificiu îngăduit, să presupunem că acest cercetător, vrând să reconstituie viața din țara noastră, astăzi, nu ar avea la îndemână decât colecția pe anul 1954 a revistei «Tânărul scriitor». Din versurile publicate în această revistă – lăsând la o parte câteva poezii – ei ar reconstitui următorul tablou: România este o țară muntoasă, acoperită în întregime de păduri. Locuitorii ei nu cunosc viața în orașe și nici sate propriu-zis nu au, ci viețuiesc în bordeie (săpate în pământ) aflate unele de altele la mari depărtări. Drumul nu există, și de la o casă la alta, se merge pe poteci, prin codru. Toți oamenii merg călare. În România este mereu iarnă, de aceea locuitorii sunt gros îmbrăcați și poartă căciuli. Principala lor ocupație este oieritul. Dar pe lângă aceasta, unii mai fac și puțină agricultură. Agricultură se află într-un stadiu foarte înapoiat: se folosește plugul cu boi. Alte unelte agricole sunt: grapa, sapa, furca. Unii au și căruțe trase de boi, pentru care fac grajduri (din lut frământat cu paie), industria lor e casnică: seceri, ceaune, clopoței, bricege, baroase, iar femeile împletesc rogojini de papură. [...] Această imagine nu seamănă cu viața noastră reală, cum nu seamănă nici cu

producția poetică înaintată a tinerilor scriitori. Cu riscul de a supăra pe aceia care nu vor ca articolele să aibă «parte pozitivă și parte negativă» trebuie să semnalăm că tinerii scriitori au cunoscut, mai ales în ultimii doi ani, succese însemnate și pe deplin meritate. Versurile lui Alexandru Andrițoiu, Ion Brad, Emilia Căldăraru, Aurora Cornu, Aurel Gurghianu, Șt. Iureș, Aurel Rău, Florin Mugur și alții arată că aceștia nu pot fi socotiți tineri scriitori, ci au devenit scriitori tineri. Dar de abia și-au afirmat aceștia talentul că o nouă promoție de tineri poeți și-au făcut simțită prezența prin talentul lor evident. Din poeziile încă insuficient lucrate, din care răzbat multe influențe și nu toate bune, ale lui Nicolae Labiș se face simțit un talent deosebit. Versul prea încărcat de cripte, pisanii, noi vestiri și alți termeni evghenicoși, al târgovișteanului Gheorghe Tomozei, e totuși ferm, clar, cu tendințe spre armonia clasică, Cornelia Sălăjan aduce o sensibilitate reală cu stări încă difuze, iar versul cuminte al lui Rusalin Mureșan nu e lipsit de forță. [...]“. În continuare, Paul Georgescu remarcă faptul că succesele autorilor menționați nu au fost legate de revista „Tânărul scriitor“. Fiind analizată aceasta, îi sunt recunoscute și publicări de opere meritorii (de pildă: „[...] Un loc deosebit îl ocupă, credem poemul *Însemnări din cetatea Hunedoarei*, de Ion Horea.[...]”), însă partea preponderentă, în economia comentariului, îl reprezintă învederarea insuficiențelor poeziei promovate de respectiva publicație: „[...]Dar pe noi ne interesează aici în primul rând ce fel de poezii promovează redacția revistei. Mai întâi, «poezia codrului». Douăzeci de poezii, adică un sfert din producția poetică a primelor patru numere, au drept erou sau drept decor codrul. Eroul liric e înlocuit de eroul forestier, care devine un fel de zeu, de scop al vieții. [...] Aurel Covaci se identifică într-o logodnă misterioasă cu un copac, declarându-se gorun, așa cum unele triburi se identifică totemului, fiecare crezându-se crocodil, cacatoes sau hipopotam. În *Ce mi-a spus poporul*, poezie în care găsim câteva versuri de Marcel Breslașu, A. Covaci elogiază nu poporul creator de valori în procesul dinamic al istoriei, ci rezistența lui față de năvălirile străine, ci rezistența lui față de năvălirile străine (romani, turci), preamărind forța telurică. [...] Renunțăm la alte exemple, fiindcă toate sunt asemănătoare. De unde această recoltă de poeme pădurețe ? Unul dintre răspunsuri: despre păduri s-au scris multe poeme: și poezia populară, și clasicii noștri au lăsat modele nepieritoare. Și atunci e mai ușor să scrii după model, decât despre probleme noi, despre viața de azi, necuprinsă deplin în tiparele vechi. [...] Alteori însă se vorbește pe larg de viața de trudă a țăranului, jefuit de moșier și chiabur. Prezentul apare însă pudic, într-un vers, două, prizărit la coadă. Colectiviștii, când se duc la muncă, merg cântând (*Prin câmpurile colectivei* – H. Grănescu), George Iancu promite să cânte «de-un luceafăr răsărit», («ce raza-și cobor spre noi/ Secând tot veacul de noroi» – *Fluierul*), Vasile Moldoveanu actualizează așa: «Legănate, undele, de vânt/ Zvonuri de tractoare duc prin sate». Poetul Teică, după ce descrie în șase strofe o furtună,

actualizează: «Dar nu te sperii: după vifor /Și după munții de ninsoare/ Pe-aceleași plaiuri răsări-vor/ Mai mândre flori, mai mândru soare». Descriind *Valea Frumoasei*, poetul Buzilă încheie: «Ți-ai dobândit firescul nume iar/ Doar azi, în vremea noastră minunată/ Frumoasă vale, în frumoasă țară». De ce tinerii amintiți scriu mai substanțial despre un trecut pe care nu-l cunosc, mărginindu-se, când e vorba de prezent, să facă aluzii diafane la cântec, lumină, soare și alte epitete generale?... Răspunsul îl cunoaștem: fiindcă pe temele trecutului există nenumărate modele, iar realitatea vie a prezentului cere îndrăzneală, efort, reală originalitate. Și mai cere – ceea ce nu de deloc ușor – o cunoaștere adâncă și multilaterală a vieții, a procesului de construire a socialismului. [...] Am fi așteptat de la redacția revistei să stimuleze și să descopere talente noi, publicând în același timp și versurile celor mai buni poeți tineri, astfel încât să fie oglinda creației literare a tinerilor scriitori și în același timp o revistă de îndrumare. Aceștia au nevoie de o îndrumare atentă și competentă, care trebuie dată și prin articole documentate. Publicate în revistă. Combaterea influențelor ideologiei burgheze decadente, popularizarea operelor clasice din literatura română și universală, analiza operelor literaturii sovietice și a succeselor literaturii noastre noi constituie sarcini de onoare pe care redacția le-a nesocotit. [...]». □ Tot în numărul 39 al „Gazetei literare“, în cadrul campaniei de „întâmpinare“ a congresului scriitorilor sovietici (și sub supratitlul explicit *În întâmpinarea celui de-al II-lea Congres al scriitorilor sovietici*) este publicată, în traducere, prima pară a unui consistent articol teoretic-doctrinar (preluat, se precizează, din revista „Kommunist“, nr. 16/1954) semnat de mai mulți autori sovietici – P. Trofimov, I. Borev, V. Vanslov [Viktor Vladimirovici Vanslov, n. 1923, critic de artă, profesor și academician], V. Skaterscikov [Viktor Konstantinovici Skaterscikov, 1922-1977, doctor și profesor de filozofie] – și purtând titlul *Principiile esteticii marxist-leniniste*; textul cuprinde, exprimate metodic și sistematic, tezele doctrinei oficiale din epocă în privința teoriei artei, de pe baze puternic ideologizate: „[...] Artistul oglindește realitatea în opera de artă întotdeauna de anumite poziții ideologice. Prin modul în care sunt alese și tratate fenomenele realității, prin modul în care acestea sunt apreciate ideologic și artistic, se manifestă concepția artistului și idealurile lui sociale. Oglindind viața, artistul își precizează unele sau altele din țelurile lui sociale, el percepe evenimentele oglundite de pe poziția unei anumite clase sau păături sociale. [...] Cunoașterea realității nu se limitează la observarea ei empirică, ci presupune și înțelegerea ei profundă. Iar aceasta nu e cu puțință fără a avea o concepție înaintată despre lume și viață a clasei revoluționare. Concepția progresistă ridică pe artistul talentat la o mare înălțime și favorizează înflorirea artei lui. Pentru anumiți artiști talentați și cinstiți din societatea burgheză care caută să înfățișeze veridic realitatea, sunt caracteristice contradicția, dezacordul dintre adevărata esență a vieții – așa cum nu poate să n-o înfățișeze artistul realist – și dintre

înțelegerea și explicarea ei subiectivă, potrivit părerilor lui politice, filozofice etc. Ca un rezultat al acestui dezacord, întâlnim în operele unor astfel de scriitori, alături de tablouri veridice, personaje nereale care întruchipează ideile greșite, utopice, ale autorului. Această contradicție poate fi învinsă numai trecând conștient și fățiș pe poziția clasei înaintate, revoluționare, pe poziția clasei muncitoare, care exprimă interesele fundamentale ale tuturor maselor muncitoare. Drumul acesta l-au străbătut Theodore Dreiser, Louis Aragon, Pablo Neruda și mulți alți artiști: pe acest drum, ei au obținut succese însemnate, făcând din opera lor un bun al tuturor oamenilor progresiști contemporani. [...] Proletariatul, clasă consecventă și revoluționară până la capăt cere ca realitatea să fie înfățișată veridic, deoarece interesele lui coincid cu mersul obiectiv al istoriei. Partinitatea comunistă a creației artistice în arta realismului socialist presupune zugrăvirea veridică a tendințelor dezvoltării forțelor progresiste și condamnarea forțelor reacționare ale lumii contemporane. În felul acesta, partinitatea nu numai că nu limitează libertatea artistului, dar, dimpotrivă, îl ajută să înfățișeze cât mai veridic viața [...]”. Publicarea textului continuă în numărul următor al „Gazetei literare”. □ Sub titlul *Tendințe de minimalizare a satirei în poezie*, Ștefan Bănulescu publică în „Gazeta literară” un articol critic vizând două poezii satirice publicate de Al. Andrițoiu: „Originalitatea poeziei tânărului scriitor Alexandru Andrițoiu se remarcă și prin acea notă satirică sarcastică. Volumul *În țara moșilor se face ziuă*, care a primit de curând înalta prețuire a premiului de stat, cuprinde în poeziile închinat vieții dureroase din trecut a moșilor precum și în cele care vorbesc despre munca liberă și cuceririle de azi, versuri satirice împotriva dușmanilor vieții poporului. În activitatea tânărului poet ocupă un loc de seamă poeziile satirice antiimperialiste și acest lucru e o mărturie a preocupării scriitorului de a lărgi frontul creației sale militante. Este îmbucurătoare varietatea de probleme pe care poezia lui Al. Andrițoiu o îmbrățișează – și succesele obținute vestesc o dezvoltare pe care cititorii sunt îndreptățiți să o aștepte în creații de înaltă principialitate și expresie artistică. Este îndreptățită, pe de altă parte, și îngrijorarea pe care o simțim în fața superficialității manifestate de unele poezii pe care Al. Andrițoiu le-a publicat recent. Îndeosebi cele două poezii apărute în numărul 10 al «Vieții românești»: *Moșieria valahă către cățelușa ei* și *Povestea despre distinsa doamnă Haberman* – arată o minimalizare a satirei, o slăbire a obiectivelor ei. În special, prima poezie reduce satira împotriva acțiunilor josnice ale burgheziei la aspecte minore, pline de obscenități. [...]”.

• Laurențiu Fulga semnează, în „Scânteia tineretului”, o *Scrisoare deschisă unui tânăr din „cealaltă” Germanie*, un discurs narativ acid, anti-american și anti-fascist. □ În acest număr, cu continuare în ediția din 10 decembrie, Radu Cosașu face o amplă cronică a romanului *Bărăgan*, de V. Em. Galan, cu titlul *Se nasc eroii de care avem nevoie*. Insistând, în spiritul tezei enunțate în

titlul cronicii, asupra construcției personajului, îndeosebi a celui principal, activist de partid pe care romancierul îl „cunoaște pe dinăuntru”, cronica este de la un capăt la altul favorabilă, combătând chiar imputările făcute romanului de Dumitru Mircea.

10 decembrie

• Andrei Băleanu semnează, la rubrica „Note bibliografice” din „Scânteia”, un articol intitulat *Antologia poeziei românești*, cronică a primului volum, apărut la E.S.P.L.A., din *Antologia poeziei românești de la începuturi până astăzi*, care „înmănunchează versuri dintre cele mai bune și mai valoroase ale scriitorilor noștri clasici”. De la „bijuteriile creației populare [...] din care își trage seva întreaga literatură românească înaintată”, trecând prin „stihurile lui Varlaam și Dosoftei”, la poezia „cântăreților idealurilor noastre revoluționare” (Alecsandri, Gr. Alexandrescu, Bolliac, Bolintineanu) și la aceea a lui Th. Neculuță, N. Beldiceanu, T. Demetrescu, Ion Păun-Pincio și Const. Mille, antologia „ne dă posibilitatea să urmărim cum ceea ce este mai valoros în poezia românească a crescut și a înflorit pe rădăcinile viguroase ale folclorului național” și, ceea ce este și mai important pentru cronicar, „prin conținutul ei [...] confirmă întru totul acea importantă teză a esteticii marxist-leniniste, care arată că numai caracterul profund popular conferă operelor de artă capacitatea de a înfrunta timpul”. Pe de altă parte, volumul aduce „o prețioasă contribuție la valorificarea și popularizarea moștenirii culturale progresiste.”

16 decembrie

• Numărul 40 al „Gazetei literare”, ca și precedentul, este dedicat în bună parte celui de al doilea congres al scriitorilor sovietici, ale cărui lucrări începuseră între timp la Moscova. În prima pagină, un editorial nesemnat, o relatare de presă a Agerpres, un interviu (*Să folosim creator ajutorul literaturii sovietice*) cu V. Em. Galan (care făcea parte din delegația scriitorilor români la congresul de la Moscova, alături de M. Sadoveanu și M. Beniuc, după cum se precizează într-o notiță din partea de jos a paginii), o relatare a adunării care avusese loc la Casa Scriitorilor, 15 decembrie, „cu prilejul deschiderii celui de-al II-lea Congres al scriitorilor sovietici” (adunare la care criticul Ov. S. Crohmălniceanu ținuse o cuvântare, după care participanții adoptaseră textul unei telegrame ce urma a fi trimise congresului) ilustrează evenimentul; singurul text din prima pagină a revistei care nu e consacrat congresului amintit e, pe două coloane, un articol de omagiere a lui I. V. Stalin, cu prilejul aniversării nașterii acestuia (*75 de ani de la nașterea lui I. V. Stalin – marele continuator al operei lui V. I. Lenin*). □ În același număr, în pag. 2, e publicat un foarte amplu text de Horia Deleanu, intitulat *Discuțiile din preajma Congresului scriitorilor sovietici*, care dă seama în amănunt de felul în care au fost organizate și purtate dezbaterile publice (în coloanele presei, în

adunări și colocvii etc., desigur orchestrate și controlate de autoritățile superioare de partid și de stat) din U.R.S.S., în pregătirea congresului: „[...] Scriitorii și criticii s-au apropiat cu dragoste în discuții de chestiunile generale cele mai arzătoare ale literaturii ; ei au subliniat problema spiritului de partid al literaturii, valoarea educativă a zugrăvirii omului înaintat al epocii noastre, însemnătatea conflictului care trebuie să stea în centrul operei, necesitatea reprezentării multilaterale a realității contemporane. Dezbaterile nu s-au mărginit numai la formulări generale, ci au intrat în analiza concretă a unor opere, cu ajutorul cărora au putut fi ilustrate tezele fundamentale ale realismului socialist. Așa, au fost cât se poate de instructive discuțiile în jurul povestirii *Dezghețul* de Ilya Ehrenburg, în jurul romanului scris de Leonid Leonov *Pădurea rusească* – una dintre cele mai interesante lucrări apărute în ultimii ani – sau în jurul piesei *Ani de pribegie* de Alexei Arbuzov. [...] În analizarea diverselor lucrări ale scriitorilor sovietici, s-a pus un accent deosebit pe problemele măiestriei artistice. Urmând îndemnul lui Gorki din urmă cu ani [...] discuțiile au fost pătrunse de spiritul unei mari exigențe în raport cu calitatea operei literare, cu mijloacele de expresie folosite în realizarea ei. Au continuat dezbaterile în legătură cu limba literară și rolul ei primordial în desăvârșirea romanului, poeziei, dramei. S-au analizat cu minuțiozitate particularitățile de arhitectonică, de compoziție, ale diverselor lucrări. [...] Toate aceste fenomene, dezbaterile creatoare, participarea activă și direct interesată a cititorilor, concentrarea atenției în primul rând asupra sarcinilor majore ale literaturii : partinitatea ei și urmărirea rolului ei educativ, transformator în mobilizarea conștiințelor la lupta pentru comunism, pentru pace – au caracterizat istoria literaturii sovietice de la izvoarele ei până astăzi. Ele s-au manifestat însă cu o plenitudine deosebită în aceste zile din ajunul Congresului scriitorilor, demonstrând încă o dată marea vitalitate și rolul mondial covârșitor al literaturii realismului socialist. Discuțiile din Uniunea Sovietică nu și-au mărginit însemnătatea la câmpul marii literaturi sovietice: ele au abordat o întindere mult mai vastă, înrăurind favorabil manifestarea luptei principiale de opinii, a dezvoltării fenomenului literar în diverse țări. Este caracteristic faptul că și la noi s-a simțit în ultima vreme un spirit nou în dezbaterile asupra problemelor literaturii. Această observație este valabilă în raport cu discuțiile începute de unele reviste literare. Ea este confirmată de unele dezbateri de la uniunea Scriitorilor din R.P.R., ca aceea care a avut loc la comisia de literatură pentru copii în legătură cu romanele *Marea bătlie de la Iazul Mic* de Octav Pancu-Iași și *Inimoșii* de Gica Luteș. În sfârșit, ea își găsește în perioada din urmă expresia și în consemnarea critică mult mai bogată și profundă a producției literare din țara noastră. Pornind de la acest exemplu – și ar putea fi aduse nenumărate – sună extrem de convingător cuvintele scrise de curând într-un articol redacțional al revistei franceze «Nouvelle critique»: «Ceea ce se discută în Uniunea Sovietică se referă

nemijlocit la viitorul tuturor literaturilor și la problemele creației în ansamblu». □ În același număr al „Gazetei literare” semnează texte (de circumstanță, în diferite chipuri) Cezar Petrescu (*Mărturisiri vechi și nouă*), Ion Bănuță (*În aceste opere am găsit adevărul*), Maria Banuș (*Prinos literaturii umanismului contemporan*), Ion Pas (*Tot ce am realizat valabil*), Eugen Jebeleanu (*Apărând libertatea*), A. E. Baconsky (*Un bilanț grandios*).

16-26 decembrie

• Are loc, la Moscova, cel de-al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici. (Congresul este salutat, în avanpremieră, într-un articol de fond din „România liberă” (nr. 3172, 15 dec.), ***Măreața pildă a literaturii sovietice*** (nesemnat); temele care urmează a fi dezbătute sunt desprinse din dezbaterile din presa sovietică: „Aceste dezbateri duse în spiritul intransigenței față de rămășițele ideologiei burgheze și față de încercările perfide de infiltrare a influențelor dușmănoase constituie și pentru scriitorii noștri un îndreptar în munca de creație, cât și un model de discuție creatoare, de luptă de opinii, luptă fără de care nu se poate realiza progresul și înfăptui literatura mare de care are nevoie poporul nostru. [...] Aceste dezbateri ne-au arătat că un ascuțit spirit critic și autocritic, îndrăzneala și curajul în discutarea problemelor ce privesc dezvoltarea creației literare sunt condițiile necesare pentru prosperarea muncii scriitoricești. Zdrobind teoria «lipsei de conflict», demascând tendințele subiectiviste care proclamă drept criteriu capital al creației artistice așa-zisa «sinceritate» a autorului și nimicind încercările obiectiviste de a situa pe același plan ceea ce este retrograd cu ceea ce este progresist și înaintat, aceste dezbateri au arătat că literatura sovietică este literatura adevărului vieții, literatura care se întemeiază pe principiul leninist al spiritului de partid și are drept ultim țel educația comunistă a oamenilor, fericirea lor”. □ Congresul este salutat și de Comitetul Central al P.C.U.S.; pledoaria pentru realismul socialist capătă accente noi în contextul conferinței recente de la Moscova (v. mai jos, 20 decembrie) (text reprodus, printre altele, în „România liberă”, nr. 3174, 17 decembrie, *Cel de-al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici. Salutul adresat de Comitetul Central al P.C.U.S.*, p. 3): „Într-un moment când cercurile imperialiste agresive strâng din nou și reînvie forțele fascismului german nimicit, literatura sovietică nu poate sta în afara luptei împotriva forțelor reacționare ale lumii vechi. Literatura beletristică sovietică este chemată să cultive și să întărească cu toată ardoarea revoluționară sentimentele patriotice ale oamenilor sovietici, să întărească prietenia între popoare, să contribuie la continua strângere a rândurilor puternicului lagăr al păcii, democrației și socialismului, să cultive sentimentele internaționalismului proletar și solidarității frățești ale oamenilor muncii. Datoria scriitorilor sovietici este să ridice și mai sus steagul luptei pentru strângerea rândurilor tuturor forțelor iubitoare de pace în interesul securității popoarelor, să demaște

și să înfiereze planurile criminale ale imperialiștilor, care amenință să declanșeze un nou război mondial”. □ În ziua de 16 decembrie, Alexei Surkov prezintă un raport „cu privire la situația și sarcinile literaturii sovietice” (reprodus în „România liberă”, nr. 3175, 18 dec., cu titlul **Raportul prezentat de Alexei Surkov cu privire la situația și sarcinile literaturii sovietice**, „Cel de-al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici”, p. 3; știre preluată de la agenția TASS). Vorbitorul s-a referit, în discursul său, la diferitele opere și traduceri apărute între primul (1934) și al doilea congres; la legăturile culturale dintre țările din blocul sovietic etc. Se pot reține unele considerații cu privire la problematica „eroului pozitiv”: în opinia vorbitorului, personaje de acest tip, reprezentând „caractere tipice în împrejurări tipice”, „trăiesc și cuceresc inimile tinerilor cititori tocmai pentru că, în pofida maximelor pedanților care visează un «erou ideal», înfățișează pe contemporanii noștri vii, oameni ai epocii de formare a unui caracter nou, a unei morale noi, a unor norme noi în relațiile personale și sociale”. □ În ședința din 18 decembrie, ia cuvântul și Ilya Ehrenburg. Conform raportului publicat în „România liberă”, nr. 3176, (19 dec., p. 4, *Cel de-al II-lea Congres al scriitorilor sovietici. Ședințele din zilele de 17 și 18 decembrie*, p. 4), scriitorul ar fi pledat pentru autenticitatea creațiilor sovietice („literatura sovietică trebuie să fie veridică; or, unii autori prezentând pe eroii lor în culori trandafirii nu fac decât să-l sărăcească din punct de vedere spiritual”), lansând totodată un îndemn (indirect) anti-occidental și anti-american: „Prietenii! Dușmanii umanismului, dușmanii progresului, dușmanii poporului caută să oprească mersul vremii. Ei amenință să înecă viitorul în sânge. Vom apăra din răspuneri pacea, dar dacă niște smintiți vor îndrăzni să ridice mâna pentru a lovi în speranța întregii omeniri, ei se vor izbi de un popor care dispune nu numai de o armată puternică, ci și de o industrie înaintată. Ei se vor izbi de un popor care are o inimă mare și o literatură mare”. □ Un rezumat al discuțiilor de la Congres face, „prin telefon”, și corespondentul „României libere”, Ioan Grigorescu (*Aspecte din sala Congresului*, nr. 3178, 22 decembrie, p. 3): „Într-un spirit de critică bolșevică, scriitorii ridică problemele măiestriei profesionale, ale tehnicii scriitoricești, ale atitudinii față de rămășițele mentalității burgheze în actualitatea sovietică. Sunt larg analizate problemele realismului socialist, este combătută teoria lipsei de conflict, ca și «teoria» despre realismul socialist care doar afirmă și nu critică. Sunt discutate problemele genurilor, ale stilului, problema adevărului vieții și ale «obiectivismului» în interpretarea realității”. Câteva instantanee de la Congres: „Ilya Ehrenburg, Fedor Gladkov, Iakub Kolas, Muhtar Auejar, scriitorul lituanian Benuolis, Samuel Marșak, Isakovski au rostit de la tribuna Congresului cuvinte pline de conținut și extrem de bogate în idei. [...] Pablo Neruda discută cu Alex. Fadeev, Louis Aragon își îmbrățișează vechiul tovarăș și prieten Konstantin Fedin, Anna Seghers, Nazim Hikmet, Mihail Sadoveanu au fost înconjurați de un grup de scriitori din Asia

centrală...”. □ În ședința din seara de 21 decembrie, ia cuvântul, printre alții, și Mihai Beniuc, reprezentantul Uniunii Scriitorilor din R.S.R. : „Întâmpinat cordial de participanții la ședință, poetul român Mihai Beniuc a adresat delegaților la congres un cald salut. Mihai Beniuc a declarat că cititorii din Republica Populară Română iubesc și apreciază operele literaturii sovietice care îi învață să construiască o viață nouă”. (cf. „România liberă”, nr. 3179, 23 decembrie, *Cel de-al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici. Ședința din seara zilei de 21 decembrie*, p. 3; comunicat preluat prin agenția TASS). Un fragment mai amplu din discursul lui Beniuc se află în articolul transmis prin telefon de Ioan Grigorescu („România liberă”, nr. 3181, 25 decembrie, *Delegații români la Congresul scriitorilor sovietici*, p. 2): „Sunt fericit că am posibilitatea să transmit de la această tribună salutul unui tânăr român către tovarășul Fadeev, salutul unei țărănci române, adresat tovarășului Șolohov, salutul unui școlar român adresat tovarășului Polevoi, ca și salutul multor cititori și prieteni către tovarășul Ehrenburg. Pentru noi, scriitorii români, literatura sovietică a devenit o școală superioară care ne educă în spiritul dragostei de patrie, al prieteniei între popoare, în spiritul luptei pentru construirea socialismului. Scriitorii noștri de la Mihail Sadoveanu și până la tinerii abia începători în ale scrisului se socot datori față de scriitorii sovietici. Fie că citim sau traducem operele literare sovietice, fie că primim la noi, ori noi înșine vizităm pe scriitorii sovietici, după fiecare astfel de contact simțim cum din ce în ce mai mult ne îmbogățim experiența artistică, simțim cum dorința noastră de a ne sluji poporul prin cuvântul scris devine tot mai înflăcărată și tot mai mult crește și se întărește în noi credința în viitorul fericit al patriei noastre”. Alături de Mihai Beniuc, ar mai fi participat la Congres și Mihail Sadoveanu și V. Em. Galan. □ În ședința din 22 decembrie, ideologul N. Tihonov prezintă un raport despre „literatura progresistă contemporană mondială”: „Nikolai Tihonov a subliniat că literatura progresistă are la activul ei multe opere remarcabile care și-au câștigat recunoașterea unanimă a cititorilor. Un numeros detașament de scriitori progresiști a apărut în țările de democrație populară. Din el fac parte scriitori ca Mihail Sadoveanu, Leo Kruczkowski, Maria Majerova, Marije Pujmanova, Vitetslav Nezval, Franc Kral, Julian Tuwim, Jaroslav Iwaszkiewicz, Wladislaw Broniewski, Peter Vers, Gyula Iles, Gheorghe Karaslavov, Liudmil Stoianov, Stoian Zagorcinov, Christo Radevski și mulți alții. Scriitorii din țările de democrație populară consacră operele lor realității zilelor noastre, străduindu-se să creeze chipul plin de viață al muncitorului înaintat, să oglindească munca eroică, gigantică, a poporului eliberat, viața satului transformat, lupta împotriva dușmanului de clasă, creșterea conștiinței politice a maselor”. Ia cuvântul și Pablo Neruda, care „a spus că poporul din Chile iubește literatura sovietică și așteaptă cu nerăbdare cărțile scriitorilor sovietici, ai căror eroi vor trăi totdeauna în inimile cititorilor” (cf. „România liberă”, nr. 3180, 24 decembrie, *Cel de-al II-lea*

Congres al scriitorilor sovietici. Raportul lui N. Tihonov despre literatura progresistă contemporană mondială, comunicat transmis prin Agerpres, p. 3).

□ Congresul își încheie lucrările pe 26 decembrie, printr-un mesaj adresat Comitetului Central al P.C.U.S., în care se reafirmă miza și misiunea ideologică a literaturii, ca și principiile realismului socialist (cf. „România liberă”, nr. 3183, 28 dec., *Congresul scriitorilor sovietici și-a încheiat lucrările*, (26 dec.), p. 3; *Mesajul adresat Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice de cel de-al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici*, comunicat transmis de TASS în 27 decembrie, p. 3).

□ Rezumate ale discuțiilor de la Congres se fac în mai multe numere din „România liberă”: *Cel de-al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici. Ședința din ziua de 19 decembrie* (nr. 3177, 21 dec., p. 4); *Cel de-al II-lea Congres Unional al scriitorilor sovietici. Ședințele din zilele de 20 și 21 decembrie* (nr. 3178, 22 decembrie, p. 3); *Cel de al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici. Ședința din dimineața zilei de 23 decembrie*, (nr. 3181, 25 dec., p. 3).

□ În zilele desfășurării Congresului, în presa românească apar diferite articole despre literatura sovietică. Spre exemplu, în „România liberă”, nr. 3176, 19 dec., S. Damian publică *Marile tradiții ale umanismului gorkian* (p. 2), urmărind influența creației lui Gorki asupra unor scriitori ca Aleksandr Fadeev, Konstantin Fedin și Mihail Șolohov. În același număr, într-o rubrică intitulată „Note bibliografice” (p. 2), este prezentat, printre altele, romanul lui Mihail Șolohov, *Pământ desțelenit*, recent apărut la „Cartea rusă”, subliniindu-se „însemnătatea” romanului „pentru cauza transformării socialiste a agriculturii”, ca și „bogăția” sa în „învățămintele pentru țăranii noștri muncitori”.

17 decembrie

• În „Contemporanul”, nr. 51, sub titlul *Un ac care nu prea înțeapă* (cu subtitlul explicativ: *Despre pagina satirică a revistei „Albina”*), critici aspre sunt aduse unor „materiale” publicate în paginile satirice ale revistei vizate: „Răsfoind revista «Albina», care se adresează cu precădere lumii satelor, întâlnim săptămână de săptămână o pagină satirică intitulată «În acul Albinei». Pagina se află aproape în permanență în actualitate, intervenind la timp pentru remedierea unor lipsuri. Obiectivele satirei din «Albina» sunt numeroase: în aceeași pagină în care se vorbește despre nepăsarea unui achizitor – de pildă – se pot întâlni și strigături șugubețe despre codați și caricaturi care demască acțiunile dușmănoase ale chiaburilor, sau o scrisoare adresată de Ilie Poznașu unor directori de cămine culturale care nu-și duc sarcinile la îndeplinire. Nu sunt cruțate nici lipsurile sfaturilor populare, nici dispensarele unde doctorii sau surorile iau plocon, nici țăranii care-și cultivă pământul «ca din bătrâni». [...] Moș Ardei, un bătrân hâtru și omniprezent (după cum ni-l prezintă caricatura), intervine și el, plin de vervă și inventivitate, atunci când în diverse sectoare de activitate lucrurile merg prost. [...] Exemplele amintite vădese cu

prisosință că «acul Albinei», mânuit cu vervă și pricepere, poate interveni eficient acolo unde este nevoie, la timpul oportun. Dar, din păcate, răsfoind colecția, pot fi găsite și altfel de exemple, de materiale slabe, reduse la aluzii ieftine, la calambururi învechite, la poante ce se repetă supărător de la un număr la altul, la caricaturi lipsite de originalitate – materiale care în unele cazuri nu au nimic comun cu satira. [...] Se cheamă oare aceasta demascare ? [...] Care este conținutul satiric într-un material ca acesta, în care chiaburii sunt gratulați inocent cu epitetul de «sămânță rea» ? [...] Mergând pe linia unei bagatelizări a conflictelor de clasă și a unei prezentări roze a lipsurilor, se ajunge la concluzia că trăim vremea în care chiaburii sunt numai «sămânță rea», iar birocrații – săracii ! – pot fi făcuți inofensivi prin lectura unor broșuri. Lupta împotriva conservatorismului, a cramponării de metodele empirice în agricultură – deși este oglindită mereu – apare totuși ca o problemă minoră. [...] Este regretabil că producții de o asemenea îndoielnică calitate sunt prezentate țăranilor muncitori drept satiră. Nivelul cultural al țăranilor muncitori este în creștere și ei resping acele producții care nici pe departe nu-i ajută în muncă.[...]». □ În „Contemporanul“ (nr. 51, din 17 decembrie) este publicată o *Scrisoare deschisă poetului Evghenii Dolmatovski*, semnată de Toma George Maiorescu, în care e afirmată, între altele, valoarea de model a literaturii sovietice pentru noua literatură română: „[...] Pentru fiecare scriitor din țara mea, fiecare carte bună a voastră, a scriitorilor sovietici, este o scrisoare personală de la un frate mai mare, o adevărată sărbătoare. Fiecare carte a voastră ne ajută, prin experiența pe care o cuprinde, să trăim, să luptăm și să învingem. Cărțile voastre bune sunt, pentru toți oamenii muncii din țara mea, izvoare de încredere în viitor, izvoare de bărbăție și forță, mesaje luminoase ale vieții și bucuriei împotriva morții, împotriva prăpădului. Iar pentru arsenalul nostru scriitoricesc, noi și prețioase arme. Voi v-ați întrunit acum la Moscova, la acest Congres al luminii pentru a găsi căile care să ducă la creații și mai valoroase. De aceea ochii ne sunt îndreptați spre voi, marii noștri măștri“.

20 decembrie

• Se organizează, în sala Ateneului R.P.R., o sesiune specială, cu prilejul recentei Conferințe de la Moscova (v. mai jos). Din prezidiul reuniunii fac parte Cezar Petrescu, Mihail Sorbul, acad. J. Al. Steriadi, K.H. Zambaccian, Tudor Vianu, Boris Caragea, Maria Banuș, Panaitescu-Perpessicius, Ion Dumitrescu, Zeno Vancea, Lucian Grigorescu, acad. Camil Petrescu, Zaharia Stancu, M.H. Maxy, C. Silvestri, Cornel Medrea, Alfred Alessandrescu, Demostene Botez, Eugen Frunză, G. Breazul, Florica Codrescu, Martian Negrea, Ion Vasilescu. Reținem un fragment din cuvântarea lui Camil Petrescu: „Este datoria noastră de frunte să apărăm pacea și să punem stavilă tuturor manoperele războinice, demascând rânjetul morții sub ipocritul surâs

diplomatic al celor care au mai târât de două ori Europa pe marginea genunilor. Adeziunea noastră la Declarația comună adoptată de țările participante la Conferința de la Moscova ne e dictată de dreptul nostru la viață, de menirea noastră de scriitori. Avem dreptul la lumea pe care ieri numai o visam, pe care astăzi o vom din adâncul întregii noastre ființe. O vom, o înfăptuim și o vom apăra, cu întreaga noastră ființă”. Mai iau cuvântul Panaitescu-Perpessicius, Lucia Demetrius, Eugen Jebeleanu. (cf. „România liberă”, nr. 3177, 21 dec., *Pentru pace, împotriva reînvierii militarismului german. Lumea pe care astăzi o înfăptuim o vom apăra cu întreaga noastră ființă. Adunarea scriitorilor, compozitorilor și artiștilor plastici din Capitală*, p. 1, comunicat transmis prin Agerpres) □ Reuniunea reprezintă adeziunea oamenilor de litere și a artiștilor la mesajul pretins „anti-războinic” (în fond „anti-occidental și anti-american”) al Conferinței de la Moscova, desfășurată între 29 noiembrie – 2 decembrie, ac. an. Acordurile încheiate în cadrul conferinței anterioare de la Paris, din 23 octombrie, privind crearea pactului anti-comintern (în propaganda oficială se vorbește de „remilitarizarea Germaniei occidentale și includerea ei în grupările militare – blocul nord-atlantic și așa-numita «Uniune a Europei occidentale»”) sunt sancționate prompt de către oficialitățile sovietice, ca și de cele ale țărilor afiliate blocului sovietic. În *Declarația comună a guvernelor participante la Conferința țărilor europene pentru asigurarea păcii și securității în Europa* („România liberă”, nr. 3163, 4 decembrie, p. 1, declarație semnată de reprezentantul URSS, V. Molotov, Republicii Populare Polone, J. Cyrankiewicz, Republicii Cehoslovace, V. Siroky, Republicii Democrate Germane, O. Grotewohl, Republicii Populare Ungare, A. Hegedüs, Republicii Populare Române, S. Chivu, Republicii Populare Bulgaria, A. Iugov, Republicii Populare Albania, M. Myftiu), acțiunea este prezentată astfel: „Remilitarizarea Germaniei occidentale promite avantaje numai marilor monopoluri vest-germane și celor mai mari monopoluri ale SUA, Angliei și Franței care sunt în strânsă legătură cu ele și care adulmecă de pe acum profituri grase de pe urma livrărilor de armament pentru armata vest-germană care este pe cale de a fi creată. [...] Crearea acestei noi grupări militare este motivată de faptul că aceasta ar fi necesară pentru securitatea statelor participante la acest bloc, deși, în realitate, aceste state nu sunt amenințate de nimeni. Se fac încercări de a justifica remilitarizarea Germaniei occidentale și includerea ei în grupările militare ale unor țări occidentale prin aceea că relațiile cu Uniunea Sovietică și țările de democrație populară ar trebui să fie stabilite «de pe poziții de forță»”. Cerințele formulate de participanții la Conferință, în *Declarația* lor comună, sunt următoarele: „Să se renunțe la planurile de remilitarizare a Germaniei occidentale și de atragere a ei în grupări militare, ceea ce va înlătura obstacolul principal din calea reunificării Germaniei pe baze pașnice și democratice; Să se realizeze un acord cu privire la efectuarea în 1955 a unor alegeri libere pe

întreaga Germanie și să se constituie pe această bază un guvern al întregii Germanii, al unei Germanii unite, democratice, iubitoare de pace. Atunci va deveni în sfârșit posibilă încheierea unui tratat de pace cu Germania, ceea ce este necesar pentru consolidarea păcii în Europa”. □ (Propaganda pe acest subiect continuase în publicațiile oficiale. Astfel, în „România liberă”, nr. 3172, 15 dec., sunt publicate *Hotărârile Conferinței de la Moscova – contribuție esențială la cauza păcii și securității în Europa și în lume. Declarația tovarășului Chivu Stoica, prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, conducătorul delegației guvernamentale a R.P.R. la Conferința de la Moscova*; reproducem un scurt fragment din declarația lui Chivu Stoica: „La Conferința de la Moscova, delegația noastră a reamintit că guvernul român consideră reînarmarea Germaniei occidentale și atragerea ei în blocuri și grupări militare sub forma uniunii vest-europene și a blocului Atlanticului de Nord ca o gravă primejdie pentru pacea și securitatea popoarelor, printre care și a poporului român”).

21 decembrie

- În pagina a treia din „Scânteia” este publicat un articol a cărui sursă este Agerpress, intitulat *În numele culturii și al înfloririi patriei* și dedicat unui eveniment important, *Adunarea scriitorilor, compozitorilor și artiștilor plastici din Capitală*. Dintre scriitorii prezenți în prezidiul adunării, al cărei cuvânt de deschidere l-a rostit Cezar Petrescu, sunt menționați: Mihail Sorbul, Perpessicius (citată cu un fragment din discurs), Tudor Vianu, Maria Banuș, Camil Petrescu, Z. Stancu, D. Botez, E. Frunză, Lucia Demetrius ș. a. Cezar Petrescu exprimă „adeziunea noastră la Declarația comună adoptată de țările participante la conferința de la Moscova”, care „ne e dictată de dreptul nostru la viață, de menirea noastră ca scriitori. Ca scriitori, ca artiști, ea ne este dictată de contrastul dintre cele ce se unesc la Londra și Paris, reci cavouri ale culturii și ale avânturilor de odinioară, în vreme ce la Moscova, Congresul scriitorilor din Uniunea Sovietică dezbate probleme de viață, nu de ucidere și nimicire, probleme de creație, problemele omului nou, pozitiv, creator, făuritor de bunuri culturale, artistice și civilizatoare. Locul nostru este alături de luptătorii viitorului, nu de strigoi trecutului.”

22 decembrie

- „Scânteia tineretului” publică proza *La vadul bucuriei* de Fănuș Neagu.

23 decembrie

- În „Gazeta literară”, nr. 41, este publicat, pe o pagină și jumătate de revistă, cules mărunț, sub titlul *Situația și sarcinile literaturii sovietice*, textul raportului prezentat de A. A. Surkov la „cel de-a II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici” (raportul a fost publicat, în România, și în alte publicații periodice). Textul, foarte amplu și încărcat cu informații, orientări doctrinare,

observații concrete și recomandări sau directive pentru activitatea viitoare etc., formulat conform retoricii oficial-festiviste proprii discursului regimurilor totalitare din țările blocului sovietic, în epocă, e greu de rezumat într-un spațiu restrâns; reproducem totuși câteva pasaje care prezentau o însemnătate deosebită, în contextul momentului, nu numai în U.R.S.S., ci și la noi, unde se acționa intens în direcția introducerii și generalizării așa-zisei metode de creație a „realismului socialist“ și a instrumentalizării literaturii ca factor „educativ“, adică politico-propagandistic : „[...] Poporul sovietic vrea să vadă în scriitorii săi luptători înflăcărați care se angrenează activ în viață, care ajută poporul să construiască o societate nouă, în care toate resursele bogăției obștești să se reverse din plin, în care să crească un om nou cu o psihologie liberă de rămășițele capitalismului. Scriitorii noștri sunt chemați să educe oamenii sovietici în spiritul ideilor comunismului și ale moralei comuniste. [...] Literatura sovietică și scriitorii sovietici au crescut și s-au călit din punct de vedere ideologic în lupta împotriva diferitelor influențe străine, împotriva manifestărilor ideologiei burgheze și a rămășițelor capitalismului. Uniunea scriitorilor sovietici trebuie să acorde, și de acum înainte, atenția principală orientării ideologice a literaturii sovietice, educației ideologice și creșterii măiestriei artistice a scriitorilor, să lupte cu hotărâre împotriva abaterilor de la principiile realismului socialist. Împotriva încercărilor de a îndepărta literatura noastră de viața poporului sovietic, de problemele actuale ale politicii partidului comunist și Statului Sovietic, să lupte împotriva recidivelor naționalismului, cosmopolitismului și a celorlalte manifestări ale ideologiei burgheze, împotriva încercărilor de a împinge literatura în mocirla filistinismului, a lipsei de idei și a decadenței. Ca cea mai înaintată literatură din lume, literatura sovietică este chemată să slujească cauza oamenilor muncii și să stea pe culmile creației artistice universale. [...]” □ În „Gazeta literară“ (nr. 41), Mihail Petroveanu publică un substanțial comentariu vizând poezia lui Mișu Dragomir (*Despre „Odă fulgerelor“*), pronunțându-se, cu acest prilej și în acest cadru, și în privința unor chestiuni teoretice care agitau dezbaterile literare (orchestrate) din epocă: „Mișu Dragomir, urmărind în «eroul timpului nostru» pe luptătorul modern împotriva naturii, l-a conceput dinamic, în funcție de evoluția istorică a reporturilor dintre om și univers și în special în funcție de scopul nobil, umanist, pe care-l vizează orânduirea fără clase prin domolirea stihiiilor: fericirea omenirii. [...] Am folosit mai sus termene de comparație biblice, după exemplul poetului însuși, Mișu Dragomir făcând din *Oda fulgerelor* un nou poem al creațiunii în spiritul umanist și materialist, al credinței în forța creatoare a omului descătușat, a dat o replică mitului creștin al genezei. Leit-motivul „Lumină să se facă !“ al acestei noi încercări de a întocmi o cosmogonie, o evidențiază. Conținutul vestitului adagiu este altul, cu totul opus celui teologic. În locul unei formule mistice, poetul a pus o lozincă esențială a epocii noastre, în care stă închisă toată tăria omului nou, rațiunea lui de a fi, precum în atom e ferecată însăși vloga materiei. Iar limbajul retoric

în genul lui Eliade Rădulescu (*Biblice*), cerut, în genere, de tonul profetic al poemului răspunde și preocupării de care vorbim. Cred că poemul lui Mihu Dragomir oferă încă un argument uneia din tezele fundamentale ale esteticii marxist-leniniste la care se referea Eugen Jebeleanu în articolul *Dintr-o scrisoare a unui tânăr poet* și pe care discuția în curs din paginile «Gazetei literare» a preluat-o ca pe o axiomă. *Oda fulgerelor* subliniază – pentru a câta oară în istoria frumosului? – adevărul că valoarea unui vers o decid în ultimă instanță justetea, adâncimea și pasiunea pentru ideea care-l zămislește, cu alte cuvinte gradul în care imaginea corespunde sensului vieții. [...] Așadar, pe de o parate, creația înseamnă elaborarea simultană a conținutului și a formei, iar pe de altă parte orice judecată estetică trebuie să aprecieze originalitatea, stilul autorului direct din particularitățile sale ideologice, tematice, emoționale. Mergând pe o astfel de cale cu adevărat științifică, evităm implicit să ne reprezentăm mecanic procesul creator, să-l descompunem artificial în două faze succesive: a) conținut și b) formă, fără a anula specificul artei și nici a limita sfera de aplicație a măiestriei artistice la efortul strict meșteșugăresc de «finisare». Dimpotrivă abia așa restituim formei prestigiul ei original, o reliefăm ca element cristalizator al conținutului. Orice nouă lovitură de daltă, orice intervenție, cât de ușoară în raporturile dintre culori, orice deplasare, imperceptibilă pentru ochiul neprevenit, a unui cuvânt sau a unei virgule, cum ar fi spus Caragiale, întărește sau slăbește un sentiment, o intenție, deci conținutul. Cine ar socoti că nu afectează cu nimic conținutul răsucind doar cu un milimetru cornul din fruntea scăpărătoare a statuii Moise a lui Michel Angelo sau uneltele înfrățite ale proletarului și țăranului din grupul Verei Muhina [referire evidentă la grupul statuar Muncitorul și colhoznica, de Vera Muhina, operă emblematică a realismului socialist, realizată în 1937, foarte cunoscută și mediatizată în epocă] și-ar dovedi numai miopia, incapacitatea de a concepe organic solidaritatea dintre fond și formă. □ În numărul 41 al „Gazetei literare“, textul publicat la rubrica „Cronica literară“, intitulat *Cu sau fără „pete“?* și semnat de Ion Mihăileanu, tratează despre romanul *În orașul de pe Mureș*; cronicarul îi reproșează prozatorului construirea schematică, artificioasă, a eroului pozitiv, care e dotat cu „pete“ pentru a părea mai credibil, procedeu dezavuat în acea perioadă de doctrina „oficială“.

24 decembrie

• Maria Banuș publică în „Scânteia” amplul poem *Ție-ți vorbesc, Americă* (apărut inițial în „Gazeta literară”, dedicat oamenilor muncii din spațiul capitalist demonizat („patroana crimelor și a orgiilor”, „vrăjitoarea ce mână sabatul drăcesc al miliardelor”). Această „Americă simplă”, „mamă” a umiliților și obidiților este chemată să guste din fructul „fericirii”, să se împărtășească din lumina și „adevărul zilelor noastre”, revelate peste ocean, în „tainicele pământuri din răsăritul Europei”.

25 decembrie

- În „România liberă”, nr. 3181, Miha Dragomir publică proza *Un vestitor al vremilor noastre*, proză istorică (p. 2), al cărei protagonist este poetul D. Th. Neculuță.

30 decembrie

- Pe prima pagină a ultimului număr al anului (nr. 41), „Gazeta literară” publică un editorial (semnat „Gazeta literară”) intitulat *În pragul lui 1955* (principalele subiecte tratate: rezultatele obținute în activitatea literară în anul 1954, obiectivele și dezideratele pentru activitatea viitoare, reafirmarea exemplului sovietic în materie de literatură, lupta pentru pace). □ Tot acolo e tipărit comunicatul referitor la ceremonia înmânării premiilor de stat pe anul 1953 („La 24 decembrie a avut loc solemnitatea înmânării diplomelor, medaliilor și premiilor laureaților Premiului de Stat al R.P.R. pe anul 1953. La solemnitate au participat tovarășii Iosif Chișinevschi, Chivu Stoica, prim-vicepreședinți ai Consiliului de Miniștri, P. Borilă, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, acad. prof. Traian Săvulescu, președintele academiei R.P.R., M. Șt. Vencoc, prim secretar al Academiei R.P.R., conducători ai instituțiilor centrale și ai organizațiilor obștești, reprezentanți de seamă ai instituțiilor științifice, culturale și științifice, muncitori și tehnicieni.[...]”. Dintre scriitorii laureați, au luat cuvântul Camil Petrescu și Istvan Asztalos. □ Pe aceeași pagină a „Gazetei literare” sunt publicate texte oficiale privind încheierea congresului scriitorilor sovietici: *Mesajul adresat de cel de-al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici, Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice* (text reprezentativ pentru retorica oficială a epocii) și relatările de presă, oficiale, despre *Încheierea lucrărilor Congresului scriitorilor sovietici și Plenara conducerii Uniunii scriitorilor sovietici*. □ „«Gazeta literară» urează cititorilor săi: LA MULȚI ANI !” (felicitare redacțională, tipărită cu cerneală roșie, în pag. 1). □ În ultimul număr din 1954 al „Gazetei literare” (42, din 30 decembrie) apare, sub titlul *Ce vom citi în 1955*, consemnarea unei convorbiri cu directorul Editurii de Stat pentru Literatură și Artă, Al. I. Ștefănescu; din declarația celui chestionat se reține că în anul 1955, la editura amintită – cea mai importantă din vremea aceea, ea editând covârșitoarea majoritate a cărților de literatură – urmau să apară lucrări noi, de literatură originală, ale autorilor activi (și agreeți, adică ne-interziși) în epocă: „[...] În colecția «Versuri alese» vor apare volumele compacte, reunind cele mai reprezentativ creații ale unor poeți consacrați ca Mihai Beniuc, Cicerone Theodorescu, Horvath Istvan, Marcel Breslașu, Radu Boureanu, Letay Lajos, Nina Cassian. Vor semna volume de versuri Miha Dragomir, Victor Tulbure, Nicolae Tăutu, George Dan; Maria Banuș va semna placheta *Ție-ți vorbesc, Americă*, iar Veronica Porumbacu va publica *Poemul generației*. [...]”. Alți poeți menționați în rândul celor cărora urma să le fie editate volume de versuri: Letiția Papu,

Nicolae Țațomir, D. Corbea, A. E. Baconsky, Al. Andrițoiu, Aurel Rău ș.a. (de limbă maghiară, germană). În ce privește proza, directorul ESPLA anunța: „[...] Proza inedită contemporană va fi reprezentată prin Zaharia Stancu – *Zi de vară*, Petru Dumitriu – *Cronică de familie*, Al. Jar – *Poveste simplă*, Horvath István – *Contele Csaly*, I. Ludo – *Starea de asediu*, N. Jianu – *Izvorul roșu*, Francisc Munteanu – *Filatorii*. Mai lucrează la romane Cezar Petrescu – *Bună țară, rea tocmeală*, I. M. Sadoveanu – *Ion Sânțu*, Dragoș Vicol, Mircea Șerbănescu, Titus Popovici, Șerban Nedelcu, N. Deleanu, Al. I. Ghilia [sic!] etc. Volume de nuvele vor da Petru Dumitriu – *Cronica de la câmpie*, Asztalos István, Aurel Mihale, Dumitru Mircea, Ion Istrati, Francisc Munteanu, Ieronim Șerbu. Mai pregătesc volume de nuvele Zaharia Stancu, Nagy István, Al. Jar, Lucia Demetrius, Marin Preda, A. G. Vaida, P. Dragoș, P. Iosif [...]“. Erau anunțate și alte apariții viitoare (în publicistică, teatru etc.). Urma să înceapă apariția colecției „Luceafărul“ (primele numere urmau să cuprindă scrieri de Petru Dumitriu, Marin Preda, Mihai Beniuc; peste circa un deceniu, în cadrul respectivei colecții aveau să debuteze mulți dintre scriitorii importanți sau notabili ai „generației 60“). Al. I. Ștefănescu prezintă și planul de apariții în ce privește reeditările unor opere ale scriitorilor clasici, în special din secolul al XIX-lea: urmau să fie (re)editați în cadrul seriei „Clasici români“ Coșbuc, Odobescu, Grigore Alexandrescu, Alecu Russo, Ion Ghica, Alecsandri, Bolliac, Neculce, Milescu. Se mai anunța că: „[...] În «Biblioteca pentru toți» vor apare Eminescu, Caragiale (3 vol.), Negruzzi (2 vol.). Kogălniceanu (2 vol.), iar în prima ediție de după eliberare, Macedonski, D. Zamfirescu, Cantemir, Gârleanu, Crărescu. Va apare și Dobrogeanu-Gherea *Opere* (vol. I).[...]“. De asemenea: „[...] Literatura dintre 1920-1944 se bucură anul acesta [1955 – n.n.] de o și mai largă difuzare. Astfel vor ieși de sub tipar *Opere* II, III, IV de Mihail Sadoveanu, *Întunecare* și *Apostol*, de Cezar Petrescu, *Ultima noapte de dragoste, prima* [sic !] *noapte de război*, și un volum *Teatru*, de Camil Petrescu, *Ion*, de Liviu Rebreanu, *Sfârșit de veac în București*, de Ion Marin Sadoveanu, *Scrieri în proză* (vol. I) de Geo Bogza, *Evocări*, de Gala Galaction, *Opere* (vol. I) de Mihail Sebastian. [...]“. În încheierea interviului erau aduse precizări privind aparițiile prevăzute în materie de critică literară („[...] În domeniul criticii literare vom continua Mica Bibliotecă Critică. Ea va cuprinde clasici despre literatură Alecsandri, Gorki, Romain Rolland), mici prezentări de popularizare despre Whitman, Montesquieu, Schiller, studii despre literatura noastră clasică și contemporană, semnate de Paul Georgescu, Ion Mihăileanu, Mihai Novicov, Savin Bratu, F. I. Bociort, I. D. Bălan, M. Gafița, [...] M. Zăciu. Colecția de studii literare se va îmbogăți cu volume de Tudor Vianu, Vera Călin, O. S. Crohmălniceanu, M. Sevastos. Vom publica și două monografii: *Eminescu*, de Ion Vitner și *Al. Sahia*, de Radu Popescu. Vor apărea vol. II și III din *Istoria literaturii române*. [...]“), precum și afirmată deschiderea editurii pentru eventuala tipărire a unor opere care ar putea fi

propuse ori descoperite între timp ([...] Planul de apariție al literaturii originale contemporane nu este evident închis. Avem toate motivele să credem că, în cursul anului 1955, dată fiind marea bogăție a șantierului literar, multe opere valoroase se vor impune atenției noastre și vor ajunge să fie tipărite chiar dacă ele n-au fost pomenite mai sus, sau n-au fost înscrise de la început în planul de apariție“.

• Din „România liberă” se reține prezența lui Gellu Naum, cu un „fragment” (precizare editorială) din poemul *Poate ar fi ceasul...*. Accentele ideologice (frăția cu pământul, mesajul anti-american) deformează creația, din care nu se reține decât începutul primei strofe, într-un timbru liric deloc specific realismului-socialist: „Poate-ar fi ceasul să adorm, sub stele,/ Culcat pe umărul iubitei mele,/ dar se adună norii spre apus.../ Umblăm. E încă liniște-n văzduh; / prin pâclele subțiri, se pierde-n vânt/ mirosul jilav, răzbătând din stuh”.

[DECEMBRIE]

• În numărul 9 (decembrie 1954) al revistei „Steaua”, în secțiunea „Carnet sovietic” e publicată partea a doua a textului *Știința despre literatură și critica – sector important al muncii ideologice*, semnat de V. Ivanov și P. Cernouțan (reprodus după revista „Comunist” [azi am scrie: „Kommunist” – n.n.], nr. 14/1954), text teoretico-ideologic cu, desigur, girul organelor superioare de partid sovietice, și care – în mod poate surprinzător pentru cei care privesc simplificat epoca stalinistă, a realismului socialist – atestă grija organelor de îndrumare politică a literaturii de a nu compromite presupusul ei rol educativ și propagandistic prin abordări grosiere și schematice : „Studiul manifestărilor specifice ale metodei realismului socialist în diferitele etape de dezvoltare ale literaturii noastre [literatura sovietică – n.n.] are o mare importanță. Dacă încercăm să definim metoda artistică, în general, putem spune că ea este un mijloc de reprezentare a realității, determinat de concepția artistului, de atitudinea lui față de realitate. După cum se știe, principala trăsătură distinctivă a metodei realismului socialist este reprezentarea realității în dezvoltarea ei revoluționară. Acest lucru înseamnă că, orice epocă ar zugrăvi, artistul trebuie să fie conștient de tendința principală a dezvoltării și s-o promoveze în conformitate cu legile istorice. [...] Partidul a arătat în repetate rânduri că făurirea figurii eroului pozitiv, crearea de caractere care să poată deveni exemple de urmat pentru milioane de oameni, este sarcina cea mai importantă a artei sovietice, în rezolvarea căreia se manifestă cu o forță deosebită rolul activ, de transformator social, al literaturii, rolul scriitorilor ca ingineri ai sufletelor omenеști. Istoria literaturii sovietice arată că succesele cele mai mari în crearea figurii eroului pozitiv le-au obținut scriitorii care au studiat adânc viața, care au văzut cu claritate perspectivele dezvoltării ei, care ocupau o poziție hotărât partinică în aprecierea fenomenelor realității. Un asemenea scriitor pornea nu de la scheme, ci de la viață, nu construia speculativ tipul eroului pozitiv, ci

tindea să zugrăvească veridic trăsăturile pozitive tipice ale omului sovietic – simplu, dar nu cenușiu, obișnuit, dar nu banal, de rând, nu mediocru – trăsăturile omului care prin munca sa de zi cu zi apropie triumful comunismului. Tocmai pe această cale s-au creat și pot fi create figuri artistice convingătoare de eroi care-ți trezesc dorința de a-i urma, care și se întipăresc în inimă pentru toată viața. Numai neglijarea experienței vii și bogate a artei noastre poate explica apariția ciudatelor discuții scolastice despre dozarea trăsăturilor pozitive și a celor negative în figura eroului, despre proporția obligatorie dintre personajele pozitive și cele negative într-o operă sau despre posibilitatea de existență a satirei fără eroi pozitivi sau a comediei fără eroi pozitivi. Un artist adevărat, care știe cu tărie pentru ce scrie și în numele cui scrie, cu cine și pentru ce luptă, nu-și poate pune asemenea probleme. Problema figurilor pozitive și negative într-o operă se rezolvă nu prin reglementări scolastice, ci prin partinitatea și claritatea pozițiilor ideologice. Poziția pozitivă a unui erou este determinată în primul rând de rolul pe care-l are el în lupta pentru afirmarea elementului nou, progresist, în viață și nu poate fi redusă la prezența unor trăsături «simpatice» sau «antipatice» în caracterul lui. Nivelul teoretic insuficient al științei despre literatură și al criticii se vedește și în faptul că până în ultima vreme în lucrările de istorie literară nu s-a acordat atenția cuvenită studiului legilor specifice literaturii, evitându-se problemele teoretice de mare importanță pentru perioada actuală. [...] Eficacitatea criticii noastre literare actuale, o diminuează într-o măsură considerabilă uniformitatea de gen a ei. Criticii literare îi aparține și recenzia scurtă, și articolul special, și nota memorialistică, și foiletonul spiritual, și portretul literar, și pamfletul plin de sarcasm nimicitor – depinde despre cine și despre ce este vorba. Însă, de regulă, revistele noastre publică fie scurte recenzii-notificări, fie treceri în revistă lipsite de pivot teoretic. [...] Atitudinea lipsită de răspundere a unor recenzenți față de cărțile în care se fac încercări de a se descurc probleme teoretice complicate împiedică uneori discutarea curajoasă a fenomenelor literaturii actuale, analiza temelor acute și importante. În loc de a analiza o carte nouă cu seriozitate și bunăvoință, în loc de a susține tot ce e folositor și prețios în ea și de a supune unei critici întemeiate și documentate greșelile și rătăcirile autorului, acei recenzenți, după ce-l laudă pe autor în cuvinte generale pentru curaj și sârguință, își concentrează atenția în căutarea de greșeli reale și presupuse, de formulări nereușite și pe baza aceasta condamnă întreaga carte. [...] În același timp, nu putem neglijă faptul că scriitorii manifestă adesea o atitudine intolerantă față de orice fel de critică, considerând-o drept o insultă personală și nu prea aleg tonul pe care-l folosesc față de cei care au avut curajul să-i critice. Ca rezultat, unii literați încetează de a mai scrie critică. [...] Sociologii vulgari [...] ignorau specificul literaturii ca formă deosebită a conștiinței sociale, tratau primitiv procesul creației artistice și minimalizau rolul estetic și educativ al artei. Lichidarea recidivelor

vulgarizatoare în teoria literară este o sarcină militantă de foarte mare importanță. Numai eliberându-ne de disprețul sociologic vulgar față de specificul artistic al literaturii, dispreț care mai apare în unele lucrări ale criticilor și istoricilor noștri literari, poți să dezvălui bogăția și diversitatea literaturii noastre, care oglindește lărgimea și multilateralitatea realității socialiste, poți să arăți particularitățile profilului creator al unui scriitor, originalitatea stilului său. Ignorarea specificului artistic, considerarea operei de artă drept o simplă sumă de idei publicistice duce la scăderea exigenței, la pierderea criteriului obiectiv al calității artistice, la «amnistiarea» operelor cenușii, mediocre, necoapte. [...] Discutarea concretă a măiestriei, discutarea felului în care forma operei de artă servește exprimării mai depline a conținutului, realizării ideii scriitorului – este împiedicată uneori de faptul că o asemenea discuție se taxează câteodată drept formalism, iar critica lipsurilor formei artistice este privită pe nedrept ca o tendință de a discredita o temă actuală și o idee valabilă a scriitorului. Oare trebuie să mai spunem că asemenea reproșuri sunt neîntemeiate și absurde, că analiza formei ca mijloc de exprimare a conținutului n-are nimic comun cu formalismul, care ignorează conținutul și consideră forma ca scop în sine, izolând-o cu totul de problema felului în care servește ea în operă o anumită idee. [...] Rolul criticii literare și al științei despre literatură este important în țara noastră [U.R.S.S., reamintim ! – n.n.] , unde s-a creat literatura cea mai înaintată, care se adresează nu unui cerc îngust de «cunoscători ai frumosului», ci multor milioane de cititori sovietici, cititorii cei mai exigenți și cei mai competenți din câți au existat vreodată în istorie. A discuta despre o astfel de literatură – și cu astfel de cititori – este o misiune de onoare și plină de răspundere. Totodată, trebuie să ne gândim la marele număr de cititori de dincolo de hotare care urmăresc cu atenție știința noastră despre literatură. Realismul socialist este metoda de creație nu numai a literaturii și criticii sovietice. Experiența noastră este foarte instructivă pentru scriitorii progresiști din lumea întreagă, care vor să găsească în scrierile criticilor și istoricilor literari sovietici exemple de interpretare marxistă a istoriei și teoriei literare, de adâncă analiză și apreciere a operelor de artă. [...] Criticul și istoricul literar sovietic nu este un contemplator și înregistrator pasiv al fenomenelor literare, ci un luptător activ pentru linia partidului în literatură, care intervine cu pasiune în procesul literar pentru a susține activ tot ceea ce e progresist în viață și literatură. [...] În același număr al revistei „Steaua“, în secțiunea „Comentarii“, un text (semnat: „e. n.“) intitulat *Dogmatismul, metodă străină realismului socialist* se referă la ultimele evoluții în materie de teorie literară oficială din U.R.S.S., la dezbaterile destul de animate din mediile literare sovietice, pentru a pleda împotriva dogmatismului în materie de „îndrumare“ literară; de fapt, micul comentariu din „Steaua“ reprezintă un rezumat – schițat inteligent și cu iscusință – al chestiunilor realmente importante care se dezbătuseră cu prilejul

mult invocatului congres al scriitorilor sovietici, înregistrând tendințele de nuanțare și de oarecare eliberare a practicii literare din chingile stricte ale unei îndrumări administrative (toate acestea, bineînțeles, în contextul tezelor fundamentale, de neclintit pentru moment, ale subordonării literaturii față de ideologia de partid, ale rolului educativ, adică politico-propagandistic, al literaturii și artelor, al obligativității și unicității „realismului socialist” ca „metodă de creație”, care rămăneau punctele forte și, evident, imposibil de pus sub semnul întrebării, ale politicii oficiale în materie) : „Revistele literare sovietice adăpostesc problemele cele mai arzătoare ce le ridică sarcinile de viitor ale dezvoltării fenomenului literar. Este caracteristică discuțiilor această orientare a lor spre viitor, tendința generală de a nu se îngloda în polemici sterile, ci de a contribui cât mai mult la realizarea unei noi etape de înflorire. Concepția optimistă și militantă despre lume și viață a omului sovietic imprimă mișcării literare spiritul unei continue căutări creatoare și al unei exigențe crescânde, ceea ce condiționează înfăptuirea unui progres neîntrerupt. Uneori se poate auzi la noi părerea că estetica realismului socialist este încă, transformându-l într-un cod de precepte, din păcate departe de a fi cristalizată, că sistemul său teoretic ar trebui elaborat în amănunțime și definitivat, pentru a putea fi cu adevărat o călăuză fără greș. Că mai sunt multe de făcut în ceea ce privește dezvoltarea esteticii și teoriei literare n-o neagă nimeni, și scriitorii sovietici își pun cu claritate această sarcină în față. Însă dorința de a vedea în acest domeniu totul definitivat până în cele mai mici amănunte cred că nu se va împlini niciodată și nici n-ar fi bine să se împlinească. O asemenea dorință ascunde de fapt nostalgia comodității pe drumul creației, preferința pentru plimbări pe șosele bine asfaltate cu distanța jalonată din sută în sută de metri. Adevărata creație n-a fost niciodată o astfel de plimbare și ea poate fi cu atât mai puțin astăzi. O literatură căreia îi este străină stagnarea, o literatură care oglindește continua mișcare spre viitor a unei societăți tinere în plină dezvoltare, o literatură care contribuie activ la înnobilarea omului și a societății, nu-și poate cristaliza și definitiva până la cele mai mici amănunte sistemul teoretic, irevocabil, căci un asemenea sistem ar fi cu siguranță depășit mâine. Literatura sovietică este o realitate vie, care crește și se dezvoltă mereu ca orice organism viu. Odată cu ea, crește, se adâncește și se dezvoltă teoria literară, ținând seama de aspectele mereu noi ale realității și de sarcinile noi ce izvorăsc de aici pentru literatură. Realismul socialist nu este un curent literar la modă, care cu timpul se va perima și va ceda altuia locul. Realismul socialist este metoda de creație a unei literaturi care oglindește societatea cea mai înaintată din lume, dezvoltându-se odată cu ea. Caracterul popular al principiilor sale este chezașia viabilității și progresului său. Lupta împotriva tendințelor de dogmatizare a imprimat discuțiilor premergătoare Congresului un patos generator de pasiuni creatoare. Scriitorul are inițiativa de a rezolva conform talentului său problemele ce i se ridică în față. Se vorbește din ce în

ce mai mult despre stilul specific fiecărui scriitor, despre originalitatea fiecărui talent. Principiile realismului socialist n-au menirea să închidă talentele în colivii tip, ci de a le îndruma pe calea cea mai nobilă: calea slujirii omului și a aspirațiilor sale. Astfel s-a discutat mult despre eroul pozitiv, erou specific literaturii realist-socialiste. Cu această ocazie, a apărut tendința de idealizare a eroului ca și cea de determinare precisă a proporției dintre trăsăturile pozitive și cele negative, care ar trebui să se îmbine în caracterul lui. Aceste tendințe scolastice și dogmatizante au fost combătute, precizându-se că eroul pozitiv trebuie să fie un om viu al epocii sale, exprimând prin orientarea sa fundamentală spiritul vremii. S-a încercat obiectivarea eroului liric pentru a-l prinde în chingile unei definiții mai precise. A fost combătută și această interpretare, arătându-se că acest erou este expresia sentimentelor intime ale poetului, ceea ce nu înseamnă de loc intimism. Discuții înflăcărâte s-au purtat în jurul problemelor satirei. Aici, s-a manifestat tendința de a stabili cu precizie raportul numeric dintre eroii pozitivi și cei negativi într-o comedie satirică sau de a pretinde ca eroii pozitivi din această categorie de opere să fie neapărat personajii comice. Și aceste tendințe au fost combătute, ultima prin exemplul lui Ceățchi, personaj pozitiv din *Prea multă minte strică*, tragismul căruia nu distonează de fel cu patosul satiric al operei. Scriitorii sovietici de frunte luptă hotărât împotriva oricărei dogmatizări în domeniul teoriei literare, împotriva oricărei închistări limitative în formularea principiilor realismului socialist, apropiind mereu literatura de sufletul poporului și păstrând orizonturile ei largi, care permit manifestarea în voie a adevăratei inițiative creatoare. Aceasta este cauza neîntreruptei prospețimi a literaturii sovietice“. □ Propaganda „anti-imperialistă“ și tema „luptei pentru pace“ din presa oficială, reiterată cu ocazia Congresului scriitorilor sovietici, de la Moscova (v. mai sus), este preluată, bineînțeles, și de revista clujeană „Steaua“. Astfel, în nr. 9 (decembrie), Lucian Blaga, scriitor al cărui profil liric va putea fi „reabilitat“ de-abia post-mortem, încearcă să depășească, în scurtul articol *Rânduri pentru pace*, caracterul convențional, în circumstanțele date, al pledoariei pentru pace: „Într-o singură viață am fost de față celui dintâi și celui de al doilea război mondial; am auzit freamățul mașinilor de război și plânsul popoarelor. Prea destul a fost pentru rezistența unei inimi omenеști. Apocalipsul atomic trebuie să rămână în imaginația atâțătorilor la război“. (Articolul cuprinde și pasaje de genul: „Dar mai presus de orice iubesc pacea. Pacea: singurul climat în care înfloresc energiile popoarelor, zâmbetul femeilor și al copiilor. Pacea însă, după cum toți o știm, e pusă la nouă și gravă încercare la această răscruce de vremuri. O vom apăra cu toată îndârjirea, cu cuvântul, și, dacă e necesar, cu fapta.“) □ A. E. Baconsky încearcă să relaxeze estetic formula încorsetată a liricii oficiale, în poezia *Gânduri* (p. 15-17): „Și totuși drumul nu-mi va fi ușor,/ Îi caut șerpuirea printre primii -/ Un fulger printre nori.../ Aud vuint torențele mulțimii. / De multă vreme n-a plouat astfel, / O, călător, păzește

drumul bine!// Voi rămânea profetu-acelei țel/ Al cărui timp s-a adunat în mine./ Nu-mi pasă de stiletul blestemat/ Ce-n ochi dușmani sclipește câteodată./ În pieptul meu nicicând nu-i va fi dat/ Albastrei sale lame să străbată./ Și chiar de-o fi nu-ți vei afla temei/ În mine tu, întunecată moarte./ Coloanele tovarășilor mei/ Pe umeri mă vor duce mai departe.// [...] Mănsufletește noul nostru drum/ Spre orizonturi nemaicunoscute/ Și-aș vrea-n atâtea nopți ce-mi trec târzii/ Cu insomnii și căutări febrile/ Să aflu taina marii melodii/ A oamenilor din aceste zile” . (Același lucru încearcă și Aurel Gurghianu, în *Patria*, p. 18-20 sau Aurel Rău, în *Ninge* (pastel cu inflexiuni patriotice), *Depart*e și *Roșu*, p. 21-23). □ La rubrica „Studii”, Ion Vlad colaborează cu articolul **Geo Bogza. I.** (continuarea în nr. 1/ 1955); scriitorul avangardist este prezentat aproape exclusiv ca reporter (fiind privilegiate în special creațiile de acest gen de după 1944). Cu toate acestea, încadrarea poetului în curentul avangardist, ca și prezentarea creației sale din seria modernismului extrem, sunt făcute cu o oarecare obiectivitate a istoricului literar, deși perspectiva trebuie, deocamdată, să fie în chip obligatoriu negativă. Redăm un fragment mai amplu din prima parte a studiului: „Proclamând non-conformismul față de orice îngustare de opinii, de orice opreliști, revista *unu* (apărută la Dorohoi în 1928) aducea invectiva, libertatea oricărei inovații artistice, un mesaj literar haotic, apropiat de surrealism. Totul trâmbițat cu mult zgomot dar inofensiv, derutând doar și îndepărtând pe artiști, înainte de toate, de expresia directă a sentimentelor și de înfățișarea vieții ca atare. Geo Bogza a fost atras în direcția aceasta tocmai pentru ceea ce dorea el, bazându-se pe o convingere adâncă: dărâmarea oricăror îngrădiri impuse de societatea burgheză, găsirea unei *alte* formule artistice, în măsură să dea o palmă usturătoare oficialității închistate, promovarea, cu alte cuvinte, a unei arte menite să trezească împotrivirea celor cinstiți. [...] Este o perioadă primă, haotică, descinsă direct din nemulțumirea sinceră a poetului, canalizată însă greșit spre o literatură lipsită de eficiență, derutantă, acceptată ba chiar încurajată în ultimă instanță de critica burgheză, căci nemulțumirea personală nu-și găsea aderență pe această cale la nemulțumirea generală, poezia aducând doar o alambicată și confuză expresie a unor resentimente golate de conținut social. Acestei perioade îi aparține poemul *Cântec de revoltă, de dragoste și moarte*. [...] Poemul exprimă dorințe confuze, zbateri sufletești, viziunea halucinantă a așteptărilor, nostalgia unei vieți luminoase – totul, însă, fără contur limpede. Sunt încă toate, «ocean

în presa sovietică un articol care pleda pentru relaxarea lirismului, pe care îl comentează: „[...] într-un articol intitulat *Împotriva lichidării liricii*, Olga Bergolț ridică problema auto-exprimării în poezie și respinge punctul de vedere conform căruia auto-exprimarea și oglindirea realității obiective sunt două noțiuni separate net una de alta, dacă nu contradictorii. Se știe, spune poeta, că una dintre trăsăturile de bază ale poeziei lirice o constituie faptul că eroul ei este poetul însuși. Și oare, prin dezvoltarea lumii sale interioare poetul n-ar găsi forme de oglindire a realității obiective? Prin definiție, în creația poetului realitatea nu rămâne așa cum e, ci se schimbă, devine poezie, altfel poezia n-ar avea rost să existe“. (*Despre lirică*)

• În revista „Lupta de clasă“ (nr. 12, decembrie 1954), este publicat un lung (ocupă peste douăzeci de pagini de revistă) comentariu analitic al romanului *Bărăgan*, de V. Em. Galan, intitulat *Arta tipizării în romanul „Bărăgan“* și semnat de I. Mihăileanu. Autorul articolului urmărește în amănunt, cu atenție, descrie și comentează detaliat toate componentele și nivelurile romanului, comentariul său fiind focalizat asupra relevării calităților artistice, însă, mai ales, ideologice ale cărții, iar verdictul critic (cu, firește, puternică tentă ideologică) fiind deosebit de elogios. Reproducem unele pasaje semnificative pentru „linia“ momentului în materie de prețuire a operelor literare: „[...] V. Em. Galan a creat tipuri neuitate de eroi pozitivi, comuniști sau nemembri de partid, muncitori, țărani muncitori, intelectuali, oameni simpli, rupi din realitatea noastră și care pleacă din slovele înguste ale cărții din nou în lumea largă a vieții de toate zilele, de data asta cu strălucirea artistică a tipurilor, admirabile modele etice. Nu este ușor ca, la numai zece ani de la eliberarea Patriei noastre, să reușești să fixezi, nu fotografic, ci artistic, zguduiri care se petrec în conștiința diferitelor pături ale poporului, să îmbogățești literatura cu o vastă galerie de personaje populare; reușita acestui lucru reprezintă un mare merit al romanului *Bărăgan*. Caracterul popular al romanului *Bărăgan* izvorăște, firește, și din faptul că eroii sunt reprezentanți ai poporului; țesătura sa artistică profundă demonstrează în același timp ideea că poporul este adevăratul făuritor al istoriei. Romanul *Bărăgan* constituie o replică convingătoare împotriva diverselor tendințe dăunătoare care se mai manifestă în domeniul literaturii și al criticii literare. El demonstrează că realismul socialist n-are nimic comun cu prezentarea trandafirică a realității, că o operă valabilă nu se făurește prin îndepărtarea de viață. Prin crearea unei lumi imaginare, de basm, *Bărăgan* este un exemplu al chipului în care autorul, fără a ocoli ciocnirile, greutățile aspre ale vieții, poate scoate mai bine în valoare frumusețea, patosul luptei noastre. Oglindind critic anumite fenomene negative, scoțând în evidență faptul că ele sunt ostile modului de viață socialist, romanul lui V. Em. Galan cheamă la ascuțirea vigilenței, la întărirea regimului democrat-popular. Spiritul de partid în romanul *Bărăgan* se oglindește mai ales în fermitatea cu care scriitorul crede în invincibilitatea

forțelor noului. [...] Îngroșând la un pol scepticismul, încăpățănarea, violența verbală a lui Matei, iar la celălalt pol, în contrast puternic, spontaneitatea, exuberanța, seriozitatea și perseverența sa în muncă, năzuința profundă de a face agricultură modernă, autorul, cunoscător al «dialecticii sufletului», a izbutit să ilustreze veridic procesul de transformare pe care-l parcurge un intelectual cu obiceiuri vechi. Exagerarea înconștientă, întâmplătoare a oricărei trăsături duce la încălcarea legilor tipizării., la nereușită artistică. V. Em. Galan a îngroșat însă anumite trăsături caracteristice, semnificative, care reușesc să redea **esența** [sublinierea autorului – n.n.] unui tip social, lupte între ceea ce e vechi și nou în propria sa conștiință. Realizarea unor tipuri ca Matei sau altele constituie un exemplu de exagerare **conștientă** [s.a. – n.n.] care ridică la o mare valoare artistică o operă literară. În romanul *Bărăgan* este mănuită cu deosebit talent metoda de a caracteriza un personaj prin folosirea unei forme dialogale pline de savoare. O explicație a reușitei artistice a caracterului lui Matei este tocmai adecvarea perfectă a limbajului său expresiv, presărat întotdeauna cu cuvinte de efect, caracteristice stărilor sufletești pe care le exprimă. [...] Filip este una dintre cele mai realizate figuri de comuniști din literatura noastră nouă, întruchiparea unor înalte calități ce-l fac să fie un model minunat pentru educarea comunistă a tineretului. El reușește să câștige încrederea și dragostea cititorului, pentru că scriitorul a încheșat în Filip un caracter puternic, pus să înfrunte o mie și una de piedici, un luptător care nu-și pierde o clipă încrederea în victorie. Trăsăturile sale morale sunt puternic conturate. Filip este îndrăzneț, nu se înpăimântă de greutăți, e modest, apropiat de oameni, știe să prețuiască inițiativele maselor, e combativ și necruțător față de dușmani, chibzuit, măsurat și meticulos când e vorba să adopte hotărâri vitale. Deși nu apare în toate paginile cărții, figura lui luminoasă, având o mare forță interioară, e prezentă nu numai atunci când Filip acționează direct, ci chiar atunci când alte personaje pozitive ale cărții realizează ceva pentru fermă. [...] Romanul *Bărăgan* reprezintă unul din succesele prozei noastre actuale prin viziunea largă a epocii, prin profunda sa valoare educativă, prin forța de construire a unor caractere pline de strălucire artistică, a unei întregi galerii de eroi pozitivi, cum nu s-a făurit până acum în literatura noastră. Romanul *Bărăgan* este o dovadă a talentului lui V. Em. Galan de prozator, de portretist, de umorist și făuritor al unui dialog dramatic, de meșter al cuvântului. Romanul *Bărăgan*, dovadă elocventă a eficacității aplicării în literatură a metodei realismului socialist, e prin sine însuși o pledoarie în slujba luptei împotriva apolitismului, a schematismului, a ogîndirii trandafirii a realității și a înfățișării ei obiectiviste, negativiste, pentru o literatură având drept miez năzuințele cele mai arzătoare ale poporului muncitor. Dezbaterrea multiplelor probleme pe care le ridică romanul *Bărăgan* nu poate fi cuprinsă în spațiul unei cronici. De aceea este firesc ca studiile critice care vor apare să analizeze multilateral experiența dobândită de litera-

tura noastră nouă prin apariția romanului *Bărăgan*. Oamenii muncii, toți cei care au citit cu un interes deosebit primul volum al romanului *Bărăgan* [un al doilea volum, ultimul, avea să apară în 1959 – n.n.] cer scriitorului V. Em. Galan ca în volumele următoare, înlăturând lipsurile existente în primul volum, să realizeze din figura lui Filip o imagine demnă de măreția și patosul luptei eroice a comunistului, eroul cel mai pozitiv al zilelor noastre, model inegalabil în educația comunistă a oamenilor muncii“.

• În numărul 12 din 1954 al revistei „Viața Românească” reapar două rubrici: „Pe drumul realismului socialist”, cu un text al lui Simion Alterescu despre *Concepția umanistă în dramaturgia lui M. Davidoglu*, și „Oamenii și faptele zilelor noastre”, mult mai bogat susținută decât în oricare dintre numerele anterioare, dar fără semnături rezonante: V. Negru (*Scrisori dintr-o gospodărie colectivă*), George Dan, Ion Petrache, Ion Bănuță, Petre Luscalov și trei scriitori sovietici transpuși în românește de Constantin Argeșeanu și Ioan Meițoiu: Maxim Tanc, N. Perevalov, Nicolai Rîbalco. □ Rubrica „Texte și documente” prezintă, prin Teodor Vârgolici, *O pagină din Emil Gârleanu*, de fapt un articol, *Expoziția națională a tuturor românilor*, publicat de scriitor în revista „Neamul românesc” în 1906. □ După o absență de câteva numere, Ov. S. Crohmălniceanu își reia „Cronica literară”, cu un comentariu la *Pasărea furtunii*, de Petru Dumitriu. Tot la rubrica „Teorie și critică”, Sică Alexandrescu analizează *O nouă piesă valoroasă*, *Arcul de Triumf*, de Aurel Baranga. □ Camil Petrescu publică în acest număr un amplu fragment (peste 100 de pagini) din romanul *Un om între oameni*. □ Primele 30 de pagini al revistei sunt rezervate reflectării celui de al doilea Congres Unional al scriitorilor sovietici. Sunt reproduse aici *Salutul adresat de C.C. al P.C.U.S.*, *Cuvântul de deschidere rostit de Olga Forș* și raportul susținut de A.A. Surkov, *Situația și sarcinile literaturii sovietice*.

• În „Studii și cercetări de istorie literară și folclor” (an. III, 1954), G. Călinescu publică articolul *Anton P. Cehov*, din care se reține o scurtă prezentare a specificului artei scriitorului rus: „Arta particulară a lui Cehov a fost semnalată aproape îndată. Acel care făcea modeste articole umoristice a surprins prin poezie și finețea disecției psihologice, prin geniul său totodată «tragic și suav», cum zice Gorki. Figurile lui ținute într-o cutie cu jucării scapă la deschiderea capacului și se întind fantomatic spre cer. Descripția morală a lui Cehov are calitățile mătăsurilor cu două reflexe, scriitorul descoperă gingășia în ridicol și intră în dramă prin bufonerie”. Articolul reprezintă textul comunicării prezentate de G. Călinescu în aula Academiei R.P.R. la sesiunea din 22 septembrie 1954, ținută cu prilejul împlinirii a cincizeci de ani de la moartea marelui scriitor rus (v. „Analele Academiei R.P.R.”, vol. IV, 1954, p. 85) ■ D. Panaitescu-Perpessiciu, „membru corespondent al Academiei R.P.R.”, publică *Iordache Golescu, lexicolog, folclorist și scriitor*, iar academician G. Călinescu, *Notă despre Antioh Cantemir*, o trecere în revistă a

biografiei și a scrierilor autorului menționat). ■ Cele trei articole publicate la rubrica „Din literatura de după 23 August 1944” rămân circumstanțiale, descriptiv-didactice: C. Ciuchindel, *Poezia lui Dan Deșliu*, p. 95- 102; M. Bucur, „Desfășurarea” de *Marin Preda*, descriptiv, p. 103-112; I. Pavlovici, *Dramaturgia lui Mihail Davidoglu*, p. 112-123. □ Academicianul G. Călinescu și colectivul său de documentare publică *Material documentar despre C. Conachi, I. Catina, C. Faca, A. Pann, Al. Sihleanu, Al. Depărățeanu, N. T. Orășanu, M. Eminescu, I. Creangă, Al. Macedonski, Anton Bacalbașa, Emil Gârleanu, I. A. Bassarabescu și G. Topârceanu* (p. 125-177).

1954
ANEXA

Remus Luca și Al. Oprea, *Mic manual pentru uzul făcătorilor de literatură. Încercare critico-estetică-metodologico-literară*, „Viața Românească”, An VII, nr. 3 (martie, 1954)

Predoslovie*

De mai bine de patru seculi încoace, auctorilor de literatură li-este hărăzită cea mai nemiloasă soartă. Ei trebuie, pe cărări de ei înșiși rămase, care sunt spinoase și necomode, să se căznească în a descoperi iară și iară (*din nou n.n.*) normele înfățișării frumuseții celei eterne în arta poeticească și în a afla pentru aceasta sugeturi inedite. (*Urmează o paranteză lungă din care reiese că operația de descoperire a „sugeturilor inedite” constituie „blăstemul blăstemelor pentru auctori”, n.n.*) Vrem să punem capăt acestui chin de Tantalus, care nu mai are capăt. Auctorilor, bucurați-vă! S-a găsit cheia lăcatei, tainicul „Sesam, deschide-te!” De azi înainte chinul facerii poeticești cu adevărat bucurie va fi și nici decum suferință...

*

(Lipsesc mai multe file. Pagina notată cu III începe cu un sfârșit de frază. Continuarea ne va lămuri lesne, că este vorba de recomandări profesate poetilor.)

... ind un frumos apus de soare în munți: cer roșu, nori ca zimbri, păduri negre și nu uita glas de buciom. Descrie apoi magnifica panoramă a unei câmpii cu cosași și fete cu ulcioare (a nu se uita costumul național: lțari, căciuli, catrințe etc).

Fetele dau flăcăilor să bea din ulcior. Flăcăii chiuie și ciupesc fetele. Fetele râd. Ritm trohaic, multe rime feminine, și în special vocale i și e. E de efect poanta: „Ah, ce bine e în colectivă!”

Metodul anti-tezei. E un metod destul de dificil căci trebuie să împerechezi elemente ce se exclud: alb cu negru, bine cu rău, trecut cu viitor, mort cu viu. Iată o aplicațiune mai simplă: trei strofe despre trecutul de întineric, când învățătorii bat pe copiii care plâng și se vaietă, invocând mamele lor... O strofă lapidară despre azi. Învățătorii nu mai bat, ci mângâie, copiii nu

mai invocă mamele lor. Poanta: eri plâns, azi răs. O altă aplicațiune care va fi indubitabil, mult aprețiată, poate fi aceasta: Eri, soacra era poamă acră pentru nora sau nurorile, sau chiar ginerele ei. Azi, soacra fiind o femeie luminată, e dul-... (din păcate, mai lipsesc câteva file, care ar fi, fără îndoială, realmente folositoare poetilor).

XLII

...flictul: director general, pozitiv— director general adjunct, trădător. Bătălie mare! Pentru creșterea tensiunii, trădător calomniază pe pozitiv. Se pare: binele înfrânt de rău. Dar... vine de la centru un inspector care demască pe trădător. Arestează. Bucurie mare, cortina!

Detalii regisorale, de costum și de decor. 1) Negativ mereu mâna în buzunar, amenințător; sugerează revolver. Pregătește și motivează pușcătura absolut necesară în culminația intrigei, îndreptată către inima pozitivului. 2) Pozitivul va telefona acasă din plină ședință de producție. Aceasta înduioșează pe spectator; el zice: „Vezi, și directorul ăsta, bietul de el, are griji familiare.” Umanizează. 3). Din când în când, pentru a fixa locul acțiunii (fabrică, gospodărie colectivă, șantier...) vor intra în scenă: un turnător sau o turnătoare, un betonist sau o betonistă, un brigadier sau o brigadieră. Pentru a nu încărca piesa, aceste personaje secundare vor intra fie pentru rezolvarea celei mai acute și mai încurcate probleme, fie pentru a spune cu tâlc, câteva fraze întâmplătoare. 4) Personajele pozitive, până la unul, fie bărbați, fie femei, fie ingineri, fie muncitori, vor purta neapărat salopetă, șapcă uleioasă și bocanci. Personajele negative, de orice fel, vor fi neapărat îngrijit îmbrăcate și pe cât permite recuzita, foarte eleganți.

Pentru romancieri și novelisti.

(N.A. În general chibzuind treaba, sujeturile date pentru poezii de dramă și tragedie, pot fi aplicate și de inspirații prozei. Dăm totuși mai la vale câteva sujeturi a căror aplicațiune are mai mare efect în proză, datorită calităților ei directe de comunicare).

Secretarul Organizației de bază intră în conflict cu directorul, care, influențat de dușmanul de clasă prin femei și chefuri, se descompune. Secretarul de partid (care trebuie neapărat să fie trimis de undeva de sus) este mintenaș sprijinit de toți muncitorii fabricii, dintr'o dată dumiriți. Pentru a nu complica intriga, ne vom feri de a motiva cauza acordării acestui sprijin. Se înțelege că un conflict izbucnit între oamenii ce de multă vreme lucrează sau trăiesc în același loc, nu prezintă interes. (N.A. când e necesar, acest conflict poate fi ușor strămutat în mediul sătesc, de preferință G.A.C sau întovărire. Aici, conflictul între secretarul organizației de bază și președinte (G. A. C. sau Sfat). Pentru a nu uita alianța – și astfel a închide gura redactorilor și criticilor – conflictul se va declanșa neapărat în urma vizitei unui instructor raional, care demască pe președinte.)

Un alt subiect interesant, de dragoste. El, fruntaş, frumos, bun, cinstit, cuminte şi premiat des. Ea, frumoasă, graţioasă, ambiţioasă, dar codaşă. El o vede, ea-l zăreşte, se îndrăgostesc, ea provoacă o discuţie (poate şi el) se hotărăsc urgent să se căsătorească, trec pe la „Lemn-Mobila” şi admiră vitrina. Vorbesc mult despre producţie. A treia zi un alt el, care-o iubeşte pe ea, îi comunică primului el că ea este codaşă şi că din cauza ei brigada a pierdut întrecerea. El imediat îi scrie doar trei cuvinte: Adio! Ea, mistuită de dragoste, suferă un adânc şi rapid proces de transformare, devine fruntaşă, chiar stahano-vistă (cu cât mai repede, cu atât mai bine, pentru ca primul el să nu sufere multă vreme.) – Pe urmă ea pleacă la şcoala de ingineri şi-i scrie de acolo o scrisoare. El, fericit, o aşteaptă să iasă de la examenul de absolvire, se sărută, ea spune: Să-ţi arăt ce inovaţie am făcut. Iar el va găsi o perfecţionare la inovaţia ei. Fericţi. Fericţi. De trei ori fericţi. Pe cel de-al doilea el – ticălosul Iago – să nu-l mai pomenim, pentru a nu strica buna impresie a cititorilor.

(n.n. iarăşi câteva pagini lipsă).

LI

Despre întocmirea personajelor.

Pozitivii să samene mult între ei: idealul uman unul este şi indivizibil. Ochi pătrunzători, vărsând fulgere (de scânteii, de flăcări, de lumini, de vâpăi – la alegerea auctorelui). Voinic, robust, piept, gât, muşchi herculeeni, să transpire forţă şi optimism. Nu bea alcool, dacă vrea se lasă de fumat, insensibil la farmecele sexului frumos, cast până la înşurătoare (se va însura cu o femeie deasemenea castă, copiii lor vor fi cu toţii caşti). Nu va purta cravată şi nici dungă la pantaloni.

Pentru o mai accentuată umanizare, din când în când el va înjura; mare atenţie la alegerea acestor înjurături: să nu fie mistice, adică să nu se refere la persoane biblice (N.A. Acest portret poate fi uşor multiplicat şi adaptat la toate profesiile, sexele, vârstele, indiferent de naţionalitate sau religie. Se poate modifica în cel mai rău caz: culoarea părului, înălţimea (dar nu mult), tonalitatea glasului, numărul la pantofi şi atât.)

Negativii: înfăţişare de vulpe, graşi, buhăiţi şi cu cearcăne la ochi, veşnic încruntaţi. Să fie recunoscuţi de la prima vedere. Aici, femeile care sunt înzestrate cu un rol deosebit, vor avea, de preferinţă, înfăţişarea unor îngeri decăzuţi, cu gene lungi, gesturi îmbietoare, pline de rafinament. Ele vor fi, prin farmecul putred pe care-l emană, adevărate capcane pentru oamenii cinstiţi, dar având caractere slabe. Vom căuta ca aceste femei să fie fatale.

Neutrii: la oraş ei sunt intelectuali cinstiţi, nelămuriţi. La ţară, ţărani mijlocaşi. Personajul neutru şovăie. El are ochi şovăitori, gesturi şovăielnice, vorbirea şovăitoare, mersul şovăitor. El se îmbră... *(n.n. Alte file – vai! – pierdute).*

C) Capitolul despre artă poetică.

Sub-capitol: Considerațiuni asupra genezei stilului.

Un op ca să aibă succes, trebuie să fie scris frumos. A scrie frumos înseamnă a te feri să scrii urât. Există cuvinte și figuri de stil frumoase, și există și urâte. Literatura este arta cuvintelor frumoase, a înfățișării frumosului.

Descripția trebuie să fie frumoasă. Nu va lipsi peisajul. (Lipsa descripțiilor de natură – care sunt cele mai de efect – sărăcește frumusețea lucrăturii literare). Iată câteva aplicațiuni: O fabrică. Biroul directorului. Un geam mare, deschis. Un stahanovist privește peste zări și se înfioară la vederea cerului, norilor, munților, copacilor, frunzelor, ierbii, florilor, mării înfuriate; în niciun caz descrierea nu va înceta înainte de trecerea a zece pagini (dacă lucrarea are cincizeci). E de preferat ca descripția să înceapă chiar înainte de apariția stahanovistului și a ferestrei deschise. E bine ca fiecare capitol să înceapă cu o astfel de descripție, ceva mai scurtă. Dacă ne aflăm în atelier, putem începe astfel: „Afară plouă și bate vântul. Prin ușa mare, întredeschisă a atelierului, pătrund rafale, rafale de grindină”... Ar fi superfluu și ar încălca legarea descripției de problematica incidentală a lucrăturii. (N.N. iarăși o sincopă până la pag...)

LVIII

...de dragoste, foarte iubite de cetitoriu, auctorele le va repartiza din trei în trei file. Un alt element important este langajul verbal al personajului. Pentru a demonstra că în trecut, numai exploatatorii se bucurau de instrucțiune, numai dușmanii de clasă vor utiliza o aleasă exprimare în cea mai pură limbă literară, cu neologisme și termeni tehnici. Eroii pozitivi vor vorbi o limbă simplă, adică rudimentară și adesea fără niciun respect pentru gramatică. Ei vor spune frecvent: „– este și lipsuri, dar în general, ca să vorbim, lucrurile merge bine”. Toți țărani pozitivi vor stâlci toate neologismele și le vor folosi anapoda. Ei zic: „comparativă” și „radu”. Deasemenea ei zic: „Mă pun în ipoteză...” (N.N. urmează câteva pagini amestecate de pe care cu greu am putut descifra următoarele:)

...Eroul pozitiv trebuie să aibă o mare forță de pondere. Privirea lui pătrunde prin ziduri și până-n adâncul inimii celorlalți. El știe tot și ar putea da de pământ cu toți dușmanii încă din prima clipă, dar asta n-ar fi artistic. El păstrează o soluție miraculoasă, pentru orice problemă, până în momentul oportun. El urmărește ca o umbră, cu ochi de linx, nelitirile...

...în ultima scenă, dușmanul se va fleoșcăi, conform legilor istoriei. El își pierde subit toate însușirile diabolice și se transformă într-o jalnică cârpă. Te și miri că s-a făcut atâta caz de el...

...cum numele au mare importanță, ele vor suna așa: Ion Vreie, Petru Cremene, Vasile Dârză, pentru pozitivi. Aceste nume vor câștiga imediat creditul cititorului. Mijlocul se va numi: Sucitu, Moțailă, Șovăilă, (în final, ei pot eventual să-și schimbe numele, asta printr-o cerere la Sfatul Popular, pentru a sugera transformarea lor). Chiaburii se vor numi: Gâdea, Păpău (pentru a sugera lăcomia) – sau diferite nume cu terminațiunea peiorativă: oi, ău....

...Căci știut este: finalul trebuie să deschidă o largă și luminoasă perspectivă. De aceea se va încheia cu un răsărit de soare (G.A.C.), cu aprinderea luminilor pe un șantier de hidrocentrală, cu căsătoria eroilor și eroinelor pozitive, cu vindecarea celor grav răniți de dușman. Unul din eroi va spune: aici, mâine, veți vedea....

...scrie în așa fel, încât să nu dea păreri cu prețiozitate, și nici cel mai dibaci cititor să nu ghicească.....
bună sau rea, greșită sau ba .....o taină părerea sa.....

(nota noastră: aceste fraze din urmă le-am aflat pe ultima pagină, decolorată și sfâșiată; ele se adresează, pare-se, criticilor literari

Semnează: Diac Ieremia O'șteanu.

pt. conformitate: R. Luca și Al. Oprea.

* Acest manuscris a fost găsit într-o veche bibliotecă. Din lipsa de grijă a posesorului, el a fost descompletat și, în cea mai mare parte, deteriorat. Ceea ce s-a putut salva din el – dată fiind acută sa actualitate – socotim necesar să-l redăm celor pentru care a fost scris. Multe din expresiile întrebuițate de autor fiind învechite ne-am permis să le înlocuim prin echivalentul lor modern, ceea ce – considerăm noi, nu dăunează fondului. În alte părți ne-am permis să înlocuim exemplele date din lucrări ale timpului - de mult îngropate sub straturile de praf ale uitării – prin exemple pe cât cu puțință adecvate din lucrări contemporane, pe care nu le numim, fiind cunoscute.

***

S. Damian, Poezie indirectă și atemporală, „Gazeta literară”, nr. 11, 27 mai 1954

„În ultima vreme se aud adesea exclamații de nemulțumire din partea iubitorilor de poezie. Atunci când apar în unele reviste și publicații versuri șterse, monotone, anoste, ele provoacă un sentiment de regret și dezamăgire, în astfel de versuri predomină o tematică minoră, poezii abordând sferele pașnice, serafice ale poeziei dulcele, în care bardul, fascinat de cele din jur, admiră, se extaziază, fără să emoționeze pe nimeni și fără să convingă. Sunt ocolite

temele principale, poezii respectivi manifestând o ezitare ciudată în tratarea problemelor complexe care frământă azi masele largi, care caracterizează patosul epocii. Revista literară din Cluj pare să aibă o preferință accentuată pentru o poezie a simbolurilor vagi, abstracte, cu o tematică periferică, lipsită adesea de conținut concret istoric. «Almanahul literar» a manifestat în repetate rânduri tendințe greșite în sectorul poeziei, care au fost analizate în diferite articole publicate. Totuși, recidivele obligă la reluarea discuției. În nr. 1 al revistei «Steaua», A. E. Baconsky semnează un ciclu de poezii. Prima poezie, intitulată *Martie*, vorbește despre venirea primăverii. Poetul privește în zare, ascultând cum vibrează apropiata primăvară. El așteaptă să reapară «lungi șiruri de cocori», «sălbaticile flori», «întâia frunză cu lumină verde», etc., mărturisind că simte puterea primăverii trecând prin inima lui ca un curent electric. Într-o strofă există o referire vagă la dușmanii primăverii, referire care însă prin generalitatea și imprecizia ei nu apropie cu nimic poezia de contemporaneitate. În cea de-a doua, intitulată *Salcâmi*, poetul își amintește de vremea copilăriei, evocând priveliștile ei: salcâmi cu flori albe, năpădite de albine, șesul întins, cireada de vite. Cu discreție – sfiindu-se parcă în fața unor eventuale zâmbete ironice – poetul adaugă un element social: «Un copil desculț alerga/ Cu picioarele prin mărăcini rănite». Baconsky plânge amintirea salcâmiilor tăiați, consolându-se cu gândul că poate dintre toți numai el a rămas să poarte veșnic florile lor «scuturându-le, scuturându-le/ albe sub cerul albastru». În ultima poezie intitulată *Cândva, ca luna*, după ce declară: «Sunt aici și zidesc zi și noapte, / Lucrez din greu și mă dăruiesc acestor ani/ Când voi obosi mă voi duce Să dorm sub o salcie» – poetul mărturisește că ar dori să se nască mai târziu, cândva, «peste-un secol, două poate» și să fie un vultur care străbate cerul sau, dacă se poate, să fie «Ca luna mare și plină,/ Să răsar într-o noapte foarte senină,/ Privind cu ochi de palidă lumină/ Comuna pentru care lupt-acum». Prima impresie a cititorului este că un poet talentat, apreciat pentru creațiile sale valoroase, se irosește stăpânit de inspirații sterile, sclav al unor simțiri și cugetări perimate. Observația că aceste versuri constituie o manifestare îngrijorătoare, semnificativă pentru anumite tentative evazioniste din poezia noastră, ar putea stârni o replică lungă și copios argumentată din partea autorului. El ar putea aminti, de pildă, că lirica este vastă și multilaterală, sfera ei cuprinzând toate frământările sufletului omenesc și că poetul are personalitatea lui conturată, afinitățile lui specifice care tocmai îl disting în câmpul literaturii. Fără îndoială că ar avea dreptate; posibilitățile liricii sunt variate, putând reda stări sufletești diverse și fiecare poet are înclinațiile lui specifice, timbrul liric propriu. Dar în cazul de față nu este vorba de respectarea individualității creatoare a artistului, cu natura și stilul său distinct, ci despre tendințe diferite antagonice, despre o metodă de creație străină realismului socialist. Poeziile publicate în «Steaua» nu exprimă capriciile unui poet, ele nu sunt accidentale, dacă le privim în lumina creației

sale în ansamblu și a revistei respective. Aceste versuri se integrează într-o linie generală cunoscută, ele reprezintă o ilustrare concludentă a unei orientări care pare a fi comună poezilor grupați în jurul revistei din Cluj. Poeziile lui Baconsky din nr. 1 al revistei «Steaua» continuă de fapt o cale mai veche croită de «Almanahul literar», indicând preferințele revistei, poezia pe care o cultivă cu consecvență. În același număr, Victor Felea semnează două poezii tot despre venirea primăverii (*Pleacă, iarnă și Cântec*) în care se declară fascinat de gănguritul vesel al noului anotimp prevestind gonirea iernii aspre. Notațiile concrete (fabrică, mașini) menite să-i imprime culoarea locală peisajului primăvăratec nu-l ancorează totuși în realitatea noastră, nu exprimă nimic din specificul vremurilor noastre. Deși în nr. 1 al revistei se publică și poezii cu o altă tematică (Aurel Gurghianu semnează un promițător ciclu de versuri despre gospodăria agricolă colectivă) este neliniștitoare continuarea insistentă pe primul plan a vechii tematici care pare a comunica mai fidel înclinațiile artistice ale poezilor din Cluj. Cititorii se întreabă pe drept cuvânt, de ce se tipăresc atât de des în revista literară din Cluj asemenea poezii? De ce dragostea laudabilă pentru arta versurilor, incontestabilă la scriitorii care publică în revista din Cluj, de ce eforturile lor susținute pentru originalitate și destelenire de poteci nestrăbătute, duc la rezultate atât de nepotrivite? Poezii clujeni au dovedit în unele lucrări calități certe, ei ar putea aduce o contribuție substanțială la îmbogățirea liricii noastre, pe drumul realismului socialist. Există însă o frână puternică care împiedică dezvoltarea lor rodnică. Alegerea unui anumit drum în creația poetică este determinată de o anumită viziune ideologică și estetică, Este vorba despre o anumită concepție poetică și înțelegere a menirii versurilor, care domină printre poezii clujeni. Această concepție poate fi descifrată din analiza versurilor lor publicate. Faptul brut, cotidian, ar fi încărcat de «banalitate», după părerea lor: el ar alunga emoția estetică și de aceea nu ar putea avea acces, în această formă, în universul diafan al poeziei. După ei, inspirația poetică ar trebui curățată de tot ceea ce e brutal, zgrunțuros – caracteristic realității zilnice – pentru a putea pluti nestingherită în sfere nealterate, singurele propice nașterii poeziei, creând acea impresie de incertitudine, de incantație poetică. (Ei nu se referă aici la strădania poetului de a selecta ceea ce e semnificativ și are forță de generalizare, la munca propriu-zisă de șlefuire, de îmbinare arhitectonică a ideii poetice, a sistemului de imagini, ci pretind «distilarea» poetică, «purificarea» materialului brut până la limita sugestiei, a aluziilor vagi, incerte, care ar mai păstra doar o urmă nedefinită a contemporaneității, a actualității). Astfel se naște conceptul poeziei indirecte, poezie în care nu poate pătrunde – decât prin intermediul alegoriilor aproape opace, al simbolurilor cețoase – tumultul, vârtejul dramatic caracteristic vieții netransfigurate. Totul devine sugestie, aluzie, presupunere discretă. Conținutul istoric concret se evaporă subit și rămân sentimentele general umane, la fel de valabile și în alte epoci când

oamenii cunoșteau alte aspirații, alte frământări. Poetul se bucură că vine primăvara, că se trezește natura amorțită și simte un curent electric de voie bună și optimism. El se cufundă în cosmos, se contopește cu natura deșteptată, cântă elanul vital abstract, atemporal. Deși în peisajul dezmeticit din toropeală se zăresc coșurile fumegânde ale fabricii – ca în poezia lui Victor Felea – elementul este doar decorativ și destul de anemic pentru a putea marca amprenta epocii. De la poezia indirectă la poezia atemporală traiectoria este simplă și logică. În felul acesta se îngustează arbitrar câmpul poeziei – în ciuda pretențiilor nefondate că se defrișează pământuri virgine, teritorii explorate de fapt de veacuri în lirica universală – se evită temele poetice fundamentale, se mistuie talentul unor poeți ce se vor de bună voie prizonieri ai unei concepții false, străine realismului socialist. Din păcate, revista literară din Cluj acceptă adesea cu satisfacție o asemenea poezie văduvită de suflul actualității. Poetului îi place să fie solitar, să urmărească valurile apelor, să surprindă tresăririle abia perceptibile ale naturii și să slăvească – de departe, prin referiri vagi și «subtile» – eroismul omului nou. Astfel se mobilează un refugiu comod pentru a evita temele «banale» ale realității contemporane. Nu au apărut de mult în revista din Cluj poeme epice cu temele actualității în care să se înfățișeze fizionomia spirituală a constructorilor socialismului în țara noastră. Poezia lirică publicată în «Almanahul literar» și acum în «Steaua» nu redă procesul sufletească complicat, izvor al atâtor conflicte poetice, procesul de formare a conștiinței omului nou, de cristalizare a trăsăturilor morale înaintate specifice acestui om. Descrierea vieții sufletești a unui asemenea erou liric ar prilejui tocmai reliefaarea unor ciocniri intense, unei dezbateri tumultuoase, luminând o idee înaltă și profundă cu o deosebită forță de generalizare. Ocolind sursele adevărate ale poeziei contemporane, preferând reveriile abstracte, nostalgia deprimantă și desuetă nu e de mirare că poezia revistei din Cluj devine costelivă, lipsită de forță și vigoare. Nu există un contact strâns, trainic cu realitatea, nu există strădania de a descoperi în aspectele variate ale vieții temele marii poezii. Poeții clujeni decretează război poeziei banale, stereotipe, lovind în tezele rigide, închistate ale Proletcultului. Dar în numele acestei antinomii justificate, ei confundă adesea poezia searbădă, uscată – imagine trunchiată a realității – cu însăși tema poetică inițială, cu conflictele specifice vieții contemporane. Ei întorc spatele acestei realități și pornind spre descoperirea unor căi «originale», readuc fără remușcări – recuzita unei poezii demodate, îngropate cu scurgerea vremii. (Chiar în analiza critică a unor poezii în nota *Poezia foamei cu «ghionturi», poezia «ghiftuielii», «poezia senzațiilor gustative»* etc. din «Steaua» nr. 1 se recomandă criterii de apreciere dubioase făcându-se abstracție de sensul ideilor poetice, de justetea lor ideologică. Dirijând un tir debordant de artilerie critică o altă notă publicată în revistă condamnă schița lui Sütő András *Mămăligușă cu brânză*, contestând în fraze confuze, echivoce, valabilitatea temei atât de actuale a talentatului prozator.)

Poeților care publică la revista din Cluj le displace postura de predicator, în care poetul înălțat deasupra oamenilor face morală pe un ton profetic. Ei doresc o poezie a mărturisirilor, a spovedaniei, poetul destăinuindu-și bucuriile și durerile, dezvelind propriile-i cicatrice: o poezie a sincerității. Dar sub pretextul sincerității nu pot fi acceptate confesiunile dezolante, expresie a stărilor de spirit individualiste, adresându-se unui cerc limitat, izolat. Cititorul așteaptă mărturisirile sincere ale unei conștiințe înalte, zbuciumate de marile probleme ale veacului, surprinzând în destăinuirile poetului procesul de formare a sufletului omului nou, cu o etică superioară. Tânguirile solitare, melancolia atemporală, comuniunea cu o natură abstractă, eternă – corespund oare conștiinței frământate a contemporanilor, martorii și participanți ai unei epoci de zguduirii mărețe? Indiferența în fața marilor probleme sociale pe care ei doresc s-o slujească cu pasiune și devotament? Este desigur mai potrivită decât sterila concepție a poeziei indirecte și atemporale deviza poetică a scriitorilor militanți care se străduiesc să exprime în operele lor idealurile înaintate ale contemporanilor lor, să ajute poporul în lupta lui grea și înverșunată pentru construirea unei vieți fericite“.

***

Ion Mihăileanu, *Despre o falsă ținută literară a unei cronici*, „Gazeta literară”, nr. 3, 14 octombrie 1954

„Primejdia schematismului în critica literară, necesitatea dezvăluirii cauzelor care-l determină și lupta pentru promovarea concepției marxist-leniniste în problemele estetice sunt subiecte de o actualitate arzătoare pentru literatura noastră. Ecouri ale unei astfel de cerințe pătrund într-un articol apărut în nr. 3 al revistei «Steaua» din Cluj, *Pentru o ținută literară a criticii*. Sunt aduse acuzații unor critici lipsiți de curaj, fără opinii personale, cărpănoși în dezvăluirea calităților unor opere, obtuzi în înțelegerea specificului fenomenului artistic, care iscălesc cronici șablonarde, sărace de idei, ocolite de cititori.

Cât de îndreptățite sunt rândurile apărute în «Steaua», îți dai seama dacă citești de pildă o cronică la romanul *Pasărea furtunii*, apărută recent în nr. 2146 al ziarului «Munca». Autorul, M. Coleșiu, descoperind două calități ale romanului, conturarea eroului principal și proza de pastel – în paranteză fie spus substantivul proză e recalcitrant și refuză drept însoțitor adjectivul de pastel – ne promite ca într-o excursie lungă de două coloane de ziar să-l contureze pe Adam Jora. În loc de aceasta, ne trezim în fața unui rezumat «de idei» școlărești. În loc de analiză a măiestriei scriitorului ne sunt servite astfel de sentințe hazlii: «Maniera unei schițări psihologice rapide este proprie scriitorului, care zugrăvește, în goană parcă, caracterele personajelor sale, folosindu-se de o mulțime de idei ce se îmbină armonios », pentru ca două

rânduri mai încolo autorul să se contrazică, spunând că «**descrierea personajelor făcută de autor, metodă des întrebuințată, este înlocuită în *Pasărea furtunii* (sublinierea noastră) prin caracterizarea eroului principal cu ajutorul discuției celorlalte personaje**». [...] Citind astfel de articole, ai impresia că sunt făcute după următoare rețetă: se ia o introducere potrivită, se pune un rezumat ras de orice idee, se adaugă șabloane bine alese, se piperează cu citate, se amestecă bine, bine de tot, și după aceea se servește caldă, sub formă de cronică literară.

Critica literară marxistă n-are nimic comun cu acele articole care sub pretextul analizei tematice a unei opere substituie analizei științifice, principiale, a ideilor, un rezumat cenușiu, ce ignorează total sau parțial existența imaginilor artistice. Împotriva unor astfel de cronici militează și revista «Steaua». Se pune însă întrebarea: care este poziția ideologică de pe care atacă Dan Costa, autorul articolului *Pentru o ținută literară a criticii?* Se impune în primul rând o constatare: autorul nu face de fapt o analiză a volumului de *Cronici și articole* de Ov. S. Crohmălniceanu, așa cum își propune la început, ci emite o serie de considerații cu privire la dezvoltarea criticii noastre literare. Iritat fiind de anumite trăsături ale unei părți a criticii noastre literare, Dan Costa militează pentru o altfel de ținută a ei. Ce apără și contra cui își îndreaptă spada, acest lucru apare la iveală descifrând cu multă atenție textul formulărilor «cuminți». Astfel, cronicile literare ar fi de două feluri: unele având caracterul «unei dezbateri destinate mai degrabă oamenilor “de breaslă”» – adică scriitorilor, – cititorul fiind doar «spectatorul invizibil» (p. 77), iar altele, fără probleme de creație literară, adresate cititorilor. Fără îndoială că poate exista într-o cronică literară o discuție «de breaslă», între critic și scriitor. Dar despărțirea aceasta arbitrară, cronici pentru scriitori și cronici pentru cititori, amintește prea mult de o anumită concepție despre vulgul care nu poate înțelege problemele de estetică, pentru ca să mai fie necesar vreun comentariu.

Volumele de critică literară, care apar astăzi în zeci de mii de exemplare, demonstrează faptul că cititorii au încetat a mai fi, cum erau în trecut, «spectatori invizibili»: interpretarea fenomenului artistic nu numai că este înțeleasă de mase din ce în ce mai largi, dar scriitorii noștri au putut aprecia de mult înțelepciunea și profunzimea unor judecăți critice ale unor simpli cititori. Până acum știam anumite lucruri despre cauzele schematismului și didacticismului în critica literară. Articolul aduce însă o contribuție de natură să «revoluționeze» cuceririle esteticii. Dacă studiul lui Ov. S. Crohmălniceanu consacrat lui Bălcescu are unele slăbiciuni, ele ar fi «fructul spiritului de sistemă în critica literară», s-ar datora asemănării studiului cu un posibil «tratat de istorie literară alcătuit în spirit științific» (pag. 82). Vrei, nu vrei, îți pui întrebarea: dacă autorul are o asemenea repulsie față de caracterul științific, sistematic, al cronicilor lui Ov. S. Crohmălniceanu, nu cumva preferă o critică

impresionistă, subiectivistă? Actualizare, tematică, conținut de idei, extragerea meritelor și limitelor cultural-ideologice ale unui scriitor capătă, datorită miraculoasei pene a lui Dan Costa, o poreclă: sociologism. Autorul se bucură că în sfârșit s-a declarat «reațiunea împotriva exceselor sociologismului». Noroc de redactorul clujan, altfel muream și nu știam cât de numeroși sunt prozeiștii lui Durkheim și Taine din țara noastră. E regretabil, însă, că articolul din «Steaua», îndreptându-și tirul de artilerie împotriva «sociologismului», omite să arate cauza fundamentală a succeselor obținute de criticii noștri de frunte, – printre ei și Ov. S. Crohmălniceanu –: aplicarea la fenomenul artistic a concepției marxist-leniniste, care prin spiritul ei profund științific este ostilă oricărui schematism, didacticism.

Până acum am văzut fobiile articolului din «Steaua», dar pentru ce pledează el, ce apără? După o muncă aspră de arheolog, ai suprema satisfacție a cercetătorului care a descoperit o lume «nouă», necunoscută până acum. În ce constă munca unui critic literar? Iată «rețeta» redactorului nostru: «scoate la iveală principiul generator», mobilul intim din care purced, în legătură cu fiecare din scrierile comentate, reușitele sau mai adesea lipsurile și slăbiciunile lor (p. 78). Dacă această formulă magică nu vă satisface, găsiți în articol în locul «principiului generator», sub semnul egalității, și altele: esențialitate, focar, forță de acționare, generator unic, viul, complex organic. Formulele acestea de oracol sunt tălmăcite printr-o definiție a datoriilor criticii noastre literare «de a căuta căile cele mai nimerite pentru ca infinita varietate a talentelor, particularităților de stil și concepție variind de la un scriitor la altul și de la o operă la alta, elementele familiare viziunii unui scriitor, modalitățile de expresie, etc. să nu cadă pradă schemelor brutale și simplificatoare». Nu vă tulburați că în definiție lipsește cercetarea conținutului de idei al operei literare. Cu siguranță că trebuie subînțeleasă la etcetera. O, străluciți și defuncți titani ai criticii burgheze, cutremurați-vă în mormintele voastre și descoperiți-vă în fața aceluia care a descoperit America criticii românești. În toată această exhibiție «critică» există un semen de-al nostru chinuit ca Tantal: Ovid S. Crohmălniceanu cu al său volum *Cronici și articole*. Ba este proclamat, fără a fi întrebat, «cavaler în lupta împotriva sociologismului», ba este pus să caute tot felul de generatoare unice, focare și alte forțe de acționare., ba cu un ton protector se conchide că a atins pragul minim al câtorva cerințe artistice elementare, peste care nu se mai ostenește să treacă. Certificatul acesta de onestitate critică, tonul articolului în general, amintesc de cuvintele articolului care susținea că, din cauză că există critici «care redactându-și articolul critic din punct de vedere al sublinierii greșelilor și lipsurilor – ceea ce s-ar cuveni să fie valorificat, e tratat cu destulă nepăsare, birocratic». Articolul *Pentru o ținută literară a criticii* mai are și alte calități, nebaneute față de tema pe care o abordează. Există acolo și unele mostre de

unor de cea mai bună calitate. Astfel, se ajunge la descoperirea epocală că nu poate exista critic fără idei critice. Există și o definiție originală, sublimă – am putea chiar spune – a ideii critice. Transcriem, respectând onest punctuația și toate celelalte semne gramaticale: Idei critice – «sugestii, intuiții, nuclee de gândire concretă aplicată creator fenomenului artistic care devin pentru cititor veritabile lentile măritoare, menite a-l ajuta să cuprindă cu ochii sufletului și ai înțelegerii esențialul specific al operei de artă». Trăsnea, simpaticul erou al lui Creangă în Amintiri din copilărie, se chinuia și el și zicea: «Ce este gramatica română, este...ce este, este...arata... nu arata: arta... arta... ce...ce... ne învață: ce este...este...este arata, uite dracul! Nu arata, arta ce ne învață... ce este, este...». Să ne ierte bunul Dumnezeu și Dan Costa dacă avem îndrăzneala să asemănăm textul nemuritorului nostru clasic cu al domniei-sale. Păcatele muritorilor, precum se știe, doar în iad vor fi iertate! Era cât pe ce să mai uităm un amănunt. *Pentru o ținută literară a criticii* are într-adevăr o «înaltă» ținută literară. Autorul ei este chiar creator de limbă românească, atunci când susține că «rândurile definesc, cu o concretețe aproape pipăibilă, o trăsătură fundamentală a omului Topârceanu». Alteori, cere «coborârea curajoasă până la acele zone decisive ale artei scriitorului care fac corp cu umanitatea lui». Rămâne nelămurită totuși o chestiune: cum fac corp zonele decisive cu umanitatea, perpendicular sau în diagonală ? O judecată critică, care merită toată atenția, este aceea după care «un al doilea grup...îl formează acele articole ale criticului mai libere de necesitatea îndrumării nemijlocite a scriitorului (și prin el a cititorului), destinate într-o mai largă măsură să răspundă întrebărilor felurite pe care și le pun cititorii săi și chiar să satisfacă odată cu firești cerințe ale acestora preferințe ori năzuințe proprii». Nu ne putem astâmpăra dorința arzătoare de a ne descurca totuși în labirintul acestei fraze. Cerințele, apropo de gramatică, ale cui sunt, ale scriitorului, ale cititorului, sau ale amândurora? Preferințele și năzuințele ale cui sunt, ale scriitorului, ale cititorului, sau ale criticului ? Și, în sfârșit, mister al misterelor, culme a logicii implacabile, cum pot niște articole în același timp să fie mai libere de necesitatea îndrumării nemijlocite a scriitorului (și prin el a cititorului) și destinate să răspundă întrebărilor cititorilor (deci îndrumărilor lor) ? Vorbele umflate care sună din coadă, stilul prețios și greoi care trădează sărăcia de idei, nu pot să se plimbe printre noi decât ca niște fantome.

E posibil să existe unii care să se mire că un articol, ce are pretenția să analizeze câteva din problemele cele mai acute ale criticii noastre literare, nu pomenește nimic de principialitate, de spiritul de partid în aprecierea unei opere de artă, de caracterul educativ al literaturii, de lupta împotriva manifestărilor ideologice burghize. Probabil, după Dan Costa, «ținuta literară a criticii» este incompatibilă cu discutarea unor asemenea chestiuni fără contingentă cu arta. Se cuvine însă a fi pusă o întrebare: redacția revistei

„Steaua“, care a obținut în ultimul timp unele succese remarcabile, nu consideră oare că pozițiile marxism-leninismului au devenit într-atât de puternice, încât să fie în stare să lupte pentru o adevărată ținută literară, respingând astfel de „idei“, de bâlbâieli critice?“.

***

1955

IANUARIE

3 ianuarie

• „Scânteia” anunță *Pensii personale lunare pentru îndelungată activitate în domeniul științei și artei*: „Consiliul de Miniștri a luat hotărârea de a acorda pentru îndelungată activitate în domeniul științei, învățământului, literaturii și artei, pensii personale lunare de câte 2 000 lei, cu începere de la 1 decembrie 1954, următoarelor persoane: prof. Jianu Amza, prof. Iacobovici I. Melcon, prof. N. Vasilescu-Karpen, prof. Adrian Ostrogovici, prof. Dimitrie Gusti, prof. Antalfi Endre, prof. Camil Negrea, prof. Nicolae Gheorghiu, prof. Nicolae Deleanu, prof. Theodor Angheluță, scriitorilor Ion Agârbiceanu, Mihail Sorbul, Alexandru Cazaban, Tompa Laszlo, George Bacovia, Mihail Codreanu, Tudor Arghezi și Hortensia Papadat-Bengescu [...]” (Agerpres).

4 ianuarie

• Actul de gratifiere cu „pensii personale lunare pentru îndelungata activitate în domeniul științei și artei” este prompt valorificat propagandistic și de „România liberă”: „Consiliul de Miniștri a luat hotărârea de a acorda pentru îndelungata activitate în domeniul științei, învățământului, literaturii și artei, pensii personale lunare de câte 2.000 lei, cu începere de la 1 decembrie 1954, următoarelor persoane: prof. Jianu Amza, prof. Iacobovici I. Melcon, prof. N. Vasilescu Karpen, prof. Adrian Ostrogovici, prof. Dimitrie Gusti, prof. Antalfi Endre, prof. Camil Negrea, prof. Nicolae Gheorghiu, prof. Nicolae Deleanu, prof. Theodor Angheluță, scriitorilor Ion Agârbiceanu, Mihail Sorbul, Alexandru Cazaban, Tompa Laszlo, George Bacovia, Mihail Codreanu, Tudor Arghezi și Hortensia Papadat-Bengescu, muzicienei Constanța Erbiceanu, compozitorilor Laszlo Arpad și Dely Szabo Geza, actorilor Grigore Niculescu-Buzău, Nicu Kaner, Ion Montauceanu și altora”. □ În același număr al ziarului, D. Păcurariu îl evocă pe *Marele povestitor de la Humulești*, cu ocazia celor 65 de ani trecuți de la moartea acestuia. Construit după principiul – biografia corect ajustată ideologic a scriitorului determină acceptul oficial asupra punerii în circulație a operei, la nivelul poporului, conținând „elemente de relief”, precum nonconformismul transformat în victimizare socială („Rândurile de mai sus le scria Ion Creangă, în 1871, către președintele consistoriului bisericesc care luase hotărârea excluderii diaconului Creangă din rândurile clerului pentru neiertata vină, între altele, de a fi mers la teatru. Pentru regimul clericalo-moșieresc de atunci, a merge la teatru, a năzui să te cultivi reprezenta

o culpă gravă.”; „Scos și din învățământ – Creangă era și învățător – autorul de mai târziu al *Amintirilor din copilărie* este nevoit să își câștige existența vânzând țigări într-un debit de tutun”), ori marginalizarea de către cercul „Junimii” („De la Eminescu, Creangă a primit indemnul de a scrie și cea dintâi caldă și adevărată prețuire a marelui său talent de povestitor, într-un timp când junimiștii în frunte cu Maiorescu îl considerau cu dispreț scriitor «poporal»”), articolul confirmă imaginea unui creator de literatură preocupat de realism și apropiat de mase: „Ceea ce caracterizează opera lui Creangă este stilul ei adânc popular, dragostea de viață, umorul sănătos. Pe Creangă îl recitești întotdeauna cu interes, cu mare plăcere, la fel ca și la prima lectură. [...] Pline de realism sunt și povestirile sale: *Moș Ion Roată*, *Moș Nichifor coțcarul*, *Popa Duhu*. Specificul basmelor lui Creangă este adaptarea lor la viața reală. Fantasticul ne apare umanizat, subordonat realului, personajele se comportă ca niște țărani din Humulești, încât basmele sale sunt basme numai prin temă, ele semănând mai curând a nuvele. [...] Creangă mănuieste cu o mare pricepere artistică limba populară, folosind expresii și zicale din popor, proverbe, cu o abilitate neîntrecută în literatura noastră. Vorbind despre limba operei lui Creangă, M. Sadoveanu a arătat că ea e «însăși limba vie a poporului ridicată la un înalt potențial artistic». Ignorat în timpul vieții de către cei care cârmuiau destinele poporului și ale culturii noastre, Creangă este astăzi membru post-mortem al Academiei Republicii Populare Române, iar opera sa cunoaște o răspândire și prețuire pe care n-a avut-o niciodată în trecut”. □ Printr-o notă, este semnalată și salută „apariția colecției «Meridiane», tipărită la Editura de Stat pentru Literatură și Artă” (***O nouă colecție „Meridiane”***): „Într-o frumoasă și atractivă formă grafică, noua colecție dă posibilitatea cititorului să cunoască cele mai valoroase lucrări ale scriitorilor progresiști din țările capitaliste. Fiecare volum al colecției «Meridiane» înmănușează schițe, nuvele și povestiri în care este dezvăluită cititorilor viața de mizerie a muncitorilor din țările capitaliste, care se zbat în ghiarele șomajului, lupta dărnă a oamenilor cinstiți din acele țări pentru menținerea păcii”.

6 ianuarie

• În „Gazeta literară”, G. Bacovia salută decizia Consiliului de Miniștri de a acorda pensii unor scriitori și artiști: „Statul democrat-popular face astăzi dreptate scriitorilor și artiștilor vârstnici și, prin acordarea acestor pensii, ei sunt răzbunați pentru toate ofensele și umilințele materiale și politice pe care le-au suferit în statul burghezo-moșieresc.” (***Răsplătire generoasă***) □ În articolul ***Sugestii de ne-poet***, Radu Popescu semnalează inflația de poezie folclorică, istorică și satirică din lirica vremii, explicând fenomenul prin „greșita înțelegere a îndrumărilor și indemnurilor Partidului”: „Partidul a cerut într-adevăr scriitorilor să valorifice poezia populară, se reînvie figurile marilor eroi ai poporului, să satirizeze rămășițele vechilor apucături și să biciuiască pe

dușmanii patriei și ai păcii. Dar Partidul n-a cerut niciodată *tuturor* scriitorilor să scrie despre aceleași subiecte, cum nu cere *tuturor* muncitorilor să plece la țară și *tuturor* inginerilor să se deplaseze la S.M.T.-uri. Partidul cere din contra *tuturor* scriitorilor să nu se niveleze și să nu se uniformizeze, demonstrând printr-o creație liberă și variată infinitele posibilități de realizare a realismului socialist.” □ În articolul *Adevărata sinceritate în poezie*, Veronica Porumbacu recenzează polemic *Cântece de zi și de noapte* de A. E. Baconsky: „Baconsky este sincer și în poezia *Manifest*. El vrea să închine un cânt pentru tineretul lumii și pentru tinerețe, dar de pe ce poziție e scrisă și ce idei conține poezia? Doar o laudă a tinerilor morți, o cântare despre bătrâna moarte. Să fie clară: nu tristețea este incriminabilă. Tristețea este o stare de spirit pe care oricine o poate simți și, ca orice stare de spirit omenească, ea nu e străină poeziei, căreia nimic din ce e omenesc nu-i poate fi străin. Dar o tristețe fără vlagă, fără mesaj nu aduce nimic nou, nimic valoros și nu servește nici poezia, nici talentul artistului, chiar dacă el a simțit-o «sincer». Ca să apreciem valoarea unei lucrări literare, semnificația ei ideologică, trebuie să cunoaștem poziția socială a poetului, orientarea lui, felul în care el judecă oamenii și evenimentele. Primul criteriu de apreciere este deci concepția despre lume a autorului și nu sinceritatea, care este o trăsătură comună oricărui artist adevărat, spre deosebire de meșteșugarii conformiști.” □ Sub titlul *Un mare exemplu*, George Ivașcu comentează *Aventuri în Lunca Dunării* de Mihail Sadoveanu: „Ceea ce face din eroul central al povestirii o pozitivă și pilduitoare creație, scăldată în lumina unei calde umanități, este faptul că nu odată acest cârturar se analizează pe sine tot mai necruțător, tot mai just, cu o perspectivă tot mai fecundă.” □ În același număr al revistei e reproduș coraportul lui K. M. Simonov (*Problemele dezvoltării prozei*) prezentat la cel de-Al Doilea Congres Unional al Scriitorilor Sovietici, unde se precizează raportul dintre metoda unică – realismul socialist – și diversitatea „stilurilor” de creație („Avem toate motivele să socotim firească și îndreptățită în viața noastră literară, în albia comună, unică, a metodei realismului socialist prezența diferitelor curente stilistice creatoare, care se dezvoltă în virtutea unei sănătoase întreceri creatoare.”), se combate cu vehemență idilismul („oamenii noștri nu sunt copii, iar literatura nu este o guvernantă căreia i s-a pretins să conducă copiii doar pe drumuri pietruite. Metoda sovietică de educație nu este o metodă de răsfățare, ci o metodă de călire. Cele mai bune cărți ale literaturii sovietice povestesc despre oameni adevărați, despre felul cum s-a călit oțelul. Iar îndeletnicirea curajoasă pentru oamenii curajoși este călirea oțelului, nu ciripitul păsăresc al guvernantelor. Și trebuie să spunem limpede că orice ocolire a complicațiilor, lipirea unor aripi ideale de îngerași eroilor, denaturează literatura și se află în contradicție flagrantă cu năzuințele cititorilor, cu năzuințele oamenilor sovietici, cu interesele regimului nostru sovietic, direct interesat ca literatura să înfățișeze cu veridicitate, fără

compromis, viața în dezvoltarea ei revoluționară și prin aceasta să nu răsfețe, ci să călească oamenii.”) și se reafirmă primatul muncii ca problemă „creatoare” („Omul nu poate fi pentru noi frumos și atrăgător dacă atitudinea lui față de muncă este urâtă, respingătoare, nedemnă – deoarece atitudinea lui față de muncă este problema cinstei lui față de popor. Atitudinea lui față de muncă este problema principialității lui, a devotamentului său, nu în cuvinte, ci în fapte, față de ideile comunismului.”).

7 ianuarie

- „Munca” reproduce din „Pravda” pamfletul *Calea domnului Mendès-France* de Ilya Ehrenburg, în care scriitorul sovietic condamnă în termeni amenințători sprijinul pe care premierul francez îl acorda remilitarizării Germaniei Federale: „Uniunea Sovietică este o mare putere care are aliați puternici și care n-a permis nimănui să atenteze la demnitatea ei. [...] dacă veți ratifica acordurile cu privire la refacerea Wehrmachtului, tratativele pentru soluționarea problemei germane vor deveni pur și simplu lipsite de sens.”
- „Scânteia tineretului” prezintă câteva cărți ce ascultă de „o veche tradiție a celor ce vizitează Uniunea Sovietică ca, întorși în patrie, să facă cunoscute poporului nostru noi și noi aspecte din viața fericită a oamenilor sovietici”: Ion Vitner, *Pământul prieteniei*; Ioan Grigorescu, *Scrisoare din Moscova*; Victor Bârlădeanu, *Aerul tare al înălțimilor*; Nina Cassian, *Florile patriei*.

8 ianuarie

- Toma George Maiorescu publică în „Scânteia” câteva „Note de călătorie din Kirghizia Sovietică”, sub titlul *Cele patru case ale lui Isaak Kocikorbaev*. □ La rubrica „Foileton”, P. Dinescu are schița *Capete de găște*, înfierând birocrăția/ ficțiunea planificării de la centru. □ Un comunicat Agerpress anunță *Deschiderea pachetelor de manuscrise ale scriitorului francez Romain Rolland*: „La Biblioteca de Stat V.I. Lenin a avut loc deschiderea pachetelor de manuscrise ale marelui scriitor francez Romain Rolland, predate de el în cursul anilor 1934-1935 spre păstrare acestei biblioteci. [...] pachetele conțin copii autorizate după 29 de caiete cuprinzând *Jurnalul anilor de război* pe anii 1914-1919. Autorul a cerut ca pachetele să fie deschise la 1 ianuarie 1955.”
- În „Scânteia tineretului”, la „zece ani de la moartea lui Romain Rolland”, I. Brăescu adresează câteva *Gânduri pentru un mare fiu și artist al Franței luptătoare*.

9 ianuarie

- Georgeta Horodincă îi ia un interviu pentru „România liberă”, scriitorului-academician Camil Petrescu, după acordarea Premiului de Stat pentru primul volum din romanul *Un om între oameni*: „Întrebare: Care este după părerea dvs. locul romanului istoric între literatura actualului și știința istoriei? Răs-

puns: La aceasta s-ar putea răspunde în două feluri care corespund exact modalității în discuție. În primul rând s-ar putea face o formulare discursivă, analizându-se aspectul teoretic al istoriei și în același timp înfățișarea concretă a faptelor istorice. S-ar putea probabil demonstra, și pe calea aceasta, că între literatura cu subiect actual și știința istorică este loc destul și pentru o literatură și în genere pentru o artă cu subiect istoric. Nu e locul să încercăm aici această demonstrație și când zic «locul», nu glumesc, căci pentru această demonstrație ar fi necesare vreo două volume. Rămâne să recurgem la metoda relativ concretă, la exemple și la fapte, la ceea ce ne-a dat experiența. Să răspundem deci printr-o întrebare: este între romanele lui Fadeev, de pildă, și știința istorică loc și pentru *Război și Pace*? Adică, s-ar putea renunța la *Război și Pace* pentru că există fără îndoială zeci și zeci, poate și sute de volume istorice despre campania din 1812? Te întreb pe d-ta. – Fără îndoială că nu se poate renunța la opera lui Tolstoi pe temeiul că există o literatură de specialitate despre războiul din 1812. V-am ruga însă să precizați care este după părerea dvs. contribuția scriitorului de literatură istorică peste ceea ce aduce în problema respectivă omul de știință. – Înainte de a încerca să răspund la întrebarea dvs. aș putea să vi-o întorc din nou cu o altă întrebare. Ce aduce peste știința istorică, teatrul istoric al lui Shakespeare, de pildă *Richard al III-lea*? Ce aduce cea mai mare parte a picturii clasice cu subiecte istorice, peste știința istorică? Și poate nu e bine spus că aduce «pe deasupra», fiindcă aceea ce aduce este într-un fel totul, în așa măsură încât eroii lui Shakespeare sunt așa cum i-a zugrăvit el, în orice imaginație, ca și în orice înfățișare istorică. Efectiv ei nu mai pot fi gândiți altfel. Explicația acestui lucru stă în faptul că acești eroi sunt sinteze concrete înfinit mai bogate decât orice sinteză abstractă. Dacă ai vrea să descrii în mod exact în termeni abstracți scrumiera asta albastră din fața d-tale, numai ca să redai prin termeni analitici culoarea, luciul și densitatea acestui albastru, ai putea să folosești zeci și zeci de pagini. Și n-ai izbuti, așa cum ar putea izbuti pe un decimetru pătrat un pictor. La o scară mai complexă, același lucru poate fi spus și despre chipul unui om, ca și despre orice acțiune în care este implicată lumea ființelor și a obiectelor. Romanul nu este un compromis propriu-zis, dar oricum prin mijloacele lui de reprezentare este un compromis în unele împrejurări între pictură și realitatea absolută. Uneori, o simplă inflexiune gramaticală a personajelor din romanele istorice ale lui Sadoveanu sugerează mai mult decât ar putea face o lungă teorie de considerații istorice. [...] – Am impresia că dvs. tăgăduiți în momentul acesta originalitatea în artă. – Cred că originalitatea în artă este o însușire mediocră, un semn de manifestare veleitardă. Artiștii mari nu sunt originali. Originalitatea este posibilă numai în zona subiectivă, formalistă”.

12 ianuarie

• „Scânteia” preia un comunicat Agerpres care anunță *Cicluri de conferințe cu tema „Viața și cultura în URSS”*: „La Casa Prieteniei Româno-Sovietice

ARLUS din Capitală vor avea loc patru cicluri de conferințe cu tema «Viața și cultura în URSS». Primul ciclu, care cuprinde 12 conferințe, intitulat: «Privind harta URSS» se va deschide la 24 ianuarie, iar cel de al doilea ciclu, care cuprinde tot 12 conferințe, cu tema «Din istoria popoarelor URSS» va începe la 26 ianuarie. La 31 ianuarie va fi inaugurat un ciclu de 14 conferințe intitulat: «Republicile URSS». La 2 februarie va avea loc deschiderea ciclului «Mari scriitori ruși» care va cuprinde 11 conferințe. Conferințele fiecărui ciclu vor avea loc bilunar fiind urmate de filme artistice și documentare.” □ Emil Boldan scrie despre *Ion Păun-Pincio – un cântăreț al durerii exploataților*: „Opera lui – atât cât a putut crea el în cei câțiva ani ai mult prea scurtei sale vieți – este caracteristică momentului în care scrie poetul: pe de o parte, decepționistă în lirica peisagistică și erotică mai ales – suferind înrăurirea poeziei romantice pesimiste, pe de altă parte, pe măsură ce influența ideologiei clasei muncitoare rodește și în opera poetului, el creează o poezie de denunțare a exploatării.”

13 ianuarie

• În „Gazeta literară” apare poemul *Drumul cel mare* de Dan Deșliu. □ Cu ocazia a 105 ani de la nașterea lui Eminescu, I. Vitner publică niște *Însemnări despre literatură*, în care subliniază „materialismul” poetului: „aparitia în opera lui Eminescu a unui poem cum este *Epigonii* nu mai poate surprinde pe acela care cunoaște antecedentele gândirii materialiste a poetului în problemele fundamentale ale esteticii.” □ Tudor Vianu îl omagiază pe Perpessicius, proaspăt laureat al Premiului de Stat: „Unii i-au reproșat lui Perpessicius ceea ce alcătuiește fondul personalității lui morale: bunătatea și generozitatea. Dar câți tineri n-au extras puteri întăritoare din verdictele binevoitoare ale lui Perpessicius? Și de câte ori cuvântul lui de publicist și de cetățean nu s-a pronunțat în favoarea celor slabi și prizonieri? Democrat convins, prin vocațiune adâncă, Perpessicius a arătat adeseori curaj în apărarea omenirii oprimate. Viitorii lui biografi vor trebui să țină seama de această latură a personalității și a manifestării lui publice.” □ La „Cronica literară”, Savin Bratu scrie despre *Un nou roman istoric – Brazdă și Paloș*, vol. I, de Radu Theodoru. □ Tot în acest număr apare coraportul *Problemele principale ale criticii literare sovietice*, prezentat de B. Riurkov la cel de-Al Doilea Congres Unional al Scriitorilor Sovietici: „a crescut în mod serios nivelul științific al criticii literare sovietice. [...] Oamenii noștri de știință nu numai că au lichidat în mare măsură concepțiile false ale cercetătorilor burghezi, dar au dat o rezolvare nouă, marxistă, unor probleme complexe și grele. [...] Știința noastră literară a înlăturat influența formalismului, cu caracteristica lui de rupere a artei de viață, cu uitarea rolului social, ideologic al creației artistice și prin urmare cu înțelegerea primitivă, sărăcită, îngustă a formei. Opinia publică sovietică a criticat cu hotărâre concepțiile cosmopolite, idealiste, pseudo-

științifice. [...] Lupta împotriva sociologismului vulgar a constituit un proces mare și adânc, excepțional de important pentru dezvoltarea criticii literare. [...] Dezvoltarea istoriei și criticii literare sovietice se ciocnește tot mai des de lipsa de elaborare a principalelor probleme estetice. [...] Numeroase probleme, de o importanță vitală pentru artă, ca problema frumosului, a satirei, a conflictului, a eroului pozitiv, a principiilor tipizării, a tragicului și comicului, nu au fost studiate până acum destul de profund și temeinic. Nu a fost pusă cu toată profunzimea teoretică problema *metodei, a stilului artei*. Tratarea principală, profundă a problemei varietăților stilurilor artistice și a bogățiilor mijloacelor de oglindire a realității ne-ar ajuta în lupta împotriva lucrărilor cenușii, primitive. Concepția noastră despre realismul socialist nu este una inertă, ea se schimbă, se dezvoltă, odată cu dezvoltarea literaturii, artei, teoriei estetice și ceea ce este esențial – odată cu dezvoltarea vieții însăși.” □ V. Em. Galan inaugurează serialul *La Congresul scriitorilor sovietici*.

- „Scânteia” anunță că la uzinele „Steagul Roșu” *Munca culturală a pornit pe drumul cel bun*: „Biblioteca clubului este înzestrată cu peste 50 000 de volume, cărți tehnice, științifice, ideologice. Numărul cititorilor – muncitori, tehnicieni, funcționari – a crescut la peste 2 600.” □ Dumitru Hîncu scrie despre *Literatura Chinei noi în limba română*, amintind printre altele că „S-a editat, de asemenea, *Poezia chineză contemporană*, culegere de poezii ale celor mai reprezentativi poeți ai Chinei noi. La alcătuirea acestei culegeri și-au dat concursul mulți poeți cunoscuți din țara noastră, printre care A. Toma, Cicerone Theodorescu, Miron Radu Paraschivescu, Radu Boureanu, Nina Cassian și alții.”

- În „Scânteia tineretului” Pop Simion recenzează *Contemporanii de Boris Polevoi*.

14 ianuarie

- În „Contemporanul”, Mihai Beniuc scrie editorialul *Ideile călăuzitoare*, în care pune în evidență rolul esențial deținut de modelului literar sovietic în reconfigurarea creației din R.P.R.: „Căldura și lumina literaturii sovietice, noi, cei din democrațiile populare, o simțim din plin în ultimii 10 ani. În România, dacă astăzi avem o literatură nouă, continuând cele mai bune tradiții din trecut și dacă cei mai buni scriitori tineri și bătrâni sunt grupați în jurul partidului clasei muncitoare și-și duc munca de zugrăvire a realității, călăuziți de ideile marxism-leninismului, contribuind la sporirea conștiinței socialiste a poporului, e că în lupta de zdrobire a concepțiilor anti-realiste și decadente din literatura noastră, pe lângă ajutorul partidului noi am avut în fața noastră exemplul literaturii sovietice și ajutorul tovărășesc al scriitorilor sovietici. Opera lui Gorki și Maiakovski este pentru noi școala superioară de inițiere în arta literaturii timpului socialist, a perspectivelor comuniste. [...] De la Mihail Sadoveanu, care după eliberare, pătruns de spiritul său democratic, a rostit ca

pe un îndemn plin de înțelepciune cuvintele «Lumina vine de la Răsărit» și apoi a scris prima lucrare în proză din ale cărei file mijesc razele realismului socialist, de la Sadoveanu și până la cel mai tânăr candidat la drumeția grea și spinoasă a slovei măiestre, noi toți avem de ce aduce mulțumiri literaturii sovietice și tovarășilor noștri de arme, în ale scrisului, scriitorii sovietici”. □ Tot la pagina întâi, se publică un grupaj de versuri ale lui Dan Deșliu (*De ce?, Eu nu ți-am spus..., Mai sus*). □ Articolul nesemnat, *De la colegiul Ministerului Culturii*, prelucrează „ordinul ministrului” cu privire la eficientizarea „muncii cultural-educative de mase”: „începând de la 1 februarie 1955, în posturile importante de conducători ai muncii culturale de mase – ca șefi de secții culturale ale sfaturilor populare regionale și al sfatului popular al Capitalei, directori sau bibliotecari șefi ai bibliotecilor regionale și bibliografi – vor putea fi numiți numai absolvenți ai institutelor de învățământ superior, de preferință ai universităților, ai institutelor de artă, pedagogice, economice și juridice, care au cel puțin trei ani de muncă practică în activitatea culturală, politică sau didactică. În funcțiile de îndrumători ai secțiilor culturale regionale, șefi ai secțiilor culturale ale sfaturilor populare raionale, directori ai caselor raionale de cultură, bibliotecari șefi ai bibliotecilor raionale și bibliotecari ai bibliotecilor regionale, vor putea fi numiți numai aceia care au absolvit școlile de 10 ani sau școlile pedagogice și care au o activitate practică de cel puțin doi ani în munca culturală, politică sau didactică. Se prevede de asemenea ca în posturile de îndrumători la secțiile culturale ale sfaturilor populare raionale, bibliotecari ai bibliotecilor raionale, instructori ai caselor de cultură raionale, directori de cămine culturale și responsabili ai bibliotecilor satești, să fie numiți numai absolvenții școlilor pedagogice sau ai școlilor de 10 ani care au cel puțin un an de activitate practică în munca culturală, politică sau didactică. Activiștilor culturali care nu au studiile terminate, li se cere să-și completeze studiile necesare”. □ Dumitru Corbea publică balada *Johannes*, „din volumul *Inima ce arde* care se află în curs de apariție la E.S.P.L.A.”. „Poetul Dumitru Corbea înfățișează figura unui muncitor german, rămas șomer pe vremea republicii de la Weimar. El e nevoit să se angajeze la pescuitul balenelor în Oceanul Înghețat de Nord pe un vas vechi, stricat, care se scufundă. Nu rămâne în viață decât Johannes, deși el încercase să-și salveze tovarășii. După mai mulți ani, Johannes se întoarce în Germania. Fasciștii sunt la putere. Se întâlnește cu stăpânul vaporului la fabrica de armament unde Johannes e trimis la muncă forțată. Johannes ajută unei fete sovietice, luată ostatică, să ascundă statuia lui Lenin, pe care o furaseră hitleriștii dintr-o localitate din Uniunea Sovietică cotropită în timpul războiului banditesc, voind s-o topească și s-o transforme în arme ucigătoare. Pentru aceasta, fata sovietică este ucisă, iar Johannes trimis într-un lagăr de exterminare. El nu trădează însă locul unde se află ascunsă statuia. Publicăm aici cântecele IX-XIII cu care se încheie balada. Întâmplările narate în baladă sunt reale. Statuia lui Lenin se

înalță acum în orașul Eisleben, iar eroul baladei este supraviețuitorul Hannes Thomsen din insula Rügen: autorul l-a cunoscut îndeaproape cu prilejul călătoriilor pe care le-a făcut în Republica Democrată Germană”.

• **Popularizați cartea!**, îndeamnă editorialul din „Scânteia”. „În timp ce suma realizată prin vânzarea cărților a fost în 1951 de 54 100 000, iar în 1953 de 78 200 000, în anul 1954 s-au vândut cărți în valoare de 87 500 000 lei. Ar fi însă greșit ca, pe baza marilor progrese dobândite față de trecut, să se închidă ochii asupra lipsurilor serioase în ce privește munca de răspândire a cărții.” „**Munca de popularizare a cărții constituie o parte integrantă și de bază în activitatea politico-educativă pe care o desfășoară organizațiile de partid.** Comuniștii trebuie să fie cei mai buni propagandiști ai cărții – ai cărții politice în special – să desfășoare o temeinică munca propagandistică și agitatorică de răspândire a cărții în mase, să constituie pilde de oameni culti și luminați. [...] Din nici o uzină, din nici o gospodărie colectivă, din nici o instituție nu trebuie să lipsească standul cu cărți ideologice, cu cele mai noi cărți legate de specificul locului de muncă, cu cele mai noi și valoroase romane și volume de poezii.” □ Într-o notă este semnalată **O bibliotecă fruntașă**: „Biblioteca raională din R.[âmnicu] Sărat desfășoară o vie activitate de popularizare și difuzare a cărții. În cursul anului trecut, această bibliotecă a difuzat cititorilor săi 83 063 cărți, reviste și ziare. Au fost organizate 35 de recenzii ale cărților noi apărute și 4 seri literare despre viața și opera marilor scriitori Lev Tolstoi, Gorki, Cehov, Alexei Tolstoi. La difuzarea cărții dă ajutor un colectiv format din 25 cititori fruntași. În cursul anului trecut biblioteca a fost dotată cu încă 3 183 de volume. Multe din bibliotecile căminelor culturale din raion au fost ajutate de colectivul bibliotecii raionale să-și organizeze mai bine munca. Anul trecut au fost organizate și trimise la sate 14 biblioteci mobile.” □ La rubrica „Din carnetul de însemnări al scriitorului”, Tiberiu Utan semnează schița *Prieteni nedespărțiți*, despre „o adunare comună a detașamentelor [de pionieri de la școlile elementare română și maghiară din Mirăslău], adunare închinată frăției poporului român cu naționalitățile conlocuitoare.” □ Mihail Petroveanu scrie o amplă cronică despre *Petru Dumitriu: „Pasărea furtunii”*: „În zăgăvirea masei pescarilor se fac simțite uneori elemente naturaliste; pescarii acționează mânați de impulsuri brutale, primitive, câte o dată sub presiunea superstițiilor, fără a se urmări afirmarea unei noi atitudini și mentalități, mai ales după demascarea lui Prețiosu și Pricop. [...] Împrejurarea că autorul n-a reușit să dezvăluie și să reliefeze trăsăturile sufletești, creșterea a ceea ce este nou în caracterul pescarilor, face ca înseși discuțiile și frământările lor – în măsura în care sunt prezentate – munca și străduința lor de a însănătoși viața de pe vas, să pară neînsemnate, meschine și neatractive. Munca acestor oameni pentru a smulge bogățiile mării în folosul poporului nu e nici ea dezvăluită în ceea ce are frumos, romantic, pitoresc [...]. S-ar putea obiecta că autorul avea tot dreptul de a-și alege personaje și mai înapoiate și mai sărace sufletește,

deoarece există asemenea oameni în viață. Desigur că da – însă tot adevărul vieții cere scriitorului să dezvăluie, în dezvoltare, acel „grăunte de aur” care există în sufletul oamenilor simpli. Să ne amintim de Gorki, care, până și în condițiile asupririi marii mase a poporului, a văzut și a înfățișat cu măiestrie ceea ce e mareț în oameni. [...] *Pasărea furtunii* dovedește fără îndoială, în anumite privințe, maturizarea talentului lui Petru Dumitriu. Se pune însă întrebarea: de ce, cu tot talentul scriitorului și cu toate realizările obținute în noua sa operă, în ea se manifestă totuși asemenea contradicții? [...] Adevărat explorator, înainte mergător, educator, scriitorul nu poate descoperi drumul nou pe care trebuie să-l deschidă în cunoașterea și înfățișarea unei lumi noi, decât proiectând înaintea lui lumina puternică a concepției științifice materialiste. [...] Cititorii îl prețuiesc și îl iubesc pe Petru Dumitriu pentru că a reflectat în cărțile sale – veridic și cu vigoare artistică – viața, realitatea; opera sa este plină de căutări creatoare și de îndrăzneală în afirmarea unor probleme noi, însemnate. Drumul sigur pe care autorul poate să obțină noi succese este acela al însușirii tot mai adânci, mai bogate a metodei realismului socialist.”

• Nicolae Țic publică în „Scânteia tineretului” schița *Decorația*, despre un țigan destoinic în gospodăria colectivă.

15 ianuarie

• Teodor Vârgolici publică în „România liberă” articolul *Valorificarea critică a prozei lui Eminescu*, atrăgând atenția că, în pofida centenarului elogios din 1950, opera eminesciană este încă difuzată trunchiat: „Opera genialului nostru Eminescu, de la a cărei naștere se împlinesc astăzi 105 ani, interpretată în trecut de cele mai multe ori de pe poziții false, mistificatoare, s-a bucurat de o analiză obiectivă, științifică, numai în regimul nostru de democrație populară când, în cadrul revoluției culturale, comorile trecutului au fost puse în adevărata lor lumină și apreciate la justa lor valoare. În reeditarea și interpretarea științifică a operelor lui Eminescu și a celorlalți scriitori clasici s-au înregistrat succese remarcabile. [...] Cu toate că s-au înregistrat asemenea succese, din ianuarie 1950, când s-a sărbătorit centenarul nașterii lui Eminescu și până acum, trebuie s-o spunem deschis cu convingerea că situația se va schimba, ceea ce s-a făcut până acum în direcția răspândirii operei eminesciene, în analiza și explicarea ei cu profunzime, în spirit științific, este nesatisfăcător. În afară de volumașul de *Studii și Conferințe despre Eminescu* apărut la scurt timp după sărbătorirea centenarului, alte studii asupra vieții și operei celui mai mare poet al nostru nu au mai apărut, mergându-se pe linia complet greșită și dăunătoare, care se mai face simțită și în prezent, a publicării de articole și studii despre scriitorii noștri clasici numai când se ivește o dată comemorativă. E adevărat că din opera lui Eminescu, poeziile au fost retipărite în fiecare an în cel puțin câte o ediție, în colecții de popularizare, în tiraje nemaiîntâlnite. Editura Academiei R.P.R. a tipărit cu puțin timp în

urmă monumentală ediție a poeziilor postume în cadrul *Operele* editate de D. Panaitescu-Perpessiciu. Regretabil e însă faptul că despre poeziile postume ale lui M. Eminescu, pentru prima dată reunite și publicate în întregime într-un volum, în presa literară de la noi nu s-au scris nici articole substanțiale sau informative, nici studii mai mult sau mai puțin aprofundate. De la sărbătorirea centenarului și până astăzi, revalorificarea moștenirii literare a lui M. Eminescu a fost întreprinsă unilateral și uneori superficial. În multe din conferințele ținute în cadrul centenarului, devenite apoi studii independente prin publicarea lor în volum, o serie întreagă de probleme referitoare la viața și opera lui M. Eminescu au fost numai enunțate sau vag schițate, iar unele din cele dezbătute au fost privite în mod eronat de pe o poziție vulgarizatoare. În cadrul acestor conferințe, printre alte lucruri trecute cu vederea, nu s-a vorbit absolut deloc despre proza artistică a lui M. Eminescu care deși nu stă pe aceeași treaptă cu poeziile, totuși face parte integrantă din patrimoniul operei sale. De atunci și până acum, cititorii au așteptat zadarnic apariția unor articole sau studii despre această parte a creației eminesciene. Spre regretul tuturor, odată trecut centenarul, editurile și revistele noastre literare nu s-au mai interesat de acest lucru. Cititorii noi ai patriei noastre au fost lipsiți nu numai de articole și studii, ci și de însăși proza lui M. Eminescu. Noi nu avem încă, până în prezent, o ediție științifică din proza lui Eminescu, lucrată în lumina esteticii marxist-leniniste”.

- În „Scânteia tineretului” Lucian Raicu analizează romanul lui **Francisc Munteanu: În orașul de pe Mureș**: dintre reproșuri e de amintit „paloarea intrigii. Aceasta e iscată de intervenția unor dușmani care pun la cale, manevrează greșita dimensionare a pieselor primului strung românesc. Autorul nu cheamă în acțiune personaje negative care să susțină conflictul [...]. rezolvarea conflictului e facilă, la depășirea impasului provocat de sabotaj nu participă, practic vorbind, nici un erou. Eroii se vaită, se irită, se agită, caută vinovați, dar lucrurile iau o întorsătură veselă, fără a se explica de către autor cum s-a ajuns la acest final. [...] Fără a mai intra în detalii spre a dovedi insuficiența consistență a unor personaje, ne limităm a spune că slăbiciunea relativă a intrigii propriu zise are urmări rele asupra structurii eroilor, a lui Oniga și Farcaș în special. Autorul prinde repede și expresiv procesul de transformare al unor oameni pozitivi, în devenire, în schimb lasă să lăncezească, fără a coborî la o treaptă prea scăzută, eroii înaintați în adevăratul înțeles, mai ales pe activiștii de partid. Gândirea eroilor e cam lipsită de aripi atingând uneori treapta unei filosofii ieftine.”

18 ianuarie

- În „Munca”, Teșu S. Milcoveanu comentează povestirea *Mămăligă cu brânză* de Sütö András, „un nou succes al prozei maghiare din R.P.R.”, care prilejuiește o „constatare îmbucurătoare”: „autorul pătrunde mereu mai mult în

miezul frământărilor vieții și sesizează cu talent, cu o mare forță artistică, tot ce este nou, în viața noastră, în conștiința oamenilor”.

- Petru Dumitriu rememorează în articolul **„*Schon wieder?*”**, publicat în „Scânteia”, perioada petrecută în Germania lui Hitler, la studii (la Facultatea de Filosofie a Universității din Munchen); titlul articolului (însemnând, în traducerea autorului, „iarăși?”, „abia s-a isprăvit și iar începe?”, „nu mai isprăvești odată?”), e legat de tendințele de reînarmare ale Germaniei lui Adenauer, criticate în toată presa comunistă.

- La „65 de ani de la moartea lui Ion Creangă”, Georgeta Horodincă evocă în „Scânteia tineretului” **Un mare povestitor al poporului nostru**: „Poveștile lui Creangă în care viziunea realistă a scriitorului a contribuit esențial pentru a face din motivele populare aflate la baza lor nucleul unor adevărate nuvele realiste, constituie alături de *Amintiri* imaginea satului în vremea de tristă aducere aminte a regimurilor de exploatare.”

19 ianuarie

- În „Munca” apare interviul acordat de Mihai Beniuc, secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., agenției AGERPRES, cu privire la recenta sa participare la cel de-Al Doilea Congres Unional al Scriitorilor Sovietici (***Calea glorioasă a literaturii sovietice***). Potrivit interviuatului, literatura sovietică, în calitatea ei de „apărătoare a păcii și propovăduitoare a celor mai înalte idealuri umane, idealurile comunismului”, ocupă „cea mai înaintată poziție în lume”. Din această postură, Congresul a stabilit că „realismul socialist, metodă specifică de creație a epocii noastre care deschide omenirii perspectivele comunismului, este unicul drum în literatură ce asigură artistului deplină libertate în creație, dându-i largi posibilități pentru inițiativa proprie, încurajându-i înclinațiile personale, chemându-l să-și desăvârșească stilul, lăsându-i în față deschis spre studiu și cercetare imensul câmp al adevărului vieții și cerându-i ca, pornind de la concepția marxist-leninistă despre lume, să militeze prin arta sa pentru cele mai înalte idealuri ale umanității, pentru comunism”. Beniuc estimează apoi că, în România, „concluziile Congresului scriitorilor sovietici vor exercita o influență puternică asupra creației ei literare”, ba chiar că „el va contribui în cea mai mare măsură la mobilizarea scriitorilor progresiști din lume, în a-i determina să realizeze opere care să sporească și să lumineze conștiința oamenilor muncii tot mai mult pe drumul păcii între popoare, pe drumul democrației”.

20 ianuarie

- „Gazeta literară” publică poemul *Maternitate* de Miron Radu Paraschivescu.
□ În pamfletul ***Pleava din căruțele dușmanului***, Zaharia Stancu îi înfierează pe „trădătorii” Virgil Ierunca („Virgilică al nostru, strecurat afară din țară sub mantaua dușmanului și aciuiat la Paris”), Alexandru Gregorian („directorul de

odinioară al murdarei fițiuci *Sfarmă-Piatră*”) și, mai ales, Mircea Eliade, numărat „printre ideologii legionarismului”: „Oare nu se jenează nici astăzi Mircea Eliade de faptele camarazilor săi de altă dată și cu care continuă să se afle și astăzi în urâtă, în criminală cădășie?”. □ La „Cronica literară”, M. Gafița scrie despre *Tudor din Vladimiri* de Miha Dragomir, unde autorul dovedește „un simț artistic deosebit”. □ Val. Râpeanu recenzează *Cantemirștii* de Cella Serghi: „Cella Serghi datorită unei insuficiente prelucrări a materialului de viață, datorită goanei după rezolvări fericite și ușoare, n-a reușit să țină cartea la nivelul promițător al primelor pagini.” □ În secțiunea „Discuții”, Eugen Luca publică prima parte a articolului *Tradiție și inovație*, ocupându-se aici de reportajul literar și îndeosebi de „lipsa de curaj a scriitorilor care au abordat această specie” la noi. □ De la Al Doilea Congres Unional al Scriitorilor Sovietici se publică în revistă raportul lui N. Tihonov, *Literatura progresistă contemporană a lumii*.

- „Munca” publică o recenzie în care S. Teșu laudă povestirea *Cucuietul* de Alexandru Jar, care „contribuie la educarea copiilor noștri în spiritul continuării tradiției revoluționare a luptătorilor din ilegalitate, al dragostei și devotamentului față de clasa muncitoare și partidul ei”.

- În „Scânteia tineretului”, Ion Băieșu semnează foiletonul *Cum a fost salvată familia Terneț de la dezastru*.

21 ianuarie

- „Munca” reproduce pe larg extrase din cuvântarea ținută de A. Fadeev la sesiunea lărgită a Biroului Consiliului Mondial al Păcii (Viena, 19 ianuarie), care se încheie cu următoarea concluzie: „Noi, oamenii sovietici, vom sprijini din toate forțele mișcarea mondială a popoarelor împotriva primejdiei atomice, până la victoria deplină și definitivă a acestei mișcări.”

- În „Scânteia” sunt trecute în revistă *Opere ale literaturii române editate peste hotare*: „De o mare popularitate se bucură în Uniunea Sovietică operele lui Mihail Sadoveanu din care au fost tipărite 25 de titluri în 13 limbi ale popoarelor sovietice. [...] Noi traduceri din limba română au apărut în R.P. Chineză. Recent au fost editate *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă, romanul *Negura* de Eusebiu Camilar și *Nufărul roșu* de Petre Luscalov. [...] În R.P. Ungară [...] în cursul anului 1954 s-au tradus nuvela *Comoara* de I. Slavici și *Ciocoii vechi și noi* de N. Filimon; în R. P. Bulgară au apărut romanele *Nicoară Potcoavă* de Mihail Sadoveanu, *Marea pregătire* de Al. Jar și cartea de povești pentru copii *Multe, multe luminițe* de Octav Pancu-Iași, iar în R. Cehoslovacă s-a tradus romanul *Vântul nu se stârnește din senin* de Asztalos István. În R. P. Polonă au fost traduse romanele *Desculț* și *Dulăii* de Zaharia Stancu. Romanul *Dulăii* a mai apărut în limbile germană, franceză și engleză, iar romanul *Desculț* a mai apărut în traduceri în Italia, Franța, Olanda și Brazilia. [...] Noi lucrări literare românești vor apare anul acesta și în

Uniunea Sovietică. Astfel, vor fi editate o nouă culegere a poeziilor lui Eminescu, romanul *Nicoară Potcoavă* și 2 volume de opere alese, de Mihail Sadoveanu, două culegeri de nuvele care cuprind lucrări scrise de 18 autori clasici și contemporani, un volum de *Opere alese* de Al. Sahia, o culegere de versuri de A. Toma.”

22 ianuarie

- Aniversând *50 de ani de la prima revoluție populară din epoca imperialismului*, „Scânteia” publică fragmente din 9 ianuarie de Maxim Gorki. □ „Vineri (21 ianuarie) s-a întors în Capitală tov. Sorin Toma, membru al Consiliului Mondial al Păcii, redactor șef al ziarului «Scânteia», care a participat la lucrările sesiunii lărgite a Biroului Consiliului Mondial al Păcii ce a avut loc la Viena între 18-19 ianuarie.”

23 ianuarie

- În „Munca” apare povestirea *Ploconul* de Eusebiu Camilar.

25 ianuarie

- V. Em. Galan publică în „Scânteia” articolul *Sub semnul adevărului adânc al vieții. Însemnări de la cel de al II-lea Congres al scriitorilor sovietici*: „În 1934, cel dintâi Congres a pus în centrul lucrărilor fundamentarea deplină a realismului socialist, în lupta împotriva decadentismului burghez. [...] La [al doilea] Congres scriitorii au demască și au dat lovituri nimicitoare concepțiilor dogmatice, vulgarizatoare și scolastice, recidivelor și infiltrărilor de esență reacționaro-decadentă, tuturor «teoriilor» care, travestite formal în fraze cât mai «realiste» și mai «socialiste» cu putință, caută, așa cum dovedesc cele trei decenii ale istoriei literaturii sovietice, să-și creeze și să-și mențină poziții în cadrul realismului socialist, pentru a-i împiedica pe literați să cunoască adevărul vieții și să militeze pentru el deschis, partinic, în opera lor. Se poate spune, cred, că al doilea Congres al scriitorilor sovietici a pus în centrul dezbaterilor problema creării eroului pozitiv – ca una din problemele-cheie, de a căror bună și deplină rezolvare depinde în hotărâtoare măsură rezolvarea tuturor problemelor și sarcinilor actuale ale creației literare realist-socialiste. A crea în spiritul realismului socialist – au subliniat scriitorii sovietici în cursul dezbaterilor – înseamnă a vedea la oameni totul, dar a iubi numai ceea ce îi duce înainte, spre viitor – și a urî tot ce-i încă înapoiat. Scriitorul realist-socialist cunoaște profund slăbiciunile, lipsurile, greșelile și rădăcina lor, dar el scrie cu intenția de a-i învăța pe oameni să devină puternici. Scriitorul realist-socialist este pătruns de convingerea că propriu firii omenești îi este ceea ce îl înalță pe om, nu ceea ce îl înjosește; de convingerea că datoria oricărui om înaintat – scriitor sau nu – este să militeze pentru răspândirea acestui adevăr. Participanții la discuții au combătut hotărât

«teoria» care, invocând nu o dată funcția educativă a literaturii, pretinde ca eroul pozitiv să fie cruțat în mod obligatoriu de orice slăbiciuni sau greșeli. Viața – spunea A. Korneiciuk – nu așteaptă de la scriitori «un erou idealizat, fără prihană, frumos, palavragiu, ci un luptător pentru idealurile luminoase ale comunismului; un luptător care biruie atât forțele vrăjmașe lumii noi, cât și slăbiciunile caracteristice într-o măsură sau alta fiecărui om». Atât în discuția din presă dinainte de Congres, cât și în dezbaterile Congresului, scriitorii și criticii au demască cu zdrobitoare tărie tendințele și manifestările profund dăunătoare, străine și ostile realismului socialist, de a născoci «conflicte de dragul conflictelor», fără ca acestea să fie tipice societății sovietice, de a da laturilor negative o importanță pe care nu o au și n-o pot avea în realitate, de a înfățișa astfel imagini care înjosesc și denaturează chipul omului sovietic și realitatea sovietică. Numai de pe poziția militantă a luptei pentru victoria noului în viață poate scriitorul să oglindească veridic realitatea. [...] dezbaterile Congresului au atras atenția scriitorilor asupra faptului că tema – oricât de bine ar fi ea aleasă și oricât de apropiată inimii poporului – și intențiile autorului, nu se valorifică decât în lucrări realizate artisticeste corespunzător în întregul lor.”

26 ianuarie

- În „România liberă”, Georgeta Horodincă alcătuiește, în chip de „cronică literară”, un referat-analiză asupra romanului lui Francisc Munteanu, *În orașul de pe Mureș* („o carte despre istoria primului strung românesc”): „Francisc Munteanu a arătat cu justete în romanul său că această importantă victorie, construirea primei noastre fabrici de strunguri, ca și alte mărețe victorii ale construcției socialiste, a fost obținută prin munca unor oameni deloc neobișnuiți, a unor oameni care au calitățile și lipsurile lor, a unor oameni cărora capitalismul le-a lăsat o moștenire morală mai mult sau mai puțin grea după mediul social din care provin. Scriitorul reușește să convingă pe cititori că în condițiile statului democratic-popular și datorită acțiunii comuniștilor – acești oameni nu numai că obțin asemenea realizări mărețe dar cunosc ei înșiși o regenerare, o întinerire, o ascensiune morală. [...] *În orașul de pe Mureș* este un roman nescutit de lipsuri, scris într-un stil care se resimte uneori de cel publicist, cu unele *pete* care pot incomoda la lectură, dar în linii generale un roman bun și interesant, care dă o imagine veridică a luptei pentru socialism și făurirea unui om nou”.

27 ianuarie

- Ov. S. Crohmălniceanu publică în „Gazeta literară” articolul *Cine are dreptate?*, menit să arbitreze polemica referitoare la „platitudinea poetică”: „Din nefericire o însemnată cantitate de prozaisme mai greu identificabile [...] încarcă adesea și inspirația și expresia multor poeți, contribuind la fabricarea de texte plate și inexpressive, nici anecdote și nici haiku-uri, nici romane și nici

epopei.” □ La „Cronica literară”, Val. Râpeanu scrie despre *Poezia lui Dumitru Corbea*: „Tendința [...] de simplă relatare gazetărească, în versuri lipsite de clocotul luptei zilelor noastre, dăunează operei lui Dumitru Corbea, o păstrează adeseori la un ton minor. Poetul manifestă, de la o vreme, și o slabă exigență față de calitatea artistică a versurilor sale.” □ În același număr al revistei apar *Rezoluțiile celui de al doilea Congres Unional al Scriitorilor Sovietici*: „Literatura noastră rămâne încă în urmă, în multe privințe, față de dezvoltarea impetuoasă a societății sovietice, față de creșterea uriașă a cerințelor spirituale ale cititorilor noștri. În ultimul timp, au fost create puține figuri însemnate ale contemporanilor noștri demne să însușească și să slujească drept pildă milioanele de oameni. [...] N-a fost încă învinsă serioasa rămânere în urmă a teoriei literare și a criticii.”

• În „Scânteia tineretului”, Radu Cosașu semnează articolul *Esențialul*: „Încordarea memoriei noastre nu e numai o întoarcere spre trecut. Vrem să ținem minte tot ce-i minunat, azi – Oltul și Camil Petrescu, Neruda și *setea de viață a comuniștilor*, Sadoveanu și soții Rosenberg. Putem exagera – tot nu ne vom ridica până la deplina cuprindere a frumuseților prezentului. La drept vorbind, eroul lui Ehrenburg, bătrânul comunist Andrei Ivanovici Puhov are dreptate: «Nu-i adevărat că omul uită ușor. Uită numai ce trebuie să uite, esențialul rămâne până la sfârșit»”... Esențialul, esențialul vremii noastre, «esențialul care rămâne până la sfârșit» [...] . Concepția teatrului antic – poporul comentând acțiunea prin corul impunător – e depășită. În acest amplu și modern dialog, popoarele participă la acțiune au devenit individualități distincte, cu punctul lor propriu de vedere; ele nu se retrag în fundul scenei, confundându-se aproape cu decorul, ci sunt mereu în mijlocul scenei, conducând din ce în ce mai autoritar acțiunea, lăsând comentariile pe seama cronicarilor din staluri. Acesta-i esențialul – nu trebuie uitat!”

30 ianuarie

• „Scânteia tineretului” are un grupaj pe tema *Congresul Scriitorilor Sovietici – un nesecat izvor de învățămintе*. Scriu Ștefan Iureș (*Poezia prezentului*), Ștefan Luca (*Stima pentru cititor*), Dumitru Mircea (*În miezul vieții și luptei*), Mihai Beniuc (*O problemă esențială: educarea tinerilor scriitori*).

[IANUARIE]

• „Tânărul scriitor”, nr. 1, an IV, publică poemul *Cuvânt către America* de Gheorghe Tomozei. □ Al. Oprea și Lucian Raicu, în articolul *Oameni de o structură aparte*, analizează figura revoluționarului în scrieri de Nicolae Țic, Suto Andras, Nicolae Labiș, Ștefan Iureș. □ D. Micu studiază poezia lui Mihai Beniuc din *Mărul de lângă drum*: „Această poezie îndeamnă la îndrăzneală de gândire și acțiune, la acel neastâmpăr creator și la acea sacră nemulțumire de sine caracteristică ziditorilor noului. Pentru poeții tineri ea trebuie să fie

îmbold la muncă îndârjită, la frământări rodnice, la luptă pentru însușirea neconținută a expresiei prin alimentarea versului din viața ce nu rămâne o clipă aceeași, ci se transformă în ritm vertiginos. Însușindu-și spiritul poeziei lui Beniuc, tinerii poeți vor deveni din ce în ce mai interesați, mai originali.” □ La rubrica „Poșta Tânărului scriitor”, Miha Dragomir face *Câteva observații în legătură cu pastelul*.

• „Viața Românească” (nr. 1) continuă să alocă un spațiu larg lucrărilor celui de-Al II-lea Congres Unional al Scriitorilor Sovietici (în numărul curent sunt publicate corapoartele lui K. M. Simonov, *Problemele dezvoltării prozei*; Samed Vurgun, *Poezia sovietică*; B. Polevoi, *Literatura sovietică pentru copii și tineret*; A. E. Korneiciuk, *Dramaturgia sovietică*; și N. S. Tihonov, *Literatura contemporană progresistă a lumii*). Ultimul text este reprezentativ și în ceea ce privește atitudinea sovieticilor față de scriitori români. Astfel, dintre scriitorii est-europeni, Mihail Sadoveanu deschide lista bogată a așa-zişilor „maestri”, „artiști emeriți ai cuvântului” (care continuă cu încă 16 nume, între care și Vitezslav Nezval). Mihai Beniuc și Petru Dumitriu sunt citați printre „prozatorii și poeții talentați”, iar Dan Deșliu e considerat, împreună cu același Mihai Beniuc, drept exponențial în a descrie „patosul vieții complexe, al unității dintre diferitele verigi în uriașa încordare pentru fericirea omului și slava patriei”. □ În secțiunea „Literatura realistă între 1920 și 1944”, Mircea Zăciu publică studiul *Ion Agârbiceanu*, privit ca autor „realist” (*Arhanghelii* e construită pe o „bază largă realistă”, „oglundind cele mai diverse aspecte ale perioadei de consolidare a capitalismului românesc în Ardeal”), „satiric” și „umanist”: „La baza satirei lui Agârbiceanu (ca și la baza întregii sale opere, de altfel), stă un cald *umanism*. Prezența lui trebuie subliniată mereu, căci el împrumută acestei opere viabilitatea și actualitatea sa.” □ În același număr al revistei apar un fragment din partea secundă (cap. XIII-XVI) a romanului *Străinul* de Titus Popovici, trei poeme de Tudor Arghezi (*Fabula fabulelor*; *Calul*; *Comoara*) și o piesă în trei acte de N. Moraru (*Urma alege*). □ În campania dusă contra reînarmării Republicii Federale a Germaniei, redacția republică, în cadrul secțiunii „Texte și documente”, patru bucăți semnate de Alexandru Sahia, Mihail Sebastian, Hortensia Papadat-Bengescu și H. Sanielevici, toate menite să reamintească „sălbăcia militarismului german”. □ Comentând favorabil, la rubrica „Teorie și critică”, *Rădăcinile bucuriei* de Ieronim Șerbu („un complet roman al vieții industriale, bogat în personaje, cu realizări remarcabile și cu un conflict interesant”), Radu Popescu semnalează totodată faptul că „se manifestă în proza noastră o ocolire condamnată a temelor legate de unul din cele mai importante sectoare ale vieții noastre sociale, o ocolire a fabricii, a muncitorilor și inginerilor, a conflictelor principale care se încheagă și se dezleagă în uzine sau pe șantiere, zguduind mari mase muncitorești”: „Pretextul invocat de unii, fereala de șablon, are în acest caz un caracter cel

puțin pueril, dacă nu suspect. Mai e nevoie să afirmăm că niciun subiect, nicio temă, niciun tip uman nu poartă în sine, ca o fatalitate, șablonul? [...] Nu, nu există o fatalitate a șablonului. Există însă o teamă în fața vieții și deficiențe de ordin ideologic; există șovăială în selectarea realității și insuficiență în imaginație; neîncredere în noutate și timiditate în observarea sufletului omenesc.” □ Tot în cadrul secțiunii „Teorie și critică”, Al. Oprea trece în revistă anumite **Imagini realiste și imagini deformate ale vieții satului în literatura noastră**. Primele sunt, firește, imaginile realist-socialiste și antecedentele lor „critice”, pe când celelalte ar fi naturalismul, sămănătorismul și poporanismul, precum și recrudescențele lor contemporane. Din acest punct de vedere, Al. Oprea respinge acuzația de „naturalism” adusă povestirii *Cordovanii*, a lui Ion Lăncrănjan, de S. Damian, taxează câteva nuvele din volumul *Livezile tinere* de Eusebiu Camilar, nuvela *Tușa Lisaveta* de Ion Băieșu și nuvela *Piatra Seacă* de Vera Hudici, laudând, în schimb, textele lui Dumitru Mircea (schița *Un examen*), Suto Andras (schița *Scrisorile domnului Merișan*), Mihai Beniuc (schița *Ura personală*) V. Em. Galan (romanul *Bărăgan*) și Remus Luca (schițele autorului în ansamblul lor). □ I. D. Bălan recenzează volumul sadovenian de *Evocări*, care „prezintă o importanță deosebită din punct de vedere al istoriei literare, al esteticii, al lingvisticii și pentru literatură ca atare”.

• „Iașul literar” cuprinde versuri de Mircea Popovici (*Turnul Londrei*) și un fragment din romanul *Valea Fierului* de Dragoș Vicol. □ La rubrica de „Studii și cronici”, I. D. Lăudat scrie despre **Activitatea lui Ibrăileanu la presa progresistă dintre 1889-1900**: „În această perioadă și-a format Ibrăileanu o concepție materialistă despre natură și societate, din care decurge atitudinea sa față de viața noastră social-politică și față de problemele culturii noastre. Aici își are originea militantismul său de pe pozițiile maselor populare practicat toată viața, lupta pentru reformele social-economice în favoarea poporului din publicațiile pe care le-a condus sau la care a colabora, disprețul față de șovinismul în care el a văzut încă din conferința **Darwinismul social** de la 1892 o manifestare mic burgheză.” Tot aici, Const. Ciopraga recenzează *Baba Iarna intră-n sat* de Otilia Cazimir: „Momentul educativ este înlesnit de o duioșie discretă, iar concluzia cutărei istorioare subliniază cu umor un adevăr de viață care, turnat în formele lapidare ale versului, devine memorabil.” Paul Costin comentează *Evocări* de Mihail Sadoveanu: „Culegerea de *Evocări*, atât de prețioasă pentru cercetătorul literar dornic să se documenteze, ca și pentru marele public, conturează în mod luminos profilul marelui nostru scriitor-cetățean.”

FEBRUARIE

3 februarie

• În „Gazeta literară”, Mihai Beniuc publică poemele *Către atom*, *Cavalerii Stelei Roșii* și *Sânge din sângele meu*. □ Sub genericul „Învățăm din dez-

baterile Congresului Scriitorilor Sovietici”, N. Tertulian publică studiul ***Schematism și realism***, unde execută romanul *Floarea vieții* de Aurel Mihale în baza preceptelor deduse din raportul lui Alexei Surkov: „Nu putem să nu observăm faptul atât de semnificativ că *întreaga luptă* a întemeietorilor marxismului *pentru realism* în creația literară a fost *în toate etapele ei* o luptă împotriva tendințelor speculative și a «schemelor ideale» în creația literară. [...] Simplificând în mod forțat contradicțiile din viață, eliminând în mod arbitrar verigile intermediare ale unui proces complex, partizanii idealizării artificiale și ai eroului ideal ajung la un rezultat straniu: după ce suprimă cu precauțiune și lașitate contradicțiile reale, acute, după ce anihilează «în culise», în taină, virulența și ascuțimea reală a ciocnirii, după ce iau toate măsurile pentru a face în realitate inofensivă, neprimejdioasă, latura negativă a contradicției și a face în fond imună latura ei pozitivă, conferindu-i acesteia în mod tacit toate «avantajele» în luptă, ne prezintă după aceea drept conflicte reale și ascuțite niște pseudo-conflicte, în care piedicile prezentate ca fiind reale ne apar limpede ca o imagine și în care fiecare impas al eroului pozitiv ne apare limpede ca un fals impas. [...] Schematismul psihologic care apare ca rezultat al nesocotirii arbitrare de către scriitori a legăturilor reale, vii, necesare, dintre diferitele însușiri ale caracterului eroului, ca rezultat al încercării de a încălca logica firească, contradictorie a dezvoltării eroului prin intervenții arbitrare, de natură a «idealiza» și «înfrumuseța» eroul, ca rezultat al încercării absurde de a suprima legile obiective ale vieții psihice a personajelor și a le înlocui prin «scheme ideale» de pură invenție subiectivă – constituie incontestabil o manifestare a subiectivismului în creația literară, o abatere evidentă de la realism.” □ La ***Conflict și eroi*** se referă și Horia Bratu, care polemizează cu I. Mihăileanu într-un comentariu la *În orașul de pe Mureș* de Francisc Munteanu. □ Dan Grigorescu semnalează câteva ***Aspecte din literatura progresistă engleză contemporană***.

- La rubrica „Cititorii despre cărți”, din „Scânteia tineretului”, prof. Ioan I. Chera, director al Școlii medii tehnice construcții civile și industriale Sibiu, scrie despre ***Primul nostru roman științifico-fantastic – Drum printre aștri*** de M. Ștefan și Radu Nor: „La capătul cărții tânărul rămâne cu o serie de cunoștințe științifice temeinice și utile, se simte mai capabil de a înfăptui acțiuni curajoase și folositoare, voința sa de a învinge piedicile a crescut și, o dată cu aceasta, s-a dezvoltat spiritul său cercetător.”

4 februarie

- „În zilele de 1 și 2 februarie a.c. a avut loc la Academia R.P.R. ședința lărgită a secției a VI-a de limbă, literatură și artă a Academiei. La ședință au luat parte acad. prof. dr. C. I. Parhon, președintele de onoare al Academiei R.P.R., acad. prof. Traian Săvulescu, președintele Academiei R.P.R., numeroși academicieni și membri corespondenți ai Academiei, scriitori, poeți, critic,

cercetători din domeniul lingvisticii, studenți. [...] Acad. Mihail Sadoveanu, vicepreședinte al Academiei R.P.R., președintele Uniunii Scriitorilor, a făcut două comunicări: *Despre limba literară și Limba povestirilor istorice*, care au fost ascultate cu mult interes. Comunicările au fost urmate de discuții la care au participat academicienii Traian Săvulescu, Iorgu Iordan, Al. Rosetti, Emil Petrovici, prof. Al. Graur, membru corespondent al Academiei R.P.R., prof. D. Macrea, directorul Institutului de Lingvistică, scriitorul Demostene Botez, laureat al Premiului de Stat, și alții. Acad. M. Sadoveanu a relevat în încheiere importanța discuțiilor purtate în jurul problemelor lingvistice, în special pentru tinerii scriitori.” (Comunicat „Agerpress” preluat de ziarul „Scânteia”)

5 februarie

- ***Să răspândim neîncetat cartea politică!***, îndeamnă editorialul din „Scânteia tineretului”: „Numai Editura de Stat pentru Literatură Politică a editat în ultimii 10 ani peste 4 300 titluri de lucrări, al căror tiraj se ridică la peste 143 milioane de exemplare.” „Organizațiile UTM din librării trebuie să se preocupe ca experiența tinerilor librari frunțași în difuzarea cărții să fie împărtășită în toată țara.”

8 februarie

- „Scânteia” publică articolul ***Oamenii de cultură înfierează pe provocatorii la războiul atomic***: „Luni [7 februarie] după-amiază, în sala Ateneului R.P.R., a avut loc adunarea scriitorilor, compozitorilor, artiștilor plastici și arhitecților, consacrată problemei apărării păcii, adunare de protest împotriva cercurilor imperialiste care pregătesc războiul atomic. Printre participanți se aflau: acad. Mihail Sadoveanu, arh. N. Bădescu, președintele Comitetului de stat pentru Arhitectură și construcții, scriitorii Maria Banuș, Ury Benador, acad. Geo Bogza, acad. G. Călinescu, Eusebiu Camilar, sculptorul Boris Caragea, compozitorul Paul Constantinescu, poetul Dan Deșliu, compozitorii Ion Dumitrescu, secretar al Uniunii Compozitorilor, George Enacovici, pictorul Lucian Grigorescu, sculptorii O. Han, I. Jalea, arh. N. Lupu, sculptorul C. Medrea, compozitorii Alfred Mendelsohn, H. Mălineanu, arh. Duiliu Marcu, președintele Uniunii Arhitecților, Florica Muzicescu, prof. la Conservatorul „Ciprian Porumbescu”, arh. T. Niga, scriitorii I. Pas, Ion Marin Sadoveanu, Mihail Sorbul, A. Margul, [...] scriitorul Traian Șelmaru, secretar al Uniunii Scriitorilor, criticul K. Zambaccian și alții. Cuvântul de deschidere a fost rostit de acad. Mihail Sadoveanu, președintele Uniunii Scriitorilor.”

- În „Scânteia tineretului”, Fănuș Neagu semnează reportajul ***Brigăzile așteaptă primăvara***: „Nu de mult am fost călător prin regiunea Cluj. Port amintirea neștersă mai cu seamă câmpiei ce se întinde până-n poalele dealurilor din împrejurimile Gherlei. Zilele acelea, puține la număr, au trecut învăluite când într-o fulgure domoală, când bântuite de burniți putrede ce se

alungau spre țăncurile de stânci detunate, dedesubtul cărora pădurea goală se pierde în lungi și fantastice lunecări ca blana unei lupoaice fugărite.”

• M. Timcu informează, în „România liberă”, în legătură cu activitatea „Institutului de Istorie Literară și Folclor de pe lângă Academia R.P.R.” (**Cercetări științifice privind istoria literaturii și folclorului**): „Istoricii literari și folcloriștii, colaboratori ai Institutului, au printre altele menirea să studieze trecutul literar al poporului nostru, să reconsidere pe clasici în spiritul marxism-leninismului, să contribuie la îmbunătățirea planurilor de învățământ, a manualelor, creșterea și monografiilor pentru învățământul de toate gradele și la instruirea oamenilor muncii. [...] Pe baza documentelor ce le posedă Institutul și a cercetărilor efectuate în arhive și biblioteci, colectivele secțiilor de literatură modernă și contemporană au lucrat numeroase monografii, studii și articole. Dintre acestea amintim monografiile *Anton Pann*, *Nicolae Filimon*, care este dată la tipar, biografia povestitorului Petre Ispirescu, studiile *Trecutul de luptă al poporului în opera lui Mihail Sadoveanu*, *Cezar Bolliac, ziarist și luptător progresist* etc. Colectivul secției de literatură modernă lucrează monografiile *Grigore Alexandrescu*, care va apare la începutul lunii martie, și *Alexandru Odobescu*, care va apare la începutul lunii aprilie. În cursul acestui an se vor realiza încă opt asemenea monografii printre care cele ale scriitorilor și poeților Costache Negruzzi, Șt. O. Iosif, Gh. Coșbuc, Vasile Alecsandri, Mihail Sadoveanu; vor fi începute și continuate în anul următor monografiile lui Ion Creangă și Mihail Eminescu. Actualmente se lucrează la o serie de studii și articole asupra unor scriitori și poeți mai puțin cunoscuți, ca de pildă, C. D. Aricescu, Gr. Pleșoianu, George Baronzzi, E. Poteca. C. Aristia, I. Tăutu, N. T. Orășeanu, E. Zalomit, V. Pogor. Problema relațiilor româno-ruse în domeniul istoriei literaturii constituie o preocupare permanentă a Institutului. În acest sens Institutul a publicat mai multe studii, printre care *Ecoul creației lui Turgheniev în literatura română*, care constituie un prim capitol din *Istoria relațiilor literare româno-ruse*. Colaboratorii Institutului de Istorie Literară și Folclor au mai scris o serie de studii privind literatura contemporană, ca de pildă: *Dramaturgia Luciei Demetrius*, *Mihail Davidoglu și teatrul său*, *Poezia lui Dan Deșliu*, etc. În prezent, colectivul secției de literatură contemporană lucrează la studiul *Activitatea scriitoricească creatoare a lui Mihail Sadoveanu după 23 August*. În acest studiu vor fi discutate cărțile: *Nada florilor*, *Nicoară Potcoavă*, *Mitrea Cocor* și *Aventură în Lunca Dunării*”.

11 februarie

• Sub lozinca **Ne ridicăm împotriva armei atomice!**, reporterul „Contemporanului”, Șt. Druia, îl interviează pe Cezar Petrescu, „în odaia de lucru a scriitorului, la Bușteni”. „[...] tinerii intelectuali de atunci, din generația mea, s-au convins cu o amară dezamăgire că toate hotărârile lor brave nu

puteau rezista unei realități abjecte, însă mai tare decât dâșii. Adică formidabilei coaliții de interese capitaliste, care ne înglodase de mult într-un sistem cvasi-colonial, cu vechea complicitate a partidelor așa-zis istorice, cu vechii clienți ai consiliilor de administrație, cu miniștrii și parlamentarii în solda trusturilor, cu tot ce se știe. [...] Și întrucât privește iluzia «ultimului război», a păcii constructive care va apăra pe veci omenirea de alte hecatombe – această himeră a tranșeelor din 1916-1918 s-a spulberat tot așa de repede, măturată de aceleași coaliții ale monopolurilor imperialiste. Iar eșecul acesta dublu nu s-a mărginit numai la patria noastră. A fost un fenomen generalizat aproape în toată Europa și în America – cu excepția Uniunii Sovietice – pentru simplul motiv că aceleași cauze produc aceleași efecte, aceleași măsluieli ale realităților sociale și istorice duc irevocabil la aceleași catastrofice falimente. Iată cheia romanelor mele pacifiste, cărți de război, dar pacifiste, așa cum de altminteri am încercat s-o precizez în prefața romanului *Plecat fără adresă*, roman scris în 1930 și indicând chiar numai prin titlu tragica confuzie de pe atunci a veacului nostru.” (*Convorbire cu scriitorul Cezar Petrescu*). □ În aceeași revistă, se amintește că „se împlinesc 80 de ani de la nașterea poetului Alexandru Toma, care format la școala revistei, a continuat cu strălucire tradițiile poeziei noastre realiste, reprezentată de Eminescu, Coșbuc, Vlahuță. Sub influența mișcării muncitorești pe care a slujit-o cu devotament până la sfârșitul vieții sale, Alexandru Toma, profund cunoscător al literaturii clasice universale, a militat prin opera sa pentru triumful ideilor înaintate, împotriva tendințelor decadente care începuseră să se înstăpânească în grădina literelor românești.” (*Poetul luptător A. Toma*).

12 februarie

- La rubrica „Foileton”, din „Scânteia”, Nicuță Tănase înfierează în schița *Johnny* năravurile monden-occidentalizante ale tineretului care se rupe de simplitatea poporului. □ „Vineri [11 februarie] după amiază a avut loc o adunare cu prilejul împlinirii a 80 de ani de la nașterea regretatului poet Alexandru Toma. Despre viața și opera poetului a vorbit prof. univ. Ion Vitner. Scriitorii Mihai Beniuc, Maria Banuș, Dan Deșliu, Eugen Frunză, Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu au făcut lecturi din opera poetului Alexandru Toma. (Agerpress)”

13 februarie

- „Scânteia” anunță *Deschiderea Muzeului „V. I. Lenin – I. V. Stalin” de pe lângă C.C. al P. M. R.*, produsă pe 12 februarie în prezența oficialităților comuniste de vârf. Muzeul, situat pe Șoseaua Kiseleff nr. 3, „cuprinde peste 1 000 de reproduceri de documente, cărți, broșuri, ziare, fotografii, picturi, sculpturi și machete ce ilustrează opera măreață a marelui geniu al omenirii V. I. Lenin și a continuatorului operei sale nemuritoare, I. V. Stalin. Se găsesc de

asemenea ediții ale lucrărilor lui V. I. Lenin și I. V. Stalin în limba rusă și română și în diferite limbi europene și asiatice.” □ Evenimentul este consemnat și de cotidianul „România liberă” din aceeași zi: „La solemnitatea de deschidere a Muzeului au asistat tovarășii: Gh. Gheorghiu-Dej, dr. Petru Groza, Gh. Apostol, Al. Moghioroș, Miron Constantinescu, general de armată Emil Bodnăraș, C. Pârvulescu, P. Borilă, acad. prof. dr. C. I. Parhon, D. Coliu, N. Ceaușescu, general locotenent Al. Drăghici, I. Fazekaș, S. Bughici, membri ai C.C. al P.M.R., membri ai guvernului, conducători ai organizațiilor obștești, reprezentanți ai vieții științifice și artistice, activiști de partid și ai organizațiilor de masă, ziaristi români și străini. Muzeul vine să completeze șirul de instituții create de partid în vederea educării marxist-leniniste a membrilor partidului și a oamenilor muncii fără de partid. Muzeul va ajuta pe membrii și candidații de partid, cadrele partidului, tineretul, intelectualitatea, pe toți oamenii muncii în studierea nesecatului tezaur al teoriei marxist-leniniste și a experienței istorice a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, contribuind la însușirea și transformarea acestui tezaur în bunul celor mai largi mase ale poporului nostru”.

16 februarie

• „Munca” publică o notă de protest a guvernului R.P.R. cu privire la „atacul banditesc” din 14/15 februarie asupra Legației R.P.R. din Elveția, când „o bandă de fasciști și alte elemente criminale, înarmați cu arme automate, topoare și cuțite, au pătruns cu forța și au ocupat sediul Legației Republicii Populare Române din Berna”, act care va provoca moartea lui Aurel Șețu, șoferul legației. În zilele următoare, evenimentul va fi condamnat virulent în paginile ziarului de către Mihai Dragomir (*Poporul nu uită și nu iartă!*, în 20 februarie) și Horia Lovinescu (*Un asasinat care poartă o pecete binecunoscută*, în 21 februarie) și de Academia R.P.R. (în 23 februarie).

17 februarie

• În „Gazeta literară” apare poezia *Înghete brațul!* de Eugen Frunză și fragmentul de nuvelă *Vântul de martie* de Petru Dumitriu. □ Șt. Bănulescu prezintă *O nouă instituție de cultură*: Muzeul „V. I. Lenin – I. V. Stalin” din Șoseaua Kiseleff. □ La „Cronica literară”, Radu Popescu recenzează *Fata apelor* de Veronica Porumbacu: „*Fata apelor* reprezintă oarecum un pas într-o parte de la direcția pe care ne obișnuisem s-o vedem pășind. E o interesantă experiență a prelucrării materialului de basm popular și o contribuție pozitivă la literatura destinată tineretului, în care anumite stângăcii, aproape inerente abordării unui gen nou, sunt compensate de calitățile lirice care reprezintă [...] fondul permanent al personalității sale scriitoricești.” □ N. Tertulian discută *O problemă de etică a scriitorului*, respingând insinuările lui Ion Istrati cum că Aurel Mihale i-ar fi „împrumutat” în mod fraudulos materialul de lucru. □ Zaharia Stancu comentează incidentul de la Legația R.P.R. din Berna, anunțând că *Fasciștii au trecut la atacuri armate*.

• Zaharia Stancu semnează în „Scân-teia” articolul *Adenauer pregătește „fericirea” poporului german*: „Cine îi asigură pe francezi, pe englezi și pe americani că hitleriștii furioși din anturajul lui Konrad Adenauer, odată aflați în posesia armelor atomice, nu le-ar putea întoarce împotriva celor ce le-au furnizat aceste arme și le-au îngăduit să le fabrice la ei acasă? În statele cu guverne care au grijă de viața cetățenilor, criminalii sunt închiși după gratii, iar nebunii furioși sunt îmbrăcați în cămașă de forță. Cercul agresiv din Statele Unite americane dau însă criminalilor arme atomice, pun la îndemâna nebunilor furioși armament atomic. Iar în această goană după înarmare, Konrad Adenauer, bătrânul cancelar de la Bonn, în care pare a se fi întrupat și nechibzuința lui Wilhelm al II-lea și înfumurarea isterică a lui Adolf Hitler – adună în jur mareșali și generali hitleriști scăpați ca prin urechile acului de la streang, savanți și specialiști atomiști și vorbește de «pregătirea» (prin război) a «fericirii» poporului german.”

18 februarie

• În „Contemporanul”, apare *Poveste din ulița noastră*, de Cicerone Theodorescu. Textul este însoțit de următoarea introducere: „La 16 Februarie s-au împlinit 22 de ani de la eroicele lupte de la Grivița. 16 Februarie a devenit, în regimul de democrație populară, ziua în care muncitorii feroviarilor din țara noastră își trec în revistă izbânzile cucerite în munca pașnică pentru înflorirea și întărirea scumpei noastre Patrii. Publicăm cu acest prilej poezia *Poveste din ulița noastră* din volumul *Făurari de frumusețe* de Cicerone Theodorescu”. □ În același număr al revistei, îi sosește rândul lui G. Bacovia, pentru a susține, în *Convorbirea* („trucată” la momentul de vârf, prin adoptarea efectului de stil indirect-liber) cu Ștefan Druiă, lozinca *Să se ridice gânditorii tuturor popoarelor împotriva armelor atomice!*: „– Acum noua amenințare a unui cataclism atomic este o adevărată nelegiuire, incomparabilă cu alta în istorie, ne spune poetul, un atentat sadic la viața omenirii și a planetei noastre. Mintea respinge cu nesfârșită indignare atare amenințări”. Scurta „discuție” se încheie prin mesajul: „Aș vrea să spun tuturor artiștilor, poezilor, că eu cred că viitorul, râvnit de generațiile ce s-au succedat transmițându-ne comorile de artă ce constituie mândria universală și rațiunea unei existențe superioare, se poate cuceri numai prin pace, prin menținerea ei”. □ Camil Petrescu publică fragmentul *Negustorii la mitropolit*, „din vol. II al romanului *Un om între oameni*, care se află în curs de apariție la Editura Tineretului”, iar lui Tiberiu Uta îi apar, în grupaj, poeziile *Plugul* și *Plopii*.

• Într-un articol nesemnat, din „România liberă”, se prezintă antologia de versuri *Partidul m-a-nvățat*, de Mihai Beniuc: „Poezii ca *Mesaj*, *Misiune*, *Partidul m-a-nvățat* sunt mărturii grăitoare ale entuziasmului de care e însuflețit poetul, conștient de rolul său în iureșul prefacerilor revoluționare. [...] Una din cele mai bune poezii din carte e *Zi de odihnă*. De o mare

concentrare, ea transmite o idee deosebit de scumpă oamenilor muncii, aceea că ei sunt stăpâni pe viața lor și peste țară. Volumașul *Partidul m-a-nvățat* se încheie cu poezia *Imn* care cuprinde versurile pline de recunoștință ale poetului față de partidul celor ce muncesc, care i-a insuflat încredere în forțele lui proprii, în forțele poporului, în viitor”.

• Eusebiu Camilar prezintă în ziarul „Scânteia”, un *Itinerar ieșean*. După ce evocă teiul lui Eminescu și pe Eminescu însuși, ajunge în prezent: „Iașul se împotrivește din toate puterile lui creatoare unei noi întunecări a lumii. Odinioară, falși cercetători ai sufletului omenesc atribuiau moldoveanului, și ieșeanului îndeosebi, pasivitate față de evenimente, contemplație în loc de acțiune hotărâtă. Ar trebui să vină acei «specialiști» în firea oamenilor, să vadă cu câtă dărzenie neînfricată muncesc pentru apărarea păcii ieșenii, ca o singură făptură. Dacă ar fi să se ridice puterile întunericului vestit și corbii hitleriști, ieșeanuli, învinovați cândva de pasivitate și de neîntreruptă contemplație, va ști să arate lumii că dincoace de firea blajină, tăcută și domoală stă eroismul neînfricat, demn de viteji.”

19 februarie

• În „Scânteia”, în grupajul „Literatura progresistă a țărilor capitaliste”, M. Pop recenzează *Viitorul e cu noi* de Dyson Carter (ESPLA), iar B. Bucur *Putere fără glorie* de Frank J. Hardy (vol. I-II, ESPLA). □ La rubrica „Însemnări din întovărașire”, Aurel Mihale semnează schița agitatorică *Gânduri de viitor*: „Gânduri de viitor... Da, întovărașiții se gândesc, fac planuri. Unii dintre ei ținesc și mai sus, spre gospodăria colectivă.”

20 februarie

• „Scânteia” publică poezia *Chemarea vremii tale* de Ion Brad, pe tema semnării Apelului Consiliului Mondial al Păcii: „Voi toți ce dați lumină vieții noastre,/ Semnați chemarea păcii!”. □ Pe aceeași temă, o știre: „În orașul Rm. Vâlcea, cele 60 de echipe de cetățeni care merg din casă-n casă au strâns peste 4 000 de semnături. În curând, comitetul de luptă va organiza un simposion cu tema: *Lupta Uniunii Sovietice pentru folosirea energiei atomice în scopuri pașnice* și o serie de consfătuiri pe profesii”.

21 februarie

• *Să ridicăm la un nivel mai înalt activitatea culturală a sindicatelor!*, îndeamnă editorialul din „Scânteia”: „Foarte slabă este preocuparea unor organizații de partid și sindicale pentru educarea comunistă a tineretului. Într-un șir de întreprinderi, în locul unei munci culturale variate, interesante și atractive, în locul unor manifestări cum sunt conferințele științifice, întâlnirile cu scriitori, reuniunile tovărășești – precedate de programe culturale și artistice – unde tinerii să poată să danseze, să-și petreacă timpul plăcut și cu folos, se

organizează așa-zise «baluri», care țin până la ziuă și care n-au nimic comun cu activitatea cultural-educativă. [...] În lupta pentru pace pe care o desfășoară poporul nostru, activitatea culturală ocupă un loc de seamă. Milioane de oameni ai muncii își pun semnătura pe Apelul Consiliului Mondial al Păcii. Folosind toate formele muncii culturale – conferințe, programe artistice etc. – sindicatele pot să aducă o contribuție însemnată la acțiunea de strângere a semnăturilor pe Apel”. □ Mihai Beniuc scrie despre *O crimă ce nu va fi iertată* (atacul asupra Legației române de la Berna din 14 spre 15 februarie): „cârdul sângeroșilor din Berna face parte din rândul otrepelor legionare care în România, pe unde au trecut, au mânjit pământul cu sânge, au batjocorit viața și au umplut inimile oamenilor de ură neiertătoare față de tot ceea ce este fascism, gardă de fier.”

22 februarie

• În articolul *Alți stăpâni – aceiași simbriași*, din „România liberă”, Dumitru Corbea reacționează furibund la adresa „legionarilor” și „deșțărăților”, presupușii inițiatori ai atentatului de la Berna: „Lepădăturile legionare au atacat legația noastră de la Berna. Ca o haită turbată de lupi. Așa atacă de obicei haitele de lupi: noaptea, pe viscoală, când nu-i pot răzbi nici oamenii, nici câinii. Așa au atacat și haitele legionare, de parcă capitala Elveției ar fi sat fără câini... [...] Oamenii muncii din țara noastră cunosc și răscunosc cine sunt și de ce sunt în stare acești «deșțărăți», fugiți de dreapta pedeapsă ce i-ar fi așteptat. Fie că sunt «intelectuali» crescuți și hrăniți pe «culmile disperării», fie că sunt alt soi de delăsați ai diferitelor straturi sociale, fizionomia lor morală este aceeași și poartă același nume: asasini. [...] Oare acei care l-au asasinat pe tovarășul Șeșu la legația română din Elveția n-or fi luat cumva parte și la asasinarea lui Mihai Stelescu la Spitalul Brâncovenesc, ciuruindu-l de gloanțe, ciopârțindu-l cu topoarele și dansând în jurul cadavrului lui? Oare nu sunt acciași legionari care au ucis pe Duca, pe Călinescu, pe savantul Nicolae Iorga, pe profesorul Virgil Madgearu? Nu recunoaștem oare în ei pe legionarii care în timpul rebeliunii din iarna anului 1941 prindeau soldați, îi stropeau cu benzină și le dădeau foc, pe cheiul Dâmboviței, în dreptul căminului studentesc al mediciniștilor? Nu recunoaștem în ei aceiași bandiți care dădeau foc cărților lui Mihail Sadoveanu pe Sărindar și în fața Cercului Militar? Nu sunt aceiași care în «dragostea» lor pentru țărani săraci - «omul și pogonul» - , în timpul aceleiași rebeliuni au ucis zeci de țărani muncitori, dezbrăcându-i și udându-i cu apă până ce-i transformau în sloi de gheață?”

• „Marți [22 februarie] după-amiază la Academia RPR a avut loc o adunare în cadrul căreia academicieni, membri corespondenți, colaboratori științifici și funcționari ai Academiei R.P.R. și-au manifestat indignarea față de atacul banditesc săvârșit împotriva legației R.P.R. din Berna de către criminali legionari, mercenari ai imperialismului agresiv american. (Agerpres)” Au luat cuvântul S. Stoilov, M. Ralea, Gr. Moisil etc. („Scânteia”)

24 februarie

• În „Gazeta literară” apar poemele *La moartea lui Șeșu* de Dan Deșliu, *Pacea trebuie salvată!*, *Amintiri și Frumoasa* de Victor Tulbure, *Exodul*, *Nu pot să-l iert* și *Casca* de Veronica Porumbacu. □ În același număr e tradusă povestirea *Ochelarii* de Boris Polevoi. □ La „Cronica literară”, George Macovescu comentează *Versuri alese* de Eugen Jebeleanu: „Privit în ansamblu, peisajul poetic al lui Eugen Jebeleanu nu apare atât de variat, de colorat pe cât de variate sunt posibilitățile poetului și pe cât s-ar cere. [...] Nu este vorba aici de să-i reproșăm poetului Jebeleanu că nu a scris despre cutare sau cutare întâmplare sau că în poezia lui nu se văd furnale, tractoare sau nu se aude ritmul ciocanelor pneumatice. Dar nu ne putem opri să constatăm că pentru a apăra ceva trebuie să știi cu ce te lupți. Or, Jebeleanu nu-l ajută pe cititor să vadă prea mult din ceea ce se realizează astăzi. Lumea cea nouă nu poate fi redusă, în universul poetic al unui artist ca Jebeleanu, la prezentarea vieții din satul lui Sahia. În restul poeziilor aflate în volum câteva priviri fugare aruncate asupra realizărilor de astăzi nu aduc mare lucru și uneori apar artificiale, din necesitatea echilibrului unei poezii. De aceea, nici valoarea artistică a imaginii nu rezistă.” □ Cu privire la *Toate pânzele sus!* de Radu Tudoran, Emil Suter se întreabă: *Realism sau exotism?*, pentru a-și răspunde apoi simplu: „Trăsătura dominantă a romanului este exotismul, care dezvăluie concepția greșită a scriitorului despre oamenii și moravurile unor ținuturi îndepărtate.”

25 februarie

• La pagina întâi a „Contemporanului”, Nicolae Tăutu dedică o *Baladă comunistului Șeșu* (la dispariția acestuia în atentatul de la Berna). □ Un desen al lui Cik Damadian, intitulat *Bârlogul unor scriitori*, sancționează „la unii scriitori”, „concepția că problemele contemporaneității nu pot fi tratate decât în momentul în care ele fac parte din istorie. De aci *exclusiva* lor activitate în domeniul trecutului”.

• La rubrica „Din carnetul scriitorului” din „Scânteia”, Francisc Munteanu semnează schița-reportaj *Ghetuțele*, scrisă în urma vizitei la fabrica de încălțăminte „Ianoș Herbak” din Cluj. □ *Nu umblați noaptea prin Berna!*, îndeamnă Petru Dumitriu, reluând chestiunea legionarilor pe care „conducători ai serviciului de spionaj american” „i-au trimis noaptea, cu grenade, pistoale și cuțite, la legația R.P.R. din Berna”.

26 februarie

• „Vineri [25 februarie] seară a avut loc la casa Scriitorilor din Calea Victoriei nr. 115 o reuniune dedicată poeziei în lupta pentru pace. A prezidat acad. M. Sadoveanu, președintele Uniunii Scriitorilor din R.P.R. Reuniunea a fost deschisă de scriitorul Geo Bogza. Poetii M. Beniuc, R. Boureanu, M. Breslașu, Dan Deșliu, Miha Dragomir, E. Frunză, E. Jebeleanu, E. Majtényi, T.

Măinescu, Veronica Porumbacu, Cristian Sârbu, A. Margul-Sperber, N. Tăutu, Cicerone Theodorescu, Gh. Tomozei, V. Tulbure și alții au citit din operele lor. La seara literară au participat scriitori, studenți ai Institutului de literatură și critică literară «M. Eminescu» și numeroși oameni ai muncii. Agerpres” (*Reuniune dedicată poeziei în lupta pentru pace*, în „Scânteia”). □ Marcel Breslașu semnează poemul *La poarta fabulei*, având ca personaje Atomul de Uraniu, Thorium, Actiniu, Neutronul de Hidrogen. □ „La Casa de cultură a sindicatelor din Capitală a avut loc joi [24 februarie] după-amiază a întâlnire între scriitorii, poeții și criticii literari colaboratori ai revistei «Viața Românească», revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. și cititorii ei. Au lua parte: acad. Camil Petrescu, scriitorii Aurel Mihale, Petru Vintilă, A. Margul-Sperber. Ury Benador, criticii Ov. S. Crohmălniceanu și N. Tertulian și mulți alții. [...] Dintre cei peste 300 de participanți la întâlnire au luat cuvântul numeroși iubitori de literatură, profesori, muncitori, ofițeri. În încheiere, scriitorul Petru Dumitriu a mulțumit celor prezenți pentru sprijinul adus redacției revistei prin participarea lor la discuții și i-a asigurat că propunerile prezentate vor fi folosite de colectivul revistei «Viața Românească».” □ „Editura Cartea Rusă și casa prieteniei Româno-Sovietice ARLUS anunță conferința scriitorului Victor Vântu despre *Viața și opera scriitorului sovietic Alexei Tolstoi* (cu ocazia împlinirii a 10 ani de la moartea sa). Conferința va avea loc sâmbătă 26 februarie ora 18, în casa Prieteniei Româno-Sovietice ARLUS, din strada Bătiștei nr. 14 și va fi urmată de un program de lecturi din opera scriitorului.”

• În „Scânteia tineretului”, Titus Popovici publică un fragment din romanul *Străinul*, cu titlul *Într-o gară*.

27 februarie

• În „România liberă”, Camil Petrescu publică fragmentul *O cotitură în revoluție*, din romanul *Un om între oameni*.

• D. Macrea, directorul Institutului de lingvistică din București al Academiei RPR, scrie despre cei *150 de ani de la nașterea lui Timotei Cipariu*, în „Scânteia” □ Geo Bogza semnează articolul *Ei au pe mâini vechi pete de sânge*, despre crimele istorice ale legionarilor și despre atacul de la Berna.

[FEBRUARIE]

• În „Lupta de clasă. Organ teoretic și politic la Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român” (anul XXXV, nr. 2), V. Florea scrie despre *Al doilea Congres al scriitorilor sovietici*: „Congresul a trecut în revistă istoricele realizări ale literaturii sovietice în anii dintre cele două congrese. Până la război literatura sovietică a creat asemenea opere nemuritoare ca *Viața lui Klim Samghin* a lui Gorki, *Pe Donul liniștit* a lui Șolohov, *Calvarul* și *Petru I*

al lui Alexei Tolstoi, *Bruskii* a lui Pamferov etc. În anii grei ai războiului, scriitorii sovietici au luptat alături de poporul lor, prin scris sau cu arma în mână, pentru înfrângerea fascismului. În acești ani ei au creat opere de neuitat, printre care se numără *Tânăra gardă* a lui Fadeev, *Vasilii Tiorkin* a lui Tvardovski, *Povestea unui om adevărat* a lui B. Polevoi, *Zile și nopți* a lui K. Simonov etc. După război, în anii reconstrucției și a construirii comunismului, literatura sovietică s-a îmbogățit cu noi opere remarcabile, ca *Departee de Moscova* a lui Ajaev, *Secerișul* Galinei Nikolaeva, *Furtuna* și *Al nouălea val* ale lui Ehrenburg, *Pădurea rusă* a lui Leonov, piesele lui A. Korneiciuk, sau volumele de versuri ale lui Tihonov, Simonov, Surkov, Tvardovski etc. [...] Comitetul Central al PCUS, în salutul său către Congresul scriitorilor, atrăgea atenția asupra faptului că în multe privințe literatura rămâne încă în urma vieții, care se dezvoltă impetuos, în urma cerințelor cititorului sovietic, care a crescut din punct de vedere politic și cultural. [...] La congres s-a subliniat în mod deosebit că sarcina principală a literaturii este educarea tineretului, a oamenilor sovietici în spiritul ideilor înaintate ale comunismului, sădind în inimile cititorilor sentimente nobile și înaltele calități morale ale omului înaintat. [...] Literatura nu-și poate însă împlini această sarcină decât pe calea creării unor chipuri luminoase de eroi pozitivi, exemple demne de imitat, eroi care lasă o puternică impresie asupra cititorilor și contribuie la înfăptuirea marii opere de formare a omului nou al societății socialiste. [...] Subliniindu-se că tema muncii creatoare este tema principală a literaturii sovietice, în discuții s-a arătat totodată că scriitorul trebuie să scrie despre om, și nu despre mașină sau despre procesul de muncă. Datoria scriitorului este de a înfățișa pe eroii săi nu numai în procesul muncii, ci de a le dezvălui bogata lor viață personală, gândurile și sentimentele. [...] A oglindi viața personală a eroilor nu înseamnă însă a descrie tot ce se întâmplă în viața unui om. Scriitorul sovietic – spunea Simonov în raportul său trebuie să observe la oameni totul, dar să iubească numai ceea ce îi călăuzește spre viitor; el nu trece cu vederea ceea ce e josnic, dar consideră că pentru om este firesc tot ceea ce îl înalță. [...] Crearea figurii eroului pozitiv, evidențierea înalțelor sale însușiri care-l fac demn de imitat, nu are nimic comun cu idealizarea eroului. [...] Teoria eroului «ideal» duce la denaturarea vieții și nu ține seama de concepția marxistă asupra rolului personalității în istorie. [...] Un loc însemnat în dezbaterile congresului l-au ocupat problemele dezvoltării realismului socialist ca metodă de creație. [...] Un aport însemnat în discuțiile asupra problemelor realismului socialist l-au adus scriitorii progresiști delegați din țările capitaliste, ca, de pildă: Louis Aragon, Jack Lindsay, Stefan Heim, Jorge Amado și alții. În cuvântul lor, ei au arătat că realismul socialist a pătruns și se dezvoltă ca metodă de creație și în rândul scriitorilor progresiști din țările capitaliste, care sunt legați de masele largi ale celor ce muncesc, de clasa muncitoare [...]. [...] discuțiile au arătat totodată că critica literară sovietică rămâne încă în urma vieții, în urma

societății și literaturii, că a sintetizează într-o măsură insuficientă experiența literaturii sovietice. Critica nu a preluat destul de adânc o serie de probleme fundamentale ale artei, de pildă, problema frumosului, a metodei și stilului artei, problema eroului pozitiv, a satirei, varietății stilurilor artistice etc., nu a contribuit îndeajuns la dezvoltarea și îmbogățirea teoriei realismului socialist. [...] În același timp, congresul a criticat aspru unele metode greșite ale criticii literare și îndeosebi acele critici «stângiste», nimicitoare, lipsite de dragoste față de scriitorul sovietic. [...] au fost criticate cu asprime serioasele greșeli ideologice conținute în anumite articole apărute în revista *Novii mir*, demascându-se caracterul dăunător al așa-zise teorii a «sincerității» în literatură. [...] a considera sinceritatea drept criteriul principal în aprecierea unei lucrări literare înseamnă a te abate de la principiile marxism-leninismului, care consideră că principalul criteriu în aprecierea unei opere literare este poziția pe care o ia scriitorul față de fenomenele vieții, concepția lui despre lume pe care și-o expune în lucrările sale. Numai adevărata literatură, care stă pe pozițiile realismului socialist, poate fi sinceră și cinstită.”

• „Steaua”, nr. 2 (61), an VI, publică poeme de A. E. Baconsky (*Dincolo de iarnă*, *Uzinele din Ruhr*), Aurel Rău (*Ție îți strig, omului*), Victor Felea, Ion Brad, Veronica Porumbacu, și *Salata* de Petru Dumitriu. □ L. Blaga traduce din Anakreon (*Către greer*). □ Kiss Géza studiază relația dintre *Caragiale și Mikszáth*. □ Florian Potra semnează cronică literară *Vocația satirică a unui poet*, despre volumul *Drumuri* al lui Aurel Gurghianu: „e un creator autentic, dovedind prin versurile de până acum o precisă înclinație pentru poezia moralistă și satirică. [...] E un umor de inspirație nemijlocit populară, câtuși de puțin artificial sau intelectualist. Ridiculizarea se face cu vigoarea și intransigența firii poporului, fără eufemisme sau metafore care ar dilua-o.”

• În „Tânărul scriitor”, nr. 2, Mihai Beniuc vorbește, inspirat de Congresul Scriitorilor Sovietici, despre ***O problemă esențială: educarea tinerilor scriitori***: „tinerii scriitori am putea spune că sunt studenți la înalta școală a ingineriei sufletești, a literaturii, și ei trebuie să constituie grija principală a scriitorilor vârstnici. [...] Ceea ce determină însă în primul rând drumul scriitorului este legătura sa cu viața.” (articol publicat și în „Scânteia tineretului”, 30.01 a.c.) □ Publică versuri sau proză Veronica Porumbacu, Al. Andrițoiu, Florin Mugur, Rusalin Mureșan, Gheorghe Tomozei, Aurel Covaci, Nicuță Tănase, Fl. Grecea ș.a. □ Aurel Martin semnează cronică despre *Drumuri* de Aurel Gurghianu. □ La rubrica „Să ne spunem cuvântul!”, Florin Mugur semnează notița ***Semne de întrebare***: „A fost o vreme când în urma unor pătimase discuții despre poezia lirică, tinerii scriitori începuseră să publice poezii de dragoste. Pieriră-acele vremuri în neagra veșnicie... Nu ar putea să revină? Sau poezii de dragoste li se publică numai poeziilor de 14 patruzeci de ani în sus?” □ Horia Aramă cere să se scrie critică și despre literatura pentru copii (*Așteptări...*).

● „Viața Românească” (nr. 2) publică noi intervenții de la Al II-lea Congres Unional al Scriitorilor Sovietici: corapoartele lui P. G. Antokolski, M. O. Auezov și M. F. Bâlski (*Traduceri artistice din literaturile popoarelor U.R.S.S.*), S. A. Gherasimov (*Dramaturgia cinematografică sovietică*), B. S. Riurikov (*Problemele principale ale criticii literare sovietice*, unde sunt bifate ca deja îngropate „formalismul” și „cosmopolitismul”/„comparativismul”, dar se trasează ca sarcini noi intensificarea luptei împotriva „sociologismului vulgar” și a „nihilismului”, eventual „estetizant”), rapoartele lui Leonid Leonov (*Despre statutul Uniunii Scriitorilor Sovietici*) și I. Libedinski (*Darea de seamă a Comisiei de Cenzori*). □ Partea beletristică a numărului e susținută de poemele Veronicăi Porumbacu (fragmente din ciclul *Generația mea*), ale lui Dumitru Corbea (*Inima ce arde*; *Satiră scurtă*), Ioan Horea (*Recunoaștere*), Gellu Naum (*Șoapta*; *Fabula cariilor*; *Calitățile cămilei*), G. Talaz (*Vis*) ș.a., de nuvela *Strada primăverii* de Dumitru Ignea și de piesa în trei acte *Furtună în cancelarie*, semnată de Vera Călin și Silvian Iosifescu. □ Centrul de greutate al numărului îl constituie însă secțiunea „Teorie și critică”, ce reunește un articol al lui A. Toma, cu veleități de ars poetica (*Însemnări pentru un articol. Din experiența mea în domeniul formei literare*), un studiu de J. Popper (*Fantastic și real în literatura satirică*), dar mai ales o cronică extrem de dură a lui N. Doreanu, *Despre „Bietul Ioanide”* al lui G. Călinescu: „Niciuna din scrierile literare create la noi în ultimii zece ani nu a fost discutată în public atât de larg și chiar cu pasiune. Cititorii au simțit că romanul tov. G. Călinescu aduce cu sine ceva străin de spiritul vremii noastre”. (vezi fragmente în Anexă)

MARTIE

1 martie

● În „Scânteia”, Dan Deșliu semnează articolul *Printre meșterii câmpului de aur*, despre „consfătuirea frunțașilor în agricultură cu privire la executarea în bune condițiuni și la timp a lucrărilor agricole în anul 1955, în vederea obținerii de recolte bogate”. □ *Este timpul să se facă lumină la Berna!*, cere S. Brucan.

● Marin Preda publică în „Flacăra” (nr. 5), fragmentul de roman *Polina*. Textul este însoțit de prezentarea următoare: „Romanul *Moromeții* de Marin Preda reconstituie o imagine realistă a satului românesc din anii 1937-1938. Urmărind destinul a două familii de țărani – familia Moromeților și a Băloșilor – scriitorul Marin Preda izbutește să ilustreze ideea că, în condițiile proprietății private și a micii producții de mărfuri «țărănimea ca clasă nu numai că nu crește, ci, dimpotrivă, se descompune din an în an, în burghezie (chiaburi) și sărăcime (proletari, semiproletari)» (Istoria P.C.U.S., pag. 21). Și Ilie Moromete, și Tudor Bălosu tind spre o viață mai îmbelșugată, dar pornesc pe căi diferite. Ilie Moromete, țăran cu opt pogoane de pământ, tată a șase copii,

va munci cinstit contând pe forțele sale și ale familiei sale. Dar după ani de zile de muncă își dă seama că n-a agonisit nimic pentru sine și ai săi. Familia acestuia se va destrăma într-un conflict iscat între Ilie Moromete – care înțelege să-și mențină unitatea familiei întemeiată pe muncă cinstită – și fiii săi, stăpâniți de o poftă crâncenă de înavuțire, cu orice preț. Cu totul altfel va evolua familia lui Tudor Bălosu. Acesta va porni pe cale înavuțirii, folosind toate mijloacele licite și ilicite caracteristice societății capitaliste, începând prin a-și exploata crunt soția și pe fiica sa, Polina. În conștiința Polinei se produce însă un reviriment în momentul în care tatăl său, Tudor Bălosu, îi impune să se căsătorească cu un chiabur slut, numai pentru a-și spori averea. Polina își va da seama cu acest prilej de mârșăvia relațiilor reale din familia ei și va lupta să se elibereze, căsătorindu-se împotriva voinței lui Tudor Bălosu – cu Bircă, un om sărac, pe care-l iubește. Fragmentul pe care-l publicăm mai jos înfățișează scene în care Polina, conștientă de drepturile câștigate prin munca sa în casa părintească, și le revendică cu dârzenie”.

3 martie

• Deschizându-se cu deviza „Pentru pace, împotriva ațățătorilor la război”, „Gazeta literară” anunță că „Cei mai de frunte poeți ai noștri s-au strâns în seara zilei de 25 februarie la Casa scriitorilor spre a demonstra încă o dată hotărârea lor nezdruccinată de a apăra pacea și spre a înfieră uneltirile imperialiștilor”. „Înfierarea” e probată prin poeme semnate de Mihai Beniuc (*Descântec*), Victor Tulbure (*Atâtea-s de făcut*) și Cicerone Theodorescu (*Scrisoare din odaia de lucru*). □ În același număr al revistei apare și *În delegație*, fragment din romanul *Mitru* de Titus Popovici. □ La „Cronica literară”, S. Damian scrie despre *Frații* lui Konstantin Fedin: „Fedin este un neîntrecut pictor al atmosferei, impregnată de culorile specifice psihologiei privitorului, maleabilă în raport cu unghiul său de vedere.” □ Tudor Vianu salută un eveniment: *Scriitorii picarești în românește*. □ Cu *Despre regulile elementare ale polemicii*, Lucian Raicu intervine în controversa dintre Ov. S. Crohmălniceanu și Mihai Novicov, situându-se de partea primului: „Încercarea lui M. Novicov de a răspunde lui Ov. S. Crohmălniceanu, definind particularitățile prozei în raport cu cele ale poeziei, nu a dat rezultatele așteptate.”

4 martie

• La pagina întâi, în „Contemporanul”, Eugen Frunză trimite în versuri o *Scrisoare prietenului din apus*, încheiată prin lozincile: „Jos svastica! Trăiască luna Mai! / Trăiască OMUL, care va învinge!”. □ Pe aceeași pagină, este prezent și Dan Deșliu, cu poeziile *Un cântec la focul de tabără*, *Melancolie*. □ Într-un articol nesemnat, care aniversează *Zece ani de la 6 Martie 1945*, autorul ajunge printr-un parcurs vijelios al locurilor comune (rolul nefast al

burgheziei, cauza socialismului, victoria „poporului muncitor”, blamul la adresa partidelor interbelice „trădătoare”, a „guvernului reacționar Rădescu”, a „bandelor legionare”), să se răfuiască cu „reprezentanții cercurilor monopoliste din S.U.A.”: „scutierii lor ideologici dau drumul la valuri murdare de calomnii și născociri mincinoase împotriva țării noastre, împotriva regimului democrat-popular, îndeamnă fațiș la agresiune contra Republicii Populare Române și a celorlalte țări ale lagărului socialist. Pentru scopurile lor criminale, imperialiștii americani își recrutează unelte din rândurile nemernicilor trădători de țară, din clicile de legionari transfugi. [...] Unindu-și în același cor amenințările și calomniile murdare, imperialiștii americani și transfugii trădători de țară spumegă de mânie că rânduilele capitalisto-moșierești nu se mai pot întoarce. Cu cât își dau mai mult seama de acest lucru, cu atât își întetesc acțiunile criminale, pălăvrăgelile nerușinate. Dar așa cum spunea încă din 1918 Vladimir Ilici Lenin, javrele societății burgheze n-au decât să schiaune și să latre; pentru aceasta doar sunt ele javre: ca să latre. N-au decât să schiaune și să latre năimiții dolarului. Poporul nostru pășește neabătut pe calea ce și-a ales-o”. □ În articolul *Când ariciul are țepi de gumă...*, subintitulat *Cum folosesc satira unele brigăzi artistice de agitație*, Șerban Rădulescu anchetează lipsa de interes pentru funcționarea eficient-critică a respectivelor ansambluri: „Membrii brigăzilor trebuie să fie adevărați agitatori care să se bucure de respect și stimă din partea oamenilor muncii, oameni a căror comportare și atitudine față de muncă să fie exemplară. Au fost însă promovați în multe brigăzi oameni care au încă destule lipsuri uneori mai grave decât ale celor care fac obiectul criticii brigăzii. La secția turnătorie de la Uzinele «23 August», apariția în brigadă a unei tovarășe care avea tocmai lipsurile ce încerca să le satirizeze printr-un cuplet a provocat de-a dreptul ilaritate în rândul muncitorilor. [...] Pe de altă parte, multe programe suferă de boala generalității, a criticii impersonale abstracte. Ce fel de critică, ce fel de satiră este aceea în care nu apar numele oamenilor din întreprinderea respectivă care sunt vinovați de lipsurile semnalate? Iată, de pildă, la U.C. «30 Decembrie» Roșiorii de Vede, brigada artistică introduce în program versuri ca acestea: «Pe toți șefii tăi îi perii / Cu surâs mieros, suav / Ce-ar fi de-ai cerca odată / Să te perii de nărav!»”. □ Vladimir Colin se pronunță pentru desființarea unor stereotipii tradiționale („împăratul bun” – „Morala basmului trebuie să corespundă moralei noastre proletare, mesajul pe care basmul are a-l transmite trebuie să fie în conformitate cu mentalitatea epocii noastre. Mi se par astfel, pentru a da un singur exemplu, cu totul nepotrivite și generatoare de confuzii prelucrările în care ni se arată împărați «buni», sau fii de împărați care la solicitarea unui personaj pozitiv își împart într-o criză de filantropie averile, sau proclamă legi care aduc ca prin farmec fericirea poporului respectiv. O asemenea atitudine, chiar dacă există în basm, reprezintă vădit un adaos pe fondul lui original și socot mult mai autentice basmele care ne-o arată pe

împăratească preschimbându-se în scorpie, sau fiind sora unui smeu.”) și analizează, în studiul *Originalitatea basmului*, posibilitățile creației, după model sovietic, a „noului basm” („Dacă în domeniul noului basm, scriitorii sovietici au atins culmi de perfecțiune – Gorki, Bajov, Naghișkin etc. – trebuie să recunoaștem că la noi s-au făcut prea puține eforturi în acest domeniu, majoritatea scriitorilor, inclusiv subsemnatul, preferând să urmeze drumul bătut al prelucrărilor sau al creării de basme în spiritul basmului tradițional. E totuși timpul ca, depășind faza discuțiilor despre originalitate, despre legile fantasticului, despre rolul umorului, despre eroul pozitiv și negativ, să pornim cu avânt și încredere la crearea basmului epocii socialiste, pe care copiii îl așteaptă.”). □ La rubrica „Neață se duce la piață” (III), gazetarul anonim se întreabă, într-o notă, *Cine sunt „eliberatorii”?* Răspunsul prompt este adus de următoarea „consemnare” senzaționalistă: „În toamna anului 1944 – cine oare nu își amintește? – puii de năpârcă ai fostei Gărzi de fier, oblojiți cu grijă părintească sub pulpana partidelor istorice, au început să-și scoată la iveală nu numai capetele pătrate ci și limbile pline de venin. Era pe la sfârșitul lunii noiembrie. În sala cinematografului «Model», o întrunire la care au participat aproximativ 2-300 de feciori de bani gata și pierdevară, bașca prietenii și familiile venite să-și admire în extaz odraslele, s-a desfășurat într-o atmosferă de pură esență fascistă. Atunci, așa-zisul tineret național-liberal și-a dat, cum se zice, arama pe față. Vorbind pasămite în numele partidului național-liberal, tinerii salvatori ai neamului au decretat că, în lipsa Arhanghelului și a Gărzii, partidul Brătienilor ar fi, nici mai mult nici mai puțin, decât «quintesența năzuințelor românismului». Este drept, național-huliganii s-au ferit să intre în amănunte. Ei n-au vorbit nici de băncile politicienilor liberali și nici de fabricile lor, nici de moșiile monumentelor brătieniste și nici de alte acareturi care, luate la un loc, ar fi dat un fel de... «quintesență». [...] Și pentru a demonstra faptic adevărul inspiratei lor «revărsări haotice», noile ediții contrafăcute ale asasinilor lui Iorga, Duca și Madgearu, înarmați cu pistoale și cu răngi de fier, au încercat să atace pe redactorii și redacția ziarului «Scânțea». Iar în fruntea lor, ca un vrednic «căpitan» ce se afla a putut să fie identificat – mai dinamic la început, dar cam pleoștit când «totul pendula» în fața lui – însuși ideologul partidului – quintesență, directorul oficiosului liberal «Viitorul», înaripatul huligan atât de drag excelenței sale Dinu Brătianu, verdele Mihail Fărcășanu. [...] În ziua de 13 Ianuarie 1955, la postul de radio Madrid, în emisiunea românească, precum ca să știm foarte bine cine și cum ar vrea să ne elibereze, un «selecționat» a citat următoarele cuvinte ale «comandantului» Moța, mort pentru Franco [...]. Din noaptea întunecată a urgiei legionare a răsunat atunci răgetul de fiară încolțită a mamuților și dinozaurilor care nu sunt încă împăiați și nu sunt încă expuși, cum se cuvine, în vreun muzeu de ciudățenii ale pământului, în vreun simulacru de cavernă”.

5 martie

- Într-o notă (*O sentință negândită și ofensatoare*) din „Scânteia tineretului”, Lucian Raicu polemizează cu Dumitru Micu care, în cronica la *Mărul de lângă drum* publicată în „Tânărul scriitor”, nr. 1 a.c., afirmase că Nicolae Labiș îl imită pe Beniuc: „Într-un chip cu totul nepermis se citează la întâmplare câteva versuri, nu cele mai bune, dintr-o poezie a lui Nicolae Labiș, nici ea, de altfel, caracteristică. Dar acele versuri, fie ele și slabe, scoase arbitrar din context, ce legătură au cu poezia lui Mihai Beniuc, de unde s-a extras ideea că tind să imite pe Mihai Beniuc? [...] gravele acuzații ale criticului nu se sprijină nici pe un simulacru de analiză necum pe o demonstrație plauzibilă; se proferează sentințe nu numai neîntemeiate dar ofensatoare pur și simplu.” Articolul lui Dumitru Micu e considerat „sărac în idei și deficitar sub aspectul analizei”. □ Mihai Novicov vorbește despre *Un izvor de învățăminte mereu vii* – al doilea Congres al Scriitorilor Sovietici. □ Nicolae Stoian semnează poezia *Fac politică!*
- Moare, la București, Hortensia Papadat-Bengescu.

6 martie

- În „Munca”, M. Beniuc publică poemul *Fii treaz...*, „în memoria lui Aurel Șeșu” („Ne doare moartea celui ce s-a dus,/ Dar făurim din lacrimă mânie/ Sub steagul roșu fremătând de sus:/ Dușmanule, dușmanule, vai ție!”). □ În același număr apare, pe o jumătate de pagină, reportajul *Orașul nostru*, semnat de scriitorul bulgar Climent Țacev, care se încheie astfel: „Pretutindeni în Dimitrovgrad trăiesc oameni buni, trăiesc muncitori – capitalul cel mai de preț al patriei noastre, puterea noastră, încrederea în forța noastră.”
- „Scânteia” aniversază *6 martie 1945, o mare victorie a poporului*. □ Veronica Porumbacu are poemul la temă *Și eu am fost acolo*: „Și eu am fost acolo. Și eu am fost de față,/ Când se căscase gura mitralierii-n piață,// și-n loc să ne alunge, ne-a strâns în grea tăcere,/ și-am spart cu pumnul poarta și-am devenit Putere!” □ Zaharia Stancu se întoarce și el *Cu zece ani în urmă*.

9 martie

- Editorialul din „Scânteia tineretului” vorbește despre *Tânărul intelectual de la sate*: „Organizațiile UTM de la sate trebuie să se apropie cu dragoste de tinerii intelectuali. Pe cei mai buni dintre ei să-i primească în rândurile organizației și astfel sprijinul pe care îl vor da la culturalizarea maselor va putea fi organizat și eficient. Contopirea organizațiilor UTM de învățători cu organizațiile sătești vine în sprijinul acestui lucru și duce la întărirea organizațiilor UTM de la sate. Activiștii UTM au datoria să lămurească cu răbdare pe tinerii intelectuali de datoria pe care o au de a fi frunzași în opera de culturalizare a maselor, de foloasele pe care le pot trage ei înșiși de pe urma sprijinului dat acțiunilor culturale, cum va crește astfel prestigiul lor, cum vor putea cel mai bine – apropiindu-se de masele de țărani muncitori – să răspândească principiile înalte de organizare a vieții, învățătura dobândită în școală.” □ Boris Buzilă recenzează *Aurel Gurghianu: Drumuri*.

10 martie

• În „Gazeta literară” apar poemele *Citește-mi din Jack London* de Radu Boureanu, *Patima primăverii* de A. E. Baconsky și *Păcală slugă la primar* de Mihai Beniuc. □ Zaharia Stancu își continuă răfuiala cu presa occidentală în jurul incidentului de la Berna (*Minciuna are picioare scurte*). □ Teodor Vârgolici publică și comentează *Un manuscris inedit al lui Emil Gârleanu*. □ La „Cronica literară”, Dumitru Micu comentează volumul *Chemări* de Tiberiu Utan: „În general, poetul vădește – fapt deosebit de îmbucurător – stăpânirea tehnicii la un grad apreciabil. Totuși, uneori, el lasă să i se tipărească versuri cu neglijențe bătătoare la ochi [...]. Suntem îndreptățiți să pretindem acestui tânăr poet, exigent îndeobște cu sine însuși, o muncă de atelier mai persistentă. Volumul *Chemări* reprezintă o frumoasă promisiune, pe care poeziile publicate anterior de Tiberiu Utan n-o dezmint.” □ În același număr al revistei, Tudor Vianu semnează necrologul *Hortensia Papadat-Bengescu*, recapitulând evoluția prozatoarei: „Arta literară a făcut mari progrese în romanele scriitoarei. Acolo unde un alt romancier ar putea spune: *X. a străbătut drumul de la ușă la fereastră*, Hortensia Papadat-Bengescu umple acest spațiu vid cu zeci de observații relative la stările personajului X. în intervalul acestui scurt itinerar. Ce bogăție de notații, de asociații, de reflecții! S-a vorbit despre influența tehnicii literare a lui Proust. Ipoteza, pe placul amatorilor de izvoare literare, n-are suficiente temeiuri. Darul analizei, minuția observațiilor, puterea de a umple spațiile vide ale narațiunii, densitatea realismului psihologic veneau de departe, din primele scrieri ale autoarei. Tehnica observației interne se aplica acum lumii din jur, cu aceleași rezultate în surprinderea detaliului psihologic infinitesimal.”

• În „Scânteia tineretului” Teodor Mazilu semnează foiletonul *În audiență la un mare pesimist*.

11 martie

• La pagina întâi a „Contemporanului” sunt prezenți cu versuri Cicerone Theodorescu (*Chemare la întrecere*) și Mihai Beniuc (*Drum de iarnă, Paznic, Gruia lui Novac*). □ Nell Cobar face „desenul” muștrător *Un prelungit consult medical*, având textul explicativ: „„Gazeta literară” poartă în paginile ei, de vreo 19 săptămâni, o discuție despre poezie, fără să se fi atacat până acum vreo problemă proprie poeziei”. Sunt caricaturizați „de la stânga la dreapta”: Eugen Jebeleanu, Marcel Breslașu, Nina Cassian, Maria Banuș, Ovid Crohmălniceanu, Miha Dragomir, Veronica Porumbacu. □ Dan Deșliu duce în versuri o *Discuție (... deloc savantă, cu critica estetizantă...)*. □ George Ivașcu întocmește analiza activității literare a lui Nicolae Filimon: „*Ciocoii vechi și noi* reprezintă primul roman izbutit din literatura noastră, izbutit fiindcă e realist, fiindcă sesizează și redă esențialul, fiindcă e scris cu dragoste de popor, cu ură contra asupritorilor lui. Dinu Păturică este una din cele mai trainice

creații ale prozei românești. Personajul a rezistat vremii, fiindcă este profund axat în epoca pe care o reprezintă, crescut organic din realitatea contemporană lui. Romanul e o adevărată frescă a societății, în plină prefacere din primul pătrar al veacului trecut. Măiestria lui Filimon este cu atât mai de preț cu cât el nu avea înaintea lui decât o firavă tradiție. Această lipsă de tradiție explică și unele limite, unele naivități ca acelea izvorâte din concepția unei justiții imanente, potrivit căreia personajele negative sunt pedepsite sau își sfârșesc zilele în mod tragic, pe când cele pozitive își află răsplata bunei lor conduite, situații false. Dar cu toate acestea romanul lui Filimon oferă încă și astăzi, la 9 decenii de la moartea lui (18 martie 1865) o lectură plină de interes, atrăgătoare, într-o limbă viu colorată, hrănită din seva populară, pe-alocuri cu inflexiuni din *Povestea vorbei*, pitorească și semnificativă.” (*Nicolae Filimon*).

12 martie

- În „Scânteia tineretului” Horia Aramă publică poezia *Anii noștri frumoși*, iar Florin Mugur *Masca*.

13 martie

- „România liberă” anunță împlinirea *Un[ui] an de la apariția „Gazetei literare”*, „apărută cu menirea de a fi un instrument de promovare a literaturii noi, o tribună de dezvoltare rodnică a problemelor creației literare pe drumul realismului socialist – și de clarificare și îndrumare în aceste probleme, atât a scriitorilor, cât și a tuturor iubitorilor de literatură”.
- În „Scânteia”, Lotar Rădăceanu îl evocă pe Heinrich Mann, de la a cărui moarte au trecut 5 ani (*Un mare scriitor democrat german*).

15 martie

- Într-un grupaj din „Flacăra”, nr. 6, apar poezii de Tiberiu Utan (*Lacul, dedicată „unui tânăr francez pe care l-am cunoscut la Festival”*) și de Nicolae Labiş (*Medicul, Dragoste, Transfugilor, sufletelor fără țară*).
- În „Munca”, Teșu S. Milcoveanu comemorează 5 ani de la dispariția lui Heinrich Mann, scriitorul care „s-a ridicat cu operele sale împotriva monarhiei burghezo-iunkerești și a ideologiei reacționare care transforma oamenii în niște brute, cruzi și despotici cu cei slabi, slugarnici și supuși până în măduva oaselor față de cei puternici, oameni pentru care înavușirea era singurul scop în viață”.

17 martie

- În „Gazeta literară” apare un grupaj A. E. Baconsky (*Steaua polară; Prin pădure primăvara și iarna; Apele cresc*). □ Cu titlul *Domnul procuror*, Alexandru Jar publică un fragment din romanul *Un om s-a născut în miez de noapte*. □ În articolul *Practică, realitate, inspirație*, Sergiu Fărcășan

polemizează cu Ov. S. Crohmălniceanu în cadrul rubricii „Discuții despre poezie”: „Combaterea platitudinilor ar trebui să se producă de pe o poziție precis exprimată și nu «subînțeleasă», o poziție activă de îndemn fierbinte și stăruitor pentru exprimarea ideilor, sentimentelor, aspectelor de viață celor mai semnificative, celor mai vitale pentru masele populare; exigența de pe această poziție activă e menită să ajute frontul creației la înlăturarea platitudinilor, lozincăriei, vulgarității, deoarece, oricât de exigenți am fi în ce privește publicarea, nu poate fi întărit specificul poetic, nu poate fi ridicată hotărâtor calitatea artistică a poeziilor decât în măsura în care scriitorul talentat simte că nodul chestiunii se află înainte de toate în cunoașterea adâncă, plină de sensibilitate și înțelegere clară, a multitudinii fenomenelor realității, în lupta pentru nou, pentru exprimarea lui cu forța artei adevărate.” □ Radu Popescu anunță că *Henri Barbusse e printre noi*. □ La „Cronica literară”, Savin Bratu comentează primul volum de *Opere* sadoveniene: „În primele povestiri, rădăcinile sociale ale pribegiei sunt abia subînțelese. *Pricepem* că numai împrejurările nedrepte ale unei orânduiri asupritoare au împins pe oameni să cutreiere lumea, în urmărirea unui nelămurit țel de mai bine. Dar *tabloul social* care lipsește în *Povestiri* se descoperă în culori de un sumbru realism în *Dureri înăbușite*. Cu acest volum și cu următorul – *Crâșma lui Moș Precu* – prezentarea încă nebulos romantică a pribegului cedează pasul înfățișării critice a realității.”

18 martie

- „Contemporanul” dă, chiar de pe prima pagină, o serie de explicații „Gazetelor literare”, unde se reacționase prompt la caricatura lui Nell Cobar (vezi 11 martie): „Caricatura era menită să atragă atenția asupra faptului că discuția despre poezie care se duce de mai multă vreme în paginile revistei consore, a degenerat într-o polemică personală și lipsită de principialitate”. □ Mircea Zăciu îi aduce un omagiu lui Emil Isac, *La un an de la moarte*: „Alături de cei mai buni reprezentanți ai literaturii noastre de azi, Emil Isac a fost în fruntea luptei de eliberare a poporului de sub jugul fascist. El a suferit rigorile regimului banditesc al lui Antonescu. Dar vocea lui n-a amuțit. A fost urmărit de copiii poliției și de copiii literari ai criticii formaliste care l-au calomniat și batjocorit. Dar cântecul lui n-a scăzut în intensitate. Cu o luciditate extraordinară, poetul a continuat să creadă cu tărie în biruința zorilor roșii”. □ O „cronică literară” este realizată de Lucia Olteanu, la volumul *Chemări*, de Tiberiu Utan, care „a surprins și s-a impus atenției publicului pentru că afirmă profilul artistic al unui poet nou, aduce în poezia noastră o voce tânără cu tonalitățile ei specifice, unice”; „Tiberiu Utan a crescut printre oamenii simpli pe care-i înțelege și-i iubește. Talentul, floarea rară cu care-i înzestrat Utan, a fost dată în grija unor grădinari neîntrecuți, scriitorii și profesorii de la Institutul de Literatură «M. Gorki» din Moscova. Tânărul întors de la studii în

patria lui a aflat fericite motive de inspirație: viața poporului nostru, faptele lui, visele lui, izvor atât de bogat de poezie. Pentru aceasta drumul lui Tiberiu Utan în poezie a fost mai scurt, mai ferit de căutări sterile. El însuși ca poet este un rod al timpului nostru.” (*Un cântec nou*). □ La rubrica „Discuții” (*Nici cu „pete”, nici fără „pete”*), Al. Mirodan consemnează polemica purtată între recenzenți, în jurul romanului *În orașul de pe Mureș* al lui Francisc Munteanu: „Cronica lui I. Mihăileanu din «Gazeta literară» la romanul talentatului și îndrăznețului prozator Francisc Munteanu [...] a provocat o reacție interesantă pentru o simplă și obișnuită cronică literară. Al. Simion l-a calificat pe critic drept cavaler al sanctificării eroilor pozitivi în literatură și creator de noi sisteme teoretice. L. Raicu a polemizat cu «preopinentalul» pe cinci coloane în «Scânteia tineretului». Horia Bratu a stabilit alarmat că «printr-un asemenea sistem este posibilă nu numai critica, dar și nimicirea oricărei opere literare, fie ea clasică sau contemporană» ș.a.m.d.. [...] Cronica apărută în «Gazeta literară» semnală, alături de calitățile remarcabile ale romanului, câteva sărituri peste bordul realismului. Terorizat – probabil – de ideea că unii critici subțiri i-ar putea acuza personajele de schematism, Francisc Munteanu l-a înzestrat pe Mircea Rotaru, cel puțin în anumite momente ale romanului, cu un bagaj de complicații fabricate și a agățat câte o tinichea de gâtul lui Oniga, Pavel Cuc și al altor oameni de treabă. E un fel de «politizare» inversă. [...] Consecvenți însă în a pleda în favoarea «petelor» confecționate arbitrar s-au arătat a fi Al. Simion, Horia Bratu și L. Raicu, cărora acrobațiile de caracter le-au produs, cu oarecare rezerve, o supremă desfătare și care au declanșat un atac hidrogenic împotriva cronicii din «Gazeta literară».”. □ La împlinirea a „90 de ani de la moartea lui Nicolae Filimon”, Teodor Vârgolici îl omagiază pe **Creatorul romanului românesc**: „Romanul lui N. Filimon conține imagini impresionante din viața de durere și asuprire a țărănimii iobage de atunci, față de aceasta scriitorul manifestând sentimente de adâncă simpatie, de înțelegere și compasiune. [...] N. Filimon a prins în esență toate caracteristicile epocii zgrăvite în roman, redându-le în mod realist. Interesant de subliniat e faptul că a sesizat și înfruntările dintre clase, în roman descriind și o ceată de haiduci, de țărani care au luat calea codrului, din cauza insuportabilelor condiții de viață. [...] *Ciocoii vechi și noi* este în totalitatea lui un roman de un autentic realism. El se înscrie astfel în istoria literaturii noastre nu numai ca primul roman românesc, ci și ca primul roman realist”.

• În „Scânteia”, Dumitru Micu recenzază *Aventură în Lunca Dunării* de Mihail Sadoveanu: „După cinci decenii de neîntreruptă activitate pe frontul literaturii realiste, maestrul Sadoveanu se apleacă astăzi cu același neobosit interes asupra faptelor și oamenilor noi din viața țării noastre, oferind un exemplu creator de participare tinerească, militantă la lupta noastră de astăzi. Într-o epocă în care burghezia și moșierimea cultivau cosmopolitismul, disprețul față de popor, Mihail Sadoveanu a scris, vreme de o jumătate de secol,

despre suferințele celor exploatați, despre marea lor omenie și înțelepciune, întinzând prin povestirile sale flacăra adevăratului patriotism, respectul pentru forța și noblețea sufletească a poporului. În operele lui Mihail Sadoveanu găsim imagini vii ale forței de neînvins a poporului, izvoare mereu proaspete, dătătoare de încredere în viitor, renăscătoare de energie. Eroii operei sale din trecut (ciobani, pescari, prisăcari, pădurari, țărani, mici meșteșugari), oameni împovărați de amar, dar în același timp potrivnici înverșunați societății și moralei capitaliste dezumanizatoare, nu izbuteau să găsească drumul unei altfel de vieți, aflându-și răzbunarea doar prin vreun «județ al sărmanilor». În *Aventura în Lunca Dumării*, Sadoveanu urmărește soarta unora dintre eroii săi preferați în zilele noastre. Dar drumul lor este altul. [...] noua lucrare oglindește aspecte din realitățile satului de astăzi, înfățișând tablouri și chipuri dintr-o gospodărie agricolă colectivă. Scriitorul arată cum pescari și ciobani, foști argați, fete tinere în pragul vieții, care iau astăzi parte cu tot sufletul la opera de zidire a socialismului, își găsesc drumul ies învingători.” (*Realitatea vremii noastre – izvor de poezie*).

19 martie

- Un amplul poem, *Cuvântul lui Ilie Pădure la cercul agro-zootehnic din sat*, de Aurel Covaci apare în ziarul „Munca”.

23 martie

- În „Munca” Radu Lupan recenzează romanul *Putere fără glorie* al cărui autor, „scriitorul progresist australian” Frank J. Hardy, „reliefează [...] cu prisosință ascutimea conflictului care macină societatea capitalistă: opoziția ireductibilă dintre exploatați și exploatatori”, „dezvăluind cu talent chipul odios al acestora din urmă, ducând la concluzia necesității luptei date pentru înlăturarea lor din viața socială”.

24 martie

- „Gazeta literară” publică versuri de Mihai Beniuc (*Pe-un pom uscat...; Grădina mea botanică*) și Dumitru Corbea (*Primul gângurit; Jucăria morții*). □ Ion Brad scrie *La un an de la moartea lui Emil Isac*. □ Apare a doua parte din cronică lui Savin Bratu la primul tom al *Operele* sadoveniene: „scriitorul a trecut la o imagine nouă, creând «șoimi», viteji legați între dâșii prin legământ să facă dreptate, superiori prin calitatea lor etică indivizilor izolați care se zbuciumă fără țel, risipindu-și zadarnic energiile”. □ În partea secundă a articolului *Practică, realitate, inspirație*, Sergiu Fărcășan propune ca soluție pentru creșterea nivelului poeziei vremii trimiterea scriitorilor pe teren: „A simți în practică, «la fața locului», cerințele spirituale ale maselor populare, a simți cu toată tăria că ele pot fi satisfăcute «numai cu ajutorul versului» și mai

ales al versului tău, care nu trebuie să întârzie, care trebuie pus în cea mai favorabilă ambianță de luptă pentru a se naște inspirat – iată o necesitate vitală pentru specificul poetic și pentru înălțarea poeziei noastre.”

• B. Elvin îl evocă în „Scânteia” pe Jules Verne, *Marele maestru al romanului fantastico-științific*, la cincizeci de ani de la moartea scriitorului. □ Un articol omagial publică în aceeași zi, în „Scânteia tineretului”, Radu Tudoran, cu titlul *Jules Verne – un prieten neuitat al tinereții*: „După cum chiar titlul acestor rânduri o spune, nu ar fi fost nevoie într-adevăr de o aniversare ca Jules Verne să nu fie uitat: de aproape o sută de ani cărțile lui trec din mână în mână, sunt devorate și uneori memorate de acea categorie de cititori a cărei judecată sinceră și aspră asigură cele mai entuziaste verdicte: tineretul. Dar împlinirea unei jumătăți de secol de la moartea neobositului «călător» scoate puternic în evidență luminozitatea, limpezimea, valoarea socială și morală a unei opere unice în istoria literaturii mondiale.”

25 martie

• În „Munca”, Victor Vântu recenzează ditirambic romanul *Contemporanii* de Boris Polevoi, care zugrăvește viața „contemporanilor” sovietici „cu tot ceea ce are această viață mai profund, mai frumos, mai clocotitor”.

26 martie

• Eugen Frunză semnează, în „Scânteia”, poezia *Privind înainte*: „Priviți: nădejdea însăși, milenară,/ Pe firmamentul globului semnează:/ SOVIETELE PLUS FORȚA NUCLEARĂ.” □ S. Fărcășan recenzează „*Inimă tânără*” – roman de *Asztalos István*: autorul se ocupă „de viața de ieri a muncitorilor și mai ales a semiproletarilor – maghiari, români, dobrogeni, croați, secui etc. – pe un șantier din Ardeal.”

31 martie

• Editorialul din „Gazeta literară” atrage atenția la *Spiritul de răspundere al scriitorului față de popor*. □ În același număr al revistei este republicat poemul lui Mihai Beniuc *Pe-un pom uscat...*, într-o variantă revăzută. □ Geo Bogza semnează reportajul *Primăvara în Carpați*: „Aceasta e vestea cea mare, dragii mei munți, pe care voiam s-o fac cunoscută enormului vostru auz. Bucurați-vă! Pământurile pe care le străjuiiți și înfrumusețați cu ființa voastră întră acum și ele, după imensele pământuri ale Rusiei, odată cu fabuloasele întinderi ale Chinei, în lumina orbitoare a noului ev, în era energiei nucleare. [...] Va trebui, dragii mei munți, să luptăm pentru ca din această uniune sacră sub semnul năzuinței la fericire a popoarelor să vină pe pământ, prin forța atomului dezlănțuit, marea primăvară a lumii”. □ Mihu Dragomir salută *Antologia poeziei românești* (ESPLA, 1954) ca pe *O sărbătoare a poeziei noastre*.

[MARTIE]

• Nr. 2-3 din „Iașul literar” cuprinde poeme de Mihai Beniuc (*Crișul*), Eugen Frunză (*Trei sonete*), Mihai Dragomir (*Iar?*), Nicolae Țatomir (*Versuri satirice*), precum și nuvela *Unu și unu* de Ion Istrati. □ La rubrica de „Studii și cronici”, D. Costa scrie despre ***Idealul revoluționar în poezia noastră***: „Idealul revoluționar comunist este oglindit în poezia noastră nouă în lumina unității indisolubile dintre romantismul revoluționar și realismul critic, trăsătură esențială a realismului socialist.” □ Tot aici, Const. Ciopraga analizează poemul *Fata apelor* de Veronica Porumbacu, polemizând cu o recenzie a Eugeniei Tudor. □ La „Recenzii”, N. Barbu comentează *Aventura în Lunca Dunării* de Mihail Sadoveanu: „Povestirea se dezvoltă aici lin și măreț, cuprinzând oameni adevărați, adevărați artisticește prin graiul lor, prin gesturile caracteristice, adânc înțelese de autor în economia lor. Cartea cuprinde de asemenea minunate descrieri ale naturii, din care se degajă același suflu cald al vieții pline de bucuriilor biruștelor și de imboldul către noile avânturi.” □ La „Note”, Liviu Leonte califică cele două comunicări ținute la Academie de Mihail Sadoveanu (*Despre limba literară și Limba povestirilor istorice*) drept ***Un eveniment important în viața noastră literară***.

• În „Scrișul bănățean. Revista filialei Timișoara a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.”, an VI, nr. 1 (18), Lucian Blaga traduce din Lessing, *Natan înțeleptul*, actul I. □ Leonard Gavrilu recenzează *În orașul de pe Mureș* de Francisc Munteanu, apreciind „un prozator de viguros talent, capabil să redea sugestiv procesele tainice ale vieții psihice a eroilor săi”; dintre „lacunele” sesizate de recenzent: „Fiindcă scriitorul descrie unele stări sufletești într-o manieră naturalistă, adică obiectivistă în ultimă instanță, deșertăciunea și mediocritatea vieții mic burgheze nu apare destul de convingător.” (***Veridicitatea personajelor***). □ Semnează versuri A. Dumbrăveanu, Al. Jebeleanu, Gh. Tomozei, Gabriel Manolescu, Gr. Popiți, Victoria Popa, Ion Potopin, Gavril Mălai, Leonard Gavrilu, Hans Kehrer și proză Mircea Șerbănescu, Aurel Martin, Kuban Endre, Ioniță Marin, Petru Vintilă.

• „Steaua”, nr. 3, publică traduceri de Lucian Blaga din Bakchylides și Villon. □ Leon Baconsky scrie despre *Aventuri în Lunca Dunării* de Mihail Sadoveanu: „Creatorul atâtor figuri de intelectuali coplesii de mizeria materială și morală a trecutului de suferințe și de «dureri înăbușite» înfățișează în povestirea de care ne ocupăm destinul unui astfel de intelectual, pe care viața nouă îl câștigă în întregime de partea sa, transformându-l dintr-un izolat, dintr-un adept al «Turnului de fildeș», într-un luptător activ pentru binele colectiv.” (***O nouă creație a lui Mihail Sadoveanu***).

• În „Tânărul scriitor”, nr. 3, Val. Râpeanu recenzează volumele unor ***Tineri reporteri*** precum Victor Vântu (*Bătând drumurile țării*), Traian Coșovei (*Împărații vânturilor*), N. Vâlmaru (*Prin București*), E. Mandric (*Drumuri*). □ H. Zalis semnalează ***Un nou prozator satiric*** (Simion Pop, *Călătorie cu bucluc*).

□ Val Dâmbu scrie *Ceva despre aspectul cărților*, cerând cărți mai atractive vizual. □ Titus Popovici publică *Mitru*, primul capitol dintr-un nou roman.

• „Viața Românească” reproduce din „Literaturnaia gazeta” discuțiile prilejuite de cel de-Al Doilea Congres Unional al Scriitorilor Sovietici. □ În partea beletristică apar nuvela *Vântul de martie* de Petru Dumitriu, drama *Familia Kovacs* de Ana Novak/Novac, fragmente din „evocarea” *Beethoven* de Ury Benador, schița *Munca de jos* de Eugen Barbu, poeme de Eugen Frunză (*Versuri*), Demostene Botez (*În casa doctorului Moor*), Dumitru Corbea (*Fată frumoasă; Ai suferit*) și Virgil Teodorescu (*Voi, fiare alungate; Lumina vieții noastre*), traduceri din Bertold Brecht și G. Byron. □ La rubrica „Literatura realistă între 1920 și 1944”, Dan Hăulică publică articolul *În jurul operei critice a lui G. Ibrăileanu*, de fapt o critică a studiului *Moștenirea lui Ibrăileanu*, semnat de Savin Bratu în nr. 9/1954 al revistei. □ La „Teorie și critică”, Mihai Beniuc rezumă discuțiile *Despre poezie la Al II-lea Congres Unional al Scriitorilor Sovietici*. □ În cadrul secțiunii de „Recenzii”, Lucian Raicu scrie despre *Tudor din Vladimiri* de Miha Dragomir: „Inegal prin frecvența alunecare către narațiunea aridă și în mare parte prin insuficiența și lipsa de însuflețire a eroului principal, *Tudor din Vladimiri* are în reconstituirea unei epoci din istoria patriei și slăvirea luptei pentru libertate merite mari, fiind o expresie a unei maturități; pasajele căzute în umbră se datoresc unui viciu de concepție artistică, poetul punându-și singur obstacolele și nereușind să le treacă.”

APRILIE

1 aprilie

• Ca urmare a atentatului asupra „legației române” de la Berna, Horia Liman scrie furibund, în „Flacăra”, nr. 7, despre *Arhanghelii în „prea neutrala” Elveție*: „Românii «liberi» de la Berna nu sunt legionari. Cu mâna pe conștiință, toată suflarea «liberă» a «liberului» occident încearcă să ne demonstreze aceasta. Numai bietul corespondent din Madrid al agenției United Press și-a dat, din întâmplare, în petic. El a scăpat o vorbă și n-a mai putut s-o prindă din urmă nici cu zeci de telegari. «Cercurile de emigranți români – spune limbutul – declară că au motive întemeiate să creadă că lovitura de la Berna de la 15 februarie a fost concepută și plănuită de Horia Sima, liderul mișcării Garda de Fier din Madrid.» Să ne îndoim, oare, când atât de bine recunoaștem mâna «liderului»?». • În „Munca”, Eugen Pop publică *Intrarea în viață* („fragment de nuvelă”).

2 aprilie

• În „Scânțea”, Haralamb Zincă semnează proza *Crâmpeie din istoria tractorului românesc*.

• La rubrica „Note de lectură” din „Scânteia tineretului”, Nicolae Labiş publică impresiile *Citind amintirile lui Darie*, determinate de volumul *Florile pământului* al lui Zaharia Stancu: „La Zaharia Stancu, emoția povestitorului matur și psihologia copilului se contopesc fără putință de distingere separată. Mai mult, Darie este pus adesea să gândească așa cum gândește azi autorul: lui Darie i se atribuie sentimente pe care azi le-ar avea, pus în aceleași ipostaze, autorul. De fapt, ca s-o spunem direct, cartea nu povestește ce i s-a întâmplat lui Darie, ci povestește cum Darie, om matur, își amintește întâmplările prin care a trecut. Autorul sudează unitar impresii de demult, sentimente născute atunci spontan, cu gândurile lucide de azi, cu vibrația inimii omului matur.”

4 aprilie

• „Luni [4 aprilie] dimineața, la «Librăria Noastră» nr. 17 din b-dul General Magheru a avut loc deschiderea expoziției de cărți în limba maghiară organizată de Ministerul Culturii și Centrul de librării și difuzare a cărții, regionala București, cu prilejul împlinirii a 10 ani de la eliberarea Ungariei de sub jugul fascist. *Agerpres*” (cf. „Scânteia” din 5 aprilie).

7 aprilie

• „Scânteia” semnalează *Un roman demascator – Starea de asediu*, de I. Ludo, care „prezintă o imagine a României burghezo-moșierești din anii 1920-1930 [...] zugrăvește lumea coruptă a politicianilor vremii, mijloacele veroase ale campaniilor electorale.” □ „Peste 300 colectiviști și țărani muncitori cu gospodării individuale din comuna Vișina, raionul Găești, s-au adunat zilele trecute în localul școlii de 7 ani, unde au discutat romanul *Casa apelor* de Maria Vlad. Tov. B. Elvin, din partea ESPLA, a prezentat participanților la consfătuire romanul, cât și pe autoare. Mai mulți participanți la consfătuire au pus diferite întrebări și au propus scriitoarei să oglindească mai pe larg în viitoarele ei creații munca politică a comuniștilor pentru transformarea socialistă a agriculturii.” (*Țăranii muncitori discută romanul „Casa apelor”*).

9 aprilie

• În „Munca”, Valeriu Râpeanu recenzează romanul *Toate pânzele sus* de Radu Tudoran, criticând cartea în spirit partinic și „progresist”: „Materialul furnizat de un drum lung ca cel al echipajului goletei «Speranța», poate deveni cu adevărat literatură de aventuri valoroasă numai atunci când oamenii ce întreprind acest drum și faptele lor capătă în paginile cărții o expresie artistică, când există o unitate între conținut și formă, când scriitorul nu se oprește la simpla înșiruire mai mult sau mai puțin detaliată și pitorească a întâmplărilor din călătorie, ci urmărește să redea un conflict și caractere umane în evoluție, care să mobilizeze, să educe pe cititori, să-i înflăcăreze pe tineri pentru înfăptuirea unor năzuințe nobile, a unor scopuri înalte. Și atunci se

pune întrebarea esențială: are călătoria «Speranței» un scop? Urmărește echipajul ei un țel de natură să justifice eforturile și sacrificiile de care am pomenit? Este, pe scurt, o aventură cu o țintă precisă sau o aventură de dragul aventurii? Din păcate, călătoria echipajului «Speranței», pare mai degrabă o aventură în sine, întreprinsă de oameni care nu știu precis ce vor, mânăți numai de o dorință vagă, inexplicabilă, de a ajunge în Țara de Foc.”

- Academia RPR, secția de știința limbii, literatură și artă, a ținut vineri [8 aprilie] după amiază o ședință consacrată comemorării a 100 de ani de la moartea scriitorului Anton Pann și împlinirii a 250 de ani de la apariția primelor lucrări ale scriitorului satiric englez Jonathan Swift.”. Au participat C. I. Parhon, St. Vencov, Iorgu Iordan, D. Panaitescu-Perpessicius, Mihnea Gheorghiu ș. a. (comunicat Agerpres, „Scânteia”).

- În „Scânteia tineretului”, Nicolae Labiș publică sub titlul generic *Însemnări de primăvară*, mai multe poezii: *Cântec în doi*, *Ion*, *În Iași*, *Mocirlele*, *Plutele*, *Întâlnire cu tractoriștii*, *Odă focului*. □ Camil Baci recenzează *Oamenii nu vor să moară* de Maria Arsene (*Oamenii apără viața*): „Cele mai multe dintre schițe – având o pronunțată notă de pamflet – înfățișează jungla imperialistă (cea de azi din țările capitaliste și cea care a domnit la noi în trecut), iar una din ele are ca obiect o acțiune a maselor populare din țara noastră înfăptuită la 6 octombrie 1944.” □ Este semnalată pozitiv, de Cornel Stanca, *O rubrică utilă tinerilor scriitori*: rubrica *Să ne spunem cuvântul* din revista „Tânărul scriitor”.

14 aprilie

- În „Gazeta literară”, Geo Bogza lansează un apel *Către minerii noului ev*: „Mineri ai noului ev! Să ne bucurăm mai ales că prin munca voastră eroică energia nucleară coboară în sfârșit printre oameni și devine o forță a omenirii. Ce josnic a fost, mineri, scurtul răstimp în care minunata zeiță ajunsese într-o baracă de bălci. Cum își mai umflau fălcile scamatorii și cum răgeau ca măgarii. Nemaivăzut! Nemaipomenit! Aicea! Aiceaa!.. Veniți lume s-o vedeți! Moartea! E Moartea!... [...] Dar prin masca hidoasă pe care i-o pusese pe față i se zărea zâmbetul senin și prin vălurile de doliu, bogatul păr de aur. Rod al inimii și al minții omenești, mai frumoasă ca Venus, ea era Viața. [...] Mineri ai țării mele, Ea e acum printre noi. Mângâiați-i cu grijă bogatul păr de aur! Vedeți? E plină de rouă ca un trandafir.” □ În același număr al revistei apare un grupaj dedicat lui Maiakovski, la 25 de la moartea poetului. Semnează Mihu Dragomir (*Maiakovski și comanda socială*), Horia Deleanu (*O originală satiră dramatică*), Eugen Jebeleanu (*La Moscova, în casa lui Maiakovski*) și Bianca Bratu (*Însemnări despre poezia pentru copii a lui Maiakovski*). □ Mihai Beniuc publică articolul *Poezia noastră*: „Poetul realist-socialist nu are în fața sa un drum ușor. Drumul său presupune practică îndelungă, familiarizare cu ideile marxist-leniniste, bogăție de experiență a

vieții, participare multilaterală și variată la munca obștească, multă pricepere și adânci cunoștințe în arta poetică, ba nu strică nici inspirația, măcar în momentele când poetul se concentrează asupra paginilor de hârtie, să le populeze cu imagini și cadențe albul imaculat. Poetul nostru trebuie să fie un filosof, cunoscător al celor mai înalte idei ale timpului nostru, spre care au deschis drum Marx, Engels, Lenin, Stalin, trebuie să fie și un activist în slujba acestor idei și să fie un artist ancorat în realitatea istorico-socială concretă. Dar mai cu seamă i se cere o mare dragoste de oameni, dragostea pentru năzuințele lor sănătoase, participare la înlăturarea greutăților din drumul oamenilor, combaterea necruțătoare a tot ceea ce este dușman și dușmănos vieții și înfățișarea adevărului vieții în perspectivele lui de dezvoltare dialectică. Toate acestea constituie nu numai condiția poeziei noastre, dar o condiție *sine qua non*, fără de care nu se poate. Poezia însăși începe acolo unde poetul, ajuns pe o culme, prin truda sa literară, pătruns de experiența vieții și pasionat de ascensiune în creație, trebuie să ridice mâna în sus și să arate drumul înainte. Aici începe *noul* și o abatere de un grad de la direcția drumului poate duce alături, în groapă sau chiar în prăpastie. [...] Când e vorba de criticat, să criticăm defectele clădirilor mari, trainice, menite să slujească omului pe vreme lungă, iar nu barăcile de scânduri și cocioabele, care tot trebuie să dispară, îndeosebi în tabăra acelora ce construiesc socialismul și comunismul. Să fie criticată Maria Banuș pentru că scrie rar și puțin, pentru că poezia ei este câteodată încărcată cu termeni greu de priceput pentru masa cititorilor, dar să-i dăm cinstea cuvenită și să ne mândrim cu poeme ca *Despre pământ* sau *Tie-ți vorbesc, Americă!*, amândouă apărute în a noastră «Gazetă literară»; să fie atacat Eugen Jebeleanu, pentru că nu vibrează destul sau vibrează destul de rar actualitatea în versurile sale dense și tari, dar să nu uităm că este autorul a două poeme epice, *Satul lui Sahia* și *Bălcescu*, distinse cu Premiul de Stat pentru poezie; să fie criticat Dan Deșliu, pentru patosul estompat din sporadicele sale poeme din ultimul timp, dar nu trăgând dungă peste faptul că el a scris *În numele vieții*, *Lazăr de la Rusca*, *Minerii din Maramureș*, cu o combativitate caracteristică unui om crescut în țara noastră liberă; să fie criticat Cicerone Theodorescu pentru exagerata grijă ce o pune în căutarea rimei neobișnuite și a cuvântului uimitor de rar, câteodată în detrimentul clarității ideii, dar să nu uităm prezența sa strălucită de poet liric, nici satira sa caustică, nici glasul său cald pentru cititorii mici, nici marea sa artă de traducător; să fie criticat Eugen Frunză pentru lipsa de noutate a unora din imagini în combativele sale versuri și pentru limba care nu o dată lasă de dorit, dar să nu uităm vigoarea sa poetică, nici promptitudinea de a răspunde multilateral și puternic la problemele actualității; să fie criticat Marcel Breslașu că nu-și adună versurile în volum, ca să-l criticăm mai bine, dar să-l lăudăm cum se cade pentru talentul său de mare fabulist și de meșter al versului; să criticăm pe Radu Boureanu, pe Veronica Porumbacu, pe Mihai Dragomir, pe

Nina Cassian, pe Victor Tulbure, pe N. Tăutu, căci au greșeli în arta lor, dar sunt adevărați poeți; să-l criticăm pe Mihai Beniuc pentru toate păcatele lui și... ale altora.” □ În seria călătoriilor sale prin S.U.A., Mihai Ralea semnează textul *Reîntoarcerea*: „Regăsesc Washingtonul liniștit, placid și umed. Această capitală a unui mare oraș de provincie. Vara, când pleacă în concediu diplomații și guvernul, când parlamentul se închide, orașul fermentează înăbușit, în căldură și plictiseală. Cancelariile sunt goale și funcționarii, dezbrăcați în cămăși, cascadează și beau «koka-kola» înghețată, așteptând ora închiderii. Două luni de armistițiu, în care imaginațiile lacome din Wall-Street pregătesc noi proiecte de cuceriri, de afaceri, de provocări. La un debarcader din New-York așteaptă transatlanticul care mă va transporta către Răsărit, unde se aprind, rând pe rând, făcliile unor noi lumini.”

• Sub titlul *Cântărețul revoluției biruitoare*, M. Coleșiu îl evocă, în „Munca”, pe Vladimir Maiakovski, la un sfert de veac de la moarte. □ O pagină Maiakovski are și „Scânțea tineretului” : Nicolae Stoian și Cicerone Theodorescu traduc, Alexandru Andrițoiu îi dedică poemul *Lui Maiakovski*, iar Ștefan Iureș îl evocă în articolul „*Chemat de revoluție, mobilizat de ea*”. □ Aceluiași eveniment, „Contemporanul” din ziua următoare (15 aprilie) îi dedică un număr tematic: *Maiakovski – cel mai mare poet al epocii noastre*. Toma George Maiorescu ocupă o întreagă pagină cu *Însemnări despre estetica lui V. Maiakovski*.

17 aprilie

• „România liberă” anunță editarea de numeroase „cărți despre V. I. Lenin în traducere românească”, la împlinirea a 85 de ani de la nașterea conducătorului Revoluției Bolșevice: „Dintre nenumăratele opere ale scriitorilor sovietici închinat lui Vladimir Ilici Lenin, Editura Cartea Rusă a tipărit în traducere românească o serie de lucrări, în numeroase ediții și tiraje de masă. Romanul *Pâinea* de Alexei Tolstoi, de pildă, a apărut până în prezent în cinci ediții însumând 72.500 de exemplare, iar poemul *Vladimir Ilici Lenin* de Maiakovski, în traducerea poetului Cicerone Theodorescu, în două ediții cu un tiraj de 13.000 exemplare. [...] Tirajul total al cărților închinat lui V. I. Lenin, apărute la Editura Cartea Rusă, se ridică la 226.500 exemplare”. □ G. Horodincă prezintă, într-o cronică insistentă și elucubrăntă, *Un volum de versuri pentru copii (dar nu numai...)* – Cicerone Theodorescu, *Făurari de frumusețe*: „În aceste câteva rânduri despre volumul de versuri al lui Cicerone Theodorescu am căutat să arătăm – dacă se poate spune așa – ceea ce este pentru oameni mari într-o carte scrisă pentru copii. Cititorul va judeca dacă am reușit sau nu. Părerea noastră este că ceea ce este mai bun în acest volum se datorește tocmai valorii duble pe care o au cele mai multe versuri (adică sunt bune și pentru mari și pentru mici). [...] Volumul este un volum bun, interesant, scris cu căldură și cu măiestrie și de aceea îl recomandăm și celor mari și celor mici, și mai ales celor mari să-l citească celor mici”.

21 aprilie

• O mare parte a numărului din „Gazeta literară” îi este dedicată lui Lenin, despre care scriu Eusebiu Camilar (*Vladimir Ilici*), George Macovescu (*Învățăm de la Lenin*) și S. Damian (*Principiul leninist al spiritului de partid*: „Articolul *Organizația de partid și literatura de partid* a rămas un document clasic de demascare a esenței decadentismului și subiectivismului burghez, o armă redutabilă în lupta partidului împotriva celor care mai agită steagul zdrențuit al naturalismului și formalismului, al lipsei de idei și al apolitismului în artă și literatură. Partidul nostru, aplicând cu consecvență tezele leniniste în domeniul artei, a salvat literatura din mocirla decadentismului, îndrumând-o pe drumul fertil al apropierii de popor, păzind-o cu înțelepciune de influențele străine realismului socialist.”) □ La „Cronica literară”, Radu Popescu comentează *Versuri alese* de Radu Boureanu: „e evident că Radu Boureanu mai are în fața sa posibilitatea unor noi izbânzi ca poet al luptei pentru pace – direcție în care s-a dovedit unul dintre cei mai buni –, ca liric cântăreț al realizărilor oamenilor muncii din țara noastră, ca un cercetător al vieții noi care ia naștere pe ruinele celei vechi. Ar fi de dorit însă o prezență mai activă a poetului în reflectarea variatelor probleme ale actualității noastre.” □ Tot aici apare partea secundă a articolului *Poezia noastră* de Mihai Beniuc: „Poezia noastră are o vechime de numai trei sute de ani. Dar de la psaltirea în versuri a lui Dosoftei, care primul, îmbinând elementul cântăresc, ce-i drept încă neîndestulător – cu măiestria cântecului popular, poezia noastră s-a dezvoltat pe o traiectorie care prin Eminescu atinge nivelul celor mai înalte creații poetice universale. [...] Noi, poeții de astăzi, avem datoria de a «turna în formă nouă limba veche și înțeleaptă», cum zice Eminescu, adică de a exprima ideile mari și năzuințele înaintate ale timpului nostru pe măsura conștiinței revoluționare ce sporește în poporul nostru în cursul construcției socialiste și a luptei pentru pace. Avem misiunea de a ridica nivelul acestei conștiințe până la incandescența patetică și strălucitoare pe care o dau sufletului omenesc operele artistice. [...] Oare am putea face față acestei sarcini fără contactul permanent, viu, cu terenul, cu oamenii de astăzi, cu principalul creator al limbii, cu poporul, așa cum vorbește el astăzi, lapidar, colorat, cu mireasmă din stră timpuri, dar fără nicio teamă de neologism, folosindu-l acolo unde neologismul exprimă mai puternic decât vorba învechită gâlgăitul vieții noi? Nu, căci dacă n-am vorbi limba poporului ar însemna să nu vorbim poporului, ci poate unui grup, unei categorii, străină ea însăși de popor.”

22 aprilie

• Toate publicațiile apărute în această zi îl omagiază pe Lenin. „Mihai Beniuc îi dedică, în „Contemporanul”, poeziile *Lenin* și *Dalta*, iar Al. Simion semnează în aceeași revistă articolul *Principiul leninist al partinității în literatură*. □ În „Munca” apare un fragment din poemul *Slăvim pe Vladimir Ilici* de N. Tăutu.

□ Sub lozinca „Trăiască leninismul, făclia ideologică a oamenilor muncii din lumea întreagă!”, în „România liberă”, apar fragmente din poemul *Vladimir Ilici Lenin*, de V. Maiakovski, în traducerea lui Cicerone Theodorescu. □ „Scânteia” se deschide cu un lung editorial despre *Măreața forță a leninismului* și, tot pe pagina întâi a ziarului, Mihai Beniuc scrie despre *Lenin și pacea popoarelor*: „milioane și milioane de oameni știu. așa cum au învățat de la Lenin, că războiul nedrept, de cîmpire și jaf, al capitalismului se poate isprăvi într-un singur fel: anume, el va aduce sfârșitul dominației capitaliste în lume și victoria definitivă a celor ce muncesc.” □ Lucia Demetrius semnează, în același număr al ziarului, *Pe urma pașilor lui Lenin*. □ „Scânteia tineretului” consemnează *Sedința solemnă de la Moscova* (și reproduce „raportul prezentat de tovarășul D. T. Șepilov” – *Ideile lui Lenin luminează calea spre comunism*) și *Adunarea solemnă din București*, din Sala Teatrului de Operă și Balet al R.P.R., reproducând cuvântarea lui I. Chișinevschi – *Leninismul – călăuză sigură a poporului român în construirea socialismului*. Același text apare și în „Scânteia” din ziua următoare, 23 aprilie.

27 aprilie

• La pagina întâi a „României libere” sunt publicate „Chemările Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român cu prilejul zilei de 1 Mai”: „Lucrători din domeniul artei și literaturii! Oglindiți în creația voastră munca și lupta oamenilor muncii pentru construirea vieții noi, socialiste, pentru apărarea păcii! Luptați pentru un bogat conținut de idei și o înaltă măiestrie a operelor voastre!”.

28 aprilie

• În numărul festiv, dedicat zilei de 1 Mai, al „Gazetei literare”, Lucia Demetrius avertizează; „Popoarele [...] nu și-au spus ultimul cuvânt în țările unde se semnează legi pentru înarmare sau pacte de reînarmare.” □ La „Cronica literară”, Savin Bratu scrie despre *Articolele de critică* ale Verei Călin: „tocmai pentru că Vera Călin e destul de activă pentru a o putea aprecia și stima, trebuie să-i cerem mai mult, să nu-i iertăm absențele și să o invităm la o mai intensă participare în actualitate”. □ În același număr, Al. Philippide semnează articolul *Arta traducerii*. □ În partea a treia a serialului *Poezia noastră*, Mihai Beniuc are o dilemă: „Întrebarea este dacă poezia ultimilor zece ani, dintre 1945 și 1955, dă cititorului o imagine artistică vie, puternică, fidelă și emoționantă a vieții noastre contemporane, îndeosebi din țara noastră. Homer, cântând mânia lui Achile din ajunul căderii Troiei și rătăcirile lui Ulise pe mări după sfârșitul cetății lui Priam, închide ca-ntr-un cristal o epocă cu oamenii și datinile sale, ne încântă și azi cu eroismul destoinicia și virtuțile elenilor săi, luptând împotriva hoției lui Paris, deci a necinstei, și pentru readucerea în patrie a frumoasei Helena, deci a frumosului, a dragostei. [...]

Mie mi se pare că bine se oglindește realitatea în versurile poezilor noștri, și nu cred că mă-nșel.”

29 aprilie

- „Contemporanul” tipărește numărul sub lozinca „Trăiască 1 Mai, ziua solidarității internaționale a oamenilor muncii, ziua frăției celor ce muncesc din toate țările!”. Prilejul sărbătorec este deplin fructificat de editorialistul Eusebiu Camilar care se avântă în angajamente și efuziuni ideologice, derulate prin înghesuirea mai multor teme la ordinea zilei: „pace”, „partid”, „popor”, „colonialism”, „corsari”, „Gingis mongolul”, „Hitler teutonul”, „carte” și „cultură”. Articolul se încheie cu urarea: „Fie acest 1 Mai un pas înainte către eliberarea tuturor popoarelor din jugul imperialismului! Numai scuturarea jugului va duce la o pace trainică, la o epocă de propășire. Veacul nostru trebuie să facă dreptate tuturor popoarelor aflate în jug. Râvna spre libertate a oamenilor e mai tare decât energia nucleară; vom supune energia acesta cu energia noastră și o vom folosi spre binele întregii obști omenești și vor începe și se vor succeda anotimpurile biruitoare.” (*Anotimpuri biruitoare*). □ Lui Ion Călugăru i se publică un „fragment din ediția a II-a revăzută” a romanului *Oțel și pâine*.
- În „Scânteia”, Petru Dumitriu publică schița *Viața unui om*.

30 aprilie

- La pagina întâi, sub lozinca „Trăiască 1 Mai, ziua solidarității internaționale a oamenilor muncii, ziua frăției celor ce muncesc din toate țările!”, „România liberă” include versuri de Mihai Beniuc (*Cea mai frumoasă floare*) și de Eugen Frunză (două *Sonete de 1 Mai: La mulți ani și O, cum ne-ar înnopta...*). Un desen tematic poartă semnătura lui I. Popescu-Gopo.
- „Scânteia” publică o schiță de Dumitru Mircea (*Semnele viitorului*), o poezie de Miha Dragomir (*1 mai*), un reportaj de Dan Deșliu la combinatul siderurgic Gh. Gheorghiu-Dej din Hunedoara (*Flăcări nestinse*).
- „Scânteia tineretului” publică, sub titlul *Frumoasă e viața, prieteni!*, poezii de Doina Sălăjan (*Pe câmpuri largi...*), Rusalin Mureșan (*Tractoare ies pe poartă...*), Ștefan Iureș (*Energii de primăvară*), Aurel Covaci (*Avertisment*), Ion Buleandră (*Sonet pentru tata*), Ion Brad (*În grădină*), Florin Mugar (*Într-o gară*).

[APRILIE]

- În „Iașul literar”, Nicolae Labiș publică poemele *Drapelul* și *Zurgălăul*. □ La rubrica de „Studii și cronici”, Al. Dima reconstituie *Concepția despre artă și literatură a lui G. Ibrăileanu*: „Tendenționismul lui Ibrăileanu ca trăsătură generală și necesară a literaturii se încadrează – în dezvoltarea teoriei noastre literare – liniei realiste statornicite încă din epoca revoluției din '48, care afirmase cu atâta vigoare «menirea» luptătoare a poeziei și înfruntase

concepția estetizantă pornită de la Junimea și continuată persistent până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial. Situată criticului era prin urmare justă principial și utilă mersului înainte al literaturii noastre, constituind una din puținele poziții combative împotriva năvalei obiectivismului estetic și apolitismului.” □ Tot aici, Liviu Leonte scrie despre *Chemările* lui Tiberiu Utan, poet care „ne comunică într-o manieră personală ideile și sentimentele care-l însuflețesc și care reprezintă în același timp frământările omului nou, durerile și bucuriile sale”.

- „Tânărul scriitor”, nr. 4, publică două poezii de Grigore Hagiu, *Jurământ și Pământul țării mele*.

- „Viața Românească” își dedică o parte a numărului 4 aniversării lui Lenin, moment marcat prin poeme de Mihai Beniuc (*Pacea leninistă*) și Virgil Teodorescu (*Inscripție*), ca și prin traduceri din I. Selvinski (*Baladă despre leninism*) și Vladimir Maiakovski (*150.000.000*). Tot în cuprinsul revistei apar poeme de Tiberiu Utan (*Ceața de toamnă Volga, Volga*) și Gellu Naum (*La orice vârstă*), precum și nuvela *A venit un om...* de Francisc Munteanu. □ I. Vitner subliniază unele *Aspecte ale procesului creației artistice, în lumina învățăturii leniniste*: „există în concepția leninistă un fir conducător care străbate toate lucrările sale, dându-le o mare claritate și fermitate ideologică. Acest fir conducător, pe care-l aflăm atât în filosofie (teoria reflectării), cât și în scrierile politice sau cele închinat literaturii, este *principiul spiritului de partid*, fermentul gândirii marxist-leniniste, izvorul trăsăturilor de caracter deosebite pe care le are arta realist-socialistă.” □ În același număr, Mihai Ralea publică niște *Note de drum în Canada*: „Oameni cu pălăriile largi pe cap, femei îmbrobodite trudes din greu ca să smulgă roadele pământului. Pentru ei munca nu se va transforma, conform legii conservării energiei, în contribuție fecundă la îmbunătățirea soartei umane, ci la sordide și lacome speculații de bursă pentru «prețul mondial al grâului» la târgurile din Toronto sau Montreal. [...] Rătăcind ceasuri întregi printre aceste câmpuri de belșug, ale nimănui fără să fie ale tuturor, fără să vrei gândul zboară către aurora unor timpuri care se prevestesc și comparația cu belșugul uman al colhozurilor se impune inevitabilă.” □ La rubrica „Texte și documente”, Teodor Vârgolici publică și comentează câteva *Pagini mai puțin cunoscute din opera lui C. Dobrogeanu-Gherea: Genii necunoscute* (1894) și *Greutățile traducerii* (1895). □ În secțiunea „Discuții”, Dumitru Micu semnează textul *Necesitatea eroului romantic revoluționar*. □ La „Teorie și critică”, S. Bratu scrie despre *Generalitatea și individualitatea ideii operei literare*.

MAI

1 mai

- „Scânteia tineretului” consemnează *Măreța demonstrație de 1 Mai a oamenilor muncii din Capitală* („Scriitori tineri și vârstnici, Mihai Beniuc,

Alexandru Jar, Cicerone Theodorescu, Alexandru Andrițoiu, care oglindesc în creațiile lor muzica și lupta oamenilor muncii pentru construirea vieții noi socialiste, pentru apărarea păcii, studenți ai Institutului de literatură și critică literară «Mihail Eminescu» au venit să-și exprime în această zi dragostea lor nețărmurită față de patrie și popor. Scriitorii din țara noastră luptă pentru un bogat conținut de idei, pentru o înaltă măiestrie artistică în a zugrăvi chipul omului nou, constructor al socialismului. Cartea de literatură, ca și cea de știință și tehnică, mijloc puternic de ridicare a maselor, a cunoscut în ultimii 10 ani o largă răspândire. Numai din 1949 și până astăzi s-au editat peste 16 000 titluri de cărți într-un tiraj de aproape 300 de milioane de exemplare.”) și reproduce *Cuvântarea tovarășului Miron Constantinescu*.

5 mai

• În „Gazeta literară” apar poemul *Legenda fiarelor* de Eugen Jebeleanu și versuri din volumul *Strugurii și vântul* de Pablo Neruda, în traducerea Mariei Banuș. □ La „Cronica literară”, Georgeta Horodincă scrie despre ***Determinarea socială a eroului***, cu referire la *Ion* de Liviu Rebreanu: „Crearea figurii lui Ion a însemnat un moment de răscruce în ascensiunea realistă a literaturii noastre, dând o ripostă violentă tablourilor idilice, patriarhale, în care reprezentanții unor curente decadente înfățișau viața țărânimii române. Prin realismul nedezmințit cu care autorul redă rostogolirea tragică a eroului său spre dezumanizare și abrutizare, romanul devine implicit un protest împotriva orânduirii inumane care siluiește și desfigurează prin mizerie și împilare. De aceea – depășind intențiile lui Rebreanu – romanul *Ion* a devenit nu numai un exemplu al forței realismului, ci și o demascare puternică, cu o semnificație politică precisă, a lumii putrede și nefaste omului.” □ În partea a patra a serialului ***Poezia noastră***, Mihai Beniuc afirmă: „Mentalitatea de gașcă, de bisericuță, de grup și grupuleț a fost înlăturată și, chiar dacă ici-colo mai încearcă să se înfiripe, caracteristic pentru artiștii și scriitorii noștri este spiritul de partid. Dacă am lua ultimii 20 de ani din literatura țării și am pune poezie dintre 1935 și 1945 alături de poezia dintre 1945 și 1955, am avea în față două tablouri care nu seamănă, care se bat cap în cap. Primul tablou, 1935-1945, este o îngrămădeală de imagini stâlcite, mincinoase, menite să ascundă adevărul vieții, care încearcă să vorbească prin ele; al doilea tablou, 1945-1955, unitar în ansamblu, luminos, oglindind realitatea, atât cu laturile ei întunecoase din trecut, cu umbra prelungită până în prezent, cât și cu formele vii și puternice ale prezentului, cu oameni pătrunși de optimism și patos revoluționar, luptând cu tot ceea ce este vechi și înfăptuind noul. Spiritul de partid era și în vechiul tablou, dar trebuia să lupte pe viață și pe moarte cu putreziciunea copleșitoare pe atunci. Eliberarea țării, victoria clasei muncitoare, regimul popular au adus și victoria spiritului de partid în artă, în literatură, chiar dacă rămășițele trecutului mai răspândesc pe

alocurea duhori insalubre, chiar dacă mai apasă pe unul sau pe altul ideologia burgheză în descompunere.”

- Editorialul din „Scânteia” aniversează **Ziua presei comuniste**: „Presă este principalul instrument de propagare în mase a ideilor lui Marx-Engels-Lenin-Stalin”. □ Pe pagina 3 se anunță că **George Enescu a încetat din viață**.

- La Casa scriitorilor din Capitală are loc „o seară literară cu prilejul celei de-a zecea aniversări a eliberării Cehoslovaciei”; au fost prezenți Mihai Beniuc, Aurel Baranga, Cicerone Theodorescu, Demostene Botez, Andrei Tudor, „numeroși scriitori și studenți ai Institutului de literatură și critică literară Mihai Eminescu” (comunicat Agerpress, în „Scânteia” din 6 mai).

6 mai

- În „Contemporanul”, Horia Liman, vorbind despre aniversarea gazetei „Pravda”, pierde rapid șirul omagial și alege să îi tragă la răspundere pe toți cei care, la noi, caută să se distanțeze de realismul socialist: „În viața noastră literară și artistică, s-au ridicat uneori unele glasuri pentru apărarea concepției mic burgheze anarhice a «libertății criticii», a «independenței» artistului față de societate. Această concepție avea, de altfel, și suporterii «teoretici» care, de la înălțimea catedrei, decretau că lumea artistului este un domeniu mult prea gingaș pentru a suporta «imixtiunea politicii». V.I. Lenin a dat de mult, acestor fățarnici cultivatori ai buruienilor ideologiei burgheze, răspunsul lămuritor [...]. «Concesiile» pe care unii scriitori «de sertar» le fac uneori «gustului public» ca și «abilitățile» la care unii critici recurg pentru a găsi așa-zise calități de conținut literaturii și artei combatante pe care ei o consideră lipsită de măiestrie – nu sunt de natură să convingă pe cititori, pe care presa noastră i-a ajutat să se apropie cu discernământ de operele scriitorilor noștri, să le îndrăgească. Oare nu datorită faptului că s-au legat de viața proletariatului, poeți ca Maria Banuș, Mihai Beniuc, Dan Deșliu, Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu etc. merg cu pași siguri pe drumul maturității lor creatoare? Oare forța combativă a poeziei lui Eugen Frunză nu își trage seva din aceeași inepuizabilă sursă de inspirație? [...] Unii pseudo-scriitori și pseudo-critici se complac în a face considerații iezuite despre posibilitatea situării în afara liniei realiste în artă și literatură, ca și cum creația literară ar putea fi concepută în afara contradicțiilor de clasă, ca și cum apolitismul nu ar servi, în ultimă instanță, intereselor burgheziei. Conștient sau inconștient, atât unii cât și ceilalți nu se pun în slujba mulțimilor care construiesc socialismul, nu le ajută în îndeplinirea năzuințelor lor revoluționare. Și nu întâmplător operele cele mai realizate din literatura noastră sunt acelea în care autorii s-au situat pe poziții partinice, în care au manifestat un puternic atașament față de aspirațiile de veacuri ale poporului truditor, față de marele suflu patriotic și construcției socialiste din zilele noastre. Opere ca *Mitrea Cocor* de Mihail Sadoveanu, *Un om între oameni* de Camil Petrescu, *Desculț* de Zaharia Stancu, *Bărăgan* de V.

Em. Galan sunt mândrii ale sutelor de mii de cititori din țara noastră, ele marchează nota dominantă a literaturii noastre noi”. (*Forța presei comuniste*).
□ Tudor Arghezi publică poeziile *Păsările de fier* și *Ce vrei?*.

8 mai

- „Scânteia” serbează *Ziua victoriei*. □ Nicolae Tăutu publică poezia *Inscripție pe Statuia Victoriei*: „Soldat sovietic, toată omenirea/ îți recunoaște chipul din statuie./ Chiar și din bronz tot caldă ți-e privirea/ și către inimi luminoasă suie!” □ Aurel Mihale are schița la temă *Ultimul asalt*. □ Dan Deșliu publică un reportaj din Cehoslovacia, *Sub steaua libertății*.
- *Ziua Victoriei* este celebrată și în „Scânteia tineretului”. Radu Cosașu, pornind de la un personaj din *Furtuna* lui Ilya Ehrenburg, scrie articolul-puzzle *Vasia cel mic e treaz*: „După război, în limba oricărui popor cuvântul «socialism» sună mai tulburător ca niciodată... Să lăsăm lingviștilor sarcina de a explica formarea acestor substantive, apariția lor, rădăcinile lor... 900 000 000 de oameni pot explica însă azi fără echivoc ce sens profund au pentru ei aceste cuvinte, ce frumusețe dau vieții lor libere, după 10 ani de pace!...”

9 mai

- Cu ocazia sărbătoririi a 10 ani de la „Ziua Victoriei”, „Munca” publică poemul *Ostașul sovietic* de Mihai Beniuc.

12 mai

- În „Gazeta literară”, Savin Bratu publică articolul *Reprezentarea eroului nostru pozitiv* unde prelucrează câteva directive sovietice: „Falsa problemă a așa-ziselor «pete» trebuie lăsată deoparte. Însă problema aspectului complex al eroului pozitiv, problema luptei între vechi și nou în conștiința eroului pozitiv însuși trebuie să fie în centrul atenției și nu poate avea decât un răspuns [...]. Indicația lui Samed Vurgun se referă la cerința fundamentală a creării eroului înaintat în literatura noastră, aceea ca, făcând din el un reprezentant tipic al forțelor pozitive din realitatea în transformare revoluționară, să realizăm în figura lui o *multilateralitate în unitate*. Să aducem deci personaje complexe, dar nu dezaxate artistic. Să reliefăm deci multilateralitatea și contradicțiile unor asemenea personaje, dar fiecare latură și fiecare aspect contradictoriu să fie absolut necesar, de nelipsit, pentru înțelegerea integrală a personalității în esența pozitivă a eroului. Există, fără îndoială, în oamenii cei mai înaintați urme ale vechiului, întipărite adânc în viața socială și greu de șters prin decrete și sentințe. Principalul este ca, în oglindirea veridică a vieții, în transformarea ei revoluționară, – să nu fotografiem naturalist urâtul din realitate, așa cum ne apare la un moment dat sau într-un punct spațial izolat de ansamblul tabloului epocii, ci să căutăm manifestarea vie a noului care câștigă teren, ceas de ceas, semnificând măreția vremurilor noastre.” □ În ultimul episod al articolului

Poezia noastră, Mihai Beniuc se apără făcându-și autocritica: „Se vorbește adeseori de cenușiu, de plat, de lozincard în poezia noastră și este bine că în discuție s-au amintit de către mai mulți participanți unele versuri slabe ale mele, versuri legate de o tematică vie, de primă linie. Din păcate, versuri slabe de acest fel există în munca mea. Iar «tânărul» ale cărui cuvinte le reproduce Jebeleanu în articolul său, luând niște astfel de versuri mediocru realizate, merge până la a spune că din ele rezultă că n-aș prețui just lupta poporului sovietic în războiul cu hitleriștii, – deci *apolitism* sadea! În legătură cu aceasta, referindu-se la respectivul «tânăr», Marcel Breslașu a amintit de etica profesională, pe care ar trebui s-o avem în această muncă dificilă de scriitor. Dacă Eminescu a scris *una* poezie de dragoste slabă înseamnă că el nu știe să scrie sau n-a scris cele mai frumoase poezii de dragoste la noi? Ori poate, din această poezie, să tragem concluzia că Eminescu n-a iubit? Să fim serioși! Poeții sunt niște oameni care în fața publicului ridică greutatea ca niște atleți și câteodată din osebite pricini nu reușesc. Poate că greutatea a fost cam mare, poate că prinzătura n-a fost bună, poate că o *manieră veche*, nepotrivită cu *greutatea nouă* a fost folosită, – atâtea și atâtea cauze! Firește că explicația, cum ea nu ridică în aer greutatea cu niciun milimetru de la pământ, nu trebuie să fie o scuză, ci o învățătură și pentru ridicătorul de greutate și pentru colegii lui de breaslă.”

- „Deschiderea, în ziua precedentă, a lucrărilor „Conferinței de la Varșovia a statelor europene pentru asigurarea păcii și securității în Europa” este anunțată în ziarul „Munca”. Conform publicației, conferința urmează să se încheie pe 14 mai, prin semnarea „Tratatului de prietenie, colaborare și asistență mutuală” („Pactul de la Varșovia”) între Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, R. D. Germană, Polonia, România, Ungaria și U.R.S.S. Pe 18 mai, în același cotidian, acad. Iorgu Iordan salută evenimentul „cu tot entuziasmul și cu toată hotărârea de a munci în spiritul care a dus la producerea lui” (*Să apărăm și să întărim pacea*).

14 mai

- La rubrica „Bibliografie”, din „România liberă”, este menționat volumul *Opere alese* de Emil Gârleanu, ediție în care „sunt reunite pentru prima dată unele dintre cele mai bune schițe și nuvele”: „În general, Emil Gârleanu a reușit să descrie în imagini emoționante mizeria oamenilor simpli, suferințele și umilințele la care erau supuși. El n-a reușit însă să vadă care sunt cauzele care provocau starea de mizerie a țărănimii sărace. În lucrările lui despre țărani sunt vădite influențe ale ideologiei sămănătoriste. Scriitorul s-a inspirat și din mediul lumii burgheze, dezvăluind viciile acestei lumi și dovedind o deosebită dragoste pentru cei umiliți și nedreptățiți, care din cauza șubrezeniei condițiilor lor materiale erau legați de această lume. Personajele burgheze sunt arătate de scriitor așa cum sunt în realitate: pline de visuri meschine și în veșnică goană

după câştiguri fără muncă. [...] Ca şi Sadoveanu, Gârleanu n-a înfăţişat războiul aşa cum îl înfăţişau alţi scriitori din timpul lui, ci el a urmărit dramele omeneşti care se petreceau pe câmpul de luptă, gândurile ostaşilor trimişi în diferite misiuni, suferinţele din lagăre, sensibilitatea ostaşului. Gârleanu e unul din cei mai de seamă mănuiitori ai schiţei şi nuvelei din literatura românească. Proza sa în ceea ce are ea mai valoros a contribuit la dezvoltarea literaturii noastre realiste”.

15 mai

- „România liberă” anunţă organizarea concursului „Iubiţi cartea”, desfăşurat în scopul „citirii literaturii”: „Biroul C.C. al U.T.M. a adoptat o hotărâre cu privire la organizarea concursului permanent pentru citirea literaturii de către tineret «Iubiţi cartea». Scopul concursului este de a răspândi larg cartea în rândurile tineretului, de a stimula interesul pentru citit şi de a lărgi orizontul de cultură generală al tinerilor. Concursul va contribui la educarea tineretului în spiritului dragostei şi devotamentului faţă de patrie, popor şi partid, în spiritul internaţionalismului proletar, al colaborării şi frăţiei dintre tinerii români şi tinerii aparţinând minorităţilor naţionale. Concursul va cultiva totodată în rândurile tineretului înaltele calităţi morale ale omului înaintat, luptător pentru socialism, va dezvolta dragostea şi atitudinea socialistă faţă de muncă, antrenând tineretul la obţinerea unor rezultate tot mai bune în producţie şi la învăţătură. Prin larga răspândire a cărţii, concursul va populariza marile realizări ale Uniunii Sovietice, realizările regimului nostru democrat-popular, va mobiliza tineretul la traducerea în viaţă a Hotărârilor partidului şi guvernului în opera de construire a socialismului în ţara noastră. [...] Concursul «Iubiţi cartea» se adresează tineretului muncitor de la oraşe şi sate de la vârsta de 14 ani în sus. Înscrierile la concurs se vor face la bibliotecile centrale, regionale, la bibliotecile sindicale din întreprinderi şi instituţii, la bibliotecile din şcoli şi facultăţi, la bibliotecile sateşti şi ale căminelor culturale de la sate. Pentru obţinerea insignei «Prieten al cărţii» şi a brevetului de purtător al acestei insigne, participanţii la concurs trebuie să citească în termen de cel mult un an de la data înscrierii, cărţile indicate ca obligatorii şi câte o carte la alegere din celelalte grupe. În sprijinul participanţilor la concurs se vor organiza pe lângă fiecare bibliotecă cercuri de citit conduse de un bun cunoscător al literaturii. În cadrul cercurilor se vor face expuneri asupra cărţilor, autorilor, epocii în care au fost scrise şi se va discuta conţinutul lor. De asemenea pentru popularizarea cărţii în rândul tineretului se vor organiza recenzii, întâlniri cu scriitorii, seri literare, expoziţii de cărţi etc.” (Comunicat Agerpres).

- Mihai Gafiţa analizează în „Scânteia tineretului” *Trei romane istorice* apărute la Editura Tineretului: C. Ignătescu, *Mitruţ al Joldii*, vol. II; Radu Theodoru, *Brazdă şi palos*; Dumitru Almaş, *Neculai Milescu-spătarul*.

17 mai

• În „România liberă”, Acad. Mihai Ralea transformă tristețea provocată de încetarea din viață a lui George Enescu, într-un prilej nimerit de răfuială cu exilul românesc: „George Enescu s-a stins departe de patrie. Ultimul său contact cu lumina zilei au fost priviri nostalgice pierdute în contemplarea blândelor coline ale dulcii sale Moldove. Melodia lor suavă și pătimasă în același timp, așa cum era jocul său pe vioară, i-a cântat în suflet și în urechi cu regretul ultimului adio. Acestui mare patriot i-a fost dat să moară în alte locuri decât acolo unde simțise mai întâi palpitarea vieții. Pelerin mondial, purtat pretutindeni de magia artei sale, el n-a uitat armoniile inițiale ale locului său natal, care se revărsau ca un motiv obsedant pe coardă, în baghetă sau pe portativ. În lunga sa agonie a dorit cu tot ce-i mai rămăsese ca energie, să revină acolo unde purta fără uitare posibilă, ca un farmec și ca o izbăvire secretul melodiei unice a patriei sale. Ca Eminescu în vers, ca Luchian în culoare, el a cântat în sunet și timbru taina ființei românești. Ultimele sale scrisori trimise aici sunt strigateperate de a reveni în țară. Dar bolnav și neputincios, Enescu a fost confiscat de un mizerabil anturaj, pentru meschine interese politice. Lui Enescu nu i s-a îngăduit să se reîntoarcă în țară. S-a petrecut acolo, într-o îngustă mansardă, în Parisul pe care-l vrăjise cu arta sa românească, o teribilă tragedie. De frică să nu plece în locurile unde-l chemau dorul și rostul său, să-și petreacă ultimele zile, i s-a confiscat din intriga ciocnilor siniștri care-l înconjurau, pașaportul său românesc, i s-a refuzat lui, cetățean român, viza de plecare, nu i s-au dat banii necesari să-și plătească călătoria. Sărac și uitat de publicul străin pe care-l desfătase decenii de-a-rândul, Enescu s-a luptat nu numai cu boala, dar și cu lipsa. Guvernul Republicii Populare Române nu l-a uitat o clipă și i-a trimis mai mult decât îi trebuia ca să trăiască într-o onestă existență. Fără să-l ajute cu nimic, lăsându-l pradă mizeriei, îl chinuiau îndemnându-l să refuze darul firesc al țării sale. Mai mult decât atât, posturi de radio mincinoase și josnice au anunțat fără ca el bolnav și neputincios să poată dezminți, că țara sa caută să-l silească a reveni prin corupție și șiretenie. Adică s-a lansat legenda absurdă, pe care nici un adevărat român de bună credință nu putea s-o creadă, că Enescu se înstrăinase, și că nu-și mai iubea patria. E greu de închipuit calomnie mai lașă. Scrisorile scrise aici în ultimul timp prietenilor săi, arată dorul neistovit de întoarcere în țară. [...] Am avut și personal această fermă convingere. L-am cunoscut mai bine pe Enescu între anii 1946-1949, la New York, când reprezentam interesele Republicii noastre Populare. În noiembrie 1946, se hotărâse primele alegeri parlamentare ale regimului nostru democrat-popular. Guvernul dorea să figureze printre candidați toți oamenii reprezentativi ai țării. M-am prezentat la hotelul unde locuia și i-am propus maestrului această dorință a guvernului. La început Enescu a ezitat o clipă, obiectând lipsa sa de pricepere politică. Când i-am spus că noua candidatură nu are semnificația de vechi politicianism, că ea

trebuie să reprezinte simbolul solidarității tuturor bunilor români și al marilor săi oameni, în jurul noului suflu de viață din țară, Enescu a cugetat o clipă și apoi mi-a cerut stiloul și a semnat, hotărât, acceptarea candidaturii. [...] Îmi povestea cum, amărât și indignat, la Detroit, la Cleveland, unde existau mari colonii de băștinași români îmbogățiți, a putut auzi cuvinte de critică față de regimul din țară, dar cum el și soția sa au mustrat aspru acești răi români. La anul nou 1947 și 1948, mi-a trimis la legăție, ca să le expediez în țară, câteva zeci de telegrame de caldă felicitare, semnate de el și de soția sa, pentru conducătorii partidului și ai guvernului. Într-o altă împrejurare, Enescu a dovedit și mai limpede solidaritatea sa cu ceea ce se petrecea în țară. În martie 1948, anunțase un mare concert la Washington. A doua zi după concert l-am invitat să prânzească la legăție. Fostul rege sosise în S.U.A. și anunțase că va veni la concertul lui Enescu, cu condiția ca acesta să refuze invitația la dejun a legăției. Enescu i-a transmis răspuns că nu poate refuza această obligație de onoare. Regele n-a mai venit la concert, dar Enescu a doua zi înconjurat de admirația și dragostea membrilor legăției și ai câtorva buni români a prânzit cu ei plin de dispoziție și voie bună. [...] Guvernul nostru nu l-a uitat nici o clipă. El singur i-a purtat de grijă în zilele grele ale bătrâneții. Enescu e al nostru, al țării acesteia, care se trudește din greu pentru a aduce mai multă dreptate, mai multă omenie pentru cei mulți. Enescu e trup din trupul nostru. El e al văilor limpezi ori înecate în neguri, al ciobanilor, al turmelor lor, al țăranului necăjit, care cântă din fluiet, din trișcă ori din frunză, al munților suri și al pădurilor și luncilor noastre stropite toamna de brumă și primăvara, ca acum, năpădite de podoaba sevei și verdeții lor. Nimeni nu ni-l poate fura. El singur a cântat aria stranie și melancolică, expresie unică a sufletului românesc. Necroforii nu vor putea consuma cadavrul său, cum n-au putut prin șiretlic ori amenințări să-i ademenească viața. El trebuie să revie aici ca să se odihnească în veci, în pământul său, unde-l așteaptă Eminescu, Grigorescu și Luchian”.

19 mai

• În „Gazeta literară”, Paul Georgescu omagiază aprioric *Capodopera necunoscută*: „Poporul nostru așteaptă de la scriitorii săi, pe care-i iubește și-i cinstește pentru ceea ce au realizat, noi opere, care să cuprindă viața lui bogată, lupta lui măreață pentru socialism. [...] În momentul acesta, în mințile scriitorilor noștri, autori ai unor cărți de mare valoare artistică, se elaborează aceste capodopere care sunt semnul etern al trecerii prin lume a generației noastre.” □ Cu ocazia împlinirii a 75 de ani, lui Tudor Arghezi i se (re)publică pe prima pagină a revistei trei poeme: *Caligula*, *La stele* și *Pe răzătoare*. □ Tot pe prima pagină apare articolul (nesemnat) *O sută de ani de la nașterea lui C. Dobrogeanu-Gherea*: „Lupta lui Gherea și a școlii sale împotriva cercului *Junimii* este o expresie concludentă a existenței celor două culturi antagoniste în sânul culturii naționale, în acea perioadă. Împotriva tezelor conservatoare

retrograde ale culturii claselor dominante, reprezentate în critica literară de Titu Maiorescu și mai târziu de E. Lovinescu, Mihail Dragomirescu etc., s-au afirmat concepțiile progresiste, democrate, ale claselor asuprite, reprezentate de marii scriitori realiști, de Gherea și apoi de Ibrăileanu etc. În demascarea cu vervă caustică și cu solidă argumentare a formulelor hibride ale esteticii maioresciene rezidă principala contribuție a lui Gherea la făurirea unei critici literare științifice, proclamând caracterul social și chiar de clasă al artei și dependența ei de condițiile concrete ale raporturilor sociale. [...] Multe din tezele militante ale teoriei și criticii literare propovăduite de Gherea își păstrează și astăzi valabilitatea, dezvoltate și amplificate într-o formă superioară de critica marxist-leninistă. [...] Trebuie combătută [...] legătura uneori mecanică pe care o stabilește Gherea între factorul economic și creația literară. Sociologismul vădit din unele articole critice ale lui Gherea este o probă a unei însușiri neaprofundate a ideologiei marxiste, a tezelor esteticii materialiste, care afirmă complexitatea fenomenului literar, interacțiunea formelor diferite ale conștiinței sociale, rolul tradiției literare, al talentului și al personalității artistului etc. Centenarul nașterii lui C. D. Gherea trebuie să fie un prilej pentru a începe o muncă științifică de valorificare a importantei sale moșteniri critice, reliefând laturile pozitive și infirmând tezele greșite, oportuniste, explicând slăbiciunile obiective ale criticii sale literare, în raport cu stadiul de dezvoltare a concepțiilor estetice, stabilind locul și rolul său în istoria culturii noastre.” □ În interiorul revistei apare poemul *Liliacul timpuriu* de Nicolae Labiș. □ La „Cronica literară”, S. Damian comentează *Sfârșit de veac în București* de Ion Marin Sadoveanu: „Sfârșind lectura romanului păstrezi regretul că înzestratul autor n-a sprijinit intuiția lui realistă pe fundamentul solid al unei concepții științifice despre lume, care l-ar fi ajutat să pătrundă mai în adâncime racilele societății bazată pe exploatare și să deschidă perspectiva adevărată asupra răsturnărilor ulterioare.” □ Petru Dumitriu publică o *Scrisoare către Mihail Șolohov*, cu ocazia aniversării a 50 de ani de la nașterea prozatorului sovietic: „Îți datorez – ca și milioane de oameni – o nemaipomenită extindere a experienței mele, o îmbogățire a ei cu neobișnuite adâncimi. Am simțit, împreună cu tine, marea forță a socialismului eroic și biruitor.” □ În reportajul *Primăvara la Varșovia*, Mihai Novicov românează în jurul încheierii Pactului militar între statele din blocul comunist.

• *Iubiți cartea!*, îndeamnă editorialul din „Scânteia tineretului”, salutând „concursul permanent pentru citirea literaturii de către tineret *Iubiți cartea*”, organizat de UTM. □ Florin Mugur recenzează *Konstantin Fedin, Orașe și ani*: „Una dintre cele mai reacționare teorii ale dușmanilor realismului socialist susține că opere valabile, care să înfrunte anii, opere care să redea cu pregnanță specificul unei anumite epoci nu pot fi create decât dacă scriitorul se bucură de o largă perspectivă în timp față de evenimentele ogândite, dacă el le poate privi de departe, mulți ani după ce s-au petrecut. Numai astfel, susțin adepții acestei

teorii, scriitorul va putea crea o operă mare. Ce urmărește o astfel de pseudoteorie e evident: să-i transforme pe creatori din părtași la evenimente, în niște simpli observatori, să-i îndepărteze de viață. Literatura sovietică a dat o lovitură de moarte acestei reacționare teorii despre necesitatea perspectivei în timp. Poate că trăsătura cea mai de preț a operelor începutului dezvoltării literaturii sovietice este tocmai nemaiîntâlnitul patetism, marea putere de convingere pe care o dă acestor opere faptul că în ele sunt descrise evenimente care s-au petrecut chiar în anii în care au fost scrise; ba mai mult, că în unele dintre ele procesul de lămurire al eroilor se petrece paralel, se împletește chiar cu procesul de lămurire al autorului. Tocmai din aceasta izvorăște acel profund spirit uman al acestor cărți emoționante. [...] Romanul are o compoziție originală: în afară de pasaje de narațiune propriu-zisă, sunt prezente intervenții ale autorului, care la persona întâia – erou liric – discută cu eroii săi, îi laudă, îi mustră, le dă sfaturi. ”

20 mai

- În „Contemporanul”, cu ocazia „împlinirii a 100 de ani de la nașterea lui C. Dobrogeanu-Gherea”, Horia Bratu ține, pe parcursul unui studiu amplu, să delimiteze, în linia observațiilor dejiste din Raportul *30 de ani de luptă a Partidului sub steagul lui Lenin și Stalin*, activitatea reprobabilă a „teoreticianului reformist, autorul nefastei teorii antimarxiste a neoioabăgiei”, de aceea a „criticului literar care a adus o contribuție însemnată la dezvoltarea literaturii și culturii noastre [...] Astăzi, când critica noastră literară se află pe o treaptă nouă, superioară, când dezvoltarea pe care a luat-o estetica marxist-leninistă, datorită cercetărilor întreprinse de către criticii și istoricii sovietici, ne oferă posibilitatea valorificării științifice a moștenirii noastre culturale, este necesar să întreprindem o serioasă cercetare a concepțiilor estetice ale lui Gherea și să-i stabilim locul și rolul său în istoria culturii noastre”. (C. Dobrogeanu-Gherea). □ La a 75-a aniversare a lui Tudor Arghezi, „Contemporanul” publică poeziile *Plugule* (1927), *Morții* (1918, Văcărești), împreună cu „fragmente din ciclul *Manual de morală practică*” (1928).
- În „Scânțea”, Ileana Vrancea semnează o cronică la *Cântece de zi și noapte* de A. E. Baconsky: „A. E. Baconsky are toate șansele de a înfrânge aceste lipsuri – datorite îndeosebi faptului că în unele din poeziile lui persistă confuzii, rămășițe ideologice străine felului de a gândi al oamenilor eliberați de exploatare din țara noastră. Progresele realizate de poet arată că, dacă ar lupta cu mai multă perseverență și spirit de partid împotriva individualismului și a blazării față de viață, opunându-le interesul față de oamenii înaintați ai societății noastre, fără îndoială că ar dobândi succese tot mai serioase.”

21 mai

- Nicolae Labiș închină, în „Scânțea tineretului”, o *Baladă* „unui activist care pleacă la sat”: „Desigur, doar un singur om plecat/ Nu schimbă fața lumii

dintr-o dată,/ Dar mii de oameni au plecat la sat/ S-ajute lupta cea mai încordată.”

24 mai

● Cea de-a 50-a aniversare a scriitorului Mihail Șolohov prilejuiește mai multe texte omagiale. Unul dintre ele este cel semnat de Dumitru Mircea în ziarul „Munca”: „Noi, scriitorii români, care am crescut și creștem la înalta școală a literaturii sovietice, care am învățat nespun de la un asemenea maestru ca Mihail Șolohov căruia îi mulțumim pentru minunatele modele literare, îi dorim și mai mari succese, spre slava mărețului popor sovietic, spre slava Partidului Comunist care a știut și știe și va ști să conducă atât de bine societatea omenească pe drumul ei către viitorul de aur.” □ Texte similare apar în „Scânteia” și „Scânteia tineretului” din aceeași zi, sub semnăturile lui (***Marea cunoaștere a vieții***), respectiv Eugen Mandric (***La aniversarea lui Mihail Șolohov***). □ În ziua următoare (25 mai), „România liberă” anunță la pagina întâi ***Sărbătorirea scriitorului sovietic Mihail Șolohov***: „Scriitorii din Capitală s-au întrunit marți după-amiază la Casa Scriitorilor pentru a sărbători pe marele prozator sovietic, Mihail Șolohov, care a împlinit, la 24 mai, 50 de ani. Printre scriitorii care au participat la această adunare se aflau acad. Camil Petrescu, poeții Mihai Beniuc și Eugen Frunză, prozatorii V. Em. Galan, Ion Marin Sadoveanu, Al. Cazaban și alții. Cu acest prilej, scriitorul Petru Dumitriu a vorbit despre viața și opera lui Mihail Șolohov.[...] Subliniind rolul social al artistului și al scriitorului, îndeosebi, Petru Dumitriu a vorbit despre marea noblețe a rostului artei și a artistului întruchipată în Mihail Șolohov – conștiință a societății sale, a veacului său. «Opera și munca de timp de 30 de ani a marelui scriitor sovietic, născut de Revoluție, sunt o mare lecție pentru noi ca scriitori, oameni și cetățeni». Scriitorul Petru Dumitriu a făcut apoi o largă prezentare a marilor romane create de Mihail Șolohov: *Pe Donul liniștit* și *Pământ desțelenit*, operă vastă și unitară, oglindă și cronică a vremii sale” (Agerpres).

26 mai

● În „Gazeta literară” apar poemele *Sigiliu* de Veronica Porumbacu, *Duduia*, *Arenda* și *Satul ei* de Tudor Arghezi. □ În articolul ***Funcțiile și necesitatea noului basm***, Vladimir Colin scrie următoarele: „Optimismul basmului decurge din caracterul lui popular, din optimismul poporului încredințat de puterea lui. Basmul a fost întotdeauna o armă în mâna poporului. [...] basmul a lovit în împărați, boieri și chiaburi, în tot ceea ce concretiza asuprirea. Basmul trebuie să rămână o armă în mâna poporului, să lovească în noii lui dușmani, atât în cei de peste hotare, cât și în cei rămași printre noi, fără a mai vorbi de reminiscențele mentalității burgheze.” □ La „Cronica dramatică”, Al. Mirodan comentează *Citadela sfărâmată* de Horia Lovinescu: „După *Lumina de la*

Ulmi, care, în ciuda scăderilor și deficiențelor sale serioase, anunța un autor dramatic, *Citadela sfărâmată* vine să confirme, de astădată fără posibilitate de discuție, calitățile de dramaturg ale lui Horia Lovinescu și să înscrie în repertoriul teatrului românesc una din cele mai valoroase lucrări de artă din ultimul deceniu. Piesa este sortită, credem, să dureze.” □ Ion Vitner semnează prima parte a studiului *C. Dobrogeanu-Gherea, estetician și critic literar* (continuarea nu va mai apărea „în numărul următor”, așa cum fusese anunțată): „Eflorescența ideilor și mijloacele de expresie sunt la Gherea atât de neobișnuit de bogate încât, datorită lui, se constituie către sfârșitul secolului XIX o nouă ramură a creației artistice: critica literară: Până la Gherea critica literară fusese o bună, dar destul de vagă slujnică a fenomenului cultural, în general. Critica era îndrumare generală a marilor idei directoare ale artei și literaturii. Gherea face din critica literară creație și analiză, pătrunzând în intimitatea fenomenului literar așa cum un creator pătrunde cu imaginile sale în intimitatea fenomenului social. Strălucirea criticii sale este explicabilă și prin faptul că Gherea nu este simplu amator sau iubitor de literatură, ci un filosof care face critică literară ca un mod de aplicare în practica vieții a unui sistem organizat de gândire estetică materialistă.” □ V. Mândra își încheie niște *Însemnări despre Mihail Sebastian* cu o speculație: „Ce ar mai fi creat Mihail Sebastian în anii ce au urmat eliberării? La această întrebare, răspunsul îl dau accentele înalte ale ultimelor sale scrieri. Mihail Sebastian n-a fost niciodată omul adeviziunilor călduțe. Înțelegând ceea ce are de făcut, înțelegând mai ales cât de mult este de făcut, nu ne putem îndoi că autorul *Ultimei ore* ar fi prins rădăcini viguroase în literatura noastră realist-socialistă. El l-a urât prea mult pe Griguță Bucșan și l-a iubit pe omul nostru simplu, el a crezut prea puternic în măreția operei lui Caragiale și a fost prea sensibil la versul răscolitor al lui Eminescu pentru a nu-și fi dăruit întregul său talent unui drum care l-ar fi dus de la ezitățile lui «Alexandru cel mic» la cutezanța și încrederea în victorie a lui Alexandru cel Mare.”

27 mai

• În „Contemporanul”, Vladimir Colin adresează o *Scrisoare către copiii țării mele*, în fond, o mostră de îndoctrinare prin strategia bunăvoinței: „În țara noastră stăpânim noi, cei ce ne socotim tovarăși la bine și la rău. În țările lor stăpânesc domnii, frați cu boierii și împărații din basme. Și-apoi ca orice împărat și ca orice boier, sunt cu toții răi, lacomi și hrăpăreți și nu pregetă să-și sporească averile cu prețul nenorocirii altora. Din orice lacrimă știu să scoată aur și se îmbogățesc de pe urma morții fiecărei vânzătoare de chibrituri, de pe urma suferințelor fiecărui Jim pe care-l fugăresc. Măinile le sunt pătate de sânge și tot mai râvnesc sânge. În urechi le stăruie blestemele mamelor și-n fiecare zi se străduiesc să facă noi mame să-i blesteme. S-au obișnuit domnii cu sângele, cu lacrimile și blestemele și ele nu-i mai supără. S-au obișnuit și-ar

vrea acum să-și întindă mâinile asupra tuturor copiilor din lume. Ar vrea să se întindă și asupra voastră, dragii mei. Din fetițele care râd în țara noastră și visează la vremea când vor fi țesătoare, doctorițe sau artiste, ar vrea să facă tot atâtea micuțe vânzătoare de chibrituri, din băieții care-l citesc pe Jules Verne și visează să ajungă cândva oțelari, ingineri sau scriitori, ar vrea să facă robi de felul bietului Jim, pentru ca să-și sporească mereu și mereu să-și sporească aurul, cu care de pe acum nici nu știu ce să mai facă. [...] În țara noastră și în țările unde stăpânim noi, cei ce ne socotim tovarăși la bine și la rău, voi sunteți priviți drept «florile vieții» și fiecare tovarăș e un grădinar. Muncim pe ogoare nesfârșite, în halele marilor uzine, în minele din inima pământului sau la mesele noastre de lucru pentru ca voi să cunoașteți o lume mai bună, mai senină. Muncim cu gândul că făurim ziua voastră de mâine, o zi strălucitoare cum n-a mai fost, o zi mai frumoasă decât o poveste frumoasă. Iar dacă domnii vor cuteza să-și întindă spre noi mâinile pătate de sânge, toți ca unul ne vom ridica în apărarea voastră, în apărarea zilei voastre de mâine. Noi, toți, de pe ogoare, din uzine, de la mesele de lucru, noi toți ne vom strânge ca un singur pumn uriaș ca să-i strivim pe domnii hrăpăreți. [...] Jucați-vă, râdeți, citiți, visați și învățați în pace, dragii mei! Grădinarii vieții veghează. E tot ce a vrut să vă spună astăzi prietenul vostru... Vladimir Colin”.

• În „Scânteia tineretului” Boris Buzilă scrie despre *Tiberiu Utan – Chemări*.

28 mai

• În avanpremieră la „Ziua copilului”, „Munca” publică poemele *Vacanța* de A. E. Baconsky, *Zidarul* de Mihail Calmăcu și *În țara lui Huckleberry Finn* de Petre Solomon, schița *Un pui de om* de Ștefan Gheorghiu și articolul *Sărbătoarea mamei și copilului* de Demostene Botez („Vrem să-i pregătim bine pentru lumea pe care noi o visăm, dar în care ei vor trăi.”).

• În „Scânteia tineretului” Florin Mugur scrie *La comemorarea lui Mihail Sebastian*: „Într-o redacție bucureșteană, tânărul gazetar Mihail Sebastian are prilejul să vadă cum în capitală tarele vieții burgheze sunt și mai grave decât acolo de unde plecase. De prin 1928 până în preajma izbucnirii războiului dezlănțuit de fascismul german, Mihail Sebastian condamnă în numeroase articole apăsarea sub care marele capital îi zdrobește pe oamenii simpli, cinstiți. Lămurirea scriitorului, care nu avea niciodată să devie totală, se petrece însă greu, cu multe șovăieli și întoarceri din drum. Contribuie la sporirea acestor șovăieli îndeosebi influența filozofului reacționar Nae Ionescu, care reușește să-l atragă pe tânărul și naivul romantic în plasa deasă a unor teorii profund retrograde. La romanul *După* (sic) *două mii de ani*, în care Sebastian încearcă derutat să descrie ceea ce socotește el că ar fi „drama iudaismului”, filozoful Nae scrie o prefață antisemită, animată de o ură bestială împotriva oamenilor. Cu ajutorul acestei prefete face Mihail Sebastian un prim pas spre înțelegerea nimicniciei filozofului farsor. Lămurirea integrală se

petrece de aci încolo mai repede. Când vestitul Nae începe să propovăduiască fâțiș teorii fasciste, Sebastian nu se mai află alături de el. La 30 martie 1935, în jurnalul său intim, scriitorul notează: «Și ce e mai deprimant e că toate teoriile astea (ale filozofului Nae – n.n.) pornesc de la un vulgar calcul politic. Sunt convins că dacă ieri a vorbit așa, cu atâtea aluzii politice și atât de penibil hitlerist, a fost pentru că, în primul rând, se afla un gardist de fier în costum național. Simțeam că vorbește pentru el.» Procesul de lămurire al aceluia care de la teoriile fals umanitariste din *De două mii de ani* ajunge la articolele antifasciste din „România liberă” ilegală, proces paralel cu însușirea unor mijloace artistice realiste tot mai desăvârșite, poate fi urmărit cu limpezime în piesele sale de teatru. Sunt creațiile cele mai remarcabile ale scriitorului; ele deschid o cale pe care scriitorul ar fi mers probabil mult mai departe.” □ Mihail Stoian scrie, „în legătură cu unele probleme ale literaturii pentru copii”, articolul „*Copii-model*” care nu sunt modele pentru alți copii: „Desigur că citind materialele recentului Congres al scriitorilor sovietici, cei care mai credeau și mai propovăduiau la noi «specificul hiperspecific» al literaturii pentru copii au căzut pe gânduri. În sfârșit, se pare că ei vor înțelege că legile artei realist-socialiste sunt aceleași și pentru literatura pentru copii ca și pentru literatura pentru cei maturi. Și când scrii pentru cei mici trebuie să ai măiestrie, să dezvălui adevărul vieții, cu multiplele ei contradicții, trebuie să arăți lupta dintre nou și vechi, și izbânda noului, trebuie să te străduiești să crezi chipurile veridice ale micilor eroi ai realității noastre. [...] Sunt o sumedenie de probleme care ar merita să fie dezbătute: conturarea tânărului erou, autenticitatea conflictelor, reducerea vieții în complexitatea ei, la un mic univers al copilului, eroul matur în literatura pentru copii, problema „avangardismului” copiilor, diferența dintre simplitate și simplism etc. De ce este utilă și mai ales necesară o astfel de discuție? [...] literatura adresată copiilor are un cuvânt hotărâtor de spus. La vârsta copilăriei se pun bazele caracterului cetățeanului de mâine, la această vârstă copilul este extrem de impresionabil și deci e timpul să ne punem amprenta hotărâtoare asupra personalității în formare. E natural deci să formulăm în fiecare clipă întrebarea: ce fel de oameni vrem noi să creștem și în ce scop? Noi vrem să formăm oameni plini de energie, curajoși, entuziaști, veseli, culți, gata oricând să înfrângă greutățile vieții, oameni devotați poporului, capabili să realizeze scopul pentru care sunt educați – construirea socialismului și a comunismului.”

29 mai

- Ștefan Iureș publică în „România liberă”, la împlinirea a 10 ani de la moartea lui Mihail Sebastian, câteva *Amintiri*. Acestea se referă la perioada liceului, când scriitorul îi fusese profesor. Totodată, sunt făcute sugestii de editare integrală a operei lui Mihail Sebastian, pe lângă piesele de teatru, deja cunoscute, urmând a fi incluse publicistica și proza: „Mai așteptă încă să fie

dată aprecierii cititorilor de azi vasta sa operă publicistică, risipită timp de aproape două decenii în diversele publicații și dovedind – cu fiecare articol, eseu și cronică literară sau dramatică – o sete nemărginită de adevăr, o dorință neînfrânată de a pătrunde în miezul lucrurilor. Mai așteaptă încă o analiză mai profundă opera de proză a scriitorului, romanele sale ciudate, încărcate mai mult de neliniștea căutărilor – adeseori dramatice, uneori sterile, ale autorului – decât cu o sevă epică reală, dar care pot servi ca puncte de sprijin cercetătorului care vrea să cunoască procesul de cristalizare a atitudinii protestatare a lui Sebastian în fața societății burgheze, cu vicisitudinile ei, cu mizeria ei, cu apăsarea ei de temniță, inclusiv fascismul pe care îl poartă la sânu-i”.

• Editorialul din „Scânteia” atacă tema ***Legătura artistului cu viața***: „Artiștii noștri sunt chemați să acorde o atenție deosebită eroicei noastre clase muncitoare, să cunoască profund fenomene atât de minunate ca întrecerea socialistă, în care se dezvoltă multilateral forța creatoare și energia sufletească a muncitorilor înaintați, să pătrundă formarea noii atitudini și noului stil în muncă, lupta împotriva influențelor vechiului, să descopere aspectele esențiale ale activității creatoare în producție și ale vieții lor personale. Cunoașterea în viață a figurii morale atât de complexe a comuniștilor, activiștilor de partid – trup din trupul poporului, conducători încercați și educatori ai oamenilor muncii – este menită să influențeze în mod binefăcător creația scriitorilor și artiștilor. [...] Experiența înaintată a arătat cât este de folositoare șederea mai îndelungată a scriitorului sau artistului printre eroii viitoarelor sale opere, nu ca turist grăbit și nici ca spectator inactiv, ci în calitate de participant direct care, punând umărul la efortul comun al muncii politice sau culturale locale, are ocazia de a se apropia în mod firesc de oameni și de a-i cunoaște cu profunzimea necesară artistului adevărat, dornic să obțină un mare avânt realist al fanteziei sale creatoare, o mare expresivitate și forță de emoționare și educare a publicului. Orice inițiative în această direcție constituie pentru un artist talentat premise importante ale succesului și trebuie salutate ca atare.”

[MAI]

• În secțiunea beletristică, „lașul literar” publică versuri de Nicolae Țătomir (*Veverița „neutră”*) și Mircea Popovici (*Cântec pentru floarea din geam*).
 □ Const. Ciopraga scrie despre ***Întemeietorul criticii noastre literare științifice: C. Dobrogeanu-Gherea***: „Energia și inteligența lui Gherea, enorma capacitate de acțiune îl situează în rândul precursorilor progresiști ai culturii noastre. Elanul revoluționar și caracterul militant al criticii lui îi conferă attributele unui luminos deschizător de drum. În personalitatea lui Gherea patosul romantic se împletește cu viziunea realistă a lumii. De aici noutatea apariției lui nu numai în rândurile scriitorilor, dar și în masele proletare ale timpului, pe atunci în curs de organizare. Pentru epoca de la 1880-1900

directiva de gândire și activitatea lui Gherea reprezintă un fenomen social și cultural de importanță istorică. Numele lui Gherea este legat organic de *promovarea unei literaturi realiste*, prin elaborarea unui sistem estetic și critic pe baze științifice.” □ La „Recenzii”, I. D. Lăudat laudă un volum de Vera Călin: „Culegerea *Articole de critică* de Vera Călin discută cu seriozitate și competență probleme importante ale literaturii române și ale celei universale, înscriindu-se printre manifestările substanțiale ale criticii noastre actuale.”

• În „Tânărul scriitor”, nr. 5, Petru Dumitriu publică *La biserică*, „fragmente din noua ediție a romanului *Pasărea furtunii*.” □ H. Zalis recenzează, în *Marginalii la un volum al unui tânăr critic literar*, broșura *Influențe folclorice în poezia noastră actuală* de I. D. Bălan: „reprezentății culturali ai claselor exploatatoare, dintre care amintim în treacăt pe E. Lovinescu, au considerat cu dispreț creația populară, în a cărei forță de înrăurire au văzut o primejdie gravă pentru regimul întemeiat pe jaf și asuprire. Aversiunea aceasta pentru folclor și-a găsit reversul în încercarea unor protagoniști ai fascismului de a denatura conținutul folclorului nostru. Împotriva tuturor acestora ia atitudine autorul, cu fermitate principială și competență”. □ La rubrica „Să ne spunem cuvântul!”, Demostene Botez formulează câteva considerații pe tema *Muzele și... Gramatica*, criticându-l, printre alții (Al. Andrițoiu, Valeria Boiculesii, Emilia Căldăraru, Aurora Cornu, Florin Mugur, Nicolae Stoian), pe Nicolae Labiș, pentru versul „Au venit rândunelele să-și pună sub streășini cuibarul”: „Asta, nu! Cuibarul e o noțiune... exagerată. Cuibar de găină, de găscă, de ulii, - dar de rândunică?! Dacă i-ar trebui un cuibar, ar trebui să-și piardă toată vara cu el.”, ș.a. □ La aceeași rubrică, Florin Mugur apreciază calitățile literare ale foiletonului *În audiență la un mare pesimist*, publicat recent de Teodor Mazilu în „Gazeta literară”: „Pornind [...] de la un caz real, Mazilu reușește să creioneze într-un spațiu restrâns un tip deosebit de interesant: acela al unui tânăr care disprețuiește munca și care-și găsește o sursă de subzistență în alcătuirea de scrisorele amoroase pentru alții, afectând în viața de toate zilele – pentru necesități profesionale – un feroce și caraghios pesimism. [...] Mazilu nu îl condamnă prin imprecății lirice inutile pe eroul său. Umorel izvorăște din contrastul evident care se creează între atitudinea admirativă a autorului interviului și bazaconiile pe care cu multă seriozitate le debitează eroul. Foiletonul lui Teodor Mazilu dovedește posibilitățile acestuia și mai dovedește că și în foiletonistică se pot realiza creații cu serioase calități literare, lucrări demne de a fi discutate în paginile revistelor.” □ Radu Georgescu critică politica revistei „Gazeta literară” față de tinerii scriitori: „Primul număr al *Gazetei literare* a apărut la începutul anului 1954. De atunci a trecut un an și ceva. A trecut o primăvară, a venit și a doua, dar porțile *Gazetei* se deschid tot mai greu în fața tinerilor poeți la începutul drumului lor creator, în fața primăverii poeziei noastre... În 60 (șasezeci) de numere *Gazeta Literară* a publicat versurile a numai 10 (zece) tineri poeți care ieșeau prima oară (sau a

două oară) cu Pegasul în câmpul unei publicații de literatură, și ceea ce e mai grav – asta s-a întâmplat, aproape fără excepție, doar în primele șase luni de la apariția Gazetei...” („*Gazeta Literară*”... *față cu primăvara*). □ În nota *Bucurii și mâhniri*, Gheorghe Tomozei întreabă: „Câte case-muzeu bine amenajate avem în București? Puține sunt și inscripțiile care ar trebui să amintească drumețului de clasicii care au locuit pe aceste meleaguri. [...] Nu e păcat că în Târgoviște [...], leagăn al poeziei românești, să nu existe nici o urmă care să amintească drumețului că acolo s-au născut Cârlova, Heliade, Alexandrescu, că acolo au locuit Vlahuță și Ionescu-Rion? Nu este destul de îngrijită nici bojdeuca lui Creangă din Iași și nu pot să-mi explic pentru ce frumosul parc «Copou» a fost văduvit de unele statui.” □ „După ce în presă au fost criticate paginile de satiră și umor ale *Scânteii tineretului*, era de așteptat o luare de atitudine din partea redacției susnumitului ziar. Și redacția a luat într-adevăr atitudine: până astăzi, la jumătatea lunii mai, nu a mai publicat pagini de satiră. Care să fie motivul? Nu mai vin sesizări din partea corespondenților voluntari? Paginile satirice nu sunt cerute de cititori? Greu de crezut.” (N.P., *O luare de atitudine care ne miră*). □ Lucian Baltuh dă *O veste bună pentru micii cititori*: „Editura Tineretului a scos o plachetă de versuri satirice pentru pionieri și școlari: *Centru înaintaș*, de Ion Hobana. [...] La eroii lui, autorul satirizează vedetismul în sport, lipsa de spirit tovarășesc, ruperea de colectiv, neorganizarea timpului liber, relele deprinderi.”

• „Viața Românească” (nr. 5) se deschide cu comemorarea morții lui George Enescu („cel mai mare muzician român și unul dintre cei mai de seamă muzicieni ai vremurilor noastre”, potrivit comunicatului oficial ce acompaniază numărul), defunctul fiind evocat de către Virgil Gheorghiu. □ Centrul de interes al revistei îl constituie însă două aniversări. La împlinirea a 75 de ani, lui Tudor Arghezi îi sunt publicate câteva piese din ciclul *Cântare omului* (*Eu, umbra; Împlinire; Chemarea înălțării; Nicio silabă-ntreagă; Născocitorul; Mai sus; Om cu om; Rânduiala; Trufașul; Prietenie; A fost o noapte oarbă; Cel ce gândește singur*), neînsoțite însă de vreun comentariu critic. Celui de-al doilea sărbătorit, C. Dobrogeanu-Gherea – la 100 de ani de la naștere, îi este dedicat un articol semnat de G. Ivașcu: *Gherea – critic literar. Considerații cu privire la studiile și articolele sale critice*. Autorul textului începe prin a desfășura tradiționala paralelă Maiorescu – Gherea, imputându-i primului negarea principiilor și a tradiției pașoptiste, apărarea „rămășițelor feudale” și, mai ales, teoria „formelor fără fond”, prin care Maiorescu, „ca exponent consacrat al ideologiei claselor stăpânitoare”, „își desfășurase [...] principalele mijloace pentru a goli de un conținut secund cultura și literatura noastră, pentru a o opri în [sic] însuși procesul ei de dezvoltare”. Cât despre Gherea, acesta ar fi reprezentat „o etapă istoricește necesară pe drumul eliberării culturii și literaturii noastre de sub tirania junimistă, maioresciană, prelungită, prin liceu și universitate, ca și prin criticii estetizanți, până în epoca actuală”. De altfel,

critica gheristă cuprinde numeroase „părți pozitive”, „izvorâte dintr-o justă orientare ideologică în problemele literaturii și [ale] criticii literare, din cunoașterea și practicarea concepțiilor despre artă ale criticilor democrați-revoluționari ruși [...], din străduința de a aplica materialismul dialectic în problemele esteticii”. În schimb, „scăderile” operei lui Gherea provin din „repercusiunile ce le-a avut asupra activității pe tărâmul criticii gândirea sa politică, faptul de a-și fi însușit și de a fi propovăduit o teorie putredă, antiproletară, de esență menșevică, subapreciind dezvoltarea și capacitatea de luptă a forțelor revoluționare din țara noastră și susținând că burgheziei îi revine sarcina de a rezolva problema țărănească și de a fi hegemonul în revoluția burghezo-democratică”. Tocmai din acest motiv, „Gherea nu s-a putut ridica până la înălțimea unei critici marxiste consecvent științifice, o serie din considerațiile sale critice prezentând inconsecvențe”. □ Partea propriu-zis literară a revistei cuprinde poezii semnate de Cicerone Theodorescu (*De veghe*), Maria Banuș (*Da*), Virgil Teodorescu (*De-ntâi Mai*), Nicolae Labiș (*Rapsodia pădurii*) ș.a., proză de Mihai Beniuc (nuvela *Hada lui Vârnăv*), Aurel Mihale (schița *Grișa*) și F. Aderca (schița *Kriegshure*), un fragment din „poemul dramatic” *Satul fără dragoste* de Radu Boureanu, traduceri din Bertold Brecht și A. Mickiewicz. □ În câteva *Note de drum din California*, Mihai Ralea combate capitalismul imperialist american. □ În secțiunea „Teorie și critică” e publicat articolul lui Silvian Iosifescu (*Între tehnică și tehnicism*), unde autorul repudiază termenul din urmă, în ambele sale accepțiuni: ca „abuz de termeni și probleme culese cu mai multă sau mai puțină competență din diferite domenii ale vieții, și care prin caracterul lor prea special rămân adesea enigmatice pentru spectator sau cititor”; și ca „tendință de a concepe ori de a aprecia piesa, aproape exclusiv în numele unei tehnici a teatrului, considerată izolat, în sine”.

IUNIE

2 iunie

• În „Gazeta literară” apar fragmente din poemul *În târg la Iași* de Marcel Breslașu. □ Aurel Martin recenzează *Starea de asediu* de I. Ludo, care „reeditează principala carență pe care critica noastră literară o remarcă și romanului *Domnul general guvernează*: palida și inconsistentă dezvoltare a elementului revoluționar”. □ La „Cronica literară”, Radu Popescu scrie despre *Făurari de frumusețe* de Cicerone Theodorescu: „Internaționalismul proletar, teză fundamentală a construirii socialismului, devine o funcțiune fundamentală în sufletul copiilor. [...] Fiind primul care ne-a dezvăluit în adânc această față a vieții sufletești a omului nou din țara noastră, meritul lui Cicerone Theodorescu este al unui adevărat deschizător de drumuri în literatura noastră consacrată familiei.” □ În marginea dezbatărilor Congresului al II-lea al Scriitorilor Sovietici, Vladimir Colin punctează *Căile de dezvoltare ale noului*

basm: „Figura eroului pozitiv al basmelor noastre e încă insuficient individualizată, același erou călătorind dintr-un basm al unui scriitor în basmul altuia. Avem datoria să păstrăm neconținut legătura cu viața pentru a împrumuta eroilor noștri, cu mijloacele specifice genului, toate trăsăturile eroului înaintat al patriei noastre.”

• Otilia Cazimir își aduce contribuția ***În legătură cu unele probleme ale literaturii pentru copii***, articol publicat în „Scânteia tineretului”: „copiii sunt mult mai deștepți decât îi credem. Și sunt de părere că ar fi necesar ca scriitorii care-și închină celor mici munca și talentul lor să facă un fel de – cum să spun? – de școală specială pe viu: să cerceteze cât mai mulți copii, în familie, pe la cămine, grădinițe și școli.” (***Să cunoaștem sufletul copiilor***).

3 iunie

• „Contemporanul” anunță că „A apărut volumul II al romanului *Un om între oameni* de Camil Petrescu”.

4 iunie

• În „Scânteia” Sergiu Fărcășan publică prima parte dintr-un foileton despre Gherea – ***Un reprezentant de frunte al criticii materialiste și progresiste românești (I)***; partea a II-a apare în ziua următoare, pe 5 iunie.

• „Scânteia tineretului” dedică o pagină „În legătură cu unele probleme ale literaturii pentru copii”. Scriu Tamara Pânzaru (***O mare și nobilă răspundere***): „Literatura pentru copii nu trebuie și nu are dreptul să treacă sub tăcere fenomenele negative ale realității. În viața lor copiii se întâlnesc cu manifestări de mahalagism, de vederi mărginite ori de nedreptăți și literatura are și ea darul să-i ajute să se articuleze și să se descurce în tot ceea ce se întâmplă în jurul lor. Dar căutând cu orice preț să umanizeze și să îmbogățească personalitatea copiilor, vrând cu orice chip să-i facă exponentul ieșirilor copilărești, scriitorul este amenințat de o altă primejdie, aceea de a transforma copilul într-un mic bufon care cu orice preț trebuie să smulgă zâmbete îngăduitoare sau hohote de râs. În goană după o falsă atractivitate, după un umor căutat, fugind chipurile de copilul «model», schematic, unii scriitori umplu cărțile lor cu aventuri neverosimile, care n-au nimic de-a face cu realitățile vieții, piedici născocite, biruite cu o ușurință rară și mai ales se transformă ei înșiși în niște autori teribiliști, făcând glume cu ce se poate și cu ce nu se poate. (...) Copilul poate fi numai erou pozitiv, având manifestări negative în mai mică sau mai mare măsură. Sunt și cazuri în care elementul negativ poate predomina o bucată de vreme. În acest caz el poate fi considerat strict pentru paginile cărții, un personaj cu trăsături negative, generatorul conflictului. Dar de aici și până la a-i lipi pecetea de erou negativ în accepția generală a cuvântului este o distanță, s-ar putea spune, cosmică. Viața, mediul înconjurător este plin de conflicte reale de clasă sau conflicte între vechi și

nou. În familie se pot exercita fel de fel de influențe asupra acestui material uman brut. Scriitorul trebuie să arate cu mult curaj copilului toate acestea, neignorând realitatea dură în care există încă destule neajunsuri dar și un drum luminos, atrăgător, drumul vieții cinstite și al muncii eroice.”), Gica Iuteș (**În căutarea eroului pozitiv**: „Chipul eroilor literaturii sovietice pentru copii și tineret este chipul unor eroi vii, al unor fii pe care i-a educat focul Marelui Octombrie, patria sovietică. Specificul acestei literaturi, al acestor eroi, este acela că numai o asemenea patrie, numai asemenea educație putea naște asemenea fii, numai asemenea artiști ca scriitorii patriei socialiste pot zugrăvi cu putere asemenea eroi. Aceasta arată că „specificul” nu poate fi privit ca problemă de tehnică ori de metodă de creație pentru cei mici, el este o esență care nu se poate desprinde de matca sa, de conștiința celor care l-au creat. După părerea mea, problemele accesibilității, reducerea vieții în complexitatea ei la un mic univers al copilului, particularitățile de vârstă sunt probleme de tehnică și ele depind de măiestria cu care artistul reușește să oglindească într-o picătură de apă complexitatea vieții oamenilor și a realității sociale, iar în privința accesibilității, nu cred că există bariere, chiar atunci când scrierile sunt pentru cei mai tineri cetățeni ai patriei. Copilul nu înțelege totul dintr-odată? Nu e nici un rău în asta. De câte ori un matur nu revine asupra unei cărți dragi? De multe ori, la a zecea lectură, el descoperă noi și noi izvoare de simțăminte, noi idei prețioase. Cât de clară apare această problemă a specificului, gândindu-ne la literatura pentru copii din țările imperialiste, mai cu seamă la literatura americană. Care este specificul ei? «Erou» este acela care fură mai mult, acela care minte cu mai multă nerușinare, acela care ucide cu mai multă iscusință și sânge rece. – Arată-mi cum îți crești copiii, și-ți voi spune ce gânduri ai! Amintește Boris Polevoi zicătoarea indiană, atunci când, în raportul său la Congresul scriitorilor sovietici, înfierează pe bună dreptate avalanșa de comics-uri cu care scriitorii vânduți imperialiștilor inundă librăriile și pervertesc sufletul tineretului. Specificul «literaturii» lor este îmbinarea monstruoasă dintre țelurile pedagogiei burgheze care crește carne de tun și unelte oarbe de genul Hitler-jugend și imaginația dementă a scribilor cumpărați pe dolari grei.”), Demostene Botez (**Literatura pentru copii nu este o literatură minoră**: „literatura pentru copii ridică toate problemele literaturii în genere: a metodei realist socialiste și a conținutului de idei, a eroului pozitiv (nu ideal!), a epicului, a lirismului, a conflictului, a subiectului, a adevărului vieții, o oglindirii omului, a romantismului, a măiestriei artistice, a limbii, unele din aceste probleme punându-se chiar mai acut și mai riguros în literatura pentru copii. Acestora li se adaugă apoi altele specifice genului și cititorilor.”). □ În articolul **Cuvântul micilor cititori** se arată: „De curând a avut lor la Palatul Pionierilor din Capitală o întâlnire între un grup de scriitori: Victor Eftimiu, Marcel Breslașu, Vladimir Colin, Octav Pancu-Iași și alții, cu pionieri și școlari. După cuvântul de deschidere rostit de poeta Mioara

Cremene, au avut loc discuții la care au participat numeroși copii. Luând cuvântul, micii vorbitori au mulțumit scriitorilor pentru asemenea cărți frumoase ca: *Marea bătaie de la Iazul Mic* și *Inimșii*, relatând faptul că unele detașamente au folosit în expediția lor învățăminte trase din asemenea cărți. Alți copii ca pionierii Grigorescu Mihaela și Răzvan Vladimir au arătat folosul pe care l-au avut din citirea lucrării *Drum printre aștri* de M. Ștefan și Radu Nor, exprimându-și dorința de a citi și alte cărți de literatură științifico-fantastică. Din discuții a reieșit că pionierii și școlarii doresc să afle din cărțile scrise pentru ei aspecte mai multe și mai variate din viața oamenilor muncii din uzine, șantiere, gospodării colective, SMT-uri și a copiilor lor. Pionierul Rusu Traian a arătat că dorința lui fierbinte este de a deveni utemist și apoi membru de partid și că ar dori să găsească în cărțile pentru copii figuri de tineri care pășesc pe un asemenea drum în viață. Vorbind despre plăcerea cu care au citit basme ca *Prichindel* de Victor Eftimiu, *Copiii muntelui de aur* de Al. Mitru și basmele lui Vladimir Colin, pionierii și școlarii au cerut mai multe basme, cu o tematică mai largă și mai bogată și în care să fie prezente problemele cele mai importante ale actualității. Nenumărați copii au amintit scriitorilor cât de dragi le sunt eroi ca: Pavel Corceaghin, Pavlic Morozov, Timur, Zoia Kosmodemianskaia și Volodia Dubinin, cerând ca scriitorii noștri să oglindească figurile unor eroi ai tineretului nostru, așa cum Marcel Breslașu a înfățișat chipul minunat al Doncăi Simo. Ei au cerut de asemenea să se scrie mai mult despre lupta dintre nou și vechi în cadrul vieții lor, în școală, în familie, în organizația de pionieri, în colectivul de copii.”

5 iunie

- „Munca” alocă un spațiu larg vizitei lui Nikita Hrușciiov în România. □ În același număr al ziarului, un articol nesemnat consemnează centenarul nașterii lui C. Dobrogeanu-Gherea, care a avut rolul de „inițiator al criticii literare științifice în țara noastră”, cu toate că în opera sa persistă „greșeli și confuzii datorate influenței unor idei reacționare, manifestări ale concepțiilor sale politice oportuniste”.
- În „Scânteia tineretului” G. C. Nicolescu marchează *O sută de ani de la nașterea lui Dobrogeanu-Gherea*.

7 iunie

- În „România liberă”, prof. univ. dr. Nicolae Moraru semnează un amplu articol, *100 de ani de la nașterea lui C. Dobrogeanu-Gherea* („teoretician și critic literar care a jucat un rol important în dezvoltarea culturii noastre”, „fruntaș al partidului social-democrat din România”, totuși... cu „rol negativ în istoria mișcării muncitorești din țara noastră”, conform opiniei „tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej”, exprimată în „raportul prezentat cu ocazia celei de a 30-a aniversări a întemeierii Partidului Comunist din România”). Dincolo de

friabilele considerații critice, este atât o bună ocazie de a cita intensiv din cugetările dejiste, cât și un prilej de răfuială cu „maiorescianismul”, cu direcția „operei de artă pure”, cu didactica nesatisfăcătoare, din prezent, a esteticii, cu percepția călinesciană din *Istorie...* asupra operei și activității lui Gherea: „Pentru că a combătut concepțiile «Junimii» în frunte cu T. Maiorescu, pentru că sub steagul materialismului s-a ridicat împotriva idealismului filosofic și al esteticii «artei pure», pentru că a promovat principiile realismului în artă și bogăția de idei înaintate, pentru că împotriva apolitismului junimist el a popularizat teza marxistă cu privire la caracterul de clasă al artei – Gherea a fost mereu ținta atacurilor ideologilor reacționari. Tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej subliniază în raportul său aportul pozitiv al lui Gherea în domeniul criticii literare, în combaterea ideologiei reacționare. În condițiile când apărea și se dezvolta ideologia clasei muncitoare în cultura noastră, prin «Contemporanul» condus de Gherea concepțiile idealiste despre artă capătă o lovitură puternică iar făuritorii de artă realiști un sprijin hotărât în creația lor. [...] Și nu ne putem exprima decât părerea de rău că în volumul de *Istorie a literaturii române* de G. Călinescu, tipărit în 1946, se mai poate găsi o reluare a vechilor păreri cu privire la Gherea care sună așa: «în fond criticul socialist nu are nici o noțiune a artei...» și mai departe: «Părerile științifico-literare ale lui Gherea sunt nule...», asta tocmai atunci când pentru prima dată în țara noastră teoreticianul hulit căuta să dea o interpretare științifică artei și în practică dovedea o deosebită capacitate în analiza adâncă a operei literare. [...] Dobrogeanu-Gherea este fondatorul criticii științifice din țara noastră. Dușman declarat al criticii «judecătorești» practicate de Maiorescu, partizanul criticii «explicative», el se ridică cu hotărâre împotriva criticii formaliste, lipsite de idei, împotriva folosirii de epitete în loc de argumente, împotriva substituirii considerentelor personale subiective unei atitudini principiale, împotriva criticii care în loc să ajute zdrobește pe un artist. [...] În activitatea sa de critic literar Gherea a luptat cu pasiune pentru poziții materialiste, pentru adevăr în artă, pentru realism. El a văzut valoarea deosebită a clasicilor noștri Eminescu, Caragiale, Coșbuc, Vlahuță, i-a apărat împotriva Junimii, a căutat să-i călăuzească pe drumul adâncirii legăturii cu masele populare. Gherea a luptat împotriva naturalismului, împotriva pseudo-literaturii (Dr. Brociner), împotriva decadentismului. Totodată însă critica sa nu e lipsită de anumite tendințe comparativiste, câteodată de unele exagerări subiective. Uneori, sub semnul luptei de opinii, Gherea e gata să proslăvească utilitatea difuzării opiniilor greșite, alteori manifestă în practică liberalismul vădit în publicarea de lucrări dubioase sau de-a dreptul dăunătoare. [...] Principal în judecarea fenomenului literar, combativ în discuție, înzestrat cu spiritul polemic iscusit și forța unui logician încercat, Gherea a făcut mult pentru orientarea democratică a literaturii noastre, pentru reliefaarea caracterului ei social, progresist. Acum, la împlinirea a 100 de ani de la nașterea criticului, în fața noastră se pune

sarcina valorificării a tot ce a dat el pozitiv, fără a trece cu vederea confuziile, limitele și părerile greșite, în mare parte consecința poziției sale oportuniste, menșevice în problemele politice. O serie de învățăminte din critica lui Gherea sunt valabile și în zilele noastre, atât ca teze și aprecieri cu privire la creația scriitorilor, cât și ca generalizări teoretice. Activitatea de critic a lui Gherea trebuie privită în lumina învățăturii leniniste cu privire la moștenirea culturală, în lumina indicațiilor estetice marxist-leniniste”.

9 iunie

• În „Gazeta literară”, George Ivașcu prezintă *Dicționarul limbii române contemporane*, „realizarea cea mai complexă a lingvisticii noastre”. □ A. E. Baconsky publică grupajul de versuri *Lucrări și anotimpuri sau Mișcarea de revoluție*. □ La „Cronica literară”, M. Gafița semnează câteva *Însemnări despre almanahul tinerilor scriitori*. □ Al. Philippide comentează „*Suflete moarte*” într-o nouă traducere românească. □ În articolul *Furtunile vieții și paratrăznete literare*, Mihai Novicov analizează piesa *Furtună în cancelarie* de Vera Călin și Silviu Iosifescu: „Citind piesa *Furtună în cancelarie* capeți la un moment dat următoarea impresie: autorii nu numai că au descoperit, cu mult simț al adevărului artistic, autentice furtuni ale zilelor noastre, dar le-au deslușit și esența; și-au construit opera în așa fel încât furtunile să capete câmp liber să se dezlănțuie. Însă în fața spectacolului oferit de începutul furtunii au bătut în retragere și au pornit să așeze în grabă paratrăznete în toate colțurile clădirii.”

10 iunie

• Tiberiu Utan comentează în revista „Contemporanul” profilul poeziei românești contemporane: „Poeziile noastre revoluționar-romantice trebuie să devină acel «ura!» electrizant care să facă din luptă condiție fără de care să nu ne putem concepe propria viață”. (*Însemnări despre poezia revoluționar-romantică*).

11 iunie

• În „Munca”, Gh. Filimon publică schița *Axinia lui Vorobiov*.

14 iunie

• Volumul *Prisaca*, publicat recent de Tudor Arghezi, este comentat în ziarul „Munca” de Teșu Milcoveanu care consideră că versurile marelui poet sunt apte „să contribuie la îmbogățirea vieții sufletești a copiilor noștri, să cultive în ei simțul frumosului, al dragostei pentru adevăr și al credinței în puterea nemărginită a vieții, a omului”.

• În „Scânteia”, la cronică teatrală, Traian Șelmaru scrie despre *Citadela sfărâmată*, de Horia Lovinescu.

15 iunie

• M. Ghimpu îl evocă în „Flacăra”, nr. 12, pe Mihail Sebastian (*Un cântăreț al bucuriei de a trăi...*): „[...] în perioada fascizării țării ia o atitudine mereu mai clară și mai curajoasă în toate problemele care au mobilizat atunci conștiința intelectualilor cinstiți. Articolele sale împotriva hitlerismului, a fascismului italian, a Spaniei franchiste stau mărturie a îndrăzelii și consecvenței atitudinii sale progresiste. Tot mai mult își dădea seama Mihail Sebastian că, în fața asasinatului pe scară mondială pe care-l dezlanțuiseră dușmanii culturii și ai omenirii, se cere o poziție combativă, categorică, de înregimentare în rândul acelor forțe organizate patriotice și antifasciste, adevărate purtătoare de steag al libertăților și valorilor umane. Așa a ajuns Sebastian, după ocolișuri și limpeziri, să lupte cu pana lui în rândurile colaboratorilor «României libere» ilegale, așa a ajuns el, făcându-se interpretul entuziasmului popular pentru victoriile oștilor sovietice, să scrie broșura «Vine Armata Roșie»”.

16 iunie

• „Gazeta literară” se deschide cu editorialul – nesemnat – *Orientarea tematică a creației literare*: „Orientarea scriitorului spre temele principale ale actualității este o primă condiție, esențială pentru realizarea ideologică și artistică a operei. Acesta este drumul pionieratului, al descoperirii noului în viață și în artă, al deșelării pământurilor virgine și nu refugiul steril în temele desuete ale trecutului. Trebuie spulberate opiniile calomnioase cu privire la așa-zisul caracter «nepoetic» al realității contemporane, opinii infirmate strălucit de cele mai bune opere ale literaturii noastre. Concomitent trebuie combătute tendințele de poleire a realității, tendințele de înnegrare sau prezentare obiectivistă, tendințele de tehnicism, de ignorare a vieții spirituale a oamenilor noi pentru relatarea detaliată a procesului de producție.” □ În articolul *Patriotismul în opera lui Eminescu*, Mihai Beniuc afirmă: „Toate încercările lui Titu Maiorescu de a demonstra că socialul, că sentimentele patriotice n-au ce căuta în artă au rămas fără niciun efect asupra lui Eminescu. Și dacă, lăsând la o parte începuturile sale poetice tributare înaintașilor, în opera sa rar găsim declarații de dragoste directe și niciodată atitudini patriotarde, găsim puternic exprimat sentimentul de revoltă împotriva orânduirii nedrepte.” □ În același număr, Geo Bogza publică pe o pagină întreagă traduceri din *Fire de iarbă* de Walt Whitman. □ J. Popper publică *Ceva despre publicistica lui Coșbuc*. □ La „Cronica literară”, Valeriu Râpeanu comentează *Versuri alese* de Nina Cassian: „Acolo unde poeta vorbește despre tinerețe, dragoste, prietenie, conținutul emoțional al versurilor sale, mărturisind o participare puternică, deschisă, se caracterizează printr-o forță emotivă deosebită, printr-un patos remarcabil care le face să se adreseze direct cititorului, să-l intereseze și să-i câștige atenția. Există însă o netă demarcație între acest gen de poezie și seria lucrărilor închinat tocmai procesului de

construcție a socialismului. [...] Or, în această categorie a poeziilor scrise de Nina Cassian se remarcă tocmai uscăciunea, răceala, o oarecare distanță față de obiectul poetic, și credem că aceasta pornește tocmai de la cunoașterea superficială a vieții, de la lipsa unui contact strâns cu realitatea.” □ Tot în acest număr, apare prima parte a studiului *Teoria marxist-leninistă a reflectării și fantezia artistică* de Henri Wald: „Lenin a subliniat, în repetate rânduri, că treapta contemplării vii și treapta gândirii abstracte se află într-o unitate dialectică, deoarece, spre deosebire de percepții, care oglindesc nemijlocit lucrurile, ideile se îndepărtează de lucruri pentru a le oglindi esența, legea. [...] În realitate, ceea ce deosebește cunoașterea artistică de cea științifică nu este lipsa gândirii abstracte din cunoașterea artistică, ci caracterul specific al legăturii dintre contemplarea vie și gândirea abstractă, dintre percepțiile și ideile artistului.”

18 iunie

- În „România liberă”, la rubrica „Bibliografie”, M. Nanu privește „publicarea de către Editura de Stat pentru literatură și artă a celor două volume din poeziile lui Vasile Alecsandri” ca pe o victorie a regimului socialist: „Ceea ce nu au fost în stare să facă, în atâta vreme editurile din vremea burgheziei și moșierimii, a împlinit în scurt timp Editura de Stat pentru literatură și artă. Meritul este cu atât mai mare cu cât aceste volume urmează altor două volume de teatru, apărute nu de mult. În curând vom avea deci tipărită opera integrală a marelui scriitor”. (*V. Alecsandri: Poezii – vol. I-II*).

- Sub titlul de rubrică „În legătură cu unele probleme ale literaturii pentru copii”, Al. Oprea semnează în „Scânteia tineretului” articolul *Dogme abstracte și adevărul vieții*: „În ultimii ani, terminologia articolelor de critică s-a îmbogățit cu asemenea epitete: «copii-bomboană», «copii de zahăr», «copii fondante» etc. etc., care – amenințând să epuizeze lista zaharicalelor de la Comaliment, exprimă indignarea justă a cititorilor împotriva eroilor cu aureolă de heruvimi, dar în fond plicticoși, anoști. Poate mai înainte decât în celelalte sectoare ale literaturii, în literatura pentru copii s-au tras primele focuri contra idealizării personajelor – tendință dăunătoare care constituia un serios obstacol în calea creării unor eroi autentici, vii. Există încă pericolul ca, neînțelegându-se esența fenomenului negativ al idealizării să se cadă în extrema opusă, să se considere drept – tendință idealizantă orice încercare de a prezenta caractere luminoase. În articolul publicat în «Contemporanul»: *Nici cu pete, nici fără pete*, Al. Mirodan, în focul polemicii, trece pe teritoriul literaturii pentru copii – deși domeniul discuției nu era acesta – și ne prezintă printre altele următorul exemplu cras de erou copil superidealizat: un școlar care memorează încântat formule trigonometrice, în vreme ce colegii săi «negativi» bat mingea pe maidan. [...] Discutând despre modul în care trebuie înfățișați copiii în literatură, unii sunt dispuși să vorbească foarte mult despre trăsăturile general-umane ale copilului, despre faptul că el trebuie să se joace,

să fie ștregar. Desigur că a ignora aceste trăsături infantile specifice înseamnă a te situa pe o poziție vulgarizatoare. Nu este însă mai puțin adevărat că nu poți să discuți abstract caracteristicile copilului, rupându-l de o realitate istorică, bine determinată. Copilul din patria noastră – ne referim în special la vârsta mijlocie și mare – nu este totuși identic cu – să spunem – copilul de acum 50 de ani. La noi, ca rod al noii realități istorice, apar în rândul tinerei generații trăsături de caracter care nu puteau apărea în trecut. În patria noastră crește nu numai un copil nou, ci și un cetățean nou. Noi trebuie să ironizăm fără cruțare pe acei scriitori care nu iau în serios copiii, care-și închipuie că pentru a discuta cu ei trebuie să se îmbrace în pantalonăși scurți, să-și dea cu cerneală pe față și să vorbească stâlcit românește. Câtă poezie cuprinde vârsta de trecere de la copilărie la adolescență! Nu este vorba aici numai de romantismul ștregăriilor, ci de romantismul acelei vârste când se plămădește conștiința nouă a unui nou cetățean. [...] E firesc ca în cărțile noastre pentru copii să fie înfățișate și autentice personaje negative – copii ca *Figură* sau *Kvakin*, pentru simplul motiv că altfel nu vor putea fi înfățișați nici *Timur și băieții lui*. În perioada de trecere de la capitalism la socialism există și nu pot să nu existe cazuri negative de copii asupra cărora are influență mediul familiar [sic!] retrograd în care trăiesc, iar literatura pentru copii dacă vrea să fie parte integrantă a întregii literaturi trebuie să fie fidelă adevărului vieții.” (vezi **Anexa**) □ În articolul *Noul, noul, noul*, Cornel Stanca îl critică pe George Stelea, semnatarul rubricii de „Opinii” în primele trei numere pe 1955 ale revistei „Steaua”, printre altele pentru că, într-un comentariu dedicat unui articol despre Eminescu publicat de Ion Vitner în „Gazeta literară”, Stelea amintește „câteva aprecieri greșite” ale lui Ion Vitner despre creația eminesciană, aprecieri făcute acum 6 ani... „De ce a fost nevoie ca pe marginea unui «meritos comentariu» să aduci păreri pe care cercetătorul le-a depășit? Ce s-ar întâmpla dacă, judecând ultimul poem al lui Baconsky din «Gazeta Literară» – poem extrem de reușit, după părerea noastră – i-am aduce aminte de eșecurile sale – *Noaptea în flăcări*, *Balada țăranilor care vând lapte*, mai recent *Ca luna...*? Tocmai disprețul față de dezvoltarea creatorilor noștri, a cercetătorilor noștri, ignorarea progreselor lor, lipsa dorinței de a le susține eforturile – se răsfrâng în asemenea manevre răutăcioase, vanitoase, care nu-s de natură să contribuie la formarea unei atmosfere sănătoase în lumea literară.”

21 iunie

- În „Scânteia”, Georges Soria, corespondentul ziarului la Paris, scrie despre premiera piesei *Nekrasov* a lui Jean-Paul Sartre (*O puternică demascare a antisovietismului*).

23 iunie

- Tudor Vianu publică *Ceva despre arta traducerii*, în „Gazeta literară”: „O bună traducere reprezintă produsul unui echilibru delicat între național și

străin, între felul de a se exprima al limbii în care și din care traduci.” □ La „Cronica literară”, Sorin Arghir comentează drama *Familia Kovacs* de Ana Novak. □ În partea secundă a studiului său *Teoria marxist-leninistă a reflectării și fantezia artistică*, Henri Wald afirmă: „Fantezie creatoare nu înseamnă născocire, ci cunoașterea mai adâncă a lumii, depășirea practicii prin noi generalizări și sintetizări.” □ În același număr este tradusă (din „Voprosi filosofii”, nr. 2/1955) prima parte a articolului *În legătură cu problema rolului estetic și educativ al literaturii sovietice* de V. K. Skatersçikov: „Aprecierea estetică a unei opere de artă este, în primul rând, aprecierea modului în care ea oglindește realitatea, a modului în care sunt înfățișate aspectele ei parțiale în opera respectivă, cât și stabilirea frumuseții sau urâteniei lor, a faptului dacă sunt tragice sau vrednice de o ironizare satirică, aprecierea legăturii estetice dintre artă și realitate.” □ Dumitru Hâncu îl omagiază pe Thomas Mann cu ocazia împlinirii a 80 de ani.

• În „Scânteia”, Camil Petrescu notează câteva gânduri pe marginea Adunării Mondiale a Păcii de la Helsinki (*Cu prilejul Adunării de la Helsinki*): „Poporul român, în elanul lui creator neostoit, vrea pace pentru că vrea să participe la acea întrecere culturală internațională pe care o solicită, în preambulul declarației de la subcomisia dezarmării, întrunită la Londra, delegația sovietică și e gata să participe la orice efortare comună internațională prin care se caută cele mai indicate căi pentru împiedicarea războiului și pentru instaurarea unei păci drepte și trainice în lume.” □ S. Camil inventariază *Literatura R.P. Ungară în țara noastră*.

24 iunie

• În „Contemporanul”, Eugen Luca scrie pe larg despre *Poezia lui Eugen Frunză*, pe baza premisei că „se impune o considerare critică, fie ea chiar succintă, a operei”: „Necesitatea unei atari considerări e cu atât mai utilă cu cât în ultima vreme poezia lui Frunză începe să se cristalizeze, se îmbogățește cu motive noi, versul e mai disciplinat, iar elogiile gratuite pe de o parte, atmosfera defavorabilă ce i se crează de către unii scriitori, pe de altă parte, nu pot decât să-l deruteze”. Studiul va fi continuat în numărul următor al revistei.

• „În legătură cu unele probleme ale literaturii pentru copii”, Mihai Gafița intervine în „Scânteia tineretului” prin articolul *Între joacă și conștiință*: „Eroul pozitiv al literaturii pentru copii, acel model de urmat, trăiește în primul rând prin intensitatea cu care lucrează în sufletul lui, în conștiința lui - și la nivelul înțelegerii lui - ideile mari ale unei epoci, prin modul concret cum el le integrează organic în viața și activitatea sa zilnică, cum le trece în practică. Aceste caracteristici ale eroului pozitiv copil se referă desigur la nivelul de conștiință al personajului literar de vârsta copilăriei (ceea ce nu exclude cătuși de puțin joaca, dar nici nu coboară lucrurile serioase la nivelul jocului copilăresc). Nu este vorba de «eternul copilăriei» în care să existe - ca

stafidele în cozonac - și ancorări în viața de toate zilele a oamenilor mari. De aici rezultă că un element hotărâtor pentru ca eroul copil al literaturii destinată acestei vârste să trăiască, este ca raporturile lui cu oamenii mari să se bazeze nu pe dascăleala acestora către cei mici și nici pe imitarea celor mari de către eroii-copii, ci pe trăirea intensă de către fiecare din cele două generații a problemelor celeilalte. [...] cred că nu e de loc exagerat ca un autor să arate ecurile luptei de clasă în lumea copiilor, și bine au făcut acei care au încercat acest lucru. [...] Un copil de chiabur înrăit nu poate să nu aducă în relațiile cu alți copii atitudini nu doar *imitate* după ale părinților, ci sădite adânc în sufletul său. Imitate, împrumutate – pot fi vorbe, gesturi, formulări, dar sufletul nu se poate imita, împrumuta. Smulși din mediul lor, care-i trage înapoi, care-i duce spre ceea ce se cheamă în literatură personaje negative, astfel de copii pot fi reeducați. Dar literatura nu trebuie să se eschiveze de la zugrăvirea lor, tocmai pentru că, în condițiile noastre, ei există, sunt o realitate concretă, care caută să se opună educației în chip socialist a copiilor, să răspândească exemple proaste.”

25 iunie

- ***O anemie supărătoare*** observă „Scânteia tineretului”, prin pana lui Mircea Andrei, la „Viața Românească”, unde este „evidentă slaba combativitate în ansamblu a sectorului de critic al revistei, față de felurite fenomene nesănătoase din lumea literară – unele manifestări de apolitism, depărtarea de la clocotul fierbinte al contemporaneității, de vulgarizări ale esteticii marxist-leniniste – care mai apar la noi ca rod al influenței ideologiei burgheze.” □ Fănuș Neagu dă schița *Un flăcău din câmpie*.

26 iunie

- În pagina culturală a cotidianului „Munca” se publică povestirea *Zaira* de Miron Runcu și poemele *Cântec de mină* de Sorin Lepa și *Tractorista* de Mircea Micu.
- „România liberă”, fără semnătură, îi trage la răspundere pe autorul Ion Brad și echipa redacțională a „Scânteii tineretului”, pentru tipărirea neavenită a poeziei *La căpătâiul Ilenii*, considerată inadecvată spiritului optimist de viață nouă și total neasortată cu „versurile gingașe ca niște lăcrămioare ale Doinei Sălăjan”, ori cu „strofele lui N. Labiș, viguroase ca lujerii bujorilor”: „Ce o fi căutând jerba funerară de chiparos printre bujori și lăcrămioare? [...] N-are nimeni îngăduința de a împrejmui cu țărui de demarcație câmpul de inspirație al creatorilor, tineri sau vârstnici, și nici nu i-a trecut cuiva prin minte să alcătuiască vreun index cu teme slobode să fie cântate sau cu teme «tabu». Despre sentimentul omului în fața morții au fost scrise multe poezii în literatura noastră clasică de la Eminescu la Topârceanu. [...] Dar în zilele noastre conștiința omului care făurește lumea nouă nu rămâne numai

cutremurată în fața morții omului cântat de Gribacev, ci desprinde din poemul său ideea că oricât de aprige ar fi uneltele morții, ele nu pot să stingă văpaia luminoasă a vieții. [...] Ar fi bine dacă autorul volumului *Cu sufletul deschis* ar scrie ceva mai mult despre miile de «Ilene» și «Ioni» din țara noastră, care pun temei unei vieți noi decât să se lase amețit de parfumul cădelnițelor și de dangătul de prohod al clopotelor. Asupra acestui lucru n-ar fi rău să cugete atât poetul cât și tovarășii care redactează pagina de literatură și artă a «Scânteii tineretului». (*Despre un necrolog în versuri*).

• „Scânteia tineretului” publică cronică de Teodor Mazilu la *Cântece de zi și noapte* de A. E. Baconsky: „Cum se explică răceala unor poezii, caracterul lor vag, searbăd? Spuneam în prima parte a cronicii că A. E. Baconsky e un poet al imaginilor vaste, al noțiunilor, al concluziilor. Dar concluziile nu se pot trage decât în urma unor observații proprii minuțioase, în urma înțelegerii adânci a evenimentelor. Numai în acest fel poetul ne poate dăruia imagini artistice emoționante, nu simple traduceri din limbaj prozaic în limbaj poetic, tot așa cum s-ar traduce din românește în franțuzește. [...] Așteptăm de la E. E. Baconsky o limpezime a limbajului poetic, străduința de a folosi înclinația sa spre imagini vaste, atotcuprinzătoare, pentru a crea adevărate monumente ale oamenilor înaintați, ale acelor drepti și puternici care construiesc socialismul.” (*Frumusețea și răceala marmorei*).

30 iunie

• În „Gazeta literară”, Geo Șerban comentează elogios fragmentele publicate până atunci din *Cronica de familie* a lui Petru Dumitriu: „scriitorul compune o frescă având posibilitatea s-o lărgească neconținut, încât de aci înainte – oricâte cărți va tipări Petru Dumitriu – nu vom mai putea scăpa de acea febră a așteptării, mereu dornici să urmărim, în alte și alte împrejurări, eroii scriitorului și, prin ei, să trăim odată mai mult pasiunile, durerile și marile împliniri ale epocii noastre.” □ La „Cronica literară”, Savin Bratu comentează ultimul volum al lui Mihai Dragomir: „*Struna fulgerelor*, astfel cum a făcut-o să vibreze Mihai Dragomir, e dramatică și emoționată, tocmai pentru că omul cu «fulgerele împletite-n două în jurul frunții» e profund uman, iubind și dușmănind, purtând într-însul dureri și izbucnind optimist spre viitor.” □ În prima parte a articolului său *Pentru noi piese – actuale, combative, frumoase*, N. Moraru propune o soluție pentru a soluționa „rămânerea în urmă a dramaturgiei noastre”: „dramaturgul nu trebuie să fie ruda săracă ce bate la porțile teatrelor. El trebuie să devină *om de teatru* în plinul sens al cuvântului, petrecând mare parte din viața sa creatoare aci, pe culoare, pe scenă, în culise, în sală, în discuții creatoare cu colectivul etc.” □ În același număr al revistei apare partea a doua din articolul *În legătură cu problema rolului estetic și educativ al literaturii sovietice* de V. K. Skaterșcikov: „Frumusețea omului sovietic – constructorul unei vieți noi – este viu întipărită în operele multora

dintre scriitorii noștri și alcătuiește tezaurul cel mai de preț al literaturii sovietice. Taina încântării estetice a eroilor pozitivi din literatura noastră constă în primul rând în profunda veridicitate a caracterelor lor. Această autenticitate nu se datorește numai faptului că majoritatea personajelor pozitive din literatura sovietică sunt luate direct din viață, dar mai cu seamă faptului că cele mai bune trăsături, înaltele calități morale, ai căror purtători sunt – în țara noastră nu sunt proprii astăzi numai unor eroi izolați, excepționali, ci multor milioane de oameni sovietici. Faptul acesta desființează uriașa distanță, prăpastia care exista în arta trecutului între «erou» și «omul de rând» și înzestrează idealul estetic cu marea forță a adevărului vieții perceptibil în mod direct.”

[IUNIE]

- „Iașul literar” conține un text al lui Constantin Ciopraga, care semnează studiul ***Peisajul și portretul în creația lui Calistrat Hogaș***.

- În „Scrișul bănățean”, nr. 2, Lucian Blaga semnează traducerea actului II, scenele I și II, din *Natan Înteleptul* de Lessing, iar Gh. Tomozei traduce *Mormântul haremului* de Adam Mickiewicz. □ Traian Liviu Birăescu recenzează *Brazdă și paloș*, vol. I, de Radu Theodoru (***Romanul unui tânăr scriitor***): „Departate de a se refugia în trecut, scriitorul a înțeles să privească trecutul cu ochii omului care trăiește și luptă în prezent.” □ Liviu Timna scrie despre ***C. Dobrogeanu-Gherea***, Leonard Gavrilu despre ***Victor Vlad Delamarina***.

- „Steaua”, nr. 6, publică poezii de Tudor Arghezi, din ciclul 1907 (*O sută, Lipsesc morminte, Stane, căpitane*) și traduceri de Lucian Blaga din Walt Whitman (*Tinerete, zi, bătrânețe și noapte și Tinerete eu nu mai am*). □ Ion Vlad scrie la aniversarea lui ***C. Dobrogeanu-Gherea***, iar Henri Jacquier despre ***Don Quijote, cel dintâi roman realist european***. □ Cronica literară a lui Florian Potra (***Istoria primului strung românesc***) e dedicată romanului *Orașul de pe Mureș* de Francisc Munteanu: „Odinioară scriitorii au recreat istoria unor bătălii: Waterloo sau Borodino au avut în Tolstoi și în Stendhal evocatori profunzi și fideli, iar războiul de 30 de ani – un viguros analist în Schiller. Astăzi, la noi, în zorii erei socialiste, bătăliile se dau într-un fel deosebit: construirea unei mașini, înălțarea unor hidrocentrale, fertilizarea de țărini sterpe. Și făurirea primului strung românesc a fost pentru clasa muncitoare, pentru poporul întreg o mare bătălie câștigată. Așa s-a născut romanul *Orașul de pe Mureș*. Din consemnarea istoricei bătălii angajate de tehnicienii și muncitorii patriei noastre pentru darea la iveală a primelor strunguri făcute cu propriile puteri.”

- „Tânărul scriitor”, nr. 6, publică poezii de Tudor Arghezi (*Instigatorul, Coconul Alecu*), Geo Dumitrescu (*Mult mă miră*), Petre Ghelmez (*Despărțire de sat*) ș.a.. □ Romul Munteanu pledează ***Pentru reeditarea lui Pavel Dan***: „În

Pavel Dan, atât Slavici cât și Agârbiceanu și Rebreanu au un strălucit continuator. Povestitorul vieții țăranilor de pe «Câmpie» se situează cu cinste alături de cei mai de seamă realiști critici români dintre cele două războaie mondiale.” □ Valeriu Râpeanu recenzează *Serile cu Moș Nichifor și Povestea bradului*, publicate de Cezar Drăgoi în 1953: „Cele două volume pot fi integrate unui ciclu mai amplu, care ar forma în intenția autorului o cântare în versuri a codrului. [...] Cezar Drăgoi a reușit cu mijloacele artistului să realizeze acea îmbinare dorită și discutată între educativ și artistic. De fapt, prin cartea lui Cezar Drăgoi copiii capătă cunoștințe despre gotca (înfățișare, timpul în care se vânează), ciocănitore, sau necesitatea păstrării cuiburilor de păsări, despre haiduci și vitejia lor etc.” □ Lucian Raicu comemorează *150 de ani de la moartea lui Friedrich Schiller*. □ Leonard Gavrilu semnează textul *Să îndrumăm cu grijă pe viitorii critici literari*, publicat cu mențiunea „În ziua de 15 mai 1955 a avut loc în Timișoara consfătuirea cercurilor literare din regiune”: „În activitatea lor, cercurile literare trebuie, cred, să pună accent pe descoperirea talentelor de tineri critici, să le încurajeze și să le educe. La ședințele lor, să discute măcar tot atâtea recenzii și articole de critică literară câte poezii și lucrări în proză luate la un loc. Talentul de critic literar trebuie dezvoltat în mod serios încă de timpuriu și trebuie avut în vedere că în critică, poate mai mult decât în oricare alt sector literar, cultura temeinică este un factor indispensabil, criticul care nu cunoaște bine literatura țării sale, care nu are suficiente cunoștințe de literatură universală, care nu posedă cunoștințe adânci de marxism-leninism, nu va face mare lucru. [...] Aș vrea să mai discut o chestiune legată de critica literară. Acestei chestiuni i s-a acordat o mare atenție și la Congresul al doilea al scriitorilor sovietici. [...] E vorba de tendința unora de a se lega doar de lipsurile și greșelile operelor literare, atingând părțile realizate, calitățile doar în mod protocolar. [...] O astfel de critică seamănă însă mai mult cu bârfeala. O astfel de critică – după câte am aflat – mai are mare trecere în cercurile noastre literare!” □ Între câteva *Epigrame* publicate la secțiunea *Să ne spunem cuvântul!*, două sunt semnate Păstorel și adresate Titei Chiper: „Când lucrezi pe șantier/ Și te afli la strâmtoare,/ Dacă iscălești Chiper/ Pune... și puțină sare.” (*Sfat tovărășesc*).

• „Viața Românească” (nr. 6) publică un grupaj de poeme din ciclul arghezian 1907 (*Cuvânt înainte; Pe răzătoare; Dudaia; Sonet; Cuconul Alecu [1-4]; Doină; Doină din frunză; E avocat; O răzbunare; Cauza cauzelor*). □ Tot în acest număr începe publicarea romanului *Moromeții* de Marin Preda. □ Din partea beletristică, mai sunt de reținut „*Atențiune, copii!*” (piesă în trei acte) de Lucia Demetrius, poemele semnate de Petre Solomon (*Oglinda; Gunoierul; Printr-o vitrină; Domnul cu cățel*) și Demostene Botez (*Inimii mele; Împăcare; Ștafeta generațiilor*) și grupajul satirico-pacifist *Europa* al lui Walt Whitman (trad. Mihnea Gheorghiu). □ În contextul discuțiilor privind „moștenirea” critică a lui G. Ibrăileanu, Eugen Campus semnează articolul *Ibrăileanu și teo-*

ria selecției artistice, menit a stabili asemănările și diferențele dintre ideile fostului teoretician poporanist și doctrina marxist-leninistă. „Meritul de seamă” al criticului este considerat a fi faptul că a intuit corect defectele soluției gheriste și că, departe de a fi văzut în ea „un punct final”, a tratat-o ca pe o „problemă deschisă”. Eugen Campus insistă asupra articolului **Literatura și societatea** (1912), condamnând – în baza psihologiei marxiste – reminiscentele idealiste din opera criticului ieșean, îndeosebi faptul că, identificând just existența unor „elemente innăscute” („temperamentul”) în personalitatea scriitorului, Ibrăileanu „acorda acestor elemente o importanță excesivă, minimalizând, în egală măsură, influența mediului social”. În ultimă instanță, poziția criticului ieșean „duce direct la antipodul punctului de vedere marxist. Căci a afirma că până și concepțiile depind de temperament înseamnă a nega în ultimă instanță însăși teza marxistă despre bază și suprastructură.” Cu toate acestea, criticul „căuta în mod cinstit o soluție valabilă, materialistă”, iar „ideile lui Ibrăileanu în această privință se acoperă parțial cu pozițiile marxiste în problema raportului dintre societate și personalitățile excepționale”. Eroarea fostului director al „Vieții românești” este că nu și-a dus până la capăt această viziune: „Marea greșeală a lui Ibrăileanu a fost că, pentru a ieși din dilema celor două poziții «extremiste», așa cum le concepea el, criticul s-a îndepărtat de pozițiile marxiste.” Însă, în ciuda acestor limitări, problemele ridicate de ideologul poporanist sunt „vii și astăzi” și „chiar din greșelile, destul de numeroase și grave, închise în teoria selecției, avem ce învăța”. □ În articolul **Povestitorul vremurilor noastre**, Petru Dumitriu îl omagiază pe Mihail Șolohov cu ocazia împlinirii vârstei de 50 de ani: autorul subliniază succesul prozatorului sovietic în patria natală, dar și în Occident, insistând asupra volumelor *Pe Donul liniștit* („operă monumentală”, „o mare epopee a oamenilor simpli”, cu un sens „profund constructiv”) și *Pământ desțelenit* (roman ce prezintă „o importanță deosebită pentru literatura sovietică și pentru orice literatură care merge pe drumul realismului socialist”). □ Tot în acest număr, Lucian Raicu comentează romanul *Frații* de Konst. Fedin, iar R. Petrescu recenzează povestirile lui Titus Popovici, a căror calitate „se impune de la început”.

IULIE

1 iulie

• „România liberă” anunță la pagina întâi **Deschiderea expoziției „Eminescu între contemporani”**: „Joi la amiază, la Casa Scriitorilor, a avut loc deschiderea expoziției «Eminescu între contemporani», organizată de Biblioteca Academiei R.P.R. împreună cu Uniunea Scriitorilor din R.P.R.. Expoziția prezintă un bogat material documentar privind viața și creația lui Eminescu, material pus la dispoziție de Biblioteca Academiei R.P.R.. În vitrine

și panouri se găsesc expuse fotografiile de familie ale lui Eminescu, numeroase fotografii înfățișându-l pe Eminescu și pe prietenii săi Alecsandri, Creangă, Slavici, Caragiale, Veronica Micle, Vlahuță și Dobrogeanu-Gherea, fotomontaje din presa timpului și din presa de după 23 August cu articole despre Eminescu, ediții vechi și noi din opera marelui poet. Expoziția prezintă de asemenea și unele piese care nu au mai fost expuse până acum, masca mortuară a poetului luată de sculptorul Filip Martin, opere și fotografii dedicate poetului sau opere ale contemporanilor săi. La deschiderea expoziției au participat numeroși reprezentanți ai instituțiilor culturale, scriitori, critici, studenți, oameni ai muncii. Cu acest prilej au luat cuvântul acad. Barbu Lăzăreanu și criticul Ion Vitner”. (Agerpres).

6 iulie

- În „Munca”, Mihai Gafița recenzează favorabil volumul secund al romanului *Un om între oameni* de Camil Petrescu: „Camil Petrescu ne-a redat în romanul său chipul viu al lui Bălcescu, impresionant prin figura sa de gânditor materialist, de revoluționar consecvent, organizator cu mare pătrundere a etapelor și mersului revoluției, om de stat clar-văzător. Ceea ce filosofia și istoria ne-au spus despre Bălcescu în chip teoretic, Camil Petrescu ne-a dat în ciclul său, *Un om între oameni*, la un nivel de înaltă artă: Bălcescu a fost un om care și-a închinat viața și lupta celor mulți.”

- „România liberă” publică lista nominală (publicată și în „Scânteia” din 7 iulie) a noilor membri onorifici, titulari și corespondenți ai Academiei R.P.R.: „VIII. Secția de științe istorice, știința limbii, literatură și artă – Membri onorifici: Ion Agârbiceanu, Petre Antonescu; Membri titulari: Emil Condurachi, David Prodan, Constantin Daicoviciu, Andrei Oțetea, Lotar Rădăceanu, Alexandru Graur, Geo Bogza, Dumitru Panaitescu-Perpessicius, Tudor Arghezi, Cezar Petrescu, Duiliu Marcu, Tudor Vianu, Mihail Jora, Camil Ressu, Iosif Iser, Zaharia Stancu, Mihai Beniuc; Membri corespondenți: Ion Nestor, Alexandru Philippide, Ștefan Pașca, Sabin Drăgoi, Boris Caragea, Cornel Medrea, Constantin Baraschi, Istvan Nagy, Eugen Jebeleanu, Eusebiu Camilar”. (*Alegerea de noi membri ai Academiei R.P.R.*). □ În aceeași pagină, sunt rezumate intervențiile care au decurs în special din raportul lui Traian Săvulescu, președintele în exercițiu al Academiei, cu ocazia Sesiunii generale (*Discuții pe marginea comunicării președintelui Academiei R.P.R. și a corapoartelor*): „Acad. Iorgu Iordan a vorbit despre problema tinerelor cadre de colaboratori științifici, semnalând o serie de lipsuri în recrutarea și pregătirea noilor cadre la Institutul de Lingvistică al Academiei R.P.R.. Vorbitorul a arătat unele deficiențe în redactarea publicațiilor Academiei R.P.R.. [...] Acad. G. Călinescu, directorul Institutului de Istorie Literară și Folclor, a criticat felul în care coraportul a cuprins activitatea Institutului de Istorie Literară și Folclor; vorbitorul s-a ocupat de problema recrutării și creșterii colaboratorilor institutului, precum și de alte probleme ale Institutului

de Istorie Literară și Folclor. [...] Acad. Alex. Rosetti a vorbit despre necesitatea extinderii bazei de cercetări a Institutului de lingvistică al Academiei R.P.R., indicând profilul Institutului de fonetică, pe care specialiștii din țara noastră îl propun spre înființare”.

7 iulie

• În „Gazeta literară” apare grupajul de versuri *Rapsodie europeană* de Veronica Porumbacu. □ La „Cronica literară”, M. Gafița recenzează *Poarta furtunilor* de Eusebiu Camilar, „o carte care, pentru literatura noastră, destinată unor mase largi, pentru scriitori și pentru editură – reprezintă un succes”. □ În articolul *Care este opinia tov. M. Novicov?*, Mihail Petroveanu polemizează cu cronica la piesa *Furtună în cancelarie* de Vera Călin și Silviu Iosifescu: „suntem de părere că tov. M. Novicov nu a adus în cronica sa vreun serviciu nici autorilor, pe care – luându-le cu o mână ce le dă cu alta – i-a apărat ca funia pe spânzurat, nici criticii, și cu atât mai puțin cititorilor care cer interpretărilor literaturii atitudinii neechivoce, constructive”. □ În același număr N. Moraru își încheie articolul *Pentru noi piese – actuale, combative, frumoase*: „În zilele noastre a crea opere din actualitate înseamnă în primul rând a avea capacitatea de a sesiza din viață și a susține cu pasiune *noul*, de a dezvălui ceea ce îi împiedică mersul înainte, de a-l ajuta cu mijloacele artei să învingă. Acesta e rostul dramaturgiei noastre, rostul primordial al teatrului nostru. Numai așa se poate îndeplini sarcina de educare a oamenilor muncii în spiritul luptei entuziaste, pasionate, dârze pentru socialism și pace.”

• La rubrica „În legătură cu unele probleme ale literaturii pentru copii”, din „Scânteia tineretului”, Ion Hobana scrie despre *Specific și eroi*, polemizând cu Gica Iuteș care pledase pentru „reducerea vieții în complexitatea ei la un mic univers al copilului” – teorie „propovăduită [...] de către literatura burgheză pentru copii. [...] redacțiile Editurii Tineretului și publicațiilor pentru copii sunt încă năpădite de materiale care încearcă tocmai să reducă viața complexă a zilelor noastre la un mic univers botanic și zoologic, destinat să adăpostească niște copii fără identitate socială, atemporală și spațială. Nu «micul» ci «marele univers» se deschide în fața copiilor noștri, care nu mai sunt legați la ochi în fața marilor probleme ale realității contemporane. Tendința noastră este de a oglindi în literatura pentru copii întreaga complexitate a vieții înarmându-i pe cititori cu cunoașterea fenomenelor care se petrec în întreaga noastră societate. Este adevărat că această tendință s-a manifestat până acum cu destulă timiditate. Chiar atunci când scriitorii încearcă să înfățișeze aspecte ale conflictelor ascuțite din realitate, ei se feresc parcă să aducă aceste aspecte pe prim plan. Lupta de clasă se petrece undeva în afara sferei de interese a copiilor, iar dușmanul de clasă apare (atunci când apare) nu ca un om viu, ci ca o marionetă mișcată de sfori invizibile. [...] cum trebuiesc înfățișați în literatură copiii cu trăsături negative, chiar precumpănitoare la un moment dat?

Realitatea noastră oferă scriitorului aspecte complexe ale perioadei de trecere de la capitalism la socialism. Articolele precedente au arătat că la unele cazuri copilul poate primi o educație contradictorie din partea elementelor care-l influențează – școala, organizația de pionieri și familia. El poate ajunge în anumite împrejurări chiar o unealtă – nu pe deplin conștientă – a dușmanului de clasă. Scriitorii pentru copii au datoria să nu închidă ochii în fața acestui fenomen ci să-l oglindească cu curaj în cărțile lor. Aici însă intervine o netă diferențiere între atitudinea față de dușmanul de clasă și copilul aflat sub influența lui. Noi nu ne punem problema educării sau reeducării dușmanului de clasă; îl înlăturăm sau îl distrugem, dacă se ridică împotriva puterii populare. Dar pentru copil trebuie să ducem o luptă înverșunată să-l smulgem de sub influența nefastă a mediului familiar [sic!] dușmănos vieții noi – atunci când el trăiește într-un asemenea mediu - și să-l îndreptăm pe calea muncii cinstitute.”

9 iulie

- „Scânteia tineretului” publică fragmente din proza *Plugurile* de Ion Lăncrănjan, răsplătită cu premiul I în cadrul „concursurilor naționale de creație literară și de artă plastică desfășurate în cinstea celui de al V-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților pentru Pace și prietenie de la Varșovia”. Este publicată, de asemenea, poezia *Meditație* de Ion Brad (mențione).

10 iulie

- Reporterul „României libere”, D. Tabacu, stă „de vorbă” cu academicienii nou-aleși, Iosif Iser, Marius Nasta, Zaharia Stancu, Mihai Beniuc. Interveniunile apar în grupajul intitulat generic *O înaltă prețuire*. „Vestea alegerii ca membru titular al Academiei R.P.R. l-a găsit pe scriitorul Zaharia Stancu în plină muncă de creație. De pe masa lui de lucru manuscrisele au început să ia drumul editurilor. Vi-l mai amintiți pe Darie din romanul *Desculț*? În curând îl vom putea urmări din nou în romanul *Zi de vară*, continuarea ciclului *Desculț*. Până la 1 ianuarie librăriile vor găzdui câteva cărți noi ale scriitorului Zaharia Stancu. Proiectele scriitorului sunt strâns legate de mulțumirea pe care i-a prilejuit-o alegerea la Academie. – Socotesc că prin alegerea mea – ne-a declarat scriitorul Zaharia Stancu – ca membru titular al Academiei R.P.R. mi s-a făcut o deosebită cinste. Această alegere face să crească răspunderea mea de scriitor. De aceea mă voi strădui să lucrez mai mult și mai bine... De asemenea mă voi strădui să lucrez cu multă râvnă în secția din care fac parte. Apoi scriitorul ne vorbește despre cărțile care îi vor apare. La Editura pentru Literatură și Artă vor apare două volume de publicistică, cuprinzând articole apărute între cele două războaie mondiale. – Primul volum va fi intitulat *Sarea e dulce* și va cuprinde articole scrise între anii 1934 și 1937. Cel de al doilea volum va fi intitulat *Domnia cefelor de taur* cuprinzând articole politice și

pamflete scrise între anii 1937-1940. De asemenea romanul *Zi de vară* a cărui acțiune se desfășoară cam prin anul 1926. – Aș vrea să vă întreb în ce stadiu se află romanul dumneavoastră *Eftimie Croitoru*? – Lucrez de doi ani la el și acum îi fac ultimele corecturi. Asupra titlului încă nu m-am fixat. Poate se va numi *Eftimie Croitoru* sau poate se va intitula *Romanul unui soldat*. Scriitorul Zaharia Stancu a rămas pe gânduri... Desigur se gândește la alte proiecte. Parcă ne-a ghicit întrebarea. – Într-un viitor apropiat – ne spune el – voi termina și un amplu roman, la care lucrez de mult, despre colectivizarea agriculturii”. (**Răspunderea de scriitor**). [...] „Pe poetul Mihai Beniuc l-am găsit la Uniunea Scriitorilor. Proaspătul academician a ținut să precizeze de la început cum apreciază alegerea lui în înaltul for de cultură al țării. – În orice caz nu prin prisma eternității... Am primit vestea ca o dovadă de mare încredere ce mi s-a acordat. Așa că proiectele mele sunt simple. Să muncesc mai departe în domeniul meu, să-mi pun toată capacitatea în slujba unei arte legate de popor. Eu cred că noi scriitorii avem datoria să ne intensificăm activitatea pentru valorificarea moștenirii literare, pentru a oglindi în veridice imagini artistice realizările noi din țara noastră. În acest sens văd și sarcina scriitorilor care au fost aleși ca membri ai Academiei. Academia Republicii Populare Române se deosebește în mod esențial de vechea academie. Ea are scopul de a ridica nivelul de viață al oamenilor muncii din țara noastră, căutând să contribuie la rezolvarea practică a problemelor pe care le ridică viața de zi cu zi. – Aș vrea să ne spuneți la ce lucrați în momentul de față. – Lucrez la un poem despre Păcală și la un poem epic despre un tânăr tractorist. – Proză pregătiți ceva? – Da, lucrez la un roman amplu a cărui acțiune se situează în timpul războiului. Acestea sunt lucrările mai mari pe care le pregătesc. În legătură cu activitatea mea la Academie mă voi strădui să muncesc pe linia problemelor de limbă literară, să-mi dau contribuția la publicațiile de specialitate ale Academiei și să țin un mai strâns contact cu Institutul de Folclor. Acestea sunt câteva dintre angajamentele pe care mi le iau, conștient fiind de răspunderea ce îmi revine ca membru titular al Academiei Republicii Populare Române”. (**În slujba unei arte legate de popor**). □ Teodor Vârgolici scrie o recenzie la Ion Marin Sadoveanu, *Sfârșit de veac în București*, „apărut în 1944 și retipărit recent de E.S.P.L.A.”: „În esență, romanul oglindește procesul de destrămare a boierimii nobiliare și de ascensiune rapidă a burgheziei, proces caracteristic epocii descrise de autor. [...] Ion Marin Sadoveanu reușește să prezinte figura lui Iancu Urmatecu în toată urâciunea ei morală, tocmai prin reliefarea contrastului dintre realitate și aparență, dintre fapte și vorbe, dintre atitudinea afișată de ochii lumii și cea manifestată în umbră. Și prin aceasta sugerează tocmai trăsăturile specifice burghezului, lașitatea, parvenirea ambițioasă, fără scrupule, urmărirea aurului, a luxului și dezmățului. [...] Romanul *Sfârșit de veac în București*, prin conținutul lui realist, prin măiestrită sa realizare artistică, este pentru cititor o

carte interesantă și instructivă” (*Ion Marin Sadoveanu: Sfârșit de veac în București*).

13-21 iulie

● Se desfășoară, la sediul C.C. al P.M.R., o conferință a Uniunii Scriitorilor, organizată, la cererea repetată a unor membri ai breslei, de câțiva dintre exponenții politici ai momentului: Gh. Apostol, I. Chișinevschi, Leonte Răutu, Constanța Crăciun și Pavel Țugui. Întâlnirea, desfășurată pe parcursul a șase zile, a rămas în totalitate secretă, presa vremii neconsemnând nimic în legătură cu acest eveniment și cu discuțiile purtate atunci. Stenogramele Conferinței, păstrate în arhiva secretă a partidului, au fost publicate abia în anul 2006, într-un volum din care extragem și această sumară informație.¹ La dezbateri au participat aproximativ 60 de scriitori, între ei aflându-se M. Beniuc, Z. Stancu, Cicerone Theodorescu, Eusebiu Camilar, V. Em. Galan, Maria Banuș, Aurel Baranga, Dan Deșliu, M. Davidoglu, Eugen Jebeleanu, Traian Șelmaru, Paul Georgescu, Ion Mihăileanu, Ion Vitner, Eugen Frunză, Petru Dumitriu, Al. Jar, Ov. S. Crohmălniceanu, M. Novicov, Veronica Porumbacu etc. În general, intervențiile consemnate în stenograme și publicate în volumul citat dau impresia unor răfuieli situate sub semnul acoperitor al principiilor vremii: clarificările ideologice, pericolul estetismului/formalismului, abuzul de putere al unor scriitori cu funcții în Uniune și cu autoritate în cadul organizației etc.

13 iulie

● În „Scânteia”, L. Tismăneanu recenzează *V.I. Lenin: Despre alianța dintre clasa muncitoare și țărănime*.

14 iulie

● „Gazeta literară” trage câteva *Concluzii la discuția despre poezie*: „Principala problemă la care au răspuns poeții noștri în clipa de față este: ce poezie ne trebuie? Care este poezia iubită de masele largi de constructori ai socialismului, apropiată sufletului lor? Care poezie răspunde mai bine frământărilor și năzuințelor oamenilor muncii din țara noastră? [...] Ne trebuie poezia care izvorăște din realitățile construirii socialismului, din viața oamenilor lui, le cântă izbânzile, denunță și combate cu vigoare pe dușmanii lor. Poezia noastră trebuie să răspundă mai amplu și mai operativ la problemele actualității. Legătura directă cu viața, în scopul de a ajuta concret construirii socialismului, oglindirea complexă a acestor realități, a succeselor și a piedicilor pe care le avem de trecut, acestea constituie problema centrală a poeziei noastre în momentul actual. [...] Drumul ascendent al poeziei noastre

---

¹ „Conferința (secretă) a Uniunii Scriitorilor din iulie 1955, Ediție alcătuită de Mircea Coloșenco, Cuvânt înainte de Pavel Țugui, Editura Vremea, București, 2006

n-ar fi cu putință dacă poeții n-ar duce o luptă susținută împotriva tendințelor și influențelor care încearcă să frâneze dezvoltarea către culmile realismului socialist. [...] Ocolirea temelor centrale, apolitismul secătuiesc poezia de vigoare realistă, îi taie aripile, îi dau o viziune înghețată, care nu pătrunde la inima cititorului. Ignorarea și nepăsarea față de realitate, față de vibrația sufletească a oamenilor muncii prinși în clocotul muncii cotidiene, absența la chemarea marilor mulțimi, reveria transportată la distanțe cosmice sau ghemuită în penumbra unor sterile frământări intime, nu acestea stau la baza adevăratei poezii. Astfel de tendințe și manifestări trebuiesc combătute fără cruțare, pentru a deschide drum larg înfloririi nezăgăzuite a talentului.” □ În același număr apare partea a treia din articolul **În legătură cu problema rolului estetic și educativ al literaturii sovietice** de V. K. Skaterscikov. □ Petru Dumitriu publică bucata *În larg*, un fragment din ediția a II-a, revăzută, a romanului *Pasărea furtunii*.

• În „Munca”, Eugen Pop scrie despre **Chipul muncitorului zilelor noastre oglindit în romanul Pavel Dogaru** (de Dan Costescu): „Prin Pavel Dogaru scriitorul a creat un erou pozitiv care va fi îndrăgit de cititori, pentru cinstea și curătenia lui sufletească, pentru dragostea lui față de muncă și învățătură, pentru visurile lui întraripate de viitor.”

• În „Scânteia”, M. Ralea, „membru al delegației poporului român la Adunarea Mondială a Păcii de la Helsinki”, formulează o sinteză sub titlul **De la Helsinki la Geneva**. Printre altele sunt amintite „unele particularități ale dezvoltării țării noastre în ultimul deceniu. *O primă particularitate*. Schimbările epocale care s-au produs în țara noastră sunt rezultatul ridicării la activitate politică a maselor largi ale poporului român și al voinței lor liber exprimate. Într-o țară în care politica a fost decenii de-a rândul apanajul unui număr restrâns de privilegiați, acum ea este făcută de cele mai largi pături, care au în mână lor puterea de stat și care se simt stăpâne la ele acasă. Este limpede că nici o putere din lume nu ar putea anula această esențială cucerire democratică. *A doua particularitate*. Pământul, care aparținea unui mic număr de moșieri, aparține acum celor ce-l muncesc; fabricile sunt ale poporului muncitor, bogățiile țării au devenit bun al poporului român. Cum ar accepta poporul român ca cineva să pună în discuție aceste cuceriri ale lui? *A treia particularitate*. O dată cu trecerea la regimul de democrație populară, poporul român și-a cucerit independența și suveranitatea națională. Starea de dependență față de puterile străine din trecut a ținut în loc dezvoltarea economică și socială. În scurtul timp de când suntem stăpâni la noi acasă, am obținut succese care n-ar fi fost cu putință în trecut. Poate să-și închipuie cineva că poporul român ar consimți o atingere a dreptului său la independență națională? În obținerea acestor succese au jucat un rol important relațiile de prietenie și colaborare cu Uniunea Sovietică, care se întemeiază pe principiile egalității în drepturi, respectului, suveranității și independenței naționale,

neamestecului în treburile interne. Este absurd să se creadă că Uniunea Sovietică ar putea să se clintească câtuși de puțin de la aceste principii, de care se călăuzește invariabil în politica sa externă. Schimbările ce s-au produs în viața poporului român au dus la însemnate schimbări în conștiința sa: s-au consolidat demnitatea poporului, sentimentul dragostei de libertate, s-au dezvoltat patriotismul, mândria pentru cuceririle obținute, s-au întărit sentimentul că poporul – muncitorii, țăranii, intelectualii, toți acei care iubesc patria – formează o familie unită, care-și făurește prin eforturile comune ale tuturor membrilor ei un viitor fericit. Această unitate indisolubilă dintre popor și regimul său democratic reprezintă o forță de nezdruccinat.”

15 iulie

- „Contemporanul” anunță *Alegerea Prezidiului Academiei R.P.R. și Alegerea de noi membri ai Academiei R.P.R.*

- *Să îmbunătățim activitatea culturală în centrele muncitorești!*, îndeamnă editorialul din „Scânteia”. □ V. Em. Galan semnează prima parte din foiletonul de evocare istorică *Acum 25 de ani – Cronică 1930* (partea a II-a pe 16 iulie, partea a III 17 iulie).

16 iulie

- În „Scânteia” Geo Bogza reflectează post-Helsinki la *Cât sunt de puternice forțele păcii!*.

- „Scânteia tineretului” publică articolul *Probleme specifice* de Sonia Larian, „în legătură cu unele probleme ale literaturii pentru copii”: „cred că există un specific al literaturii pentru copii. Mai cred că el nu constă în rolul ei educativ special, dar nici că acest specific s-ar reduce la simpla accesibilitate. De îndată ce am concepe latura educativă a literaturii pentru copii nu ca fiind un corolar al ei, ci ca pe un element „în plus”, care se „adaugă”, literatura ar înceta de a mai fi literatură. [...] Literatura pentru copii pretinde din partea cititorului o anumită amnezie: vorbindu-o copilului de trei ani despre vacă, acesta va trebui să uite că a văzut, în viața sa, o mic de cinci sute de vaci: descriind un circ, va trebui să uite că a mai fost la circ de vreo patruzeci de ori în viața sa și va trebui să-și închipuie că tot ce vede îi apare atunci în fața ochilor pentru întâia oară. Nu e vorba deci numai de respectarea particularităților de vârstă ale eroilor, în ceea ce vorbesc sau fac ei (căci asta e o problemă generală a literaturii) ci de o întreagă viziune, de o optică specială a scriitorului. Conform acestei viziuni, provenind din sentimentul ineditului, zilele sunt mai lungi, cerul mai albastru iar micile incidente devin bucurii imense ori catastrofe. E o lume în care tonurile pale s-au transformat în culori vii.”

17 iulie

- „România liberă” anunță la rubrica „Note” inaugurarea Colecției „Luceafărul”: „Editura de Stat pentru Literatură și Artă a inaugurat recent o

nouă colecție, merită să pună la îndemâna publicului cititor, la prețuri populare, scurte lucrări ale prozatorilor noștri contemporani. Sperăm că noua colecție intitulată «Luceafărul» va deveni în curând un prieten al cititorilor ca și al scriitorilor noștri, unul dintre rosturile ei fiind și acela de a stimula dezvoltarea genului scurt, de care literatura noastră nouă duce încă mare lipsă. Două volume din această colecție au și apărut. Un fruntaș al prozei noastre, Petru Dumitriu, și un tânăr talentat, Francisc Munteanu, și-au dat prima contribuție «Luceafărului»: *Focul nestins* și *Scrisoare*. Așteptăm pe curând un volum de povestiri intitulat *Ură personală*, semnat de un prozator de dată foarte recentă: poetul Mihai Beniuc. În speranța că și alți prozatori (și poate poeți) vor sprijini această meritorie inițiativă a Editurii de Stat pentru Literatură și Artă, urăm colecției viață lungă și prieteni cât mai mulți”.

21 iulie

• În „Gazeta literară”, Savin Bratu semnează editorialul *Pasiune pentru viața de astăzi*: „Trebuie să depășim faza de dibuire în oglindirea noului, pentru a deschide drum liber capodoperei. [...] Adevărata pasiune a noului nu este altceva decât dragostea aprinsă pentru viața pe care o trăim. [...] Literatura noastră încă nu oglindește acest tumult al transformărilor revoluționare din viața noastră, în amploarea sa generală, multilaterală. Pasiunea noului, dragostea pentru această viață a *noastră*, trebuie să descopere zi de zi și ceas de ceas pulsațiile *noului*, care răzbate și învinge.” □ Silvian Iosifescu face câteva precizări *Cu privire la Delavrancea*: „La Delavrancea [...], contradicțiile sunt mai îndelungate [decât la Coșbuc – n.n.] și pătrund adânc în substanța operei. Încă din primele foiletoane și apoi din nuvelele publicate după 1880, protestul social vehement coexistă sau e exprimat chiar cu mijloacele naturalismului. După cum alături de accentele generoase ale unui romantism al afirmării, progresist, care va domina mai târziu în trilogia istorică, întâlnim teoretizarea evadării în vis specifică romantismului retrograd.” □ La „Cronica literară”, Valeriu Râpeanu comentează romanul *Pavel Dogaru* de Dan Costescu. □ Lui Victor Tulbure i se publică grupajul *Vară fierhinte*. □ În același număr apare partea a patra din articolul *În legătură cu problema rolului estetic și educativ al literaturii sovietice* de V. K. Skaterșikov.

24 iulie

• „Scânteia” anunță *Încheierea lucrărilor conferinței de la Geneva*. □ La rubrica „Din carnetul scriitorului”, Eugen Frunză are schița-reportaj *Daruri*. □ În articolul *Capitolul bibliotecilor refăcute*, Geo Bogza evocă reconstrucția întreprinsă de polonezi după sfârșitul războiului. □ **COMUNICATUL Direcțiunii Centrale de Statistică de pe lângă Consiliul de Miniștri al RPR cu privire la îndeplinirea planului de stat pe trimestrul II 1955** informează la secțiunea *VIII. Acțiuni social-culturale*: „Fondul de cărți la sate în bibliotecile

căminelor culturale, caselor de citit, colțurilor roșii din G.A.C. și al bibliotecilor sătești este în continuă creștere, ajungând la sfârșitul semestrului I 1955 la aproape 10 milioane volume.”

28 iulie

• În „Gazeta literară”, Georgeta Horodincă subliniază **Importanța generalizării ideologice și artistice**, ilustrând-o prin *A venit un om* de Francisc Munteanu: „de ce tocmai în acțiunile care [...] ar fi trebuit să releve în persoana lui Mihai Bochiș elanul, abnegația în muncă, seriozitatea și partinitatea activistului eroul ne apare fad și semnificativ? Oare nu tocmai din pricină că autorul a înțeles în mod greșit că umanizarea personajului se poate obține numai prin crearea unor complicații sentimentale și nu prin zugerăvirea atentă a eroului în manifestările sale variate care-i pot releva un conținut sufletesc bogat, în relațiile sale de muncă, în activitatea sa obștească? Noi credem că din această pricină. □ La „Cronica literară”, V. Mândra comentează *Pagini din trecut* de Tudor Arghezi: „Cartea aceasta, alcătuită din articole de gazetă, scrise cu câteva ore înainte de a vedea lumina tiparului, nu se poate citi cu sânge rece. Ea implică aderențe și incită la ură. Paginile cărții povestesc despre trecut, despre vremuri care au dispărut la noi pentru totdeauna. Dar aceste pagini sunt încă înfierbântate de pasiunea cuceritoare a bătăliei împotriva omului muncitor, a celui om care a făurit măreția pământului și a știut să devină stăpân pe destinul său, într-o țară care i-a aplicat suferindului domn Ubibene diagnosticul crud al istoriei.” □ Nicolae Ionescu semnează evocarea ***Cu bine, domnule Creangă!***. □ În același număr, Veronica Porumbacu scrie despre ***Datoriile uceniciei literare***: „Ca să vorbești despre fiii timpului nostru trebuie să fii tu însuși un asemenea fiu”.

• În „Scânteia” Constantin Chiriță prezintă câteva „însemnări dintr-o întreprindere” („o fabrică de motoare electrice din Timișoara”) – ***Cele mai simple fapte***.

29 iulie

• Tudor Arghezi publică, în „Contemporanul”, tableta ***O amintire***.
• În „Scânteia” M. Petrescu recenzează ***Mao Tze-Dun – Opere alese (vol. 2)***, găsind aici „un exemplu strălucit de aplicare creatoare a marxism-leninismului, de fidelitate neabătută față de atotbiruitoarea învățătură a lui Marx, Engels, Lenin, Stalin.”

30 iulie

• În „Scânteia tineretului”, cu ocazia proximalului Festival Mondial al Tineretului și Studenților de la Varșovia, acad. C.I. Parhon adresează ***Calde urări întâlnirii tinereții***, iar Cezar Petrescu vorbește despre ***Mesajul tineresc al păcii și prieteniei***.

31 iulie

• Sub genericul *Cântăm Festivalul* (Mondial al Tineretului), „Scânteia tineretului” publică poezii de Violeta Zamfirescu, Horia Aramă, Rusalin Mureșan, Ștefan Iureș, Ion Brad.

[IULIE]

• În „Iașul literar” apar două schițe de Otilia Cazimir: *La microfon, S-o spânzurat tătuca*. □ La rubrica „Studii și cronici”, Al. Andriescu și C. Macarevici semnează studiul *Despre traducerea poetică*, unde se compară traduceri mai noi din *Faust* (realizate de I. Iordan și L. Blaga) cu acelea din perioada interbelică: „Comparând cele două traduceri recente ale lui Faust în românește, trebuie să subliniem înclinația lui Lucian Blaga, criticată de Tudor Arghezi în *Veac Nou*, de a traduce, uneori, excesiv de fidel. [...] Ținem să accentuăm că versiunea poetului clujean este departe de traducerea literală. Tălmăcitorul intervine, ori de câte ori crede că e necesar, substanțial în textul original, cu imagini noi sau modificate, și câteodată chiar cu versuri în plus, păstrând, totuși, cu rare excepții, fidelitatea de sens și de ton cerută de Al. Philippide. Aceasta face ca traducerea lui Blaga să aibă merite remarcabile. Mai grave ni se par lipsurile traducerii semnate de Ion Iordan, izvorâte, mai totdeauna, din îndepărtarea, în urma nejustei înțelegeri a ideii de creație în traduceri, nepermis de mult, de textul tradus [...]. Amândouă traduceri recente se distanțează, lăsând-o în urmă, de tălmăcirea plată, ștearsă, dar utilă în vremea ei, a lui I. U. Soricu. Versiunea românească a acestei culmi a literaturii universale, care să satisfacă toate exigențele, rămâne încă un deziderat cu rezolvarea în viitor.” □ În cadrul aceleiași rubrici, Aura Pană recenzează *Ciocârlia* de Francisc Munteanu: „Că amândouă nuvelele suferă pe alocuri fie sub raportul construcției lor, fie sub acela al viabilității personajelor – faptul nu e de natură să dezmință talentul autorului care se resimte mai ales în vigoarea stilului sobru și în limbajul plastic, popular pe care îl mănuieste cu multă îndemânare.”

• „Tânărul scriitor”, nr. 7, publică, la rubrica „Început de drum”, poezia *Spre stele*, reprezentând debutul lui George Genoiu □ Se publică și schița *Partizanul păcii* de Ștefan Andrei, „distinsă cu premiul II la concursul literar organizat în cinstea Festivalului”. □ La rubrica „Cronica rimată”, Nicolae Labiș dă textul *Confesiunile poetului descărcăreț*: „Nu, poezia nu-i coșmar, nu-i vis;/ Eu am metode sigure de scris./ De n-ai idei, le prinzi la vreo suetă/ ori din articolele din „Gazetă”./ De pildă: «Să luptăm, tovarăși, just»./ Ideea asta dacă ți-e pe gust,/ O-mbraci în haina formei, sclipitoare,/ Și scoți din ea ceva - «calibru mare»./ Prezintă un păr. E bine să-l descrii/ Cum izbucnește-n flori ca de zăpadă/ Și strigă: «Să luptăm, tovarăși, just!»/ Plus și o rimă ce-o mai pui la coadă,/ Așa-i convingător. Dacă-i striga/ Tu însuși, cine-ar crede vorba ta?/ pe când un păr... E tare,-ntr-adevăr./ Cum să nu crezi când vezi

strigând un păr’// E drept că și Baconsky-a mai făcut/ O poezie despre-un măr limbut.../ Eu, ca să fiu original, îmi pun/ Lozincile în zarzăr și în prun.” □ Dumitru Mircea scrie **Despre cunoașterea oamenilor și despre descrierea lor:** „*Scântea* din 29 mai a publicat un articol de fond care ne privește în mod deosebit pe noi, scriitorii tineri, crescuți sub regimul de democrație populară. Zic, îndeosebi, pentru că, muncind ca redactor câțiva ani la rând, am avut ocazia să constat, nu fără strângere de inimă, că tematica zilelor noastre nu se prea află în mare cinste la tinerii noștri confracți. Se invocă diferite argumente de felul acesta: că-i greu să cuprinzi în imagini artistice viața oamenilor noștri, întrucât ea îmbracă atâtea aspecte și atâtea varietate că te năucește; că nu «dispui» de modele asupra cărora să se fi exersat înaintașii noștri; că redactorii sunt ori exigenți peste măsură, ori «încuiați» la cap și habar n-au ce este «noul»... Să zicem că este ceva adevăr în toate astea. Dar de aici și până la fuga în trecut, e o cale deosebit de lungă, neexplicată și nemotivată de argumentele pomenite mai sus. La redacția *Gazetei literare*, secția de proză, din zece povestiri, cel puțin patru par a fi scrise acum douăzeci și ceva de ani. N-avem ce face cu ele, nu aduc nimic nou, nimic convingător, iar autorii respectivi n-au motive să se supere când li se înapoiază manuscrisul cu toată condescendența cuvenită. Să fim înțeleși: nu respinge nimenea un manuscris numai pentru că înfățișează aspecte ale vieții din trecut. Nu. Asta ar fi o neghiobie. Dar se respinge un manuscris care stă pe poziții depășite, care nu aduce nici o idee a vremii noastre – în imagini, nu afirmată undeva protocolar. [...] În rest, din aceleași zece povestiri, șase sunt de actualitate. Dar ce fel de actualitate? În primul rând, jumătate din ele sunt «critice», mai bine zis negativiste: ba un director tâlhar, ba un președinte satrap, ba un secretar dubios, ba un șef birocrat, etc. etc. Nu zic, sunt și asemenea elemente; trăim o epocă de trecere în care oamenii păstrează multe apucături ale vechii lumi. Curios este numai că autorii au *aceste* apucături și nu bagă de seamă că un asemenea individ e izolat, e un fenomen neobișnuit, e un abces pe un trup sănătos. Ei văd abcesul și uită inima, văd puroiul și uită zâmbetul... [...] cauza principală a acestui fel de eșecuri literare este necunoașterea vieții. Prin necunoaștere eu înțeleg și cunoașterea parțială a ei. Viața trebuie cunoscută în amănunt. De pildă, eu am citit *Sfatul gospodăriilor colective*, de nenumărate ori, dar de fiecare dată, în complexitatea vieții oamenilor, nu mi-a fost suficient... Am stat atunci și-am observat, am observat și-am notat, am ascultat și-am gândit. Statutul e un normativ general, dar sufletul oamenilor nu-l poți cuprinde în nici un fel de statut.” □ Al. Mirodan semnează câteva **Însemnări despre nou:** „Pasiunea încercată de unii tineri și prematur acriți scriitori pentru înfățișarea cu predilecție a ceea ce este întunecat, preocuparea lor absorbantă pentru studiul profund al găurilor de la covrigi, apetitul și istețimea cu care detectează cele mai variate beteșuguri îți fac impresia unui cancan de mahala [...]. Asta nu mai e artă, ci bârfeală în imagini. Este firesc ca, nesatisfăcuți fiind

de creația acelora ale căror instrumente de cunoaștere nu percep fenomene mai interesante decât întârzierea autobuzului 32, calitatea imposibilă a marmeladei sau plimbările cu automobilul ale doamnei ministru adjunct, o seamă întreagă de reprezentanți ai tinerei generații literare să ceară din ce în ce mai stăruitor declanșarea unei ofensive puternice a romantismului revoluționar, pe linia celor mai valoroase lucrări ale realismului socialist.” □ Notă: „Juriul Uniunii Scriitorilor și-a încheiat lucrările de triere a materialelor literare primite cu prilejul concursului organizat în cinstea celui de al V-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților. Merită să fie remarcat numărul mare de concurenți, din toate colțurile țării. Printre cele peste 600 de lucrări literare (poezie, proză, teatru, reportaj) care au intrat în discuția juriului, mai mult de 80 sunt scrise în limbile minorităților naționale. Au fost acordate premii și mențiuni pentru poezii, schițe, povestiri, reportaje și piese într-un act. Astfel, premiul I a revenit tov.: Sanda Movilă (poezie), Ion Lăncrănjan (povestire), Traian Coșovei (reportaj). Premiul II a fost acordat tov.: Dimos Rendis (poezie), Ștefan Andrei (schiță), Victor Vântu (reportaj). Premiul III a fost acordat tov.: A. M.-Sperber (poezie), Dumitru Mircea (povestire), Haralamb Zincă (povestire). Următorii autori au primit mențiuni: Ion Brad, Franz Bulhart, Valeriu Gorunescu, Aladar Laszloffy, N. Labiș, Florin Mugur, Gh. Vasile, Tiberiu Utan (poezie); Maria Zoe Ionescu, Constantin Rușescu (schițe), Radu Cosașu (reportaj); Foldes Maria, Szasz Janos (piese într-un act).” (**Încheierea lucrărilor privitoare la concursul literar organizat în cinstea Festivalului**).

• În „Viața Românească” apar partea secundă a romanului *Moromeții* de Marin Preda, nuvela *În bătălia pierdută* de Petru Dumitriu, piese din ciclul 1907 de Tudor Arghezi, poeme de Veronica Porumbacu (*Contemporan cu focul*), Al. Andrițoiu (*Țăranul la spital*) și Rusalin Mureșan (*Stăpânii firii; Fata ardeleană; Pastel de oraș*). □ La rubrica „Teorie și critică”, Tudor Vianu publică studiul *Cervantes*: „Istoria literară a prezentat adeseori romanul lui Cervantes drept o satiră a cavalerismului, într-un moment în care instituția cavaleriei apusese și se iviseră zorile lumii moderne. [...] Prin faptul însă că Cervantes a afirmat și a impus față de eroul său o dublă atitudine, de satiră și de admirație iubitoare, marele poet ne-a făcut să înțelegem că nu totul era fals realmente în vechea instituție a cavaleriei și că unele din valorile obținute în practica ei seculară meritau să trăiască mai departe în conștiința oamenilor. Căci nimic din ce s-a câștigat în munca milenară de cultură a omenirii n-a fost de prisos și nu poate fi eliminat din formula morală a epocilor mai noi. [...] în vechea practică a cavaleriei, s-au format în conștiința oamenilor idei și sentimente în legătură cu valoarea vitejiei, a onoarei, a fidelității și a loialității, de care nici contemporanii lui Don Quijote, nici noi, oamenii moderni, nu ne mai putem lipsi.” □ Ov. S. Crohmălniceanu scrie **În legătură cu problema originalității literare**, ajungând la concluzia următoare: „Fie că se raportează la personalitatea diferiților creatori, fie că privește specificul național sau de

epocă al unui grup întreg de opere, problema originalității ajunge de fiecare dată la problema realismului. [...] Lupta pentru adevărata originalitate artistică e, așadar, o luptă pentru triumful realismului, și mai concret în epoca noastră, o luptă pentru triumful realismului socialist.” (vezi **Anexa**) □ Cu titlul *Imaginea glorioșilor noștri contemporani*, Savin Bratu publică un fragment de studiu care, după ce trece în revistă figurile marcante ale literaturii aferente (Ilie Barbu, Adam Jora ș.a.), se încheie astfel: „Poate tocmai o insuficientă dezvoltare a acestui sentiment necunoscut realismului critic [„*sentimentul noului*” – n.n.] face ca adeseori eroul pozitiv să balanseze între imaginea schematică a unui personaj neveridic și imaginea micșorată, umilită a unui personaj care nu semnifică victoria noului asupra vechiului. Poate din pricina aceleiași insuficiente dezvoltări a sentimentului noului nu avem încă decât un număr mult prea mic de personaje reprezentând tocmai forța cea mai înaintată a societății noastre, forța clasei muncitoare și a muncitorului revoluționar. Crearea figurii celei mai reprezentative a societății noastre rămâne încă fără îndoială o problemă care trebuie să stea în centrul atenției creatorilor noștri, o problemă fundamentală a dezvoltării literaturii noastre.”

AUGUST

1 august

- Este publicat, în „Flacăra”, nr. 15, „capitolul final din ediția definitivă” a romanului *Pasărea furtunii*, de Petru Dumitriu.

2 august

- Editorialul din „Scânteia tineretului” trasează *Sarcini actuale ale tinerilor scriitori*: „Tot ce au dat mai bun până acum tinerii noștri scriitori, învățând de la maeștrii vechii generații de scriitori, tot ceea ce prețuiește opinia noastră publică în creația lor – *Pâine albă* a lui Dumitru Mircea, schițele lui Suto Andras, *Lența* lui Francisc Munteanu, reportajele lui Eugen Mandric și Victor Vântu, poeziile lui Al. Andrițoiu, Ion Brad, Ștefan Iureș, Tiberiu Utan, romanele pentru copii ale Gicăi Luteș și Octav Pancu-Iași, câteva din articolele unor tineri critici literari ca D. Micu, S. Damian, Lucian Raicu – toate acestea și încă altele sunt primele roade ale educației primite de la partid, ale însușirii spiritului de partid în creație.”. Este semnalat „nivelul ideologic, teoretic și de cultură generală încă insuficientă al multor tineri scriitori. Nu e de mirare că dezarmarea teoretică, slaba preocupare pentru însușirea marxism-leninismului fac ca unii tineri scriitori să facă concesii apolitismului și individualismului, rupându-se grav de viață, de oamenii simpli, de interesele lor. [...] strâns legată de nivelul teoretic al tinerilor scriitori este slaba luptă de opinii din lumea lor, calitatea mediocră a multor discuții purtate între ei, lipsa de pasiune pentru dezbaterile puternice de idei, de puncte de vedere creatoare.”

4 august

• În „Gazeta literară” apare povestirea *Cinste* de Ion D. Sârbu. □ La „Cronica literară”, Miron Dragu comentează reeditarea romanului *Oțel și Pâine* de Ion Călugăru: „Romanul lui Ion Călugăru [...] constituie una dintre primele creații epice de mai mare întindere ale noii literaturi care a oglindit viața clasei noastre muncitoare. Pentru prima oară se aborda – la proporțiile unei ample cronici a acelei perioade tumultuoase – tema eroismului clasei muncitoare [...]. Prin redarea celor mai semnificative momente și figuri ale acestei bătălii, pe care siderurgiștii hunedoreni o duceau în condițiile secetei și foametei, autorul romanului *Oțel și pâine* ne-a adus o valoroasă mărturie despre posibilitățile de cunoaștere a complexității vieții clasei muncitoare, despre măreția unei asemenea surse de inspirație.” □ În același număr, Lucian Raicu oferă un prim calup de *Sugestii privind receptivitatea criticului*: „E adevărat că un critic poate avea preferințele sale, gustul său, dar în niciun caz nu este admisibil ca acestea să impieteze asupra fondului judecății sale, răsturnând criteriile prin supunerea unei opere literare vii unor condiții abstracte, unor tipare. Prejudecățile de orice fel nu sunt indicate în analiza fenomenului literar, altfel prestigiul însuși al criticului este pus sub semnul întrebării.” □ Liviu Călin scrie despre *Al. Macedonski în primele poezii*: „Chiar din aceste prime poezii, Macedonski ni se înfățișează critic, iritat de neajunsurile din societatea vremii, de care s-a izbit pe întreg drumul activității sale de scriitor cetățean.”

5 august

• În „Contemporanul”, Horia Bratu analizează *Problema revoluției și arta romancierului în opera „Un om între oameni”*. Partea a doua a textului va fi publicată în numărul următor.

• Lucian Raicu semnează n „Scânteia tineretului” prima parte din cronică la *Camil Petrescu – Un om între oameni (vol. II)*.

6 august

• „România liberă” anunță, într-o corespondență din Varșovia, *Rezultatele concursului internațional de literatură*: „Juriul concursului internațional de literatură organizat cu prilejul celui de al V-lea Festival al Tineretului și Studenților de la Varșovia, după ce a examinat 377 de poezii, lucrări în proză, lucrări dramatice și scenarii de filme, montaje radiofonice și articole prezentate de către 41 de țări, a decernat [...] premiul I și medalia de aur pentru poezie, următorilor scriitori: [...] Maria Banuș, *Tie-ți vorbesc Americă*”.

• În „Scânteia tineretului” Lucian Raicu publică partea a doua din cronică la *Camil Petrescu – Un om între oameni (vol. II)*: „Concepția științifică a istoriei nu a stingherit [...] în nici un fel însușirile originale ale scriitorului, ci dimpotrivă, le-a stimulat, le-a dat o mai mare autoritate.”

10 august

- „Scânteia tineretului”, printr-un text de H. Zalis, omagiază, la „30 de ani de la moartea lui I. Slavici”, *Un scriitor realist de frunte al literaturii noastre*.

11 august

- În „Gazeta literară”, V. Mândra polemizează cu N. Moraru în textul *Un articol și câteva nedumeriri*: „Gazeta literară a pus sub semnul «discuțiilor» articolul *Pentru piese actuale, combative, frumoase*. S-ar putea să fie și aici un gest grăbit. O discuție despre dramă și munca dramaturgilor noștri este binevenită. Articolul semnat de tov. N. Moraru nu oferă însă punctele de plecare pentru o asemenea dezbatere. El este dominat de nemulțumirile autorului său față de unul, mai multe sau toate teatrele țării noastre.” □ La „Cronica literară”, Valentin Lipatti scrie despre *Poeme pentru toți* de Paul Eluard. □ În același număr apare amplul grupaj de versuri *Tânărul oțelar* de Nicolae Labiș (*Cuvântul autorului; Cuvântul eroului; Drumul spre uzină; Șarja I; Șarja II; După șarjă; Plimbarea I; Plimbarea II; Somnul; Palmele; Dușmani; Dragostea; Geografia timpului I; Geografia timpului II; Primejdia războiului; Pacea; Viitorul*). □ Lucian Raicu semnează o a doua parte de *Sugestii privind receptivitatea criticului*: „Receptivitatea nu îndeajuns de cuprinzătoare, de îngăduitoare a unor critici se manifestă și sub un ultim aspect, printr-un cusur – iertat fie-mi paradoxul – pozitiv. E într-adevăr un lucru cu totul înviorător pentru critica noastră afirmarea unor talente critice cu o ținută proprie, bine distinctă. Tot binele își are însă și partea sa rea, neavantajoasă. Se ivește într-adevăr [...] primejdia de a simplifica fenomenul literar, criticul aplicându-i în acest caz tiparul propriei sale personalități. [...] Stabilirea unui echilibru între personalitatea, gustul subiectiv al criticului și adevărul general, obiectiv, în aprecierea operei literare este o condiție a criticii însăși.” □ Petru Comarnescu comentează *Noile traduceri din teatrul lui Shakespeare* (volumele I și II de *Opere* de la ESPLA).

12 august

- În „Contemporanul”, Eugen Luca semnează prima parte a unei *Pledoarii pentru pamflet* (articolul va fi continuat în numerele revistei, din 26 august și 2 septembrie): „Trebuie ca toți scriitorii, care au conștiința necesității unei intervenții scriitoricești prompte, să studieze atent viața, să folosească din plin experiența sovietică. Se impune ca ei să apere, să apere într-adevăr și cu toată vigoarea, ceea ce au de apărut și să lupte, să lupte într-adevăr și cu toată pasiunea pentru distrugerea a ceea ce se cuvine distrus, nu numai prin beletristică, ci abordând un gen publicistic foarte prețuit de cititori, un gen publicistic care le permite să-și valorifice din plin talentul, oricare ar fi factura lui – pamfletul. Dacă scriitorii noștri ar aborda pamfletul, n-ar exista nici un atentat la viața, libertatea, demnitatea omului, nici o calomnie la adresa

poporului nostru, nici o încercare de a falsifica sau distruge tezaurul cultural al umanității, care să nu-și primească răspunsul prompt și tăios. Folosind arma pamfletului, toți, dar absolut toți scriitorii noștri, ar putea răspunde operativ și bine atâtor sarcini concrete cărora trebuie să li se răspundă și pe care nu le pot evita, dacă nu vor să-și asume riscul de a abdica de la înalta lor misiune de «salahori ai culturii». Din păcate, la noi se scriu foarte puține pamflete și nu totdeauna de cea mai bună calitate, și de aceea multe atacuri ale dușmanului rămân fără răspuns. Publicul nostru cititor e lipsit astfel de o armă de luptă foarte ascuțită, iar scriitorii se lipsesc de unul dintre cele mai bune instrumente de a-și educa lectorii în spiritul unei morale noi. Neglijarea pamfletului este consecința unei prejudecăți cultivată cu sârg de esteții burghezi, tocmai fiindcă servește intereselor lor de clasă, și care prevede o strictă delimitare între beletristică pe de o parte și publicistică pe de alta. În fapt, nu există o graniță precisă între beletristică și publicistică, anumite genuri sau specii, cum ar fi reportajul, pamfletul, ținând și de beletristică și de publicistică, de beletristică, în primul rând, prin valoarea lui literară, de publicistică, mai ales prin operativitate. Ar fi ridicol să rămânem mai departe sclavii prejudecății după care un scriitor care abordează publicistica, pamfletul în speță, se degradează, când știut este că un scriitor adevărat nu poate decât să ridice la înălțimea artei sale un gen publicistic, când istoria literară ne oferă atâtea exemple de scriitori a căror operă trăiește de secole și care n-au considerat că se degradează când au făcut publicistică”.

13 august

- În „Munca” apare povestirea *Steluța* de Sorin Holban.
- „Scânteia tineretului” îl evocă pe A. Toma (*La comemorarea poetului A. Toma*), mort pe 15 august 1954, din care este publicat un grupaj de 4 poezii. □ Ștefan Luca publică schița *Curierul*.

14 august

- În cronică la romanul *Străinul* de Titus Popovici, publicată în „România liberă”, Boris Buzilă atacă „problema dificilă a intelectualului în fața revoluției”: „Cu masivul volum *Străinul*, Titus Popovici pătrunde, plin de tinerească temeritate, fără sfială, în teritoriile vaste ale epocii moderne – romanul – în care puțini începători se simt la largul lor. Dacă ne gândim că autorul *Străinului* își propune să fixeze într-o frescă socială cuprinzătoare profilul societății românești în preajma, în zilele și în perioada imediat următoare gloriosului august 1944, tot ca un act de cutezanță apare însăși alegerea problematicii romanului. Titus Popovici își concentrează atenția asupra felului de comportare în fața evenimentelor a unei vaste galerii de personaje aparținând diferitelor profesii și crezuri, diferitelor categorii sociale. Dar, centrul de greutate al cărții, țelul spre care se îndreaptă autorul, hotărât

să-și dăruiască cu prisosință talentul și cunoștințele, rămâne de bună seamă oglindirea artistică a problemei intelectualului, a drumului pe care și-l croiesc către partid oamenii cinstiți din rândul intelectualității. [...] Pe față sau pe ocolite «stihia mic burgheză» răbufnește încă cu destulă vigoare și în zilele noastre. De mult se simțea lipsa unor opere artistice care să se ridice cu vehemență împotriva «auritului drum de mijloc», să încredințeze baia de platitudine, să ridiculizeze atributele cu care îi plăcea să se împopoțoneze intelectualul de inteligență mijlocie, speculațiile metafizice, evadarea în «transcendental». Aveam nevoie de cărți care să arate că pentru un om într-adevăr instruit «a fi el însuși» înseamnă a fi alături de popor. În elucidarea acestor probleme, romanul lui Titus Popovici vine cu o contribuție substanțială” (*Drumul „Străinului”*).

• „*La 30 de ani de la moartea scriitorului Ioan Slavici*, „Scânteia” îl comemorează pe scriitor într-un articol cu acest titlu, semnat de Emil Boldan

□ Într-un scurt articol intitulat *Activitate culturală la arie* se arată că „La ariile din comuna Mitoc, raionul Săveni, munca e în toi. O dată cu treierişul se desfășoară și o bogată activitate culturală. În clipele de răgaz, țăranii muncitori au prilejul să asculte snoavele și cântecele brigăzii artistice de agitație. Nici cartea, prietenul drag al fiecărui om al muncii, nu e uitată. Acum câteva zile, învățătoarea Ana Chișcoman le-a vorbit celor ce se aflau la arie despre romanul *Secerișul*. În altă zi, ea le-a vorbit despre romanul *Pământ desțelenit*. Țărancă muncitoare Ana Toma, tânărul Teodor Deleanu și alți țărani s-au grăbit să-și procure aceste cărți de la biblioteca volantă care se află la arie, sau de la biblioteca căminului cultural. Săptămânal se țin la arie scurte recenzii despre diferite cărți. Prin aceasta, cercul cititorilor din comuna Mitoc se lărgeste tot mai mult.” (Ilie Pascal, corespondent voluntar).

□ Un comunicat Agerpres anunță moartea lui Thomas Mann. Un alt titlu anunță că *A intrat în vigoare Planul de muncă pe 1955 privind colaborarea culturală dintre RPR și RPD Coreeană*.

15 august

• În „Flacăra”, nr. 16, Tita Chiper scrie un reportaj despre atmosfera de paradis terestru în care se destind oamenii muncii aflați în concediu în stațiunea Tușnad (*Stăpânii Tușnadului*): „Un grup de melomani, printre care și bătrânul inginer Hansoller Emil de la uzinele Mao Țze-Dun din București, ascultă cu răsuflarea oprită primele acorduri ale Simfoniei a V-a de Beethoven și apoi ritmul atât de cunoscut al sonatei a VIII-a, care umple sala de audiție a clubului. După masa de seară, sala de conferințe e neîncăpătoare pentru cei care au venit să asculte conferința despre Eminescu. [...] În această stațiune, oamenii aflați la odihnă merg la club, joacă șah sau șubah, iau cărți de la bibliotecă, ascultă prezentări de cărți noi or cântă la acordeon [...]. Aceasta e, ca să spun așa, o activitate colectivă, rodul preocupărilor tovarășilor activiști culturali ai C.C.S., care se străduiesc să facă cât mai plăcută odihna oamenilor muncii veniți în stațiune”.

16 august

• „România liberă” comemorează „un an de la moartea poetului A. Toma”: „La 15 august 1955 s-a împlinit un an de la moartea unuia dintre cei mai de seamă poeți ai țării noastre: academicianul Alexandru Toma. Timp de mai bine de șase decenii, A. Toma și-a închinat neobosit viața și activitatea trudei și luptei oamenilor simpli, folosind versul ca armă ascuțită a luptei pentru realizarea idealurilor mărețe ale clasei muncitoare. Inima poetului se afla în întregime alături de cei mai mulți și trudiți, pe care îi iubea și dorea să-i vadă liberi și fericiți. [...] Opera lui A. Toma, profund pătrunsă de spiritul de partid și de un înalt nivel artistic, se numără în rândurile celor mai însemnate din patrimoniul literaturii noastre”. (*S-a împlinit un an de la moartea poetului A. Toma*).

17 august

• Editorialul din „Scânteia” vorbește despre *Cartea literară pentru copii și tineret*: „Cu toate succesele obținute, scriitorii noștri mai au mult de făcut pentru ca literatura pentru copii și tineret să-și îndeplinească marile sarcini. Principalul obstacol în calea înfăptuirii pe deplin a acestor sarcini îl constituie, în momentul de față, insuficienta cunoaștere de către unii scriitori a vieții de azi, a preocupărilor, aspirațiilor și gusturilor copiilor și tineretului – ne referim îndeobște la masele largi de copii și tineret muncitoresc și țărănesc. (...) Unii își închipuie că în orice povestire copiii trebuie să fie neapărat «perfecti» sau neapărat «zburdalnici», sau încearcă chiar să interzică prezența în literatură fie a unor copii eroici de tipul lui Gavroche sau Pavlik Morozov, fie a copiilor antipatici și «negativi». (...) S-au dus discuții în legătură cu «apartenența» literaturii științifico-fantastice: a discuta dacă ea este literatură «adevărată», dacă revine scriitorilor «talentați la tehnică» sau tehnicienilor «talentați la scris» înseamnă însă a îngusta artificial granițele literaturii. Este de dorit să avem mai multe romane bune științifico-fantastice, care să trezească gustul pentru tehnică, invenții și cercetări îndrăznețe. Succesul romanului *Drum printre aștri* de M. Ștefan și R. Nor exprimă grăitor dragostea tineretului față de genul științifico-fantastic. Sarcina principală care stă în fața scriitorilor este aceea a ogîndirii vieții noastre de azi. Chiar și literatura care se adresează numai copiilor preșcolari nu poate face abstracție de faptul că astăzi copiii din multe locuri ale țării cunosc telefonul, cinematograful, radio-ul, că sunt interesați de multe aspecte ale activității părinților lor, că universul lor nu poate fi redus numai la lumea plantelor și animalelor.”

18 august

• În „Gazeta literară”, Paul Georgescu face câteva precizări despre *Profilul literaturii*: „Dacă privim [...] în ansamblu literatura noastră, vedem că marile teme ale actualității sunt deficitare. Există o ierarhie a temelor și anume aceea

impusă de viață. Pentru ca literatura actuală să rezume – cum zicea Russo – epoca noastră, este necesar ca cele mai multe și mai reprezentative opere să oglindească viața muncitorimii, clasă conducătoare în construirea socialismului. Viața muncitorilor din industria grea, a minerilor, a petroliștilor, constructorilor de tractoare etc. e firesc să ocupe în literatură locul pe care-l ocupă în viață. [...] Scriitorii noștri au, așadar, datoria de a păstra puritatea tematică a literaturii noastre.” □ Tot aici, Petru Dumitriu semnează reportajul *Laminatorii de oțel*. □ La „Cronica literară”, Georgeta Horodincă scrie despre *Străinul* de Titus Popovici: „*Străinul* începe prin a fi romanul unui licean chinuit de minciuna școlii și de lipsa de orizont a vieții în ultimii ani ai dictaturii antonesciene și, pe nesimțite, romanul capătă un caracter de frescă a societății noastre în preajma și în lunile imediat următoare actului de la 23 August 1944, un caracter de cronică a momentului istoric respectiv. În cadrul acestui gen, care în ultimele decenii, pe plan internațional și în special prin literatura sovietică, a luat o mare dezvoltare, Titus Popovici se arată a fi un scriitor cu deosebite aptitudini, în stare să urmărească desfășurarea acțiunii în diverse planuri și medii sociale, în stare să prezinte o mare galerie de eroi reprezentativi, cu individualități distincte, fără însă să se impună încă prin viziunea personală, prin îmbrățișarea evenimentelor istorice în cadrul unor conflicte, al unei problematice care să confirme o predilecție, o trăsătură artistică exclusivă.” □ Geo Șerban punctează un *Moment clasic*: „Sunt de dorit examene de sinteză (cercetări despre dezvoltarea romanului, despre începuturile esteticii în țara noastră, despre specificul național în epoca 1848, despre caracterul popular al creației acestor scriitori etc.), studii de generalizare a experienței unor scriitori cercetați individual.”

19 august

- În „Contemporanul”, Nicolae Labiș publică poezia *100*. □ Lucia Olteanu depistează *Un roman remarcabil*, apreciere entuziastă, validată cu argumentele următoare: „Prin nivelul ideologic înalt, prin construcția cu totul originală, prin arta portretistică și prin forța de a evoca cu multă culoare, situații din medii foarte diferite, romanul *Străinul* constituie o biruință a prozei românești”. □ Dan Deșliu publică *Inscripție pe o urnă*, poezie dedicată „amintirii lui A. Toma”.
- Petru Dumitriu publică în „Scânteia” un reportaj despre Hunedoara, punând în antiteză trecutul exploatării burghezo-moșierești cu prezentul industrial: „ce s-a făcut în o sută de ani în ultimii cinci-șase ani s-a dublat, s-a încincit, s-a înzecit!” (*Cetatea metalelor*).

20 august

- În „Scânteia”, acad. Geo Bogza elogiază *Constructorii noii țări* – pe comuniști și „munca lor îndrăznească și creatoare”. □ V. Bârlădeanu recenzează

cartea lui Dr. Petru Groza despre URSS – *Am văzut cu ochii țara păcii (Un volum de rodnice reflecții pe marginea unei realități mărețe)*. □ Într-o notă cu titlul *Un poem de demascare a vechiului regim* (ciclul este semnalat ciclul poetic 1907 publicat de Tudor Arghezi în „Viața Românească”, nr. 6-7).

21 august

- În articolul *Înflorirea culturii*, din „România liberă”, Eusebiu Camilar, în calitate de „membru corespondent al Academiei R.P.R.”, nu își poate stăvili entuziasmul descoperirii patriei noi, în care au fost îmbunătățite semnificativ condițiile de viață și de educație de la sate: „Cultura înfloarește ca un anotimp și abia în câțiva ani s-a dovedit căte energii creatoare stăteau înlănțuite. S-au dezvoltat uimitor, cum se deschid plantele la soare, atâtea talente din simplitate! Căminele noastre culturale numără artiști ce odinioară cunoșteau doar disciplina fluierului, artiști ce învățau legile armoniei, de la vânturile înălțimilor și de la vuietul uriaș și solemn al torentelor; se mărturiseau doar turmelor și singurătății, căci înclinațiile lor către artă nu aveau loc în lumina zgârcită a lumii... [...] Forța creatoare de curând descătușată e în plină alcătuire a unui nou folclor, închinat zilelor de libertate ce le trăim. Conțin aceste noi cântece, aproape toate elementele aduse de civilizație, începând cu tractorul și sfârșind cu grâul bogat al întinselor plaiuri colective. [...] Nimic n-ar fi fost cu puțință, fără ziua aceea de august, când poporul român și-a zvrălit jugul de pe gât și a făcut uriașă cotitură în istorie. Valorile materiale și culturale, bunuri firești zămislite din munca poporului, au fost smulse, încet-încet, din mâinile clasei osândite la neînviere de către legile neînduplecate ale evoluției; toate aceste valori au intrat în domnia adevărată a zămisliților. Țara noastră, atâtea vreme arie a furtunilor, muncește cu sârg încă necunoscut, își zidește cu entuziasm sobru edificiile. Rând pe rând, lepădăm la groapa comună a nimicurilor, toate relele și toate greutățile moștenite de la jefuitoarii de demult”.
- În „Scânteia”, Zaharia Stancu semnează articolul *Ceea ce am câștigat vom păstra și vom spori*: „Popoarele merg înainte cu fruntea încununată de soare, către lumină și lasă în urmă greul și apăsătorul întuneric din care abia au ieșit. Așa ne spune și ne învață istoria noastră, cu paginile vibrând de măreția luptelor purtate pentru libertate, pentru mai bine, pentru progres și, pe ultimele ei file scrise, vibrând de măreția victoriilor, a cuceririlor, a înfrăptuirilor.”
- „Scânteia tineretului” publică două poezii de Nicolae Labiș - *Sub steaguri și Omul din mână*.

23 august

- Cu ocazia aniversării a 11 ani de la „Eliberare”, N. S. Hrușciiov vizitează România, unde va rămâne până pe 26 august.
- „Scânteia” publică cuvântarea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej și a lui N.S. Hrușciiov cu ocazia zilei de 23 august.

25 august

• În „Gazeta literară”, Savin Bratu semnează editorialul *Cântarea României noi*: „Văd în cuvântarea de 23 August a tovarăşului Gh. Gheorghiu-Dej liniile unei grandioase noi cântări a României, a unei cântări a României noi: liniile unei mari epopei a epocii noastre, a ţării noastre în contemporaneitate. O mare epopee despre război şi pace în zilele noastre, pentru poporul nostru. Epopee pe care trebuie să se pregătească şi s-o realizeze marele colectiv al scriitorilor noştri, prin creaţia lor.” □ În articolul *Personalitatea unui poet militant*, Nicolae Labiş îl omagiază pe Dimos Rendis. □ La „Cronica literară”, Al. Săndulescu scrie despre volumul II al *Operele* sadoveniene: „Continuând tradiţia realistă a nuvelisticii româneşti, ridicată la treapta ei cea mai înaltă de Caragiale şi Slavici, scriitorul se impune de la început printr-o puternică personalitate artistică, ce va imprima un sunet unic operelor sale.” □ În acelaşi număr, Aurel Martin comentează micromonografia *Geo Bogza* de B. Elvin. □ Mihai Gafiţa publică articolul *Discutând despre esenţa epocii noastre*: „problema principală a scriitorului realist-socialist este nu de a da încă o ilustrare a unei drame consumate în diferite timpuri, tot cu alţi interpreţi, ci de a afla cum se transmite modul *nou* cum priveşte şi rezolvă societatea nouă întrebări care s-au mai pus umanităţii. [...] Noi avem altfel de soluţii pentru vechile probleme – noi avem răspunsuri chiar acolo unde înaintaşii noştri nu izbuteau decât să formuleze întrebări. În aceasta stă una din laturile esenţei epocii noastre faţă de epocile anterioare. A dezvălui deci esenţa epocii noastre înseamnă nu numai a găsi noile conflicte şi probleme, ci şi a dezvălui ceea ce aduce ea nou în rezolvarea problemelor şi conflictelor care s-au mai pus.” □ Ion Marin Sadoveanu îl comemorează pe Thomas Mann.

26 august

• La rubrica „Însemnări de lector”, din „Contemporanul”, E. Tudor prezintă volumul de versuri al lui N. Tăutu, *Mândrie*: „N. Tăutu e un poet cu sigure resurse lirice, exteriorizate în tonuri personale, gingaşe şi calde, manifestate discret, câteodată aproape timid. Uneori el e însă zgomotos şi mimează fără succes o vigoare care nu-i este caracteristică. [...] Poezia sa se resimte uneori şi de pe urma altor neajunsuri, cum ar fi lungimile inutile, comentariile prea lungi şi plicticoase. [...] cerem poetului o mai mare exigenţă faţă de sine însuşi, care să-l ducă spre realizări demne de talentul lui”.

27 august

• În „Scânteia”, S. Fărcăşan pledează *Pentru justa prezentare în dramaturgie a luptei partidului*, criticând piesele *Arcul de triumf* de Aurel Baranga şi *Oraşul în flăcări* de N. Davidoglu, care „înfăţişează evenimente petrecute aproximativ între mai şi august 1944, adică tocmai în momentul în care partidul pregătea cotitura care avea să se producă la 23 August. [...] dramele ar fi trebuit să aprofundeze unele trăsături caracteristice ale acestei perioade.

[...] fără a considera că cele două piese au lipsuri egale trebuie spus că fiecare în felul ei, și cu intensități diferite, nu reflectă adevărul istoric, dramatismul și amploarea evenimentelor, acțiunea maselor populare conduse de comuniști și n-au în centrul lor eroi pozitivi la înălțimea evenimentelor înfățișate.”

30 august

• „Scânteia” publică articolul lui Ion Brăescu, *20 de ani de la moartea lui Henri Barbusse*.

[AUGUST]

• În „Iașul literar” apar poeme de Mihai Codreanu (*Orbul*) și Nicolae Țațomir (*Întâlnirea cu Omul*), precum și scenariul cinematografic *Râpa Dracului* de Dragoș Vicol. □ La rubrica de „Cronici”, C. Demetriad scrie despre *Lângă un geam deschis* de Letiția Papu, volum care „o relevă pe autoare ca o poetă sentimental, de inspirație autentică, o cântăreață patetică a momentelor dramatice ale vieții, dar în același timp ca o artistă neexperimentată, care nu și-a însușit încă în suficientă măsură tehnica subtilă a imaginii, a cuvântului și a versului”. □ Tot aici, Const. Ciopraga semnalează *Un studiu critic despre Geo Bogza*, semnat de B. Elvin: „După câte cunoaștem, autorul studiului despre Geo Bogza este la prima sa carte. Seriozitatea cu care tratează problemele, limbajul elegant, atrăgător și orizontul informației sunt calități care ne fac să așteptăm pagini noi din partea acestui critic. Literatura noastră are nevoie de cât mai multe asemenea studii despre scriitorii în viață. Studiul despre Geo Bogza reprezintă un început remarcabil.”

• „Scrișul bănățean”, nr. 3, conține semnătura lui Lucian Blaga, cu o traducere din *Natan Înteleptul*, actul II, tablourile 3-9, Leonard Gavrilu 2 poeme de Heinrich Heine, iar Nicolae Labiș colaborează cu poezia *Începutul*. □ Leonard Gavrilu este și semnatarul unei recenzii despre volumul *Versuri alese* de Nina Cassian: „un adevărat mozaic de genuri și specii poetice. [...] Cu osebire se face însă simțită înclinația Ninei Cassian spre poezia lirică. [...] trebuie spus însă că efuziunile lirice sunt o raritate în poeziile Ninei Cassian. Lirismul ei răsună mai mult în surdină. Poeta nu îndrăznește prea des să fie fățiș EA și uneori se petrece ceva curios, anume voalarea, pesemne premeditată, a sentimentului sau pur și simplu subînțelegerea lui. [...] Spre deosebire de vechiul ei volum de versuri purtând titlul bizar *La scara 1/1*, în recenta culegere de versuri nu mai aflăm decât rămășițe din recuzita artei formaliste [...]. Volumul *Versuri alese* dă la iveală un erou liric nou, viguros, optimist, plin de dragoste pentru om, devotat idealului revoluționar pentru care luptă [...]. Poezia Ninei Cassian ar avea de câștigat dacă poeta ar renunța la ideea de a se *identifica* psihologicește cu masa, dacă ar da frâu liber propriei simțiri. Am dori ca Nina Cassian să înțeleagă că poziția de luptă pe care o ocupă e a SA din moment ce e gata să-și verse sângele pentru apărarea ei și că viața sufletească

a unei luptătoare atașate cauzei socialismului și comunismului prezintă un deosebit interes pentru mulțimea oamenilor. Tipizată, ea este reprezentativă.” (*Din problemele eroului liric*).

- În „Steaua”, nr. 8, Florian Potra scrie despre volumul *Murmurul străzii* al lui Victor Felea: „Victor Felea nu e omul accentelor tari, al vigoriei, ci mai curând al tonului discret și sobru. Și dacă în versurile sale nu se vor întâlni *fortissimi*, aceasta încă nu înseamnă – așa cum cred unii amatori de fanfare – o scădere, ci pur și simplu constituie trăsătura caracteristică a poetului. Registrul inspirației sale lirice s-a dovedit, în principiu, nelimitat. Lui Felea îi stau la îndemână toate ocaziile de poezie, adică toate fenomenele semnificative ale vieții noastre contemporane. (...) Grație conținutului tematic al poeziilor, grație înțelegerii pe care a dat-o misiunii sale de artist – Victor Felea e cu adevărat un poet al timpului său, sau chiar mai mult: al generației sale.” (*Poezia lirică – artă mobilizatoare*).

- S. Bratu adresează o *Scrisoare către Francisc Munteanu*, în „Tânărul scriitor”, nr. 8: „Vezi, mi se pare că oricând pasiunea dumitale pentru teme noi, pentru tărâmurii nedestelenite, se va baza, ca în *Lența*, pe căutarea noului, răsfrânt din viața transformată revoluționar în intimitatea efectivă a eroilor, vei izbuti să dai opere din ce în ce mai bune, confirmând imaginea pe care ne-am făcut-o despre dumneata ca imagine a tânărului scriitor din zilele noastre. Dar dacă, în fuga de «șabloane» nu vei extrage ceea ce este esențial în oglindirea vieții și vei lăsa mai departe să plutească unii eroi ai dumitale într-o viziune confuză, fără o clară determinare socială și fără să precizezi elementele care pot face din ei purtători ai noului din realitatea noastră, vei risca să dai opere ca *Ciocârlia* și *Ilie Teleagă*, unde găsim transformări din viața unor eroi nesemnificativi, care nu se pot anunța prin nimic ca eroi pozitivi.”

- În „Viața Românească” apar partea a treia a romanului *Moromeții* de Marin Preda, nuvela *Soare de august* de Al. I. Ștefănescu, *Schițe și însemnări* de Ioachim Botez, poeme de Mihai Beniuc (*Memoria pământului*), Ion Brad (*Cântec scris pe o frunză de nuc*; *Valea blestemată*; *Șarpele de casă*), Vlaicu Bârna (*Cerbul Roșu*), Aurel Rău (*Poemul fără final*) și G. Tomozei (*Cuvântarea lui Moș Pelin la iarmaroc*). □ La rubrica „Pe drumul realismului socialist”, Dumitru Micu semnează studiul *Despre poezia Mariei Banuș*: „Arta fiind gândire în imagini, analizând creația unui poet, să ne întrebăm care este ideea sa etico-filosofică fundamentală, ce concepție a fericirii se desprinde din întregul operei. Străbătută de generos umanism, poezia Mariei Banuș are drept țel final al năzuințelor ei un ideal sublim, ideal al păcii universale și al universalei înseninări a sufletelor, ideal al libertății și plenitudinii vieții – frumusețe uluitoare (peste puterile graiului și ale fanteziei chiar), accesibil doar muzicii unui artist ca Beethoven, ale cărui acorduri ale *Simfoniei a IX-a* ne fac să trăim aievea pentru o clipă fericirea de vis sugerată verbal în versurile însoțitoare din *Oda bucuriei* de Schiller”. □ În secțiunea „Teorie și

critică”, Perpessicius scrie *Pe marginea unei antologii de poezie (I)*, cu prilejul apariției *Antologiei poeziei românești de la începuturi până azi* (ESPLA, 1954): „Despre notițele biobibliografice care însoțesc fie portretele, fie ramele goale, să spunem numai că le-am fi dorit mai copioase, mai sistematice și mai personale. [...] nu văd pentru ce nu s-ar fi recurs și la anume judecăți de valoare (antologiile străine au practicat sistemul cu strălucire) emise de istoricii literari sau de criticii trecutului, atâtea din ele adevărate blazoane de noblete, întărite cu dublul sigiliu, și al omului ce a judecat, și al vremii, care a confirmat.” La aceeași rubrică, Ion Vitner semnează textul *GoMo-Jo sau virtuțile clasicismului*, iar E.[ugenia] Tudor comentează *O nouă lucrare dramatică de valoare: „Familia Kovács”* de Ana Novac. □ La „Revista revistelor”, sunt întâmpinate sever câteva numere din „Gazeta literară”, care cuprind „articole la «Discuții», fără prea mult material de discuții [v. N. Moraru, *Pentru noi piese – actuale, combative, frumoase*] și articole teoretice, fără prea solid fundament teoretic [v. Henri Wald, *Teoria marxist-leninistă a reflectării și fantezia artistică*]”.

SEPTEMBRIE

1 septembrie

- În „Flacăra”, nr. 17, M. Gafița întâmpină călduros romanul *Străinul* de Titus Popovici: „A apărut foarte de curând în librării o carte asupra căreia trebuie să ne oprim atenția în chip deosebit; ea marchează apariția în literatura noastră a unui scriitor tânăr, cu un talent viguros. Este vorba de romanul *Străinul* de Titus Popovici. Autorul este atât de tânăr, încât pare a aparține mai mult copilăriei decât tinereții. În comportările vieții lui de toate zilele se simte un freamăt și o impetuozitate caracteristice adolescentului epocii noastre, care e stăpânit de dorința de a interveni activ în desfășurarea marilor probleme ale poporului. [...] Romanul *Străinul* este prima operă de largă respirație a autorului, care a publicat până acum doar câteva schițe și o povestire. Dar încă de la primul roman al lui Titus Popovici, trebuie să salutăm nu numai un scriitor care a biruit cu succes slăbiciunile inerente debutanților, ci și o carte care se înscrie în literatura noastră ca o realizare importantă. Cu atât mai mult trebuie subliniată realizarea aceasta, cu cât oglindirea epocii și problemelor abordate de scriitor, a oamenilor pe care el îi zugrăvește, abia acum începe. Pe acest drum, cartea lui Titus Popovici e o lucrare care va rezista timpului”.

- „Gazeta literară” publică traducerea scrisorii deschise *Sarcini nobile*, semnată de Mihail Șolohov („Scriitorii din toată lumea ar trebui să-și aibă masa lor rotundă. Putem avea concepții diferite, pe noi ne unește însă un singur lucru: năzuința de a fi folositori omului.”) și povestirea *Moscoviteanca* de Boris Polevoi. □ Savin Bratu semnează editorialul *Poezia nemuritoare*, unde polemizează cu un interlocutor imaginar: „Spui că poeții noștri scriu «la

comandă». Dar a cui comandă? Mă îndoiesc că în zilele noastre un poet serios ar scrie după porunca unui Richelieu al zilelor noastre. Poezia epocii noastre, marea noastră poezie de luptă partinică și cetățenească, poezia sentimentelor și gândurilor omului nostru, nu e scrisă pentru că e cerută de cutare editură sau cutare revistă, ci pentru că poetul *nu poate să n-o scrie*, simțind organic necesitatea de a răspunde prin arta sa chemărilor epocii, de a înscrie în opera sa cât mai multe cu putință din semnificațiile vieții contemporane, de a ajuta cu maximum de posibilități în acțiunea ei edificatoare forța organizatoare și conducătoare a revoluției noastre, partidul. «Comanda socială» nu este contractul de editare, ci chemarea necruțătoare pe care o aude poetul înăuntrul său de a face din versurile sale cât mai mult și mai profund o parte integrantă a cauzei clasei muncitoare.” □ La „Cronica literară”, Dumitru Micu scrie despre volumul II al romanului *Un om între oameni* de Camil Petrescu: „Pe temeiul lecturii primelor două volume se poate afirma [...] că figura lui Bălcescu și romanul în întregul său reprezintă una din creațiile durabile ale literaturii române.”

• Dumitru Micu analizează în „România liberă” cartea de versuri a lui Mihai Dragomir, *Pe struna fulgerelor*, apreciind realismul, lizibilitatea și punând în gardă asupra pericolului din umbră al „estetismului”: „[...] autorul acestui volum își ridică mijloacele muncii artistice la un grad nou de perfecționare, gonind ultimele ispite estetizante care-i încorsetau uneori versul, stânjenindu-i mișcările slobode, împuținându-i vigoarea. Departe de a fi renunțat la preocuparea pentru frumusețea interioară a stihului, pentru armonia și strălucirea lui, poetul a lepădat doar înclinarea spre stilul prețios, încărcat, în detrimentul ideii tălmăcite, de ornamente deșarte – stil caracteristic epocilor de decadență a unei culturi a cărei expresie a fost, bunăoară, în perioada degenerării spiritului renașterii, marinismul în Italia, gongorismul în Spania, eufuismul în Anglia, «la préciosité» în Franța, iar mai târziu – în artele plastice, reflectând ideologia nobilimii decadente din preajma revoluției burgheze franceze – stilul rococo. [...] Asemenea «muncitorului» cântat de Bolliac, conștient că «pâinea fierul o rodește – tot cu fierul o păstrăm», tractoristul lui Mihai Dragomir tronează la volan încins cu paloșul care a fugărit, poate, hoardele turcești la Călugăreni”. (*Mihai Dragomir: „Pe struna fulgerelor”*).

2 septembrie

• În „Contemporanul”, la pagina întâi, Tudor Arghezi notează câteva amintiri de *Acum vreo 60 de ani*, „pe marginea retrospectivei Luchian”. □ Mihai Dragomir aduce în versuri *Odă tinereții*.

4 septembrie

• O povestire cu titlul *Frământare...* apare în „Munca” sub semnătura lui Al. Gheorghiu-Pogonești.

• La rubrica „Revista revistelor”, din „România liberă”, N. Ungureanu își fixează atenția asupra „ultimelor două numere ale «Vieții Românești»”, care „cuprind un bogat material de literatură, teorie și critică”: „ciclul de poezii 1907 de Tudor Arghezi, o parte din romanul recent terminat *Moromeții* de Marin Preda, nuvela *În bălălia pierdută* de Petru Dumitriu, poemul *Aducerile-aminte* de Sanda Movilă”. Mai sunt evidențiate: studiul lui Eugen Campus despre Ibrăileanu, recenzia lui Lucian Raicu la *Frații* de Constantin Fedin, studiul lui Tudor Vianu despre Cervantes, studiul lui Ov. S. Crohmălniceanu, *În legătură cu problema originalității literare*. □ La aceeași pagină, Eugen Atanasiu scrie o cronică literară „pe marginea volumului *Laudă Patriei* de Victor Tulbure”: „Discutând despre unul sau altul dintre reprezentanții valoroși ai liricii contemporane, nu putem trece cu vederea procesul formării lor în acest domeniu dificil al artei literare. Cerința este pe deplin întemeiată dacă ne gândim la faptul că de progresul neîncetat al liricii se leagă posibilitatea încă neîndeajuns folosită de a înfățișa în chip atotcuprinzător lumea lăuntrică a omului nou, capacitatea lui de simțire în fața naturii patriei, bogăția sentimentelor ce le încearcă în marile clipe ale vieții lui. La noi, astăzi, nu-și mai află locul în poezie sentimente egoiste, josnice: noi nu proslăvim în lirică emoția trezită de crimă și nici senzațiile erotice, ca îndreptar al lumii noastre interioare. Desăvârșindu-și arta de a dezvoltă sentimente înălțătoare în acea individualitate unică ce i-o conferă fiecare poet eroului său liric, poezia noastră devine tot mai fidelă vieții, ea ilustrează minunatul adevăr că oamenii vremurilor pe care le trăim sunt incomparabil mai bogați sufletește decât înaintașii. [...] Ca unul dintre mănuiitorii talentați ai uneltelor liricii noastre noi, Victor Tulbure are față de propriul său erou liric datoria de a-l înălța mereu mai sus și de a-l îmbogăți în așa fel încât cititorii să descopere în lumea sa lăuntrică sentimentele nobile pe care nu le pot încerca decât oamenii epocii noastre de grandioase construcții socialiste”. (*Eroul liric și intransigența scriitorului*).

8 septembrie

• În „Gazeta literară” se traduce partea I din articolul *Tot despre adevărul vieții* de B. Riurikov: „A spune adevărul despre viață înseamnă, în primul rând, a spune adevărul despre omul nostru, despre lumea lui interioară, despre gândurile și sentimentele lui, a-l spune în așa fel încât în spatele acestui om să se vadă țara noastră în dezvoltarea ei revoluționară, regimul nostru social.” □ George Ivașcu recenzează noile manuale de Istorie a literaturii române pentru clasele a VIII-a și a IX-a: „Cele două manuale [...] restaurează literatura română, veche și modernă, în drepturile ei. Autorii lor nu ocolesc adevărul istoric, nu închid ochii asupra unor anumite producții literare și nu le răstălmăcesc conținutul. [...] Ei explică științific împrejurările istorico-sociale în care au fost create acele opere și marchează contribuția fiecărui scriitor important la îmbogățirea tezaurului nostru

literar.” □ La „Cronica literară”, Valeriu Râpeanu scrie despre **Proza lui Mihai Beniuc**: „Cu volumul *Ură personală* proza noastră actuală, sau mai bine zis nuvela și schița, înregistrează un succes însemnat, constituind în același timp un exemplu ce sperăm să fie urmat.” □ În același număr, Mihai Dragomir recenzează volumul *Lauda patriei* de Victor Tulbure, iar Dumitru Solomon analizează *Povestirile* lui Remus Luca. □ Savin Bratu semnează un articol **Despre lirismul poeziei**: „Cred că lirismul este condiția de existență a poeziei ca poezie. Că lirismul îi determină, în primul rând, caracterul specific, printre celelalte arte literare. Nu de mult, copiii mai învățau la școală doar că poezia lirică este aceea care exprimă stările sufletești ale poetului. Astăzi, elevul de clasa a VII-a știe însă că lirica este și ea o formă de reflectare a realității obiective. Nu o reflectare nemijlocită prin descrierea fenomenului vieții, ci una indirectă, fenomenele vieții răsfrângându-se în starea sufletească a poetului, care, la rândul său, e exprimată în poezie, transmitând imaginea realității. Nu numai aspectul moral, ci chiar însuși tabloul social, economic și politic poate fi reconstituit după corespondențele psihologice, valorificate artistic în cele mai eminamente lirice poezii eminesciene, ca și în doinele populare, ca și în lirica lui Pușkin sau a lui Hugo sau a lui Shelley și ca și în *Tristele* lui Ovidiu sau în pasionatele versuri erotice ale poetesei Sapho...”

9 septembrie

- La rubrica „Însemnări de lector”, din „Contemporanul” scriu scurte prezentări, referitoare la fragmente apărute în „Viața Românească”, D. Micu (despre ciclul *1907*, al lui Tudor Arghezi: „Cu forța inepuizabilă a versului său incandescent, marele nostru poet vestejește clasele stăpânitoare, a căror neistovită lăcomie împinsese un întreg popor în ghiarele unei mizerii înfricoșătoare, rânduindu-i existența insuportabilă.”) și L. Raicu (despre *Moromeții*, de Marin Preda: „Se poate spune fără teama de exagerare, că scriitorul aduce în literatura română un nou tip de țaran, un alt erou, unic și ferm precizat, ce vine să se adauge celor creați de autorii clasici ai satului, Slavici, Rebreanu – lărgind orizontul istoric dar și concepția estetică a romanului țărănesc.”).
- În „Munca”, D. Micu comentează ediția a II-a a romanului *Oțel și pâine* de Ion Călugăru: „Meritul scriitorului de a se orienta, în primii ani ai Republicii noastre Populare, spre un sector atât de important ca industria grea, apare cu atât mai de netăgăduit cu cât chiar astăzi artiștii cuvântului se îndreaptă cu destulă sfială spre realitatea marilor uzine; nu avem până astăzi un roman despre clasa muncitoare care să precumpănească asupra cărții lui Ion Călugăru.”
- Boris Buzilă semnalează, în „România liberă”, apariția noii traduceri a piesei shakespeariene *Hamlet*, făcută de Petru Dumitriu: „Prozatorul Petru Dumitriu a dat o tălmăcire aleasă textului plin de poezie al operei

shakespeareiene. Această traducere descoperă o nouă fațetă a talentului apreciatului nostru scriitor care dăruie cititorului pagini de limbă românească suculentă și armonioasă”. („*Hamlet*” într-o nouă traducere românească).

• În „Scânteia” este semnalat *Un interesant studiu critic* – Geo Bogza de B. Elvin.

14 septembrie

• În „Scânteia” apare un lung articol pe tema *Probleme actuale ale criticii literare*: „Muncitorii, țărani muncitori, intelectualii înaintați, tineretul nostru doresc să găsească în operele literare eroi pozitivi demni de eroii reali, de constructorii socialismului, eroi care să le servească drept pildă de viață. În crearea imaginii tipice a omului nou, a unei imagini în stare să modeleze sufletele, să descătușeze energiile a zeci de mii de cititori, se manifestă cel mai puternic forța transformatoare, însemnătatea socială a literaturii realist-socialiste. [...] Sunt încă puțini îndeosebi eroii literaturii care întruchipează trăsăturile morale ale clasei de avangardă, clasa muncitoare, trăsăturile celor mai buni fii ai clasei muncitoare – comuniștii. [...] În această lumină este cu atât mai dăunător faptul că, în ultima vreme, într-o serie întreagă de opere literare – și nu numai în literatură, dar și în alte genuri ale artei – apar personaje negative, alese exclusiv din rândurile directorilor de întreprindere, președinților sfaturilor populare, secretarilor organizațiilor de partid etc. Desigur, birocrați sau chiar dușmani strecurați în funcții de răspundere există încă în viață, iar literatura trebuie să ajute mai departe la demascarea lor, să-i lovească cu biciul satirei, să arate însuși procesul real de înfrângere și eliminare a vechiului de către nou. Dar atunci când literatura înfățișează slab adevărata față a noului aparat de stat și economic, în care partidul a trimis pe cei mai devotați și mai destoinici fii ai clasei muncitoare, când nu avem încă opera închinată minunatei figuri a activistului comunist, a conducătorilor de întreprinderi socialiste – concentrarea unor forțe scriitoricești numai în direcția vechiului, a ceea ce este negativ în acest domeniu, constituie o serioasă lipsă de orientare și nu poate duce decât la o denaturare a realității din țara noastră. Pe lângă o serie de realizări remarcabile în crearea eroului pozitiv se întâlnesc încă în literatura noastră destule romane, piese de teatru, nuvele în care eroii pozitivi sunt șterși, schematici în raport cu modelele de viață, iar uneori mai puțin realizați decât personajele negative. [...] Scriitorii trebuie să facă un efort serios pentru a scoate în relief un aspect esențial al vieții – rolul conducător al partidului – fără de care nu poate fi realizată pe deplin nici una din temele principale ale literaturii. Desigur temele vieții nu sunt câteva, ci o infinitate, un univers. Ar fi greșit însă să se deducă de aici – cum fac unii scriitori – părerea greșită că tema e indiferentă din moment ce este o temă a vieții că e tot una dacă, de pildă, se cântă mai ales gingășia florilor – deși și aceasta este desigur o temă importantă – dar nu răsună din plin poezia măreață

a revoluțiilor. În viață, deci și în literatură, temele nu au și nu pot avea aceeași însemnătate. Poporului, ca și de altfel scriitorului însuși, nu-i poate fi indiferent dacă o lucrare literară răspunde unor cerințe centrale ale vieții sau, dimpotrivă, unor mărunte preocupări mărginașe. [...] În discuțiile din «Gazeta literară» s-a trecut însă adesea cu ușurință peste faptul că, de pildă, de o bună bucată de vreme o specie atât de importantă a poeziei cum este poezia epică a rămas mult în urmă, că în ultimii ani n-au mai apărut încercări de a generaliza artistic viața de astăzi în poeme cuprinzătoare etc. Iar unii participanți au ajuns chiar să ignore sau să nege valoarea poeziei agitatorice cu mare putere de pătrundere în mase ca și a oricăror elemente de publicistică în literatură. Astfel în articolul *Schematism și realism* se impută unui roman valoros ca *Dulăii* de Zaharia Stancu tocmai unul din meritele sale – caracterul publicistic; în discuția despre poezie nu s-a vorbit despre rolul și însemnătatea poeziei publicistice. [...] «Gazeta literară», ca de altfel și celelalte publicații ale Uniunii scriitorilor, este lipsită încă de îndrăzneală și combativitate în tratarea problemelor fundamentale ale literaturii, în desfășurarea luptei ideologice pe tărâm literar. [...] Abaterile de la principialitate nu pot fi private independent de slăbiciunile muncii ideologice a Uniunii scriitorilor din R.P.R. Biroul Uniunii Scriitorilor nu acordă atenția cuvenită activității criticilor literari, adoptă în mod nejustificat o atitudine pasivă față de discuțiile care se desfășoară în Gazeta literară și în alte organe de presă ale sale, pe care are sarcina să le conducă. Biroul Uniunii scriitorilor, organizația de bază a scriitorilor trebuie să ia măsuri pentru a pune în sfârșit în practică vechile proiecte de a organiza o mai strânsă legătură a scriitorilor și criticilor cu viața. Îndeosebi criticii literari, în mare parte, continuă să ducă o activitate birocratică; unii dintre critici n-au avut niciodată contact direct cu viața tumultuoasă a poporului, nu cunosc oamenii care se avântă în primele rânduri ale construirii socialismului.” (vezi **Anexa**)

15 septembrie

• În articolul *Tineri eroi ai literaturii noastre*, din „Flacăra” (nr. 18), Valeriu Râpeanu inventariază reușitele epice pe tema „figura tânărului erou al vremurilor de astăzi” (personajele Mitrea Cocor, Andrei – din *Străinul*, de Titus Popovici, Mircea Rotaru – din romanul *În orașul de pe Mureș*, al lui Francisc Munteanu, Vlad Opreșan – din romanul *În floarea vieții*, de Aurel Mihale ș.c.). Totodată, analizează comparativ „progresul” înregistrat în tipologia eroului principal, de la „învinsul” antebelic, la „învingătorul” contemporaneității („A existat în literatura noastră dintre cele două războaie o figură deosebit de frecventă: învinsul. Toți eroii aparținând acestei categorii porneau, încă din adolescență, la drum, cu visuri și idealuri; toți trebuiau, datorită vitregiei unei așezări sociale nedrepte, să renunțe la aceste visuri și idealuri. Acesta a fost drumul lui Radu Comșa, din *Întunecare*, sau al lui Niculae Apostol, învățătorul din *Apostol* – romanele lui Cezar Petrescu;

aceasta a fost calea poetului Ladima din *Patul lui Procust*, romanul lui Camil Petrescu, și a multor eroi din cărțile lui Ion Călugăru și ale altor scriitori. Comparația este necesară pentru a înțelege mai bine semnificația figurii tânărului erou al vremurilor de astăzi, așa cum l-au prezentat scriitorii noștri. În trecut – umilință și renunțare; astăzi – demnitate și deplină posibilitate de realizare a idealurilor”), face câteva sesizări asupra unor „defecte” în construirea unor personaje și îndeamnă la efortul de a depăși schematismul formal axat pe „lupta dintre nou și vechi”, prin dezvoltarea, în limitele ideologicului, a motivelor dragostei și muncii („Dar am vrea să arătăm aici și o slăbiciune în zugrăvirea tineretului nostru nou. Ne referim anume la lipsa romantismului în prezentarea câtorva figuri de tineri, la timiditatea scriitorilor noștri atunci când e vorba de înfățișarea unor aspecte importante ale vieții eroilor respectivi, printre care și tema dragostei. De multe ori, autorii au cu tot dinadinsul intenția să facă din personajele lor niște oameni cumsecade, șterși, care, ajunși la realizarea unui țel limitat, să se oprească mulțumiți și să nu mai tindă către nimic nou. Se creează astfel o categorie de «oameni care nu mai spun nimic», personaje cumiți, plate, de la care nu mai poți aștepta nimic. [...] Dar mai mult decât atât: scriitorii noștri n-au dat suficientă atenție zugrăvirii veridice, convingătoare, a figurii tânărului activist de partid sau utemist, a acestor oameni înaintați ai epocii noastre care luptă în primele rânduri pentru mobilizarea tineretului la munca de construire a socialismului. (Și tocmai aci trebuie să evidențiem strădania prozatorilor Eugen Mandric și Nicolae Țic, care au realizat câteva figuri izbutite de activiști în unele schițe și reportaje). Este bine că scriitorii noștri s-au aplecat îndeosebi spre zugrăvirea proceselor de clarificare și eliberare din mrejele vechiului, dar nu-i deloc bine că n-au insistat cu precădere asupra acestui aspect tipic zilelor noastre: eroismul în muncă și în viața de fiecare zi a tânărului nou. Așteptăm de la scriitorii noștri cărți despre tinerii muncitori, despre tinerii comuniști, luptători înaintați pentru socialism, luptători pentru frumoasele visuri ale omenirii socialiste, realizându-și cele mai înalte idealuri, iubind, luptând și construind cu toată patima vârstei lor”).

• În „Gazeta literară” apar *La seceriș*, un fragment din romanul *Moromeții* de Marin Preda, și amplul poem *Romantism* de Florin Mugur. □ Mihail Petroveanu recenzează romanul *Străinul* de Titus Popovici: „O mărturie atât de biciuitoare ca *Străinul* fortifică încrederea în dreptatea bătăliei purtate azi de clasa muncitoare, spre a mătura din calea viitorului excrescențele trecutului și a preveni orice tentativă de însuflețire a unor stafii. Apoi, scăldând în dispreț, ca într-un curent de apă tare, partea cronicii care zugrăvește vechiul, Titus Popovici și-a unificat materialul întins și cam disparat într-o imagine puternică în sensul artistic și partinic.” □ La rubrica „Discuții”, Vera Călin semnează articolul *Despre receptivitatea, dar și despre personalitatea criticului*, unde polemizează cu Lucian Raicu: „Gustul, înclinațiile personale

ale criticului nu sunt condimente, nu se pot despărți de poziția sa ideologică, de simțul adevărului, de cunoașterea vieții. Nu avem de-a face cu entități deosebite. Cred că tocmai gustul, înclinațiile sunt concretizarea, forma specifică prin care se individualizează la un critic concepțiile ideologice, pregătirea culturală, cunoașterea realității sociale.” □ În același număr apare partea secundă din articolul *Tot despre adevărul vieții* de B. Riurikov. □ Ion Marin Sadoveanu scrie despre *Poezie și adevăr* de J. W. Goethe.

• În „Munca”, Valeriu Râpeanu comentează romanul *Giuvaerul coroanei* de Ralph de Boissière: „Construită pe sistemul episoadelor înlănțuite, cartea reușește să ne ofere o imagine foarte clară a situației din Trinidad. Ea este străbătută de un puternic optimism, de o încredere nelimitată în victoria celor ce muncesc.”

17 septembrie

• S. Fărcășan recenzează în „Scânteia” romanul *Străinul* de Titus Popovici (*Romanul unei generații*).

18 septembrie

• La rubrica „Însemnări despre tinerii scriitori”, din „România liberă”, Boris Buzilă recenzează *Povestirile lui Remus Luca*: „Înzestrat cu un fin spirit de observație și cu un ochi sensibil la aspectele tipice pentru realitățile noastre, priceput descoperitor la noului, Remus Luca este un prompt executant al «comenzii sociale». [...] Volumul luat în discuție însumează o suită de mici istorisiri aducând prin construcția lor nu atât cu schița clasică ci mai ales cu reportajul literar, istorisiri care fixează câteva reușite figuri de oameni precum și unele aspecte caracteristice realităților asupra cărora autorul își îndreaptă atenția. [...] În ansamblul ei, culegerea de povestiri a lui Remus Luca constituie o apariție îmbucurătoare în proza noastră. Editura Tineretului a pus în mână cititorilor ei o carte utilă și interesantă”.

22 septembrie

• „Gazeta literară” publică articolul *Metoda și stilul în literatura sovietică*, scris în mod special de V. Timofeev pentru revista românească: „Faptul că metoda e una singură nu exclude, ci presupune diversitatea stilurilor. Realismul socialist nu-i nivelează pe scriitori; dimpotrivă, el oferă un câmp larg pentru dezvoltarea particularităților talentului lor, asigură posibilități nelimitate de manifestare a inițiativei creatoare, alegerea unor forme și stiluri diferite.” □ Petru Dumitriu semnează articolul *Tradiție și contemporaneitate*, vizându-i pe Tudor Arghezi și pe A. E. Baconsky. □ Nicolae Liu semnalează *O corespondență inedită a lui Mihail Eminescu*. □ La „Cronica literară”, Mihai Gafița comentează volumul III al *Operei* sadoveniene: „În aceste povestiri, chiar și limbajul utilizat este diferit de acela la care va ajunge

scriitorul în *Frații Jderi* mai ales. [...] Însă, în ce privește redarea mișcării interioare a oamenilor și a gesturilor, a tumultului maselor umane, a peisajului etc., toate acestea sunt ale aceluiași maestru al limbii românești, care a înțeles atât de bine și de adânc omul și natura patriei noastre și le-a redat cu atâta strălucire de-a lungul a aproape șase decenii de activitate literară.” □ În același număr apare ultima parte din articolul *Tot despre adevărul vieții* de B. Riurikov.

23 septembrie

• În „Contemporanul”, Aurel Martin publică *Însemnări despre arta sadoveniană*, câteva considerații în legătură cu realismul personajelor, ocazionate de apariția volumului al II-lea al *Operelor*: „Orice operă semnată de acest titan al prozei epice, în cei peste cincizeci de ani de laborioasă și intensă activitate literară, încheie în scoarțele ei nu numai ceva din universul sufleteș al scriitorului însuși sau din tumultul veacului zugrăvit de acesta, ci și adevărate reflexe din viața cotidiană a sufletului oricărui din noi. [...] Despre frumusețea umană și bogăția sufletească a unor asemenea eroi s-a mai scris; critica literară a insistat adesea, și pe bună dreptate, asupra lirismului tulburător ce străbate întreaga literatură sadoveniană; s-a vorbit cu multă competență și despre iscusința cu care marele nostru povestitor folosește tezaurul limbii noastre naționale; s-au făcut și încercări de a releva coordonatele stilului sadovenian. Dar nu s-a subliniat, în chip satisfăcător, raportul dintre opera sadoveniană și adevărul vieții și modalitatea prin care geniul sadovenian a izbutit să dea amprentă artistică unor fizionomii cunoscute de scriitor în lungile și instructivele sale peregrinări prin țară”.

24 septembrie

• Un comentariu extins al romanului *Străinul*, de Titus Popovici, apare în „Scânteia tineretului”, sub semnătura lui Andrei Băleanu (*Un erou al generației noastre*). □ I. Ludo scrie, în aceeași ediție a ziarului, despre *Constituțiile burghezo-moșierești și școala*.

28 septembrie

• Ov. S. Crohmălniceanu recenzează în „Scânteia” nuvela *Salata* de Petru Dumitriu, publicată în „Steaua”, nr. 2 (*Un impresionant document de viață*).

29 septembrie

• În „Gazeta literară” apar poemele *Constructorii*, *Dragostea mea* și *Început de toamnă* de Mihai Beniuc. □ Paul Georgescu îndeamnă la o combativitate *Pe două fronturi*: „Idilismul și negativismul, schematismul și naturalismul, estetismul și sociologismul vulgar se află într-o falsă opoziție. Va trebui să luptăm perseverent împotriva tuturor devierilor de la principiile noastre, să

luptăm – așa cum ne învață partidul – pe două fronturi.” □ La „Cronica literară”, Horia Stancu comentează reeditarea romanului *Apostol* de Cezar Petrescu: „Realismul puternic al romanului *Apostol*, încrederea în forțele omului, pe care o dă cea mai mare parte a sa, vor avea un rol de seamă în prețuirea pe care noi – cititorii de azi – o vom acorda cărții.” □ La „Cronica dramatică”, V. Mândra scrie despre *Citadela sfârșită* de Horia Lovinescu, „o biruință certă a dramaturgiei noastre contemporane”, unde „judecata familiei burgheze se desfășoară în lumina intransigenței oamenilor liberi, constructori ai societății socialiste”.

• În „Munca”, Teșu Milcoveanu recenzează romanul *Străinul* de Titus Popovici: „Adevărul dovedit în mod concludent de istorie este oglindit în roman prin intermediul cuvântului artistic: Partidul Comunist din România a fost singura forță politică care a luptat contra dictaturii fasciste; el a organizat și a condus lupta pentru arestarea guvernului Antonescu și izgonirea trupelor hitleriste din țară.”

30 septembrie

• Mihai Beniuc este prezent, la pagina întâi a „Contemporanului”, cu poeziile *Chemare, Sfială, Sfârșitul și începutul*. □ I. D. Bălan scrie despre volumul de versuri *Pe struna fulgerelor* al lui Mihai Dragomir, caracterizându-l „un succes al poeziei noastre noi”.

[SEPTEMBRIE]

• „Iașul literar” cuprinde poeme de Nicolae Țatomir (*Micul pictor*), Nicolae Labiș (*Impresii din munți*) și Mircea Popovici (*Toamna ce venea*), precum reportajul *La Nanking* de Eusebiu Camilar. □ La „Studii și cronici”, C. Demetriad scrie despre *Eroul liric și oglindirea forței revoluționare în poezie*: „Militant pasionat pentru cauza comunismului, eroul liric al vremii noastre nu este un fanatic lipsit de discernământ, pentru că spiritual revoluționar nu exclude spiritul critic. Satira antiimperialistă, fabulele și poezia satirică în genere sunt o dovadă de netăgăduit a ascuțimii sale critice. În comparație cu poezia din trecut, poezia nouă nu se mulțumește să condamne plăgile societății vechi, ci dezvăluie adevăratele cauze ale răului, esența sistemului capitalist bazat pe proprietatea individuală și exploatarea de clasă. De aceea, ea nu-și restrânge câmpul de observație la societatea românească, ci demască exploatarea din întreaga lume. Obiectivul criticii sale îl formează atât epavele fostelor clase dominante, cât și rămășițele vechiului în conștiința omului nou.” □ Comentând volumul II al *Operelor* sadoveniene, Constantin Ciopraga afirmă că încă din 1905-1906 „Mihail Sadoveanu și-a pregătit drumul și uneltele către marile opere care l-au consacrat de pe acum, ca un clasic al prozei artistice și înnoitor al limbii literare românești”. □ În aceeași secțiune, Liviu Leonte analizează *Un roman al eliberării* (*Străinul* de Titus

Popovici): „O încercare [...] de mare întindere, un tablou complex al claselor și al forțelor sociale care s-au ciocnit în 1944 nu aveam încă. Îl avem acum prin romanul lui Titus Popovici. Și încercarea tânărului scriitor [...] e concepută pe planuri demne de măreția evenimentelor. [...] Meritul autorului este de a fi sesizat trăsătura tipică a momentului istoric prin care trecea burghezia română și de a fi utilizat mijloace adecvate pentru admiterea ei. Eroii sunt surprinși în situațiile cruciale ale existenței, în postura oficială sau în viața particulară, în aprecieri pe care și le fac reciproc sau în meditații intime. [...] problema de bază a romanului rămâne însă soarta intelectualității românești. Pentru burghezie sau moșierime ca și pentru clasa muncitoare drumurile se limpezeau mai ușor. Intelectualul însă, purtat la remorca ideologiei burgheze atâta vreme, are de străbătut o cale mult mai spinoasă, plină de poticneli și reveniri. [...] Iese din această cauză – într-un roman care-și propune la loc de frunte zugrăvirea intelectualității românești – și mai mult în evidență omisiunea pentru momentul istoric respectiv, a figurii centrale, cea mai reprezentativă prin număr pentru pătura noastră cultă: intelectualul prob, care fără să fie fascist nu a fost nici rezistent, cărturarul care s-a alăturat apoi partidului și astăzi e un harnic constructor al socialismului. Un asemenea personaj nu găsim în roman.”

- „Lupta de clasă”, nr. 9, publică escul lui R. Garaudy, *Lupta ideologică în rândurile intelectualilor* (preluat după „Cahier du communisme”, nr. 7-8 1955), despre anticomunismul „de modă nouă” reprezentat bunăoară de Merleau-Ponty, prin cartea *Aventurile dialecticii* – „un adevărat atac împotriva ideii unei dialectici a naturii și, prin ea, împotriva ideii adevărului obiectiv în care el vede izvorul dogmatismului și al oricărei violențe.”

- În „Steaua”, nr. 9, Dan Costa (Cornel Regman) scrie despre *Thomas Mann*, iar Dumitru Isac studiază *Aspecte și tendințe inițiale în opera lui Mihail Sadoveanu*. □ Leon Baconsky semnează recenzia *B. Elvin: Geo Bogza – studiu critic*. □ Ion Oarcășu scrie despre volumul *Pe struna fulgerelor* de Mihai Dragomir, observând „cadența unui vers robust, dinamic”, dar și că „vechi clișee și exerciții formaliste se mai strecoară și acum printre rânduri, tulburând apele clare ale unei inspirații orientate realist: hiperbolizări stranii, oferindu-ți spectacolul unei lumi văzute printr-o lentilă diformantă, resturi ale unui animism exagerat”. □ La rubrica de „Note și comentarii”, g.m. (George Munteanu) semnalează articolul lui Ov. S. Crohmălniceanu *În legătură cu problema originalității literare* („Viața Românească”, nr. 7, 1955), observând critic: „Despre specificul național al diferitelor literaturi ori despre originalitatea pe plan artistic a marilor epoci istorice, bunăoară, autorul a vorbit cu totul insuficient, mărginindu-se mai mult la punerea problemei. În același timp, criticul a lăsat la o parte problemele referitoare la viziunea artistică, specificitatea procedeelor, stilul și limba diferiților scriitori mari, care ilustrează concret diferitele aspecte ale originalității creatoare, și – mai ales –

criticul n-a acordat atenția cuvenită elucidării unor noțiuni principale de care trebuia să se folosească foarte des, identificând astfel frecvent – între altele – noțiunea de „individualitate” cu aceea de „personalitate”” (*O intervenție binevenită*). □ La aceeași rubrică, având un profil polemic, g. st. ironizează, sub numele de „platitudini” și „băzaconii”, ciclul *Tânărul oțelar* publicat de Nicolae Labiș în „Gazeta literară” (nr. 32): „A aborda teme de stringentă actualitate e un lucru meritoriu și în această privință nimic nu e mai necesar decât o autentică poezie a marii industrii, în versurile căreia să vibreze sufletul tânărului oțelar și să apară în deplina ei realitate viața bogată și complexă a uzinei. Dar este de domeniul lipsei de răspundere să bagatelizezi o temă atât de importantă dedicându-i o suită de platitudini versificate cu ușurință și emfază – platitudini ce nu se salvează chiar dacă se mai vorbește de *Prometeu*, de *Magma iubirii* și sunt epuizate nenumăratele superlative, pentru că oricum, nu putem accepta impresia mărturisită de Labiș în ciclul despre care am vorbit și anume că: *Tot ce gândim și facem este artă!*” (*Supliciul tânărului oțelar*). □ Tot aici, i[oaichie]. o[ltanu]. persiflează o poezie de Horia Aramă, *Se naște Eminescu*, publicată în „Tânărul scriitor” (nr. 8): „o singură rugămintă pentru poetul Aramă, ca și pentru alții, vizați: să depășească pe înaintașii lor nu numai în entuziasm – calitate, altfel, extra-literară – cât mai ales pe plan poetic, singurul domeniu de confruntare al valorilor artistice.”

• „Tânărul scriitor”, nr. 9, publică proză de Ion D. Sârbu (*Concert*) și de Ioan Grigorescu (*Pavilionul*). □ La rubrica „Început de drum” sunt publicați Lidia Sorin (*În munți*) și N. Gheran (*Atenție la conturarea personajelor*). □ Victor Tulbure, Gh. Tomozei și Nicolae Stoian traduc din Esenin, de la a cărui moarte se împlinesc 60 de ani.

• În „Viața Românească” apar ultima parte a romanului *Moromeții* de Marin Preda, nuvela *Anii iubirii* de Letiția Papu, poeme de Tudor Arghezi (*Creion*), Miha Dragomir (*Cu tine; În satul lui Tudor; Medicii; Romantică*), Gellu Naum (*Primăvara lumii*), D. Stelaru (*Casa bătrână; 1941; Ostașul; Dimineața; Pace*) și Ion Gheorghe (*Un om și jumătate*). □ În secțiunea „Literatura realistă între 1920 și 1944”, Mihai Ralea scrie despre *Criticul științific G. Ibrăileanu*: „Ibrăileanu a fost un intelectual progresist în tot cursul vieții sale. În prima parte a acesteia a fost marxist, în a doua fază a existenței atitudinea sa a fost șovăitoare, câteodată chiar contradictorie, din pricina influenței concepției poporaniste. Ibrăileanu desigur că a greșit când a susținut, ca poporaniștii, că țărănimea poate fi hegemonă în lupta socială. Totuși, această eroare a avut și o parte pozitivă bună. Ea a dus la o simpatie adâncă pentru clasa țărănească. Parte bună care a avut la rândul ei una rea: o ignorare a proletariatului industrial. Aceasta se oglindește în lipsa de atenție acordată literaturii inspirate de realitățile muncitorești. În sfârșit, în ultima fază a activității, preocupările sale pentru aspectul estetic al operelor literare au fost poate mai insistente decât era just și, deși el nu putea cădea (și nici n-a căzut)

vreodată în formalism, această atitudine estetizantă l-a îndepărtat de la o concepție mai sănătoasă și care, în fond, era a sa. [...] Luptător pentru specificul național, contra exotismului, contra cosmopolitismului, contra tradiționalismului și reacționarismului, luptător pentru literatura realistă, aceste «constante» ale carierei sale arată că, în linii generale, el nu s-a îndepărtat niciun moment de la o categorică atitudine progresistă și umanitaristă.” □ La „Teorie și critică” apare ultima parte a articolului lui Perpessicius *Pe marginea unei antologii de poezie*. Tot aici, Petre Marin comentează *Citadela sfârâmată* de Horia Lovinescu, „o operă interesantă, care poate să treacă drept un eveniment lăudabil în evoluția dramaturgiei contemporane”.

OCTOMBRIE

6 octombrie

- „Gazeta literară” se deschide cu editorialul lui Paul Georgescu *Sub steagul partidului*: „literatura noastră, *literatura de partid*, trebuie să reflecteze politica elaborată de partid, adică să oglindească în primul rând politica de construire a socialismului, să oglindească viața oamenilor care construiesc socialismul în țara noastră”. □ În același număr apare primul episod al unor *Însemnări despre literatură* de A. Fadeev. □ La „Cronica literară”, Savin Bratu semnează prima parte a unei cronici la *Versuri alese* de Mihai Beniuc: „Tematica poeziei lui Beniuc e, cu consecvență, alcătuită, alături de confesiunea dramatică a căutătorului de adevăr și a dezrădăcinatului uneori, de împărtășirea publică a unor țeluri sociale, la început vagi, străbătute de anarhică răscoală țărănească, apoi precise, direct partinice.” □ Mihail Petroveanu tratează despre *Erou și mulțime* în *Străinul* lui Titus Popovici: „Dacă [...] ceea ce am numit școala vieții și-a găsit o expresie în genere convingătoare, «școala comunismului» nu are deloc puterea răscolitoare pe care, în realitate, primul contact cu ideile și oamenii mișcării, într-o vreme de fierbere revoluționară, o stârnește în inima unui tânăr setos de fapte, de schimbarea lumii și a lui însuși.” □ La 125 de ani de la moartea scriitorului, H. Zalis îl evocă pe Dinicu Golescu, *O luminoasă conștiință patriotică*.
- O comemorare a lui Dinicu Golescu, la 125 de ani de la moarte, apare și în „Scânteia”, sub semnătura lui Savin Bratu: *O figură luminoasă a culturii românești*.

7 octombrie

- În „Contemporanul”, la pagina întâi, acad. G. Călinescu transmite *Un salut pentru A.R.L.U.S.*: „În această rectificare a viziunii, A.R.L.U.S. a jucat un mare rol. Nu este un instrument de propagandă banală, ci o asociație pentru adâncirea legăturilor de prietenie cu Uniunea Sovietică și a putut să obțină intense rezultate, popularizând cinstită opera de construire a socialismului și

comunismului și lupta pentru pace și prietenie a poporului sovietic Cele șase milioane de membri ai A.R.L.U.S.-ului, peste un milion de manifestări culturale, cu, statistic vorbind, 120 milioane participanți, iată o operă impunătoare, dovedind totodată cât de călduros îndreaptă brațele poporul nostru către marea lui prietenă. Ceea ce Uniunea Sovietică a făcut în toate domeniile de activitate, industrie, agricultură, știință, literatură, artă, biruințele planurilor cincinale, marile construcții ale comunismului, canalul navigabil Volga-Don, aplicările pașnice ale energiei atomice, metodele de lucru sovietice (Bîkov-Bortkevici, Kolesov, Lidia Korabelnikova, Kotlear, Kovaliov, Korovkin) au fost împărtășite la sute de mii de oameni ai muncii. S-a vorbit țăranilor noștri despre frunțașii agriculturii sovietice, precum Mark Oziornii, T. S. Maļev, despre mecanizatorii Bugaciov și Brediuk. În era burghezo-moșierească, țăranii noștri citeau (adică ascultau, fiindcă atunci nu știau să citească) despre isprăvile închipuite ale lui Alexandru Machedon, carele s-a bătut cu furnicile și a tăiat noroade multe. Era un basm atrăgător, dar cred că tot mai folositoare și mai frumoase sunt isprăvile adevărate ale inginerilor și muncitorilor care au tăiat Canalul Lenin sau ale țăranilor din sovhozul siberian «Gigant». Iar colhoznicul savant T. S. Maļev mă interesează mai mult decât craiul Netinav. Urez A.R.L.U.S.-ului o activitate din ce în ce sporită și cu colaborarea tuturor oamenilor luminați ai patriei noastre care, ca atare, nu pot să nu iubească lumina pe care o văd la Răsărit. Interesul pentru poporul sovietic nu e o specialitate ci un sentiment obștesc. Astfel pacea se va lăți și prietenia între popoare și mai cu deosebire între poporul român și cel sovietic se va întări și mai mult”. □ În grupajul „Versuri”, sunt cuprinși poezii Al. Andrișoiu (*De la inimă cetire, Frumusețe*) și Tiberiu Utan (*Mlada, Groful*). □ Nota intitulată **Povestiri științifico-fantastice** anunță că la „plenara consacrată literaturii pentru copii și tineret care a avut loc la Uniunea Scriitorilor în primăvara acestui an, s-a subliniat necesitatea unei literaturi de aventuri, menită să popularizeze în rândurile tineretului problemele dezvoltării diferitelor ramuri științifice. O astfel de literatură îi va înflăcăra pe tinerii cititori, va trezi în sufletele lor dragostea de știință. Pentru a răspunde acestei sarcini, revista «Știință și tehnică» va edita cu regularitate în noua colecție «Povestiri științifico-fantastice», astfel de lucrări. Printre primele povestiri care vor vedea lumina tiparului sunt *Meteoritul de aur* de Octavian Sava, *Descoperirea doctorului Pavel* de Leonid Petrescu, *Experiența cea mare* de Mircea Naumescu etc.”.

8 octombrie

• În „Scânteia tineretului”, Radu Cosașu semnează o cronică literară la **Povestirile lui Remus Luca**: „Dacă ar fi operator cinematografic - și totuși, cât de multe leagă pe scriitor de operatoria de film! – i-am reproșa sărăcia unghiurilor de filmare. În volum se resimte o monotonie supărătoare. Luca nu

are suficientă inventivitate, fantezie epică, pentru ca «omul» lui, eroul lui obsedant să ne apară proaspăt de la schiță la schiță, același dar mereu altfel, îmbogățit cu sensuri noi, cu lumini noi, în perspective noi. Aceasta se leagă de o insuficientă pătrundere în materialul cu care lucrează. Luca se mulțumește a ne aduce în față oameni tăcuți, care sunt în mod convingător tăcuți. În literatură, tăcerea este uneori mai încărcată de sugestii decât pledoaria sau tirada. După cum am arătat, tăcuții lui Luca nu ascund lipsă de sensibilitate, nu mimează. Dar creatorul lor nu le depășește tăcerea, ba uneori se ascunde în spatele ei, ca în *Lădița*, unde în locul unei descrieri plastice a sentimentelor eroului ni se spune că el tace și tace. Modestia, discreția, tăcerile oamenilor simpli – ca și întreaga lor bogăție sufletească – au resorturile lor intime, au complicațiile lor, surprizele lor care se cer pătrunse fără subterfugii și artificii.”

9 octombrie

- La pagina „Cultura și viața”, „România liberă” publică fragmentul *Moromeții*, de Marin Preda, cu precizarea de subsol că textul „face parte din noul roman al lui Marin Preda în curs de apariție la E.S.P.L.A.. În *Moromeții*, autorul și-a propus să zugrăvească imaginea satului românesc în preajma celui de-al doilea război mondial”.

11 octombrie

- „România liberă” dă publicității lista membrilor Noului Consiliu al A.R.L.U.S., alcătuit din personalități validate la „Congresul al 4-lea”: acad. Benetato Grigore, acad. Beniuc Mihai, Calimachi Scarlat, Caragea Boris, Constantinescu Miron, Crăciun Constanța, Dacian Ion, Daicoviciu Constantin, Filotti Maria, Georgescu George, Groza Petru, Horvath Imre, acad. Hulubei Horia, Justinian Marina, Livezeanu Octav, Lupu N. Gheorghe, Manolescu Ion, Manole Ofelia, Melinescu Ilca, Mendelsohn Alfred, Milcu Ștefan, Nagy Istvan, acad. Nasta Marius, Parhon I. Constantin, Pas Ion, acad. Petrovici Emil, acad. Ralea Mihail, Răutu Leonte, Roller Mihail, Rosen Mozes, acad. Sadoveanu Mihail, Theodorescu Cicerone, Voitec Ștefan etc.

12 octombrie

- Cu prilejul împlinirii a „80 de ani de la nașterea poetului Șt. O. Iosif”, Mariana Pârvulescu realizează o prezentare bio-bibliografică, într-un medalion publicat de „România liberă”: „În marea bătălie desfășurată la sfârșitul veacului trecut și la începutul acestuia, pentru o literatură românească, Șt. O. Iosif, sensibilul cântăreț al naturii patriei, al durerilor și bucuriilor poporului, își are locul său pe care, în ciuda criticii burgheze care-l considera «un poet minor», masele de cititori i le-au păstrat cu dragoste și admirație până astăzi”. (*Șt. O. Iosif*).

- În „Scânteia tineretului”, Teodor Vârgolici scrie *În amintirea lui Ștefan O. Iosif*.

13 octombrie

- Ov. S. Crohmălniceanu publică în „Gazeta literară” articolul **Poezie politică**, inspirat de poemul *Ție-ți vorbesc Americă* al Mariei Banuș (un poem care „face cinste poeziei noastre noi și liricii închinată luptei pentru pace în genere”), iar Paul Georgescu elaborează un **Fals articol despre Odobescu**. □ La „Cronica literară”, Savin Bratu semnează a doua parte a cronicii la *Versuri alese* de Mihai Beniuc: „Volumul *Mărul de lângă drum* (1954) reprezintă definitivă depășire a căutării noilor coarde, poezia lui Beniuc, lirică militantă, ridicându-se pe culmile marșului îndârjit pe care a purces acum două decenii.” □ Georgeta Horodincă recenzează *Căderea Parisului* de Ilya Ehrenburg. □ Tot aici apare episodul secund al **Însemnărilor despre literatură** de A. Fadeev.

14 octombrie

- În „Contemporanul”, Mihai Beniuc îi aduce un omagiu în versuri *Lui Pablo Neruda*, „când a împlinit 50 de ani de viață”. □ Titus Popovici publică fragmentul *La horă*, din romanul *Mitru*.
- Ștefan Iureș semnalează **Vibrația unei lire autentice**, vorbind despre volumul lui Victor Tulbure, *Lauda patriei*, în „Scânteia tineretului”.

15 octombrie

- „Flacăra”, nr. 20, îl sărbătorește pe Mihail Sadoveanu, cu ocazia împlinirii vârstei de 75 de ani, publicând fragmentul *Lisaveta* și câteva amintiri (*Indiscreții*) ale Profirei Sadoveanu, legate de unele contexte biografice, ori de creație (*Hoțul-cel-mare*, *Balaurul*, *Baltagul*, *Dumbrava minunată*, *Schivnicia lui Russet*, *Dimineți de iulie*, *Făt-frumos Măzărean*, *Nicoară Potcoavă*, *Mitrea Cocor*).
- „Scânteia tineretului” are o pagină de traduceri **Din lirica sovietică**: printre traducători sunt Al. Philippide (Maxim Gorki, *Legendă valahă*), Geo Dumitrescu (Damian Bednii, *Lăstarul* – fabulă), Victor Tulbure (Serghei Esenin, un poem fără titlu), Mișu Dragomir (Alexei Surkov, *În bordei e-o sobiță cu fum*), Vladimir Colin (Ilya Ehrenburg, fără titlu), Virgil Teodorescu (Pavlo Ticina, *O singură familie*) ș.a.

20 octombrie

- Tiberiu Utan scrie în „Gazeta literară” despre **Exemplul scriitorului sovietic**, pe care îl ilustrează prin activitatea și opera lui N. Ostrovski. □ Paul Georgescu semnează articolul **Polivalența necesară**: „Expresia umanismului, la fel de străin de cosmopolitism ca și de naționalismul șovin, bine cunoscând trecutul, cu o intensitate gustând clipa prezentă, ațintind o limpede cătare în viitor, poet al ideilor, erudit al poeziei, Odobescu constituie, în cultura progresistă românească, o sinteză valabilă și o bază de plecare.” □ Mihai Gafița scrie despre **Liric și epic în creația lui Eugen Jebeleanu**. □ La

„Cronica literară”, Savin Bratu publică a treia parte a cronicii la *Versuri alese* de Mihai Beniuc, într-un ton susținut elogios: „Un poet este mare prin conținutul major al artei sale, prin mărturia pe care o lasă posterității despre problematica fundamentală a vremii sale. Un poet este mare prin pionieratul său artistic, ca luptător pentru o artă înaintată în slujba căreia creează o poezie proprie, purtând pecetea unică a artei lui. Beniuc e mare și pentru una, și pentru alta.” □ La „Cartea sovietică”, Nicolae Labiș comentează *Versuri alese* de K. Simonov. □ În același număr al revistei apare partea a treia a *Însemnărilor despre literatură* de A. Fadeev.

22 octombrie

- În „Munca”, Teșu Milcoveanu salută entuziast – ca pe un „eveniment de seamă în viața culturală a țării noastre, stârnind bucurie în masele largi de cititori – apariția în limba română a primelor două volume de *Opere* de N. Ostrovski, „a cărei creație este unică aproape în felul ei în istoria literaturii mondiale”.

26 octombrie

- Camil Șerban recenzează în „Munca” volumul *Povestea Nastei Kovșova* de Galina Nikolaeva, „o frumoasă realizare a literaturii sovietice”, care „trebuie citită de cât mai mulți oameni ai muncii din țara noastră”.

27 octombrie

- „Gazeta literară” îl omagiază pe Mihail Sadoveanu prin articole semnate de Mihai Beniuc (*Primăvara lui Mihail Sadoveanu*: „Mihail Sadoveanu este pentru noi, scriitorii, nu numai maestrul scrisului românesc și marele luptător pentru cauza păcii în lume, ci și omul înțelept care cârmuiește treburile literaturii, omul cu grijă pentru oameni, pentru slova lor artistică, pentru viața lor de fiecare zi”), Savin Bratu (*Întâlnire cu Sadoveanu*), Iorgu Iordan (*Maestru al limbii noastre literare*), Eugen Jebeleanu (*Cetățeanul*), Ov. S. Crohmălniceanu (*La aniversarea lui Mihail Sadoveanu*: „Ideea de «clasic în viață» nu are [...] numai un sens omagial, ci și unul activ, exprimând bucuria literaturii noastre noi de a număra în rândurile ei pe unul din cei mai mari creatori ai neamului.”), Marcel Breslașu (*Povestitorul*), Mihai Gafița (*Fruntaș al literaturii noastre realist-socialiste*: „Scriitorul a devenit [...] un activist de frunte al construirii noii vieți în patria noastră, al transformării oamenilor în spiritul socialismului. El datorește aceasta partidului, expresia cea mai înaintată și înfăptuitorul năzuințelor de totdeauna ale poporului.”), Ion Marin Sadoveanu (*Poet și tâlcuitor al naturii*), Georgeta Horodincă („*Erau niște oameni triști și simpli...*”), Nicolae Labiș (*Mihail Sadoveanu*), S. Damian (*Focurile de arti-ficii*), Paul Georgescu (*Surâzând, surâzând...*), Silviu Iosifescu (*Înaintașii*) ș.a.

• „Contemporanul” dedică întregul număr aniversării celor 75 de ani ai lui Mihail Sadoveanu. La pagina întâi sunt incluse: *Mesajul lui Ilya Ehrenburg* („Nu mi s-a întâmplat adesea să întâlnesc un scriitor care să fie în același timp un mare artist și un mare om. Cărțile lui Mihail Sadoveanu pot fi considerate, pe bună dreptate, ca aparținând celor mai bune opere ale literaturii contemporane. Eroii săi sunt oameni vii; în cărțile lui, realismul descrierilor se îmbină cu poezia. Sadoveanu ne-a prilejuit să cunoaștem și să iubim poporul român cu vechea lui istorie și inima lui tânără. Sadoveanu a luptat întotdeauna pentru adevăratul umanism, pentru fericirea omului simplu, pentru pace și frăție. La toate adunările și congresele partizanilor păcii am ascultat glasul său însuflețit, iar forța artistului inspira gândurile luptătorului. Urez din toată inima lui Mihail Sadoveanu, cu a cărui prietenie mă mândresc, multă fericire. În grădina mea din nordul Rusiei, înfloresc florile românești ale căror semințe mi le-a dăruit Mihail Sadoveanu, iar în inima mea sunt vii minunatele pagini ale cărților sale. Pentru toate acestea îi mulțumesc adânc. Moscova, 24 octombrie 1955”), poezia *Bardul* de Eugen Frunză, *Omagiul* redacției, articolele *Ucenici la școala lui*, de acad. Cezar Petrescu („Un scriitor într-adevăr mare este înainte de toate expresia cea mai autentică a poporului său. Este o sinteză a trecutului, a prezentului și a posibilităților viitoare. Un asemenea scriitor într-adevăr mare este marele nostru Mihail Sadoveanu. [...] Încercați să vă închipuiți proza românească fără opera lui Mihail Sadoveanu. E cu puțință? Nu s-ar înfățișa tot atât de sărăcită ca poezia noastră fără Mihail Eminescu?”), *La anii 75...*, de acad. Camil Petrescu, *Însemnări despre eroii sadovenieni*, de Ov. S. Crohmălniceanu. La pagina a III-a, scriu: George Lesnea – poemul *Răboj*, dedicat „Maestrului Mihail Sadoveanu”, Toma George Maiorescu – *Neuitate clipe cu maestrul* (amintiri), Nicolae Labiș – poezia *Rugul din Iași*, cu precizarea contextualizantă: „În anii fascismului la Iași au fost arse pe rug cărțile maestrului Sadoveanu”. La pagina a IV-a, Savin Bratu se ocupă de tema *Om[ul] din popor*, situată în centrul operei: „Sadoveanu este, așadar, un uriaș purtător de cuvânt al falei și luptei oamenilor din popor, care s-au aflat veacuri de-a rândul față în față cu stăpânirea exploatare. Într-adevăr, în cea mai mare parte a operei sale, Sadoveanu a exprimat, ca un poet militant, aceeași jale și aceeași luptă. Opera lui e invariabilă ca și însăși creația populară, sub raportul problematicei ei fundamentale, dar e efervescentă prin multitudinea aspectelor omenești pe care sentimentele profunde de dragoste și ură ale poporului le-au îmbrăcat de-a lungul secolelor și de-a curmezișul diverselor ciocniri în contemporaneitate între setea de libertate și forța opresorilor. De aceea, lucrările maestrului Sadoveanu care au abordat, în ultimii ani, unele teme ale actualității, continuă unitatea operei sadoveniene, reflectând mai departe viața aceluiași om din popor, căruia i s-a închinat în întregime”.

[OCTOMBRIE]

• „Iașul literar” își dedică numărul omagierii lui Mihail Sadoveanu. Scriu „la temă”: Profira Sadoveanu (*Abecedarul lui Creangă*), Mihai Codreanu (*Omagiu*), Otilia Cazimir (*Țara de dincolo de negură*), George Lesnea (*Ceahlăul; Maestrului Mihail Sadoveanu*), N. Țațomir (*Vezi țara*), N. Labiș (*Bătrânul pădurar*), Ion Istrati (*Exemplul marelui nostru Sadoveanu*), N. Barbu (*Mihail Sadoveanu la teatrul din Iași*), Sandu Teleajen (*Gânduri la o sărbătoare*), Const. Ciopraga (*Elemente folclorice în creația lui M. Sadoveanu*) și D. Costa (*Portretul literar al maestrului M. Sadoveanu*).

□ La rubrica „Teorie și critică”, C. Demetriad scrie despre *Obiectivitatea și preferințele criticului*, încercând să arbitreze polemica dintre Lucian Raicu și Vera Călin: „După părerea noastră, critica literară marxist-leninistă este «științifică» nu prin delimitarea îndoielnică a zonei judecăților «obiective», ci prin faptul că ea se află în posesia unui criteriu științific de apreciere, și anume *practica, criteriul adevărului*. În virtutea acestuia, valoarea operei de artă e în directă legătură cu măsura în care ea oglindește adevărul vieții și contribuie la transformarea ei revoluționară, deci în măsura în care corespunde funcției sale gnoseologice și educative.” □ Mariana Modreanu comentează apariția primului volum al viitoarei trilogii *Un om între oameni* de Camil Petrescu: „Noutatea romanului lui Camil Petrescu, deosebita lui forță de pătrundere se datoresc [...] fericitei împerecheri între concepția științifică materialistă care a stat la baza studierii evenimentului istoric descris și forța creatoare a artistului, stăpân pe mijloacele sale de expresie. Datorită acestei împerecheri, romanul *Un om între oameni* nu este ceea ce erau majoritatea romanelor noastre istorice, opere în care acțiunea era axată pe destinul eroului principal, interesul autorilor gravitând în jurul unui singur personaj, ci viața unui «om între oameni», a unui om care își trage de la popor forța sa. Romanul are ca erou principal poporul legat viu, organic, de cauza revoluției. Bălcescu este în centrul atenției numai în măsura în care oglindește, prin activitatea sa, aspirațiile păturilor înaintate. În această nouă viziune, personajul istoric nu mai este «făuritor al istoriei», cu un rol determinant în mersul evenimentelor, ci biografia lui se întregește cu istoria maselor care i-au dat naștere și ale căror aspirații le reprezintă. Poporul nu este un simplu fundal, o masă de manevră, reprezentat vag în câteva tipuri, ci eroul principal, rol demn de acest adevărat făuritor al istoriei.”

• În „Lupta de clasă”, nr. 10, Sergiu Fărcășan scrie un amplu articol despre Camil Petrescu, *Un om între oameni*: „Înainte de a vorbi de orice merit artistic, trebuie spus că romanul său *Un om între oameni* este un act de dreptate. Adevărul despre 1848 – atâta vreme izgonit din istorie – este reprimit cu toată cinstea și alcătuiește cea mai frumoasă podoabă a romanului. [...] Romanul nu afirmă, el arată concret, colorat, apropiat, de parcă ai putea să-l atingi cu mâna, tumultul revoluției de la 1848, permanența tradițiilor revoluționare ale poporului român, trăinicia eroismului său, resursele sale nemărginite, nesecate,

de luptă înflăcărată pentru progres. [...] Cheia romanului se află în însuși titlul său. Marele luptător democrat-revoluționar Nicolae Bălcescu, ideologul revoluției pașoptiste, nu ne apare ca o personalitate izolată, ruptă de mase, de „gloată”, ci ca un om între oameni, un exponent al maselor populare. [...] Nu este de ajuns să constatăm faptul important că, de la scriitorul care în piesa *Danton* credea că mersul istoriei este determinat numai de mari personalități, Camil Petrescu a ajuns autorul unui roman în care accentul cade în mod realist pe rolul maselor populare. Trebuie subliniat că nu numai gândirea politică, ci, o dată cu aceasta, însăși arta literară a scriitorului, în tot ce are ea mai intim, a cunoscut o profundă dezvoltare și transformare: au ieșit pregnant la iveală însușiri de preț ale talentului său, o capacitate epică și o «vână» populară și literară de mare forță și frumusețe. [...] Ca și alte creații remarcabile ale scriitorilor români, cartea lui Camil Petrescu reprezintă o confirmare pe viu a teoriei tipicului. În comportarea eroilor cărții [...] deosebirile individuale și factorii întâmplători nu fac decât să reliefeze și mai viu, și mai expresiv esența relațiilor sociale din acea epocă, legile obiective care, în ultimă instanță, își puneau pecetea asupra destinului individual al eroilor. [...] În lumina problemelor actuale ale literaturii noastre, merită să subliniem, alături de calitățile amintite până acum, o trăsătură importantă a măiestriei cu care scriitorul dă viață figurilor muncitorești: reușita îmbinare a vieții lor de muncă și luptă cu amănuntele vieții personale, de familie, ale traiului de zi cu zi, distracțiilor etc.” (*O puternică imagine a istoriei, în mersul ei înainte*).

• În „Steaua”, nr. 10, o serie de scriitori dedică texte lui Sadoveanu: Victor Felea (*Odă maestrului Sadoveanu*), A. E. Baconsky (*Elogiul epopeii noastre naționale*), Aurel Gurghianu (*Pe o pagină de Sadoveanu*), C. Dornescu (*Mihail Sadoveanu – artistul cetățean*), Dumitru Isac (*Aspecte și tendințe inițiale în opera lui Mihail Sadoveanu*), Lucian Blaga (*Mihail Sadoveanu și Valea Frumoasei*). □ L. Blaga traduce din Pușkin (*A asfințit lumina*) și Lermontov (*Cântec rusesc*). □ D. R. Popescu publică proza *Logodna*. □ Ion Panaint semnează recenzia *Letiția Papu: Lângă un geam deschis*, iar Mircea Tomuș *Francisc Munteanu: Scrisoarea*. □ Leon Baconsky scrie cronică literară despre Victor Tulbure, *Lauda patriei*: „evoluând de la o poezie realizată de pe poziții ideologice nu îndeajuns de clare încă, la o poezie străbătută de lumina unei concepții superioare despre lume și viață – de la o poezie a «abundențelor» și a răsunetelor stridente uneori de goarnă, la o poezie a acordurilor melodioase de liră, Victor Tulbure poate avea certitudinea că va fi, într-adevăr, un nume-ntr-o poezie” (*O etapă însemnată în evoluția unui poet*).

• „Tânărul scriitor” din luna octombrie (nr. 10) este un „număr omagial închinat maestrului Mihail Sadoveanu”. Scriu la temă Ion Lăncrănjan (*Florile toamnei*), Profira Sadoveanu (amplul poem *O zi cu Sadoveanu*), Nicolae Labiș (*Apa morților*), Gh. Bulgăr (*Cuvinte despre arta literară și cultivarea limbii*,

interviu din care cităm câteva fraze al prozatorului: „Adevăratul scriitor tratează dintr-un impuls firesc cu cea mai mare băgare de seamă limba. În acest sens el va folosi pentru eroii săi limbajul care li se potrivește: nici o notă discordantă, nici un cuvânt aproximativ. Caragiale e în acest domeniu un maestru inegalabil. Potrivit trebuințelor lucrării artistice, autorul modelează fraza și ritmul expunerii, punând pe primul plan elementele sugestive: imagini, termeni concreți, asocieri nouă, comparații originale și îndrăznețe. Fluxul emotiv al creatorului trebuie să se transmită cercetătorului prin limba pe care o folosește. Din acest efort creator naște limba poetică și cu ea o lărgire considerabilă a capacității expresive a limbii literare. În stilul unei opere izbutite din punct de vedere artistic se concentrează calitățile de seamă ale artei literare: conciziune, exactitate, originalitate și frumusețe. Să nu-i uităm pe scriitorii secolului trecut – nu-i mai pomenesc – preocupați neconținut de perfecționarea limbii. Scriitorii sunt cei dintâi care, în interesul unei comunicări directe și precise a gândului lor, trebuie să scrie o limbă corectă din toate punctele de vedere. Prin asta, ei contribuie în cea mai mare măsură la cultivarea limbii literare, așa cum prin valoarea artistică a stilului lor aduc un însemnat sprijin sporirii capacității ei expresive.”), Demostene Botez (*Amintiri despre Mihail Sadoveanu*), G. Tutoveanu (*Cu Sadoveanu la Fălticeni. Sonete*), D. Micu (*Idealul etic al eroilor lui Sadoveanu*). □ Maria Banuș traduce din Neruda (*China*). □ Romanul *Străinul* lui Titus Popovici beneficiază de o nouă cronică sub semnătura lui Aurel Martin.

• O parte consistentă a nr. 10 din „Viața Românească” este rezervată omagierii lui Mihail Sadoveanu, cu ocazia împlinirii a 75 de ani. Despre sărbătorit scriu, între alții: G. Călinescu (*Mihail Sadoveanu*: „M. Sadoveanu își ia, pentru romanele istorice îndeosebi, elemente de pretutindeni în ordinea vremii și locului, din cronică și din graiul țărănesc, din toate părțile țării, precăderea având-o vorbirea moldovenească. Nu folosește arhaisme, pentru a scoate efecte de vetustate, ci aduce în prezent forme ce i se par trainice și apte să exprime idei la înțelegerea omului modern. [...] Sub acest raport, opera lui M. Sadoveanu este fără precedent; e rodul de peste mai bine de jumătate de veac al silinței de a supune regulilor muzicii contemplația naturii și cunoașterea realistă a oamenilor cu instituțiile lor. Niciodată nu s-a încercat în proză un asemenea lucru și Chateaubriand cântă foarte intermitent și scurt. Opera lui Sadoveanu este o harfă eoliană, o țiteră uriașă cu mii de strune, toate acordate cu grijă timp de jumătate de veac pentru ca nicio surpriză cacofonică să nu fie cu putință. [...] O altă particularitate a operei lui M. Sadoveanu este repetarea în variantă a acelorași teme, de unde o anume «monotonie» de un efect artistic inegalat, înrudit cu caligrafia persană. Așa lucrează artistul popular, liric sau plastic. El nu inventează tema cu fiecă piesă, asta ar implica o risipire a forței creatoare. Subiectul este definit printr-un șablon de iconari, printr-un prototip în poezie, la care s-a ajuns după îndelungi șlefuiuri și eliminări. Creatorul, ușurat de grija

născocirii întregului, își pune toată fantazia în modificarea detaliului, în diversificarea nuanței de culoare. Artă bizantină, care nu-i lipsită de realism și de libertate de creație pentru artist, scoate efecte de policromie și de compoziție murală din repetarea la infinit a acelorași teme, să le zicem universale, cu mereu inepuizabilă observație de conținut plastic. De altfel clasicul îndeobște, ca și poporul, procedează astfel, punând foarte puțină importanță pe originalitatea tablei de materii. [...] M. Sadoveanu revine neconținut asupra tematicii sale, se imită pe sine însuși, dar nu se copiază, ci de fiecare dată varianta descoperă noi valori ale vieții. Operele sale sunt frați și surori. Una nu poate fi substituită alteia.”), Perpessicius (*Lirism și narațiune în opera lui Mihail Sadoveanu*: „Ceea ce deosebește scrisul lui Mihail Sadoveanu de scrisul celorlalți prozatori ai noștri este constanța și continuă fuziune dintre lirismul expresiei și predestinarea tiparului epic. O narațiune de Mihail Sadoveanu, indiferent de proporțiile ei, schiță, nuvelă de dimensiuni sau epopee, se desfășoară după aceleași canoane interioare, ale grației și logicii, așa cum tortul de cânepă din care Ursitoarele torc fire predestinate este totodată și izvor de taină și de poezie. [...] Povestitor înăscut [...], Mihail Sadoveanu este, în același timp, și cel mai desăvârșit poet al prozei noastre din toate timpurile.”), Mihail Ralea (*Note asupra specificului operei lui Mihail Sadoveanu*: „Elementele primare din Sadoveanu sunt poezia panteistică a naturii și spiritul pandur. Cum se puteau ajusta ele cu cea mai mare eficacitate? [...] cele două elemente din opera lui Sadoveanu [...], fuzionate în fond, n-au rămas separate nici în expresie. [...] La colorii și la linii a adăugat elementul poetic, care e elementul uman. La colorii și linii a adăugat accente de nostalgie, de dor, de regret. A scoborât peste șesuri moarte un suflu de vis. A reușit să realizeze *natura poetică*, ferindu-se de *natura picturală* care nu i se potrivea. Prin aceasta a dat cea mai adecvată expresie, contopită într-un bloc, dualismului său sufletesc inițial.”), Al. Philippide (*Note despre stilul lui Mihail Sadoveanu*), Petru Dumitriu (*Exemplul lui Mihail Sadoveanu*), Savin Bratu (*Însemnări despre începuturile literare ale lui Mihail Sadoveanu*: „În paginile de tinerețe, noi vedem născându-se și dezvoltându-se lumea lui Sadoveanu, care se înalță din zbuciumul *Bordeenilor* până la liniștea muncii libere și creatoare din gospodăria socialistă din lunca Dunării...” și Ov. S. Crohmălniceanu (*Târgul vechi moldovenesc în literatura lui Mihail Sadoveanu*). □ La rubrica „Teorie și critică”, Lucian Raicu recenzează *Străinul* lui Titus Popovici: „Scriitorul stăpânește de pe acum pe un plan superior, câteodată cu intuiție sigură, arta de a portretiza prin îngroșare apăsată caractere și tipuri de oameni; cu aceste mijloace reconstituie starea de spirit a cercurilor conducătoare – autorități, intelectualitatea burgheză, lideri național-țărăniști din preajma eliberării țării de către armatele sovietice. Aici romanul înregistrează un câștig remarcabil – câteodată pagini excelente – printr-o bună stăpânire a mijloacelor de tipizare specifice genului satiric. [...] Mijloacele comicalului sunt folosite acum în chip rațional, fără să impiețeze adică asupra caracterului de

reflectare realistă a epocii.” În rest, însă: „Stările sufletești sunt prea adesea notate cu ostentație, cu tendința vizibilă și supărătoare de a scoate eroul din comun. [...] Sunt prea multe adjective în detrimentul analizei substanțiale. În notația stărilor de spirit ar fi indicat scriitorului să păstreze o măsură care e a artei însăși. Cu alte cuvinte, îi pretindem mai multă sobrietate, austeritate în analiză, în urmărirea reacțiilor, dând astfel o expresie mai proprie puternicului său talent.”

NOIEMBRIE

3 noiembrie

• „Gazeta literară” își dedică numărul aniversării Revoluției din Octombrie – și, prin ricoșeu, literaturii sovietice, despre care scriu, între alții, Cezar Petrescu (*Universalitatea literaturii clasice ruse și a literaturii sovietice*: „Cărțile marilor scriitori ruși ai realismului critic și cărțile marilor scriitori ai realismului socialist se află astăzi în mii de biblioteci, în rafturile și vitrinele sutelor de librării de oriunde, pe măsuta de la căpătâiul patului din fieșce casă. Destul să le deschidă oricine pentru ca ele să înceapă a se însufleți și a spune singure tot ce aș fi avut de spus, dar cu mult mai bine și mai desăvârșit decât m-aș învrednici s-o spun eu”), Dumitru Micu („*Trăiască omul!...*”: „A nu urî forțele ce înrobesc omul, a nu lupta perseverent împotriva societății, ideologiei, moralei capitaliste înseamnă a acționa contra iubirii de oameni.”), Mihail Petroveanu (*Torentul de fier*) și Mihai Gafița (*Eroul literaturii sovietice*: „Pentru întâia oară în istoria culturii, literatura sovietică a propus ca pilde de urmat nu figuri imaginare, ci oameni existenți în viața de toate zilele.”). □ În același număr al revistei apare partea a patra a *Însemnărilor despre literatură* de A. Fadeev.

• „România liberă” publică la pagina întâi un comunicat Agerpres (reprodus și în „Scânteia tineretului”, sub numele *Opera unui mare scriitor*) cu titlul *Prețuirea operei lui Mihail Sadoveanu în țara noastră*: „Peste puțin timp, la 5 noiembrie, cel mai mare scriitor contemporan al țării noastre, maestrul Mihail Sadoveanu împlinește 75 de ani. Opera sa vastă începută în pragul veacului nostru continuă să se desfășoare și astăzi. Această operă valoroasă de proporții puțin obișnuite, cuprinde peste 120 de titluri de cărți: schițe, povestiri, nuvele și romane, în afară de traduceri. În anii care au trecut de la eliberarea țării noastre, edițiile cărților maestrului Sadoveanu și reeditările însumează mai multe volume decât în toți cei aproape 50 de ani dinaintea lui 23 August 1944. [...] Adunate în colecții de *Opere* sau tipărite separat în volume, lucrările maestrului Sadoveanu au fost editate în anii regimului de democrație populară în tiraje între 65.000 și 80.000 de exemplare”. □ Cu același prilej, Eugen Luca scrie *Autobiografie spirituală*, o trecere în revistă a operei sadoveniene, din care se fac vizibile următoarele predispoziții auctoriale: „Sadoveanu e un liric,

dar un liric mare în sufletul căruia clocotesc doruri multe și multe dureri, năzuinți multe și multe bucurii. Un liric pe care îl încântă și codrul bătrân și bălțile sălbatice și luncile râurilor moldovenești, dar și sufletul curat al unui țaran demn, al unui ostaș viteaz, și timiditatea unei fecioare, și gingășia unui copil. El nu se sfiește să se înduioșeze, dar știe iubi cu patimă, urî aprig și admira fără rezerve. Și fiindcă sufletul lui Sadoveanu e atât de bogat, și fiindcă scriitorului și-a revărsat cu generozitate toate comorile acestui suflet în opera sa, rămânând același, el e totuși, cu fiecare carte, altul, nou”.

- În „Scânteia tineretului”, „La sărbătorirea maestrului Sadoveanu”, Otilia Cazimir publică câteva amintiri legate de sărbătorit („*Ți-aduci aminte, Teofile....*”).

4 noiembrie

- „Contemporanul” își așază numărul sub lozinca *Slavă marelui octombrie!*. Participă cu articole sărbătorești: Eugen Jebeleanu (*Văpaia veșnică*), Mihail Sadoveanu (*O altă eră a umanității*), Mihai Beniuc (*Lumină și libertate*), acad. Iorgu Iordan (*Ajutorul sovietic, călăuză în munca noastră*).

- În „Scânteia tineretului”, „La sărbătorirea maestrului Sadoveanu”, Radu Cosașu publică prima parte a foiletonului *Tinerețe pasionată – tinerețe gravă*.

5 noiembrie

- Mihail Sadoveanu este omagiat în „Munca”, cu ocazia împlinirii a 75 de ani. Despre sărbătorit scriu Eusebiu Camilar (*Rapsodul*) și Demostene Botez (*Mihail Sadoveanu, scriitor patriot*), ambii accentuând „realismul” scriitorului: „Mihail Sadoveanu ne este tuturora exemplu de întoarcere fără hodină la izvoarele realității. [...] De-am cutreiera țara în lung și-n lat, pretutindeni i-am întâlni pașii. El este una din marile noastre mândrii.” (Eusebiu Camilar); „Dacă un străin care nu ne-a văzut țara noastră ar citi cu atenție cele peste o sută de volume ale maestrului Mihail Sadoveanu, el ar putea reconstitui fără greș patria noastră, cu toate frumusețile ei, cu istoria ei, cu oamenii din trecut și de-acum, cu clase sociale, obiceiuri și datini, cu orânduiri sociale, nedreptăți și răzvrătiri. Căci patria noastră stă oglindită, întreagă, veridică, fără cocoloșeli și idilism în această vastă operă.”

- „România liberă” îl omagiază pe Mihail Sadoveanu, la împlinirea celor 75 de ani. La pagina întâi este dată publicității o „telegramă” adresată „scriitorului academician Mihail Sadoveanu”, de către „Comitetul Central al P.M.R., Consiliul de Miniștri al R.P.R., Prezidiul Marii Adunări Naționale a R.P.R.” (publicată și în „Scânteia tineretului”): „Iubite tovarășe Sadoveanu, Comitetul Central al P.M.R., Consiliul de Miniștri al R.P.R. și prezidiul Marii Adunări Naționale a R.P.R. vă felicită călduros cu prilejul împlinirii a 75 de ani și vă trimite un fierbinte salut tovarășesc. Vă urăm viață lungă, sănătate și noi succese în munca dumneavoastră literară și în activitatea obștească, închinată

ridicării culturale a poporului român și construirii socialismului în scumpa noastră patrie”. Mai jos, redacția cotidianului exprimă, în numele cititorilor, admirația pentru activitatea și opera „scriitorului și cetățeanului”: „Pentru marea bucurie pe care fiecare cititor o trăiește citind cărțile lui Mihail Sadoveanu, pentru marea dragoste cu care Sadoveanu și-a dăruit și-și dăruie marele său suflet și întreaga lui putere de muncă poporului, pentru opera sa nemuritoare și dragă, noi urăm astăzi scriitorului și cetățeanului Mihail Sadoveanu, maestrului și marelui inginer al sufletelor omenești, ani lungi, fericiți și rodnici!”. (*La aniversarea lui Mihail Sadoveanu*). La pagina a 2-a, grupajul *Mihail Sadoveanu împlinește 75 de ani* însumează contribuții semnate de: Boris Buzilă (*Popas pe valea Frumoasei*), Sütő András (*Scrisoare către Mihail Sadoveanu*), Lucia Demetrius (*Cântărețul pământului*), Marin Preda (*Un sentiment de recunoștință*), M. Sevastos (*Ascultând glasul lui Mihail Sadoveanu*). Materialul jurnalistic este ilustrat de o „schiță de portret” al scriitorului, realizat de Corneliu Baba.

• În „Scânteia tineretului”, „La sărbătorirea maestrului Sadoveanu”, Radu Cosașu publică partea a doua a foiletonului *Tinerețe pasionată - tinerețe gravă*. □ În grupajul *O sărbătoare scumpă inimii noastre. 75 ani de viață ai maestrului Sadoveanu*, Remus Luca semnează *Am fost și eu la Hanu-Ancuței*, Eugen Mandric - *Omagiu maestrului nostru*, iar Dumitru Mircea - *Zugravul pământului și al norodului*. □ Sadoveanu răspunde unei întrebări („Ce recomandări deosebite ați da tineretului nostru – cititor care crește la școala mării dumneavoastră opere – pentru formarea armonioasă a caracterului său, pentru lărgirea orizontului spiritual și moral?”) adresate de „Scânteia tineretului”: „Cum am mai spus, iubiți tineri ai republicii, sunt partizan al sporturilor, care vă dau vigoare și rezistență; dar vă atrag luarea aminte că e foarte necesar să vă agonisiți acum și bunuri durabile pentru vârsta mai târzie. Asta nu se poate face decât în acești primi ani ai dezvoltării voastre, când câștigurile minții și ale sufletului se adună, ard și vă pătrund cu lamura lor. Bunurile spirituale eliberează pe tânăr de robia instinctelor și deschid orizont generozității și simpatiei semințe nobile care așteaptă latent soarele maturității. Dobândirea culturii în școli trebuie să se realizeze temeinic, iar cărțile de literatură bună să le onorați îndeosebi. În urnele lor sacre se păstrează aspirațiile nobile ale umanității.” □ Fănuș Neagu publică schița *O fată merge să se certe*.

6 noiembrie

• „România liberă” publică, la pagina întâi, textul „Decretului pentru conferirea titlului de «Erou al Muncii Socialiste» academicianului Mihail Sadoveanu”. Actul poartă semnăturile Președintelui Prezidiului Marii Adunări Naționale, P. Groza, și Secretarului Prezidiului Marii Adunări Naționale,

A. Bunaciu. □ Pe aceeași pagină, acad. Zaharia Stancu își exprimă admirația coplesitoare pentru Revoluția bolșevică, în articolul **Lumina fără asfințit**: „Lumina zilei se stinge în asfințit pentru ca ea să revină a doua zi, odată cu revărsatul zorilor. Lumina Marii Revoluții din Octombrie nu se va stinge niciodată. Ea crește mereu în intensitate, luminează tot mai multe pământuri, tot mai multe mări. E o lumină fără asfințit sub care cresc cetăți noi, ale păcii și ale buneii stări, sub care înfloresc și dau rod nesfârșite livezi, sub care nesfârșite câmpuri dăruiesc omului belșug. Lumina Marii Revoluții din Octombrie e o lumină fără asfințit sub care, în sfârșit, ființa omenească, liberă, își găsește fericirea”. □ La pagina a 3-a, pe baza unui comunicat Agerpres sunt prezentate detalii de la **Solemnitatea conferirii titlului de Erou al Muncii Socialiste academicianului Mihail Sadoveanu**. Tot aici apar scrisori omagiale, din partea „conducerii Uniunii Scriitorilor” (semnată de Mihai Beniuc), a Consiliului Central al Sindicatelor, a Comitetului Central al Uniunii Tineretului Muncitor, și un „salut al scriitorilor sovietici”.

10 noiembrie

- Paul Georgescu scrie în „Gazeta literară” despre **Învățătura leninistă în literatură**: „Este de remarcat că unii scriitori par a fi uitat că construirea socialismului se desfășoară în cadrul *ascuțirii* luptei de clasă; unii par a fi uitat că micșorarea primejdiei războiului – ca rezultat al presiunii maselor – nu înseamnă lichidarea oricărei primejdii. Atâta timp cât mai există pericolul unui nou război, lupta pentru pace nu poate nici ea înceta. Iată de ce pamfletul, poezia antiimperialistă, sceneta satirică etc. nu și-au pierdut actualitatea, așa cum cred unii – din fericire puțini – scriitori.” □ Cu prilejul acordării distincției aferente, M. Gafița produce articolul **Mihail Sadoveanu – eroul al muncii socialiste**. □ B. Elvin aduce sub lupă **Cărțile tinerilor**: „a vorbi despre tinerii scriitori nu este numai un act critic, ci un act de integrare pe care timpul îl poate confirma sau dezminți. mai ales că lucrările de debut sunt de două ori amăgitoare: și prin aspectul lor comun, care nu ne lasă să întrevădem încă realele însușiri, și prin cutezanțele lor seducătoare, dar care-ți abat privirea de la adevărata lor valoare. Există un singur punct de reper, indicat și de basmele populare: să fim atenți dacă Pegasul – care deocamdată poate fi travestit într-o mârtoagă – fuge spre tava cu jăratec.” □ La „Cronica literară”, Savin Bratu comentează **Lauda patriei** a lui Victor Tulbure: „Frumoasă prin sinceritatea ei simplă și emoționantă, poezia de dragoste a lui Tulbure nu s-a îndepărtat însă destul de modelul ei, evident în **Vioara roșie** – poezia lui Zaharia Stancu.” □ Sub titlul **Prima zi la Doftana**, Mihai Novicov își publică niște amintiri. □ În același număr al revistei apare partea a cincea din **Însemnări despre literatură** de A. Fadeev.
- În „România liberă”, N. Moraru publică o serie de amintiri de la închisoarea Doftana, din perioada ilegalității (**Universitatea noastră dintâi**).

11 noiembrie

• În „Contemporanul”, Horia Bratu atrage atenția în legătură cu respectarea **Criteriul[ui] leninist de apreciere a operei literare**: „Prezentarea sărăcăcioasă din punct de vedere ideologic și artistic a realității dă apă la moară apolitismului, care întotdeauna dezlănțuie o zarvă asurzitoare în jurul acestor insuccese, pentru a denigra bogăția tematicii noi și pentru a trece sub tăcere succesele reale obținute de literatura noastră în acest deceniu. Unitatea dintre realism și partinitate, dintre etic și estetic în literatura noastră deschide largi posibilități largirii și adâncirii tematicii în literatură și întrupării ei într-o formă artistică înaltă. Trebuie spus că, cu toate succesele sale obținute în acest domeniu, aceste posibilități obiective nu au fost folosite în suficientă măsură de scriitorii noștri. Lupta împotriva manifestărilor ideologiei burgheze, împotriva obiectivismului și subiectivismului este o parte integrantă din lupta pentru construirea literaturii noi”. (vezi **Anexa**) □ Geo Dumitrescu trimite în versuri o *Scrisoare către Geneva*. □ La rubrica „Foileton”, Teodor Mazilu satirizează „conspirația inteligenței”, în *Subtilul de pe strada noastră*: „Oriunde se duce la restaurant, la concert, la frizerie sau lacto-vegetarian organizează imediat «conspirația inteligenței». Subtilul ridică nasul și ca la un semn magic artiștii contemporani sunt decretați mediocri. Spionează cu voluptate o imperfecțiune insignifiantă, se delectează cu ea. Martorii Justeței opiniei bărbatului subtil, cei pe care îi imploră drept amici și argumente sunt întotdeauna Shakespeare și Proust. Când unul, când celălalt. Shakespeare și Proust fac de gardă neobosiți, cu schimbul, ziua și noaptea, ca să asigure succesul bărbatului subtil. Proust ține loc de parolă. Așa recunoaște un bărbat subtil din metropolă un bărbat subtil din provincie. Parola completă e cam aceasta: - L-ai citit pe Proust? Nasul exprimă entuziasm estetic. - L-ai citit pe Galan? Nasul exprimă nemulțumire estetică”. □ La rubrica „Marginalii”, se publică nota intitulată *O defăimare*, conținând o scrisoare de protest din partea lui N. Labiș, față de receptarea nefavorabilă a poeziei sale, în revista „Steaua”: „În numărul 9 al revistei „Steaua”, g. st. afirmă, fără a demonstra, că ciclul meu de versuri *Tânărul oțelar* nu este, nici mai mult nici mai puțin, decât «asemenea bazaconiei». Deși revista clujeană perseverează întru defăimarea modestei mele munci, notița cu pricina nu m-ar fi enervat: aș fi primit-o amuzat, dacă n-ar fi ilustrat o periculoasă tendință mai generală a revistei. Există obiceiul de a privi cu dispreț lucrările unor scriitori care se inspiră din viața clasei muncitoare. Cum atacul trebuie totuși ferit de fireștile riposte ale celor ce doresc o literatură vie și actuală, se adaugă invariabil fraze neconvinse, de felul celei din revista «Steaua»: «A aborda teme de stringentă actualitate e un lucru meritoriu. Dar...» etc. etc. Totuși, ar spune unii cititori, versurile dumitale, cine știe sunt proaste, așa cum afirmă g. st. Nu eu te voi contrazice, aceasta nu-i de căderea mea. Nu mă pot abține însă să replic că

doresc ca orice afirmație să fie argumentată. În acest caz tăria argumentelor poate fi judecată. Nu este cazul notiței lui g. st. Pe un spațiu restrâns el repetă de mai bine de zece ori cuvântul «platitudine», fără a și-l sprijini cu nimic și dă o sumă de sentințe. Prima «idee» a notei este aceea că în versurile mele nu-i de fapt vorba despre un oțelar, că eroul ar putea fi la fel de bine un miner sau un agricultor. Dovada? g. st. îmi ia 24 de versuri (din cele 132) în care schimbă toate cuvintele referitoare la meseria și caracteristicile eroului meu. Din searbăda parodie rezultată sunt extrase concluzii ritoase. Dar, în acest fel eu aș putea «dovedi» că *Luceafărul* este scris de un poet minor de la «Steaua». Altă «idee critică» este că sentimentele intime ale eroului meu sunt redade plat. Aici este utilizată altă metodă: versurile nu mai sunt parodiate ci sunt ciupite de ici și colo și sunt înșiruite unul după altul fără nici un înțeles. Desigur, sunt în literatură unele versuri care singure constituie o maximă, dar altele își pierd substanța când sunt rupte din țesătura generală. g. st. a ales din cele din urmă, neobosindu-se să facă o analiză cât de sumară întregului. Aceasta este neonest. La fel de neonestă este relatarea unui alt capitol al ciclului (*Dușmanii*), relatare din care într-adevăr nu se înțelege nimic. Criticul pune obscuritatea pe seama platitudinii versurilor mele. În realitate, aceste versuri «plate», cum sunt, sunt totuși clare. Dar când un om face pe bâlbăitul, cea mai limpede întâmplare povestită de el devine de neînțeles. Spre a da un tablou mai complet al «metodei critice» a lui g. st. voi adăuga că mai bine de jumătate de notă este ocupată de «spirite» exterioare versurilor mele, dar integrate viziunii sale asupra criticii. După toate acestea, ciclul *Tânărul oțelar* este constituit din niște «bazaconii». Afirmația, ce-i drept, nu este plată, este numai vulgară. Ideea generală a notei este mai mult decât atât: o defăimare. Ce opune g. st., revista «Steaua» însăși, lucrării defăimate? Oare versurile pigmentate cu povești despre «domnițele ucise de bărbați» odinioară au vreo legătură cu zugrăvirea aspirațiilor clasei muncitoare în poezie? Încheind acest subiect neplăcut, voi spune aceluia, câți sunt câți sunt, care mă citesc: nu consider ciclul *Tânărul oțelar* decât un prim început al strădaniilor mele de a cânta clasa muncitoare, pe care mă voi strădui s-o cânt din ce în ce mai bine, indiferent de gesturile răuvoitorilor de tipul lui g. st.”.

• În „Scânteia tineretului” Mircea Andrei evocă *O figură luminoasă a culturii românești*, cu prilejul a „60 de ani de la moartea lui Al. Odobescu”.

12 noiembrie

• „România liberă” anunță că *Academia R.P.R. l-a sărbătorit pe Mihail Sadoveanu* și consemnează pe larg festivitatea.

• Teodor Mazilu semnează în „Scânteia tineretului” „portretul satiric” *Bărbat cu tact*. Este consemnată *Sărbătorirea maestrului Mihail Sadoveanu de către Academia RPR*, petrecută vineri 11 noiembrie.

15 noiembrie

• În „Flacăra”, nr. 22, la rubrica „Scriitori și cărți”, S. Damian recenzează volumul de versuri *Laudă patriei*, de Victor Tulbure (*Simplitate și melodie*): „Poezia lui Victor Tulbure este un antidot puternic împotriva molimei care s-a răspândit în versurile unora dintre scriitorii noștri. Preferința pentru simbolul abstract, dispus în construcții contorsionate, dichisit cu un amalgam de aluzii, referiri și analogii subtile, usucă elanul poetic, diminuează forța de transmisie lirică. Logica seacă în orânduirea ideilor, împreună cu meșteșugul căutat, urmărind cu exactitate regulile exterioare ale artei poetice, au invadat teritoriul liricii, sacrificând ardoarea sentimentelor, patosul și melodia versului. Simbolul, realizat aproape opac, copleșește astăzi creația unora dintre poeții noștri buni, rătăcindu-i într-o formulă artistică rece, aridă, inaptă în exprimarea marilor idei și simțăminte ale contemporaneității. În formele superlative, acest intelectualism rafinat trădează reminiscențele hermetismului, promovat de burghezie în poezia dintre cele două războaie mondiale. Versul lui Victor Tulbure este refractar alambicării searbăde, întortocherii imaginii. El aduce în poezie simplitate și prospețime, o muzicalitate încântătoare. O tendință sănătoasă, prin apropierea poeziei de fondul popular și de experiența clasică, se afirmă astfel în creația unuia dintre cei mai talentați poeți ai generației de după eliberare”. □ M. Novicov publică fragmentul memorialistic *Prăbușirea Doftanei*.

17 noiembrie

• „Gazeta literară” se deschide cu editorialul *Imaginea contemporanilor* de Georgeta Horodincă: „Omul înaintat, care reprezintă noul în viața socială, își reflectă din ce în ce mai clar chipul în literatura noastră actuală. Realitatea aspră a luptei pentru construirea socialismului în țara noastră a generat imaginile literare larg cunoscute de cititori, a lui Anton Filip din romanul *Bărăgan* de V. Em. Galan, a lui Ion Păvăloaie din *Oțel și pâine* de Ion Călugăru, a lui Ilie Barbu din *Desfășurarea* de Marin Preda, imagini care reprezintă în chip generalizator omul nou al patriei. De la acești eroi reprezentativi pentru poporul nostru care duce astăzi lupta de transformare a țării într-o țară a socialismului biruitor cititorii învață principiile nobile ale luptei revoluționare și aplicarea lor practică, învață să cinstească trăsăturile înaintate ale omului, noua morală a socialismului.” □ *Academia Republicii Populare Române a sărbătorit pe Mihail Sadoveanu* – se anunță pe prima pagină a revistei. Sunt reproduse apoi discursurile lui Traian Săvulescu (*Deschizător al drumului spre realismul socialist*) și Zaharia Stancu (*Iubirea adâncă a poporului*). □ Mihai Gafița face o pledoarie pentru *Poemul epic*: „Trăim vremuri epopeice – și de aceea credem că a venit momentul ca poeții să întreprindă, plini de curaj, crearea de epopei. Vremurilor mari li se potrivesc cântece mari – nu numai în zugrăvirea faptelor contemporane, dar și în redarea aprecierii noastre față de

faptele mari ale trecutului.” □ La „Cronica literară”, Savin Bratu își semnează prima parte a comentariului la primul volum din *Cronică de familie*: „*Cronica de familie*, una din cele mai însemnate opere ale prozei noastre literare, confirmând încă o dată marele talent, virtuozitatea și îndrăzneala creatoare a lui Petru Dumitriu de a reconstitui drumul de un veac al unei clase sociale, din anii încă ai grandorii până în anii decadenței ei totale, trebuie să fie împlinită, în forța ei demascatoare și educativă, prin realizarea unui echilibru în desfășurarea epică, între imaginea forțelor reacționare și a celor progresiste, între imaginea exploatatorilor și cea a poporului. Nouă ni se pare că procedeul celor două planuri dezvoltate până la individualități, deși subordonate firului *Cronicii de familie* – așa cum se întâmplă în *Bijuterii de familie* – este recomandabil.” □ Paul Georgescu recenzează *În Extremul Occident* de Mihai Ralea, „o interesantă explicare a burghezului american și o pledoarie pentru demnitatea umană”. □ La rubrica „Discuții”, Mihail Petroveanu intervine în polemica dintre Vera Călin și Lucian Raicu sub pretextul *Mai bine mai târziu*: „Cred că idealul criticului trebuie realizat în tendința de a da glas subiectivității sale în limitele obiectivității față de legile aprecierii estetice. Înversunarea, chiar elegantă ca formă, Verei Călin în a surprinde contradicții acolo unde nu sunt este cu atât mai surprinzătoare cu cât ea însăși a expus concentrat convingerile lui Raicu.” □ În același număr al revistei apare partea a șasea din *Însemnări despre literatură* de A. Fadeev. □ Ion Brad publică un grupaj de poeme inspirat de *Al zecelea cerc din infern: Auschwitz*.

18 noiembrie

• În „Contemporanul”, la rubrica „Marginalii”, Veronica Porumbacu intervine în disputa lui N. Labiș cu revista „Steaua”, trimițând redacției o scrisoare cuprinsă în nota *Un alt fel de a defăima*: „Nu toți oamenii de caracter au talent, dar oamenilor de talent li se cere, cred, caracter. Și aceasta, la orice vârstă, cu atât mai mult la una la care talentul este în formație și poetul se caută încă pe sine. Și probitatea intră într-atât în personalitatea unui scriitor, încât lipsa ei atinge adeseori substanța umană, și implicit, arta. Or, tocmai despre această probitate vreau să-i vorbesc lui Nicolae Labiș, care, sub aspectul unei nevinovate scrisori adresate «Contemporanului» din săptămâna trecută, intitulată *O defăimare* defăimează el însuși nu un om – recte autorul altei note care-l ataca – ci întreaga revistă «Steaua», afirmând, nici mai mult nici mai puțin, că ea privește cu dispreț lucrările unor scriitori care (și subînțeles «fiindcă») se inspiră din viața clasei muncitoare. După asemenea acuzație, zecile de mii de cititori ai «Contemporanului» pot ușor rămâne cu complexul vinovăției de a fi citit, de a citi sau de a dori măcar să citească «Steaua». Nu m-ar mira chiar să văd, în urma notei apărute, cum unii oameni care nu pun la îndoială buna credință a autorului, își epurează grăbit biblioteca, scoțând din rafturi și arzând poate, niște reviste «dușmănoase,

contrarevoluționare» etc. etc., întrucât atacă și disprețuiesc ceea ce avem mai scump în istorie și în literatură! Fără să subscriu la rândurile apărute în «Steaua» (din zeflema nu se învață în genere prea mult), nota clujeană ridică totuși o problemă: aceea de a nu te mulțumi să transfigurezi cadrul material al producției, ci de a da o poezie autentică în care să vibreze sufletul muncitorului din marea industrie. Dacă Labiș a reușit sau nu în tot ciclul său să facă acest lucru e o chestiune care merită discutată aparte (și pe care, dacă nu m-ar fi revoltat nealitatea lui Labiș, aș fi făcut-o eu însămi). Dacă șfichiul usturător al notei din «Steaua» s-a ridicat pe drept, sau a lovit de-a valma ce e bun și ce e rău în ciclu, și acest lucru se poate discuta. Dar dacă Labiș acuză pe autorul notei de lipsă de argumente, de ce nu le aduce el însuși, pentru teza contrarie? De ce se mulțumește să uzeze de un procedeu uzat, scos din recuzita celor puțini și din fericire apuși, care, crezându-se singurii deținători ai liniei partidului, încercau să monopolizeze și gusturile literare? Labiș reia procedeul injust, sub altă înfățișare. Nota îi reproșează că prin tratare, compromite o temă scumpă tuturor. Că înlocuind câteva cuvinte unele poezii se pot aplica tot atât de bine muncii unui oțelar, ca și a unui miner, a unui țăran ca și a unui S.M.T.-ist; altfel spus, că lipsește individualizarea suflutească reală a eroului liric. Cum își construiește Labiș silogismul cu care vrea să-și nimicească adversarul? Cine critică (indiferent de criterii) o poezie care oglindește viața muncitorilor se situează pe poziții dușmănoase (Intenționat sunt omise criteriile!). Eu, Labiș, am scris o poezie despre muncitori și am fost criticat de «Steaua». Deci «Steaua» este o revistă dușmănoasă care disprețuiește etc. etc. Asemenea raționament se prăbușește de la sine, fiind clădit pe un sofism evident. Dar în afară de aceasta, reaua credință a tânărului Gorgias ne apare mai pronunțată îndată ce deschidem revista incriminată, care, departe de a ilustra disprețul pentru temele scumpe tuturor, aduce în ultimele numere cicluri masive și remarcabile de poezii închinată vieții oțelarilor, a plutașilor, a constructorilor din patria noastră, semnate de Aurel Rău, Aurel Gurghianu, Victor Felea, Leonida Neamțu etc. Mai este nevoie să adaug că în «argumentarea» lui Labiș împotriva revistei, nu este formulată tocmai cauza adevărată a mâniei lui: faptul că poezia ea nu a plăcut celor ce, ca și el, iubesc și scriu despre viața oamenilor muncii? Să ne înțelegem. Nu am nimic contra polemicii. Labiș are tot dreptul de a discuta pe orice ton cu autorul notei. Dar a arunca asupra unei întregi reviste a Uniunii Scriitorilor, o asemenea acuzație, cred că trece dincolo de limitele unei răfuiei personale, atingând o problemă de etică profesională. Pentru ce are nevoie Labiș, la vârsta lui, să uzeze de mijloace vrednice de veterani ai tertipurilor? Cui îi folosește? Adversarului său personal? Intimidarea n-a fost niciodată un mijloc de convingere. Prestigiului său? Nu cu astfel de argumente își poate convinge Labiș cititorii despre valoarea versurilor lui. Încă o asemenea pledoarie și am să încep să mă îndoiesc și eu!”.

• Mihail Sadoveanu semnează în „Scânteia tineretului” articolul **Cărți pentru tineret**: „Când eram copil și am început a ceti, nu mă gândeam că ar putea exista cărți scrise anume pentru copii. De altminteri, în vremea aceea oamenii care conduceau țara n-aveau grija asta. [...] problema cărții pentru tineret înseamnă problema cărții bune, a cărții care îndeamnă la optimism, generozitate și progres. Cartea de azi mai ales cată să formeze omul lumii nouă, omul frate cu semenul său, omul crezând în progresul neconținut al științei, crezând în pacea socialismului. Nu socot că ar trebui să se creeze tineretului nostru anumite cărți; căci ideile și sentimentele care ne agită astăzi pe noi toți sunt destinate să fie împărtășite în primul rând generației ce se ridică. Și o poveste frumoasă e bună pentru toți copiii: tineri și bătrâni.”

19 noiembrie

• În „Scânteia tineretului”, Gloria Barna semnalează **Moda ștregarilor „prefabricați”**: pornind de la volumele *Eu, Tică și alții* de Mihai Stoian și *Asta-i Petruț* de Virgil Chiriac se trage „un mic semnal de alarmă în fața unui alt pericol care pare a pândi acum literatura noastră pentru copii, pericolul promovării unei noi scheme – cea a copiilor-ștregari, concepți artificial, cu tot dinadinsul plini de haz, dar adeseori dăunători, copiii teribili.”

24 noiembrie

• În „Gazeta literară”, Mihai Gafița vorbește admirativ despre **Minunata forță a realismului socialist**. □ La rubrica „Însemnări”, Eugen Jebeleanu îl omagiază, la 70 de ani de la naștere, pe Liviu Rebreanu, „omul care – peste contradicții și erori – ne-a lăsat o operă fierbinte și astăzi de palpitul vieții, operă puternică, densă și masivă, ca însăși viața”. □ Continuă relatarea aniversării lui Sadoveanu la Academie, fiind reproduse în acest sens discursurile lui C. I. Parhon (**O dăruire continuă**), Tudor Vianu (**Pe culmea cea mai înaltă a creației**: „în epoca următoare lui Eminescu și Caragiale, Mihail Sadoveanu a fost și continuă a fi cel mai mare scriitor român”), N. G. Lupu (**Fruntaș al mișcării mondiale pentru pace**) și al sărbătoritului însuși. □ La „Cronica literară”, apare partea a doua din analiza lui Savin Bratu la *Cronică de familie* de Petru Dumitriu: „Arta de prozator a lui Petru Dumitriu este corolarul firesc al țelurilor «balzacienne» fixate epocii sale, fără a fi însă de obicei o preluare a mijloacelor artei literare specific balzacienne. Formația literară a lui Petru Dumitriu, cu un fond trainic de clasicism și refractară romantismului indiscret și locvace, îndreaptă arta prozei sale mai ales pe linia unui realism sobru, în compoziție ca și în stil, la școala marilor romancieri ruși.” □ Miron Radu Paraschivescu scrie despre **Adam Mickiewicz, poetul vestitor al libertății Poloniei**.

25 noiembrie

• La pagina întâi a „Contemporanului”, Nina Cassian publică poezia *Așa m-ai învățat*, iar Mihai Beniuc articolul **Îndrumarea partidului pentru scriitori**

(„Îndrumarea de azi continuă pe cea veche, firește la nivelul și cu amploarea mijloacelor pe care le oferă clasa muncitoare la putere într-o țară constructoare a socialismului. Și astăzi partidul urmărește să facă din scriitor un bun comunist, care să vadă ceea ce este esențial în realitate și s-o zugrăvească veridic, emoționant, captivant, pilduitor. Îndrumarea nu impietează asupra capacității creatoare a artistului, asupra înclinațiilor și modului său specific de a lucra. Partidul vrea artiști mulți și variați, care să cuprindă cât mai mult în opera lor din gama bogată a vieții și s-o redea vibrant, așa ca omul să simtă măreția vremii pe care o trăim. Dar pentru aceasta trebuie să te simtă alături de el cititorul, să te vadă în luptă, să te bucuri cu el, să suferi cu el, să-i fii tovarăș la rău și la bine, în drumul către același țel. Dacă te simte că ești palavragiu, că-l minți, că umbli cu vorbe goale, te părăsește. Și aici greșeste ades artistul; în loc să-și scoată din realitate imaginile vii, se mulțumește să caute fapte pentru schemele din capul său, îmbrăcând realitatea în hainele prost cusute ale unor lozinci neasimilate. Cauza este de cele mai multe ori explicabilă prin ceea ce s-a spus de sute și mii de ori la noi: insuficienta cunoaștere a realității și inadecvata pregătire ideologică. Nu e vorba de a copia realitatea pe hârtie transparentă așa cum copiezi o hartă, ci de a reda ceea ce este esențial în ea, ceea ce este în mișcare, în devenire, - asta cere partidul de la artist și în primul rând de la scriitor.”).

26 noiembrie

• Cu ocazia împlinirii a 50 de ani de la apariția articolului leninist *Organizația de partid și literatura de partid*, Mihai Novicov publică, în „Munca”, textul *Spiritul de partid în literatură*, menit să reamintească preceptele de bază ale marxism-leninismului, între care mai ales caracterul partinic al artei: „Misiunea scriitorului nu se reduce la aceea de a înfățișa fenomenele vieții ca un observator «rece și imparțial», ci rezidă în primul rând în datoria de a *explica* viața, de a ajuta cititorului să discerne [sic] dincolo de aparențe, câteodată înșelătoare, sensul lăuntric al evenimentelor, mișcarea lor dialectică, înseși legile obiective de dezvoltare a vieții și societății. Această misiune a sa scriitorul nu o poate împlini decât înarmat cu concepția cea mai înaintată asupra lumii și societății – marxism-leninismul.” Totodată, Mihai Novicov realizează un bilanț al realizărilor pozitive ce caracterizează literatura română din ultimii ani, printre care amintește: Mihail Sadoveanu, *Mitrea Cocor*; Dan Deșliu, *Lazăr de la Rusca*; V. Em. Galan, *Bărăgan*; Titus Popovici, *Străinul*; Eugen Jebeleanu, *Lidice*. În schimb, e caracterizată ca „insuficientă” „oglundirea eroicei noastre clase muncitoare, a acelor oameni înaintați care făuresc în uzine și fabrici viitorul luminos al patriei”.

• În „România liberă”, se sărbătoresc „cincizeci de ani de la apariția articolului lui V.I. Lenin, *Organizația de partid și literatura de partid*”. În grupajul „Partidul ne arată calea”, sunt cuprinse: un fragment din *Scrisoare*

către un bătrân coleg (1950), de Mihail Sadoveanu („[...] Într-o republică populară ce-și deschide drum nou după pilda fericită a Uniunii Sovietice, literatura nu poate fi izolată de interesul permanent al obștei muncitoare. Treburile literare devin parte integrantă și organizată a muncii de partid. Țara nouă n-are ce face cu literații «care nu fac politică» și cu cei care pretind că dormitează în turn de fildeș. Țara nouă are nevoie de scriitori militanți în vederea progresului ei neconținut.”). Semnează versuri la temă Mihai Beniuc, Eugen Frunză, Mihai Dragomir, Veronica Porumbacu. Mariana Pârvulescu alcătuiește un larg comentariu pe marginea concepției leniniste despre literatură și artă (*Pentru un înalt spirit de partid al literaturii și artei*).

• În „Scânteia tineretului”, o pagină este dedicată spiritului partinic în literatură, sub motto-ul leninist „Chestiunea literară trebuie să devină o parte integrantă a cauzei generale-proletare...”; semnează Paul Constantin (*Pentru o artă militantă*), Demostene Botez („*Libertatea*” și *libertatea creației*: „Libertății de a scrie pentru burghezie și de a-i susține interesele, revoluția i-a substituit libertatea de a scrie pentru popor, pentru copleșitoarea majoritate și a-i susține interesele. și asta e drept.”), Mihail Sadoveanu („Într-o Republică Populară ce-și deschide drum nou după pilda fericită a Uniunii Sovietice, literatura nu poate fi izolată de interesul permanent al obștei muncitoare. Treburile literare devin parte integrantă și organizată a muncii de partid. Țara noastră n-are ce face cu literații «care nu fac politică» și cu cei care pretind că dormitează în turn de fildeș. Țara nouă are nevoie de scriitori militanți în vederea progresului ei neconținut.”), Nicolae Labiș (*Luptător în atac*: „Mai liber nimeni nu-i pe lume/ Ca luptătorul în atac/ [...] Pe nava veacului, rapidă/ Nu poți fi simplu pasager/ Ce vrea-n cabină să se-nchidă/ Plângându-se de «mal de mer»./ E-n van van cultura și gândirea/ De n-ai știut să le-mpreuni/ Cu-avântul și însuflețirea/ Deslănțuitelor furtuni.”), Nicolae Stoian (*Dascăl sever, prieten bun și credincios*). □ La „Centenarul morții lui Adam Mickiewicz”, S. Vlad evocă pe *Marele bard al poporului polonez*.

27 noiembrie

• În „Munca”, Teșu Milcoveanu îl evocă pe Adam Mickiewicz, sub genericul *Un mare poet-luptător al poporului polonez*.

[NOIEMBRIE]

• „Iașul literar” cuprinde poeme semnate de George Lesnea (*Cântec pentru revoluție*), Al. Andrițoiu (*Un bulgăr de pământ; Zidire*) și Nicolae Țațomir (*Portrete*). □ La „Studii și cronici”, N. Barbu scrie despre *Drumul creației lui Mihail Sebastian*: „Este drept că în efortul de a se arăta în realitate el a fost lipsit de călăuza singurei concepții adevărate despre lume. El nu a văzut progresul forțelor revoluționare ale clasei muncitoare și nu a înțeles rolul istoric al acestei clase – deși, trebuie să recunoaștem că nici împrejurările

sociale în care a trăit nu-i permiteau să dea în lucrările sale o imagine clară despre importanța acestor forțe. Totuși a fost destul ca artistul să-și întoarcă fața către viața adevărată, viața care i-a oferit atâtea dezamăgiri dar l-a învățat tot atât de multe lucruri, ca opera sa să se pătrundă de seva unor adevăruri valabile, determinând crearea unor piese de valoare astăzi unanim recunoscută.” □ Tot aici, Lucian Dumbravă recenzează *Lauda Patriei* de Victor Tulbure: „Pentru Victor Tulbure trebuie să devină un îndreptar *permanent* adevărul că eficacitatea mesajului poetic este dată nu numai de justetea, importanța ori actualitatea ideilor și sentimentelor, ci de gradul emotivității în care acestea se cuprind.”

- „Scrisul bănățean”, nr. 4, îl omagiază Mihail Sadoveanu (*Mihail Sadoveanu a împlinit 75 de ani*); scriu Lucian Valea (*Sadoveanu*, versuri), Aurel Martin-Bologa (*Copacii chihaiei Nicolae*, evocare), Anghel Dumbrăveanu (*În munte*, versuri), Leonard Gavriliu (*Note despre critica socială în opera lui Mihail Sadoveanu*). □ Mai colaborează cu versuri Demostene Botez, Vlaicu Bârna etc. □ Traian Liviu Birăescu scrie *Pe marginea romanului „Un om între oameni”*.

- În „Steaua”, nr. 11. Mircea Tomuș dedică cronica literară subiectului *Proza lui Mihai Beniuc*. □ Romulus Rusan recenzează *Focul nestins* de Petru Dumitriu. □ Într-un grupaj numit „Omagiu literaturii sovietice”, George Munteanu semnează *Scriitorii sovietici – un înalt exemplu de conștiință profesională*, iar Victor Felea *Gânduri despre poezia sovietică*. □ Lucian Blaga traduce din Hugo Von Hofmannstahl (*Cei doi*). □ Augustin Z. N. Pop semnalează *Scrisori și acte inedite ale lui I. L. Caragiale*. □ La „Note și comentarii”, r.r. notează că „De curând revista *Știință și tehnică* a editat prima piesă din colecția *Povestirilor științifico-fantastice*. Realitatea tumultuoasă a epocii are nevoie de oameni cu inițiativă, îndrăzneți, avântați spre piscurile cucerite sau necucerite încă, ale științei.”

- În „Tânărul scriitor”; nr. 11, S. Damian marchează împlinirea a *50 de ani de la apariția articolului „Organizația de partid și literatura de partid”* al lui Lenin: „Pentru noi, tinerii scriitori, partinitatea comunistă în creația literară înseamnă asimilarea temeinică a ideologiei marxist-leniniste, participarea activă la viața poporului, străduința continuă de a reflecta conținutul nou al epocii de construcție a socialismului. Pentru noi, partinitatea comunistă presupune păzirea fermă a principiilor realismului socialist, riposta vehementă dată propagatorilor apolitismului, formalismului sau simplificărilor vulgarizatoare. Partinitatea comunistă înseamnă înălțimea idealurilor estetice, cultul pentru experiența valoroasă a literaturii trecutului, dragostea pentru frumos, pentru armonia artei și a naturii umane, desăvârșirea multilaterală a personalității scriitorului.” □ În *Cronici literare incomplete*, Gh. Bulgăr pledează pentru „necesitatea de a aplica receptivitatea criticii la formele extrem de variate ale prelucrării limbii și stilului. E apoi nevoie de

exemplificări concludente, de citate bine alese care să dovedească originalitatea artistică a scriitorilor noștri.”

● „Viața Românească” aniversează 50 de ani de la apariția articolului leninist *Organizația de Partid și literatura de Partid*; în acest sens, editorialul semnat V.R. precizează: „Principiul conducerii de către partid rezidă din aceea că partidul exprimând interesele și voința întregului popor este chemat să îndrume conștient, pe baza studierii legilor obiective toate sferele vieții sociale, inclusiv dezvoltarea artei. Tocmai datorită conducerii de către partid care trasa de fiecare dată sarcinile ce reveneau literaturii sovietice pentru o perioadă îndelungată, în conformitate cu condițiile istorice concrete, cu etapele de dezvoltare a Statului Sovietic, tocmai datorită conducerii de către partid care a apărut cu intransigență puritatea ideologică a literaturii și justa aplicare în cadrul ei a hotărârilor Comitetului Central, literatura și arta sovietică au devenit cea mai înaintată literatură și artă din lume.” Corelative temei sunt poemele semnate de Veronica Porumbacu (*Ea, Revoluția*), Petre Solomon (*Citindu-l pe Lenin*) și traducerea din Serghei Esenin (*Lenin*). Tot în sectorul beletristic se întâlnesc versuri de Al. Andrițoiu (*Cântece pentru partid*), Ion Brad (*Balada secretarului*), Marcel Breslașu (*Icar*), Florin Mugur (*Voioșie; Înainte de examen*), drama în patru acte *Horia* de Mihail Davidoglu, nuvela *Frații Hușulea* de Al. Ivan Ghilia și un fragment din romanul *Familia Calaff* de Iulia Soare. □ La „Teorie și critică”, A. E. Baconsky scrie despre *Florile pământului* de Zaharia Stancu („*Florile pământului* continuă fresca socială de vaste orizonturi pe care a inaugurat-o *Descult*. Prejudicata conform căreia o epocă nu se poate exprima epic decât prin intermediul unei arhitectonici complexe și de o strictă organizare este astfel denunțată. Lectura acestei cărți demonstrează că odată ce autorul și-a însușit concepția marxist-leninistă despre lume și viață, despre istorie și societate, el are în față cele mai variate și mai originale modalități de expresie artistică, cele mai largi posibilități de a inova – și dacă dintre toate acestea el știe, în virtutea unui serios discernământ, să le abordeze pe acele care sunt mai apropiate structurii sale și în același timp viziunii specifice asupra câmpului tematic, reușita devine o certitudine.”), iar Georgeta Horodincă semnează studiul *Duiliu Zamfirescu și contribuția lui la dezvoltarea romanului nostru realist*: „Cu meritele și cu lipsurile lui, Duiliu Zamfirescu rămâne un prozator de valoare care nu poate lipsi din imaginea de ansamblu a literaturii noastre fără ca această imagine să sufere. Opera lui oferă exemplul unui talent original și viguros care s-a izbit de adversitățile unei epoci de pionierat literar, de îngrădirile unei ideologii reacționare, și care de multe ori a ieșit victorios, dar de multe ori a fost și înfrânt. Ceea ce este bun în opera lui Duiliu Zamfirescu ne face nu numai să-l prețuim, ci și să regretăm că posibilitățile artistice i-au fost frânate [...] de o ideologie nefastă și să detestăm și mai mult o orânduire socială care a împiedicat oameni înzestrați și valoroși să devină ceea ce ar fi putut ei deveni cu adevărat.”

1 decembrie

• Pe prima pagină din „Gazeta literară”, Petru Dumitriu dă asigurări că *Nu, universul nu e absurd...*: „Nu, universul nu e absurd. Uneori e chiar de o logică înspăimântătoare. Dar recunosc că are colțuri ascunse, secrete, care se apără de investigația cercetătorului, fiindcă sunt ca acele bacterii care nu pot trăi decât în întuneric și pe care lumina le ucide; fotofobia claselor suspuse din țările capitaliste e un fapt; și e mult mai greu și mai eroic să încerci să afli și să spui adevărul în ce privește anumite colțuri de întuneric ale societății decât să construiești din cerneală și hârtie un univers absurd, în care problema adevărului nu se mai pune.” □ La „Cronica literară”, Savin Bratu comentează trei volume: *Într-o noapte la Madrid* de Petre Iosif, *Moștenirea* de Petru Vintilă și *Jurnalul cu file violete* de V. Silvestru. □ Paul Georgescu recenzează publicistica lui Zaharia Stancu din *Sarea e dulce*. □ În partea secundă a studiului său, Mihai Gafița reafirmă *Minunata forță a realismului socialist*. □ Sub genericul „Chipul comunistului în literatura noastră” apar două articole semnate de Mihail Petroveanu (*Recitind „Interogatoriul”*: „Interogatoriul cucerește prin pasiunea cu care Alexandru Jar și-a îndrăgit eroii și prin ei partidul, cel ce l-a educat în spiritul intransigenței față de opresor și devotamentului pentru oprimați și în cultul pentru propriul popor și al fraternității internaționale. Crescută organic, în spirit de partid, *Interogatoriul* nu este o carte scrisă cu condeiul ci cu arma, e un veritabil act de luptă al combatantului Alexandru Jar.”) și Valeriu Râpeanu („*Lazăr de la Rusca*” și „*Minerii din Maramureș*”: „Lazăr și Toader, ca și tovarășii lor, sunt oamenii înaintați ai zilelor noastre, pentru că ei au luptat și s-au jertfit pentru viitor, împotriva trecutului, pentru socialism și împotriva capitalismului. Ei, oameni simpli, modești, cum sunt mii și mii alții, crescuți în întreaga țară, crescuți și educați de partidul celor ce muncesc. Ei sunt eroii zilelor noastre, prin această imensă forță de dăruire tăcută, demnă, în slujba colectivității, pentru frumusețea vieții ce o zidim.”).

• *Să intensificăm munca politică, culturală și sportivă de masă la sate!*, îndeamnă editorialul din „Scânteia tineretului”. □ Ion Hobana recenzează Maxim Gorki, *Despre literatura pentru copii* (Editura Tineretului, 1955) – *Marele îndemn*.

2 decembrie

• Cronicarul de la ziarul „Munca”, Teșu Milcoveanu, recenzează favorabil povestirea lui Ion Pas *Așa a fost odată*, în care „sunt bine redată și câteva chipuri de frunzași ai mișcării muncitorești din țara noastră. Trăiește în special în povestirea *Așa a fost odată* Ștefan Gheorghiu, un luptător revoluționar neînfricat, un conducător iscusit.”

8 decembrie

- În „Gazeta literară”, Paul Georgescu recenzează *Străinul* lui Titus Popovici: „Este o carte *politică*, fiindcă specificul vremii transformă fiecare act cotidian într-o luare de poziție, o atitudine politică. Este o carte *actuală*, fiindcă se preocupă de problemele vremii noastre: socialism *sau* fascism, demnitate *sau* descompunere, civilizație *sau* barbarie. Este o carte cu *spirit de partid*, fiindcă reiese din paginile ei pentru ce orice om cinstit era silit de realitate să ia poziție față de partid și de pseudo-democrații burghezi, pentru comuniști.” (***Tinerețe fără tinerețe***). □ La „Cronica literară”, Savin Bratu scrie despre *Am fost în China nouă* de G. Călinescu: „Cartea lui G. Călinescu este un document al atitudinii sale, ca intelectual de mare cultură, în fața uriașelor transformări revoluționare. Lectura ei transmite cititorului concluzia scriitorului însuși: ne simțim, cum spune el, «îmbogățiți sufletește» și, o dată mai mult, «cu o mare admirație pentru poporul chinez și pentru conducătorii lui de azi».” □ Sub genericul „Succese ale literaturii noastre” apar trei articole, semnate de S. Damian (***Lauda tenacității comuniste*** – despre Nagy Istvan), Geo Șerban (***Un contemporan***: „În *Bărăgan*, V. Em. Galan a înzestrat cu acte de stare civilă un erou exemplar, fără a-l înzestra cu atribute excepționale, cu daruri unice.”) și Georgeta Horodincă, într-un dialog imaginar cu titlul ***Adio, d-le Maiorescu!***, care cuprinde, între altele, următoarea replică a autoarei la adresa mentorului „Junimii”: „Teoria dumneavoastră, care opune atât de radical știința artei și gândirea poeziei, este o teorie desuetă. Noi am acordat de mult poeților dreptul de a gândi sau, dacă vreți, și l-au luat ei singuri.” (**vezi Anexa**)

9 decembrie

- În „Contemporanul” debutează „Cronica optimistului”, rubrică încredințată lui G. Călinescu: „Sciam pe vremuri o «cronică a mizantropului» eu care sunt un iubitor de oameni. Sub această firmă, strecuram multe săgeți împotriva stărilor de atunci, scăpând de cenzura redacțională sub cuvânt că «așa e el, mizantrop». Eu însă eram și sunt un optimist și mă bucur că «Contemporanul» îmi dă prilejul să-mi desfășor fără stânjeniri această particularitate a sufletului meu, care găsește în vremurile noi atâtea prilejuri de expansiune”. În numărul de față se ocupă de ***Luna cărții***.

10 decembrie

- Nicolae Labiș publică în „Scânteia tineretului” poezia ***Neliniștea***.

13 decembrie

- „Scânteia tineretului” difuzează un comunicat Agerpres despre ***Săptămâna cărții beletristice. Manifestări literare***: „În cadrul Lunii cărții, a avut loc luni după amiază deschiderea «Săptămânii cărții beletristice», manifestare ce se desfășoară în întreaga țară între 12-19 decembrie. Cu acest prilej Uniunea

Scriitorilor din RPR și Ministerul Culturii au organizat în sala Tineretului o seară literară în cadrul căreia au citit din operele lor scriitorii: M. Beniuc, M. Banuș, R. Boureanu, M. Breslașu, E. Camilar, N. Cassian, D. Corbea, D. Deșliu, M. Dragomir, E. Frunză, E. Jebeleanu, E. Maitenyi, V. Porumbacu, A. Sperber, N. Tăutu, V. Tulbure. [...] În ziua de 14 decembrie scriitorul Titus Popovici va lua parte la simpozionul de la Facultatea de filologie pe tema romanului său *Străinul*. În ziua de 16 decembrie, la Casa Centrală a Armatei va avea loc o seară închinată maestrului Sadoveanu, la clubul «Constructorul» scriitorul A.G. Vaida se va întâlni cu cititorii săi, iar la casa Prieteniei Româno-Sovietice scriitoarea Lucia Olteanu va vorbi despre «Patriotismul și internaționalismul proletar oglindit în literatura sovietică». În ziua de 17 decembrie acad. Camil Petrescu se va întâlni cu cititorii săi la facultatea de istorie. Cu această ocazie vor avea loc discuții în jurul volumului II al romanului său *Un om între oameni*.”

14 decembrie

- În legătură cu Luna Cărții, Dumitru Mircea semnează în „Scânteia tineretului”, articolul *Sărbătoarea cărții – sărbătoarea întregului popor*.

15 decembrie

- În „Flacăra”, nr. 24, la rubrica „Scriitori și cărți”, apare sub semnătura lui B. Elvin o recenzie la volumul I din *Moromeții*: „Marin Preda scrie cu asprime, cu austeritate. Despre eroii săi, el vorbește uneori cu o voită ariditate. Nici o efuziune, nici un elan. Este, în scrisul său, o severitate care face posibilă ironia, dar în nici un caz nu suprimă duioșia. E un scris ursuz și cumpătat al unui profund observator al țăranilor. Lui Marin Preda îi este destul să audă o replică, pentru a desena un portret. Scriitorul nu are generozitate verbală și-și drămuiește economicos cuvântul. E un stil fără strălucire, morocănos, dar de o exactitate remarcabilă, care pătrunde pe nesimțite în adâncul lucrurilor. Rare și puține «îndrăzneli». În locul lor, o solidă cunoaștere a oamenilor și a lucrurilor. Stilul lui Marin Preda e un stil liniștit și fără variații, ca pământul pe care-l locuiesc eroii săi; culoarea lui e un negru ars, ca un incendiu mocnit. Ai impresia că acest stil nu-ți poate oferi nici o surpriză. Este adevărat: ți le ascunde. Ele există însă și ți se vor dezvălui, dar cu greutate, fiindcă acest stil apără secretele eroilor lucrării. Marin Preda nu e un scriitor «intim» cu cititorii săi. El fuge de o comunicare «directă» cu lectorul și-i cere acestuia răbdare și încredere. Abia după ce le-a dobândit, scriitorul acceptă să arunce punțile, să deschidă porțile cărții sale. Din această clipă, însă, cititorul devine prizonierul fără de scăpare al autorului”.

- „Gazeta literară” se deschide cu editorialul lui Mihai Gafița – *Graiul marilor succese*: „A zugrăvi oamenii din perspectiva lipsurilor lor, a zugrăvi epoca noastră de pe poziția greutăților și obstacolelor care se ivesc înseamnă a

scădea potențialul mobilizator al literaturii, a crea un dramatism fals, necorespunzător adevărului vieții noastre. Căci nu lipsurile și greutatea triumfă, chiar dacă la un moment dat ele sunt cele care au preponderență în sectorul de viață oglindit, la oamenii zugrăviți.” □ Mihai Novicov scrie despre **Clasa muncitoare în literatură**: „în ciuda unor slăbiciuni și neajunsuri parțiale, literatura noastră, prin cele mai bune creații ale sale, a reușit să dea chipului artistic al clasei muncitoare măreție și frumusețe, mereu mai aproape de înălțimea modelelor din viața reală”. □ În articolul **Acum douăzeci de ani, o publicație**, Silvan Iosifescu rememorează existența revistei „Reporter”, care, în ultimul ei an de apariție, „sub conducerea lui N. D. Cocea ea a exprimat pozițiile partidului în politică și în artă”. □ La „Cronica literară”, Savin Bratu comentează ediția a doua a romanului *Lumina primăverii* de Ion Călugăru: „Cartea lui Călugăru subliniază mai puțin caractere cât tablouri de ansamblu, în care indivizii reprezintă diverse roluri tipice, sugerate prin aducerea lor sporadică pe primul plan.” □ Sub genericul „Succese ale literaturii noastre” apar în acest număr patru articole, semnate de B. Elvin (**Despre „1907” de Tudor Arghezi**: „1907 este poemul unui scriitor care se dezice de un limbaj atenuat, nu se refugiază în eufemism, a cărui expresie nu cunoaște ezitarea, a cărui invectivă nu cunoaște îngăduința.”), Paul Georgescu (**Colocviu cu marea**: „Dacă Adam Jora este un personaj impresionant, dacă *Păsărea furtunii* e o carte valabilă, aceasta se datorește nu numai talentului cunoscut și recunoscut al lui Petru Dumitriu, dar și faptului că, punând o problemă gravă, el o rezolvă just, de pe pozițiile militante ale clasei muncitoare.”), Lucian Raicu (**Solemn și simplu**: „Bogza este un remarcabil poet al simbolurilor istorice și al semnificațiilor universale.”) și Mihail Petroveanu (**Aurel Gurghianu**).

• Ziarul „Munca” publică poemul *Partidul*, de Mihai Beniuc și povestirea *Front unic* de A. G. Vaida.

• În „România liberă”, Boris Buzilă se ocupă, în chip de „cronică literară”, de proaspăt-apăruta versiune modificată a romanului *Păsărea furtunii*, de Petru Dumitriu: „Discuția asupra versiunilor anterioare a *Păsării furtunii* purtată luni de zile în presă și în ședințele Uniunii Scriitorilor s-a dovedit, pe cât de îndelungată, pe atât de fructuoasă. Până la apariția cronicii din «Scânteia», articolele critice, printre care și cel apărut în «România liberă», au semnalat mai mult carențele tehnico-literare de conturare a personajelor cărții, fără să se oprească asupra deficiențelor ideologice ale acesteia. Ca un părinte grijuliu de soarta copilului iubit, Petru Dumitriu s-a străduit să-și «crească» romanul, răspunzând tuturor observațiilor critice și mai cu seamă căutând să folosească ajutorul pe care i l-a dat critica de partid, astfel încât opera sa odată «trimisă în lume» prin mijlocirea tiparului să nu audă despre ea decât cuvinte de laudă. Noua versiune a romanului «*Păsărea furtunii*» oferă cititorilor, laolaltă cu tot ce a fost mai valoros în ediția anterioară, o lucrare îmbogățită, adâncă și împlinită din punct de vedere artistic.” (**Contemporanul nostru Adam Jora**).

• „Scânteia tineretului” publică, în legătură cu *Luna Cărții*, următoarele informații: „De la cele 271 titluri de cărți beletristice tipărite în 1951, am ajuns anul acesta la 424. În ultimii 5 ani 1 537 de titluri din literatura beletristică originală și străină au apărut într-un tiraj total de 28 171 000 exemplare.”

16 decembrie

• În „Contemporanul”, la pagina întâi, publică versuri Eugen Frunză (*Cuvântul: comunist*) și Dumitru Corbea (*Lumina Partidului*). □ Dumitru Micu scrie o cronică literară la *Moromeții* de Marin Preda: „E clar că în cazul *Moromeților* avem de a face cu o apariție excepțională în literatura noastră nouă, chiar dacă se pot face unele rezerve. Nu ne putem împăca cu excesul de brutalitate pe care Marin Preda îl atribuie țăranilor, chiar dacă această brutalitate e oarecum exterioară, autorul sugerând prin umorul lui Moromete, prin o anumită duiosie față de mezinul lui, și umanitatea lor. Ni se pare exagerată sublinierea aproape obsesivă a egoismului animalic și a vulgarității limbajului eroilor. Nu dorim, nicidecum, netezirea asperităților vieții, înfrumusețarea ei convențională, dar cine cunoaște cât de cât viața țăranilor își dă lesne seama că oricât de prins era în viforiile luptei pentru existență, muncitorul ogoarelor avea, totuși, momente de generozitate, de interiorizare și bunătate. În *Moromeții* se accentuează prea unilateral asprimea, răutatea omenească, înjurăturile și expresiile pornografice din roman repetate prea des, tale-quala, ajung să supere, dând impresia de ceva ostentativ. Țăranii au totuși o anumită decență în vorbire: în orice caz, naturalismul lingvistic nu e admisibil. O oarecare slăbiciune a romanului rezidă în insuficienta organicitate a legăturilor dintre episoade. Romanul conține personaje, scene, care s-ar putea detașa din el fără prejudicierea întregului (de ex.: Bircă-Polina sau Boțoghină). Cam supărătoare e precipitația acțiunii din partea finală, în care autorul, grăbit parcă, renunță, pe ici, pe colo, la pictarea faptelor, relatându-le în fugă. Transparentă, deplin adecvată conținutului, limba romanului e pătată ușor, în unele locuri, de clișee prozaice și discursive, caracterizări seci și precizări. [...] Scăderi de acest fel nu alterează însă în esență cartea, care este, fără nici o îndoială, unul din cele mai bune romane românești”.

• Despre *Balada împușcaților* de Ion Brad, scrie în „Scânteia tineretului” Gloria Barna (*Un poem închinat eliberării patriei*).

20 decembrie

• *Partidul – îndrumătorul revoluției culturale* se numește editorialul din „Scânteia tineretului”. □ O pagină este dedicată unui amplu poem de Ștefan Iureș - *Candidat de partid*.

22 decembrie

• „Gazeta literară” se deschide cu editorialul redacțional *Raportăm partidului*: „În fața Congresului, reafirmăm hotărârea noastră nestrămutată de

a fi, prin activitatea noastră specifică, ostași siguri ai partidului, uniți în jurul lui. Directivele Congresului vor fi pentru noi, ca și pentru toți oamenii muncii din patria noastră, îndreptarul sigur al eforturilor noastre creatoare de acum înainte.” □ Un anunț semnalează **Decernarea Premiilor Internaționale Stalin „pentru întărirea păcii între popoare” pe anul 1955**. Din juriu a făcut parte și Mihail Sadoveanu. □ Tot pe prima pagină, Paul Georgescu publică articolul **Comunistul Adam Jora**: „din asemenea oameni se fac comuniștii și din asemenea caractere se creează eroii literaturii noastre realist-socialiste. De asemenea eroi are nevoie literatura noastră, literatura epocii construirii socialismului.” □ În secțiunea „Succese ale literaturii noastre” scriu Georgeta Horodincă (**Nicoară Potcoavă**: „*Nicoară Potcoavă* este pentru literatura contemporană o scumpă nestemată. Ea luminează cu o nouă aureolă tinerețea maestrului cu părul alb, de albeața strălucitoare și pură a zăpezilor veșnice.”), Aurel Martin (**Ilie Barbu**: „Prin Ilie Barbu, literatura noastră nouă a oferit prozatorilor și cititorilor tipul unui țăran comunist, complex, ferm, dârz, așa cum sunt atâția semeni de-ai lui din realitatea noastră.”) și S. Damian (prima parte din **Note cu prilejul noii ediții a romanului „Desculț”**: „Aspectele dure, până la limita umană, ale traiului țăranimii în condițiile introducerii raporturilor capitaliste, le-au zugrăvit cu aceeași neînduplecare realistă Slavici și Rebreanu. Din punctul de vedere al concepției, Zaharia Stancu delimitează însă mai pregnant pe inițiatorii răului social, luminează cu o voință teribilă originile ticăloșiei. Se vede aici efectul elocvent al asimilării învățăturii marxist-leniniste, în precizia diferențierii sociale, în profunzimea demascării.”). □ Tot în acest număr apare partea a doua a textului lui Mihai Novicov despre **Clasa muncitoare în literatură**. □ Petru Dumitriu semnează **Romanticii**, „fragment de roman”.

• Ca preludiu la deschiderea lucrărilor celui de-Al Doilea Congres al Partidului Muncitoresc Român, Zaharia Stancu publică, în „Munca”, articolul **Biruințele partidului sunt biruințele poporului nostru**. □ Același ziar anunță acordarea „Premiului de Stat al Republicii Populare Române pentru lucrări deosebit de valoroase realizate în anul 1954”. Dintre scriitori, sunt premiați, la categoria „H” (proză), V. Em. Galan (clasa I, pentru romanul *Bărăgan*), Dumitru Almaș (clasa a II-a, pentru romanul *Neculai Milescu Spătarul*) și Francisc Munteanu (clasa a III-a, pentru romanul *În orașul de pe Mureș*), la categoria „I” (poezie), Mihai Beniuc (clasa I, pentru volumul *Mărul de lângă drum*), George Lesnea (clasa a II-a, pentru traducerea în limba română a lui *Evgheni Oneghin*), Miha Dragomir (clasa a II-a, pentru poemul *Războiul*), Alfred Margul-Sperber (clasa a II-a, pentru traducerea în limba germană a volumului *Poezii populare române*), Kiss Jenő (clasa a III-a, pentru volumul *Rapsodii de drum*) și A. E. Baconsky (clasa a III-a, pentru volumul *Cântece de zi și de noapte*), iar la categoria „J” (critică literară), prof. univ. dr. Ion Vitner și conf. univ. dr. Ovid S. Crohmălniceanu (clasa a II-a, pentru contribuția la elaborarea volumului II din *Istoria literaturii române*).

• Anunțul privitor la *Acordarea Premiului de Stat al Republicii Populare Române pentru lucrări deosebit de valoroase realizate în anul 1954* apare și în „România liberă”, care precizează și valoarea financiară a acestor premii: „Consiliul de Miniștri al Republicii Populare Române a acordat Premiul de Stat al Republicii Populare Române pentru lucrări deosebit de valoroase realizate în anul 1954, după cum urmează: [...] **H. În domeniul prozei:** Clasa 1-a în valoare de 30.000 lei – Scriitorului V. Em. Galan, pentru romanul *Bărăgan*; Clasa a 2-a în valoare de 25.000 lei – Scriitorului Dumitru Almaș, pentru romanul *Neculai Milescu Spătarul*; Clasa a 3-a în valoare de 15.000 de lei – pentru romanul *În orașul de pe Mureș*. **I. În domeniul poeziei:** Clasa 1-a în valoare de 30.000 lei – poetului Mihai Beniuc, pentru volumul de versuri *Mărul de lângă drum*; Clasa a 2-a în valoare de 25.000 lei – poetului George Lesnea, pentru traducerea în versuri *Evgheni Oneghin* de A. Pușkin; poetului Mihai Dragomir, pentru poemul *Războiul*; poetului Alfred M.-Sperber, pentru traducerea în limba germană a volumului *Poezii populare române*; Clasa a 3-a în valoare de 15.000 de lei – poetului Kiss Jenő, pentru volumul de versuri *Rapsodie de drum*; poetului Anatol E. Baconsky, pentru volumul de versuri *Cântece de zi și de noapte*. **J. În domeniul criticii literare:** Clasa a 2-a în valoare de 25.000 lei – profesorului univ. Ion Vitner și conferențiarului univ. Ovid S. Crohmălniceanu, pentru contribuția dată la elaborarea volumului II al *Istoriei literaturii române*”.

23 decembrie

• În „Contemporanul”, Mihai Beniuc publică poezia *Partidul*, iar Eugen Luca studiază tema *Activistul de partid în literatură*. □ G. Călinescu răspunde, prin reportajul *Un imn al muncii în cinstea Congresului*, efectuat la Uzinele „23 August” din București, „invitației” făcute de „un redactor”: „Cursivul meu stângaci nu este în stihuri, dar vorbește despre epopeea sublimă a muncii. Dacă aș putea să fac să curgă o clipă cu mii de scânteii pe această pagină oțelul tășnit din cuptorul înalt ca tubul orgii, acesta ar fi cel mai frumos omagiu simbolic în cinstea celui de al doilea Congres al Partidului Muncitoresc Român”. □ Maria Banuș, cu *Întregul cântec*, și Mihai Dragomir, cu *În orice inimă citești*, se remarcă în grupajul *Poezii slăvesc partidul*.

• După cum relatează „Munca”, încep în Capitală lucrările celui de-Al Doilea Congres al Partidului Muncitoresc Român, care vor dura până pe 28 decembrie. În *Raportul de activitate al C.C. al P.M.R.*, prezentat de către Gheorghe Gheorghiu-Dej, sunt laudate „succesele însemnate” care au fost raportate în domeniul literaturii și al artei, dar sunt aduse și anumite critici acestor sectoare: „Multe dintre temele mari și dintre aspectele fundamentale ale luptei eroice a poporului muncitor pentru construirea socialismului, ca și din istoria ultimelor decenii, nu și-au găsit oglindirea în literatură și în artă

decât în slabă măsură. Unele opere suferă de tendința de a simplifica realitatea, de a o prezenta în chip schematic, ceea ce se manifestă îndeosebi în prezentarea slabă din punct de vedere artistic a superiorității noului, a procesului de înfrângere și de lichidare a ceea ce este vechi.” □ Criticile din *Raport* sunt confirmate în intervenția lui Miron Constantinescu, care semnalează alte două probleme: „apariția în unele lucrări ale unor scriitori atât români, cât și de alte naționalități, a unor manifestări naționaliste burgheze”, care „trebuie descifrate sub orice broboadă s-ar ascunde, demascate și înlăturate fără cruțare”; și așa-zisa „teorie” a îngrădirii „libertății de creație”, care ascunde „tendința de a îndepărta pe creatori de la realitatea obiectivă, de la cunoașterea și oglindirea artistică a acestei realități”. □ O altă intervenție are V. Em. Galan, care deplânge faptul că „«Scânteia» nu publică îndeajuns materiale de îndrumare pe problemele esențiale ale creației artistice”, fenomen care „s-a resimțit negativ în dezvoltarea întregii noastre activități, s-a resimțit mai ales asupra dezvoltării criticii literare”.

• În „Scânteia tineretului” publică poezii Nicolae Labiș (*Partidului*), Ion Brad (*Cântec simplu*), Al. Andrițoiu (*Congresul luminii*).

29 decembrie

• La rubrica „Succese ale literaturii noastre”, „Gazeta literară” publică texte semnate de S. Damian (partea a doua din *Note cu prilejul noii ediții a romanului „Desculț”*: „Marea calitate a evocării lirice a lui Zaharia Stancu o constituie puterea de transmisie emotivă, bazată în fond pe o metodă calculată, dar care e departe de a anula tensiunea. Dimpotrivă, totul pare armonie nearanjată ca orice edificiu de artă autentic.”) și Paul Georgescu (*Bătălie pe mare*: „Bătălia lui Jora ne sporește și nouă încrederea în propriile noastre forțe, în puternica încredințare că statul de democrație populară a creat acele condiții în care lupta cinstită și unitară nu poate fi înfrântă.”). □ În același număr, Mihai Gafița îndeamnă la *Prețuirea muncii literare*: „Premiile de stat pe 1954 ne vorbesc despre sporirea exigențelor față de literatură, despre necesitatea ca literatura să obțină victorii și mai mari și mai multe.”

30 decembrie

• G. Călinescu scrie un reportaj despre activitatea Uzinelor auto „Mao Țze-dun” (*Schimbul de onoare*). □ Silviu Iosifescu face o cronică „marelui cântec” *Ție îți vorbesc, Americă!*, de Maria Banuș, iar Marcel Breslașu publică fabula *Uliul cântăreț*.

[DECEMBRIE]

• În „Steaua”, nr. 12, George Munteanu semnează retrospectiva *Anul literar 1955*. □ Dumitru Isac scrie despre *Primul roman al lui Marin Preda*: „[...]”

satul lui Preda ni se pare prea sumbru, stins și rudimentar, cu oameni înapoiați și instinctivi. Iar limbajul a venit să redea în mod potrivit această concepție a scriitorului. S-ar putea obiecta de asemenea desenarea unei înțelegeri a lumii prea rudimentară la personajele romanului. Singur Țugurlan *simte* ceva, dar mai mult empiric, instinctiv, fără să înțeleagă. Ceilalți se supun stării în care se află, nu văd și nu caută nici o ieșire. Nu vrem să întrebăm în ce măsură, din acest punct de vedere, țăranii lui Preda se apropie de mentalitatea reală a țăranimii noastre din acea epocă; nu corespondența de acest fel dă valoare unei lucrări de artă. Ar fi însă legitim să se ceară ca un scriitor al timpului nostru să nu se mulțumească a face o simplă redare a realității, ci să vadă mai mult, să pătrundă în esența ei revoluționară, mai ales că Marin Preda a văzut suficiente contradicții și conflicte de clasă, iar unii din eroii săi stăteau gata să-i urmeze indicațiile. Rămânem de aceea cu convingerea că romancierul e prea legat de aspectul fotografic al lucrurilor, prea debitor memoriei și nu dă dovezi de inventivitate și imaginație. Unde este acea prelucrare ideologică, acea *interpretare* a realității sociale, din care să reiasă cu claritate și fermitate, cu forță, năzuința revoluționară a țăranimii noastre? Scriitorul merge prea mult pe linia de *copist* al realității. Nu există nici un singur erou *exceptional*, vestitor al lumii ce avea să vină peste câțiva ani. Romanul nu poartă peste tot amprenta timpului nostru. Deși este evident că scriitorul stă pe poziția țăranimii sărace, pana sa nu este destul de energică, se rezumă la o redare realist-critică temperată. Să nu socotim aici decât faptul că scriitorul nu găsește loc pentru menționarea acțiunii partidului în rândurile țăranimii; că nu apar figuri de comuniști decât în închisoarea lui Țugurlan (convingerea scriitorului este că despre comuniști nu s-aude mai mult, pentru că sunt în închisori). Fără a mai relua invocarea calităților de scriitor ale autorului, concluzia noastră e că există în arta lui Marin Preda două puncte, cu strânsă legătură între ele, pe care nu le-a rezolvat încă: unele rădăcini naturaliste, care se cuvin să fie în sfârșit smulse (din limbaj și din conținutul imaginilor) și o mai puternică impregnare ideologică, o tratare a conținutului dintr-o mai fermă situație în perspectiva timpului nostru.”

• În „Studii și cercetări de istorie literară și folclor” (tomul IV, 1955), G. Călinescu publică amplul studiu *Torquato Tasso*: „Comemorarea de către toate popoarele iubitoare de pace a lui Torquato Tasso e un prilej să medităm la soarta unui poet genial setos de libertate, nefericit de a sta în captivitatea interesată a principilor, doritor de a fi poet pentru cei mulți, iar nu curtean, trăind cum a trăit pentru că, atunci, nu se putea altfel. Tasso a cântat pe vitejii de toate neamurile, uniți printr-o singură idee, care azi s-ar putea traduce cu noțiunea de civilizație, amenințată de ideologii barbare.” □ Tot în sumarul principal al revistei, D. Panaitescu-Perpessicius semnează prima parte a studiului *Lazăr Șăineanu și folclorul*, justificat prin aceea că „numele lui Lazăr Șăineanu nu este dintre cele familiare culturii noastre”. □ Valeriu

Ciobanu scrie despre *Doi nuvelişti ruşi în România: V. Garşin şi V. Korolenko*, iar I. C. Chiţimia îl evocă pe *Teodor Burada, folclorist şi etnograf*. □ În aceeaşi secţiune Teodor Vârgolici încearcă să reconstituie *Drumul vieţii şi al operei lui Gala Galaction*: „Prin opera sa, în cea mai mare parte realistă, plină de un vibrant umanism, de accente de revoltă, prin atitudinea sa de scriitor militant pentru o lume mai bună, Gala Galaction rămâne în literatura română, alături de cei mai valoroşi creatori, ca un înaintaş de seamă al literaturii noastre de azi puse în slujba poporului.” □ Marin Bucur semnează studiul *George Bacovia* („Poezia veritabilă a lui Bacovia rămâne aceea în care descoperi ca într-un document autentic atmosfera de marasm a epocii sale, simţi chinurile îndurate de un artist conştient de drama omului în luptă cu o societate vitregă, dar şi razele de speranţă care nu l-au părăsit, ajutându-l să se ridice din mocirla unui mod de viaţă sălbatic”), iar Liliana Fischer realizează un portret *Maria Banuş* („Pornită de la introspecţie şi cultivarea excesivă a eului senzual şi senzorial, trecând ulterior printr-o etapă de căutări şi incertitudini, după 23 August poeta adoptă cu hotărâre formula unei lirici militante în numele umanismului socialist. Paralel cu aceste succesive transformări ale conţinutului, se schimbă şi forma poetică, prin abandonarea metaforelor abundente şi a simbolurilor ermetice în favoarea exprimării directe şi a imaginii semnificative. Începând aşadar prin a fi expresia unei individualităţi preocupate exclusiv de sine, poezia Mariei Banuş îşi schimbă treptat obiectivul, devenind mesagerul unei cauze şi al unei lumi noi.”). □ În secţiunea „Material documentar”, G. Călinescu publică monografiile *N. Filimon* şi *Grigore M. Alexandrescu*. Dora Littman scrie despre *Viaţa lui Petre Ispirescu*, iar Vladimir Drimba analizează *O copie din secolul al XVII-lea a „Tâlcului evangheliilor” şi „Molitvenicului” diaconului Coresi*. □ La „Cronică” apar (nesemnate) două articole ale lui G. Călinescu: necrologul *George Enescu* („Enescu era un tumultuos care a atins seninătatea olimpică. Fizicul său s-a adaptat treptat transformărilor interioare. Frumuseţea-i nepământească era în concordanţă cu armonia sa intimă.”) şi articolul *Problema limbii literare* (cuprinzând 9 „teze”, dintre care ultima sună astfel: „Studiul literar al limbii unui scriitor nu e o operaţie de specialitate lingvistică, ci un act de critică integrală a operei.”). Tot aici, Al. Piru semnează nişte *Însemnări de istorie literară* referitoare la Al. Beldiman, I. Creangă, I. A. Krilov şi Wilhelm von Kotzebue. Câteva *Note* (nesemnate) *asupra unei discuţii despre folclorul în epoca socialistă* se încheie cu următoarea concluzie: „În era socialistă talentele ascunse în popor putându-se dezvolta, orice individ talentat poate deveni un amator îndrumat de colectivitate şi apoi un scriitor profesionist, îndrumat de asemenea de colectivitate, şi unul şi altul scriind opere pentru popor. Creaţia de amatori e o treaptă inferioară în drumul spre literatura socialistă.” □ C. I. Botez semnează un studiu despre Jonathan Swift, iar Liliana Fischer recenzează *Aventură în*

lunca Dunării de Mihail Sadoveanu, carte având ca temă „reeducarea unui intelectual de formație veche în condițiile construirii socialismului”.

• „Tânărul scriitor”, nr. 12, conține un articol de Al. Oprea, intitulat ***Însemnări despre rolul social al criticii și alte probleme „arhicunoscute”***, „concepute polemic, ca un răspuns dat unor articole de critică a criticii care-și îndreaptă exclusiv atenția numai în direcția denunțării pericolului sociologismului vulgar, omițând și cealaltă sarcină importantă de a lupta împotriva oricărei tendințe de negare a caracterului primordial al conținutului ideologic, al rolului social al criticii etc.”: „Unii sunt dispuși să creadă că analiza estetică înseamnă numai analiza formei. Această părere este nedreaptă. Numai analiza problemelor de conținut, este adevărat, nu e suficientă, ea trebuie făcută în corelație cu analiza formei. Nu poți să nu vezi însă că atenția dată exclusiv formei artistice duce la ruperea formei de conținut, la situarea criticului pe o poziție estetizantă și formalistă. Criteriul prim și fundamental de apreciere estetică este măsura în care opera literară oglindește adevărul vieții, înălțimea mesajului ei de idei. [...] În critica literară s-au auzit voci care cereau ca critica să se transforme într-un fel de colocviu între critic și scriitor pe bază strict profesională (vezi articolul lui Dan Costa: *Pentru o ținută literară a criticii*). În ultimă instanță cerința ca în articolele critice o operă să fie analizată numai din punct de vedere al rezultatelor obținute de scriitor față de sarcina pe care și-a propus-o, înseamnă o invitație la același gen de critică. Dar cea mai de cinstire îndatorire a criticii literare, izvorul forței și puterii ei, este tocmai sarcina socială de a confrunța procesele literaturii cu procesele realității în funcție de sarcinile puse de istorie în fața societății. ca un lucru pozitiv, în presă se vorbește tot mai mult despre necesitatea cunoașterii vieții de către critic. Dar acest fapt deseori este înțeles în mod simplist ca și cum criticul ar trebui să confrunte mecanic diferite fapte de viață cunoscute de el cu faptele prezentate în cărți. Credem că este vorba de altceva și anume de ceea ce cerea Gorki scriitorilor: «o calificare socială». [...] În presa noastră apar încă puține articole care să discrediteze cu patimă tezele esteticii idealiste din trecut, ale esteticii burgheze contemporane, care să popularizeze prin intermediul analizei imaginilor artistice ideile partidului. [...] Epoca noastră este poate epoca cea mai agitată și în același timp cea mai grandioasă epocă din istorie. Epoca în care o veche societate – vârful piramidei orânduirilor exploatare – este aruncată în hăul istoriei și-și înalță contururile societatea primăverii omenirii; epoca în care are loc explozia de foc a talentelor și energiilor popoarelor, atâtea veacuri înăbușite și strivite; epoca în care ia sfârșit preistoria și începe istoria într-o luptă pe viață și moarte între «bătrânul balaur» și «fiii omului»; epoca în care apar firi pline de poezie și de lumină cum n-au mai existat niciodată. Și oare nu în această epocă se cuvine ca critica literară să-și recapete vechea ei importanță și glorie, să-și desfacă aripile lui Icar – ale unui Icar învingător? Epoca noastră n-are nevoie de numai de o literatură mare, ci și de

o critică literară mare” Sunt citați critic de-a lungul articolului, pentru contrarierea liniei partinice, Florian Potra, Filip Müller, Pompiliu Constantinescu, A. E. Baconsky, Lucian Raicu, Ov. S. Crohmălniceanu, N. Tertulian, Șerban Cioculescu ș.a.

• „Viața Românească” se deschide cu editorialul – semnat V.R. – **Partidul, îndrumătorul literaturii noastre**: „Partidul ne cere [...] să desfășurăm lupta pe două fronturi: împotriva estetismului și apolitismului pe de o parte, împotriva desconsiderării artei literare, a primitivismului și a sociologismului vulgar pe de altă parte.” □ Secțiunea beletristică a numărului cuprinde poeme de Mihai Beniuc (*Cu tine-mpreună, prin tine...*), Maria Banuș (*Comoară; Cântat-au vinul; Naștere; Ce trebuie*), Nina Cassian (din *Muzeul de antichități*), schița *Misiune de noapte* de Aurel Mihale și fragmente din romanul *Oameni și drumuri* de Eusebiu Camilar. □ În *Scurt scenariu*, G. Călinescu realizează o cronologie romântată a epocii 1917-1955. □ La rubrica „Literatura noastră între 1920 și 1944”, B. Elvin publică studiul **Teatrul lui Mihail Sebastian**: „Dacă în teatrul lui Sebastian am da la o parte pe acela care așteaptă cu modestie și răbdare fericirea, dacă am da la o parte pe acela care și-a petrecut viața într-o lungă tristețe, dacă am căuta să vedem mai de aproape chipul aceluia care în cele din urmă triumfă, credincios ideii care l-a călăuzit întotdeauna, atunci sub focurile rampei, necunoscut, timid și tulburat, ar apare însuși dramaturgul.” □ În secțiunea „Pe drumul realismului socialist”, Lucian Raicu semnează articolul **Dezvoltarea romanului social – un fenomen caracteristic al noii noastre literaturi**: „Romanul chemat să dea tabloul complet al realității se întemeiază astăzi pe un admirabil instrument de cercetare științifică, pe concepția despre lume a partidului proletariatului. [...] Concepția științifică despre lume pune astfel la îndemâna romancierului social nu numai o metodă de cercetare a fenomenelor vieții, da și un instrument moral, creându-i posibilitatea de a aprecia oamenii și fenomenele vechi și noi ale vieții în raport cu marile țeluri către care se îndreaptă în chip neabătut omenirea. Romancierul are astfel posibilitatea de a stabili un raport armonios între veridicitatea artistică și caracterul moral, militant al operei sale.” □ La „Teorie și critică”, Ov. S. Crohmălniceanu recapitulează **Principiul leninist al spiritului de partid în literatură** („Partidul trebuie să conducă activitatea literară efectiv, concret, nu la modul declarativ, abstract, onorific. El e dator să intervină direct în procesul edificării unei literaturi însuflețite de idealurile proletariatului revoluționar, să-i stimuleze dezvoltarea, să o orienteze și să vegheze ca ea să-și păstreze neștirbită puritatea ideologică.”), iar Al. Simion tratează despre **Tratarea marxist-leninistă a unor probleme fundamentale ale esteticii**.

1955 ANEXE

Nicolae Doreanu, Despre „Bietul Ioanide”, „Viața Românească”, nr. 2, februarie 1955 (fragmente)

„Niciuna din scrierile literare create la noi în ultimii zece ani nu a fost discutată în public atât de larg și chiar cu pasiune. Cititorii au simțit că romanul tov. G. Călinescu aduce cu sine ceva străin de spiritul vremii noastre. [...] În cazul acesta, [...] ne rămâne de văzut din ce motive anume romanul *Bietul Ioanide* este respins de cititori, într-o vreme când în țara noastră puterea este deținută de către clasa cea mai consecvent progresistă din istorie. [...] Împotriva ideilor de «valoare intelectuală» ale lui Tudorel, romanul ridică din nefericire ideile «intelectualului de rasă» Ioanide. Dar Ioanide trăiește într-o lume de idei, «ideală» și se consideră deasupra frământărilor vieții, chiar când acestea sunt legate de război, de libertate sau de sclavie. Toate aceste zbuciumări sunt pentru el nimicuri ale vieții trecătoare, ce merită numai dispreț. [...] Acestea sunt, cu privire la fascism, ideile lui Ioanide, care formează totodată și ideile precumpănitoare în roman. E limpede că asemenea idei nu opun crimelor unor Gavrilcea, Tudorel sau Carababă decât pasivitate în prezent și îndoială «filosofică» față de judecata viitorului.

În tot romanul nu apare nicio figură de antifascist. [...] Ioanide este insensibil la problemele vieții sociale. [...] Ca o încheiere a ideilor manifestate de eroii romanului, putem spune că ne aflăm în fața unei dezolante sărăcii spirituale. Despre idei progresiste nici nu poate fi vorba. Nicio scânteie de ideal omenesc în bezna acelei vremi încărcate de cele mai amenințătoare zgomote ale robiei și morții. Numai frica și viclenia de animal surprins și vorbăria îngâmfată, ridicolă și inconștientă a lui Ioanide. [...] Într-adevăr, ce poziție ia autorul față de eroii săi? Lasă el oare ca acea deplorabilă și retrogradă manifestare de idei a personajelor să constituie conținutul de idei al romanului sau întreprinde ceva care să șteargă această impresie? [...] Ioanide este ridicat în slăvi. Autorul nu numai că nu combate ideologia slugarnică a lui Ioanide, dar o scoate în evidență bucuros, ostentativ, ca pe singura poziție justă ce trebuie s-o adoptăm în viață. Autorul stăruiește și folosește tot felul de mijloace pentru a pune în lumină favorabilă aceste idei, pentru a subjuga pe cititor, pentru a-i smulge admirația față de ideile lui Ioanide. Dacă am fi în

teatru, am spune că autorul e dublura lui Ioanide în rolul principal. [...] E clar că Ioanide are mentalitatea burgheză. [...] Fapt este că o asemenea atmosferă, de ideologie burgheză viciată, retrogradă, a transmis cititorilor săi, în al zecelea an de la eliberare, autorul romanului *Bietul Ioanide*, în calitatea sa de inginer al sufletelor omenești, și în momentul când pe ordinea de zi a omenirii stă din nou problema păcii sau războiului, libertății sau robiei; când ideologia progresistă a lumii luptă crâncen să învingă ideologia criminală a războiului și robiei. [...]

Desigur, nici nu poate fi vorba de a cerceta romanul *Bietul Ioanide* din punctul de vedere al realismului socialist. Conținutul de idei și realitatea romanului contrazic fundamental, neagă gândirea înaltă a socialismului. Atunci, din punctul de vedere al cărui realism ar putea fi judecată lucrarea din urmă a scriitorului G. Călinescu? [...] Ceea ce [...] numește autorul «*Mișcare*», adică sălbăticia și trădarea de patrie a legionarilor, nu numai că nu este înfățișată real, dar este și înfrumusețată, idealizată. [...] Indicarea ideilor ridicole și retrograde ale lui Ioanide ca idei antifasciste și ascunderea ideilor real antifasciste ale clasei muncitoare și ale intelectualilor patrioți care au ținut cu cinste piept fascismului constituie tot un neadevăr; prin aceasta, romanul îngăduie ponegrirea generoasei și eroicei acțiuni antifasciste desfășurate de tot ce a avut mai bun poporul nostru, sub conducerea partidului comunist. [...]

Din tot ce se întâmplă în roman se vede limpede că în conștiința autorului viața oamenilor nu trăiește sub influența factorilor sociali, ideile lor nu au nicio legătură cu acești factori: în conștiința autorului, oameni, fapte, idei se contopesc în ceea ce se numește în roman «esența vieții reale», care nu e schimbătoare, ci veșnică, neclintită și înseamnă mizerie spirituală, individualism, josnicie, animalitate etc. Împotriva acestei vieți mizerabile trăite de omenire ca sub un blestem și care ne este prezentată ca regulă a vieții romanul ridică o excepție, o categorie excepțională, aceea a «umanității desăvârșite», etichetată cu denumirea «un om». [...] Și astfel a apărut Ioanide. El nutrește un dispreț nemărginit pentru cei din categoria inferioară și pentru întâmplările sociale. [...] Așa se întâmplă că Ioanide rămâne izolat, neînțeles, destinat să păzească singur culmile infinitului: «un om» singur în mijlocul acestei faune uriașe care e omenirea. [...] Iată contradicția fundamentală, conflictul iremediabil ascuns în paginile romanului. Scriitorul G. Călinescu ne dezvăluie un «adevăr etern», dezvăluit și răsdezvăluit de mai bine de două mii de ani de către toți părinții filosofiei spiritualiste și ai feluritelor biserici. De bună seamă, știința nu poate descoperi asemenea adevăruri, fiindcă ele nu există în realitate – știința nefiind supusă revelațiilor, ca de pildă o anumită artă. [...] În concluzie, romanul *Bietul Ioanide*, preferând ficțiunea realității obiective și plecând de la o teză abstractă pentru demonstrarea căreia a schematizat, a caricaturizat personajele și întâmplările, nu este o lucrare realistă. Romanul *Bietul Ioanide* este conceput de pe poziții false,

subiectiviste, care disprețuiesc și neagă realitatea. Un asemenea roman se află în contradicție cu toată literatura noastră clasică, precum și cu literatura din primul deceniu de libertate a patriei. El se orientează singur către literatura ce îndepărta poporul de la cunoașterea adevărului asupra vieții sociale și care a apărut mai ales în vremea descompunerii burghezo-moșierești dintre cele două războaie. [...] Cum apare tehnica scriitorului G. Călinescu în romanul supus discuției? [...] O asemenea tehnică este tehnica unui maestru al formei. Această tehnică a formei nu pune în valoare conținutul operei, ci îl învăluie, îi ascunde păcatele, îl modelează; bineînțeles artificial, fiindcă forma, fie chiar măiastră, nu poate înlătura defectele conținutului, care până la urmă totuși apar. [...] Tocmai de aceea, tehnica scriitorului G. Călinescu e nereușită în romanul *Bietul Ioanide*, pentru că golind emoția artistică de conținut îi dă un sens fals, un sens de subtilitate estetică abstractă, pentru care și obligă pe eroii romanului să se lepede de sentimentele omenești. [...] Acestea sunt [...] cauzele principale ale insuccesului cărții din urmă a scriitorului G. Călinescu. El a publicat un roman superficial, cu conținut fals, care denaturează realitatea; un roman lipsit cu totul de idei și sentimente omenești înalte; fără să cuprindă nimic din ceea ce este mare în om și în omenire; o lucrare opacă, fără perspective. Nu întâlnești în cartea aceasta ticsită și îmbâcsită de mărunțișuri nimic din izvorul bogat al minții și inimii omenești; nu puterea de fluviu, dar nici chiar sfiiciunea firisorului de apă a noului, care te emoționează, de teama căruia tremuri că-l înăbușe năruirea stâncilor, pe care vrei să-l aperi, cu care te identifice și pășești înainte! Cartea e scrisă cu dispreț față de viața omenirii și într-o formă prefăcută, artificială, pretențioasă, așa cum n-a fost scrisă la noi în zece ani nicio carte. O asemenea lucrare nu putea să constituie decât un eșec.”

***

Al. Oprea, *Dogme abstracte și adevărul vieții*, „Scânteia tineretului”, 18 iunie 1955

„În ultimii ani, terminologia articolelor de critică s-a îmbogățit cu asemenea epiteze: «copii-bomboană», «copii de zahăr», «copii fondante» etc. etc., care – amenințând să epuizeze lista zaharicalelor de la Comaliment, – exprimă indignarea justă a cititorilor împotriva eroilor cu aureolă de heruvimi, dar în fond plicticoși, anoști. Poate mai înainte decât în celelalte sectoare ale literaturii, în literatura pentru copii s-au tras primele focuri contra idealizării personajelor – tendință dăunătoare care constituia un serios obstacol în calea creării unor eroi autentici, vii. Există însă pericolul ca, neînțelegându-se esența fenomenului negativ al idealizării să se cadă în extrema opusă, să se considere drept – tendință idealizantă orice încercare de a prezenta caractere luminoase. În articolul publicat în *Contemporanul*: *Nici cu pete, nici fără pete*, Al.

Mirodan, în focul polemicii, trece pe teritoriul literaturii pentru copii – deși domeniul discuției nu era acesta – și ne prezintă printre altele următorul exemplu cras de erou copil superidealizat: un școlar care memorează încântat formule trigonometrice, în vreme ce colegii săi «negativi» bat mingea pe maidan.

Nu știm cu ce s-au făcut vinovați școlarii sânguincioși față de Al. Mirodan de i-au provocat nemulțumirea. Orice s-ar spune nu suntem în faimoasa țară vizitată de Guliver, unde lecțiile erau memorate fără nici un fel de sacrificiu, în urma simplei înghițiri a unei bucăți de anafură mânjită cu pastă cefalică. Fapt este că asemenea școlari care învață în loc să bată mingea pe maidan există în realitate și ca atare nu pot fi «excomunicați» din paginile operelor literare.

Mihai Stoian în articolul *Copii-model care nu sunt modele pentru copii* – articol nu lipsit de merite în lupta contra idealizării literare – se situează pe aceeași poziție prin felul în care critică unele lucrări. Citind o poezie a lui Ion Băieșu, în care un școlar primind cravata roșie de pionier hotărăște să nu se lase ademenit de felurite ștregării, obișnuite până atunci, M. Stoian afirmă indignat că acest erou «a intrat în galeria eroilor «ideali» care pare-se ar fi după unii prototipurile copiilor pe care noi vrem să-i creștem». Este evident însă, că – așa cum a arătat și Lidia Ilieșu în articolul *Nu rețete, ci oglindirea autentică a vieții copiilor* – în realitate sunt momente solemne în viața copiilor, când aceștia își propun să se comporte cât mai serios, renunțând la năzbâtiile nelalocul lor în noile împrejurări.

De asemenea, referindu-se just la unele exemple de idealizare existente în romanul *Cantemirștii*, M. Stoian trage sentențios următoarea concluzie care pune sub semnul întrebării în mod înfățișării unor scene de viață – defectuos în exemplele date din cartea Cellei Serghi – ci însăși posibilitatea înfățișării acestora în literatură: «Exemple de acest fel de tineri care se extaziază în fața clădirii școlii lor, care pun dragostea deoparte până isprăvesc o discuție, se pot înmulți, căci ele se găsesc în destule lucrări literare pentru copii».

Mergând pe acest drum, s-ar putea întâmpla ca, citind o carte unde s-ar înfățișa cum un pionier îl denunță pe tatăl său organelor de stat ca fiind în cârdășie cu chiaburii, autorii articolelor amintite să exclame ironic: «eh! Idealizarea vieții!». Și totuși așa a făcut Pavlic Morozov. Unii dintre critici și scriitori înclină să suspecteze de idealizare orice erou literar care are trăsături înalte de caracter, care are o figură morală strălucitoare.

Este necesar deci ca în discuție să se elucideze esența fenomenului idealizării în literatură, combătându-se diferite interpretări dogmatice. În articolul său *Privire asupra literaturii din 1847* V. G. Belinski arată că unii literați se fac vinovați de idealizare, deoarece în operele lor nu pornesc de la adevărul vieții, ci de la anumite «principii abstracte». În timp ce în operele lui Gogol, «idealul nu este conceput ca o înfrumusețare (deci ca o minciună) ci ca

o corelație stabilită de autor între diferitele tipuri create de el, în conformitate cu ideea pe care dorește s-o dezvolte în opera respectivă». Ce înseamnă aceasta? Că pot fi înfățișați în cărți și școlari care memorează formule trigonometrice în loc să bată mingea pe maidan, că pot fi înfățișați și copii care în ziua primirii cravatei roșii nu chiulesc de la ore pentru a juca fotbal etc., fără ca prin aceasta scriitorii respectivi să plătească tribut idealizării, dacă ei înfățișează eroi luați din viață și nu creați în laborator pe baza speculațiilor. Și dimpotrivă devin producători în serie de chipuri idealizate, acei scriitori care nu zugrăvesc adevărul vieții, ci concepțiile lor abstracte despre modul în care trebuie să arate unii eroi potrivit cutărilor sau cutărilor reguli din pedagogie – pedagogia fiind înțeleasă tot abstract nedevenind însuși resortul patosului lăuntric al imaginilor artistice.

Ca exemplu vom cita felul în care apare figura instructorului de pionieri sau a educatorului în unele cărți scrise pentru școlari. Dacă pe instructorul Vlad din interesantul roman al lui Octav Pancu lași: *Marea bătălie de la Iazul Mic* l-am îmbrăca în haine militare el s-ar putea numi Iovan și ar avea gradul de locotenent ca în *Cantemirishii* Celui Serghi – amândoi înrundindu-se prin aceeași anemie artistică. Pe baza lecturii acestor cărți s-ar putea crea o figură-patent a educatorului neapărat frumos la înfățișare, idolatrizat de copii ca moaștele unui sfânt, neapărat știind – pe căi necunoscute – tot ce se întâmplă între școlari, putând stârni în acest sens admirația celui mai perfect Sherlock Holmes.

Ar trebui de aici să tragem oare concluzia că în realitate nu există educatori, dacă nu frumoși la înfățișare, frumoși la caracter, iubiți de școlari, cadre de aur ale Uniunii Tineretului Muncitor? Părinții literari ai acestor eroi nu au greșit propunându-și să oglindească asemenea caractere, ci au greșit făcând din personaje simple întruchipări ale unor principii abstracte. Un rol l-a jucat și concepția greșită după care în literatura pentru copii este interzis ca un om matur sau cu atât mai puțin un educator să apară altfel decât într-o poză heratică, altfel decât întrunind toate calitățile posibile. Engels spunea că nu este important numai *ceea ce face* o personalitate, ci și modul *cum* acționează. În aceste cărți noi vedem însă numai ceea ce fac educatorii – și fac atât de multe încât devin niște «factotum» – și nu și gândurile, simțămintele, dialectica sufletului lor, educatorii transformându-se în niște banale etichete ale profesiei pe care o reprezintă.

Discutând despre modul în care trebuie înfățișați copiii în literatură, unii sunt dispuși să vorbească foarte mult despre trăsăturile general-umane ale copilului, despre faptul că el trebuie să se joace, să fie ștrengar. Desigur că a ignora aceste trăsături infantile specifice înseamnă a te situa pe o poziție vulgarizatoare. Nu este însă mai puțin adevărat că nu poți să discuți abstract caracteristicile copilului, rupându-l de o realitate istorică, bine determinată. Copilul din patria noastră – ne referim în special la vârsta mijlocie și mare – nu

este totuși identic cu – să spunem – copilul de acum 50 de ani. La noi, ca rod al noii realități istorice, apar în rândul tinerei generații trăsături de caracter care nu puteau apărea în trecut. În patria noastră crește nu numai un copil nou, ci și un cetățean nou.

Noi trebuie să ironizăm fără cruțare pe acei scriitori care nu iau în serios copiii, care-și închipuie că pentru a discuta cu ei trebuie să se îmbrace în pantalonași scurți, să-și dea cu cerneală pe față și să vorbească stălcit românește. Câtă poezie cuprinde vârsta de trecere de la copilărie la adolescență! Nu este vorba aici numai de romantismul ștregăriilor, ci de romantismul acelei vârste când se plămădește conștiința nouă a unui nou cetățean. Vorbind despre povestirea Soniei Larian *Ghiduș Arcăduș*, unii recenzanți se opresc numai asupra faptului că zburdalnicul copil cântă mereu un cântec și trage după el «o sfoară, o bucată de sârmă sau vreo coadă roșcată de vulpe», fără a sublinia ceea ce este de fapt important – că, păstrând toată vioiciunea vârstei, eroul Soniei Larian întruchipează artistic acele trăsături noi – ca de exemplu dragostea pentru avutul obștesc – care apar la pionierii satelor noastre. Ghiduș Arcăduș, ce-i drept, îl bagă pe Ion al Stănciței într-un butoi vechi ca să se învețe minte, «dar ca pedeapsă pentru că trăsese cu praștia în păsările din colivia pionierilor». Ghiduș Arcăduș trimite și o scrisoare plastografiată contabilului Patrafir, dar pentru a se răzbuna pe acest trepăduș al chiaburilor care în lipsa președintelui nu vrea să ia nici o măsură pentru salvarea pometurilor gospodăriei de bruma ce o anunță stațiunea meteorologică a pionierilor. Câte trăsături minunate nu apar la schimbul de mâine al luptătorilor pentru construirea societății primăverii omenirii; câte firi pline de poezia vieții noastre noi nu există printre tinerele vlăstare ale patriei; câți pionieri nu-și pun încă de la o vârstă fragedă problema felului în care trebuie să-și trăiască viața! Și oare aceste trăsături de aur ale tinerei noastre generații nu trebuie înfățișate în toată strălucirea lor în operele literare? Noi avem nevoie de eroi literari despre care să putem spune ala cum spune poetul sovietic despre Pavlic Morozov: «...Nu, cântecul n-are sfârșit/ Azi Pavlic, din bronz și granit/ se înalță./ El nu-i dat uitării/ Cu mâna-nclăștată pe steag/ va fi pionierilor țării/ tovarăș și pildă în veac».

În unele articole publicate în cadrul discuției de față a fost exprimată părerea că este impropriu să se vorbească în literatura pentru cei mici despre eroi negativi-copii. Aceste articole iau ca bază principiile pedagogiei științifice care resping aberațiile pedagogiei și psihologiei reacționare despre copii care s-ar naște buni sau răi și asupra cărora mediul înconjurător n-ar avea nici o influență. Pornind de la principii juste, autorii articolelor fac următorul raționament schematic, abstract: dacă orice copil – fiind un caracter în formare – poate fi educat, înseamnă că termenul erou negativ este «impropriu», rămânând valabil doar la oamenii maturi (vezi articolul Tamarei Pânzaru). Este de presupus însă că copiii nu trăiesc sub un clopot de sticlă. Se poate la un

moment dat ca un copil sau un adolescent să aibă caracterul viciat de morala burgheză ca Stahovici din *Tânăra Gardă* care ajunge trădător. Este oare impropriu de a se vorbi în aceste cazuri de eroi negativi? Faptul că unii din asemenea eroi se pot transforma, în funcție de împrejurările de viață prin care trec, ni se pare o altă problemă. Acest proces poate fi redat sau nu în funcție de ideea operei respective. Gaidar a înfățișat personajul Figură fără a sugera măcar eventuala lui transformare. Deși articolele amintite dau declarații să sunt împotriva «teoriei» lipsei de conflict, în practică însă, în modul în care discută, dau apă la moară acestei teorii.

E firesc ca în cărțile noastre pentru copii să fie înfățișate și autentice personaje negative – copii ca Figură sau Kvakin, pentru simplul motiv că altfel nu vor putea fi înfățișați nici *Timur și băieții lui*. În perioada de trecere de la capitalism la socialism există și nu pot să nu existe cazuri negative de copii asupra cărora are influență mediul familiar retrograd în care trăiesc, iar literatura pentru copii dacă vrea să fie parte integrantă a întregii literaturi trebuie să fie fidelă adevărului vieții.

În cartea maestrului Mihail Sadoveanu *Aventură în lunca Dunării* se vorbește despre acele cărți «invalide», «zdrențuite de mâna cititorului», «eroice luptătoare ale prefacerilor revoluționare» și pe care eroul povestirii le lipește de locul unde-i bate inima, iar ochii îi închide ca să nu vadă nimeni că sunt umezi.

Numai înfățișându-se în culori vii, aprinse, adevărul vieții, pot fi create asemenea cărți «eroice luptătoare ale prefacerilor revoluționare», capabile să facă educația comunistă a tinerei generații – mândria și nădejdea poporului nostru”.

***

Ov. S. Crohmălniceanu, În legătură cu problema originalității literare, „Viața Românească”, anul VIII, nr. 7, iulie 1955

„Prin lucrările recentului Congres al scriitorilor sovietici, o categorie întreagă de probleme dificile din câmpul creației literare au fost ridicate la generalizări teoretice interesante, supuse dezbaterilor, adâncite și confruntate cu practica vieții.

O experiență artistică, de o deosebită însemnătate, a devenit astfel bun obșteșc, prilej de reflecție rodnică și bogată în învățăminte.

De la o asemenea reflecție creatoare nu pot lipsi critica și teoria literară, cu atât mai mult cu cât, sub raportul analizei unui întreg șir de probleme dificile ale activității scriitoricești, ele au dat dovadă așa cum s-a arătat și în Congres – de o excesivă și condamnată timiditate.

«Din cauza timidității criticilor și cercetătorilor în fața experienței vii a literaturii noastre – arată A. Surkov în raportul «Situația și sarcinile literaturii sovietice» – se întâmplă și asemenea fapte ca declarațiile cu privire la o «doctrină» nouă marxistă despre frumos, declarațiile cu privire la elaborarea esteticii marxiste, la care s-ar părea că și scriitorii, și criticii, și filozofii ar trebui să lucreze împreună, rămân și până acum simple declarații și jurăminte».

Una din aceste probleme amintite mereu sub forma declamativă, dar ocolită din nefericire sistematic de critica și teoria noastră literară, e problema originalității artistice, a individualității creatoare, proprie întotdeauna unui talent autentic, unui popor, sau chiar întregii culturi a unei noi epoci istorice.

În salutul adresat de C.C. al P.C.U.S. Congresului se precizează că *«Realismul socialist permite să se manifeste o largă inițiativă creatoare, să se aleagă forme și stiluri din cele mai variate, potrivit înclinațiilor și gusturilor individuale ale scriitorului»*. Raportul lui A. Surkov amintește cuvintele lui Lenin:

«Problema literară se pretează cel mai puțin unei egalizări mecanice, nivelării, dominației majorității asupra minorității.» În această acțiune este necesară asigurarea unui spațiu cât mai larg inițiativei personale, înclinațiilor individuale, mai mult spațiu pentru gândire și imaginație, formă și conținut. Prin urmare, arată raportul: *«Aceste cuvinte ale lui Lenin, confirmate astăzi în mod practic de întreaga dezvoltare a literaturii noastre, presupun - în condițiile existenței unei orientări comune în elaborarea metodei realismului socialist – posibilitatea existenței diferitelor curente, a întrecerii creatoare între ele și a unor largi discuții asupra avantajelor cutărui sau cutărui curent asupra altuia»*.

«Scriitorii care apreciază în același fel fenomenele vieții și comportarea oamenilor – adaugă A. Surkov – sunt infinit diferiți în exprimarea prin imagini artistice a rezultatelor celor vizate și simțite de ei».

De altfel, în Congres, criticii literari au fost serios săpuniți de colegii lor scriitori, pentru indiferența arătată față de individualitatea artistică a fiecărui creator, față de ceea ce constituie originalitatea operei sale, timbrul ei personal.

Lirica e cu atât mai bogată cu cât e reprezentată de personalități mai puternice – a arătat poeta Olga Bergholt. *«Criticii noștri se jură că asta doresc și ei, cât mai mulți poeți buni și diferiți, dar – să-mi fie cu iertare – a adăugat ea – judecând după articolele pe care le scriu cred că visul lor e să existe un singur poet și acela, dacă se poate, decedat. Atunci vor avea o viață liniștită»*.

Coraportul lui B. Riurikov chiar indică drept una din manifestările tipice ale sociologismului vulgar în critica literară acele articole *«jubiliare»* în care *«scriitorii devin ciudat de asemănători unii cu ceilalți»*, prin faptul că despre ei se spun doar lucruri bune, *«și acelea exprimate în fraze atât de generale, încât se pot aplica oricărui artist»*. *«Astfel, constată B. Riurikov, noțiuni ca*

democratism, realism, caracter popular, devin extrem de vagi, de generale, își pierd orice conținut».

Că problema originalității artistice este una din problemele estetice fundamentale, au fost conștienți și toți creatorii adevărați din trecut.

Goethe – de pildă – se arăta complet neentuziasmat de ideea pictării unui câțel, care să semene ca două picături de apă cu modelul său viu: *«Dacă s-ar întâmpla aceasta – spunea el – aș avea motive să mă bucur de apariția unui nou câine, dar nu de apariția unei noi opere de artă».*

«La fel cum în ordinea gândirii, o cugetare n-are valoare decât atunci când e nouă și nu se mărginește să repete ceea ce știm cu toții – scrie Tolstoi – la fel o operă de artă n-are valoare decât atunci când face să se verse în curentul vieții umane un sentiment nou, mai mult sau mai puțin intens».

Maiakovski asemăna activitatea poetului cu cea a matematicianului. *«Matematicianul este omul care creează, completează și dezvoltă regulile matematicii, omul care aduce ceva nou în știința matematicii – spunea el. Cel care a formulat pentru întâia dată că «doi și cu doi fac patru», a fost un mare matematician, chiar dacă a ajuns la acest adevăr adunând două mucuri de țigări. Toți oamenii care i-au urmat chiar dacă ar fi adunat lucruri incomparabil mai mari, de pildă o locomotivă cu altă locomotivă, nu sunt totuși matematicieni».*

Răsturnarea tuturor prejudecăților simpliste și obtuze care ar împiedeca pe artiști să-și dezvolte în cadrul realismului socialist individualitatea creatoare, încurajarea și promovarea originalității, limpezirea problemelor ei pe plan teoretic, sunt sarcini de o mare actualitate ale criticii literare și esteticii marxiste.

Nu trebuie să uităm că «uniformitatea», «cenușul», «absența fanteziei și imaginației» sau «anularea personalității» constituie tema preferată a propagandei burgheze, atunci când are ca obiect defăimarea artei realist-socialiste; lucrul e cu atât mai important cu cât asemenea neghiobii sunt expresia curentă a unui așa zis «argument clasic» din care, de ani de zile, lumea capitalistă a încercat să-și facă o armă împotrivii marxismului. E vorba de născocirea stupidă și calomnioasă a strivirii individualității omenești în societatea socialistă, unde – chipurile – înclinațiile personale, inițiativele și în general toate însușirile particulare ale oamenilor, ar dispărea fiind supuse brutal unei singure norme egalizatoare.

Dar încă Marx și-a bătut joc crunt de această reacție față de comunism a burghezului, care identifică individualitatea umană cu existența sa «ca burghez», respectiv cu proprietatea asupra mijloacelor de producție și de îndată ce se face vreo aluzie la desființarea ei, începe să țipe că se urmărește însăși anularea personalității omenești.

Formulată ca principiu filozofic, o asemenea absurditate devine în gura ideologilor burghezi «solemnă și sacră». Stirner – de pildă – arată Marx –

recurge pentru susținerea acestei teze la penibile jocuri de cuvinte. El transformă proprietatea privată în «a avea avere» și declară apoi verbul «a avea» un cuvânt indispensabil, un adevăr etern, «pentru că în societatea comunistă e posibil a avea dureri de burtă». La fel motivează faptul că proprietatea privată nu poate fi desființată, transformând-o în noțiunea de «proprietate», exploatând legătura etimologică dintre proprietate și «propriu» și declarând cuvântul «propriu» drept adevăr etern, pentru că și în regimul comunist se poate întâmpla ca durerile de burtă să-i fie «proprii».

Dimpotrivă, dovedea Marx, în realitate doar societatea comunistă este capabilă să-l elibereze pe om de caracterul tiranic, strivitor pe care-l capătă față de libera dezvoltare a individualității sale, acțiunea legilor economice în lumea capitalistă, în lumea aflată sub dominația proprietății private asupra mijloacelor de producție, tocmai pentru că societatea comunistă își pune ca sarcină sa înlocuiască *«dominația împrejurărilor și a hazardului asupra indivizilor prin dominația indivizilor asupra hazardului și împrejurărilor»*. De altfel, acest lucru îl ilustrează din plin uluitoarea înflorire a personalității omenesti în țara socialismului biruitor, ca și în țările de democrație populară.

Scoaterea cu îndrăzneală la iveală a forței cu care, scăpată de sub mutilarea societății capitaliste, în lumea noastră se dezvoltă adevărata individualitate omenească, discutarea și limpezirea problemelor pe care ea le ridică în viața de toate zilele ca și în creația artistică, sunt deci formele cele mai potrivite pentru a răspunde calomniilor burgheze și pentru a le distruge orice efect.

Dimpotrivă, ocolirea, ignorarea voită sau trivializarea acestei sarcini alimentează practic clevetirile dușmanului, oferindu-i prilejul de a denatura marxismul, de a-l prezenta sub o înfățișare deformată, mincinoasă.

«Estetismul idealist și sociologismul vulgar – spunea B. Riurikov în coraportul său de la Congres – sunt strâns legate între ele. Estetizantii speculează viciile primitiviștilor, vulgarizatorii se maschează îndărătul luptei împotriva estetismului. Sprijin induse reciproc, se alimentează reciproc».

Se cuvine de aceea să combatem aceste amândouă [sic] tendințe, concomitent și cu o egală vigoare.

Problema originalității artistice e legată nemijlocit de problema individualității creatorului, a personalității sale; estetica idealistă reduce chiar întregul proces al valorificării creației la recunoașterea acestei individualități. Pentru ea fiecare artist e un fel de divinitate, înzestrată cu forța de a face să trăiască o lume unică, misterioasă și impenetrabilă, bazată pe legi proprii, altele decât cele ale lumii obișnuite. Fapt paradoxal însă, problema originalității, nici n-ar trebui să se înscrie în preocupările esteticii, care s-ar baza pe asemenea concepții.

Într-adevăr, dacă arta e considerată ficțiune pură, creație absolut subiectivă a spiritului omenesc, dacă obiectul ei nu e reflectarea realității

obiective, atunci de ce ar avea vreo însemnătate unicitatea, caracterul individual al unei opere?

Ca ea să difere de altele și încă în mod izbitor, e lucrul cel mai banal și cel mai ușor realizabil: X compune – de pildă – versuri, lizibile și de la coadă la cap; Y, o piesă în care personajele sunt diferite scaune; Z, un roman întreg, fără să folosească litera «g» și întrecerea poate continua așa mai departe.

Ce e însă «original» în această tristă clownerie spirituală cu care ne-a obișnuit literatura decadentă din Occident?

Ce legătură cu arta și cu reala exprimare a individualității omenești mai păstrează asemenea acrobații penibile, menite doar să învingă curiozitatea blazată a celor «zece mii deasupra» care se plictisesc și suferă de obezitate?

În fond, suprarealismul, ca expresie maximă a degradării artei burgheze, proclamând sfârșitul literaturii, muzicii, picturii, sculpturii și în genere al esteticii, odată cu automatizarea completă a actului de creație, nu face decât să legalizeze această stare de fapt. Barbaria societății capitaliste strivește complet personalitatea creatoare.

Arta se confecționează «în serie», pe bandă, după un procedeu brevetat, ca de exemplu «frotajul», adică frecarea unei pânze cu diferite cârpe până ce liniile ei se șterg și se amestecă; «fumajul», sau colorarea armelor de fum apărute pe o hârtie plimbată deasupra flăcării unei luminări; «gratajul», constând în zgărierea cu o lamă de ras a unei plăci de lemn, pe care în prealabil au fost așternute diverse pete de culori, ș.a.m.d.

În ultima vreme aceste procedee au fost «revoluționate» de unul nou, desenul obținut prin cojirea pe nevăzute a cartofilor.

La fel și în literatură, existențialistii au introdus moda lumilor interioare, «bizare, neobișnuite, scandaloase». Revistele lor publică «jurnalul» unui hoț, al unei prostituate, al unui invertit, al unui criminal sadic, al unui morfinoman, snobii savurează această banală detaliere de turpitudini și arta e mutată pe nesimțite din muzee în panopticum.

Tocmai în opoziție cu subiectivismul esteticii idealiste, cu impasul la care el împinge problema originalității artistice, estetica marxistă vede în realitatea obiectivă baza afirmării adevăratei originalități creatoare.

Orice operă de artă valoroasă reflectă adevărul vieții, cu alte cuvinte esența realităților obiective existente, independent de voința noastră. «Roșu și negru», «Livada cu vișini», «Pe Donul liniștit», nu sunt simple plâsmuiri ale unor minți înzestrate, ficțiuni arbitrare izvorâte din fantezia lui Stendhal, Cehov sau Șolohov, lumi de sine stătătoare, ci imagini bogate, complexe, profund adevărate ale vieții omenești în diferite împrejurări social-istorice. Numai în funcție de această însușire fundamentală, gnoseologică se valorifică personalitatea creatoare a unui autentic artist. Particularitățile operei lui nu sunt simple curiozități psiho-patologice sau descurajante excentricități, căutate pentru «epatarea burghezului», ci laturi inedite, aspecte noi, originale ale

realității însăși. Un scriitor cu adevărată personalitate artistică *descoperă* în viață, în înțelesurile ei adânci ceea ce încă nu s-a spus și nu s-a arătat. Altfel, în afara caracterului lor obiectiv valabil, nou sub raportul cunoașterii, aceste particularități n-ar spori cu nimic efectivă originalitate a unei opere.

Cum, – vor striga unii – atunci, pentru un artist, înclinațiile personale, felul său propriu de a privi și înfățișa lucrurile sunt piedici de care trebuie să se debaraseze în creație, de vreme ce ținta lui e să dea o imagine cât mai apropiată de adevărul obiectiv al vieții!

Nimic mai fals decât un asemenea raționament. Marxismul nu neagă faptul că imaginile artistice sunt o reflectare *subiectivă* a realității obiective. Dar aceasta nu înseamnă că ele n-au puțința să ne dea reprezentarea justă, conformă a lumii din jur, că n-au deci o valoare gnoseologică obiectivă. Tocmai însușirea lor de a se ridica la treapta generalizării, scoțând la iveală esențialul, necesarul, în însăși manifestarea concret senzorială a fenomenelor face specificul artei și măsoară, până la urmă deosebirea dintre obiectivitatea realismului și subiectivismul metodelor de creație nerealiste.

Caracterul individualizat al imaginii artistice, presupune pe de altă parte, neapărat un mod propriu, specific de exprimare a generalității. Epopeea războiului civil trăiește altfel în romanul «Pe Donul liniștit» al lui Șolohov și altfel în «Înfrângerea» lui Fadeev sau în «Calvarul» lui Alexei Tolstoi. Legile în virtutea cărora are loc procesul colectivizării agriculturii noastre sunt ilustrate de situații și figuri deosebite în nuvela lui Marin Preda «Desfășurarea» și în romanul «Bărăgan» de V. Em. Galan.

Oricât de obiectiv adevărată, cu alte cuvinte oricât de realistă ar fi o imagine artistică, ea nu-și pierde unicitatea, caracterul particular specific, pentru că acesta există în însăși natura ei. Cum observa Belinski, un scriitor mare e de la început original, mai înainte de toate prin chiar faptul că realizează tipuri², și «*fiecare tip e pentru cititor un necunoscut cunoscut.*» «*Nu spuneți: iată un om de suflet, cu pasiuni înflăcărâte, cu o inteligență vastă, dar cu o judecată mărginită, un om care-și iubește nevasta atât de pătimaș încât este gata s-o gătuie la cea mai mică bănuială de necredință*» – explică în continuare Belinski, – *spuneți mult mai simplu și mai scurt: iată un Othello!*

Nu spuneți: iată un om care înțelege adânc rostul omului și scopul vieții, un om care se străduiește să facă binele, dar este lipsit de energie, un om care nu poate face nicio faptă bună și suferă, fiind conștient de neputința sa. Spuneți: iată un Hamlet! Nu spuneți: iată un funcționar josnic din convingere, răufăcător cu bună știință, criminal în mod conștiincios – spuneți: iată un Famusov!»

---

² „Una din însușirile cele mai caracteristice ale originalității în creație, sau mai bine zis ale însăși creația, este tipizarea, care dacă ne este îngăduit să ne exprimăm astfel, e blazonul autorului însuși” (Belinski: „Despre nuvela rusă și despre nuvelele domnului Gogol”).

Observația e plină de subtilitate: prin individualizare – se arată aci foarte limpede – o enormă experiență omenească, o profundă generalizare și reflecție asupra vieții a devenit în imaginea realistă întruchiparea vie, firească, a unui lucru parcă știut de mult, dar unic, inedit prin particularitățile sale bine determinate, un «necunoscut-cunoscut».

Dar realismul nu face abstracție de specificul individual, de coloritul propriu pe care-l păstrează diferite imagini artistice, chiar atunci când ele se referă la același obiect.

Un critic cu vederi înaintate, cum a fost Ibrăileanu, semnală chiar problema iubitorilor de literatură.

«Scriitorii, care au pus în opere de ficțiune pe Napoleon, au creat fiecare un alt Napoleon, și când scriitorii au fost talentați, au creionat Napoleoni adevărați deși diverși.»

Criticul sublinia că asemenea imagini, concepute în mod realist, sunt valabile, obiectiv adevărate fiecare în parte, cu toate că între ele se deosebesc simțitor.

«Am spus odată că țăranii domnului Sadoveanu sunt adevărați țărani moldoveni. Așa este, sunt tipuri perfecte de țărani moldoveni. Țăranul d-lui Spiridon Popescu – adaugă criticul – e și el foarte adevărat, foarte țăran și foarte moldovean, dar e altfel decât al d-lui Sadoveanu și decât țăranul real. Și tot așa țăranul lui Creangă. Diverși între ei, diverși și de cel real, fără să-l contrazică.» (s.n.)

Explicația pe care o schițează Ibrăileanu încearcă tocmai să ilustreze unitatea contradictorie, dialectică, între caracterul obiectiv al adevărului vieții reflectat de orice opera realistă și elementul subiectiv implicat în însăși structura ei și datorit individualității artistului.

Un creator autentic observă, studiază natura concretă multilaterală, complexă a faptelor din viață. Opera lui nu reproduce însă pur și simplu înfățișarea aceasta strict fenomenală a lumii, ci ajunge la un rezultat mult mai important, în sensul că dă o imagine a realității în care generalul, necesarul, înlănțuirile cauzale, transpar, ies cu o deosebită claritate la iveală în însăși manifestarea particulară, individuală a fenomenelor.

Cu alte cuvinte, artistul nu copiază realitatea, ci o interpretează, o explică, își «realizează concepția sa despre realitate» – cum spune Ibrăileanu:

«Fiecare scriitor are o concepție despre Napoleon clădită ori pornită de la un caracter veritabil al originalului – de aceea fiecare Napoleon e adevărat, cu toate deosebirile dintre ei.

Tolstoi și-a făcut o concepție despre Napoleon, ori despre o «vinovată» superioară, «Anna Karenina», și a realizat-o; Balzac și-a făcut o concepție despre omul zgârcit și a realizat-o; M. Sadoveanu despre țăranul moldovean și a realizat-o.»

Aici nu e vorba de un relativism general al punctelor de vedere, reductibil până la urmă tot la o poziție subiectivistă. Dimpotrivă, Ibrăileanu insistă mereu asupra respectării datelor fundamentale, obiective ale fenomenului real în fiecare caz. Dar fenomenul e întotdeauna mai complex, mai bogat decât legea, deși legea oglindește mai adânc, mai exact ceea ce se întâmplă în viață.

La fel, faptele reale stau în raporturi similare cu imaginile tipice create pe baza lor. În imaginea artistică aspectul concret, individual al fenomenului nu dispare însă ca într-o teoremă sau lege științifică. De aceea se și păstrează aci posibilitatea ca artistul să sublinieze, să îngroașe, să scoată mai mult în relief unul sau altul din elementele care compun multiplicitatea, complexitatea faptului viu, particular. De aceea și orice imagine artistică, oricâtă valoare obiectivă de cunoaștere ar avea, rămâne a lui Dante, Gogol, Shakespeare, sau a altui creator prin însăși structura ei, pe când teorema lui Pitagora sau legea lui Newton aparțin descoperitorilor lor doar cu numele.

După Rebreanu, răscoala din 1907 au evocat-o și Petru Dumitriu în nuvela «Bijuterii de familie», și Zaharia Stancu într-un episod central din romanul «Desculț».

În fiecare din cazuri, accentul cade însă pe alt aspect al fenomenului social-istoric, intrat în preocupările celor trei scriitori: Rebreanu excelează mai ales în prezentarea sufletului masei țărănești, a modului cum se adună, crește și se dezlănțuie mânia colectivă. Petru Dumitriu dezvăluie cu pătrundere în special fondul moral al reprimărilor. Între sălbăticia rece, calculată, cu care, apărându-și viața de huzur, stăpânitorii trec la «pacificarea» satelor răzvrătite, între această atmosferă de neomenie calmă, lucidă și abjecta crimă a doamnei Vorvoreanu există o legătură intimă, revelatorie – arată autorul nuvelei.

Episodul din «Desculț», la rândul său are meritul de a lumina mai puternic semnificația răscoalei ca experiență social-istorică excepțională, ca moment de neșters în viața țărănimii. Evenimentele apar aici răsfrânte în conștiința băiatului, care asistă neputincios, sufocat de ură, la desfășurarea sângeroasei tragedii și va crește cu amintirea ei în suflet. Cuvintele mamei: «*să nu uiți Darie, – nimic să nu uiți. Să spui copiilor tăi și copiilor pe care-i vor avea copiii tăi, să le spui*», capătă în carte o valoare rezumativă, simbolică.

Nici Rebreanu, nici Zaharia Stancu, nici Petru Dumitriu, nu-și realizează în exemplele citate o «viziune» subiectivă – arbitrară a răscoalelor din 1907. Elementele care formează specificul imaginilor create respectiv de fiecare dintre cei trei artiști, sunt proprii fenomenului însuși, aparțin datelor sale caracteristice.

De asemenea, e de observat că în fiecare din imaginile amintite, deși doar o anumită latură a fenomenului real e luminată în mod deosebit, nici celelalte laturi definitorii ale sale nu intră complet în umbră și, la rândul lor, mai mult sau mai puțin se impun atenției cititorului.

De pildă, ideea denunțării abjecției care ilustrează lumea morală a inspiratorilor și executorilor represiunii nu lipsește nici din «Răscoala», nici din episodul «Brazdă-ngustă și adâncă», după cum mișcarea masei țărănești, viața sufletească a mulțimii răzvrăтите e prezentă și în «Bijuterii de familie» ca și în «Desculț». La fel, semnificația răscoalei ca experiență social-istorică a poporului asupra transpare atât în cartea lui Rebreanu cât și în nuvela lui Petru Dumitriu, fie vag, aluziv, la primul în cuvintele spuse către sfârșitul romanului de Lupu Chirițoiu, fie destul de limpede, cu o luciditate tragică la cel de al doilea în scena discuției dintre țăranii osândiți la moarte și închiși în fundul șleului părăsit.

Se întâmplă aici un lucru foarte asemănător cu ceea ce geometria numește perspectiva centrală a unui obiect. Înfățișarea lui globală, proporțiile dintre elementele care-l compun, legătura lor interioară se păstrează în fiecare imagine corect construită, deși înfățișarea acestora diferă mereu în funcție de varietatea pozițiilor din care obiectul a fost contemplat.

Nu e deci foarte dificil de înțeles cum particularitățile diverselor imagini realiste, trăsăturile lor specifice oglindesc de fapt însușiri efective ale fenomenelor din viață, prezentate de artist.

A deduce însă de aici că înclinațiile individuale, sensibilitatea proprie, într-un cuvânt factorul subiectiv implicat în însăși ideea personalității creatoare nu mai intră sub nicio formă în sfera preocupărilor estetice, e o curată neghiobie.

Într-adevăr, cum s-ar explica atunci faptul că luminând mai viu prin particularitățile operei sale laturi incontestabile ale realităților obiective, un artist alege totuși unele și nu altele din aceste laturi? De ce s-a oprit Rebreanu asupra gândurilor, sentimentelor și mișcărilor masei țărănești, de ce l-a interesat pe Petru Dumitriu mai mult aspectul etic al problemelor sociale pe care le ridică răscoala, de ce atenția lui Zaharia Stancu s-a concentrat asupra urmei lăsate în sufletul poporului de tragicele evenimente din 1907?

A răspunde la aceste întrebări înseamnă însă a vorbi tocmai de înclinațiile scriitorilor pomeniți, de modul cum se manifestă în mod concret particularitățile lor spirituale specifice.

În funcție de structura sa psihică, de sensibilitatea și de experiența sa proprie, fiecare artist înțelege și simte mai viu anumite forme ale existenței, le trăiește cu mai multă intensitate și e capabil de aceea să le și exprime mai sugestiv.

Particularităților obiective descoperite de el în realitate le corespunde așa dar un fond subiectiv specific, o conformație spirituală dată, care face de fapt și posibile astfel de descoperiri. De aceea se și păstrează, – oricât de variat ar fi obiectul – în toate lucrările aceluiași autor o unitate, o atmosferă comună.

Arta de a pătrunde în cele mai intime resorturi ale vieții colective e prezentă la Rebreanu și în «Ion», preocupările etice ale lui Petru Dumitriu se

regăsesc și în romanul «Pasărea furtunii», și în ultimele sale nuvele «Davida» și «Salata».

Pasiunea cu care Camil Petrescu s-a preocupat de problematica intelectualului în «Jocul ielelor» sau în «Patul lui Procust» re trăiește în drama istorică «Bălcescu» și în romanul «Un om între oameni». Ba chiar evocarea evenimentelor de la 23 August, scriitorul o face sub același unghi și într-un «episod» publicat nu de mult³, momentul profundelor schimbări din viața poporului nostru sunt prinse răsfrângându-se din nou în existența și rosturile intelectualității.

Pecetea personală, individuală pe care un artist o dă imaginilor sale nu e doar o problemă de formulare deosebită a acelorași adevăruri, ci, în fond, și de conținut deosebit.

Când două imagini diferă între ele, deși aparent oglindesc fiecare același aspect din realitate, înseamnă că, de fapt, spun și lucruri deosebite, că semnificația lor sub raportul cunoașterii e, oarecum, alta.

Din punct de vedere strict gnoseologic, Electra lui Sofocle și Electra lui Euripide comunică, desigur, în cadrul unei problematici comune, date totuși diferite privitoare la înțelegerea firii omenesti.

E vorba aici de un adevăr mai mult decât evident.

Unii însă îl ignoră, prinși în raționamente prea complicate, încurcând și vulgarizând problema originalității artistice. De exemplu, într-un articol din «Cercetări Filozofice»⁴, «Despre caracterul obiectiv al legilor artei» întâlnim o despărțire curioasă a conținutului operei de artă în «conținut gnoseologic» și «conținut estetic».

Autorul, Andrei Băleanu, dă și explicații asupra sensului acestei disocieri. «*Conținutul estetic*» – după el – n-ar fi decât «*sinteza personală*», prin care în conformitate cu individualitatea și cu legile frumosului, creatorul oglindește «*conținutul gnoseologic*». Dar oricât am suci și învărti noțiunile, o asemenea diferențiere nu duce decât la bagatelizarea ideii de originalitate artistică, întrucât o rezumă la o simplă problemă de formulare deosebită. În descrițiile stepei rusești, făcute de Gogol și Șolohov, – e nevoie să susțină A. Băleanu – «conținutul gnoseologic» ar fi același și doar «conținutul estetic», cu totul «diferit»... Însă valoarea de cunoaștere a celor două imagini trebuie să fie redusă aci, precum se vede, numai la câteva date geografice sau botanice, pentru a se ajunge la susținerea unei asemenea absurdități. Sufletul omenesc, stările psihice – care trăiesc în aceste admirabile tablouri ale naturii și formează partea lor cea mai valoroasă de cunoaștere, intim legată de însăși semnificația capitolului respective în cuprinsul operei – au dispărut spre a îngădui aplicarea schemei: «conținut gnoseologic» și «conținut estetic».

³ „Viața Românească”, Nr. 7/1954.

⁴ Vol. II/1955.

De asemenea, caracterul obiectiv de «descoperire», de comunicare a unor lucruri noi, presupus în planul investigării realității de adevărata originalitate artistică, dispare și el în «explicația» lui A. Băleanu, de vreme ce *«același conținut gnoseologic admite o infinitate de imagini, care să-l oglindească artistic și deci o infinitate de forme de expresie și de procedee artistice adecvate»*.

De fapt, viața învățăm să o cunoaștem, în orice operă literară și prin ansamblul realităților pe care creatorul le face să trăiască înaintea noastră și prin ceea ce ne spune persoana lui însuși. Aceasta e în definitiv și ea o parte a realității, și eroul cel mai interesant și mai plin de semnificație din fiecare mare roman al lumii se numește până la urmă tot Balzac, Tolstoi, Dickens sau Dostoievski.

Literatura nu-și propune cunoașterea universului în genere, ci cunoașterea universului uman. Pe ea nici natura n-o interesează decât raportată la om. Cine vrea să afle legile mișcărilor siderale, să nu citească «Luceafărul» ci mai bine o carte de astronomie. La fel și cu descripția stepei, de care pomenește tovarășul Andrei Băleanu.

Pentru că în obiectul artei intră realitatea umanizată; factorul subiectiv, personal, adus de fiecare creator în opera lui, nu numai ca nu constituie un element insolit, care iese afară din sfera cunoașterii artistice, ci dimpotrivă abia îi dă acesteia caracterul ei specific, concret.

De altfel, e de observat că într-o carte realistă adevărul obiectiv al tablourilor de viață prezentate capătă expresia unei maxime exactități tocmai în funcție de o cât mai clară și mai puternică definire a personalității autorului.

Cine citește «Comedia Umană» ajunge să-și reprezinte efectiv Franța restaurației numai raportând mereu fiecare accent, fiecare notă de ironie sau de exaltare a textului, la o cheie unică, aceea a personalității lui Balzac, așa cum se obișnuiește să o cunoască treptat din ansamblul preocupărilor, înclinațiilor și aversiunilor marelui romancier.

Fără reprezentarea vie a lui Gogol, ca omul societății ruse din prima jumătate a veacului al XIX-lea, ca artistul înzestrat mai mult decât oricare altul, cu facultatea de a observa – așa cum spunea Pușkin – platitudinea lumii din jur, comicul și totodată tristețea ei, fără imaginea concretă a individualității celui despre care Belinski susținea ca i s-ar potrivi ca motto la tot ce a scris zicătoarea: Începi cu «la mulți ani» și termini cu «veșnica pomenire», fără, așadar, un asemenea punct de referire generală e greu de presupus că pot fi înțelese cu adevărat «Sufletele moarte» sau «Povestirile petersburgheze». Nu citim numai cărți, ci și autori, iată o precizare demnă de reținut.

În planul științei, rezultatele unei experiențe sunt cu atât mai exacte cu cât se pot determina mai precis particularitățile fiecărui instrument de observație sau aparat de măsură. Fără să împinge analogiile prea departe, și în literatură, elementul obiectiv adevărat, elementul cu valoare universal valabilă dintr-o operă se delimitează spontan cu atât mai clar de elementul subiectiv, cu

cât acesta din urmă e mai definit, mai caracteristic, cu cât se dovedește mai bine a fi expresia unei personalități artistice viguroase, bine conturate. Aceasta pentru că în cărțile scrise cu autentic talent, cititorul intuiește individualitatea autorului adesea în mare măsură direct, prin simplă lectură. Pe Aristofan, pe Ibsen, pe Gorki, de exemplu, el și-i reprezintă în general ca oameni ai unei anumite epoci și lumi, fiecare, ca exponenți ai anumitor năzuințe sociale și ca individualități psihice anumite, din însăși opera lor, la nevoie chiar fără ajutorul unor manuale de istorie literară.

Desigur că susținută de exegeza critică, această reprezentare devine mult mai exactă și mai cuprinzătoare. Dar e semnificativ că ea ia naștere și spontan prin virtuțile proprii ale operei.

Cu cât deci un artist are o personalitate, mai puternică, mai interesantă, cu atât și realitățile reflectate în creația lui se definesc mai viu, mai exact. Sau ca să revenim la o analogie anterioară, dacă punctul din care a fost construită perspectiva unui obiect e bine determinat, fiecărui detaliu al imaginii înfățișate i se poate stabili precis mărimea naturală adevărată.

*

A-ți afirma individualitatea în descoperirea anumitor laturi inedite ale realităților vieții și a înlocui imaginea acestor realități cu plasmuiți arbitrare ale spiritului, sunt însă două îndeletniciri radical deosebite, Creația artistului realist e originală, nu numai pentru că are un caracter deosebit, ci și pentru că e valabilă în planul cunoașterii, pentru că aduce efectiv ceva nou în ordinea cuceririlor minții omenești.

Încercând să-și opună individualitatea creatoare realităților obiective, să deformeze lucrurile după o «viziune» a sa, artistul părăsește calea adevărului și apucă pe drumurile, care nu duc nicăieri, ale subiectivismului.

Evenimentele tragice din 1907 l-au preocupat și pe V. Em. Galan în romanul său «Zorii robilor». Prozatorul și-a concentrat chiar atenția asupra unui aspect cu totul necercetat al faptelor, asupra frământărilor mișcării muncitorești în timpul desfășurării răscoalei. Dar tabloul n-a fost construit în conformitate cu adevărul vieții, artistul căutând adesea să-și impună modul său propriu de a vedea, împotriva datelor obiective istorice. Proporțiile acțiunii muncitorilor din gara Pașcani sunt astfel neveridic exagerate și situațiile înfățișate uneori, ca și cum o revoluție proletară ar fi gata să izbucnească în Moldova, ba și formele împletirii ei cu răscoalele țărănești s-ar prezenta destul de clar conștiinței unor însemnate mase populare.

Tendința de a subordona realitatea unor înclinații și preferințe individuale, de a o face să corespundă acestora, chiar împotriva datelor și trăsăturilor ei esențiale, duce la subiectivism, la denaturarea adevărului vieții, oricât de nobile sau sincere ar fi fost intențiile artistului.

Încrederea, optimismul cu care în fața celor mai dezastruoase situații, V. Em. Galan îl urmărește pe Anton Filip, eroul ultimei sale cărți⁵, cuceresc, se impun cititorului, nu numai pentru că autorul își exprimă un fel de a vedea sistematic, gospodăresc lucrurile, o admirație sinceră, profundă, pentru tenacitatea cu care clasa muncitoare știe să ia în piept greutățile. Aceste preferințe și înclinații ale romancierului se dovedesc de astă dată valabile pentru că merg aci în sensul reliefării adevărului vieții, scot la iveală tipicul, fac să apară în imaginea celor mai variate forme ale luptei de clasă, raportul real al forțelor, esența și nu aparența lui.

Fără o asemenea puternică bază obiectivă, atmosfera de îndârjire și avânt constructiv, care domină acțiunea, ar căpăta un caracter deplasat, neverosimil, artificial.

Exprimarea modului propriu de a înțelege și simți lucrurile, sinceritatea, e în creație o condiție necesară, dar nu și suficientă. A face din ea criteriul fundamentai în stabilirea valorii unei opere înseamnă practic a nega funcția gnoseologică și educativă a artei, a abandona realismul. Cineva poate spune foarte sincer cele mai mari prăpăstii; mulți sămănătoriști au crezut probabil sincer că toate nenorocirile țărânimii vin de la oraș. Aceasta însă nu i-a împiedecat să dea o imagine falsă, deformată a vieții satului, să fabrice o literatură profund reacționară.

Din păcate și în lumea noastră literară problema originalității e văzută încă adeseori sub un unghi subiectivist.

Dacă «sinceritatea» nu e proclamată în articole teoretice, criteriul unic al valorificării creației, fetișizarea ei mai are, totuși, nu odată loc, în însuși procesul vieții artistice.

Unii scriitori își fac din afirmarea preferințelor și înclinațiilor individuale o finalitate ultimă, în fața căreia pliază datele realității obiective. Talentului puternic de a descoperi în existența zilnică a poporului nostru rădăcinile trecutului îndepărtat, atracției pentru latura solemnă, legendară a acestui trecut, Eusebiu Camilar îi sacrifică uneori, imaginea satului românesc de astăzi, deformând-o, arhaizând-o.

Eroii volumului său de povestiri «Livezile tinere» par descinși dintr-o lume rămasă la așezările descălecatului. Pe Oachim, care a îndrăznit să intre în colectivă cu pogonul strămoșesc al Brebenilor, frate-său îl cheamă să dea socoteală «*în fața cârjei de stejar pusă pe masă ca un judecător neînduplecat dar drept*» («Istoria lui Ducipal»). Lui Ilarie îi poruncesc cum să se poarte pravilele Oniseilor și flăcăul e gata să-și părăsească iubita, când aude că aceasta are de gând să se împotrivească vânturilor de miazăzi («Livezile tinere»). La fel, baba căreia i se instalează în casă lumina electrică, își

---

⁵ „Bărăgan”

reprezintă fabulos «minunea» aducerii soarelui pe «sârme de aramă» «tocmai de cine știe unde» și-și amintește spaimele unor adevărate nopți glaciare, când copilă, într-o colibă singuratică din inima pădurii, bucuria a primejdie către răsărit și către apus, chemându-și tatăl.

Părăsind terenul realităților vieții, al înțelesului adevăratelor raporturi dintre necesitate și libertate, în romanul «Pasărea Furtunii» Petru Dumitriu dă interesului său pentru aspectul etic al proceselor sociale o orientare metafizică, abstractă, în contradicție cu interpretarea materialist dialectică a faptelor. Ca urmare și tabloul atât de viu al luptei omului cu calamitățile naturale, nu-și mai păstrează semnificația obiectivă inițială, și asupra întâmplărilor ca și a destinului eroilor se proiectează umbra apăsătoare a fatalității.

Facultatea de a asocia cu o remarcabilă vervă și promptitudine aspecte neașteptate ale realității, astfel încât cele mai variate fețe sub care se ascunde în viață neghiobia să fie luminate de scăpărarea crudă a cuvântului de spirit, îi aparține poetului Marcel Breașu. Versurile lui posedă parcă agitația foițelor electoscopului, din ele țâșnesc adesea zeci de scânteii, o adevărată cascadă a contrastelor și sublinierilor ironice:

*Cine sunt eu? Sunt Neutronul
de Hidrogen, și stau pe tronul
magnificului nostru ev.
Domin pământul și Olimpul
și-s «primul» încă de pe timpul
tabelei lui Mendeleev!*

sau:

*«Așa e!» au sărit de colo
dezlănțuiți ca un atom
eroii epocii... într-o solo
apoi în duo
și în trio
cu «Huideo», «Huo»
și «Adio»...
și-au explodat în cor: «Go home!»
(«La Poarta Fabulei»)*

Câteodată, însă, aceasta însușire îl fură pe poet și el începe să caute efectul spiritual de dragul efectului, scăpărarea ironică de dragul scăpărării. În multe capitole din «Micul tratat de zoologie» semnificația reală a fenomenului satirizat aproape că dispare sub artificiiile subînțelesurilor, jocurilor de cuvinte și acrobațiilor verbale.

Astfel ideea împăciuatorismului e redusă la un încălцит simbol al «consecvenței cucului», care:

Argumentele lui răspicate

(În ciuda unității de stil)

Le formula când din față când din spate și când din profil,

Își depunea monosilaba ca pe un ou

În discursul fiecărui orator nou!

În fond se împăciuia

cu toții

și cucuia

și răscucuia

CUCU! – adică Da

CUCU! – adică Ba

și iar CUCU! – adică POATE.

după cum batjocorirea suficienței atotștiutoare e abandonată pentru un îndelung pregătit calambur despre pinguinul care declară că el știa asta de la început și că nu-i stupefiat de ce pățește! – adăugându-se:

L-am priceput doar după mimică și gest

firește,

că de vorbit vorbea păsărește!

Din când în când își tamburina agresiv

țâțele

stupefia-l-ar mâțele (s.n.)

Niciun criteriu nu poate trece însă în arta realismului socialist înaintea celui dictat de principiul spiritului de partid. «Oricât de sincere ar fi înclinațiile personale, care-l împing pe un scriitor către o anumită tratare a problemelor din viață, valoarea obiectiv-socială a operei sale stă până la urmă în puterea ei de a sluji cauza proletarietului revoluționar, și prin aceasta însăși cauza cea mai înaltă a umanității.

Dar, așa cum se știe, «tipicul este în arta realistă principala sferă de manifestare a spiritului de partid», deci prioritatea dată celor mai sincere înclinații individuale împotriva realităților obiective constituie o slăbire a spiritului de partid în creație, a fermității ideologice.

Confuzii pe o asemenea linie există primejdia să iște prin imprecizia noțiunilor folosite și a elasticității date, pe rând, tuturor criteriilor, unele pasaje ale intervenției tovarășului S. Fărcășan în discuția despre poezie inițiată nu de mult de «Gazeta literară». O bună parte a lungului său cuvânt e astfel dedicată problemei inspirației, care ar constitui unul din factorii hotărâtori pentru producerea de poezii bune.

«Trebuie spus – afirmă tov. Fărcășan – că oricâte condiții ar îndeplini o poezie, ea nu e poezie adevărată dacă nu-i poezie inspirată». Iată deci că inspirația s-ar transforma ca sinceritatea, într-un fel de criteriu estetic superior. Vrem să constatăm dacă o poezie e «adevărată», să cercetăm dacă îndeplinește o serie de condiții, dar mai înainte de toate să vedem dacă e sau nu inspirată.

Punerea în practică a acestei cerințe s-ar lovi însă de serioase dificultăți din mai multe motive:

1. – Cum să aflăm ce înțelege tov. Fărcășan prin inspirație, atâta timp cât în considerațiile sale o definește ca școlarul care întrebat «ce e calul?», răspunde, «calul este atunci... când»...

2. – Presupunând că am aflat totuși ce e inspirația, cum se poate constata obiectiv că o poezie e inspirată sau nu? Aci ajungem exact la criteriul sincerității. Ce dovedește că o lucrare e sinceră sau nesinceră, inspirată sau neinspirată, dacă nu realismul, caracterul tipic al imaginilor ei, puterea cu care în aceasta, ca principală sferă de manifestare, se exprimă spiritul de partid al artistului? Și atunci, ce nevoie mai avem de criteriul inspirație, dacă revenim oricum la criteriul realismului?

3. – Practica arată că și inspirat, poetul poate scrie poezie neadevărată. Nu-i deloc exclus ca Depărățeanu să se fi simțit îmbrățișat de muze când a compus idilica lui evocare a dulceții vieții la țară. Problema e însă: ce a ieșit? Așadar cu criteriul inspirației ca și cu criteriul sincerității riscăm să ne trezim în afara sferei realismului. Asupra acestui lucru ne previne înspăimântat chiar tov. Fărcășan, scriind, «cu toate sinuozitățile, cu toate micile abateri de la fâgașul general al regulii, întotdeauna, la poetul *partinic; talentat, cult și priceput în tehnica versului*, inspirația va fi factor hotărâtor pentru calitatea poetică a muncii, iar *cunoașterea realității* va fi factor hotărâtor pentru inspirația sa» (s. n.).

4. – Atunci, ce-a mai rămas din acest criteriu al inspirației devenită din condiție «*sine qua non*», «factor hotărâtor», care hotărâște însă după «*partinitate*», «*talent*», «*cultură*», «*pricepere în tehnica versului*» și «*cunoașterea realității*»? Trebuie să recunoaștem că o asemenea echilibristică în domeniul ««condițiilor», «cauzelor», și «factorilor» e cel puțin derutantă, mai ales când ajunge să demonstreze cum «căile de la inspirație la realitate» «nu-s lipsite de bogate sinuozități», «marcate în primul rând de personalitatea poetului în general» și tot „în primul rând de spiritul său militant» (s. n.)

Cu fiecare operă nouă, un adevărat artist își exprimă întotdeauna și o latură inedită a personalității sale. Rămânând el însuși, Shakespeare e totuși altul în «Visul unei nopți de vară» și altul în «Hamlet», altul în «Regele Lear» și altul în «Iulius Caesar».

La 70 de ani, fața olimpienului Goethe iradia o nouă lumină în versurile din «Divanul Occidentalo-Oriental».

Dar numai ineputizabila varietate a realității poate face posibile aceste permanente înnoiri, deoarece dacă originalitatea ar avea ca unică sursă doar sensibilitatea individuală a artistului, fenomenul de care e vorba nici n-ar fi de conceput.

Fără străduința de a se depăși mereu, de a nu-și rezuma personalitatea creatoare la o «descoperire» la o «modalitate» de expresie specifică, orice artist este pândit de primejdia autorepetării și «cine se repetă nu-i poet» – spune foarte bine tov. Beniuc.

Sinceritatea cu tine însuși, cu ceea ce ar putea să fie înclinația firească a talentului tău, desfăcută de ideea spiritului de partid, a necesității obiective căreia literatura trebuie să-i slujească, ajunge repede să se prefacă într-o uscăciune spirituală, într-o neputința de a ieși din cercul unei singure categorii de preocupări.

Marea artă aspiră totdeauna la universalitate și poetul autentic se va bate mereu împotriva unor asemenea îngrădiri. Un exemplu frumos în acest sens l-a dat de curând însuși Mihai Beniuc prin volumul său «Mărul de lângă drum», nu de mult Eugen Jebeleanu cu «Bălcescu», și recent Nina Cassian în poemul ei sarcastic și de o surâzătoare stăpânire, «Cancerul lumii».

Ilustrarea și mai vie a luptei pentru «autodepășire» o oferă însă activitatea poetică desfășurată în ultima vreme de Cicerone Theodorescu. Grație lui rondelul a cunoscut prin ciclul satiric «Cocoși de tablă», o fericită resuscitare. Această formă fixă de poezie părea adaptată mai degrabă exprimării complimentelor amoroase sau stărilor de spirit nostalgice, versul de revenire introducând un fel de refren fie al insistenței galante, fie al regretului:

*...E vremea rozelor ce mor,
Mor în grădini, mor și-n mine.
Și-au fost atât de viață pline,
Și azi se sting așa ușor.*

*În tot se simte un fior
O jale e în orișicine
E vremea rozelor ce mor
Mor în grădini și mor și-n mine.*

*Pe sub amurgu-ntristător
Curg vâlmășaguri de suspine,
Și-n marea noapte care vine
Duiroase-și pleacă fruntea lor...
E vremea rozelor ce mor.
(«Rondelul Rozelor ce mor» – Macedonski).*

Iată însă că Cicerone Theodorescu a reușit să descopere în muzica interioară a rondelului o tonalitate inedită, și dând poemelor un sens satiric caricatural, să imprime versului refren uneori o notă admirabilă de incisivitate și de strivitor dispreț în definirea tipurilor și năravurilor stigmatizate, alteori de amară măhnire la gândul că în lumea noastră asemenea rele n-au dispărut:

*Mai e și câte-un cap pătrat
Prea multe capete-s ovale!
Și tocmai el te ia la vale
Pretențios și-nfumurat*

*Deschide gândurilor tale
Surâsul viu, netulburat:
Mai e și câte-un cap pătrat
Prea multe capete-s ovale!*

*O, nu-ți mai fie cu bănat!
Gonește-l, nu te mai opri din cale
Pe lista bolilor banale,
De ce să-ți mint, e-adevărat
Mai e și câte-un cap pătrat.*

Această victorie n-a întârziat însă să-și dezvăluie și o latură primejdioasă. După apariția volumului «Un cântec din ulița noastră», Cicerone Theodorescu s-a simțit, o vreme, tentat să cultive numai forma fixă a rondelului și să-și facă exclusiv din virtuozitatea utilizării ei blazonul originalității sale poetice.

«Descoperirea» a devenit procedeu stereotip – inovația «rondelomanie». Cât despre ideea poetică, ea era nevoită într-o bună parte din respectivele producții să umble doar după prinderea propriei cozi, confort unui binecunoscut obicei canin.

Artist adevărat, Cicerone Theodorescu și-a dat singur seama că trebuie să iasă din acest impas și ultimele lui versuri «Chemare la întrecere», sau «Scrisoare din odaia de lucru», pline de substanța omenească, susținute de avântul unor îndrăznețe reflecții asupra problemelor vieții, dovedesc că a și izbutit să o facă.

*

Unii scriitori mai confundă originalitatea creatoare cu excentricitatea, cu bizareria. Pentru ei, principalul nu e să spună ceva nou și adevărat, ci să-și exprime o poziție diferită, o atitudine care iese din comun, indiferent ce efect ar avea acest lucru din punct de vedere gnoseologic și educativ. Multor tineri li

se pare, de exemplu, că acum când țara întreagă zumbăie ca un stup, dezinteresul față de realitățile politico-sociale, față de eforturile eroice ale construcției socialiste, le dă o notă aparte, trăsătură deosebită. De aceea au început să privească blazați, cu o mare apatie problemele care frământă conștiința maselor, arătându-se în schimb foarte interesați de viața stejarilor, fagilor, gorunilor și a altor esențe tari.

O adevărată lirică silvico-horticolă a luat astfel naștere, năpădind paginile revistelor.

Am asistat însă la un fenomen revelator: întâi, poezia naturii nu țâșnea deloc din versurile acestea amorțite, lălâi, pentru simplul motiv că ea n-a fost niciodată străină de frământarea social-morală a omului, de problematica vremii lui. Refuzul de a accepta «orânduirea cea strâmbă și nedreaptă», aspirația către o viață bogată, plină, în care să domnească armonia și firescul, izbucnește din fiecare rând închinat munților, apelor, codrilor țării de către Eminescu, după cum reflecții și sentimente la fel de adânc ancorate în năzuințele cele mai vii ale poporului, la fel deci de reprezentative, de valabile, de autentice, cuprinde când e vorba de elogiul naturii lirica tuturor marilor poeți ai lumii.

Fără asemenea gânduri și sentimente, fără înaltul ideal omenesc pe care îl presupun, nici nu s-ar fi născut vreodată versuri nemuritoare despre măreția firii.

În al doilea rând, «poezelele» noastre «pădurețe» semănau teribil între ele, poate tocmai pentru că n-au căutat altceva decât *să se deosebească, să iasă din ansamblu* cu orice preț.

O egală tendință de a opune câteva ambiții mărunte cerințelor colective le-a dictat aceeași tonalitate scăzută, aceeași sărăcie imaginativă, același vid sentimental. Fuga de realitățile vieții, tentativa de a o ascunde sub două, trei vorbe goale le-a stanțat în continuare după un «nou» șablon. Verdeța a rămas în cadrul lui făgăduită doar tematic. Culoarea care s-a afirmat până la urmă a fost însă tot cenușiul, cel mai uniform și mai dezolant cenușiu.

O practică similară în proză și dramaturgie n-a dus la alte rezultate. Unii și-au închipuit că prin simpla înlocuire a diverselor situații-șablon exact prin opusul lor, vor sparge plafonul mediocrității și-l vor apuca pe Apollon de picior.

Nu și-au dat însă seama că procedând astfel, nepornind de la datele reale și complexe ale vieții și construind printr-o banală răsturnare mintală personaje și împrejurări, chipurile, neobișnuite, pun de fapt bazele altor șabloane la fel de artificiale. Au apărut, în locul directorilor atot-știutori, grijulii și plini de virtuți morale, șefi de întreprinderi nepricepuți, tiranici și invariabil ticăloșiți.

Rolul vechiului tehnician, legat de cercurile reacționare și sabotor prin vocație, a fost predat bătrânelului simpatic, care s-a ținut o viață întreagă departe de politică, dar căpătând prin revelație subită sensul transformărilor revoluționare din jurul său, devine peste noapte un constructor pasionat al socialismului.

În sfârșit, de la ovațiile și momentele apoteotice din final s-a trecut la scena clasică a demiterii șefului incorect printr-un ordin ministerial salvator, sosit în ultimul moment.

Unele lucrări dramatice, ca «Urma alege» de N. Moraru, realizează o adevărată sinteză în această direcție, reușind să aclimatizeze într-o dulce simbioză vechile rețete de tipul amintit cu cele noi, chiar sub același acoperământ.

Reducerea aspirației către originalitate la simpla ambiție a auto-afirmării cu orice preț anunță și o stare de spirit foarte favorabilă încolțirii practicilor formaliste.

Într-adevăr, nu formalismul oferă soluția cea mai facilă pentru ascunderea platitudinii sub o strălucire artificială? Nu el întreține iluzia că strictul joc de sonorități și culori al cuvintelor poate face să treacă banalitatea drept înțelepciune și mărginirea drept profunzime?

De ce atunci n-ar găsi în rândul celor fascinați de propriul lor *eu* ascultare? Poetul formalist nu-și propune doar să spună *altceva*, ci să spună orice, dar *altfel*, pe el nu-l interesează să *descopere*, să *clarifice* înțelesul lucrurilor, ci să-l *acopere*, să-l *mistifice*.

Iar nenorocirea cea mai mare e ca asemenea ispite nefericite n-au încetat să tulbure încă și astăzi viața noastră literară. Revista clujeană «Steaua» și-a făcut, de pildă, un titlu îndreptățit de mândrie, din căutarea curajoasă a acelor căi noi pe care trebuie să i le deschidă mereu poeziei slujitorii ei, dacă vor să se socotească într-adevăr, așa cum spunea Apollinaire «luptători la hotarele nemărginitului și viitorului».

Dar un titlu de mândrie mai puțin îl constituie faptul că pasiunea noului, dragostea pentru experiențele artistice temerare, avântul tineresc, datorită căroră lirica noastră s-a îmbogățit cu o serie întreagă de creații valoroase ale unor poeți talentați ca A. E. Baconsky, Aurel Rău, Ion Brad sau Cornelia Sălăjan, rămân la «Steaua» foarte adesea neînsoțite de suficientul discernământ critic, de fermitate ideologică în stare să deosebească inventivitatea creatoare, reala originalitate, de ipostazele reeditate ale diferitelor pseudo-inovații, artificii și exhibiții formaliste. Așa se întâmplă ca în chiar numărul închinat gloriosului deceniu, o întreagă recuzită simbolistă mâncată de molii, să fie coborâtă din podul redacției și etalată la soare pentru aerisire, într-un poem cu titlul «Durerea de altădată» și sub semnătura lui Aurel Rău.

Ni se explică aici că «durerea de-altădată» s-a deșteptat «sub stele», că «s-a spălat la fântână de lacrimile grele» și că «s-a dus la președinte, dar l-a găsit citind».

Despre ce să fie vorba? A cui e durerea? Pe cine-l caută? Ce vrea? se va întreba cititorul buimăcit sub această adevărată avalanșă de mistere și aluziuni.

N-are însă pentru ce să-și bată prea mult capul, lucrurile nefiind în realitate chiar așa de complicate cum ar vrea să pară. De fapt, autorul

intenționează să spună că, astăzi, în țara noastră durerea de altădată a poporului muncitor, nu-și mai găsește loc oricât ar umbla, pentru că peste tot o întâmpină bucuria vieții libere.

Daaa? se va mira în continuare cititorul ușor decepționat – dar dacă-i așa, de ce nu spune asta tovarășul poet ca toată lumea?

Ei, tocmai aici e problema, că poetul nostru nu vrea nici în ruptul capului să fie ca toată lumea. El ține să se «distingă», să-și afirme «originalitatea», și dacă n-are *ceva deosebit de spus*, măcar *felul în care spune* locuri comune să fie, în ceea ce-l privește, *altfel, deosebit*. Așa că începe a înzestra universul cu corespondențe tainice și valențe simbolice. «*Durerea de altă dată*» capătă «*cârji albastre*» și circulă când «*cu pași repezi*», când «*împleticindu-se*» spre un «*bordei din margini*», unde doarme «*în așternutul de lespezi*» «*cizmarul ciung cu șapte, copiii lui sfrijiți*».

Lângă «*salcâmul verde*», «*o fragedă și albastră și luminată casă*» o privește însă c-un «*ochi necunoscut*».

«*Durerea de altădată*» «*crezându-se nebună*» o ia razna pe câmp, dar aici dă de trei pândari «*care cu-n deget dus la buze veghează*» etc. etc.

Nu se înțelege nimic?! Cu atât mai bine. Autorul a făcut tot ce i-a stat în putință, tocmai în vederea atingerii acestui rezultat. Acum, platitudinile au căpătat sensuri ascunse și vorbele goale aparenta reflecțiilor subtile, care abia se lasă ghicite. Observați numai ce sibilin sucește poetul nostru cuvintele când zice: «*spre acel bordei din margini în care doarme știți*» sau «*sute poeni cu mărăguni*» sau «*citește omul nostru că nu-i un joc povara recoltei când să cadă, încep din spic scânteii*». Îl mai poate acuza cineva că nu iese din comun?

Evident că acest trist spectacol de ieftină scamatorie verbală n-are nimic de-a face cu afirmarea unei reale individualități creatoare, după cum n-are nimic de a face nici măcar cu adevărata personalitate artistică a unui poet realmente talentat ca Aurel Rău, așa cum am învățat să-l cunoaștem din «*Vor căpăta pământ*», «*Balada cu Miron Prisăcaru*» sau «*Roșu*». Exemplul ilustrează însă destul de viu cum ruptă de principiul spiritului de partid, de criteriul obiectiv al utilității sociale, lupta pentru originalitate poate fi transformată foarte ușor într-un pretext pentru promovarea diverselor practici formaliste, simbolistă-ermetice, cu atât mai mult cu cât decadentismul și-a arogat întotdeauna rolul de inovator și a făcut un imens târâboi pe tema «*revoluționării artei*».

Dacă bizareria, excentricitatea, cultul autoafirmării cu orice preț și pe orice cale sunt expresia pervertirii talentului artistic, uniformitatea, aplatizarea, cenușiul sunt cea mai sigură dovadă a lipsei lui.

Romanele, care se confundă între ele prin intrigă, prin atmosferă și prin alura generală a personajelor, poemele ale căror versuri se pot citi în continuare, pe sărite, piesele la care asistând, ai impresia că le-ai mai văzut de câteva ori, nu sunt menite să clădească monumente nepieritoare autorilor lor.

Timpu! prefacere repede asemenea edificii într-o grămadă de moloz. Din păcate publicul cititor e obligat să înghită praful pe care măcinarea ei îl produce. Trebuie spus însă că și critica șablonardă, neatentă complet la problema individualității artistice, și obișnuită să opereze numai cu generalități vagi contribuie la întreținerea unei astfel de calamități publice. Și nu se așează, vrând, nevrând, sub semnul ei, interminabilele articole bilanț sau considerații, chipurile generalizatoare, care fac din cele mai diverse opere o apă și-un pământ, vorbind în legătură cu eroul pozitiv de Mircea cel Bătrân și Petru Arjoca, de Vlad Țepeș și Ilie Barbu și trecând cu dezinvoltură de la Vitoria Lipan din «Baltagul» lui Sadoveanu, la Maria Stahu din «Apa Morților» a aceluiași, la Petre Petre din «Răscoala» lui Rebreanu și la Tudorel din «Sfârlează și Fofează» de Victor Ion Popa cum face tov. N. Moraru în articolul «Din nou despre eroul pozitiv»? («Contemporanul», nr. 440).

Ignorarea sau vulgarizarea problemei individualității artistice lovește în însuși principiul spiritului de partid.

Atitudinea față de realitate, poziția ideologică, nu poate exista ca o entitate aparte, despărțită de personalitatea creatorului. Concepțiile politico-sociale, mentalitatea acestuia se manifestă practic numai într-o formă individualizată, proprie fiecărei firi.

Ca abstracții, netrăite, netrecute prin tot ce formează existența personală a unui om anumit, cele mai juste idei fac corp străin în opera de artă. *«Tendința – preciza Belinski – întâmpinând parcă obtuzimea vulgarizatorilor noștri de azi – nu trebuie să se afle numai în creierul scriitorului, ci înainte de toate în inima și sângele lui»...*

«Dacă o idee, citită sau auzită și chiar temeinic înțeleasă – adăuga el – nu este trecută prin propria ta conștiință, nu a primit pecetea propriei tale individualități, ea este un capital mort, nu numai pe tărâm poetic, dar și pentru activitatea literară».

A cere artistului «spirit de partid» în abstract, în declarații și nu în manifestările cele mai intime ale întregului său mod propriu de a gândi și simți, înseamnă a transforma opera de creație într-o teză plicticoasă, didactică, din care tocmai forța educativă a artei, sub forma ei specifică sa dispară.

*

Problema originalității artistice nu se reduce numai la expresia individualității diferitelor naturi poetice. Ea COMPORTĂ și un aspect de grup: O literatură e originală, de exemplu, și în ansamblul ei, prin forța cu care exprimă particularitățile firii unui popor anumit, specificul lui național. Efortul creator îndreptat în sensul scoaterii la iveală a acestui specific merită deci o deosebită atenție, deoarece el asigură în ultimă instanță individualitatea unei culturi în planul mare al culturii universale. *«Ceea ce personalitatea este pentru ideea*

de om – nota Belinski – *este naționalitatea pentru ideea de umanitate*». Cu alte cuvinte, naționalitățile sunt personalitățile umanității.

Transpunând această fericită analogie pe tărâm literar, e ușor de văzut că așa cum o personalitate artistică puternică definește întotdeauna pe scriitorul cu adevărat mare, o vie specificitate națională definește la rândul ei marile literaturi ale lumii.

Cosmopolitismul, ca adversar de moarte a tot ce formează individualitatea unui popor, e implicit și un morb distructiv al originalității culturii lui pe planul valorilor universale. În Occidentul adus la numitorul comun al modului de viață american, literaturi cu strălucite tradiții naționale ajung – de pildă – să producă o uriașă cantitate de opere fără cetățenie, șterse, complet străine spiritului culturii pe care pretind că o continuă și o reprezintă.

În schimb, un fel de barbarie uniformizantă le apropie între ele până la nerecunoaștere, de-așupra limbilor și hotarelor deosebite. Și literaturii noastre burghezia a încercat să-i imprime acest caracter. Acum un deceniu, prin romanele diverșilor prozatori «la modă», erotologi din motive mistice, sau mistici din motive erotice ca Mircea Eliade, de exemplu, circula o singură faună de personaje suspecte, care nu mai aveau nimic comun cu poporul nostru, ca de altfel întreg spiritul cărților respective. Acestea semănau însă atât de bine cu nenumăratele traduceri din maculatura literară engleză, franceză, germană sau americană, răspândită pe atunci în cantități industriale la noi, încât dacă, printr-o întâmplare, un legător le-ar fi încurcat copertile, nimeni n-ar mai fi fost în stare să spună care sunt «porcărelele» romancierului român și care ale celui de peste hotare.

Morbul cosmopolitismului n-a izbutit însă nici în trecut să infecteze conștiința artiștilor autentici. Cu sentimentul viu al necesității ca opera lor să fie expresia poporului căruia îi aparțin și să afirme în planul culturii universale originalitatea geniului său creator, cei mai buni scriitori ai noștri au rezistat tendințelor burgheze de a inocula întregii noastre literaturi această melodie mortală. În condiții noi, revoluționare, astăzi asemenea tradiții artistice esențiale sunt continuate și dezvoltate. Rezultatele nu întârzie să se arate. Creația noastră literară din ultimul deceniu capătă din ce în ce o mai pronunțată originalitate națională.

Firea poporului nostru, particularitățile sale psihice, caracterul lui, apar întruchipate în eroii și spiritul unui întreg șir de opere izbutite, de la romanele maestrului Sadoveanu, «Mitrea Cocor», «Nada Florilor» sau «Nicoară Potcoavă» și până la poemele epice ale lui Dan Deșliu, «Lazăr de la Rusca» sau «Minerii din Maramureș».

E în această putere de a scoate la iveală trăsăturile care ne individualizează ceva tainic, inexplicabil? E vorba aici de cine știe ce misterioasă organizare a inconștientului pe «categorii abisale, coordonate spațiale și temporale», «accente axiologice», «atitudini comune față de un

anumit destin» și «năzuințe formative» ca în elucubrantele teorii ale ideologilor gândiriști? Fără îndoială că nu.

Orice minte întreagă, netulburată complet de fumuri mistice, înțelege că ceea ce dă unor tablouri de viață specificitate națională e mai înainte de toate realismul lor. A oglindi veridic realitatea înconjurătoare ca și stările sale sufletești înseamnă pentru artistul adevărat a ști să prindă esențialul, tipicul. Dar aceasta nu presupune generalizarea curajoasă și totodată individualizarea vie a caracterelor și situațiilor? Și nu sunt oare particularitățile naționale asemenea aspecte, care individualizează fenomenul vieții sociale și fără cuprinderea cărora arta realistă nici nu poate exista?

Cu cât o operă e mai viguros realistă cu atât în ea va trăi mai puternic și specificul unei anumite realități naționale, fapt ilustrat de creația lui Gogol sau a lui Caragiale, a lui Dickens sau Balzac, a lui Cervantes sau Kleist.

De asemeni, biruința realismului socialist în literatura noastră actuală, determină așa pronunțată accentuare a originalității ei sub raport național.

Primejdia cultivării unei pseudo-originalități nu dispare totuși nici de aici. Ei se manifestă prin tendința de a așeza în centrul atenției artistice, nu particularitățile psihice ale poporului nostru, nu caracterul său național, ci detaliile pitorești ale existenței sale zilnice, ciudățeniile lui vestimentare, «lungimea cămășii» neamului, cum spunea într-un articol mai vechi Camil Petrescu, bătându-și joc de autohtonismul tradiționalist.

«Pentru acesta – adăuga scriitorul – tradiția înseamnă plugușorul, steaua, antereul, coliba și opincile lui Dincă Priboi înseamnă neapărat cântecul lăutarilor, cuvântul turcesc, călugărul incult și mobila pirogravată».

Urmele unei asemenea concepții mai transpar din nefericire și astăzi în literatura noastră nouă, sub forma diverselor aplicații către inventarierea pitorescului local, a curiozităților etnografice. Forma națională e căutată în maxima evidențiere a singularităților regionale, împinse până la excesul dialectal.

Aceeași tendință se ascunde și într-un FEL de «folclorizare» artificială a literaturii. De multe ori nu se studiază și se valorifică artistic spiritul poeziei populare, ci în special motivele ei, care sunt transpuse mecanic în cele mai absurde formule.

Activistul de partid se haiducește, imperialiștii sunt combătuți cu flinta, iar barajele ridicate prin acțiunea năzdrăvană a unei fete, nevoite să îmblânzească râul – balaur.

Caracterul național ajunge însă aici o simplă problemă de costumație și decor, ideea originalității artistice sub acest raport e trivializată, redusă la ceea ce Belinski numea «opincosumanofilie», ironizând părerea că *«din moment ce un rus s-a îmbrăcat în frac sau o rusoaică în corset, ei au mai încetat de a mai fi ruși și că deci spiritul rus apare numai atunci când avem de a face cu suman, opinci, vodcă și varză acră»*. (Belinski – «Ivan Andreievici Krâlov»).

Vânătorii de pitoresc național sunt și colecționari ai arhaismelor, aici fiind vorba de pasiuni care merg împreună și au același obiect.

De unde, exaltarea fără rezerve a tot ce formează obicei, deprindere străveche, vestigiu al trecutului în viața poporului. De unde, atitudinea de simpatie față de raporturile sociale primitive, rudimentare, față de așa zisa «robustețe» și «sănătate» a comportărilor care le ilustrează.

E ușor de văzut că atât o tendință cât și cealaltă, trădează rămășițele unor concepții la fel de înapoiate și reacționare! Conform lor, sufletul poporului ar fi format de un depozit misterios atavic, care nu se păstrează decât în forme împietrite, anistorice. Prin urmare, expresia cea mai pură, cea mai «autentică» a autohtonismului, trebuie căutată în tot ce e mai refractar progresului, în tot ce a fost mai puțin contaminat de civilizație. Asemenea concepții ignorează voit atât faptul că felul propriu de a fi al unui popor nu se reduce la câteva manifestări exterioare, pitorești ale existenței lui, cât și faptul că însăși această formă de existență proprie este rezultatul factorilor istorici și cunoaște de-a lungul vremurilor un întreg proces evolutiv.

Epoca noastră trăiește chiar momentul lui cel mai impresionant: transformarea diferitelor națiuni burgheze în națiuni socialiste. Credința într-un zăcământ sufletesc ancestral, pe care prefacerile sociale, mersul revoluționar al istoriei, îl alterează, se opune, astfel, direct literaturii realismului socialist, contestându-i însăși, în virtutea obiectului ei, orice originalitate națională.

Literatura noastră își face însă un titlu de glorie, tocmai din faptul că poartă amprenta acestui uriaș proces istoric, că în caracterul ei național încep să apară trăsăturile noi ale națiunii socialiste.

*

În sfârșit, nu numai sub raportul individualității creatoare sau al timbrului specific pe care îl aduce în concertul poetic universal vocea unui popor, poate fi vorba de originalitate artistică.

Un caracter propriu, distinct, îl au în artă și întregi epoci istorice. Există o originalitate a literaturii clasice antice, a literaturii medievale, a literaturii Renașterii ș.a.m.d.

Față de toate epocile din trecut, epoca noastră care inaugurează saltul oamenilor din preistorie în istorie, are un caracter cu totul deosebit. E firesc deci ca și literatura ei să tindă a străluci printr-o deosebită originalitate. Dar care e izvorul acestei originalități, dacă nu însăși realitatea nouă, ineditul problemelor ei social-morale?

Oricâtă forță de generalizare genială ar cuprinde marile opere ale trecutului, oricât de bogată ar fi semnificația lor, niciodată ele nu vor izbuti să răspundă singure tuturor frământărilor prezentului. Renașterea n-a rezolvat, prin simpla reînviere a antichității clasice, imensele sarcini pe care istoria i le-a

pus înainte. Alături de poemele homerice, de odele și epodele lui Horațiu sau de «Poetica» lui Aristotel, ea a avut nevoie de formidabilul pamflet contemporan al lui Dante, de noua religie a dragostei din «Canzonierul» lui Petrarca și de «Principele» lui Machiavel.

În puterea de a dezbate problematica specifică unei anumite perioade din dezvoltarea omenirii stă originalitatea de epocă a diferitelor mari momente literare. Acestea au avut calitatea de a fi corespuns uimitor, la vremea lor, actualității istorice.

În ceea ce formează actualitatea – unică a realităților pe care le trăim – trebuie deci să-și caute originalitatea și literatura epocii noastre.

Ce altă literatură poate să vorbească despre efortul eroic desfășurat pentru construirea lumii fără exploatați și exploatatori? Ce altă literatură poate da imaginea omului nou, «făuritorul» acestei lumi, al idealului ei de viață superior? Unde să găsim ilustrația vie a unei noi mentalități, a unei etici? Unde tot ce formează poezia muncii eliberate de robia salariată, poezia fraternității umane și a forței ei de neînving? Desigur că numai în literatura epocii noastre. De altfel, tot ce o reprezintă cu adevărat, de la creația lui Gorki și Maiakovski, până la cea a lui Șolohov, Neruda, Aragon, Eluard sau Brecht, întărește această afirmație.

Față de literatura epocilor anterioare, noutatea, originalitatea literaturii noastre de după 23 August stă de asemeni în valoarea mărturiei unice pe care o aduc asupra actualității cele mai bune opere ale ei, în acțiunea educativă deosebită, specifică pe care o exercită tocmai din acest motiv.

Vulgarizatorii esteticii marxiste compromis ideea legăturii între originalitatea literaturii noi și actualitate, reducând-o la o problemă strictă de localizare în timp. După ei, o lucrare își câștigă merite speciale prin simpla ei situare cât mai aproape de evenimentele prezentului istoric.

E ignorat astfel faptul elementar că trecutul însuși, considerat într-o lumină nouă, poate căpăta semnificații deosebit de actuale. Un exemplu strălucit îl oferă romanul lui Camil Petrescu «Un om între oameni», magistrală dezbateră în jurul răspunderii istorice a intelectualului, poemul «1907» de Tudor Arghezi, zguduitoare rechizitoriu al dușmanilor țărânimii, sau povestirea lui Zaharia Stancu «Florile Pământului», evocare plină de tragism a atrocității războiului.

Dar am greși tot atât de grav dacă am ignora că momentul în care se petrece acțiunea unei cărți se află în cel mai direct raport cu ceea ce se numește actualitate. Astfel, e puțin dificil de conceput cum ar putea fi discutate frământările omului contemporan în lucrări care s-ar ocupa războaiele de Dacilor sau Agatârșilor, exemplu. Din acest punct de vedere sunt îngrijorătoare unele tendințe de retragere în trecut ale prozei noastre, faptul că acțiunea multor romane apărute în ultima vreme se desfășoară cel puțin cu o jumătate de secol în urmă. Încă prea puține lucrări își propun să fie o cronică pasionantă a timpurilor

de azi. Pe o scară într-adevăr largă, acea *actualitate care durează*, literatura noastră n-o va câștiga decât atacând din plin temele mari ale luptei pentru construirea socialismului, pătrunzând în miezul prefacerilor revoluționare din jurul nostru, urmărind cu ardoare noul, acolo unde el pulsează mai viu.

Iată de ce «Scânteia», în articolul de fond «Legătura artistului cu viața» (v. nr. 3296), subliniază importanța orientării tematice a întregului front literar, de la sine înțeles – precizează textul amintit – că toate aspectele vieții atât de variate a poporului nostru, toate mele în care noul se dezvoltă în lupta împotriva vechiului, merită atenția plină de dragoste a artistului. Însă celor căroră le stă la inimă dezvoltarea literaturii noastre, rolul educativ pe care îl joacă în societate, nu le poate fi indiferent dacă operele lor oglindesc în mai mare sau mai mică măsură formele esențiale ale luptei dintre nou și vechi, dacă aceste opere răspund din plin unor probleme centrale ale vieții întregului popor, sau dacă oglindesc aceste probleme numai indirect, parțial, în fenomene mărginașe. Ar fi profund greșit ca unii artiști să creadă, în mod subiectivist, că forța operei depinde numai de talent, ca talentul ar putea da însemnătate și strălucire egală oricărei teme, indiferent de natura și amploarea acesteia.

Însă chiar cea mai strictă localizare în prezent nu-i împrumută unei opere actualitate, dacă autorul ei nu se dovedește interesat de ceea ce constituie efectiv specificul epocii noastre, modul inedit în care contemporaneitatea pune și rezolvă marile probleme omenești. Multe lucrări sunt astfel adesea actuale numai cu numele, în ele prezentul se compune doar dintr-un decor: șantiere, salopete, detalii tehnice, fraze despre construirea socialismului.

Lumea morală a oamenilor noi, cu frământările și răsturnările ei dramatice, imaginea vie a ceea ce constituie efectiv expresia umanismului socialist, lipsește. Aceasta e însă actualitatea adevărată de care depinde originalitatea literaturii epocii noastre.

Ar mai rămâne de lămurit ceva: Ce legătură există între toate aceste forme deosebite ale originalității artistice? Și cum se împacă în cadrul lor, ideea de unicitate cu cea de grup? Explicația necesită mai întâi o precizare: în ordinea cunoașterii nici o descoperire nu trăiește singură. Diferitele tipuri de motoare cu combustie internă se bazează pe ciclul lui Carnot și acesta la rândul lui pe principiul transformării energiei.

Așa și în artă, nici o creație nu e în sens riguros, absolut personală. Există un efort uman colectiv, un tezaur de experiență socială, implicat în orice realizare individuală. Personalitatea creatoare însăși e până la urmă tot un produs al societății:

«Rafael, ca orice alt artist – arată Marx și Engels în «Ideologia germană» – a fost un rezultat al progresului tehnic pe care arta l-a realizat înaintea lui, al organizării societății și al diviziunii muncii în localitatea sa și, în sfârșit, al diviziunii muncii în toate țările cu care localitatea sa era în contact.

Dezvoltarea talentului unui ins ca Rafael depinde pe de-a-ntregul de cerere, care la rândul ei depinde de diviziunea muncii și stările culturale ale oamenilor, rezultate din această diviziune».

Dependența aceasta, a personalităților artistice unele de altele, îngăduie de fapt ideea ierarhizării lor sub raportul originalității.

Descoperirile se condiționează, își păstrează valorile unice, dar nu se identifică în importanță. Nu e tot una să găsești leacul cancerului sau un preparat pentru îndepărtarea migrenelor. O descoperire ca dezagregarea atomului antrenează prin consecințele ei alte mii și mii de descoperiri noi. Personalitățile creatoare puternice revoluționează arta, deschid în câmpul ei drumuri cu totul necunoscute aci. Dar aceasta se întâmplă tocmai atunci când între înclinațiile individuale ale pictorului, poetului sau muzicianului și cerințele vremii se produce acordul cel mai perfect, atunci când lucrul unic pe care artistul îl descoperă în realitate e o expresie foarte vie a *noului* din punctul de vedere al dezvoltării și progresului vieții însăși.

Ca să ne mărginim la literatura noastră, ce dă, de exemplu, o originalitate atât de pronunțată descrițiilor naturii în proza lui Geo Bogza? E evident că autorul «Cărții Oltului» descoperă un aspect cu totul inedit al realităților geografice. Lui, apele, munții, câmpiile nu-i apar ca existând de când lumea, așa cum ne-am obișnuit să le vedem. Geo Bogza scapă de sub tirania acelei aparente eternități a cadrului natural. Pentru el, Oltul, Hășmașul Mare, Lacul Sfânta Ana, Țara Făgărașului sau Câmpia Dunării au o vârstă fiecare, și deci o biografie, o istorie, care stă și ea sub semnul tiparului. În această perspectivă cuprinzătoare, dar adevărată, evenimentele curente din viața naturii – o furtună, un răsărit de soare, o schimbare de anotimp, – capătă proporții dramatice cu urmări imprevizibile.

Nu-i absolut sigur că în înfricoșătoarea bătălie navală dintre «flota fantastică» a norilor și Hășmașul Mare, masivul carpatic va rezista până la urmă năpraznicei canonade dezlănțuite asupra sa de negrele și uriașele cuirasate ale vijeliei. Nu-i absolut sigur nici că în imensul circ natural închipuit de amfiteatrul pădurilor din jurul lacului Sf. Ana, nu are loc totuși un spectacol, a cărui desfășurare se petrece însă prea lent pentru ca ochiul omenesc să o poată percepe.

În sfârșit, privit astfel, însuși cursul Oltului, încetează să mai fie un simplu itinerar pe hartă și se transformă într-o suită de aventuri geologice fabuloase. Prin dramatismul pe care-l conțin, asemenea descrieri constituie, de fapt, un mare reportaj senzațional despre viața naturii.

Pentru exemplificare citez, luate la întâmplare din indexul alfabetic al «Cărții Oltului», câteva din subtitlurile lui: «Norii atacă piscurile Hășmașului Mare, Disparația Negoilului, Marea bătălie dintre nori și piscuri, Mistere pe întinderea câmpiei, Balamucul forestier, Hora vulcanilor stinși, Marile incendii

ale alămurilor, Mesajul pădurilor, Grandioasa evocare a brutozaurilor, Mugetul enorm al Pământului», ș.a.m.d.

Dar această perspectivă geologică a lui Geo Bogza crește din însăși spiritualitatea epocii noastre, din forța de a cuprinde și a apropia, pe care în cadrul ei dezvoltarea uriașă a științei și tehnicii moderne o dă minții omenești. E perspectiva omului pornit să învingă imensitatea spațiului și timpului. Ba mai exact, sentimentul că însăși geografia nu e imuabilă și că poate trece prin fantastice transformări, dictate chiar de voința umană, crește în ultimele reportaje ale lui Geo Bogza direct din mentalitatea lumii noastre noi, care nu se mulțumește să interpreteze realitatea ci se luptă s-o transforme din temelii. Cine vrea să se convingă cât îi e de propice scriitorului acest sentiment și cât de mult aparține el totodată epocii socialismului biruitor, să citească reportajul-poem închinat electrificării satelor noastre. Deasupra avionului care zboară în noapte ard vechile constelații; dedesubt se aprinde însă un nou firmament cu astre necunoscute: Clujul, «o nebuloasă luxuriantă»; Sighișoara, ghirlandă orbitoare de lumini. Valea Prahovei, uriașe căldare de jăratec, mii și mii de sate, «bulevarde cosmice» de lumini. Imaginea transcrie în termenii tehnicii moderne ceva din splendoarea zborului «Luceafărului», «c-un cer de stele dedesubt» și «deasupra-i cer de stele».

O concluzie se impune în tot ce am spus până acum. Fie că se raportează la personalitatea diferiților creatori, fie că privește specificul național sau de epocă al unui grup întreg de opere, problema originalității ajunge de fiecare dată la problema realismului.

În afara lui ea e redusă la o discuție vană în jurul câtorva exerciții sterile, fără nicio însemnătate în planul cunoașterii și al valorilor morale.

Lupta pentru adevărata originalitate artistică e, așadar, o luptă pentru triumful realismului, și mai concret în epoca noastră, o luptă pentru triumful realismului socialist”.

***

*** *Probleme actuale ale criticii literare*, în *Scânteia*, 14 septembrie 1955

„La începutul celui de-al doilea deceniu de la eliberare se poate spune cu deplină siguranță că literatura noastră a parcurs o perioadă de creștere rapidă și multilaterală, că se avântă în larg cu pânzele întinse, spre un țarm minunat, pe care puțini l-au întrezărit acum zece ani.

Viața a confirmat și în țara noastră că singura cale pe care literatura poate ajunge la înflorire este aceea luminată de partid și deschisă de revoluția democrat-populară – calea artei realist-socialiste, a artei care nu cunoaște alte interese mai presus de acelea ale poporului, și nici o frumusețe mai nobilă decât frumusețea luptei acestuia pentru cucerirea fericirii. Avem astăzi o

literatură care continuă tradițiile de preț ale clasicilor noștri, o literatură tot mai strâns legată de viață, însuflețită de ideile luptei pentru victoria socialismului și a păcii, de încredere optimistă în forțele oamenilor muncii, în viitor.

Succesele literaturii trebuie să constituie pentru scriitori un îndemn de a crea noi opere, demne de transformări revoluționare pe care le înfăptuiește poporul, menite să-l însuflețească în luptă și să transmită posterității, în toată strălucirea, imaginea epocii noastre.

Literatura noastră a folosit însă prea puțin bogatul material pe care îl oferă viața pentru a crea imaginea artistică a oamenilor înaintați, a eroilor vremii noastre. De o bună bucată de vreme au fost neglijate, atât de prozatori, cât și de poeți, teme din cele mai importante sectoare ale realității.

Oglindirea întregii frumuseți și complexități a vieții epocii noastre, exigența sporită a maselor de cititori, crearea unei literaturi care să înfrunte vremurile, impun scriitorilor înlăturarea slăbiciunilor existente în domeniul formei artistice, perfecționarea măiestriei.

Creșterea rolului educativ și a vigoarei artistice a literaturii nu este cu puțință fără a luptă necontenită împotriva înrâuririlor ideologiei burgheze, a denaturărilor realismului socialist, a confuziilor care frânează încă dezvoltarea literaturii.

Iată de ce un public numeros a salutat și a urmărit cu viu interes discuțiile literare din ultima vreme, socotindu-le ca un fenomen pozitiv de mare însemnătate, un mijloc necesar și permanent de a clarifica problemele concrete ale construirii literaturii noastre noi.

În aceste dezbateri – unele de foarte lungă durată – nu s-au conturat însă în mod limpede și cu putere concluziile care să-l orienteze pe scriitor la creație, să-l ajute să răspundă mai bine necesităților poporului.

La aceasta a contribuit faptul că în discuții nu s-a făcut auzit cu destulă tărie și principialitate glasul criticii literare.

Tocmai de aceea a devenit deosebit de actuală analiza felului în care critica noastră contribuie la rezolvarea problemelor arzătoare ale literaturii.

*

O problemă capitală a literaturii noastre, care a fost atinsă în unele din recente discuții, este aceea a eroului pozitiv.

Muncitorii, țăranii muncitori, intelectualii înaintați, tineretul nostru doresc să găsească în operele literare eroi pozitivi demni de roii reali, de constructorii socialismului, eroi care să le servească drept pildă de viață.

În crearea imaginii tipice a omului nou, a unei imagini în stare să modeleze sufletele, să descătușeze energiile a zeci de mii de cititori, se manifestă cel mai puternic forța transformatoare, însemnătatea socială a literaturii realist-socialiste.

Literatura noastră nouă a acumulat o experiență bogată pe acest tărâm. Eroi ca Mitrea Cocor, Lazăr de la Rusca, Maței din romanul *Drum fără pulbere*, Anton Filip din romanul *Bărăgan*, Ilie Barbu din nuvela *Desfășurarea*, sau – dintre eroii luptei din trecut a poporului – Nicolae Bălcescu din romanul *Un om între oameni* – sunt îndrăgiți de oamenii muncii, i-au ajutat și-i ajută pe mulți să-și clarifice drumul, le insuflă tărie în luptă.

Nu trebuie pierdut din vedere totodată că literatura continuă să rămână în această privință cu mult datorare poporului, că apar prea rar eroi pozitivi, expresivi, realizați ca forță artistică, adevărate pilde însuflețitoare.

Sunt încă puțini îndeosebi eroii literaturii care întruchiează trăsăturile morale ale clasei de avangardă, clasa muncitoare, trăsăturile celor mai buni fii ai clasei muncitoare – comuniștii.

Lupta grea a partidului în ilegalitate, războiul antihitlerist pentru eliberarea țării, avântul revoluționar și uriașa operă constructivă de astăzi – au ridicat din rândurile poporului adevărați eroi, au plămădit oameni de un soi deosebit, cu gândire cutezătoare și inimă fierbinte, neînfricați în fața dușmanului și a celor mai mari greutăți, devotați cauzei socialismului până la sacrificiul vieții.

La chemarea partidului și sub conducerea lui, mii și mii de oameni – muncitori, țărani muncitori – au pornit, cum spune Marx, la «asaltul cerului», își însușesc știința și tehnica înaintată, deprind arta de a conduce statului și economia socialistă, se dezbară de străvechi prejudecăți, dobândesc trăsături morale noi.

Toți acești eroi reali – și cei din cronica luptei pentru libertate și fericire a poporului, dar mai ales acei pe care viața ni-i scoate înainte la fiecare pas în uzine și pe șantiere, în gospodăriile agricole colective și în S.M.T.-uri, în școli și în laboratoare – toți acești eroi își așteaptă cântăreții care să le duc pildele departe, în popor, să le facă să rodească însutit și înmiit.

În această lumină este cu atât mai dăunător faptul că, în ultima vreme, într-o serie întreagă de opere literare – și nu numai în literatură, dar și în alte genuri ale artei – apar personaje negative, alese exclusive din rândurile directorilor de întreprindere, președinților sfaturilor populare, secretarilor organizațiilor de partid etc.

Desigur, birocrați sau chiar dușmani strecurați în funcții de răspundere există încă în viață, iar literatura trebuie să ajute mai departe la demascarea lor, să-i lovească cu biciul satirei, să arate însuși procesul real de înfrângere și eliminare a vechiului de către nou. Dar atunci când literatura înfățișează slab adevărata față a noului aparat de stat și economic, în care partidul a trimis pe cei mai devotați și mai destoinici fii ai clasei muncitoare, când nu avem încă opera închinată minunatei figuri a activistului comunist, a conducătorilor de întreprinderi socialiste – concentrarea unor forțe scriitoricești numai în direcția

vechiului, a ceea ce este negativ în acest domeniu, constituie o serioasă lipsă de orientare și nu poate duce decât la o denaturare a realității din țara noastră.

Pe lângă o serie de realizări remarcabile în crearea eroului pozitiv se întâlnesc încă în literatura noastră destule romane, piese de teatru, nuvele în care eroii pozitivi sunt șterși, schematici în raport cu modelele de viață, iar uneori mai puțin realizați decât personajele negative.

Firește, oamenii muncii nu se recunosc în asemenea «eroi pozitivi» și nu au nevoie de o literatură populată cu figuri artificiale, ticluite în atelierul literar.

Schematismul slăbește și adesea chiar anulează forța artistică și educativă a operei literare. De aceea partidul a chemat și-i cheamă pe scriitori să lupte neobosit pentru înlăturarea oricărui schematism din lucrările lor, pentru crearea unor imagini artistice veridice, multilaterale, bogate în culori și nuanțe ca însăși viața. Înfățișarea artistică a ceea ce este esențial în viață, crearea unor eroi pozitivi tipice cuprinde ca o parte integrantă individualizarea. După cum se știe, în literatură, ca și în viață, generalul se manifestă în particular, sub forma tipicului.

Schematismul poate izvorî desigur și din lipsă de talent, și din lipsă de experiență literară și de cultură, și din superficialitate, insuficient efort creator etc. Dar oricât de mare ar fi talentul unui scriitor, oricât de laborioase i-ar fi eforturile, ele nu vor putea fi încununuate de succes dacă lipsește cunoașterea vieții, materia primă a oricărei opere literare, dacă scriitorul nu e temeinic înarmat cu concepția marxist-leninistă, care să-l ajute să deosebească principalul de secundar, să descopere și să înțeleagă cauzele profunde ale fenomenelor sociale, direcția în care se dezvoltă societatea.

Se înțelege că nu toți cei care cunosc bine viața sunt în stare să o și înfățișeze în artă, dar un scriitor care nu cunoaște realitatea nu poate fi capabil să creeze o operă realistă, eroi pozitivi veridici, neschematici.

O mare parte dintre scriitori au însă un contact cu totul sporadic cu viața, cu oamenii care construiesc nemijlocit socialismul. Partidul cere scriitorilor să se afle cât mai mult timp în mijlocul muncitorilor și al țăranilor muncitori, să participe cu dragoste și înflăcărare, împreună cu ei, la opera de construire a socialismului, să le cunoască profund psihologia, să descopere și să pătrundă transformările revoluționare, noul în munca, în viața lor personală, să acumuleze astfel o vastă rezervă de observații concrete, pe viu, care să dea miez și carne operelor literare. Iată una dintre condițiile, dar o condiție fundamentală, a creării eroilor pozitivi pe care-i așteaptă poporul, a înlăturării cu adevărat a oricăror urme ale schematismului.

În eroul pozitiv tipic, ca reflectare a unor trăsături esențiale ale poporului, se manifestă cu tărie spiritul de partid, poziția scriitorului față de realitate și, ca atare, problema eroului pozitiv nu poate fi redusă la «tehnica literară», ci este întotdeauna o problemă *politică*. Numai din punctul de vedere

al intereselor arzătoare ale poporului poate fi cunoscut și înfățișat întreg adevărul vieții.

Este greșit și inadmisibil ca problema luptei împotriva schematismului să fie transformată într-o problemă de sine stătătoare, ruptă și izolată de sarcina literaturii de a reflecta viața în dezvoltare, de a înfățișa, cu toată vigoarea artistică, noul, lupta și victoria lui împotriva vechiului, de a educa poporul.

Un asemenea punct de vedere greșit s-a manifestat în articolul *Schematism și realism* (Gazeta literară nr. 47, 48), în care tov. N. Tertulian își propune să combată schematismul și-i cheamă pe scriitori să-și individualizeze eroii pozitivi.

Dar în numele cui este combătut în articol schematismul? Și ce fel de «individualizare», cu ce scop, cu ce conținut se cere scriitorilor? Oare în numele fidelității față de viață, al înfățișării în toată plenitudinea a ceea ce este tipic, esențial, în realitate?

Zadarnic va căuta cititorul în acest articol atât de voluminos vreun îndemn către cunoașterea vieții, către descoperirea și reliefaarea tipicului.

Cu toată abundența de citate din lucrările de estetică ale lui Marx și Engels, din articol lipsește tocmai teza fundamentală cu privire la esența tipizării realiste: «*Realismul implică..., în afară de veridicitatea amănuntelor, redarea veridică a caracterelor tipice în împrejurări tipice*» (Fr. Engels), iar lupta întemeietorilor marxismului pentru realism în literatură, îndreptată în primul rând împotriva literaturii burgheze falsificatoare, este prezentată unilateral, redusă la combaterea izolată a schematismului. E încă o dovadă că citomania nu este bună în nici un caz și cu atât mai puțin atunci când duce la un asemenea rezultat.

În articol nu se vorbește nici despre spiritul de partid, despre teoria reflectării în literatură sau despre alte elemente constitutive ale învățaturii estetice a lui Lenin, fără de care nu pot fi tratate astăzi probleme luptei împotriva schematismului, nu poate fi rezolvată just sarcina individualizării realiste a eroului.

Teoriile criticului, ca și aplicarea lor practică la diferitele exemple, tind să sugereze scriitorilor concluzia greșită că eroul pozitiv apare viu, neschematic, doar în momentele de *slăbiciune*, când latura negativă o copleșește pe cea pozitivă. Pentru demonstrație se relevă în articol episodul din romanul *Bărăgan*, când eroul, Anton Filip, este descumpănit de «manevrele» abile ale adversarului. Într-adevăr, acesta este un pasaj reușit, de ascuțire a conflictului, de tensiune dramatică reală. Dar criticul lasă să se înțeleagă că eroul trăiește puternic numai în pagini ca acestea unde, pe primul plan, îi apar slăbiciunile, iar în restul cărții nu depășește «imaginea convențională» a unui ins placid, șters, impasibil. Această afirmație nu corespunde adevărului în ce

privește romanul *Bărăgan* și este în vădită contradicție cu esența tipizării realiste.

Forța și vitalitatea lui Anton Filip constă în primul rând în faptul că într-un om cu o fizionomie proprie, bine conturată, scriitorul a izbutit să concentreze câteva din trăsăturile înaintate, tipice, caracteristice multor muncitori comuniști, - devotament, combativitate revoluționară, gândire chibzuită și îndrăzneță totodată, dârzenie, pasiune creatoare.

Criticul face, ce-i drept, unele rezerve, menționând în treacăt că slăbiciunile lui Anton Filip îi scot în evidență calitățile. Nicăieri în acest articol nu se reproșează însă vreunui scriitor că n-a reușit să întruchipeze într-un erou cele mai caracteristice trăsături pozitive, nicăieri nu se arată că mijlocul principal de a da viață eroilor pozitivi este sintetizarea într-un caracter individual, unic, a unor însușiri din cele mai bune ale poporului. Subliniind cu insistență ca neschematic tocmai momentele de slăbiciune ale noului față de vechi, criticul nu-l cheamă pe scriitori să arate superioritate și invincibilitate noului și nu-i îndeamnă să folosească reliefaarea noului, pentru a reda mai profund adevărul vieții.

Din aceste cauze, cu toate că în articol se găsesc și unele observații juste, tendința lui generală – pe care am ilustrat-o doar cu câteva exemple – este de a lăsa la o parte necesitatea exprimării depline a noului, a ceea ce e înaintat, și de a împinge, de fapt, la o prezentare precumpănitoare a vechiului, a laturii negative.

Iată rezultatul individualizării pentru individualizare, al faptului că autorul nu stă cu fața spre viață, ci își îndreaptă privirea doar către speculațiile scolastice. «Combaterea» schematismului, fără a ține seama de necesitatea ogîndirii tipicului din viață, a dus și nu poate duce decât tot la schematism, la o rețetă naturalistă, care nu poate decât să denatureze chipul viguros al eroilor vremii noastre.

Tendințe asemănătoare s-au observat și în articolele altor critici literari. În jurul romanului *În orașul de pe Mureș* de Francisc Munteanu, o carte cu merite reale, s-a dus în presa literară, pe tema eroului pozitiv cu sau fără «pete», o discuție cu totul disproporționată și cu multe laturi confuze. Majoritatea participanților la discuție nu și-au pus însă deloc întrebarea elementară: cum educă această carte tineretul – căci lui i se adresează îndeosebi; prezintă ea sau ba vreun erou pozitiv – exemplu demn de imitat în viață, capabil să dezvolte în sufletele tinerilor noștri trăsăturile morale proprii tineretului comunist?

Nu ar fi fost greu de observat că tocmai un asemenea erou, care să rămână întipărit în mintea cititorilor, să le înfierbânte inimile și după ce-au lăsat cartea din mâini, nu există în paginile romanului *În orașul de pe Mureș*. Și nu există, în primul rând, pentru că scriitorul nu a pătruns destul de adânc adevărul vieții, nu a reliefat cu curaj noul, nu l-a sintetizat în caractere puternic

conturate, nu a arătat cu toată ascuțimea procesul înfrângerii vechiului de către nou, dar și-a înzestrat eroii pozitivi cu oarecari slăbiciuni și «pete», i-a pus uneori în situații destul de puțin onorabile.

Viața tumultuoasă a țării noastre face să se ivească tot mai mulți oameni înaintați. Drumul lor nu este simplu, liniar, ci complex și uneori sinuos și așa și trebuie să fie înfățișat. Forța eroului pozitiv se manifestă în conflicte puternice, exterioare și lăuntrice, în lupta împotriva dușmanului, pentru înfrângerea greutăților și a propriilor slăbiciuni. Literatura realist-socialistă, militând pentru crearea unei imagini veridice a realității în toată complexitatea ei, nu înfățișează eroii pozitivi ca «infailibili», «ideali», ci – conform adevărului vieții – îi arată în *dezvoltare*, în procesul complicat și adesea dificil al victoriei noului și înfrângerii vechiului. Ar fi greșit și stupid ca în numele unui ipocrit puritanism, să se falsifice viața, să se transforme eroii pozitivi în apariții angelice, să fie lipsiți de orice conflicte.

Dar este cu atât mai greșit ca sub pretextul «combaterii» schematismului, scriitorii să fie îndemnați să treacă cu vederea realitățile noi, înaintate, să-și înzestreze eroii pozitivi cu contradicții și conflicte netipice, străine esenței lor, să se sugereze eventuale mici excursii în mlaștina moralei burgheze, ca «metodă» de... dezvoltare a calităților eroului pozitiv. Tocmai la această primejdie duce însă felul în care unii critici literari tratează problema eroului pozitiv. Poporul dorește să i se arate adevărul în toată profunzimea și ascuțimea lui, fără a idealiza eroul, dar și fără a-l ponegri. El vrea ca – atunci când fiii săi cei mai buni sunt aduși pe scena literaturii – să-i fie înfățișat sufletul lui arzător și nu false complicații psihologice de esență mic-burgheză.

Scriitorul realist-socialist iubește la oameni numai ceea ce-i călăuzește spre viitor, el nu ignoră și înțelege slăbiciunile, însă vrea să-i educe pe oameni în așa fel încât să le poată înfrânge, să devină puternici.

Poporul și partidul cer scriitorilor să creeze eroi însuflețiți de idealurile comunismului, de avânt romantic revoluționar, eroi vii, cărora nimic din ceea ce este uman nu le e străin și care se călesc și se curăță de zgura vechilor deprinderi în focul luptei pentru socialism.

*

Într-un scurt răstimp literatura noastră și-a schimbat în mod radical tematica, conținutul.

Temele literaturii noastre sunt temele vieții și de aceea ea este urmărită astăzi cu interes de marele cititor – poporul și nu de câțiva mărunți «esteți». Trebuie spus totodată că îndeosebi în ultima vreme, se întâlnesc destul de rar în literatură tocmai temele în care piatra prețioasă a noului strălucește mai puternic, ritmul vieții e mai aprins, transformările sociale și psihologice sunt mai profunde, ai dramatice, mai pasionante. Sunt prea puține cărțile care zădăresc epopeea construirii industriei grele, munca eroică din mine sau de

pe marile șantiere, cum ar fi acela al hidrocentralei «V.I. Lenin» de la Bicaz. Teme centrale ca întrecerea socialistă, biruința metodelor înaintate de muncă, au fost atinse doar în treacăt de unii scriitori.

Munca omului liber de exploatare, munca – chestiune de onoare și glorie, puternic factor de transformare a oamenilor, de înnobilare a sufletelor, nu ocupă încă în ansamblul literaturii noastre locul principal pe care – așa cum arăta Gorki – trebuie să-l ocupe în orice literatură realist-socialistă.

Cu toate că despre marile prefaceri din satele noastre s-au scris în anii din urmă cărți valoroase, există și pe acest tărâm o bogăție uriașă de teme de cea mai mare actualitate care n-au fost încă atacate de scriitori. Opera vastă și grea de ridicare a producției agricole, de dezrădăcinare a obiceiurilor arhaice și introducerea agrotehnicii înaintate, de transformare socialistă a agriculturii nu ridică numai probleme politice și tehnice, ci și profunde probleme sociale și psihologice – se schimbă mentalitatea, se creează relații noi între oameni.

Scriitorii trebuie să facă un efort serios pentru a scoate în relief un aspect esențial al vieții – rolul conducător al partidului – fără de care nu poate fi realizată pe deplin nici una din temele principale ale literaturii.

Desigur temele vieții nu sunt doar câteva, ci o infinitate, un univers. Ar fi greșit însă să se deducă de aici – cum fac unii scriitori – părerea greșită că tema e indiferentă din moment ce este o temă a vieții, că e tot una dacă, de pildă, se cântă mai ales gingășia florilor – deși și aceasta este desigur o temă importantă – dar nu răsună din plin poezia măreață a revoluției.

În viață, deci și în literatură, temele nu au și nu pot avea aceeași însemnătate. Poporului, ca și de altfel scriitorului însuși, nu-i poate fi indiferent dacă o lucrare literară răspunde unor cerințe centrale ale vieții sau, dimpotrivă, unor mărunte preocupări mărginașe.

Nu poate fi o cinste mai mare, o ambiție mai curată pentru un scriitor decât să se avânte, printre primii, tocmai în sectoarele cele mai importante ale vieții, acolo unde răsună chemarea la luptă a partidului. Acesta este – așa cum au dovedit din plin și succesele de până acum ale literaturii noastre – terenul fertil pe care se poate dezvolta și înflori talentul scriitorului, în vreme ce căile lesnicioase și bătute, preocupările minore, neînsemnate, tendințele de închistare individualistă îl usucă prematur și-l vestejesc.

Firește, aceasta nu înseamnă nicidecum că fiecare scriitor trebuie să scrie, de pildă, despre clasa muncitoare, sau că scriitorii, în general, ar trebui să se limiteze doar la câteva teme, oricât de mare ar fi însemnătatea acestora. Partidul nostru se călăuzește după învățătura leninistă care cere în problema literară *«asigurarea unui spațiu cât mai larg inițiativei personale, înclinațiilor individuale, mai mult spațiu pentru gândire și imaginație, formă și conținut»*.

Realismul socialist deschide scriitorului cele mai largi posibilități de dezvoltare a aptitudinilor și personalității lui, determină înflorirea celor mai diferite stiluri și genuri literare.

În discuțiile din *Gazeta Literară* s-a trecut însă adesea cu ușurință peste faptul că, de pildă, de o bună bucată de vreme o specie atât de importantă a poeziei cum este poezia epică a rămas mult în urmă, că în ultimii ani n-au mai apărut încercări de a generaliza artistic viața de astăzi în poeme cuprinzătoare etc. Iar unii participanți au ajuns chiar să ignore sau să neghe valoarea poeziei agitatorice cu mare putere de pătrundere în mase ca și a oricăror elemente de publicistică în literatură. Astfel în articolul *Schematism și realism* se impută unui roman valoros ca *Dulăii* de Zaharia Stancu tocmai unul din meritele sale – caracterul publicistic; în discuția despre poezie nu s-a vorbit despre rolul și însemnătatea poeziei publicistice.

Alături de alte genuri și stiluri literare, oamenii muncii au nevoie însă și de poezia publicistică agitatorică, răspunzând cu operativitate evenimentelor celor mai arzătoare actualități, poezie în care marele Maiakovski a creat o strălucită tradiție și pe care o ilustrează mulți dintre fruntașii literaturii sovietice, ca și poeții talentați din țara noastră. Literatura realist-socialistă este variată, diversă, dar diversitatea ei este diversitatea vieții, temele ei principale trebuie să fie, în ansamblu, temele principale ale vieții, din buchetul genurilor literare nu pot să lipsească, ci trebuie să stea la locul cuvenit genurile cele mai iubite de popor.

Ar fi fost de dorit ca discuțiile literare – și îndeosebi discuția despre poezie – care a durat vreme îndelungată și a atras un mare număr de participanți – să-și pună ca o sarcină principală clarificarea poeziilor în problemele tematicii, orientarea lor spre temele cele mai arzătoare, combaterea manifestărilor îndepărtării de viață, ale apolitismului. Poezia este într-adevăr astăzi unul din sectoarele înaintate ale literaturii. Poezia noastră și-a cucerit mari merite în înfățișarea pasionată, și adesea la un înalt nivel artistic, a multor aspecte de seamă ale vieții de azi. Poate că în nici un alt gen literar nu este atât de evidentă, de radicală, transformarea prin care trece literatura noastră, renăscută la o viață nouă. În paginile revistelor literare cititorii au întâlnit și în ultima vreme multe versuri bune, semnate de poeți ca – de pildă – Maria Banuș, Mihai Beniuc, D. Corbea, Dan Deșliu, Miha Dragomir, Eugen Frunză, Horvát István, Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, Victor Tulbure, ca și creații valoroase ale altor poeți români și din rândul minorităților naționale. Totodată trebuie spus că sunt încă puține versurile care transmit cititorilor poezia vieții și luptei clasei muncitoare, care cântă măreția omului vremii noastre, romantismul lui înflăcărat.

Totuși, discuția despre poezie – cu excepția unor intervenții prețioase ca aceea a lui Eugen Jebeleanu, care a insistat asupra necesității însușirii organice a marxism-leninismului, a Mariei Banuș, care a vorbit frumos, amplu, convingător, despre importanța cunoașterii vieții, a lui Marcel Breslașu, care a cerut mai multă exigență – nu i-a ajutat pe poeți să rezolve sarcinile esențiale,

să-și îmbogățească tematica, să răspundă, cu toată forța talentului lor, cerințelor poporului.

În încheierea acestor discuții a apărut tov. Mihai Beniuc – *Poezia noastră*. Încercarea unui poet fruntaș de a formula teoretic unele principii ale poeziei și de a înmănușea învățămintele ale activității sale creatoare rodnice de câteva decenii nu poate trezi decât cel mai mare interes.

În articolul *Poezia noastră* autorul susține multe teze juste, se pronunță cu tărie pentru o poezie însuflețită de spirit de partid, transmite tinerilor scriitori observații de real folos asupra creării imaginii artistice, asupra limbii literare. Trebuie spus însă că articolul suferă de o lisă esențială: el nu dă riposta cuvenită ideilor greșite și confuziilor care astăzi constituie principalele frâne în calea dezvoltării poeziei noastre.

Dimpotrivă, tratarea în articol a problemei conținutului, a tematicii poeziei este de natură să stârnească, la rândul ei, confuzii. Astfel, în unele părți ale articolului, autorul, pierzând din vedere lipsurile ce se manifestă în momentul de față în domeniul poeziei, pune problema tematicii ca și cum chestiunea conținutului poeziei – a ogîndirii vieții în versurile poezilor noștri – ar fi pe deplin rezolvată, și nu ne-ar mai rămâne decât să ne concentrăm principalele eforturi asupra formei artistice. Aceasta, desigur, nu-i poate ajuta pe poeți să ia în piept sarcina lichidării lipsurilor existente în ce privește tematica și cunoașterea vieții și să abordeze din plin temele cele mai arzătoare, mai rodnice.

Deși acordă un spațiu amplu problemelor tematicii, articolul nu reușește să scoată în evidență cu claritate și forța cuvenită temele centrale ale vieții de azi, sarcinile de căpetenie ale creației poetice.

În articolul *Poezia noastră* se găsesc și unele formulări neclare de ordin teoretic. Așa, de pildă, încercând să definească elementele poeziei, autorul spune: «Orice poezie are trei componente principale fără de care poezia nu se poate: atitudinea poetului împletită cu ea și concrescută ca un filon de aur dintr-o stâncă, conținutul de idei specific clasei și forma artistică adecvată conținutului și proprie artistului». Din această definiție decurge, printre altele, o separare a «atitudinii» poetului de conținutul de idei al poeziei. Se știe însă că atitudinea pe care o exprimă opera de artă nu există separat de conținut, ci se manifestă și trăiește tocmai prin conținutul ei, după cum, la rândul său, conținutul este o reflectare a realității. Cu alte cuvinte: felul cum opera oglindește realitatea exprimă poziția scriitorului; aprecierea operei unui scriitor trebuie să pomească întotdeauna nu de la opiniile politice ale scriitorului sau de la intențiile lui, ci de la criteriul *obiectiv* al felului cum se oglindește viața în opera sa.

Ar fi fost bine ca un articol atât de amplu și de mare răspundere, articol care, de fapt, a încheiat discuția despre poezie, să fie rodul unei consultări și al

unei munci colective în sânul conducerii Uniunii scriitorilor. Desigur, articolul *Poezia noastră* poate și trebuie să fie discutat mai pe larg. Fără îndoială că autorul va aduce articolului său clarificările necesare pentru ca el să slujească pe deplin cauza înfloririi poeziei pe drumul realismului socialist.

*

Literatura noastră a făcut pași mari înainte pe calea cuceririi măiestriei artistice. Multe pagini ale prozatorilor și poeților noștri, vârstnici și tineri, pot figura cu cinste într-o antologie. Pe această bază se pot pune astăzi cerințe mai înalte scriitorilor.

Conținutul de idei al operelor literare nu poate acționa decât prin intermediul formei artistice.

Conținutul de idei și rolul social activ al literaturii noastre cer o formă artistică corespunzătoare, demnă de măreția vieții poporului.

Arta realistă păstrează și continuă marile cuceriri artistice ale trecutului, asigură înflorirea deplină a formei artistice, în vreme ce arta decadentă duce la degenerarea formei.

Scriitorii și criticii care se călăuzesc după metoda realismului socialist luptă împotriva desconsiderării problemelor formei artistice, pentru stăpânirea limbii bogate și pline de farmec a poporului; ei acordă cea mai mare atenție studierii legilor specifice ale artei, învață neconținut din tezaurul artistic al literaturii clasice.

Tendința de a justifica slăbiciunile artistice prin importanța și noutatea temei este o tendință dăunătoare, care frânează dezvoltarea literaturii.

Atenția deosebită pentru conținutul operelor de artă, luptă neîncetată împotriva celor care neagă sau subapreciază caracterul primordial al acestuia, nu poate și nu trebuie să însemne în nici un caz micșorarea exigenței criticilor literari față de forma artistică specifică de exprimare a adevărului vieții.

Criticii literari trebuie să fie preocupați în cel mai înalt grad de problemele măiestriei artistice, să analizeze competent, concret, forma artistică a operelor literare în corelația ei indisolubilă cu conținutul, să critice cu severitate lozincăria deșartă, improprietatea și sărăcia limbii, neglijențele în versificație – mai ales atunci când ele se ivesc în lucrările unor scriitori frunzași.

Este un fapt pozitiv că în recente discuții și îndeosebi în discuția despre poezie s-a acordat un spațiu larg problemelor măiestriei specificului poeziei. Nu totdeauna însă aceste probleme au fost tratate de pe o poziție justă.

Criticii care desconsideră problemele conținutului le socotesc «banale» și se avântă pe terenul lunecos al formei «pure», fac cel mai rău serviciu literaturii, deschid porțile dușmanilor artei – formalismul și estetismul.

De cele mai multe ori confuziile, eșecurile ideologice nu pot să nu exercite o înrăurire asupra formei operei literare; ele au ca rezultat nereușite artistice.

Nu este admisibil de asemenea ca sub steagul nobil al exigenței față de forma artistică să-și găsească ascunziș tendințele de negare a noului, de înăbușire a acelor opere care și-au pus sarcini mai însemnate, mai îndrăznețe, mai grele, în ce privește oglindirea realității.

Unele intervenții în discuțiile din presa literară, ca și – de altfel – destule articole de critică, n-au analizat principal, profund, conținutul și forma lucrărilor literare, n-au dat dovadă nici de exigență și combativitate față de greșelile ideologice și de slăbiciunile și neglijențele artistice, nici de căldura și înțelegerea necesare pentru a ajuta efectiv scriitorilor noștri să creeze opere importante cu o înaltă măiestrie artistică.

În lupta pentru principalitate în creație și în aprecierea operelor literare, scriitorii și criticii noștri trebuie să studieze profund exemplul strălucit de tratare dialectică a problemelor literare, opusă oricărei tendințe de simplificare, oricărei unilateralități, pe care ni le-a dat în ansamblul său Congresul al II-lea al scriitorilor sovietici.

Partidul i-a chemat întotdeauna pe scriitori și pe critici să lupte *pe două fronturi*: împotriva rămășițelor și a influențelor estetismului și împotriva tendinței de desconsiderare a formei artistice.

Orice slăbire a luptei împotriva estetismului, formalismului, apolitismului nu poate decât să dăuneze dezvoltării literaturii pe drumul realismului socialist, al creării unor opere de mare valoare ideologică și artistică. Literatura noastră s-a născut, a crescut și crește în lupta împotriva concepțiilor putrede ale esteticii burgheze. Aceasta este o lege obiectivă a dezvoltării literaturii și artei în țara noastră.

Sub conducerea partidului, poporul nostru își concentrează toate forțele sale materiale și spirituale în direcția făuririi unei vieți noi, îndestulate, fericite. El are nevoie de o literatură militantă, care să participe nemijlocit la construirea socialismului, la lupta pentru pace, să contribuie direct la grăbirea victoriei noului.

Sarcina principală a literaturii noastre, a literaturii care înfățișează veridic viața în imagini artistice puternice, este *educarea* poporului în spiritul învingătoarelor idei ale comunismului. Nu există o altă cale spre o literatură mare și însemnată decât aceea a realismului socialist, a literaturii în slujba poporului.

Pe această bază, a unității depline a țelurilor artistice și educative ale literaturii, s-a format în jurul partidului și se consolidează frontul larg al scriitorilor din toate generațiile. Orice scriitor care se alătură sincer acestei cauze este binevenit. Spiritul de grup n-are nimic comun cu politica partidului nostru în literatură și artă, cu interesele poporului; tendințele de izolare sectară,

de creare a «bisericuțelor» literare trebuie să fie combătute cu cea mai mare tărie, oriunde s-ar ivi.

De la cerințele poporului, de la sarcinile arzătoare ale literaturii trebuie să pornească întotdeauna și critica literară.

Literatura așteaptă de la critici nu sterile speculații abstracte, ci o orientare politică și estetică justă și concretă.

Desigur, dezvoltarea criticii literare și a literaturii în general este posibilă doar în climatul unui schimb rodnic de păreri, a dezbaterilor și confruntării opiniilor.

Este regretabil că în recente discuții din presa literară cititorii n-au întâlnit numele unor critici cunoscuți ca Ion Vitner, Traian Șelmaru, Paul Georgescu.

Răspunzând chemării partidului, cerințelor scriitorilor și ale opiniei publice literare, *Gazeta literară* are meritul de a fi organizat discuții literare, care au adus unele foloase. Cu adevărat rodnice ar fi fost însă aceste dezbateri dacă colegiul redacțional al *Gazetei literare* le-ar fi orientat cu claritate ideologică spre uns cop bine definit, spre rezolvarea unor probleme fundamentale ale literaturii. Firește în discuție nu toți pot avea dreptate, unii participanți au afirmat și lucruri greșite. Dar revista avea datoria să spulbere confuziile, trebuia să nu lase unele discuții «în aer».

În urma discuțiilor literare din acest an a avut loc la Uniunea scriitorilor o ședință importantă a Comisiei de critică, în care au fost dezbătute probleme arzătoare ale criticii literare, iar o serie de critici de frunte au luat poziție justă, au ajutat la îmbunătățirea muncii în acest domeniu. Deși a trecut destulă vreme, *Gazeta literară* n-a găsit încă loc să publice o dare de seamă substanțială a acestei dezbateri.

Gazeta literară, ca de altfel și celelalte publicații ale Uniunii scriitorilor, este lipsită încă de îndrăzneală și combativitate în tratarea problemelor fundamentale ale literaturii, în desfășurarea luptei ideologice pe tărâm literar.

Criticii literari, scriitorii, redacțiile trebuie să lupte ca discuțiile să se desfășoare sub semnul celei mai înalte principialități, să promoveze cu dragoste tot ce e înaintat în literatură și în critica literară și să-și concentreze focul împotriva ideologiei putrede burgheze, să dea dovadă de intransigență față de orice fel de denaturări ale realismului socialist.

Abaterile de la principialitate nu pot fi privite independent de slăbiciunile muncii ideologice a Uniunii scriitorilor din R.P.R. Biroul Uniunii Scriitorilor nu acordă atenția cuvenită activității criticilor literari, adoptă în mod nejustificat o atitudine pasivă față de discuțiile care se desfășoară în *Gazeta literară* și în alte organe de presă ale sale, pe care are sarcina să le conducă. Biroul Uniunii scriitorilor, organizația de bază a scriitorilor trebuie să ia măsuri pentru a pune în sfârșit în practică vechile proiecte de a organiza o mai strânsă legătură a scriitorilor și criticilor cu viața. Îndeosebi criticii literari,

în mare parte, continuă să ducă o activitate birocratică; unii dintre critici n-au avut niciodată contact direct cu viața tumultuoasă a poporului, nu cunosc oamenii care se avântă în primele rânduri ale construirii socialismului.

Sarcina cunoașterii profunde și directe a realității pe baza angrenării active în viață, a participării la opera de construire a socialismului nu este o sarcină principală doar a scriitorilor, ci în aceeași măsură și a criticilor.

«Mai aproape de viață, pentru a ajuta efectiv la izbânda noului în viață» – aceasta este chemarea pe care poporul și partidul o adresează tuturor scriitorilor și criticilor, cu convingerea că efectele ei binefăcătoare se vor reflecta cât mai curând în dezvoltarea literaturii noastre”.

***

Horia Bratu, *Criteriul leninist de apreciere a operei literare*, „Contemporanul”, nr. 45, 11 noiembrie 1955.

„Nici Marx, nici Lenin n-au scris tratate de estetică, studiile și articolele lor lume pe teme în legătură cu arta și literatura nu constituie mai puțin un tot organic, un edificiu armonios și logic, remarcabil prin rigoarea științifică și înțelegerea problemelor artistice-literare, punând jaloanele singurei concepții despre artă cu adevărat științifice. Forța și viabilitatea teoriei marxist-leniniste a artei izvorăște din particularitățile ei specifice necunoscute vechii estetici: concordanța cu dezvoltarea obiectivă a realității, cu legile artei, influența exercitată asupra maselor populare, puterea de previziune științifică și, în sfârșit, înrăurirea hotărâtoare asupra dezvoltării literaturii. Aceste criterii dau o vitalitate și o unitate adevărată tuturor scrierilor clasicilor marxism-leninismului asupra problemelor artei. Și dacă toate aceste scrieri de ansamblu – și fiecare în parte – nu constituie ceva rigid, ele nu reprezintă mai puțin pietre unghiulare ale unei construcții care trebuie dusa mai departe în toate direcțiile, un program al dezvoltării literaturii și artei pe care trebuie neconținut să-l traducem în viață, dacă nu vrem să rămânem în urma ei.

Una din aceste pietre unghiulare este articolul lui Lenin, «Organizația de partid și literatura de partid». Izvorât din condițiile concrete ale bătăliei ideologice, – așa cum s-au conturat după marea grevă politică generală din octombrie 1905, – articolul luminează calea dezvoltării nu numai a literaturii și artei sovietice dar și a oricărei alte literaturi care se vrea într-adevăr legată de cauza clasei muncitoare, de interesele fundamentale ale omenirii progresiste.

Intervenția directă a lui Lenin în problemele literaturii și artei a însemnat o analiză multilaterală a raportului dintre artist și societate, din care marele conducător al proletariatului a tras concluzii concrete în legătură cu rolul scriitorului în lupta de clasă contemporană și asupra specificului contribuției sale. Lenin aplică metoda dialectică la analiza problemelor

cercetate, stabilind cu precizie ceea ce este comun artei cu celelalte forme ale activității ideologice, ceea ce este deci general, caracteristic în diverse forme ale conștiinței sociale (de aici concluzia că chestiunea literară trebuie să devină o parte integrantă a cauzei generale proletare) și, în același timp, ceea ce este particular artei, ca o formă specifică de reflectare a realității (de aici concluzia că problema literară se pretează cel mai puțin unei egalizări mecanice și implică asigurarea unui spațiu cât mai larg inițiativei personale, înclinațiilor individuale, gândirii și imaginației, formei și conținutului). Este vorba deci de o dependență absolută a artei de lupta claselor sociale și de o independență relativă caracteristică specificului ei. Dar în analiza sa, Lenin nu separă ceea ce este general de ceea ce este specific artei, ci subliniază mereu unitatea lor concretă. Lenin consacră articolul său următoarelor două probleme care exprimă această unitate dintre general și particular: 1. problema caracterului partinic (în sensul larg al acestui cuvânt al creației literare, din toate orânduirile sociale bazate pe clase antagoniste și 2. problema literaturii de partid, parte integrantă a muncii avangărzii conștiente a clasei muncitoare.

Atacul principal al lui Lenin este orientat împotriva concepției burgheze a libertății creației artistice, adică a acelor teoreticieni ai claselor exploatatoare care socoteau că scriitorul, situându-se pe pozițiile individualismului capătă o libertate absolută și toate posibilitățile de a crea mari opere de artă. Această idee era o manifestare concretă a variantei contemporane a teoriei artă pentru artă. Lenin atacă varianta cea mai cuprinzătoare și tipic liberală a acestei teorii: «libertatea creației» care sintetizează atât disprețul aristocratic față de mase, moștenit de la seniorul feudal, individualismul egocentrist, tipic concurenței dominante în societatea burgheză, cât și revoluționarismul mic-burghez de nuanță anarhistă, revolta în genunchi, „libertatea de a face pe nebunul în artă». În urma Revoluției mulți reprezentanți ai intelectualității burgheze arboraseră un doctrinarism umflat, care preconiza revoluția «fără de partid» și măreția „poziției singulare». Zdrobind teoria «libertății creației», Lenin scoate la iveală deosebirea dintre aparență și esență (artă «aparent liberă, dar în realitate legată de burghezie»), demascând falsitatea și fătarnicia intelectualului burghez care filozofează despre libertatea creației în general, fără a încerca să înțeleagă ade-vărata esență de clasă a libertății creației în epoca capitalistă: «dependența camuflată față de sacul cu bani». Creația artistică nu dobândește prin ea însăși posibilitatea libertății, deoarece această creație a devenit ceea ce este datorită tot ansamblului de împrejurări deosebite ale vieții: «Ești oare liber față de editorul dumitale burghez, domnule scriitor?» Capitalismul este ostil libertății deci și artei. «Ești oare liber față de publicul dumitale burghez, care pretinde de la dumneata pornografii în rame, prostituție sub formă de *completare* la *sacra artă scenică*?»

Ideea spiritului de partid, însemnând o încoronare a învățaturii marxiste despre rolul social al artei, a apărut și s-a dezvoltat în lupta împotriva

subiectivismului și obiectivismului. Încă în polemica cu marxiștii legali, Lenin arătase că renunțarea, în principiu, la aprecierile cu privire la esența raportărilor sociale bazate pe asuprirea omului de către om, refuzul de a exprima punctul de vedere al clasei celei mai înaintate și a face analiza concretă a realității de pe pozițiile acestei clase, nu înseamnă obiectivitate, ci obiectivism, menținerea de fapt la suprafața evenimentelor, la o poziție constatativă care înseamnă, în fond, apologia rânduielilor existente.

Numai situându-se pe poziția consecvent progresistă în lupta socială, artistul capătă o încredere justificată în puterile lui și devine capabil nu numai să oglindească mai adânc fenomenele, dar să și contribuie direct la transformarea lor. Necesitatea istorică care-l obligă pe scriitor să ia o atitudine fățișă, excluzând arbitrariul absolut, nu exclude defel libertatea creației, după cum nu exclude libertatea și activitatea omului în general. Dimpotrivă, abia înțelegerea necesității istorice, plasându-se pe pozițiile acelei clase care este purtătoarea progresului social (căci nevoile ei coincid cu necesitatea istorică), creația artiștilor devine liberă: liberă în sensul că ei creează ceea ce năzuiesc și năzuiesc la ceea ce creează.

Adevărata libertate a creației înseamnă că scriitorul determină în cunoștință de cauză sensul și conținutul operei de artă; cu cât conștiința necesității acestei alegeri va fi mai puternică, cu atât individualitatea, personalitatea sa creatoare, va crește, devenind mai liberă, fără a se nivela. «Aceasta va fi o literatură liberă, pentru că nu lăcomia și carierismul, ci ideea socialismului și simpatia pentru cei ce muncesc vor face să înroleze în rândurile ei noi și noi forțe». Spiritul de partid garantează astfel forța, veridicitatea și vitalitatea operei literare, slujind milioanele și zecile de milioane de muncitori, care alcătuiesc «floarea țării», fertilizând bogata «experiență a trecutului», îmbinând-o cu «experiența prezentă». În concepția leninistă, partinitatea nu reprezintă o simplă recunoaștere în general contemplativă a rolului conducător al partidului în călăuzirea creației literare, ci traducerea consecventă în viață a liniei generale a partidului, a îndrumărilor sale concrete în domeniul literaturii și artei. Caracterul activ, militant, al literaturii implică adâncirea continuă a fenomenelor realității în dezvoltare și, pe măsura aprofundării cunoștințelor despre această realitate, rezolvarea fastă pe planul creației a acelor sarcini concrete puse de viață și apărute pe cale istorică. Spiritul de partid se concretizează în crearea acelei opere artistice care degajează ceea ce este esențial în etapa concretă a luptei de clasă, ajutând luptei partidului și clasei înaintate. El presupune o atenție deosebită a analizei concrete, multilaterale, a vieții reale pe baza căreia poate fi deosebită esența fenomenului social-istoric dat, pe baza căreia poate fi realizată tema, ideea, tipurile caracteristice. Partinitatea presupune unitate între cuvânt și faptă, fermitate în apărarea și aplicarea liniei partidului.

Din această perspectivă, îndemnul atât de frecvent auzit în ultimul timp cu privire la o mai largă și mai bogată oglindire a temei industrializării în literatură nu se prezintă ca o cerință impusă dinafară literaturii, ci ca o necesitate pa care o verifică analista cuprinzătoare a realității, perceperea ei estetică. În opoziție cu critica dogmatică, metafizică, bazată pe înghesuirea mecanică a faptelor în cadrul rigid al unor dogme, teza teoretică despre necesitatea orientării literaturii către tematica industrializării socialiste indică de fapt nu numai o relație esențială a realității, o lege obiectivă a dezvoltării noastre istorice, ci și valoarea ei estetică. Această valoare estetică se verifică în practică prin faptul că tocmai în această direcție își găsește cea mai clară expresie creația maselor, descătușarea omului, înflorirea creației individuale și colective. Și dacă recunoaștem că tipicul este principala manifestare a spiritului de partid, este evident că a oglindi munca oamenilor, sfera principală a activității lor fizice și spirituale, înseamnă a pune pe primul plan inițiativa creatoare, adică pe fruntașii în producție, pe inovatori, pe cei care dau pildă de organizare a muncii în mod nou, - adică, într-un cuvânt, pe acei eroi care sintetizează calitățile cele mai bune și caracterizează cel mai succint antrenarea maselor în procesul creației istorice active. Nu întâmplător, una din temele fundamentale ale literaturii sovietice o constituie tema revoluției, adică tocmai acea temă în care apare în mod clar accelerarea ritmului dezvoltării loteriei.

Specificul afirmării aparatului de partid în domeniul literaturii – specific pe care Lenin îl sublinia prin chemarea de a se acorda mai mult spațiu formei și conținutului gândirii și imaginației în munca artistică – decurge în mod nemijlocit din specificul artei ca formă de cunoaștere a realității. Tipul este expresia principală a imaginii artistice iar tipizarea – principala lege specifică a artei. În societatea noastră, numai de pe poziția clasei muncitoare poate fi folosită legea tipizării în scopul croirii de opere consecvent realiste. Pentru literatura noastră, realism și spirit de partid apar astfel indisolubil legate. A abdica de la spirit de partid înseamnă a abdica și de la realism. Tocmai de aceea se spune că tipicul este principala manifestare a spiritului de partid iar metoda de creație a literaturii noastre se numește realism-socialist. De aici urmează că a reda tipic realist fenomenele realității contemporane din țara noastră însemnează cel puțin trei lucruri esențiale.

În primul rând, abordarea curajoasă în artă a procesului complex al luptei de clasă, a contradicțiilor, a fenomenelor specifice perioadei de trecere de la capitalism la socialism. Industrializarea socialistă, transformarea socialistă a agriculturii, atragerea treptată a micii producții de mărfuri pe calea socialismului, îngrădirea și eliminarea treptată a rămășițelor capitaliste, revoluția culturală - iată temele esențiale ale literaturii noastre de astăzi.

Evenimentele istoriei noastre recente au demonstrat că victoria revoluției democrat-populare care a transformat omul simplu, om al muncii din țara noastră, dintr-un anonim «umilit și obidit» într-un stăpân al țării și al

muncii sale, a devenit posibilă numai atunci când masele au fost conduse de un partid comunist, care exprimă înțelepciunea, cinstea și conștiința epocii pe care o trăim. Dar partidul este compus din figuri vii, a căror dragoste de oameni, energie, voință de fier și încredere nemărginită în justetea cauzei revoluției, constituie un factor esențial în ducerea victorioasă a luptei și în același timp strălucite exemple de comportare pentru toți oamenii muncii. Partidul exprimă ceea ce poporul simte. A oglindi în artă fenomenele, esența fenomenului social-istoric al epocii noastre, a zugrăvi pe cel mai bun reprezentant al poporului, a înzestra literatura cu forța de neînvins a ideilor care exprimă adevărul vieții, înseamnă a scoate în relief bogăția sufletească, măreția spirituală a chipului luptătorului, a activistului de partid fără de care nu poate fi perceput sensul evenimentelor pe care le trăim. În lumina experienței istorice în ultima jumătate de veac și a dezvoltării artistice contemporane, noțiunea spiritului de partid capătă astfel un înțeles mai complex, care reflectă tocmai neconținutul largire a influenței partidului asupra maselor populare. Pe drept cuvânt se poate spune că dacă marile capodopere din trecut se caracterizau întotdeauna prin îmbinarea eticului și esteticului (în sensul că realismul implica din totdeauna zugrăvirea «părtinitoare» a celor mai bune calități morale ale omului, într-o luptă adesea terminată prin nereușită) astăzi unitatea deplină dintre etic și estetic pe care o fundamentează însăși realitatea socială și o exprimă cele mai bune opere, se întemeiază tocmai pe o perspectivă partinică asupra realității.

În al doilea rând, a tipiza realist, în spirit de partid, nu se reduce, numai la a situa în centrul operei literare anumiți eroi. A tipiza realist înseamnă a scoate în evidență tocmai acele calități și trăsături ale oamenilor din diferite domenii de activitate, generate și revalorificate în procesul muncii, în procesul construirii socialiste, în luptă cu purtătorii vechiului. Și prezența acestora din urmă în opera literară este necesară nu numai pentru a «dinamiza», a „ascuți» conflictul, ci pentru a opune artistic concepțiile și mentalitatea între două lumi. A zugrăvi cu precădere vechiul fără a arăta forțele care i se opun, realitatea fenomenelor pozitive care se dezvoltă neconținut, înseamnă a omite esențialul căci, așa cum spunea Lenin vorbind despre adevărul concret, un bun materialist vede nu numai ciocnirile, legăturile, interacțiunea dintre fenomene, ci baza pe care se dezvoltă aceste ciocniri, sensul evoluției lor.

În al treilea rând, în creația artistică spiritul de partid exprimându-se în primul rând în forța și amploarea tipizării, nu se poate reduce, așa cum au pretins unii vulgarizatori, la pasajele declarative, retorice, la actualizarea superficială a temei, ci este indisolubil legat de creșterea continuă a măiestriei artistice, a intensităților emoționale ale artei, de sporirea capacității de a transpune, prin mijloacele specifice artistice ideile, gândurile și sentimentele. Oglindirea neartistică a esențialului din realitate prezintă pericolul deformării acestui esențial, adică denaturarea tocmai a acelor teme care dau perspectivă

istorică și artistică întregii literaturi într-o anumită epocă a istoriei, care exprimă în mod plastic unitatea indisolubilă dintre realism și partinitate în literatura noastră.

Prezentarea sărăcăcioasă din punct de vedere ideologic și artistic a realității dă apă la moară apolitismului, care întotdeauna dezlanțuie o zarvă asurzitoare în jurul acestor insuccese, pentru a denigra bogăția tematicii noi și pentru a trece sub tăcere succesele reale obținute de literatura noastră în acest deceniu. Unitatea dintre realism și partinitate, dintre etic și estetic în literatura noastră deschide largi posibilități largirii și adâncirii tematicii în literatură și întrupării ei într-o formă artistică înaltă.

Trebuie spus că, cu toata succesele sale obținute în acest domeniu, aceste posibilități obiective nu au fost folosite în suficientă măsură de scriitorii noștri. Lupta împotriva manifestărilor ideologiei burgheze, împotriva obiectivismului și subiectivismului este o parte integrantă din lupta pentru construirea literaturii noi. Esența comună a subiectivismului și obiectivismului în artă se manifestă tocmai în această ocolire a problemelor esențiale ale realității, fie sub forme zugrăvirii individualiste a trăirilor singulare (autocultivarea personalității), fie prin indiferentismul față de marile teme și prioritatea acordată întâmplătorului.

Formulând ideea necesității acordării unui spațiu mai larg înclinațiilor individuale și inițiativei personale în literatura orientată înspre slujirea cauzei generale a proletariatului, Lenin a enunțat premisele materialiste pe care se întemeiază originalitatea și specificitatea scriitorului și stilurilor literare în cadrul realismului socialist. Pentru un scriitor care cunoaște în profunzime realitatea, înarmat cu înțelegerea multilaterală și concretă a elementelor, dezvoltarea personalității este o constantă a orientării către marile probleme ale umanității progresiste, căci personalitatea creatorilor de artă se dezvoltă pe baza îmbogățirii continue a experienței de viață, indisolubil legată de experiența istorică ale cărei mărturii nepieritoare devin operele lor. Între spiritul de partid al omului de litere pe de o parte și înclinațiile personale sau preferințele sale pe de altă parte, nu există nici o incompatibilitate, ci dimpotrivă o convergență. În critica literară, criteriul fundamental care indică existența unei receptivități deosebite e criticului față de fenomenul literar, față de diversele modalități stilistice, este spiritul de partid care nu «coexistă» alături de preferințele personale ale lui, ci este tocmai baza pe care se dezvoltă acestea.

În ultimul timp în critica noastră literară, ca un ecou direct al dezbaterilor la cel de al II-lea Congres al scriitorilor sovietici, au apărut unele analize aprofundate asupra originalității și personalității creatorilor. Trebuie spus în același timp că în unele articole analiza personalității și a înclinațiilor individuale se face în spirit apologetic. Desigur că dacă și temele și eroii literaturii noastre s-ar bucura de aceeași atenție și înțelegere ca și personalitatea creatorilor ei, atunci întreaga problematică a creației literare inclusiv spinoasa problemă a personalității artistice, ar avea numai de câștigat.

Prima lucrare care a corespuns cerințelor articolului lui Lenin a fost romanul lui Gorki «Mama». Ea a fost prima operă a realismului socialist. Acest fapt nu este întâmplător. Întreaga experiență a literaturii sovietice, cele mai bune opere ale literaturii noastre, indicațiile partidului nostru în domeniul artei vorbesc în chipul cel mai elocvent despre raportul necesar dintre arta contemporană și spiritul de partid; dovedesc necesitatea de a duce, în spiritul ideilor leniniste, lupta perseverentă pentru curmarea tendințelor de apolitism în literatură, a recidivelor formalismului și obiectivismului, precum și împotriva prezentării caricaturale, deformate a figurilor oamenilor noi; demonstrează rolul creator al îndrumării de către partid a creației artistice literare. Și cel mai bun dar pe care literatura noastră poate s-o facă celui de al II-lea Congres al partidului, este tocmai intensificarea acestei lupte care va aduce fără îndoială noi succese pe tărâmul creației literare”.

***

Georgeta Horodincă, *Adio, d-le Maiorescu!*, „Gazeta literară”, nr. 49, 8 decembrie 1955

„Se făcea că stăteam de vorbă cu Titu Maiorescu. Ca să spun drept, m-a impresionat. Mai ales la începutul convorbirii noastre. Avea o distincție aristocratică puțin ostentativă, care ar jena, cred, pe orice interlocutor. Barba neagră, potrivită cu măiestria unui frizer cum nu cred că se mai află azi pe undeva, îi dădea un aer sever. Ținea capul ușor aplecat spre umărul drept, ca într-o poză din *Istoria literaturii române*, o mână îi spânzura neglijent pe speteaza scaunului în timp ce cu cealaltă bătea un tact discret pe scoarțele unui volum de pe masa mea de lucru. Mă privea cu o ironică indulgență care mă stingherea, trezindu-mi uitată simțăminte școlare.

– Și dumitale-ți place cartea asta? m-a întrebat într-un târziu, accentuând pe scoarțele volumului tactul care-i trăda nervozitatea reținută, căruia nu-i dădusem mare atenție până atunci. M-am uitat încurcată la titlul acestuia și-am răspuns cu sfială dar cu un glas pe care mi-l voiam ferm:

– Da... Dumneavoastră, nu?

– Cum să-ți spun, mi-a răspuns neașteptatul și incomodul meu musafir, care totuși începea să mă intereseze, unele comparații poetice îmi plac, adjectivul sensibil este uneori la locul lui și personificările purcese din trebuința de a sensibiliza gândirea mi se par nelipsite de interes.

– Numai atât? Nu remarcați o gândire originală la Mihai Beniuc, nu vă place conținutul nou... – îmi căutam cuvintele ca să înving distanța dintre mințile și inimile noastre necontemporane – în sfârșit, viziunea, concepția filozofică și artistică a acestor poezii?...

– Ei, tinerețe, tinerețe... mi-a răspuns surâzând blând, numai cu o luminiță de ironie jucându-i în pupilele ațintite asupra mea – asta mă

interesează mai puțin. Poetul nu este și nu poate fi totdeauna nou în ideea realizată; dar nou și original trebuie să fie în veșmântul cu care o învăluiește și pe care îl reproduce în imaginația noastră.

– Cred că greșiți, fiindcă...

– Nu, subiectul poeziilor, impresiunile lirice, pasiunile omenești, frumusețile naturii sunt aceleași de când lumea; nouă însă și întotdeauna variată este încorporarea lor în artă...

O, dar e un lucru de mult dovedit că nu e adevărat... Uitați-vă. și aproape i-am smuls cartea de sub degetele-i nervoase care dansau pe scoarțele ei. Iată, deschid la întâmplare:

«Am cunoscut ce nu vor mai cunoaște

Aceia ce în urma mea s-or naște,

Căci am trăit când se sfârmau cătușe,

Când se făceau împărății cenușă,

Iar altele să le mai ieie locul

N-au mai avut nicicând, nicicând norocul.

Pierea când ici, când acolo, câte-un rege,

Îl jeluiău curtenii – se-nțelege –

Ci n-a plâns lacrimi după domnitor

Din inimă vreodată vreun popor».

– Ei, ajunge, ajunge...

– Ba nu, dați-mi voie, nu oricând se pot scrie asemenea versuri. Astea sunt versurile vremii noastre – m-am înflăcărat eu. Conținutul – am accentuat cu subînțeles – acestei poezii este nou. Noi găsim în acest versuri mândria noastră, a celor care trăim prefacerile revoluționare ale țării noastre de astăzi și care luptăm pentru înfăptuirea lor.

– Ei, vezi, uite aici greșești – m-a întrerupt iar interlocutorul meu, cu o lumină de biruință în ochi. Atât cel puțin este sigur – a continuat cu un ton grav ca o profeție – că cele mai rele aberațiuni, cele mai decăzute produceri între poeziile noastre de la un timp încoace, sunt cele ce au primit în cuprinsul lor elemente politice.

– Dar bine, domnule Maiorescu, m-am indignat eu, deodată foarte stăpână pe mine, exact aceleași cuvinte le-ați spus, ba chiar le-ați scris acum mai bine de optzeci de ani. De atunci, lumea s-a schimbat foarte mult și în orice caz numai în literatura noastră s-a scris destulă poezie politică încât să infirme total aceste afirmații ale dumneavoastră, pe care le susțineți din nou astăzi, fără cea mai mică modificare despre «cele mai decăzute produceri între poeziile noastre de la un timp încoace».

– Poate ai uitat că eu am ținut în viața mea prelegeri universitare «fără cea mai mică modificare» – sublinie el ironic – la o distanță de douăzeci de ani.

– Nu e o cinste pentru dumneavoastră, m-am înfuriat eu.

leşirea mea nepoliticoasă l-a jignit. Şi-a strâns buzele ca şi cum ar fi gustat dintr-o lămâie şi a început să-şi mângâie nervos barba.

– Iertaţi-mă... dar m-am cam aprins. Dumneavoastră, cu această teorie, incriminaţi toată poezia noastră actuală. Or, iată, să luăm acelaşi volum. Voi încerca să vă demonstrez de ce-mi plac poeziile pe care le cuprinde şi de ce-l socotim noi un succes al literaturii contemporane.

Titu Maiorescu îşi balansa atent vârful piciorului, ca şi cum ar fi fost cu totul absorbit de această preocupare.

– ... Iată, mă opresc la una din cele mai bune poezii din volum, care i-a dat şi titlul: *Mărul de lângă drum*:

«Sunt măr de lângă drum şi fără gard
La mine-n ramuri poame roşii ard.
Drumeţule, să iei fără sfială,
Căci n-ai să dai la nimeni socoteală.
Iar dacă vrei s-aduci cuiva mulţam,
Adu-l ţărânei ce sub mine-o am.
E ţara ce sub sânul ei ne ţine,
Hrănindu-ne pe tine şi pe mine».

Nu găsiţi că sentimentele patriotice ale poetului sunt aici expuse într-o imagine dintre cele mai frumoase? Şi să mă iertaţi, dar această superbă imagine nu se putea naşte decât ca rod al unui conţinut poetic nou, al ideologiei înaintate şi generoase.

– Poezia este un product de lux al vieţii intelectuale – mi-a răspuns sec musafirul meu – *une noble inutilité*, cum a zis aşa de bine Mme de Stael – a adăugat agitând spre înălţime arătătorul mâinii drepte. Ea nu aduce mulţimii nici un folos astfel de palpabil încât să atragă de la sine, din motivul unui interes egoist; ea există pentru noi numai întrucât ne poate atrage şi interesa prin plăcerea estetică.

– Daaa? l-am interelat eu, aproape familiar şi obraznic. Aflaţi atunci că poezia noastră contemporană, asemenea acestui «măr de lângă drum», se bucură de o mare simpatie din partea maselor populare şi chiar în acest volum pe care-l țin în mână se află versuri de o rară splendoare, care mărturisesc o osmoză de idei şi simţăminte între poet şi popor. Iată, în poezia *Oaspeţi*, Mihai Beniuc îşi face o frumoasă autocritică, dacă ştiţi ce înseamnă asta:

«Avea pegasul meu ovăz,
Eu nu aveam vreun of, vreun păs,
Mă liniştisem, mă îngrăşasem,

Aveam și ceas și portofel;
Cât de Parnas, îl cam uitasem
Și nu-l mai cercetam defel».

Și-apoi – nu vă mai citesc toată poezia – poetul povestește cum a invitat la ospăț oameni noi din fabrici. Le-a dat din heleșteie păstrăvi proaspeți și i-a cinstit cu vin «să cadă toți sub masă criță». Dar oaspeții n-au fost mulțumiți:

«– Bucatele, orice s-ar spune,
Nu-s fără gust, ba chiar sunt bune;
Dar, nu te supăra pe noi,
Miroase peștii a noroi.
Și prepelița, deși-i grasă,
A fost crescută lângă casă.
Găină e... vezi ne-ar plăcea
Vânat mai rar la dumneata» etc. etc.

Există, cum spune și poetul aici, un veșnic schimb între creator și mase, o legătură bazată pe dragoste și pe ajutor reciproc, care atestă că literatura a devenit astăzi un bun al maselor largi, cititori foarte exigenți. Poeții noștri pentru acești cititori scriu. Și să știți că nu-i acesta puțin lucru. *S-o mohorî odată...* se cheamă o foarte bună poezie din acest volum.

«Și am început să-i citesc înduioșată:
«S-o mohorî odată ziua mea,
Ca zmeura va curge asfințitul,
Pe vii s-o-ntinde giulgi de pâclă grea,
În care va fi scormonit cuțitul».

– Mda, descripțiunea simțământului manifestat în formă estetică...

L-am întrerupt: - Și se întreabă poetul cu o urmă de melancolie pentru făptura-i trecătoare:

«Poporul meu, ținea-mă-vei tu minte?
Ori fericit sub raza noii vremi,
Pe cei ce suferiră înainte
Nici chiar în gând mai mult n-ai să-i rechemi?»

E firească această întrebare! Și cât de atinzătoare! – arhaizai, ca să mă priceapă mai bine interlocutorul. Poetul se împacă chiar cu această ipoteză – «Să fie-așa dacă vei fi fericite!» – dar faptul că și-a confundat ființa, gândurile și simțirile cu poporul său, îi dă un optimism invincibil, provenit din sentimentul

că idealurile lui se vor perpetua în viața poporului care este veșnic. Ascultați, vă rog, domnule Maiorescu, ultimele două strofe care sunt deosebit de frumoase:

«Cât despre mine, foșnet de rogoz
Ori tângă de cocor pierdut în toamnă...
Poate-un țăran la dânsul în colhoz,
'Nainte de-a sorbi vinul din cană

Cinstind cu alții strașnica recoltă,
Un strop sub masă va turna gândind
La cei apuși. Străbuna mea revoltă
Atunci în câni va spumega zâmbind».

Vedeți? Și marele Goethe pe care-l tot citați dumneavoastră spunea: «...individul nu poate fi bucuros și fericit decât atunci când are curajul să spună că el nu este decât o parte dintr-un întreg».

– Da, conveni el perfid, dar să nu uităm că în poezii cei mari a căror chemare poetică este mai presus de contestare, în Corneille, Racine, Shakespeare, Goethe, nu se află nici un vers de politică sau de teorii serioase asupra științelor.

– Ah, scrâșnii eu, sunteți incurabil și de altfel n-aveți dreptate!
El zâmbi calm și continuă:

– Unde se întâmplă este un simptom rău, nu numai pentru literatură, ci și pentru viața publică. Căci necunoștința deosebirii sferelor în literatură merge paralel cu ignorarea competenței autorităților în stat, și când se introduc reflecții politice în poezie, se introduc și fantezii poetice în politică – două confuzii, între care este greu de hotărât care este cea mai primejdioasă.

Argumentația lui mi s-a părut cel puțin amuzantă și am început să râd.

– Nu văd totuși de ce un poet ar fi neapărat un incompetent om de stat. Știți, exemplele nu lipsesc! Dar să lăsăm asta. Teoria dumneavoastră, care opune atât de radical știința artei și gândirea poeziei, este o teorie desuetă. Noi am acordat de mult poezilor dreptul de a gândi sau, dacă vreți, și l-au luat ei singuri. În orice caz, creatorii pe care-i prețuim, asemenea lui Mihai Beniuc din care v-am citat foarte mult, sunt oameni care gândesc și care-și iubesc patria.

– Frumosele arte, și poezia mai întâi, sunt repaosul inteligenței.

– Degeaba, am izbucnit eu, nu sunteți recuperabil! Eram din nou enervată. Mi-am luat cartea sub braț și am dat să ies. În prag m-am oprit ca să-i spun numai atât: «Adio, domnule Maiorescu!», dar el dispăruse”.

***

INDEX DE NUME

- Achiței, Gh., 48, 152
Acsan, Ion, 75
Aderca, F., 43, 326
Agârbiceanu, I., 168, 215, 259, 275, 339, 341
Aladar, Laszloffy, 352
Alecsandri, Vasile, 35, 73, 136, 142, 184, 188, 221, 233, 279, 333, 341
Alessandrescu, Alfred, 227
Alexandrescu, Grigore, 134, 184, 221, 233, 279
Alexandrescu, Sică, 22, 60, 138, 214, 242
Alexandru, Simion, 11
Alighieri, Dante, 79
Almaș, Dumitru, 43, 314, 405, 406
Alterescu, S., 89
Alterescu, Simion, 146, 152, 242
Amado, Jorge, 216, 287
Aman, Th., 135
Amza, Jianu, 259
András, Sütő, 101, 120, 148, 150, 152, 162, 163, 170, 177, 251, 274, 353
Andrei, Mircea, 336, 391
Andrei, Ștefan, 149, 350
Andrițoiu, Al., 26, 45, 55, 57, 205, 206, 208, 218, 220, 233, 288, 305, 310, 324, 352, 353, 377, 397, 399, 407
Anghel, Dimitrie, 73
Anghelescu, Marcel, 22, 135, 138
Angheluță, Theodor, 259
Anițescu, V., 51
Antokolski, P. G., 289
Antonescu, Petre, 341
Antoniou, Costache, 135, 138
Apostol, Gh., 165, 281, 345
Aragon, Louis, 220, 224, 287
Aramă, Horia, 288, 295, 350, 375
Arbuzov, Alexei, 222
Argeșeanu, Constantin, 242
Arghezi, Tudor, 123, 155, 191, 213, 259, 275, 312, 316, 318, 319, 325, 331, 338, 341, 349, 350, 352, 360, 365, 366, 367, 371, 375, 403, 443
Arghir, Sorin, 185, 335
Aricescu, C. D., 279
Aristia, C., 279
Arpad, Laszlo, 259
Arsene, Maria, 303
Aszody, Ion, 69
Asztalos, Istvan, 10, 100, 148, 152, 170, 174, 205, 232, 233, 271, 299
Atanasie, Toma, 25
Atanasiu, Eugen, 61, 366
Atanasiu, Niki, 138
Auejar, Muhtar, 224
Auezov, M. O., 289
Babaevschi, S., 52
Babeș, V., 78
Bacalbașa, Anton, 101, 243
Baciu, Camil, 177, 178, 303
Baconsky, A. E., 40, 60, 94, 100, 118, 162, 169, 179, 223, 233, 238, 249, 261, 288, 294, 295, 318, 321, 331, 337, 371, 383, 399, 405, 411, 437

- Baconsky, Leon, 196, 300, 374, 383
 Bacovia, George, 259, 260, 282, 409
 Balmont, K., 104
 Bâlski, M. F., 289
 Balzac, 50, 72, 424, 428, 441
 Banuș, Maria, 22, 34, 47, 52, 54, 56, 58, 61, 86, 100, 112, 120, 137, 149, 153, 156, 157, 161, 163, 166, 171, 174, 178, 179, 188, 189, 207, 217, 223, 227, 229, 231, 232, 278, 280, 294, 304, 310, 311, 326, 345, 354, 363, 379, 384, 402, 406, 407, 409, 411, 454
 Baranga, Aurel, 8, 17, 22, 46, 60, 89, 92, 122, 146, 150, 174, 205, 206, 208, 242, 311, 345, 361
 Baraschi, Constantin, 341
 Barbu, Eugen, 301
 Barbu, Ion, 137, 171
 Barbu, N., 300, 382, 397
 Bârlădeanu, V., 16, 359
 Barna, Gloria, 395, 404
 Barna, L., 50
 Bârna, Vlaicu, 55, 363, 398
 Baronzzi, George, 279
 Bart, Jean, 34, 61, 67
 Baum, Vicky, 50
 Bădescu, N., 278
 Băieșu, Ion, 15, 77, 84, 184, 271, 276, 415
 Bălan, I. Dodu, 25, 61, 121, 146, 185, 233, 276, 324, 373
 Bălcescu, N., 29, 37, 50, 55, 71, 78, 113, 119, 130, 134, 135, 138, 139, 140, 143, 146, 147, 153, 174, 178, 209, 253, 304, 341, 365, 382, 383, 427, 434, 448
 Băleanu, Andrei, 43, 90, 96, 109, 141, 146, 156, 178, 221, 372, 427, 428
 Bănulescu, Ștefan, 13, 204, 220
 Bănuță, Ion, 41, 223, 242
 Béla, Jánki, 170
 Beldiceanu, N., 221
 Beliașvili, A., 201
 Beligan, Radu, 22, 90, 135, 138, 154
 Belinski, 22, 183, 207, 415, 423, 428, 439, 440, 441
 Benador, Ury, 278, 286, 301
 Beniuc, Mihai, 17, 20, 21, 22, 26, 27, 37, 41, 45, 54, 57, 58, 60, 77, 96, 100, 107, 134, 136, 146, 150, 153, 154, 155, 156, 157, 161, 162, 163, 168, 171, 174, 179, 183, 188, 193, 196, 198, 209, 216, 221, 225, 232, 233, 265, 270, 274, 275, 276, 280, 282, 284, 285, 288, 290, 293, 294, 298, 299, 300, 301, 303, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 319, 326, 332, 341, 343, 344, 345, 348, 363, 367, 372, 373, 376, 378, 379, 380, 387, 389, 395, 397, 398, 402, 403, 405, 406, 411, 434, 454, 455, 465, 467, 469
 Benjámín, László, 175
 Bergoț, Olga, 240
 Bibescu, Anton, 153
 Birăescu, Traian Liviu, 118, 338, 398
 Birlic, Gr. Vasiliu, 22
 Blaga, Lucian, 15, 60, 95, 125, 137, 145, 153, 213, 238, 288, 300, 338, 350, 362, 383, 398
 Bochiș, Mihai, 349
 Bociort, F. I., 233
 Bodnăraș, Emil, 281
 Bogza, Geo, 21, 22, 23, 28, 43, 46, 120, 147, 153, 163, 174, 205, 206, 208, 233, 239, 278, 285,

- 286, 299, 303, 332, 341, 347,
348, 359, 361, 362, 368, 374,
445, 446
- Boldan, Emil, 264, 357
- Bolintineanu, D., 134, 136, 184,
221
- Bolliac, Cezar, 136, 166, 279
- Borev, I., 219
- Borilă, P., 232, 281
- Borșcicov, V.I., 8
- Botez, C. I., 409
- Botez, Demostene, 20, 95, 137,
158, 205, 206, 208, 227, 278,
229, 301, 311, 321, 324, 328,
339, 384, 387, 397, 398
- Botez, Ioachim, 71, 363
- Boureanu, Radu, 232, 265, 285,
294, 304, 306, 326, 402
- Brad, Ion, 20, 41, 146, 152, 157,
170, 218, 283, 288, 298, 308,
336, 343, 350, 352, 353, 363,
393, 399, 404, 407, 437
- Bratu, Bianca, 303
- Bratu, Horia, 277, 297, 318, 354,
390, 459
- Bratu, Savin, 233, 264, 296, 298,
301, 307, 309, 312, 337, 348,
353, 361, 363, 364, 367, 376,
379, 380, 381, 385, 389, 393,
395, 400, 401, 403
- Brăescu, Ion, 262, 362
- Brătianu, Dinu, 292
- Breazu, M., 113
- Breazul, G., 227
- Brecht, Bertold, 301, 326
- Breslașu, Marcel, 16, 20, 22, 26, 32,
59, 84, 101, 143, 154, 161, 185,
189, 199, 207, 218, 232, 285,
286, 294, 304, 313, 326, 328,
380, 399, 402, 407, 454
- Broniewski, Wladislaw, 225
- Bruckstein, Ludovic, 90
- Brus, Boleslav, 79
- Bucur, Gabriela, 135
- Bucur, Marin, 95, 409
- Budai-Deleanu, Ion, 23, 68
- Bughici, S., 281
- Bulandra, Lucia Sturdza, 14
- Buleandră, Ion, 308
- Bulgăr, Gh., 383, 398
- Bulhart, Franz, 352
- Bunaciu, A., 389
- Bușecan, Teofil, 170
- Buzilă, Boris, 66, 293, 321, 356,
367, 371, 388, 403
- Byron, G., 301
- Callimachi, Scarlat, 71
- Camil, S., 335
- Camilar, Eusebiu, 13, 22, 23, 26,
56, 65, 72, 91, 112, 137, 141,
143, 148, 155, 162, 163, 167,
174, 216, 271, 272, 276, 278,
283, 306, 308, 341, 342, 345,
360, 373, 387, 402, 411, 430
- Campus, Eugen, 146, 174, 339, 366
- Cantemir, Dimitrie, 136, 233, 242
- Caragea, Boris, 227, 278, 341, 378
- Caragiale, I. L., 7, 22, 23, 25, 35,
45, 54, 64, 78, 92, 96, 107, 113,
122, 126, 134, 135, 138, 142,
147, 153, 205, 206, 208, 216,
231, 233, 288, 320, 330, 341,
361, 384, 395, 398, 441
- Caragiale, Mateiu, 113, 126
- Caraioan, P., 96
- Cassian, Nina, 57, 146, 154, 155,
163, 206, 232, 262, 265, 294,
305, 332, 362, 395, 402, 411,
434
- Cassil, Lev, 21
- Cazaban, Alexandru, 259

Cazimir, Otilia, 276, 327, 350, 382, 387
 Căldăraru, Emilia, 218, 324
 Căliman, G., 215
 Călin, Liviu, 354
 Călin, Vera, 7, 18, 37, 55, 58, 69, 83, 186, 211, 233, 289, 307, 324, 331, 342, 370, 382, 393
 Călinescu, G., 16, 18, 19, 32, 38, 39, 43, 46, 63, 67, 70, 82, 118, 242, 243, 278, 284, 289, 330, 341, 376, 384, 401, 406, 407, 408, 409, 411, 412, 413, 414
 Călugăru, Ion, 41, 43, 60, 137, 147, 174, 308, 354, 367, 370, 392, 403
 Cearușin, E., 51
 Cehov, 7, 120, 127, 134, 135, 199, 242, 267, 422
 Cerna, Panait, 23, 34
 Cernătescu, Radu, 156
 Cerneaev, G., 202
 Cernîșevschi, N. G., 34
 Cernoușan, P., 234
 Chera, Ioan I., 277
 Chiper, Tita, 13, 167, 357, 339
 Chiriță, Constantin, 349
 Chișinevschi, I., 165, 307, 345
 Chițimia, I. C., 409
 Ciobanu, Valeriu, 409
 Ciocârlan, Ion, 131
 Cioculescu, Șerban, 411
 Ciopraga, Constantin, 214, 276, 300, 323, 338, 362, 373, 382
 Clawhead, J. B., 211
 Cobar, Nell, 294, 296
 Cocea, Dina, 90
 Cocetov, Vsevolod, 9
 Codreanu, Mihail, 259
 Codrescu, Florica, 227
 Coleșiu, M., 252, 305
 Colin, Vladimir, 148, 205, 206, 208, 214, 291, 319, 320, 326, 328, 379

Coliu, D., 281
 Colțea, Constantin, 25
 Comarnescu, Petru, 355
 Condurachi, Emil, 341
 Constantin, C., 138, 139
 Constantinescu, Miron, 165, 281, 310, 378, 407
 Constantinescu, Paul, 278
 Constantinescu, Pompiliu, 411
 Constantinescu-Iași, Petre, 156, 161
 Corbea, Dumitru, 135, 137, 155, 163, 185, 233, 266, 274, 284, 289, 298, 301, 402, 404, 454
 Cornea, Paul, 213
 Cornu, Aurora, 61, 154, 162, 218, 324
 Corolenco, V.G., 8
 Cosașu, Radu, 105, 108, 109, 120, 141, 191, 220, 274, 312, 352, 377, 387, 388
 Costa, Dan (*pseudonimul lui Cornel Regman*), 15, 118, 120, 169, 192, 253, 254, 255, 300, 374, 382, 410
 Costescu, Dan, 346, 348
 Costin, D., 25
 Costin, Ion, 41
 Coșbuc, George, 18, 45, 51, 66, 78, 95, 102, 134, 135, 142, 160, 168, 184, 233, 279, 280, 330, 332, 348
 Coșovei, Traian, 300, 352
 Cotruș, Aron, 137, 171
 Covaci, Aurel, 75, 218, 288, 298, 308
 Crainic, Nichifor, 137, 171
 Crăciun, Constanța, 156, 157, 161, 345, 378
 Creangă, Ion, 25, 66, 72, 78, 113, 134, 135, 142, 147, 158, 167, 243, 255, 259, 270, 271, 279, 325, 341, 349, 382, 409, 424
 Cremene, Mioara, 155, 329

- Cristea, Gh., 216
 Cristea, Ștefan, 35
 Crohmălniceanu, Ovid S., 36, 42,
 52, 71, 118, 119, 132, 146, 163,
 166, 171, 175, 182, 200, 205,
 206, 208, 221, 233, 242, 253,
 254, 273, 286, 290, 294, 296,
 345, 352, 366, 372, 374, 379,
 380, 381, 385, 405, 406, 411,
 418
 Cyrankiewicz, J., 228
 Daicoviciu, Constantin, 341
 Damadian, Cik, 16, 285
 Dâmbu, Val, 301
 Damian, S., 87, 135, 144, 150, 177,
 210, 226, 248, 276, 290, 306,
 317, 353, 380, 392, 398, 401,
 405, 407
 Dan, George, 40, 155, 232, 242
 Daniel, I., 61
 Davidoglu, Mihail, 22, 67, 89, 97,
 129, 149, 156, 161, 174, 205,
 206, 208, 242, 243, 279, 345,
 399
 Dekobra, Maurice, 50
 Delavrancea, B. Șt., 136, 204, 348
 Delciu, Suzana, 95
 Deleanu, Horia, 90, 221, 303
 Deleanu, Nicolae, 233, 259
 Deleanu, Teodor, 357
 Demetrescu, T., 221
 Demetriad, C., 362, 373, 382
 Demetrius, Lucia, 22, 138, 139,
 143, 146, 150, 199, 216, 228,
 229, 233, 307, 339, 388
 Derbenev, Leonid, 8
 Deșliu, Dan, 14, 17, 22, 26, 92, 146,
 154, 156, 157, 161, 174, 179,
 193, 243, 264, 266, 275, 278,
 279, 280, 285, 289, 290, 294,
 304, 308, 311, 312, 345, 359,
 396, 402, 440, 454
 Diaconescu, Paul, 75
 Dickens, Charles, 79, 81, 216
 Dima, Al., 88, 308
 Dima, Simion, 61
 Dimitreva, Nina, 115
 Dinescu, P., 262
 Dinulescu, F., 18
 Dobrogeanu-Gherea, Constantin,
 136, 183, 233, 309, 316, 318,
 320, 323, 325, 327, 329, 330,
 338, 341
 Doreanu, Nicolae, 45, 289, 412
 Dorian, Dorel, 92
 Dorin, Gh., 144, 155, 163
 Dornescu, C., 383
 Dragomir, Mihai, 24, 48, 55, 58, 61,
 114, 138, 139, 153, 175, 185,
 188, 207, 230, 232, 271, 275,
 281, 285, 294, 299, 300, 301,
 303, 308, 337, 365, 367, 373,
 374, 375, 379, 397, 402, 405,
 406, 454
 Dragomir, Șisu, 205
 Dragomirescu, Al., 96
 Dragoș, Petre, 148, 155, 233
 Dragu, Miron, 162, 354
 Drăghici, Al., 281
 Drăgoi, Cezar, 339
 Drăgoi, Sabin, 341
 Dreiser, Theodore, 76, 79, 220, 216
 Druia, Ștefan, 282
 Drumaru, Dumitru, 170
 Duiliu-Zamfirescu, Al., 158
 Dumbravă, Lucian, 398
 Dumbrăveanu, Anghel, 40, 118,
 300, 398
 Dumitrescu, Geo, 338, 379, 390
 Dumitrescu, Ion, 227, 278
 Dumitrescu, Zoe, 101

Dumitriu, Petru, 13, 22, 23, 24, 30,
42, 45, 49, 56, 59, 60, 65, 71, 72,
91, 111, 120, 133, 134, 141, 142,
146, 148, 153, 156, 161, 163,
171, 174, 177, 193, 208, 233,
242, 267, 270, 275, 281, 285,
286, 288, 301, 308, 317, 319,
324, 337, 340, 345, 346, 348,
352, 353, 359, 366, 367, 371,
372, 385, 393, 395, 398, 400,
403, 405, 425, 426, 431

Dumitriu, Toma, 44

Eftimiu, Victor, 22, 52, 61, 328

Egorov, A., 166

Ehrenburg, Ilya, 8, 203, 222, 224,
262, 312, 379, 381

Eliade, Mircea, 137, 271, 440

Eluard, Paul, 61, 355

Elvin, B., 299, 302, 361, 362, 368,
374, 389, 402, 403, 411

Eminescu, Mihai, 18, 23, 25, 35,
45, 49, 51, 54, 65, 78, 96, 107,
134, 135, 142, 153, 160, 167,
184, 199, 205, 206, 208, 216,
233, 243, 260, 264, 268, 272,
279, 280, 283, 286, 306, 310,
311, 313, 315, 320, 330, 332,
334, 336, 340, 357, 371, 375,
381, 395, 436

Endre, Ady, 18

Endre, Antalfi, 259

Endre, Kuban, 300

Endre, Vészi, 175

Engels, Friedrich, 12

Erbiceanu, Constanța, 259

Ermilov, V., 102, 135

Esenin, Serghei, 379, 399

Fadeev, A., 224, 226, 271, 376,
379, 380, 386, 389, 393

Farago, Elena, 8

Fazekas, I., 281

Fărcășan, Sergiu, 8, 163, 211, 215,
295, 298, 299, 327, 361, 371,
382, 432

Fărcășanu, Mihail, 292

Fedin, Konstantin, 72, 224, 290,
317, 340, 366

Felea, Victor, 15, 40, 169, 196, 213,
250, 288, 363, 383, 394, 398

Ferenc, Juhász, 175

Ferencz, László, 90

Filimon, Gh., 331

Filimon, Nicolae, 73, 136, 271, 279,
294, 297, 409

Finteșteanu, Ion, 135, 138

Fischer, Liliana, 409

Földes, László, 170

Franco, Ivan, 8

Frunză, Eugen, 8, 22, 28, 55, 57,
132, 146, 154, 156, 161, 163,
167, 174, 199, 210, 216, 227,
229, 280, 281, 285, 290, 299,
300, 301, 304, 308, 311, 319,
335, 345, 348, 381, 397, 402,
404, 454

Frunzetti, Ion, 41

Gábor, Gaál, 161

Gafița, Mihai, 16, 28, 48, 90, 96,
120, 121, 133, 233, 271, 314,
331, 335, 341, 342, 361, 364,
371, 379, 380, 386, 389, 392,
395, 400, 402, 407

Gaidar, A. P., 21

Galaction, Gala, 16, 50, 51, 101,
146, 155, 156, 157, 161, 233, 409

Galan, V. Em., 41, 43, 61, 71, 100,
101, 121, 133, 148, 153, 156,
157, 161, 163, 174, 175, 193,
207, 208, 220, 221, 225, 240,

- 265, 272, 276, 312, 319, 345,
347, 392, 396, 401, 405, 406,
407, 423, 429, 430
- Gálfalvi, Zsolt, 170
- Gârleanu, Emil, 136, 242, 243, 294,
313
- Gavril, Mihail, 21, 75
- Gavriliu, Leonard, 40, 171, 300,
338, 339, 362, 398
- Genoiu, George, 350
- Georgescu, Paul, 26, 54, 171, 182,
217, 233, 316, 345, 358, 372,
376, 379, 380, 389, 393, 400,
401, 403, 405, 407, 458
- Georgescu, Radu, 324
- Gereblyés, László, 175
- Geza, Szabo Dely, 259
- Ghelmez, Petre, 338
- Gheorghe, Ion, 61, 375
- Gheorghiu, Mihnea, 20, 41, 48,
140, 303, 339
- Gheorghiu, Nicolae, 259
- Gheorghiu, Ștefan, 48, 321, 400
- Gheorghiu, Tașcu, 41, 61
- Gheorghiu, Virgil, 325
- Gheorghiu-Dej, Gh., 164, 165, 281,
308, 329, 360, 361, 406
- Gheran, N., 375
- Gherasimov, S. A., 289
- Ghica, Ion, 136, 233
- Ghil, René, 131
- Ghilia, Al. I., 233
- Ghimpu, Mihail, 90, 332
- Giugaru, Alexandru, 22, 138
- Gladkov, Fedor, 224
- Godeanu, Elvira, 138
- Goethe, 15, 95, 125, 137, 145, 216,
371, 420, 433, 469
- Goga, D., 51
- Golescu, Dinicu, 134, 376
- Gorki, 7, 8, 11, 13, 22, 72, 104, 122,
135, 198, 217, 222, 226, 233,
- 242, 265, 267, 272, 286, 292,
296, 379, 400, 410, 429, 443,
453, 465
- Gorunescu, Valeriu, 352
- Graur, Alexandru, 341
- Grănescu, H., 218
- Gregorian, Alexandru, 270
- Griffiths, Clyde, 76
- Grigore, Benetato, 378
- Grigorescu, Dan, 277
- Grigorescu, Ioan, 96, 224, 262, 375
- Grigorescu, Lucian, 227, 278
- Grigorescu, N., 135
- Grosman, V., 203
- Grotewohl, O., 228
- Groza, Petru, 165, 281, 360
- Gruia, Călin, 155
- Gurghianu, Aurel, 40, 94, 170, 213,
218, 239, 250, 288, 293, 383,
394, 403
- Gusti, Dimitrie, 259
- György, Kovács, 152
- György, Somlyó, 175
- Gyr, Radu, 137, 171
- Gyula, Iles, 225
- Gyula, Illyés, 175
- Gyula, Tóth, 175
- Hajdu, Zoltan, 150, 156, 161
- Han, O., 278
- Hardy, Frank J., 283, 298
- Hasdeu, B. P., 136
- Hăulică, Dan, 301
- Hegedüs, A., 228
- Heim, Stefan, 287
- Hikmet, Nazim, 195, 224
- Hobana, Ion, 99, 325, 342, 400
- Hofmannstahl, Hugo Von, 398
- Hogaș, Calistrat, 73, 338
- Horea, Ion, 95, 218
- Horodincă, Georgeta, 135, 175, 212

- Horvath, Imre, 149, 152, 163, 378
 Horváth, István, 148, 152, 163, 170, 233
 Hrušcirov, N.S., 329, 360
 Hudici, Vera, 61, 62, 276
 Hugo, Victor, 79, 81, 122, 216
 Iancu, George, 218
 Ibrăileanu, G., 183, 214, 301, 308, 339, 375
 Ierunca, Virgil, 270
 Ignat, Nestor, 44, 135, 136, 156, 161, 175, 208, 209
 Ignătescu, C., 43, 158, 314
 Ignea, Dumitru, 289
 Ion, Lăncrănjan, 145, 276, 343, 352, 383
 Ionescu, Maria Zoe, 352
 Ionescu, Nicolae, 349
 Iordan, Iorgu, 81, 141, 278, 303, 313, 341, 380, 387
 Iosif, Petre, 61, 148, 233, 400
 Iosif, Șt. O., 279, 378
 Iosifescu, Silvian, 31, 55, 57, 69, 132, 163, 166, 182, 205, 206, 208, 289, 326, 331, 342, 348, 380, 403, 407
 Isac, Dumitru, 374, 383, 407
 Isac, Emil, 16, 37, 60, 168, 296, 298
 Isanos, Magda, 114
 Iser, Iosif, 341, 343
 Ispirescu, P., 155
 Istrati, Ion, 13, 22, 148, 233, 281, 300, 382
 Iuțeș, Ștefan, 11, 14, 33, 44, 48, 55, 57, 63, 84, 89, 106, 116, 128, 145, 178, 187, 204, 205, 206, 208, 218, 274, 305, 308, 322, 350, 353, 379, 404
 Iuteș, Gica, 48, 149, 222, 328, 342
 Ivanov, V., 213, 234
 Ivașcu, George, 261, 294, 331, 366
 Iwaszkiewicz, Jaroslav, 225
 Jacquier, Henri, 338
 Jalea, I., 278
 Jar, Alexandru, 22, 23, 26, 41, 43, 148, 233, 271, 295, 310, 345, 400
 Jean, V. Al., 153
 Jebeleanu, Al., 40, 118, 171, 300
 Jebeleanu, Eugen, 17, 20, 22, 26, 55, 58, 66, 130, 137, 138, 139, 143, 154, 156, 157, 161, 163, 171, 174, 179, 186, 188, 189, 207, 223, 228, 231, 280, 285, 294, 303, 310, 311, 341, 345, 379, 380, 387, 395, 396, 402, 434, 454
 Jenő, Kiss, 405, 406
 Jianu, N., 233
 Jianu, Nicolae, 13, 43, 148
 Jora, Mihail, 341
 Kabanov, V., 202
 Kálmán, Mikszáth, 79
 Kaner, Nicu, 259
 Karaslavov, Gheorghe, 225
 Karpen, N. Vasilescu, 259
 Kautsky, Mina, 12
 Kehrer, Hans, 300
 Ketlinskaia, Vera, 164, 201
 Kirîțescu, Al., 214
 Kiss, Ladislau, 138, 139
 Kogălniceanu, M., 134, 136, 233
 Kojevnikov, V., 23
 Kolas, Iakub, 224
 Korneiciuk, A. E., 273, 275, 287
 Kovács, Dezideriu, 138, 139
 Kovács, György, 148
 Kral, Franc, 225
 Kruczkowski, Leo, 225
 Kuczka, Péter, 175
 Labiș, Nicolae, 8, 48, 55, 106, 197, 218, 274, 293, 295, 302, 303,

- 308, 317, 318, 324, 326, 336,
350, 352, 355, 359, 360, 361,
362, 373, 375, 380, 381, 382,
383, 390, 393, 397, 401, 407
- Laforgue, Jules, 131
- Lajos, Letay, 138, 232
- Lăudat, I. D., 276, 324
- Lăzăreanu, Barbu, 156, 161, 341
- Lenin, V. I., 221, 262, 280, 281,
305, 311, 345, 396, 453
- Leonov, Leonid, 222, 289
- Leonte, Liviu, 300, 309, 373
- Lepa, Sorin, 336
- Lermontov, M., 52
- Lesnea, George, 16, 381, 382, 397,
405, 406
- Levin, S., 118
- Libedinski, I., 289
- Liman, Horia, 301, 311
- Lindsay, Jack, 287
- Lovinescu, Horia, 17, 43, 92, 205,
208, 206, 281, 317, 319, 324,
331, 373, 376
- Luca, Eugen, 60, 120, 157, 163,
271, 335, 355, 386, 406
- Luca, Ion, 45, 153
- Luca, Remus, 41, 61, 75, 119, 148,
183, 244, 276, 367, 371, 377, 388
- Luca, Ștefan, 8, 149, 163, 274, 356
- Ludo, I., 155, 205, 206, 208, 233,
302, 326, 372
- Lupu, N., 278
- Luscalov, Petre, 184, 242, 271
- Macedonski, Alexandru, 33, 35, 36,
61, 64, 94, 136, 233, 243, 354,
434
- Maciu, V., 11
- Macovei, S., 96
- Macovescu, George, 26, 70, 157,
215, 285, 306
- Macrea, D., 278, 286
- Madgearu, Virgil, 284
- Maiakovski, 18, 94, 100, 112, 119,
122, 130, 190, 192, 198, 216,
265, 303, 305, 307, 309, 420,
443, 454
- Maiorescu, Titu, 260, 317, 325,
330, 332, 401, 465
- Maiorescu, Toma George, 227, 262,
305, 381
- Majerova, Maria, 225
- Majtenyi, Eric, 170, 205, 206, 402
- Malinina, A., 52
- Mândra, V., 320, 349, 355, 373
- Mandric, Eugen, 300, 319, 353,
370, 388
- Mann, Heinrich, 79, 295
- Mann, Thomas, 335, 357, 361, 374
- Manole, Ion, 67, 68
- Manolescu, Gabriel, 300
- Marcu, Duiliu, 278, 341
- Margul-Sperber, Alfred, 55, 286,
352, 402, 405
- Maria, Foldes, 352
- Marienhof, A., 103
- Marin, Ioniță, 300
- Márki, Zoltán, 170
- Marșac, S., 51
- Martin du Gard, Roger, 141
- Martin, Aurel, 167, 204, 288, 300,
326, 361, 372, 384, 398, 405
- Martin, Filip, 341
- Marx, Karl, 12
- Maxy, M.H., 227
- Mazilu, Teodor, 89, 157, 294, 324,
337, 390, 391
- Mălai, Gavril, 300
- Mălineanu, H., 278
- Mănoiu, Sanda, 61
- Mărgărit, G., 38, 78
- Medrea, Cornel, 227, 278, 341
- Meițoiu, Ioan, 80, 242

- Melcon, Iacobovici I., 259
- Mendelsohn, Alfred, 278
- Mickiewicz, Adam, 326, 338, 395, 397
- Micle, Veronica, 341
- Micu, Dumitru, 10, 41, 145, 155, 169, 184, 209, 274, 293, 294, 297, 309, 353, 363, 365, 367, 384, 386, 404
- Micu, Mircea, 336
- Mihai, Gavril, 179
- Mihăileanu, Ion, 186, 200, 206, 231, 233, 240, 252, 277, 297, 345
- Mihuț, Ioan, 35
- Milcoveanu, Teșu, 269, 295, 331, 373, 380, 397, 400
- Mille, C., 34, 221
- Mircea, Dumitru, 22, 24, 43, 112, 117, 138, 139, 143, 146, 147, 149, 165, 170, 178, 207, 221, 233, 274, 276, 308, 319, 351, 353, 388, 402
- Mirodan, Al., 297, 319, 333, 351, 415
- Mironescu, I. I., 26
- Mitran, Ion, 31
- Mitru, Al., 329
- Modreanu, Mariana, 382
- Moghioroș, Al., 165, 281
- Moldoveanu, Vasile, 218
- Molotov, V., 228
- Montaureanu, Ion, 259
- Moraru, N., 134, 186, 275, 337, 342, 355, 364, 389, 437, 439
- Mugur, Florin, 80, 120, 154, 218, 288, 295, 308, 317, 321, 324, 352, 370, 399
- Müller, Filip, 411
- Munteanu, Francisc, 43, 90, 119, 148, 162, 169, 183, 188, 233, 269, 273, 277, 285, 297, 300, 309, 338, 348, 349, 350, 353, 363, 369, 383, 405, 451
- Munteanu, George, 94, 167, 175, 374, 398, 407
- Munteanu, Romul, 338
- Mureșan, Rusalin, 154, 171, 218, 288, 308, 350, 352
- Murgulescu, Ilie, 156, 157, 161
- Muzicescu, Florica, 278
- Myftiu, M., 228
- Nagy, István, 100, 152, 162, 170, 233, 341, 378, 401
- Nagy, László, 175
- Nanu, M., 61, 333
- Naum, Eugen, 170
- Naum, Gellu, 234, 289, 309, 375
- Naumescu, Mircea, 377
- Neagu, Fănuș, 204, 205, 229, 278, 336, 388
- Neamțu, Leonida, 170, 394
- Neculce, Ion, 17, 26, 158, 233
- Neculuță, D. Th., 175, 187, 215, 221, 232
- Nedelcu, Șerban, 233
- Negrea, Camil, 259
- Negrea, Martian, 227
- Negruzzi, C., 134, 216, 233, 279
- Neruda, Pablo, 216, 220, 224, 310, 379
- Nestor, Ion, 341
- Nezval, Vitetslav, 225, 275
- Nichita, V., 173
- Nicolau, Ștefan S., 156, 161
- Nicolescu, G.C., 16
- Niculescu-Buzău, Grigore, 259
- Niga, T., 278
- Nikolaeva, Galina, 287, 380
- Nikulin, Lev Veniaminovici, 8, 18
- Nisipeanu, Constantin, 41
- Nor, Radu, 277, 329, 358

- Novicov, Mihai, 138, 139, 143,
148, 175, 182, 200, 214, 233,
290, 293, 317, 331, 342, 345,
389, 392, 396, 403, 405
- Oarcășu, Ion, 374
- Obedenaru, Alexandru, 64, 142
- Odobescu, Al., 101, 113, 163, 233,
279, 379, 391
- Olteanu, Ioanichie, 149, 169, 209
- Olteanu, Lucia, 83, 98, 296, 359,
402
- Oprea, Al., 15, 34, 41, 75, 83, 244,
248, 274, 276, 333, 410, 414
- Orășeanu, N. T., 279
- Ostrogovici, Adrian, 259
- Ostrovski, A. N., 8, 198, 379, 380
- Oțetea, Andrei, 341
- Pál, Söni, 152
- Panaint, Ion, 383
- Panaiteescu-Perpessicius, D., 205,
227, 242, 269, 303, 341, 408
- Pancu-Iași, Octav, 149, 222, 271,
328, 353
- Pandele, I., 71
- Panek, Zoltan, 170
- Panfiorov, F., 203
- Pann, Anton, 34, 77, 204, 213, 279,
303
- Panova, Vera, 203
- Pânzaru, Tamara, 327, 417
- Papadat-Bengescu, Hortensia, 259,
275, 293, 294
- Papu, Letiția, 169, 232, 362, 375,
383
- Paraschivescu, Miron Radu, 20, 21,
28, 74, 95, 106, 108, 114, 137,
171, 205, 206, 208, 214, 265,
270, 395
- Parhon, C. I., 157, 165, 277, 281,
303, 395
- Pârvulescu, C., 281
- Pârvulescu, Mariana, 187, 378, 397
- Pas, Ion, 147, 223, 278, 400
- Pasternak, B., 103
- Pașca, Ștefan, 341
- Pavlovici, I., 243
- Păcurariu, D., 259
- Păun-Pincio, Ion, 25, 221, 264
- Perevalov, N., 242
- Petrescu, Camil, 21, 22, 26, 28, 37,
43, 50, 52, 54, 55, 61, 63, 70, 72,
78, 97, 110, 118, 137, 140, 141,
146, 147, 156, 157, 159, 174,
199, 205, 206, 208, 227, 229,
232, 242, 262, 274, 282, 286,
311, 319, 327, 335, 341, 354,
365, 370, 381, 382, 402, 427,
441, 443
- Petrescu, Cezar, 22, 24, 25, 43, 51,
71, 90, 109, 122, 126, 134, 136,
138, 139, 141, 143, 146, 147,
155, 156, 157, 161, 198, 223,
227, 229, 233, 279, 341, 349,
369, 373, 381, 386
- Petrescu, Leonid, 377
- Petrescu, R., 340
- Petroveanu, Mihail, 58, 108, 114,
230, 267, 342, 370, 376, 386,
393, 400, 403
- Petrovici, Emil, 156, 157, 161, 278
- Philippide, Al., 108, 141, 175, 198,
214, 307, 331, 341, 350, 379,
385
- Pintilie, Lucian, 78
- Pleșoianu, Gr., 279
- Podină, Silviu, 106, 112, 119, 149,
178, 183
- Pogor, V., 279
- Polevoi, Boris, 198, 214, 265, 275,
285, 287, 299, 328, 364

- Polgâr, István, 175
 Pop, Eugen, 301, 346
 Pop, Simion, 300
 Pop, Z. N. Augustin, 398
 Popa, Victor Ion, 439
 Popescu, D. R., 383
 Popescu, Didona, 22
 Popescu, Radu, 95, 119, 184, 213,
 233, 260, 275, 281, 296, 306, 326
 Popescu-Gopo, I., 308
 Popiți, Gr., 300
 Popovici, Al., 78
 Popovici, Mircea, 276, 323, 373
 Popovici, Titus, 233, 275, 286, 290,
 301, 340, 356, 359, 364, 369,
 370, 371, 372, 373, 374, 376,
 379, 384, 385, 396, 401, 402
 Popper, J., 289, 332
 Pop-Reteganul, I., 215
 Porumbacu, Veronica, 10, 16, 22,
 26, 41, 146, 156, 161, 179, 232,
 261, 281, 285, 286, 288, 289,
 293, 294, 300, 304, 319, 342,
 345, 349, 352, 393, 397, 399,
 402
 Postelnicu, Ioana, 9
 Potcoavă, Nicoară, 134, 138, 143,
 147, 158, 174, 271, 279, 379,
 405, 440
 Poteca, Eufrosin, 279
 Potopin, Ion, 300
 Potra, Florian, 60, 170, 288, 338,
 363, 411
 Pravda, Komsomolskaia, 200
 Preda, Marin, 12, 15, 30, 34, 43,
 114, 138, 143, 146, 148, 151,
 174, 193, 233, 243, 289, 339,
 352, 363, 366, 367, 370, 375,
 378, 388, 392, 402, 404, 407, 423
 Prodan, David, 341
 Profiri, Nicolae, 156
 Protopopova, A., 201
 Pujmanova, Marije, 225
 Pungan, Ion, 80
 Purcaru, I., 106, 128
 Pușkin, 16, 18, 34, 198, 214, 216,
 367, 383, 406, 428
 Radevski, Christo, 225
 Raicu, Lucian, 9, 120, 162, 175,
 269, 274, 290, 293, 297, 301,
 339, 340, 353, 354, 355, 366,
 367, 370, 382, 385, 393, 403, 411
 Ralea, Mihai, 24, 61, 146, 284, 305,
 309, 315, 326, 346, 375, 385, 393
 Ramură, M., 11
 Râpeanu, Valeriu, 271, 274, 300,
 302, 332, 339, 348, 367, 369,
 371, 400
 Rariște, D. Florea, 170
 Rădăceanu, Lotar, 295, 341
 Rău, Aurel, 45, 118, 145, 170, 218,
 233, 239, 288, 363, 394, 437,
 438
 Rău, Corneliu, 52
 Răutu, Leonte, 21, 24, 156, 161,
 345
 Rebreanu, Liviu, 73, 81, 132, 134,
 137, 162, 166, 167, 168, 233,
 310, 339, 367, 395, 405, 425,
 426, 439
 Regman, Cornel (*vezi și Costa,*
Dan), 169, 192, 374
 Rendis, Dimos, 352, 361
 Ressu, Camil, 341
 Riurikov, B., 207, 289, 366, 371,
 372, 419, 421
 Rogoz, Adrian, 90, 138, 139
 Roller, Mihail, 156, 161
 Romain, Jules, 140
 Roman, A., 11
 Romm, M., 8
 Rosetti, Al., 69, 278

- Roșianu, Mihai, 156
 Rotaru, Mircea, 297, 369
 Rovani, Maria, 71
 Runcu, Miron, 336
 Rusan, Romulus, 398
 Russo, Alecu, 134, 217, 233, 359
 Rușescu, Constantin, 352

 Sadoveanu, Ion Marin, 233, 278,
 317, 319, 344, 361, 371, 380
 Sadoveanu, Mihail, 22, 23, 24, 26,
 27, 43, 73, 86, 90, 96, 105, 108,
 113, 119, 127, 134, 135, 138,
 139, 142, 143, 146, 147, 156,
 157, 164, 167, 171, 174, 193,
 198, 208, 216, 221, 224, 225,
 260, 261, 263, 265, 266, 271,
 274, 275, 276, 278, 279, 284,
 285, 297, 300, 311, 314, 344,
 373, 374, 378, 379, 380, 381,
 382, 383, 384, 386, 387, 388,
 389, 391, 392, 395, 396, 397,
 398, 402, 405, 410, 418, 424,
 439, 440
 Sahia, Al., 23, 25, 26, 34, 62, 95,
 134, 137, 216, 233, 272
 Sand, Georges, 73
 Sándor, Huszár, 170
 Sándor, Kányádi, 170
 Sandor, P., 18
 Sandu-Aldea, C., 131
 Sanielevici, H., 275
 Sârbu, Cristian, 286
 Sârbu, I. D., 39, 354, 375
 Sartre, Jean-Paul, 334
 Sava, Octavian, 377
 Sălăjan, Doina, 48, 308, 336
 Săndulescu, Al., 95, 166, 204, 361
 Săucan, Mircea, 84, 89, 100, 112,
 178
 Săvulescu, Traian, 156, 161, 232,
 277, 341, 392

 Schiller, 153, 216, 233, 338, 339,
 363
 Sebastian, Mihail, 41, 150, 233,
 275, 320, 321, 322, 332, 397, 411
 Seghers, Anna, 224
 Selvinski, I., 309
 Serghi, Cella, 71, 156, 163, 271,
 415, 416
 Sevastos, M., 233, 388
 Sevcteanin, I., 104
 Shakespeare, 41, 54, 79, 91, 95,
 111, 125, 216, 263, 355, 390,
 425, 433, 469
 Shelley, P.B., 216
 Silvestri, C., 227
 Silvestru, V., 155, 400
 Simion, Al., 211, 297, 306, 411
 Simion, Pop, 265
 Simionescu, Ada, 13
 Simo, Donca, 20, 32, 33, 329
 Simonov, K. M., 261, 275, 287, 380
 Sion, Gh., 184
 Siroky, V., 228
 Skatersçikov, Viktor
 Konstantinoviç, 219, 335, 337,
 346, 348
 Slavici, I., 23, 96, 134, 136, 147,
 162, 168, 271, 339, 341, 355,
 357, 361, 367, 405
 Sobolev, A., 179
 Sokolova, Natalia, 135, 202
 Solomon, Liviu, 117, 178
 Solomon, Petre, 41, 55, 321, 339,
 399
 Sonia, Larian, 347, 417
 Sorbul, Mihail, 227, 229, 259, 278
 Sorin, Lidia, 375
 Stalin, I. V., 81, 196, 221, 280, 281
 Stamatiad, Al. T., 88
 Stanca, Cornel, 303, 334
 Stanciu, I., 99

Stancu, Zaharia, 22, 26, 43, 67, 78,
135, 137, 138, 143, 147, 156,
157, 161, 171, 174, 188, 212,
216, 227, 229, 233, 270, 271,
281, 282, 293, 294, 302, 311,
341, 343, 345, 360, 369, 389,
392, 399, 400, 405, 407, 425,
426, 443, 454

State, Irina, 61

Stănescu, Carmen, 22

Steinbeck, John, 182

Stelaru, D., 375

Stelea, George, 334

Stelescu, Mihai, 284

Steriadi, I., 16

Steriadi, J. Al., 227

Sterian, Nely, 44

Stoenescu, Virgil, 78

Stoian, Mihai, 178, 395, 415

Stoian, Nicolae, 92, 293, 305, 324,
375, 397

Stoianov, Liudmil, 225

Stoilov, Simion, 156, 161

Stratulat, Ion, 150

Surkov, Alexei, 99, 224, 229, 242,
277, 379, 419

Suter, Emil, 285

Swift, Jonathan, 216, 303, 409

Szabédi, László, 170

Szász, János, 162, 170, 352

Szazad, Uj, 199

Szemler, Ferenc, 205, 206

Șăineanu, Lazăr, 408

Șelmaru, Traian, 46, 86, 96, 149,
156, 157, 161, 182, 278, 331,
345, 458

Șepilov, D. T., 307

Șerban, Camil, 380

Șerban, Geo, 337, 359, 401

Șerbănescu, Mircea, 90, 118, 149,
233, 300

Șerbu, Ieronim, 163, 233, 275

Șoimaru, Tudor, 150, 205, 206, 208

Șolohov, Mihail, 28, 226, 317, 319,
340, 364

Ștefan, M., 277, 329, 358

Ștefănescu, Al. I., 232, 363

Tabacu, D., 343

Takács, Imre, 175

Talaz, G., 289

Talianu, Ion, 22, 138

Tamás, Aczél, 175

Tamás, Mária, 170

Tamási, Lajos, 175

Tanc, Maxim, 242

Tănase, Nicuță, 53, 90, 95, 148,
280, 288

Tăutu, I., 279

Tăutu, Nicolae, 138, 139, 155, 163,
187, 188, 232, 285, 286, 305,
306, 312, 361, 402

Teculescu, Radu, 170

Teodorescu, Virgil, 301, 309, 326,
379

Tertulian, Nicolae, 55, 120, 146,
277, 281, 286, 411, 450

Teșă, N., 172

Teșu, S., 271

Theodorescu, Cicerone, 16, 22, 26,
50, 57, 59, 92, 95, 101, 120, 129,
156, 161, 171, 174, 205, 206,
208, 232, 265, 280, 282, 286,
290, 294, 304, 305, 307, 310,
311, 326, 345, 434, 435, 454

Theodorian, Caton, 153

Theodoru, Radu, 43, 264, 314, 338

Tihonov, N., 225, 271, 275

Timna, Liviu, 338

Timofeev, V., 371

Țicina, Pavlo, 379

- Tolstoi, Alexei, 72, 198, 267, 286,
 287, 305, 423
 Tolstoi, L. N., 45, 153, 199, 263,
 267, 338, 420, 424, 428
 Toma, Alexandru, 22, 24, 134, 137,
 154, 155, 156, 157, 160, 163,
 167, 174, 175, 265, 272, 280,
 289, 356, 358, 359
 Tomozei, Gheorghe, 218, 274, 286,
 288, 300, 325, 338, 375
 Tompa, Laszlo, 259
 Tomuş, Mircea, 383, 398
 Topârceanu, G., 51, 137, 214, 243,
 255, 336
 Trofimov, P., 219
 Tudor, Andrei, 311
 Tudor, R., 74
 Tudoran, Radu, 43, 285, 299, 302
 Tulbure, Victor, 24, 232, 285, 286,
 290, 305, 348, 366, 367, 375,
 379, 383, 389, 392, 398, 402, 454
 Turgheniev, I. S., 81
 Tuwim, Julian, 225
 Tvardovski, Al., 8, 96, 205, 206
 Twain, Mark, 8, 11, 79, 180, 216

 Ţacev, Climent, 293
 Ţaţomir, Nicolae, 233, 300, 323,
 362, 373, 397
 Ţic, Nicolae, 41, 44, 84, 176, 177,
 178, 268, 274, 370
 Ţugui, Pavel, 345
 Ţuţianu, Grigore, 153

 Utan, Tiberiu, 169, 267, 282, 294,
 295, 296, 309, 321, 331, 352,
 353, 377, 379

 Vaida, A. G., 71, 148, 233, 402, 403

 Valea, Lucian, 398
 Vancea, Zeno, 227
 Vanslov, V., 219
 Vântu, Victor, 41, 286, 299, 300,
 352, 353
 Vârgolici, Teodor, 61, 112, 209,
 242, 268, 294, 297, 309, 344,
 378, 409
 Vasile, Gh., 352
 Vasilescu, Ion, 227
 Vasilescu-Karpen, N., 259
 Vălmaru, N., 155, 163, 300
 Vencoc, M. Şt., 232, 303
 Verne, Jules, 299, 321
 Vers, Peter, 225
 Vianu, Tudor, 54, 64, 72, 88, 92,
 113, 120, 125, 141, 142, 227,
 229, 233, 264, 290, 294, 334,
 341, 352, 366, 395
 Vicol, Dragoş, 148, 205, 206, 208,
 233, 276, 362
 Vintilă, Petru, 43, 61, 148, 155,
 163, 286, 300, 400
 Virăg, Békés, 175
 Vitner, Ion, 26, 33, 69, 156, 157,
 161, 171, 233, 262, 264, 280,
 309, 320, 334, 341, 345, 364,
 405, 406, 458
 Vlad, Ion, 239, 338
 Vlad, Maria, 163, 302
 Vladimir, Răzvan, 329
 Vlahuţă, Alexandru, 23, 54, 61, 96,
 101, 112, 134, 136, 160, 204,
 209, 280, 325, 330, 341
 Vlaicu, Aurel, 25, 78
 Vornic, Tiberiu, 71, 156, 158
 Vrancea, Ileana, 318
 Vulpeş, Mihai, 69
 Vurgun, Samed, 275, 312

 Wald, Henri, 62, 333, 335, 364

Wallace, Edgar, 50
Whitman, Walt, 332, 338, 339
Wiley, Alexander, 106

Zaciu, Mircea, 149, 155, 170, 177,
233, 275, 296
Zagorcinov, Stoian, 225
Zalis, H., 300, 324, 355, 376

Zalomit, E., 279
Zambaccian, K., 278
Zamfirescu, Duiliu, 73, 233, 399
Zamfirescu, Violeta, 350
Zelk, Zoltàn, 175
Zincă, Haralamb, 24, 95, 148, 163,
301, 352
Zola, Emile, 216
Zoşcenko, M., 103

INDEX DE PUBLICAȚII

- Adevărul, 116, 191, 373, 382
- Comunist, 104, 116, 166, 180, 226,
232, 234, 281, 319, 329, 373
- Contemporanul, 7, 8, 11, 13, 16, 27,
31, 35, 49, 50, 54, 56, 59, 60, 64,
71, 72, 81, 90, 96, 108, 109, 112,
114, 115, 126, 136, 139, 141, 146,
151, 160, 163, 166, 183, 184, 186,
191, 202, 204, 211, 226, 265, 279,
282, 285, 290, 294, 296, 305, 306,
308, 311, 318, 320, 327, 330, 331,
333, 335, 347, 349, 354, 355, 359,
361, 365, 367, 372, 373, 376, 379,
381, 387, 390, 393, 395, 401, 404,
406, 414, 439, 459
- Cultura poporului, 146, 159
- Făclia, 168
- Flacăra, 96, 146, 169, 214, 289, 295,
301, 332, 353, 357, 364, 369, 379,
392, 402
- Gazeta literară, 26, 29, 31, 33, 42,
45, 47, 48, 49, 54, 56, 60, 61, 67,
74, 75, 78, 83, 84, 88, 91, 95, 99,
101, 107, 113, 121, 128, 133, 135,
138, 139, 143, 144, 145, 146, 147,
149, 157, 161, 164, 177, 179, 185,
186, 188, 189, 200, 205, 206, 210,
215, 216, 220, 221, 229, 231, 232,
248, 252, 260, 264, 270, 273, 276,
281, 285, 290, 294, 295, 296, 297,
298, 299, 303, 306, 307, 310, 312,
316, 319, 324, 326, 331, 332, 334,
337, 342, 345, 348, 349, 351, 354,
355, 358, 361, 364, 366, 369, 370,
371, 372, 375, 376, 379, 380, 386,
389, 392, 395, 400, 401, 402, 404,
407, 432, 450, 458, 465
- Iașul literar, 48, 172, 276, 300, 308,
323, 338, 350, 362, 373, 382, 397
- Iașul nou, 38, 55, 57, 172
- Igazság, 169
- Igaz szó, 170
- Irodalmi Almanach, 170
- Îndrumătorul cultural, 191
- Literaturnaia gazeta , 202, 301
- Lupta Ardealului, 168, 169
- Lupta de clasă, 117, 172, 240, 286,
342, 374, 382
- Manuscriptum, 88
- Munca, 146, 252, 262, 265, 267, 269,
270, 271, 272, 281, 293, 295, 298,
299, 301, 302, 305, 306, 312, 313,
319, 321, 329, 331, 336, 341, 346,
356, 365, 367, 371, 373, 380, 387,
396, 397, 400, 403, 405, 406, 453
- Pagini literare, 27
- Patria, 168, 239
- Pentru pace trainică, pentru
democrație populară, 9, 21

Revista de pedagogie, 99

România liberă, 8, 10, 17, 18, 21, 22,
23, 31, 32, 37, 52, 74, 77, 81, 90,
92, 96, 100, 106, 108, 113, 134,
138, 143, 144, 149, 153, 156, 164,
167, 175, 177, 184, 187, 198, 204,
205, 209, 212, 215, 223, 224, 225,
228, 232, 234, 259, 262, 268, 273,
279, 281, 282, 284, 286, 295, 305,
307, 308, 313, 314, 315, 319, 322,
329, 332, 333, 336, 340, 341, 343,
347, 354, 356, 358, 360, 365, 366,
367, 371, 378, 386, 387, 388, 389,
391, 396, 403, 406

Scânteia tineretului, 8, 9, 10, 11, 13,
14, 20, 21, 24, 25, 26, 31, 33, 34,
35, 43, 44, 48, 51, 52, 63, 66, 76,
77, 84, 92, 96, 100, 105, 106, 112,
116, 117, 122, 127, 128, 133, 134,
137, 146, 154, 157, 176, 177, 178,
184, 187, 191, 204, 209, 211, 220,
229, 262, 265, 268, 269, 270, 271,
274, 277, 278, 286, 288, 293, 294,
295, 297, 299, 302, 303, 305, 307,
308, 309, 312, 314, 317, 318, 319,
321, 327, 329, 333, 335, 336, 337,
342, 343, 347, 349, 350, 353, 354,
355, 356, 360, 372, 377, 378, 379,
386, 387, 388, 391, 395, 397, 400,
401, 402, 404, 407, 414

Scânteia, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 16, 17,
18, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 31, 33,
34, 35, 36, 37, 41, 43, 44, 46, 47,
48, 51, 52, 56, 63, 66, 67, 75, 76,
77, 78, 84, 89, 92, 96, 99, 100,
101, 105, 106, 108, 112, 116, 117,
122, 127, 128, 132, 133, 134, 135,
137, 143, 146, 153, 154, 155, 157,
162, 163, 164, 175, 176, 177, 178,
179, 184, 186, 187, 191, 200, 204,

208, 209, 211, 213, 216, 220, 221,
229, 231, 259, 262, 263, 265, 267,
268, 269, 270, 271, 272, 274, 277,
278, 280, 282, 283, 284, 285, 286,
288, 289, 292, 293, 294, 295, 297,
299, 301, 302, 303, 305, 307, 308,
309, 311, 312, 314, 317, 318, 319,
321, 323, 325, 327, 329, 331, 333,
334, 335, 336, 337, 341, 342, 343,
345, 346, 347, 348, 349, 350, 351,
353, 354, 355, 356, 357, 358, 359,
360, 361, 362, 368, 371, 372, 376,
377, 378, 379, 386, 387, 388, 391,
395, 397, 400, 401, 402, 403, 404,
407, 414, 444, 446

Scrișul bănațean, 40, 118, 171, 300,
338, 362, 398

Steaua, 15, 16, 60, 94, 118, 120,
145, 161, 167, 182, 192, 213, 234,
249, 252, 253, 254, 255, 288, 295,
300, 334, 338, 363, 372, 374, 383,
390, 393, 398, 407, 437

Supliment cultural, 169

Știință și tehnică, 377, 398

Tânărul scriitor, 61, 75, 136, 145,
217, 274, 288, 293, 300, 303, 309,
324, 338, 350, 363, 375, 383, 398,
410

Tribuna nouă, 168

Unita, 24

Universul, 191

URSS Azi, 199

Utunk, 162, 169

Veac nou, 123, 191, 199

Viața militară, 80

Viața Românească, 15, 16, 21, 24, 26,
31, 34, 40, 41, 43, 53, 61, 75, 95,
119, 120, 121, 136, 144, 146, 164,

174, 183, 184, 185, 197, 213, 242,
244, 275, 286, 289, 301, 309, 325,
336, 339, 352, 360, 363, 366, 367,
374, 375, 384, 399, 411, 412, 418

CUPRINS

1954

Ianuarie	7
Februarie	16
Martie	25
Aprilie	42
Mai	61
Iunie	95
Iulie	121
August	146
Septembrie	175
Octombrie	184
Noiembrie	200
Decembrie	214
Anexa 1954	244

1955

Ianuarie	259
Februarie	276
Martie	289
Aprilie	301
Mai	309
Iunie	326
Iulie	340
August	353
Septembrie	364
Octombrie	376
Noiembrie	386
Decembrie	400
Anexa 1955	412
Index de nume	470
Index de publicații	486

Cronologia vieții literare românești. Perioada postbelică reprezintă concretizarea unui proiect mai larg de cercetare a fenomenelor culturale în epoca totalitarismului, inițiat de academicianul Eugen Simion în cadrul *Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”*.

Lucrarea își propune să reconstituie imaginea primilor douăzeci de ani postbelici (1944 - 1964), sub aspectul reconfigurării reliefului literar asupra căruia au acționat, direct sau indirect, mișcările politice desfășurate în acest interval de timp.

Scopul prim al lucrării este acela de a oferi o „fotografie” a evenimentelor, mentalităților și opțiunilor manifestate în epocă și nu un discurs justițiar sau moralizator.

Particularitatea esențială a acestei cercetări constă în inventarierea și prezentarea exhaustivă a publicațiilor care reflectă acțiuni și tendințe cu efect direct sau indirect în derularea procesului de ideologizare a domeniului estetic și de instaurare a controlului politic asupra creației literare, ca și încercările de recuperare a specificității artistice pierdute datorită presiunii politice.

Prima serie a *Cronologiei* (vol. I-III apărute în 2010) circumscrie perioada cuprinsă între 23 august 1944 și 31 decembrie 1948. Cele patru volume pe care le edităm acum (numerotate de la IV la VII) acoperă perioada 1 ianuarie 1949 - 31 decembrie 1957.

ISBN 973-167-076-9

9 789731 670768

<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://www.inst-calinescu.ro>